ŽIULIS VERNAS

Paslaptingoji sala

L'ILE MYSTERIEUSE

PAR

Jules VERNE

154 Dessins par J. FERAT

LINCOLN ISLAND
Long. W. 150° 30'
Lat. S. 34° 57'
150° 30'
34° 57'
34° 57'
North Mandible Cape
South Mandible Cape
SHARK GULF
Lava
Lava
Lava
Sand
Dunes
UNION BAY
LAKE GRANT
CHANNEL
Safety Islet
Floatsom Point
Jacamar Woods
Tadorn's Fens
Port Balloon
Cape Claw
Forests of the Far West
WASHINGTON BAY
SOUTH PACIFIC OCEAN
SOUTH PACIFIC OCEAN
Reptile Promontory
Serpentine Peninsula
1 Granite House
2 Chimneys
3 Grand View Plateau
4 Corral
5 Pottery furnace
6 Waterfall
7 Overflow Oriface
8 Dakkar Crypt
9 Mercy Bridge
10 Dunes Grotto
11 Oyster bed
12 Glycerine Creek
13 Jaguar Cavern
14 Coal and iron beds
Metres
4000 8000 12000 16000
1 2 3 4 5 6 7 8 9
Nautical Miles (1852m)
150° 30'

ŽIULIS VERNAS

Paslaptingoji sala

Romanas

Iš rusų kalbos vertė
JONAS STUKAS

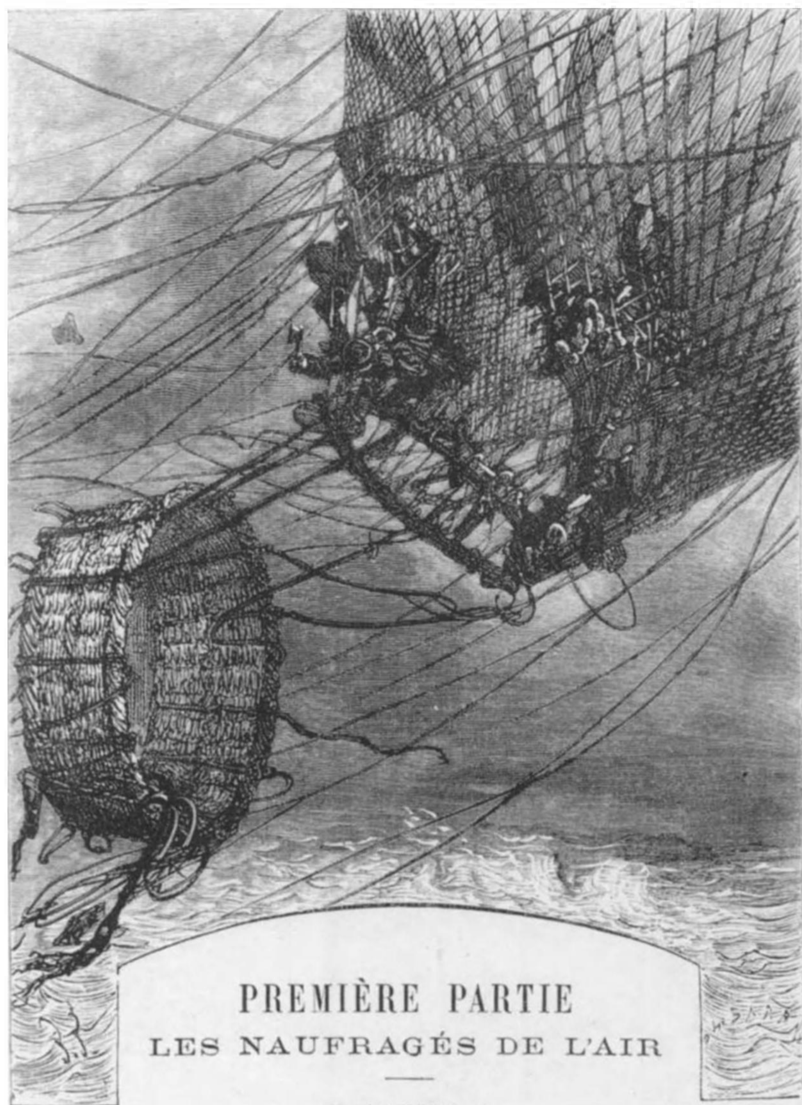
VILNIUS
1982

84.4Pr
Ve-176

Жюль Верн ТАИНСТВЕННЫЙ ОСТРОВ
М., Государственное издательство художественной литературы, 1956

Antras leidimas

V $\frac{70803—067}{M\,852(10)—82}$ 295—82 4803020000

PREMIÈRE PARTIE

LES NAUFRAGÉS DE L'AIR

CHAPITRE I

PIRMOJI DALIS

BALIONO KATASTROFA

Pirmas skyrius

***1865** metų uraganas.— Šauksmai viršum jūros gelmės.— Audros nuneštas balionas.— Perplyšusi pūslė.— Aplinkui vien jūra.— Penki keleiviai.— Kas atsitiko gondoloje.— Horizonte matyti žemė.— Dramos atomazga.*

— Kylame?
— Kur tau! Žemyn leidžiamės!
— Blogiau, misteri Sairai! Krintame!
— Dieve mano! Meskite balastą!
— Paskutinis maišas išmestas!
— O kaip dabar? Kylame?
— Ne!
— Kas čia? Rodos, bangos šniokščia?
— Apačioje jūra!
— Visai arti, kokie penki šimtai pėdų.

Perrėkdamas audros kauksmą, nuskambėjo įsakmus balsas:

— Meskite visus sunkius daiktus!.. Viską meskite! Viešpatie, gelbėk mus!

Tie žodžiai suskambo beribėse Ramiojo vandenyno platybėse 1865 metų kovo 23 dieną, apie ketvirtą valandą po pietų.

Turbūt visi dar atsimena baisiąją audrą, šėlusią 1865 metais, per pačią pavasario ekvinokciją, kai iš šiaurės rytų užlėkė uraganas ir barometras nukrito iki septynių šimtų dešimties milimetrų. Uraganas siautėjo be atvangos nuo kovo 18 iki 26 dienos ir padarė nepaprastai daug žalos Amerikoje, Europoje ir Azijoje, nes apėmė tūkstančio aštuonių šimtų mylių pločio ruožą, einantį pusiaujo link nuo trisdešimt penktosios šiaurinės lygiagretės iki

keturiasdešimtosios pietinės lygiagretės. Sugriauti miestai, su šaknimis išvartyti medžiai miškuose, milžiniškų jūros bangų nušluotos pakrantės, išmesti į krantą laivai, kuriuos biuras *Veritas* savo pranešimuose skaičiavo šimtais, ištisi kraštai, paversti dykynėmis pražūtingų viesulų, kurie viską naikino savo kelyje, daugel tūkstančių žmonių, žuvusių sausumoje arba radusių sau kapą jūros gelmėse,—tokie buvo to grėsmingojo uragano padariniai. Savo griaunamąja jėga jis prašoko net audras, baisiai nusiaubusias Havaną ir Gvadelupą — pirmąją 1810 metų spalio 25 dieną, o antrąją 1825 metų liepos 26 dieną.

Bet 1865 metų kovo mėnesį, kai sausumoje ir jūroje tokios nelaimės sekė viena po kitos, ne mažiau baisi drama vyko ir siautėjančiame ore.

Iš tikrųjų, uraganas pagriebė balioną, išmetė jį kaip sviedinį į viesulo viršų ir ėmė sukti drauge su oro stulpu, nešdamas tolyn po devyniasdešimt mylių per valandą [1]; balionas lyg vilkutis sukosi aplink savo ašį, tarytum patekęs į kokį oro Malstrimą.

Po apatiniu baliono tinklo žiedu siūbavo pintinė gondola, kurioje buvo penki žmonės, vos pastebimi tirštame rūke, sumišusiame su vandens purslais ir siekiančiame patį vandenyno paviršių.

Iš kurgi lėkė tas aerostatas, tas pasigailėtinas nenumaldomos audros žaislelis? Iš kurio Žemės rutulio kampelio jis pakilo į padanges? Be abejo, jis negalėjo leistis į kelionę per tokį uraganą. O juk uraganas jau šėlo penkias dienas, nes pirmieji jo ženklai pasirodė kovo 18-ąją. Buvo galima manyti, kad tas balionas atskrido iš toli, kadangi per parą jis tikriausiai nulėkdavo ne mažiau kaip du tūkstančius mylių.

Ir patys keleiviai gondoloje negalėjo nustatyti, ar toli jie nuskrido ir kur viesulas nubloškė jų aerostatą, nes tam nebuvo jokios gairės. Matyt, jie patyrė nepaprastai įdomų reiškinį: skriedami įnirtingos audros sparnais, jie tos audros nejuto. Uraganas nešė balioną vis tolyn, o keleiviai nejautė nei kaip jis sukasi, nei kaip pašėlusiu greičiu lekia horizontaliai. Jų akys nieko negalėjo įžiū-

---

[1] Tai yra 46 metrai per sekundę, arba 166 kilometrai per valandą (apie 42 mylios; 1 mylia — 4 kilometrai).— *Aut past.*

rėti pro debesis, kamuoliais virstančius po gondola. Aplinkui viską lyg šydas dengė toks tirštas rūkas, kad jie nebūtų galėję pasakyti, ar dabar diena, ar naktis. Skrendant dideliame aukštyje, per begalinę tamsybę jų nepasiekė nei dangaus šviesulių atspindys, nei menkiausias triukšmo atgarsis nuo žemės, netgi nei silpnas kriokiančio vandenyno šnarėjimas. Ir tik tuomet, kai balionas ėmė sparčiai leistis žemyn, keleiviai sužinojo, kad skrenda virš siaučiančių bangų, ir suprato, koks pavojus jiems gresia.

Bet vos tiktai išmetus iš gondolos visą krovinį — šovinių atsargą, ginklus ir maistą,— balionas vėl pakilo ir skrido tolyn keturių tūkstančių penkių šimtų pėdų aukštyje. Išgirdę, kaip po gondola šniokščia jūra, keleiviai nutarė, kad aukščiau jiems bus ne taip pavojinga, ir nesvyruodami išmetė net pačius reikalingiausius daiktus, visaip stengdamiesi išsaugoti dujas, tą svarbiausią dalyką oro laive, nešančiame juos viršum vandenyno gelmių.

Visą naktį keleivius kamavo nerimas, ir ne tokie drąsūs žmonės tikriausiai nebūtų jo pergyvenę. Pagaliau ėmė aušti, o vos tik prabrėškus, uraganas tarytum pradėjo rimti. Kovo 24 dieną iš pat ankstyvo ryto pasirodė pirmieji giedrėjimo ženklai. Jūrą užgulę audros debesys prašvitus pakilo aukštyn. Per keletą valandų oro verpetas išsiplėtė, ir viesulo stulpas perplyšo. Uraganas virto „labai smarkiu vėju", vadinasi, oro sluoksnių greitis sumažėjo perpus. Nors vėjas, kaip sako jūreiviai, vis dar tebepūtė „trimis rifais", tačiau įsisiautėjusios gaivališkos jėgos beveik nurimo.

Iki vienuoliktos valandos ryto dangus bemaž išsiblaivė, drėgname ore atsirado tas ypatingas vaiskumas, kurį po smarkios audros ne tik matai, bet ir jauti. Atrodė, kad uraganas ne nušvilpė tolyn į vakarus, bet visai paliovė šėlęs. Galbūt kai perplyšo viesulo stulpas, audra pasibaigė kartu su elektros išlydžiu, kaip kartais atsitinka taifūnams Indijos vandenyne.

Bet tuo pat metu baliono keleiviai vėl pastebėjo, kad jie palengva, tačiau be paliovos leidžiasi žemyn. Baliono pūslė pamažu traukėsi, tįsdama ilgyn, kol pagaliau sferinės formos aerostatas įgavo kiaušinio pavidalą.

Vidudienį jis jau skrido viršum jūros dviejų tūkstančių pėdų aukštyje. Baliono tūris buvo penkiasdešimt tūkstančių kubinių pėdų; dėl tokio didumo jis ir galėjo taip ilgai išsilaikyti ore, čia pakildamas aukštyn, čia lėkdamas horizontaliai.

Norėdami palengvinti gondolos svorį, aeronautai jau išmetė paskutinius sunkesnius daiktus, išmetė pirmiau dar paliktą nedidelę maisto atsargą ir net viską, kas buvo jų kišenėse; paskui vienas iš keleivių užlipo ant apatinio lanko, prie kurio buvo pritvirtintas pūslę gaubiantis virvių tinklas, ir bandė stipriau priveržti apatinį aerostato vožtuvą.

Jau buvo aišku, kad išlaikyti balioną ore nebeįmanoma, jame mažai beliko dujų.

Taigi visiems grėsė pražūtis!

Apačioje buvo ne žemynas, ne sala, o jūros platybės. Niekur nesimatė nei sklypelio sausumos, nei ruoželio kietos žemės, už kurios galėtų užsikabinti aerostato inkaras.

Aplinkui vien jūra, su baisiu pasiutimu tebeverčianti bangas. Kur tik pažvelgsi — visur tyvuliuoja bekraštis vandenynas; nelaimingieji aeronautai, žiūrėdami iš didelio aukščio, galėjo akimis aprėpti horizontą per keturiasdešimt mylių aplinkui, bet niekur nematė kranto. Prieš akis tik vandens dykynė, negailestingai sušiaušta uragano, išvagota bangų, kurios skriejo tartum laukiniai žirgai sutaršytais karčiais; putotos šėlstančių bangų keteros iš viršaus atrodė lyg milžiniškas baltas tinklas. Ir nebuvo matyti nei žemės, nei jokio laivo!

Reikia sustabdyti, žūt būt sustabdyti krintantį aerostatą, kitaip jį praris jūros gelmė! Žmonės gondoloje iš paskutiniųjų stengėsi kuo greičiau tai padaryti. Bet jų pastangos buvo tuščios — balionas leidosi vis žemyn, o tuo pat metu vėjas nepaprastu greičiu nešė jį iš šiaurės rytų į pietvakarius.

Keleivių padėtis buvo tikrai baisi. Neliko jokių abejonių — jie visiškai negalėjo valdyti aerostato. Visi jų mėginimai kaip nors gelbėtis ėjo perniek. Baliono pūslė vis labiau bliuško. Dujos veržėsi lauk, ir niekaip nebuvo galima jų sulaikyti. Balionas kaskart vis greičiau leidosi žemyn, pirmą valandą dienos nuo gondolos iki vandenyno

paviršiaus tebuvo vos šeši šimtai pėdų. O dujų be paliovos mažėjo. Jos laisvai ėjo pro kiaurymę, atsiradusią plyšus pūslei.

Išmetus iš gondolos visus daiktus, keleiviams pavyko dar keletą valandų išsilaikyti ore. Bet taip jie tik atitolino neišvengiamą katastrofą: jeigu iki nakties horizonte nepasirodys žemė, tai balionas ir gondola panirs į vandenyno gelmę.

Beliko išbandyti dar vieną priemonę, ir keleiviai tučtuojau taip ir padarė kaip energingi ir drąsūs žmonės, kuriems ne kartą teko žiūrėti mirčiai į akis. Iš jų lūpų nepasigirdo nė mažiausio murmėjimo. Jie pasiryžo kovoti iki paskutinės minutės ir visaip stengėsi sulėtinti baliono kritimą. Gondola buvo nelyginant koks pintas krepšys ir, žinoma, negalėjo plaukti: vos nukritusi į vandenį, ji tuojau būtų paskendusi.

Antrą valandą dienos aerostatas buvo jau tik per keturis šimtus pėdų nuo vandenyno paviršiaus.

Ir tuomet nuskambėjo vyriškas balsas. Tai į savo draugus kreipėsi drąsus žmogus, kurio širdis nepažįsta baimės. Į jo šauksmą atsiliepė ne mažiau ryžtingi balsai.

— Ar viskas jau išmesta?

— Ne! Dar liko auksas — dešimt tūkstančių frankų!

Ir tuojau sunkus maišelis nulėkė į vandenyną.

— Ar balionas pakilo?

— Truputėlį pakilo, bet greit vėl pradės kristi!

— Ką dar galima išmesti?

— Nieko!

— Nieko? O gondola?

— Kabinkitės visi už tinklo. O gondolą — į vandenį!

Iš tikrųjų liko tik ta vienintelė ir paskutinė priemonė palengvinti balioną. Keleiviai nupjovė virves, kuriomis gondola buvo pririšta prie tinklo lanko, ir, vos tik ji nukrito, aerostatas vėl pakilo į dviejų tūkstančių pėdų aukštį.

Visi penki keleiviai susikraustė viršum lanko ir dabar laikėsi tinkle, nusitvėrę už virvių. Visi žiūrėjo žemyn, kur šėlo vandenynas.

Kaip žinoma, kiekvienas aerostatas nepaprastai jautrus. Nors truputį sumažinus krovinį, jis tuojau kyla aukš-

tyn. Ore sklendžiantis balionas savo jautrumu panašus į matematiškai tikslias svarstykles. Tad visiškai aišku, kad, atsikratęs gana sunkios gondolos, jis tučtuojau iškils daug aukščiau. Taip buvo ir dabar.

Bet tokiame aukštyje aerostatas išsilaikė tik trumpą akimirką ir vėl ėmė leistis žemyn. Iš pūslės pro skylę nepaliaujamai ėjo dujos, ir tos skylės nebuvo įmanoma užtaisyti.

Keleiviai padarė visa, ką galėjo, ir dabar jokios žmogiškos jėgos jau nebūtų įstengusios jų išgelbėti. Beliko tikėtis stebuklo.

Ketvirtą valandą dienos balionas buvo ne aukščiau kaip per penkis šimtus pėdų nuo vandenyno paviršiaus. Staiga pasigirdo garsus lojimas. Keleiviai turėjo pasiėmę šunį, ir dabar jis buvo aerostato tinkle šalia savo šeimininko.

— Topas kažką pamatė! — riktelėjo vienas keleivis.

Ir tuomet nuskambėjo garsus šauksmas:

— Žemė! Žemė!

Vėjas balioną vis nešė į pietvakarius; nuo aušros jis buvo jau nulėkęs šimtus mylių, ir keleiviams prieš akis tikrai pasirodė gana aukštas krantas.

Bet toji žemė buvo už trisdešimties mylių. Aerostatas ją pasiekti galėjo ne greičiau kaip per valandą ir tik tokiu atveju, jei nepasikeis vėjas. Per valandą! O kas bus, jeigu balionas anksčiau išleis visas likusias dujas?

Tai baisu! Nelaimingieji aeronautai aiškiai matė sausumą. Jie nežinojo, ar tai sala, ar žemynas, vargu net ar galėjo numanyti, į kurią pasaulio šalį audra juos nubloškė. Nors ten būtų ir ne svetingas kraštas, o tik negyvenama sala, vis tiek reikia žūt būt ją pasiekti.

Tačiau ketvirtą valandą dienos buvo jau visai aišku, kad balionas ore ilgiau laikytis nebegali. Jis skrido liesdamas vandens paviršių. Didžiulių bangų keteros jau laižė apatinį tinklo kraštą, jis įmirko, pasunkėjo, ir aerostatas vargiai kilsčiojo kaip paukštis pamuštu sparnu.

Po pusvalandžio iki kranto beliko ne daugiau kaip mylia, bet aerostate jau beveik pasibaigė visos dujos. Jos laikėsi tik viršutinėje pūslės dalyje, o pati pūslė susitraukė ir subliuško, nukabo didelėmis klostėmis. Į tink-

lą įsikibę keleiviai virto balionui nepakeliama našta, ir netrukus jis pusiau pasinėrė į vandenį, o šėlstančios bangos ėmė įnirtingai jį plakti. Pūslė išsipūtė, ir vėjas, ją pagriebęs, pradėjo nešti vandens paviršiumi lyg burinę valtį. Atrodė, kad balionas tuoj tuoj pasieks sausumą. Ir tikrai, jis buvo jau per du kabeltovus nuo kranto, tik staiga keturiems keleiviams iš krūtinių išsiveržė siaubingas riksmas. Ūžtelėjo milžiniška banga, ir balionas, tarytum jau netekęs jėgų pakilti, netikėtai išlėkė aukštyn. Lyg atsikratęs dalies savo krovinio, jis pakilo tūkstantį penkis šimtus pėdų, bet čia pateko į oro verpetą, ir jį ėmė sukti vėjas, nešdamas nebe sausumos link, o beveik lygiagrečiai su ja. Tačiau po poros minučių vėjas pasikeitė ir pagaliau sviedė balioną į smėlėtą krantą, kur jo negalėjo pasiekti bangos.

Keleiviai padėjo vienas kitam išsikapanoti iš tinklo. O balionas, atsipalaidavęs nuo savo naštos, lyg sužeistas paukštis, vieną akimirką atsigavęs, su pirmuoju vėjo šuoru nėrė aukštyn ir išnyko padangėje.

Aerostato gondoloje buvo penki keleiviai ir šuo, bet į krantą vėjas išmetė tik keturis žmones.

Dingusį jų draugą, matyt, nuplovė banga, ir dėl to palengvėjęs aerostatas galėjo paskutinį kartą pakilti aukštyn ir po kelių akimirkų pasiekti sausumą.

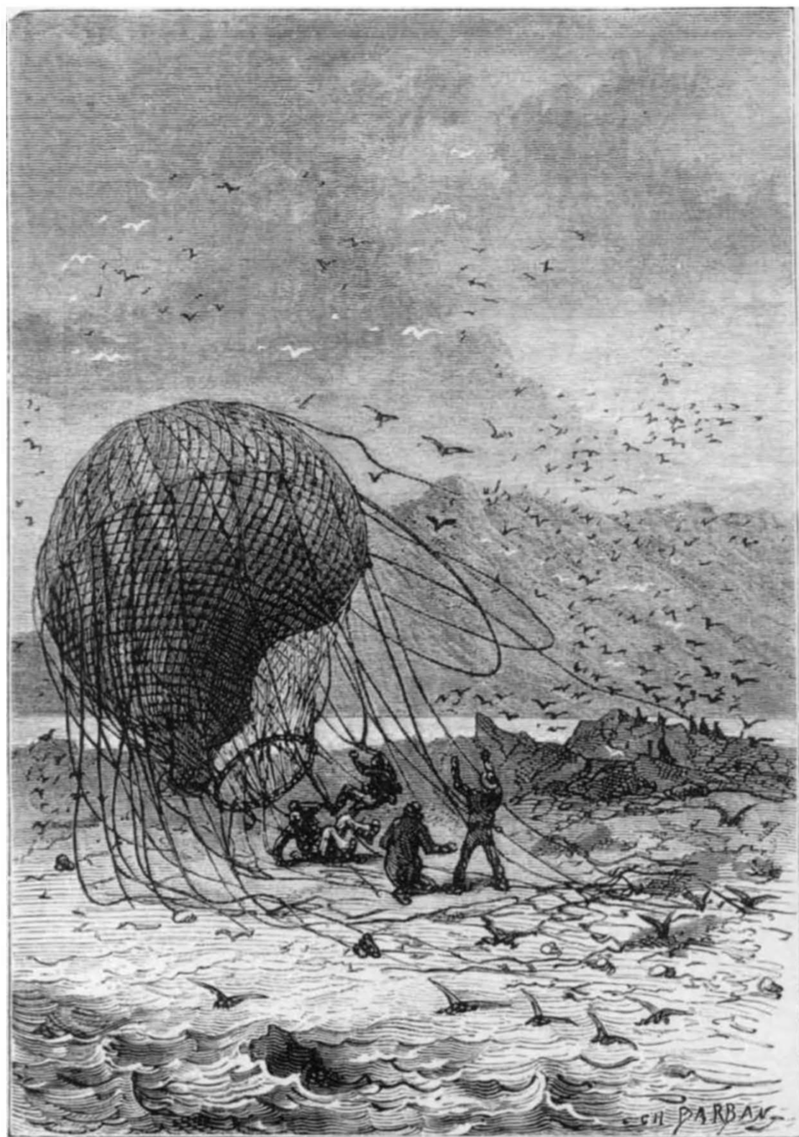
Bet vos tik katastrofos ištiktieji (taip juos drąsiai galima pavadinti) atsidūrė ant žemės, visi keturi, nebematydami penktojo keleivio, sušuko:

— Galbūt jis stengiasi priplaukti krantą... Išgelbėsim jį! Išgelbėsim!

Antras skyrius

JAV pilietinio karo epizodas.— Inžinierius Sairas Smitas.— Gedeonas Spiletas.— Negras Nabas.— Jūrininkas Penkrofas.— Jaunasis Herbertas.— Netikėtas pasiūlymas.— Pasimatymas dešimtą valandą vakaro.— Išskridimas audrai siaučiant.

Į kažkokį tolimą krantą uragano išmesti žmonės nebuvo nei aeronautai iš profesijos, nei oro kelionių mėgėjai. Jie buvo karo belaisviai, ir įgimtas drąsumas paska-

The balloon fell onto the shore.

tino juos bėgti iš nelaisvės labai nepaprastomis aplinkybėmis. Šimtą kartų jie galėjo pražūti! Šimtą kartų aerostatas, plyšus pūslei, galėjo juos nublokšti į jūros gelmę. Bet dangaus jiems buvo skirtas nuostabus likimas. Kovo 20 dieną pabėgę iš generolo Uliso Granto kariuomenės apgulto Ričmondo, keleiviai atsidūrė už septynių tūkstančių mylių nuo to miesto, Virdžinijos valstijos sostinės, kur baisaus pilietinio karo metu buvo svarbiausioji separatistų tvirtovė. Jų oro kelionė užtruko penkias dienas.

Štai kokiomis įdomiomis aplinkybėmis pabėgo belaisviai, kurių skridimas pasibaigė mūsų jau aprašyta katastrofa.

1865 metų vasario mėnesį, kai generolas Grantas nebe pirmą kartą puolė Ričmondą, vis negalėdamas jo paimti, keletas federalinės armijos karininkų pateko į priešo rankas ir buvo internuoti tame mieste. Vienas iš žymiausių belaisvių buvo Sairas Smitas, tarnavęs Granto armijos vyriausiajame štabe.

Sairas Smitas, kilęs iš Masačiusetso, buvo iš profesijos inžinierius, garsus mokslininkas; per karą Jungtinių Valstijų vyriausybė pavedė jam vadovauti geležinkeliams, turėjusiems svarbią strateginę reikšmę.

Jis buvo liesas, prakaulus, padžiūvęs — tikras šiaurės amerikietis, ir nors turėjo ne daugiau kaip keturiasdešimt penkerius metus, bet trumpai kirpti plaukai jau buvo pradėję žilti; sidabrinės gijos būtų išmarginusios ir jo barzdą, tačiau Sairas Smitas barzdos neaugino, tik želdė tankius ūsus.

Jo veidas stebino atšiauriu grožiu ir lyg iškaltu profiliu — tokie veidai tarytum tik ir skirti medaliuose vaizduoti; iš akių švietė energija, griežtos lūpos retai šypsodavosi,— žodžiu, Sairas Smitas ir iš pažiūros atrodė mokslininkas, gimęs būti kariu. Jis priklausė prie tokių inžinierių, kurie savo karjeros pradžioje laisvu noru darbavosi su kūju ir kirtikliu, tuo būdami panašūs į generolus, pradėjusius karinę tarnybą eiliniais. Todėl nenuostabu, kad Sairas Smitas pasižymėjo ne tik nepaprastu išradingumu ir proto aštrumu, bet turėjo ir labai miklias, nagingas rankas. Išlavėję raumenys rodė didelę jo jėgą. Tai buvo veiklos žmogus ir kartu mąstytojas; dirbdavo jis

be jokio prisivertimo, varomas nenuramdomos gyvybinės energijos; buvo baisiai atkaklus ir niekad nebijojo galimų nesėkmių. Didelis jo išsimokslinimas jungėsi su praktišku protu ir, kaip sako kareiviai, su didele nuovoka; be to, jis buvo išsiugdęs stebėtiną ištvermę ir jokiomis aplinkybėmis neprarasdavo galvos,— trumpiau sakant, jo buvo didžiai išlavėję trys bruožai, būdingi tvirtam žmogui: fizinė ir protinė energija, aiškaus tikslo turėjimas ir galinga valia. Jis būtų galėjęs savo devizu pasirinkti Vilhelmo Oraniečio XVII amžiuje pasakytus žodžius:

„Ryždamasis ką nors daryti, aš nesivaduoju viltimis; atkakliai ko nors siekdamas, aš nesivaduoju laime."

Be visų tų privalumų, Sairas Smitas buvo tikras narsumo įsikūnijimas. Jis dalyvavo visuose pilietinio karo mūšiuose. Pradėjęs tarnybą Ilinojaus savanorių būryje, kuriam vadovavo Ulisas Grantas, jis kovėsi prie Padjukos, Belmonto, Pitsburg Lendingo, Korinto apgulos metu, prie Port Gibsono, Juodosios Upės ir Čatanugos, netoli Vailderneso, prie Potomako — ir visur kovėsi narsiai, kaip kareivis, visiškai vertas generolo Granto, kuris, paklaustas, kokie jo nuostoliai, atsakė: „Aš nukautųjų neskaičiuoju!" Šimtą kartų Sairas Smitas galėjo pakliūti tarp tų, kurių rūstusis karo vadas neskaičiuodavo, bet jam sekėsi, nors jis tuose mūšiuose ir nevengė pavojų, sekėsi iki tos dienos, kol prie Ričmondo buvo sužeistas ir paimtas į nelaisvę.

Kartu su Sairu Smitu tą pačią dieną į pietiečių rankas pateko dar vienas žymus žmogus — ne kas kitas kaip Gedeonas Spiletas, „Niujork Herald" laikraščio specialusis korespondentas, atsiųstas į šiauriečių armiją stebėti karo veiksmų.

Gedeonas Spiletas buvo iš tų šauniųjų reporterių, daugiausia anglų ir amerikiečių, kurie, kaip Stenlis ir kiti tokie žmonės, yra pasiryžę viską padaryti, kad tik galėtų gauti tikslių žinių apie aktualų įvykį ir kuo greičiausiai pranešti savo laikraščiui. Jungtinėse Valstijose tokie stambūs laikraščiai kaip „Niujork Herald" tapo galinga jėga, ir su jų atstovais, „specialiaisiais korespondentais", reikia skaitytis. O Gedeonas Spiletas tarp tų „specialiųjų korespondentų"— vienas iš pirmųjų.

Gideon Spilett

Būdamas labai pranašus, energingas, judrus ir ryžtingas, žurnalistas, apkeliavęs visą pasaulį, kareivis ir dailininkas, veržlaus proto vyras, gebantis visur kur susivokti, iš prigimties sumanus ir veiklus, Gedeonas Spiletas nebijodavo nei darbo, nei nuovargio, nei pavojų, kai norėdavo ką nors „sužinoti"— pirmiausia pats sau, o paskui savo laikraščiui. Jis buvo tikras profesinio smalsumo didvyris, nenuilstamai ieškantis naujų žinių, viso to, kas neištirta, nežinoma, neįmanoma, neįtikima,— vienas iš tų drąsiųjų stebėtojų, kurie rašo laikraščiui žinutes kulkoms zvimbiant, sudarinėja „kroniką" patrankų sviediniams virš galvos lekiant, o į bet kokį pavojų žiūri tiktai kaip į žavų nuotykį.

Jis taip pat dalyvavo visuose mūšiuose, visad buvo pirmosiose pozicijose, vienoje rankoje laikydamas revolverį, o kitoje — užrašų knygutę, ir kai aplinkui imdavo žirti kartečė, pieštukas jo rankoje nedrebėdavo. Jis neapkraudavo telegrafo laidų begalinėmis telegramomis, kaip daro kai kurie reporteriai, būdami nepaprastai iškalbingi, kai neturi ko pasakyti; kiekviena jo žinutė, trumpa, tiksli, aiški, visuomet nušviesdavo kurį nors svarbų įvykį. Beje, nestigo jam ir humoro. Tai jis po mūšio prie Juodosios Upės, norėdamas žūt būt išsaugoti savo eilę prie telegrafo langelio ir pranešti laikraščiui, kaip baigėsi kautynės, ištisas dvi valandas telegrafavo pirmuosius biblijos skyrius. Toks triukas „Niujork Herald" redakcijai atsiėjo du tūkstančius dolerių, užtat laikraštis pirmasis gavo informaciją.

Gedeonas Spiletas buvo aukšto ūgio ir dar nesenas — turėjo ne daugiau kaip keturiasdešimt metų. Jo veidą gaubė rusvos žandenos. Gyvos, žvitrios akys žvelgė ramiai ir su pasitikėjimu. Tokias akis turi žmonės, įpratę momentaliai pagauti visas matomo vaizdo smulkmenas. Būdamas tvirto sudėjimo, jis dar užsigrūdino, keliaudamas po įvairias geografines platumas,— taip šaltu vandeniu grūdinama įkaitinta plieninė sija.

Jau dešimt metų Gedeonas Spiletas buvo nuolatinis „Niujork Herald" korespondentas, paįvairindamas laikraštį savo straipsneliais ir piešiniais, kadangi jis lygiai gerai valdė ir literato plunksną, ir iliustratoriaus pieštuką.

Kai jį paėmė į nelaisvę, jis aprašinėjo kautynes ir darė piešinių eskizus. Pastabos jo užrašų knygutėje baigėsi šiais žodžiais: „Priešas taiko į mane ir..." Šaulys prašovė pro šalį: Gedeonas Spiletas, kaip paprastai, liko po karšto mūšio net neįdrėkstas.

Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas apie vienas kitą buvo tik šį tą girdėję. Pietiečiai juos abu nugabeno į Ričmondą. Inžinierius po sužeidimo greit pasitaisė ir sveikdamas susipažino su žurnalistu. Juodu pajuto vienas kitam pagarbą ir tapo bičiuliais. Netrukus juos dar labiau suartino bendras tikslas. Abu troško tiktai pabėgti, grįžti į Granto armiją ir jos eilėse vėl kautis už federalinę vienybę.

Du draugai nutarė bėgti, pasinaudodami bet kokiomis palankiomis aplinkybėmis, tačiau miestas buvo taip griežtai saugojamas, jog pabėgti atrodė beveik neįmanoma, nors Ričmonde jie galėjo vaikščioti laisvai.

Tuo metu pas Sairą Smitą per savo gudrumą prasmuko be galo ištikimas jo tarnas. Tas drąsus žmogus, išvydęs pasaulį inžinieriaus tėvų fermoje, buvo negras, vergų sūnus ir pats vergas, bet Sairas Smitas, pagal savo įsitikinimus ir širdies balsą būdamas vergijos priešininkas, suteikė negrui laisvę. Tačiau į laisvę paleistas vergas nenorėjo skirtis su savo šeimininku. Jis karštai jį mylėjo ir buvo pasiryžęs už jį net mirti. Tarnas ėjo trisdešimt pirmus metus, buvo tvirtas, apsukrus, miklus ir protingas vyras, nuolankus ir ramus, kartais labai naivus, visada su šypsena veide, paslaugus ir geros širdies. Jo vardas buvo Nabuchodonosoras, bet jis to įmantraus vardo nemėgo, jam labiau patiko iš mažens įprastas maloninis vardas — Nabas.

Sužinojęs, kad jo šeimininkas pateko į nelaisvę, Nabas nesvyruodamas išvyko iš Masačiusetso, atkeliavo iki Ričmondo ir visokiomis gudrybėmis, dvidešimt kartų rizikuodamas gyvybe, įsiskverbė į apgultą miestą. Negalima apsakyti, kaip nudžiugo Sairas Smitas, išvydęs savo tarną, ir koks laimingas buvo Nabas, vėl atsidūręs pas mylimą šeimininką.

Taigi Nabui pavyko įsibrauti į Ričmondą, bet daug sunkiau buvo iš jo ištrūkti, kadangi į nelaisvę paimti fe-

deralinės armijos kareiviai buvo kuo griežčiausiai sekami. Norint turėti šiokią tokią viltį, kad pasiseks pabėgti, reikėjo laukti ypatingų aplinkybių, bet tokių aplinkybių vis nepasitaikė, o jas sudaryti buvo ne taip jau lengva.

Tuo tarpu Grantas vis taip pat ryžtingai tebepuolė. Jis nugalėjo pietiečius aršiose kautynėse prie Pitersbergo. Bet jo armija kartu su Batlerio kariuomene kol kas nieko dar negalėjo padaryti apgultam Ričmondui, ir karo belaisviams nebuvo vilties greit sulaukti išvadavimo. Monotoniškas kalinio gyvenimas neteikė reporteriui jokios medžiagos užrašams, ir jis nebeturėjo jėgų ilgiau nelaisvę kęsti. Jam nedavė ramybės mintis bėgti iš Ričmondo, bėgti nieko nepaisant. Jau keletą kartų jis bandė taip padaryti, bet jį vis sulaikydavo nenugalimos kliūtys.

Miestas tebebuvo apgultas, karo belaisviai troško iš jo pabėgti ir grįžti į Granto armiją, o daugelis apgultųjų irgi labai norėjo ištrūkti iš Ričmondo ir kaip nors pasiekti separatistų armiją; tarp tų kariautojų buvo ir Džonatanas Forsteris, karštas pietiečių šalininkas. Ir tikrai, iš miesto negalėjo išeiti ne tik patekę į nelaisvę federalinės armijos kareiviai, bet ir patys separatistai, nes miestą iš visų pusių buvo apsupusi šiauriečių armija. Ričmondo gubernatorius jau seniai nebeturėjo jokio ryšio su generolu Li, o buvo nepaprastai svarbu pranešti jam apie padėtį mieste ir paprašyti, kad greičiau siųstų armiją apgultiesiems į pagalbą. Taigi Džonatanui Forsteriui atėjo į galvą mintis išskristi iš Ričmondo balionu, perlėkti tokiu būdu per apgulusios kariuomenės linijas ir pasiekti separatistų stovyklą.

Gubernatorius leido tat pabandyti. Buvo parengtas aerostatas ir pavestas Džonatanui Forsteriui, kuris ketino leistis į tą oro kelionę drauge su kitais penkiais keleiviais. Aeronautai buvo aprūpinti ginklais, jei kartais nutūpę susidurtų su priešu ir būtų priversti gintis. Gavo jie ir maisto atsargą, nes oro kelionė galėjo ilgiau užtrukti.

Išskristi buvo numatyta kovo 18-ąją nakčia, pučiant galviam šiaurės vakarų vėjui: keleiviai tikėjosi per keletą valandų nuskristi iki generolo Li būstinės.

Bet šiaurės vakarų vėjas pasirodė visai kitoks, negu buvo laukta. Kovo 18 dieną jau iš pat ryto buvo matyti, kad artinasi audra. O netrukus pakilo toks uraganas, jog Forsterio kelionę teko atidėti, mat buvo pavojinga išleisti aerostatą ir keleivius, taip įsisiautėjus gamtos gaivalams.

Dujų pripildytas balionas blaškėsi svarbiausioje Ričmondo aikštėje, paruoštas skristi, kai tik aprims vėjas, ir visas miestas su didžiausiu nekantrumu laukė, kada liausis audra, bet oras vis nėjo geryn.

Kovo 18 ir 19 dieną uraganas šėlo be jokios atvangos. Tik vargais negalais pavyko nuo jo apsaugoti lynais pririštą balioną, kurį viesulas dažnai prilenkdavo prie pat žemės.

Praėjo naktis iš kovo 19 dienos į 20-ąją, o rytmetį audra dar smarkiau pasiuto dūkti. Skristi buvo neįmanoma.

Tą dieną gatvėje prie inžinieriaus Sairo Smito priėjo kažkoks nepažįstamas žmogus. Tai buvo trisdešimt penkerių ar keturiasdešimties metų jūrininkas, pavarde Penkrofas, augalotas, tvirtas ir smarkiai įdegęs, malonaus veido vyras gyvomis, tankiai mirksinčiomis akimis. Jis buvo kilęs iš Šiaurės Amerikos, plaukiojęs visomis jūromis, matęs ir šilto, ir šalto, patyręs begalę nepaprastų nuotykių, kokių daugelis sausumos gyventojų nė sapne nesapnuoja. Nėra ko nė kalbėti, kad jis buvo energingas žmogus, drąsuolis, nieko nebijantis ir niekuo nesistebintis. 1865 metų pradžioje Penkrofas su reikalais atvyko į Ričmondą iš Niudžersio drauge su penkiolikos metų jaunuoliu Herbertu Braunu, savo buvusio kapitono sūnumi, našlaičiu, kurį mylėjo kaip savo sūnų. Iki miesto apgulos jam nepavyko iš jo išvažiuoti, ir Penkrofas baisiai nusiminė, kai liko uždarytas Ričmonde. Dabar jis irgi turėjo tik vieną troškimą — bėgti bet kokia proga. Penkrofas buvo daug girdėjęs apie inžinierių Sairą Smitą ir žinojo, kad tas ryžtingas žmogus nori ištrūkti į laisvę. Taigi trečiąją audros dieną jis drąsiai priėjo prie Smito ir be jokių įžangų paklausė:

— Misteri Smitai, ar jums neįgriso tas nelabasis Ričmondas?

"Mr. Smith, would you like to escape?"

Inžinierius įsmeigė akis į nepažįstamąjį, taip jį prakalbinusį, o Penkrofas pusbalsiu pridūrė:

— Misteri Smitai, ar norite bėgti?

— Kada?— tuojau atsiliepė inžinierius, ir galima tikrai pasakyti, kad tas klausimas jam išsprūdo nejučiomis, nes jis dar nespėjo gerai įsižiūrėti į nepažįstamąjį, pasiūliusį jam bėgti.

Tačiau, akylai pažvelgęs į atvirą jūrininko veidą, jis jau neabejojo, kad tai doras žmogus.

— Kas jūs toks?— nekantriai paklausė inžinierius.

Penkrofas trumpai pasipasakojo, kas esąs.

— Puiku! — tarė Smitas.— O kaip jūs siūlote bėgti?

— Nagi štai čia balionas be naudos kabalduoja, lyg tyčia, nenaudėlis, mūsų laukia!

Penkrofui nereikėjo daug aiškinti. Inžinierius jį suprato iš poros žodžių. Stvėręs jūrininką už parankės, greit nusivedė jį pas save.

Penkrofas išdėstė jam savo planą. Viskas labai paprasta. Žinoma, čia rizikuoji gyvybe, bet ką gi padarysi! Uraganas, aišku, įsisiautėjo, šėlsta kaip padūkęs, bet juk toks sumanus ir drąsus inžinierius kaip Sairas Smitas puikiai sugebės suvaldyti oro laivą. Jeigu jis, Penkrofas, žinotų, ką reikia daryti su tuo balionu, daug negalvodamas išskristų, žinoma, drauge pasiėmęs ir Herbertą. Ar mažai audrų jūrininkas Penkrofas yra matęs savo gyvenime! Tokiu uraganu jo nenustebinsi!

Sairas Smitas klausėsi tylėdamas, bet jo akys žibėjo. Štai kur gera proga! Argi galima ją praleisti? Planas labai rizikingas, bet vis dėlto tikrai įvykdomas. Nors balionas saugomas, naktį galima prie jo prislinkti, įlipti į gondolą, paskui nupjauti lynus, kuriais balionas pririštas! Suprantama, čia lengva ir galvą padėti, bet galimas daiktas, kad viskas baigsis gerai, o jei ne toji audra... Taip, jei ne toji audra, balionas jau seniai būtų išskridęs ir ilgai laukta proga taip ir nebūtų pasitaikiusi!

— Aš ne vienas! — trumpai užbaigė jis balsu savo svarstymus.

— Kiek žmonių norite su savim paimti?— paklausė jūrininkas.

— Du: savo draugą Spiletą ir tarną Nabą.

— Vadinasi, jūs trise,— tarė Penkrofas,— ir aš su Herbertu. Taigi iš viso penki. O buvo numatyta balionu skristi šešiese...

— Labai gerai. Mes skrisime! — sušuko Sairas Smitas.

Jis pasakė „mes", pasižadėdamas ir už žurnalistą,— ir tikrai, Gedeonas Spiletas buvo ne iš bailiųjų, o kai sužinojo, kas sumanyta, pritarė be jokių atsikalbinėjimų. Jis tik stebėjosi, kaip jam pačiam neatėjo į galvą tokia paprasta mintis. O Nabas būtų sekęs paskui savo šeimininką visur, kur tik tasai būtų užsimanęs keliauti.

— Vadinasi, iki vakaro,— pasakė Penkrofas.— Visi penki slankiosime čia aplinkui, tarytum iš smalsumo.

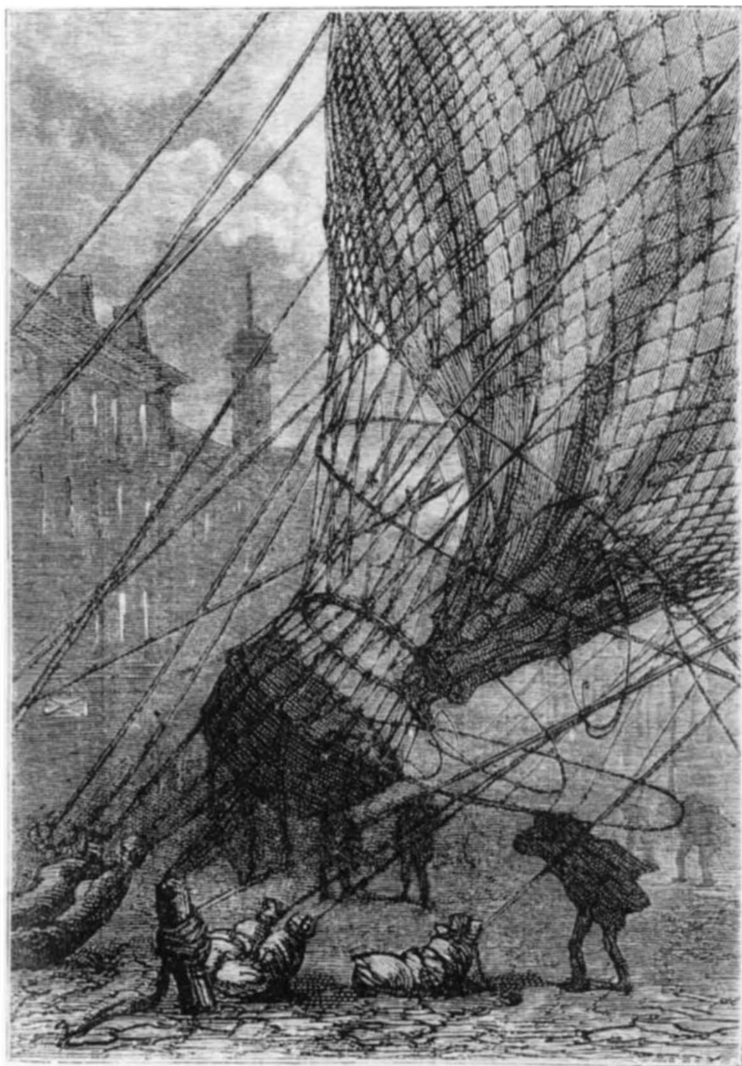
— Iki vakaro,— pritarė Sairas Smitas,— susitiksime dešimtą valandą. Kad nors audra nenurimtų, kol išskrisime!

Penkrofas atsisveikino su inžinierium ir sugrįžo į savo butą, kur buvo likęs jaunasis Herbertas Braunas. Drąsus berniukas žinojo jūrininko planus ir su nerimu laukė, kaip baigsis jo pasikalbėjimas su inžinierium.

Taigi, kaip mato skaitytojai, susitiko penki tikrai drąsūs vyrai, jeigu jie ketino leistis kelionėn per tokį baisų uraganą!

O audra nesiliovė, ir nei Džonatanas Forsteris, nei jo palydovai prie silpnutės gondolos net nesiartino. Oras visą dieną buvo pasibaisėtinas. Inžinierius tiktai bijojo, kad aerostato pūslė, vėjo nuolat bloškiama prie pat žemės, nesuplyštų į tūkstantį skutų. Ištisas valandas Smitas klaidžiojo po beveik tuščią aikštę, stebėdamas balioną. Tą patį darė ir Penkrofas; susikišęs rankas į kišenes, jis vaikštinėjo po aikštę ir protarpiais žiovavo, tarsi būtų čia užklydęs neturėdamas ką veikti ir nežinodamas, kaip prastumti laiką; bet iš tikrųjų jis irgi labai nuogąstavo, kad baliono pūslė gali plyšti arba, ko gero, gali nutrūkti lynai, o tuomet balionas išlėks į padangę.

Atėjo vakaras. Sutemo juodžiausia naktis. Pažemiu slinko tirštas rūkas, panašus į debesis. Pradėjo lyti lietus, sumišęs su sniegu. Oras staigiai atšalo. Ričmondą apgaubė kažkokia drėgna migla. Atrodė, kad pašėlusi audra padarė tarp apgulusiųjų ir apgultųjų paliaubas: patrankos nutilo, lyg pabūgusios grėsmingai kriokiančio

They met near the basket of the balloon.

uragano. Miesto gatvės buvo tuščios. Nė gyvos dvasios nesimatė ir aikštėje, kurios vidury blaškėsi vėjo daužomas aerostatas — turbūt pietiečiai manė, jog nėra reikalo per tokią siautulingą vėtrą jį saugoti. Taigi buvo labai palankios aplinkybės belaisviams bėgti; tiktai kaip reikėjo leistis į tokią baisią kelionę, kaip atsiduoti įšėlusių stichijų malonei?

— Tai bent orelis! — suniurnėjo Penkrofas ir, nusitvėręs už skrybėlės, kumščio smūgiu stipriau ją užsimaukšlino.— Na, bet nieko! Kaip nors susidorosime!

Pusę dešimtos Sairas Smitas ir jo draugai iš įvairių pusių vogčiomis įslinko į aikštę, kur vėjas buvo užgesinęs visus dujinius žibintus, todėl viešpatavo neperžvelgiama tamsa. Nebuvo matyti net dunksant milžiniško aerostato, vėtros priblokšto prie pat žemės. Balioną laikė ne tik balasto maišai, pririšti prie apsauginio tinklo, bet dar ir tvirtas lynas,— jis buvo pervertas per geležinę grandį, įtaisytą aikštės grindinyje, o abu jo galai pririšti prie pintinės gondolos.

Penki belaisviai susitiko prie tos pintinės. Niekas jų nepastebėjo — buvo tokia tamsybė, kad ir jie patys vienas kito nematė.

Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas, Nabas ir Herbertas, nė žodžio netarę, sulipo į gondolą, o tuo tarpu Penkrofas, inžinieriaus nurodymu, vieną po kito raišiojo balasto maišus. Netrukus jūrininkas prisidėjo prie savo draugų.

Dabar aerostatą laikė tiktai lynas, ir Sairui Smitui reikėjo tik duoti įsakymą skristi.

Bet staiga tuo momentu į gondolą stryktelėjo šuo. Tai buvo Topas, mylimas inžinieriaus šuo; jis nutraukė grandinę ir atbėgo paskui savo šeimininką. Bijodamas, kad šuo per daug neapsunkintų baliono, Sairas Smitas norėjo jį išvaryti.

— Ne bėda, paimsim ir šunį! — tarė Penkrofas ir išmetė iš gondolos du maišus su smėliu.

Paskui jis atrišo lyną, balionas įstrižai šovė aukštyn, lėkdamas nugriovė du kaminus ir su pasiutiška jėga iškilo į padangę.

Uraganas siautėjo kaip padūkęs. Naktį nusileisti nebuvo ko nė galvoti, o kai išaušo rytas, žemę dengė

tankus rūko šydas. Tik penktąją dieną po baisiai vėjo nešamu aerostatu pro debesų prošvaistę pasirodė jūra.

Skaitytojai jau žino, kad iš penkių bėglių, kovo 20 dieną išskridusių balionu, kovo 24 dieną keturi buvo išmesti į dyką krantą už šešių tūkstančių mylių nuo Ričmondo[1], o tasai dingęs keleivis, kurio ieškoti pirmiausia puolė išsigelbėję draugai, norėdami suteikti jam pagalbą, buvo ne kas kitas, kaip Sairas Smitas — žmogus, visai natūraliai tapęs jų vadovu.

Trečias skyrius

Penktą valandą vakaro.— Dingęs draugas.— Nabas nusiminęs.— Ieškojimas šiaurės kryptimi.— Salelė.— Liūdesio ir nerimo naktis.— Rytmečio rūkas.— Nabas šoka plaukti.— Matyti žemė.— Kėlimasis per sąsiaurį.

Inžinierius Smitas buvo prisiglaudęs baliono tinkle, bet staiga trūko virvės, ir jį nunešė banga. Dingo ir jo šuo,— ištikimas Topas tuojau pat puolė į jūrą gelbėti savo šeimininko.

— Pirmyn! — šūktelėjo žurnalistas.

Ir visi keturi — Gedeonas Spiletas, Herbertas, Penkrofas ir Nabas,— užmiršę alkį ir nuovargį, leidosi ieškoti savo draugo.

Vargšas Nabas verkė iš įniršio ir nusiminimo, pagalvojęs, kad neteko brangiausio pasaulyje žmogaus.

Dar nebuvo praėjusios nė dvi minutės nuo tos akimirkos, kai dingo Sairas Smitas. Vadinasi, jo draugai, pasiekę žemę, dar galėjo tikėtis, kad suspės inžinierių išgelbėti.

— Ieškoti jo reikia. Ieškoti! — šaukė Nabas.

— Taip, Nabai,— pritarė Gedeonas Spiletas.— Mes jį surasime!

— Gyvą?

— Gyvą!

— Ar jis moka plaukti?— paklausė Penkrofas.

---

[1] Balandžio 5 dieną Grantas užėmė Ričmondą, separatistų maištas buvo numalšintas. Li pasitraukė į vakarus, ir Jungtinių Valstijų vienybės šalininkai nugalėjo.— *Aut. past.*

— Moka! — atsakė Nabas.— Be to, su juo yra Topas...

Jūrininkas pasiklausė, kaip šniokščia vandenynas, ir palingavo galvą.

Inžinierius dingo šiaurinėje pakrantės dalyje, maždaug per pusmylį nuo tos vietos, kur buvo išmesti kiti keleiviai. Jeigu jam pavyko pasiekti artimiausią seklumą, tai jo draugams reikės nueiti daugiausia pusę mylios.

Artėjo šešta valanda vakaro. Užslinko toks tirštas rūkas, jog visai sutemo. Katastrofos ištikti aeronautai ėjo šiaurės link rytine pakrante tos žemės, kur juos nubloškė likimas, visiškai jiems nežinomos žemės, apie kurios geografinę padėtį jie nieko negalėjo numanyti. Eidami po kojomis jautė čia smėlį, čia akmenis,— atrodė, kad žemė visai plyna, be jokios augmenijos. Slinkti į priekį buvo labai sunku. Jie žingsniavo tamsoje per kažkokius kauburius, vietomis pasitaikydavo gilių duobių. Iš jų nuolat pakildavo per tokią tamsybę nematomi dideli paukščiai ir, sunkiai plasnodami sparnais, išlakstydavo į visas puses. Kiti paukščiai, mažesni ir vikresni, purptelėdavo ištisais pulkais ir lyg koks gyvas debesis praūždavo keleiviams viršum galvų. Jūrininkas spėjo, kad tai kormoranai ir kirai, mat jie taip gailiai ir šaižiai klykavo, jog girdėjosi net pro grėsmingą bangų mūšos kriokimą.

Retkarčiais keleiviai sustodavo, garsiai šaukdavo dingusį draugą ir budriai klausydavosi, ar nepasigirs iš vandenyno pusės jo balsas. Gal Sairui Smitui pavyko išsigelbėti, gal jau nebetoli ta vieta, kur jis išsikapstė į krantą; o jeigu pats Smitas ir nebeturi jėgų šauktis pagalbos, tai pradės loti jo šuo, ir skardų Topo lojimą jie tikrai išgirs. Bet jie nieko daugiau negirdėjo, tik kaip niauriai šniokščia vandenynas ir trankosi bangų ridenami akmenėliai. Ir nedidelis būrelis vėl žygiavo toliau, tyrinėdamas mažiausius kranto vingius.

Po kokių dvidešimties minučių visi keturi staiga sustojo — toliau nebebuvo kur eiti, prieš juos į krantą ritosi aukštos bangos, suduždamos į akmenis. Jie atsidūrė smailaus uolėto kyšulio gale, kur piktai siautėjo jūra.

— Išėjome į kyšulį,— tarė jūrininkas.— Reikia pasukti atgal. Laikykitės dešinės, atokiau nuo kranto.

— Bet juk jis tenai! — šūktelėjo Nabas, rodydamas į jūrą, kur tamsoje bolavo putotos milžiniškų bangų keteros.

— Na tai dar pabandykime jį šaukti!

Visi keturi iš karto suriko, bet į garsų jų šauksmą niekas neatsiliepė. Šiek tiek palaukę, jie vėl šūktelėjo į tamsą. Ir vėl jokio atsakymo.

Tada keleiviai aplenkė kyšulio smailumą ir nuėjo toliau smėlėtu ir akmenuotu pajūriu. Netrukus Penkrofas pastebėjo, kad krantas darosi statesnis, kyla aukštyn, ir nusprendė, jog gana ilgas kranto kalnagūbris jungiasi su neaiškiai tamsoje dūluojančia atkalne. Paukščių šioje pakrantės dalyje buvo mažiau. Ir jūra čia ne taip smarkiai siautėjo ir šniokštė, net bangavimas gerokai sumažėjo. Vos buvo girdėti, kaip čeža mūšos ridinėjami akmenukai. Be abejo, kranto lankstas čia sudarė užutekį, uolėto kyšulio saugomą nuo didžiulių bangų, siaučiančių atviroje jūroje.

Tačiau, eidami ta kryptimi, keleiviai tolo į pietus, į priešingą pusę, visai ne ten, kur Sairas Smitas galėjo išplaukti į krantą. Nuėję pusantros mylios, jie neaptiko nė mažiausio pakrantės vingio, sukančio į šiaurę. Bet juk kyšulys, kurį jiems reikėjo aplenkti, turi jungtis su sausuma. Ir išvargę keleiviai, sukaupę paskutines jėgas, narsiai žygiavo pirmyn, tikėdamiesi, kad krantas tuoj tuoj staigiai pasisuks ir jie vėl galės eiti į šiaurę.

Bet koks buvo jų nusivylimas, kai, nuėję dvejetą mylių, jie vėl atsidūrė gana aukšto kyšulio pakraštyje, kur stūksojo slidžios uolos.

— Mes patekome į kažkokią salelę! — tarė Penkrofas.— Ir jau perėjome ją visą iš vieno galo į kitą.

Jūrininko pastaba buvo teisinga. Audra išmetė aeronautus ne į žemyną ir netgi ne į salą, o į mažą salelę, turinčią ne daugiau kaip dvi mylias ilgio ir, matyt, labai siaurą.

Ar toji akmenuota, dyka salelė, nyki jūros paukščių prieglauda, priklauso kuriam nors dideliam salynui? Ką gali žinoti? Kai mūsų keleiviai pamatė ją pro rūką iš baliono gondolos, negalėjo gerai jos įžiūrėti ir nustatyti, ar ji didelė. Bet dabar Penkrofas aštriomis jūrininko aki-

They shouted in unison.

mis, įgudusiomis peržvelgti tamsą, tarytum matė vakaruose masyvų kalnuoto kranto siluetą.

Tačiau nakties tamsoje Penkrofas negalėjo nustatyti, ar jų salelė yra netoli kokios nors vienišos salos, ar priklauso ištisam salynui. Taip pat jie negalėjo iš tos salelės išsikelti, nes aplink ją tyvuliavo jūra. Deja, inžinierius Smitas visai neatsiliepė į jų šauksmus, todėl jo ieškojimą teko atidėti iki ryto.

— Sairo tylėjimas dar nieko nereiškia,— pasakė žurnalistas.— Gal jis neteko sąmonės, o gal prisitrenkė ir dabar nepajėgia atsiliepti. Taigi nereikia nusiminti.

Žurnalistui dingtelėjo mintis sukurti pirmajame kyšulyje ugnį ir taip duoti Sairui Smitui signalą. Bet veltui visi keturi ieškojo laužui kuro, nors sausų piktžolių stiebų. Aplinkui buvo vien tik akmenys ir smėlis.

Nesunku suprasti, kaip sielojosi Nabas ir jo kelionės draugai, jau spėję prisirišti prie drąsuolio Sairo Smito. Bet buvo visiškai aišku, kad dabar jie niekuo negali jam padėti. Reikėjo laukti aušros. Galimas daiktas, Smitui pavyko išsigelbėti, ir jis rado sau prieglobstį kur nors ant kranto, o gal žuvo jūroje.

Lėtai slinko ilgos ir skausmingos valandos. Naktį smarkiai atšalo oras. Nelaimingieji bėgliai visai sužvarbo, tačiau savo kančių beveik nejuto. Jie net nepagalvojo prigulti poilsio. Užmiršę savo vargus, jie mąstė tiktai apie dingusį vadovą ir draugą, tikėjosi, kad jis gyvas, stiprino vienas kitam viltį, be paliovos klaidžiojo po tą dyką salelę, ir juos vis traukė į šiaurinį kranto kyšulį, arčiau tos vietos, kur įvyko katastrofa. Jie klausėsi, jie šaukė dingusį draugą, stengėsi nugirsti, gal atsklis pagalbos šauksmas, ir jų balsai turbūt aidėjo toli, nes vėjas aptilo, o baisus vandenyno ūžesys, bangavimui sumažėjus, jau buvo pradėjęs rimti.

Vieną akimirką jiems net pasirodė, kad į garsų Nabo riksmą atsiliepė aidas. Herbertas tai pasakė Penkrofui ir pridūrė:

— Turbūt čia netoli yra kitos salos krantas, ir gana aukštas krantas, nuo kurio ir atsimušė aidas.

Jūrininkas pritardamas linktelėjo galvą. Juk jam tatai jau buvo pasakiusios įžvalgios jo akys. Jeigu Penkrofas,

nors ir labai neaiškiai, nors tik trumpą akimirką, pamatė žemę, vadinasi, priešais iš tikrųjų buvo žemė.

Bet tas tolimas aidas buvo vienintelis atsakymas į garsius Nabo šauksmus — visa rytinė salelės pakrantė tarp beribių vandenyno platybių, rodės, apmirė be žado.

Debesys pamažu išsisklaidė. Apie vidunaktį sumirgo žvaigždės, ir jeigu inžinierius Smitas tuo metu būtų buvęs su savo draugais, būtų pastebėjęs, kad danguje pasirodė ne tos žvaigždės, kurios spindi Šiaurės pusrutulyje. Iš tikrųjų, tame svetimame dangaus skliaute nesužibo Šiaurinė žvaigždė; zenite mirgantys žvaigždynai buvo visai nepanašūs į tuos, kuriuos įpratę matyti Naujojo Pasaulio šiaurinės dalies gyventojai; tamsoje spindintis Pietų Kryžius rodė, kad keleiviai yra atsidūrę Pietų pusrutulyje.

Pagaliau naktis praėjo. Kovo 25-ąją apie penktą valandą ryto dangus aukštai šiek tiek paraudo, bet horizontą dar tebegaubė niauri tamsa, o iš jūros užėjo toks tirštas rūkas, jog per dvidešimt žingsnių nieko nebuvo matyti. Rūkas bangavo ir sunkiai slinko pažemiu.

Taigi oras ieškojimui buvo nepalankus. Bėgliai nieko negalėjo aplinkui įžiūrėti. Nabas ir žurnalistas Spiletas veltui žvelgė tolyn į jūrą; Herbertas ir jūrininkas akimis ieškojo vakaruose aukšto kranto. Bet niekur nebuvo matyti nė sklypelio sausumos.

— Nors aš ir nematau kranto,— tarė Penkrofas,— bet jaučiu jį... Jis čia pat, kur nors netoliese... Tai taip pat tikra, kaip ir tai, kad mes pabėgome iš Ričmondo!

Tačiau netrukus rūko uždanga perplyšo, rūkas ėmė kilti aukštyn, virsdamas lengva miglele, pranašaujančia giedrą dieną. Danguje suspindo skaisti saulutė, karšti jos spinduliai, skverbdamiesi pro vaiskų šydą, skleidė ore šilumą.

Apie pusę septintos, praėjus trims ketvirčiams valandos nuo saulės patekėjimo, rūkas ėmė vis labiau tirpti. Viršuje jis kaupėsi į debesis, bet apačioje sklaidėsi. Netrukus aiškiai pasirodė visa salelė, paskui pro miglos šydą išniro ir mėlynas jūros pusratis, rytuose be galo ir krašto, o vakaruose apribotas aukšto, skardingo kranto.

Taip, ten buvo žemė. Ten buvo išsigelbėjimas, bent jau laikinas prieglobstis. Nuo aukšto tos nežinomos že-

mės kranto salelę skyrė sąsiauris, turintis kokią pusę mylios pločio; juo triukšmingai tekėjo srauni srovė.

Staiga vienas iš keleivių, klausydamas savo širdies balso, nepasitaręs su draugais, nepasakęs nė vieno žodžio, puolė į sąsiaurį. Tai buvo Nabas. Jis skubėjo į kitą krantą, norėdamas juo eiti šiaurėn. Niekas nebūtų galėjęs jo sulaikyti. Veltui Penkrofas jį šaukė. Žurnalistas jau ketino leistis paskui Nabą.

Penkrofas priėjęs šūktelėjo:

— Jūs norite perplaukti sąsiaurį?

— Taip,— atsakė Gedeonas Spiletas.

— Paklausykit mano patarimo, palaukite,— tarė jūrininkas.— Nabas ir vienas suteiks pagalbą savo šeimininkui. Žiūrėkite, kokia srauni srovė teka sąsiauryje. Jei bandysime jį perplaukti, mus gali nunešti į atvirą jūrą. Bet, jei neklystu, prasideda atoslūgis. Matote, kiek jau nuslūgo vanduo nuo pakrantės. Truputį palūkėkime, ir per patį atoslūgį mums gal pavyks sąsiaurį perbristi...

Tuo tarpu Nabas drąsiai grūmėsi su srove ir įstrižai plaukė per sąsiaurį. Su kiekvienu tvirtų rankų mostu iš vandens iškildavo juodi pečiai. Srovė Nabą smarkiai nešė į šalį, bet vis dėlto jis pamažu artėjo prie kranto. Jis sugaišo daugiau kaip pusvalandį, kol perplaukė tą sąsiaurį, turintį pusę mylios pločio; tėkmė jį nunešė kelis tūkstančius pėdų žemyn, bet pagaliau jis pasiekė krantą.

Išlipęs iš vandens prie aukšto granitinio skardžio, jis energingai nusipurtė, paskui galvotrūkčiais leidosi bėgti ir netrukus dingo už uolėto kyšulio, įsidavusio į jūrą beveik priešais pat šiaurinį salelės galą.

Draugai su nerimu sekė drąsųjį plaukiką, o kai tas dingo iš akių, jie nukreipė žvilgsnius į krantą, kur tikėjosi rasti sau prieglobstį; stebėdami tą nežinomą žemę, jie tuo pat metu malšino alkį kiaukutais, kuriais buvo nubertas pakrantės smėlis,— aišku, tai buvo labai menkas maistas.

Prieš juos esantis krantas suko pusračiu, sudarydamas plačią įlanką, iš pietų pusės apribotą niūrios, plikos uolos, toli išsikišusios į jūrą. Su krantu tą uolą jungė keisčiausiai išrantyta aukštų granito luitų virtinė. Į šiau-

rę įlanka ėjo platyn, krantas darė nedidelį lankstą, vingiuodamas iš pietvakarių į šiaurės rytus, ir baigėsi siauru, smailiu kyšuliu. Tarp tų dviejų kraštinių įlankos kyšulių buvo turbūt koks aštuonetas mylių. O salelė, nuo to granitinio kranto atskirta neplataus sąsiaurio, savo forma panėšėjo į milžinišką banginį. Didžiausias jos plotis buvo ne daugiau kaip ketvirtis mylios.

Priešingo kranto pakraščiu ėjo smėlėta sekluma, pilna tamsių uolų, kurios dėl atoslūgio palengva kilo iš vandens; už seklumos, lyg koks tvirtovės redutas, dunksojo status granitinis skardis, turintis apie tris šimtus pėdų aukščio, su vingriai išraižyta viršūne. Jis kaip vientisas kalnagūbris tęsėsi trejetą mylių, dešinėje staigiai pasibaigdamas statmena, tarsi žmogaus ranka nutašyta, siena. O kairėje pusėje tas nepaprastas granitinis gūbrys buvo tarytum perskilęs, sudužęs į prizmės pavidalo uolas, apgriuvęs akmenų nuolaužomis ir, pamažu eidamas vis žemyn, ištįsęs kaip ilgas šlaitas, apačioje susiliejęs su pietinio kyšulio povandeniniais rifais.

Kalnagūbrio viršuje buvo plika, be jokio medelio, plynaukštė, lygi kaip stalas, panaši į Stalo kalno viršūnę prie Keiptauno, Gerosios Vilties kyšulyje, tiktai gerokai mažesnė. Bent jau taip atrodė iš salelės žiūrint. Tačiau dešinėje, už stataus skardžio, ant jos buvo augmenijos. Aiškiai galėjai įžiūrėti žalius didelių medžių vainikus, ištisą mišką, einantį kažkur tolyn už horizonto. Po atšiauraus vaizdo, nukreipus žvilgsnį nuo dykų granitinių krantų, toji žaluma džiugino akį.

Ir pagaliau tolumoje, už kokių septynių mylių į šiaurės vakarus, spindėjo saulės nutviekstas ryškiai baltas kūgis. Tai buvo kažkokio tolimo kalno viršūnė, apdengta amžino sniego kepure.

Kol kas dar nebuvo galima nustatyti, kas tai per žemė — ar sala, ar žemyno dalis.

Tačiau geologas, pažvelgęs į kairįjį įlankos kraštą, į chaotiškai suvirtusius milžiniškus uolų luitus, nesvyruodamas būtų pasakęs, kad jie, be abejo, yra vulkaninės kilmės, kad tai tikriausiai ugnikalnių išsiveržimo padarinys.

Gedeonas Spiletas, Penkrofas ir Herbertas įdėmiai žiūrėjo į tą žemę, kur jiems gal teks gyventi ilgus metus, gal iki pat mirties, jeigu tik pro šiuos krantus neina jūros laivų kelias.

— Ko tu tyli, Penkrofai?— paklausė Herbertas.— Kas ten yra? Kaip tu manai?

— Ką gi, tikriausiai ten yra ir gero, ir blogo, kaip ir visur. Pažiūrėsim. O vanduo kaip smarkiai slūgsta! Po trejeto valandų bandysime perbristi į aną krantą. O persikėlę pamėginsime kaip nors išsisukti iš bėdos ir pirmiausia surasti misterį Smitą!

Penkrofas teisingai spėjo: po trijų valandų, nusekus sąsiauriui, aikštėn iškilo didelė dalis smėlėto dugno. Tarp salelės ir priešingo kranto beliko tik siauras vandens ruožas, per kurį greičiausiai bus nesunku persikraustyti.

Ir tikrai, apie dešimtą valandą ryto Gedeonas Spiletas ir abu jo draugai nusirengė ir, prilaikydami ant galvos drabužių ryšulius, perbrido tą sąsiaurėlį, kuris tuo metu turėjo ne daugiau kaip penkias pėdas gylio. Herbertui vis vien dar buvo per gilu, bet jis plaukiojo kaip žuvis, tad lengvai nugalėjo tą kliūtį. Visi trys laimingai pasiekė krantą. Ten jie saulės atokaitoje greit apdžiūvo, vėl apsirengė nesušlapusiais drabužiais ir ėmė tartis.

Ketvirtas skyrius

Litodomai.— Upės žiotys.— Galerijos.— Ieškoma toliau.— Žaliuojantis miškas.— Kuro atsarga.— Atoslūgio belaukiant.— Ant granitinio kalnagūbrio keteros.— Plaustas.— Grįžimas į pakrantę.

Pirmiausia buvo nutarta apsižvalgyti, ir Gedeonas Spiletas, liepęs jūrininkui jo laukti toje pačioje vietoje, kur jie persikėlė iš salelės, tuojau nuėjo pakrante į tą pusę, kur prieš keletą valandų buvo nubėgęs negras Nabas. Žurnalistas žingsniavo sparčiai ir netrukus dingo už uolų,— jis nekantravo, norėdamas sužinoti, kas atsitiko Sairui Smitui.

Herbertas buvo beeinąs drauge su juo.

— Neik, drauguži,— tarė jam jūrininkas.— Mes turime įsirengti stovyklą ir pagal išgales susirasti maisto,— ko nors geresnio už kiaukutus. Mūsų draugams, kai jie sugrįš, reikės pasistiprinti. Taigi kiekvienam savas darbas.

— Sutinku, Penkrofai,— atsakė Herbertas.

— Tai ir gerai,— pritarė jūrininkas.— Viską darysime iš eilės. Mes pavargę, išalkę ir sušalę. Vadinasi, visiems reikia kur nors prisiglausti, reikia ugnies ir maisto. Malkų miške yra kiek tik nori, bus ten ir paukščių lizdų, tad prisirinksime kiaušinių. Belieka tik susirasti būstą.

— Ką gi,— atsiliepė Herbertas.— Aš paieškosiu tarp tų akmenynų olos. Turbūt pavyks rasti kokį nors urvą, ir mes visi į jį susikraustysime.

— Teisingai,— tarė Penkrofas.— Keliaujam, vaikuti!

Ir abu nuėjo palei milžinišką granitinę sieną, žingsniuodami smėlėta pakrante, kur per atoslūgį buvo plačiai nusekęs vanduo. Bet užuot pasukę į šiaurę, kaip padarė Gedeonas Spiletas, juodu leidosi į pietus. Penkrofas pastebėjo tarpeklį, kuris kirto kalnagūbrį per kelis šimtus metrų nuo jų persikėlimo vietos, ir nusprendė, kad ten tikriausiai bus upės ar kokio upokšnio vaga. Juodu nuėjo ta kryptimi, kadangi buvo labai svarbu įsikurti prie gėlo vandens; be to, galėjo atsitikti ir taip, kad Sairą Smitą srovė nunešė kaip tik į tą pusę.

Kaip jau sakėme, krantas buvo iškilęs tartum vientisa siena, turinti apie tris šimtus pėdų aukščio, ir net apačioje, kur bangos kartais skalaudavo akmenis, nesimatė jokios olos, jokios įdubos, kurioje keleivis būtų galėjęs nors laikinai prisiglausti. Prieš mūsų tyrinėtojus dunksojo status labai kieto granito gūbrys, nė kiek jūros dar nepagraužtas. Viršum jo skraidė ištisi pulkai jūros paukščių, daugiausia visokių rūšių plėviakojų su ilgais ir laibais, smailiais snapais; visi tie sparnuočiai kėlė baisų triukšmą, bet pasirodžiusių žmonių nė kiek nebuvo išsigandę,— matyt, žmogus pirmą kartą sudrumstė jų ramybę. Tarp tų paukščių Penkrofas pažino daugybę bukauodegių, kartais dar vadinamų plėšikais,— tai buvo viena kormoranų rūšis,— taip pat smulkius rajūnus kirus, sukančius sau lizdą granitinės keteros duburėliuose. Aklai

"Are they edible?" asked Pencroff.

driokstelėjęs iš šautuvo į tuos ore sūkuriuojančius paukščių būrius, būtum galėjęs surinkti gausų laimikį, bet tam tikslui reikėjo turėti šautuvą, o kaip tik nei Penkrofas, nei Herbertas šautuvo neturėjo. Pagaliau, kirai ir bukauodegiai yra beveik nevalgomi, ir net jų kiaušiniai turi bjaurų skonį.

Bet štai Herbertas, eidamas kaire puse, arčiau jūros nei Penkrofas, pastebėjo keletą dumbliais aplipusių uolų,— matyt, jūra per potvynį jas apsemdavo. Ant tų uolų tarp gličių jūrinės žolės stiebų buvo prikibę daugybė valgomų dvigeldžių moliuskų, kurių alkaniems žmonėms nevertėjo niekinti. Herbertas pašaukė Penkrofą, ir tas tuojau pribėgo.

— O, juk čia austrės! — šūktelėjo jūrininkas.— Bus ką valgyti vietoj paukščių kiaušinių, kol dar nepasiekėm jų lizdų.

— Tai visai ne austrės,— atsakė Herbertas, atidžiai žiūrinėdamas kiaukutus,— tai litodomai.

— O ar jie valgomi?— paklausė Penkrofas.

— Ir dar kaip!

— Na, tai paragausime litodomų.

Jūrininkas galėjo Herbertu visiškai pasitikėti. Jaunuolis labai gerai išmanė gamtos mokslą ir visuomet karštai juo žavėjosi. Tuo keliu jį pastūmėjo velionis tėvas, leisdamas sūnų mokytis pas geriausius Bostono profesorius gamtininkus, kuriems protingas ir stropus berniukas iš karto patiko. Jaunojo gamtininko polinkiai ir žinios vėliau ne kartą labai pravertė jo vyresniesiems draugams, ir jau iš pat pradžių jis neapsiriko, nustatydamas kiaukutų rūšį.

Litodomai buvo pailgi kiaukutai, ištisomis kekėmis taip tvirtai priaugę prie uolos, jog vargiai galėjai juos atplėšti. Jie priklausė moliuskams gręžikams, kurie išgręžia sau duobutę kiečiausiame akmenyje, o jų kiauto abu galai esti apvalūs, ne tokie, kaip paprastų dvikiaučių moliuskų.

Penkrofas ir Herbertas lig valiai pasivaišino litodomais, kurie prieš saulutę patys buvo pravėrę savo namukų kiautus. Valgyti juos reikėjo taip pat, kaip austres. Ir abudu pripažino, jog litodomai labai aštraus skonio,

todėl galima nesigailėti, kad nėra pipirų ir kitokių prieskonių.

Taigi keleiviai šiek tiek numalšino alkį. Bet juos dar labiau ėmė kamuoti troškulys, kai jie suvalgė gana daug iš prigimties aitrių moliuskų. Dabar reikėjo kur nors rasti gėlo vandens, o tokioje kalnuotoje pakrantėje tikriausiai turėjo būti bent jau mažas šaltinis. Prisirinkę didelę atsargą kiaukutų, prisikimšę jų pilnas kišenes ir susirišę į nosines, Penkrofas ir Herbertas grįžo prie granitinio kalnagūbrio papėdės.

Paėjėję dar porą šimtų žingsnių į pietus, jie tikrai išvydo tarpeklį. Kaip ir manė Penkrofas, juo tekėjo siauras, bet vandeningas upokšnis. Granitinė siena toje vietoje atrodė tarytum perskilusi nuo stipraus vulkaninio smūgio. Prie pat tarpeklio buvo susidariusi nedidelė, beveik trikampė įlankėlė. Kalnų upės plotis čia siekė šimtą pėdų, o jos vaga užėmė kone visą tarpeklį. Krantai turėjo ne daugiau kaip dvidešimt pėdų pločio. Upė beveik tiesiai tekėjo tarp dviejų granitinių sienų, kurios aukštupio link ėjo vis žemyn. Toliau ji staigiai sukosi ir už pusmylio dingo miško tankmėje.

— Čia — vanduo, o ten — malkos! — sušuko Penkrofas.— Na dabar, Herbertai, mums tik namų betrūksta!

Upės vanduo buvo labai skaidrus. Penkrofas įsitikino, kad atoslūgio metu, kai upės nesiekia jūros bangos, vanduo čia gėlas ir visiškai tinkamas gerti. Vos tiktai buvo nustatyta ši svarbi aplinkybė, Herbertas ėmė ieškoti kokios nors olos, kur būtų galima prisiglausti, bet nerado jokio plyšio. Granitinis kalnagūbris visur dunksojo kaip lygi, statmena siena.

Tačiau netoli upės žiočių, aukščiau tos vietos, kur apsemdavo potvynis, jie aptiko labai savotiškai suvirtusius luitus uolų. Tokių gamtinių statinių neretai pasitaiko granitinėse aukštumose, ir jie vadinami galerijomis.

Tyrinėdami tą labirintą, Penkrofas ir Herbertas nuėjo gana toli, žengdami smėlėtais urvais, kur pro uolų plyšius skverbėsi šviesa, o kai kurie granito luitai kybojo tik kažkokiu stebuklu, vos išlaikydami pusiausvyrą. Tačiau pro plyšius skverbėsi ne tik šviesa,— akmeniniais koridoriais švaistėsi tikri skersvėjai, nešdami žvarbų šal-

The Chimneys.

tį. Bet Penkrofas nusprendė, kad reikia tik užtverti kai kuriuos urvus, užversti jų angas akmenimis bei užpilti smėliu, ir tuomet „Galerijos", kaip jis jas pavadino, bus tinkamos gyventi. Jų planas, pavaizduotas brėžinyje, būtų buvęs panašus į spaustuvinį ženklą &, kuriuo sutrumpintai žymimi lotyniški žodžiai *et caetera*[1]; atitvėrus to ženklo viršutinę kilpą, pro kurią veržėsi pietų ir vakarų vėjas, be jokios abejonės buvo galima įsikurti apatinėje kilpoje.

— Puiki vietelė! — pasakė Penkrofas.— Jei kada nors pas mus sugrįš misteris Smitas, jis sugebės padaryti tvarką šitame labirinte.

— Jis būtinai sugrįš, Penkrofai! — sušuko Herbertas.— O iki to laiko mes turime čia įrengti bent jau pakenčiamą būstą. Pirmiausia reikia kairiajame koridoriuje sukrauti židinį ir palikti ten neuždengtą viršutinę angą, kad būtų pro kur išeiti dūmams.

— Na, židinį sukrauti nesunku, mielasis,— tarė jūrininkas.— O iš tiesų puiki vietelė yra tos Galerijos (Penkrofo duotas pavadinimas taip ir prigijo tai laikinai užuoglaudai). Bet pirmiausia eikim pasiieškoti malkų. Manau, kad šakos pravers ir plyšiams užkaišioti, nes čia tarytum pats nelabasis švilpauja.

Herbertas ir Penkrofas išėjo iš Galerijų ir, aplenkę buką kalnagūbrio kampą, nužygiavo kairiuoju upės krantu. Gana smarki jos srovė nešė į vandenį įkritusius medžių kamienus. Tuo metu jau prasidėjęs potvynis, matyt, veržėsi į upės žiotis, su didele jėga atgal varydamas jos vandenis gana toli aukštupio link. Jūrininkas pagalvojo, kad potvynį bei atoslūgį būtų galima išnaudoti ir plaustais plukdyti įvairius krovinius.

Po ketvirčio valandos jūrininkas ir jaunasis Herbertas priėjo upės vingį. Čia upė staigiai sukosi į kairę ir toliau tekėjo per mišką, kuriame augo didingi medžiai. Nors buvo šaltas metų laikas, bet medžiai tebežaliavo,— jie priklausė įvairioms spygliuočių rūšims, paplitusioms visose Žemės rutulio klimatinėse juostose — nuo šiaurinių platumų iki atogrąžų. Jaunasis gamtininkas čia pažino

---

[1] Ir taip toliau.

Himalajų kedrus, kurių daug atmainų pasitaiko Himalajų kalnų zonoje; tie medžiai aplinkui skleidė labai malonų kvapą. Tarp milžiniškų kedrų grupėmis augo pušys, plačiai išskėtusios savo tankius vainikus. Apačioje žemę dengė žolės kilimas, ir Penkrofas, juo žengdamas, girdėjo po kojomis traškant nuo medžių nukritusias sausas šakas,— jos spragsėjo lyg kylančios raketos.

— Na, mano mielas,— kalbėjo Penkrofas Herbertui,— nors aš nežinau, kaip vadinasi šitie medžiai, bet galiu tau pasakyti, kad jie puikiausiai tinka malkoms, o mums dabar kaip tik labiausiai reikalingi „malkiniai" medžiai.

— Tai rinkim žagarus! — atsakė Herbertas ir tučtuojau ėmėsi darbo.

Pririnkti kuro buvo labai lengva, nereikėjo net laužyti sausų šakų,— daugybė žagarų buvo prikritę ant žemės. Taigi kuro nestigo, tiktai iškilo klausimas, kaip jį nugabenti į stovyklą. Sausos malkos labai greit dega, todėl reikėjo į Galerijas privilkti baisiai daug žagarų, o du vyrai ne kažin ką tegalėjo panešti. Herbertas tai pasakė Penkrofui.

— Ė drauguži, reikia sugalvoti, kaip tas malkas parsigabenti. Norint viską galima padaryti! Jei mes turėtume rankinį vežimėlį, čia nebūtų ko nė kalbėti.

— Užtat čia yra upė! — sušuko Herbertas.

— Teisybė! — pritarė Penkrofas.— Čia yra upė, tad malkos plauks pačios. Juk ne veltui žmonės sugalvojo plukdyti mišką sieliais.

— Tik štai kas negerai,— pasakė Herbertas:— malkos plauks ne į tą pusę, kur mums reikia. Juk potvynis dabar varo vandenį prieš srovę.

— Tad palauksime atoslūgio,— atsiliepė jūrininkas,— ir mūsų kuras kuo ramiausiai nuplauks iki Galerijų. O tuo tarpu darykime plaustą.

Jūrininkas su Herbertu pasuko į miško pakraštį prie upės vingio. Ant pečių abu nešė po tokį ryšulį žagarų, kokį tik galėjo pakelti. Žolės prižėlusioje pakrantėje, kur tikriausiai dar nebuvo žengusi žmogaus koja, taip pat gulėjo nemaža išvartų. Penkrofas tučtuojau ėmė dirbti plaustą.

Į nedidelį užutekį, kyšulio apsaugotą nuo srovės, jūrininkas ir Herbertas nuleido keletą medžių, tvirtai surišo sausomis lianomis. Išėjo nelyginant koks plaustas, ant kurio jie sukrovė visus surinktus žagarus,— tokiam nešuliui gabenti būtų reikėję ne mažiau kaip dvidešimties vyrų. Per valandą darbas buvo baigtas ir plaustas pririštas prie kranto, kur turėjo laukti, kada pradės slūgti vanduo.

Bet iki atoslūgio pradžios dar buvo keletas valandų, tad Penkrofas ir Herbertas, norėdami greičiau praleisti laiką, nutarė užlipti ant viršutinio plokščiakalnio, nuo kurio turėjo plačiai matytis horizontas, ir apžvelgti tą nežinomą žemę, kur jie buvo atsidūrę.

Per du šimtus žingsnių nuo upės vingio granitinė siena baigėsi uolų nuovartomis ir, pamažu eidama žemyn, nuožulniai leidosi į pamiškę. Tai buvo tarsi gamtos padaryti laiptai. Herbertas ir jūrininkas ėmė jais kopti aukštyn. Abu turėjo greitas kojas ir tvirtus raumenis, tad per keliolika minučių jau pasiekė aukštumos keterą ir sustojo ant kyšulio, stūksančio prie upės žiočių.

Vos tiktai juodu atsidūrė ant plynaukštės, abiejų žvilgsniai nukrypo į vandenyną, viršum kurio jie skrido per tokią baisią audrą. Didžiai susijaudinę, jie žiūrėjo į šiaurinį salos krantą,— juk kaip tik prie to kranto įvyko katastrofa ir kažkur tenai pražuvo Sairas Smitas. Jie dairėsi, ar neplaukia kur per bangas aerostato pūslės bent skiautė, už kurios galėtų žmogus užsikabinti. Bet niekur nieko nebuvo matyti, vien tik neaprėpiama vandenyno dykynė. Tuščias buvo ir krantas. Nesirodė nei Gedeonas Spiletas, nei Nabas. Tačiau gal jie nuėjo taip toli, jog nebuvo galima jų pamatyti.

— O aš esu tikras,— staiga tarė Herbertas,— taip, esu tikras, kad toks žmogus, kaip misteris Sairas, negalėjo nuskęsti... Juk jis toks energingas, toks drąsus, niekuomet nepameta galvos. Tikriausiai jam pavyko išsikasti į krantą. Ar ne tiesa, Penkrofai?

Jūrininkas liūdnai palingavo galva. Jis pats jau nebesitikėjo kada nors pamatyti Sairą Smitą, bet nenorėjo griauti jaunuolio vilčių.

— Na suprantama,— atsakė jis.— Jau kas ne kas, o misteris Smitas sugebės išbristi iš bėdos ten, kur kitam gali blogai baigtis.

Tuo pat metu jis įdėmiai apžiūrinėjo krantą. Prieš jo akis tęsėsi smėlėtas pajūrio ruožas, kuris dešinėje už upės žiočių baigėsi povandeninių uolų virtine. Juodi jų luitai, dar vos tiktai kylantys iš vandens, atrodė lyg milžiniški jūros žvėrys, sugulę tarp šniokščiančių putotų bangų. Toliau, už rifų linijos, spindėjo saulės nutvieksta jūra. Pietuose horizontą dengė smailus, aukštas kyšulys, ir nebuvo galima nustatyti, ar už jo ir toliau eina sausuma, ar ji ištįsusi iš pietryčių į pietvakarius ir sudaro kokį nors ilgą pusiasalį. Šiaurės pusėje krantas, matomas gana toli, palengva sukosi, juosdamas apvalią įlanką. Ten jis buvo žemas, plokščias, be granitinių uolų, su plačiomis smėlėtomis seklumomis, kurios atoslūgio metu iškildavo iš vandens.

Penkrofas ir Herbertas atsigręžė į vakarus. Jų dėmesį pirmiausia patraukė už šešių ar septynių mylių stūksantis kalnas su snieguota viršūne. Apatiniai jo šlaitai buvo apaugę medžiais. Žemiau ėjo plati plynaukštė, kur taip pat dunksojo miškas, o jame ryškiai skyrėsi amžinai žaliuojančių medžių guotai. Per dvi mylias nuo to plynaukštės krašto miškas baigėsi, o šiapus miško driekėsi plati, žolės prižėlusi juosta, kurioje šen bei ten buvo išsimėčiusios nedidelės giraitės. Kairėje, prošvaistėse tarp medžių, blizgėjo upelė, tokia vingiuota, jog atrodė, tartum ji grįžtų atgal į tas aukšto kalno atšakas, kur tikriausiai buvo jos ištaka. Toje vietoje, kur Penkrofas paliko savo plaustą, ji tekėjo tarp aukštų granitinių krantų, bet kairysis krantas ištisai buvo skardinga pakriūtė, o dešinysis pamažu ėjo žemyn, vientisa siena virto atskirų uolų grandine, paskui akmenynu, o toliau iki pat kyšulio galo žemė buvo nusėta smulkiais žvirgždukais.

— Kas čia? Sala?— sumurmėjo jūrininkas.

— Jeigu ir sala, tai gana didelė! — atsiliepė jaunuolis.

— Šiokia ar tokia, bet sala vis tiek lieka sala! — tarė Penkrofas.

Kad ir koks svarbus buvo šis klausimas, tačiau kol kas jie negalėjo jo išspręsti, ir teko jį atidėti. Pagaliau

"Then what sort of birds are they?"

vis tiek, kur jie būtų patekę,— į žemyną ar į salą,— bet žemė čia atrodė derlinga, o gamta graži ir gausiai apdovanota visokiomis gėrybėmis.

— Dar gerai, kad taip išėjo,— pasakė Penkrofas.— Ir už tai mes, nelaimingieji, turime dėkoti apvaizdai.

— Na žinoma. Ačiū dievui! — šūktelėjo Herbertas.

Ilgai dar Penkrofas ir Herbertas žiūrėjo į tą nežinomą žemę, kur juos nubloškė likimas, bet ir po tų pirmųjų įspūdžių nei vienas, nei kitas negalėjo įsivaizduoti, kas čia jų laukia.

Paskui jie leidosi eiti atgal pietiniu plynaukštės pakraščiu, kurį juosė keisčiausio pavidalo uolų virtinė. Duburiuose čia buvo susisukę lizdus šimtai paukščių. Šokinėdamas nuo vienos uolos ant kitos, Herbertas išbaidė visą būrį tų plunksnuočių.

— Ak! — sušuko jis.— Čia ne kormoranai ir ne kirai!

— O kokie čia paukščiai?— paklausė Penkrofas.— Dievaži, panašūs į karvelius.

— Tai ir yra karveliai, tiktai laukiniai — uoliniai karveliai,— atsakė Herbertas.— Aš juos iš karto pažinau. Tik pažiūrėk, jų sparnai su dvigubu juodu apvadu, uodega balta, o visos kitos plunksnos melsvai peleninės spalvos. Aš esu skaitęs, kad uolinių karvelių mėsa — tikras skanėstas, o turbūt labai skanūs ir jų kiaušiniai. Galimas daiktas, kad lizduose kiaušinių mes rasime. . .

— Tada išsikepsime kiaušinienės! — linksmai pritarė Penkrofas.

— O kur? Tavo skrybėlėje?

— Ne, dranguži. Aš, deja, nesu burtininkas. Bet nieko, nenusimink. Kiaušinius mes iškepsime. Gal kertame lažybų, kas daugiau suvalgys?

Penkrofas ir jaunuolis ėmė labai atidžiai apžiūrinėti visus plyšius tarp granito luitų ir kai kur tikrai aptiko kiaušinių. Prisirinkę kelias dešimtis karvelių kiaušinių, jie surišo juos į jūrininko nosinę, o po to, nutarę, kad potvynis jau bus pasibaigęs, šlaitu nusileido prie upės.

Pirmą valandą dienos jie priėjo žinomąjį vingį. Potvynis jau nebestabdė upės tėkmės. Reikėjo tuo pasinaudoti ir nuplukdyti plaustą į tarpeklį. Penkrofas visai neketino paleisti savo plausto likimo valiai, palikęs jį be

jokio vairo. Bet jis taip pat nenorėjo ir lipti ant plausto vairuoti. Čia jam padėjo jūreiviškas sugebėjimas pasidaryti lyną iš to, kas yra po ranka,— jūrininkas visuomet išsisuka iš keblios padėties.

Pririnkęs sausų lianų, Penkrofas iš jų nuvijo keleto sieksnių ilgio virvę. Tą savotišką lyną jie pririšo prie plausto užpakalio. Kitą jo galą jūrininkas tvirtai laikė rankoje, o Herbertas su ilga kartimi vis atstumdavo plaustą nuo kranto į upės vidurį.

Toks plukdymas buvo labai sėkmingas. Penkrofas, žingsniuodamas pakrante, už lyno prilaikė sunkiai apkrautą plaustą, ir jis ramiai plaukė pasroviui. Krantas visur buvo skardingas, todėl nereikėjo bijoti, kad plaustas kartais neužkliūtų kur nors ant seklumos. Per porą valandų jis laimingai pasiekė upės žiotis netoli Galerijų.

Penktas skyrius

Galerijų tvarkymas.— Svarbiausia — kaip užkurti ugnį.— Dėžutė degtukų.— Ieškojimas ant kranto.— Sugrįžta žurnalistas ir Nabas.— Vienintelis degtukas.— Liepsnojantis laužas.— Vakarienė.— Pirmoji naktis sausumoje.

Vos tik plaustas buvo iškrautas, Penkrofas tuoj ėmė rūpintis Galerijų tvarkymu, norėdamas padaryti jas tinkamas gyventi. Pirmiausia reikėjo užtaisyti koridorius, kad po juos nesišvaistytų skersvėjai. Tam reikalui naudodami smėlį, akmenis, šakų pynes ir šlapią molį, Penkrofas ir Herbertas aklinai užmūrijo galerijas, pro kurias veržėsi šaltas vėjas, ir atitvėrė spaustuvinio ženklo & viršutinę kilpą. Paliko tik vieną siaurą, vingiuotą, su šonine galerija sujungtą koridorių, kad kūrenant būtų traukimas ir kad turėtų pro kur išeiti dūmai. Dabar Galerijose buvo trys ar keturi „kambariai", jeigu tik galima taip pavadinti tamsius urvus, kuriais vargu ar būtų pasitenkinę net laukiniai žvėrys. Bet čia buvo sausa, ir čia galėjai stovėti stačias, bent jau didžiojoje vidurinėje „menėje". Žemę visur dengė smulkaus smėlio sluoksnis.

Žodžiu, ko nors geresnio belaukiant, čia buvo galima šiaip taip prisiglausti.

Tvarkydami Galerijas, Herbertas ir Penkrofas gyvai šnekučiavo.

— Gal mūsų draugai rado ką nors geriau už šituos urvus,— kalbėjo Herbertas.

— Gal ir rado,— sakė Penkrofas,— bet jei nesi tikras, nesėdėk rankas susidėjęs! Geriau turėti atsarginį būstą, negu likti visai be pastogės.

— Ak, kad tik jie surastų misterį Smitą! — kartojo Herbertas.— Tada viskas bus gerai. Daugiau aš nieko iš dangaus neprašau!

— Taip,— atsiliepė Penkrofas.— Koks buvo žmogus! Tikras žmogus.

— Buvo? Kodėl tu sakai „buvo"? Argi jau nesitiki jo pamatyti?

— Ką tu, ką tu! Gink dieve! — sušuko jūrininkas.

Galerijų tvarkymo darbai greitai buvo baigti, ir Penkrofas pareiškė esąs visiškai patenkintas.

— Na, dabar mūsų draugai gali grįžti,— tarė jis.— Mes čia įrengėme neblogą buveinę.

Liko tik įtaisyti židinį ir pagaminti pietus, bet tai jau buvo paprastas ir nesunkus darbas. Pirmojo koridoriaus gilumoje, kairiajame šone, palei dūmams išeiti paliktą angą, jie sukrovė iš plokščių akmenų ugniakurą. Žinoma, ne visa šiluma išeis laukan kartu su dūmais, ugnis turės šildyti ir „kambarius". Vienas koridorius buvo paverstas malkine. Jūrininkas ėmė krauti į židinį žagarus ir smulkias sausas šakutes. Jam dar nebaigus darbo, Herbertas staiga paklausė, ar jis turįs degtukų.

— Na žinoma,— atsakė Penkrofas ir pridūrė:— Visa laimė, kad turiu. O be degtukų ir be skiltuvo būtų pražūtis.

— Visai ne. Mes galėtume įdegti ugnį trynimu, kaip tatai daro laukiniai,— prieštaravo Herbertas.— Paimtume du sausus pagalius ir trintume vieną į kitą.

— Ką gi, pabandyk, drauguži, pabandyk. Pamatysi, kad tau nieko neišeis, tik rankas nuvarginsi.

— Bet juk tas būdas labai paprastas, ir iki šiol taip daroma daugelyje Ramiojo vandenyno salų.

— Aš nesakau, kad taip įdegti ugnies negalima,— atsiliepė Penkrofas,— bet reikia manyti, kad laukiniai geriau už mus išmano, kaip šio darbo imtis, o gal žino, kokį medį reikia parinkti. Aš, pavyzdžiui, ne kartą esu bandęs tokiu būdu įdegti ugnį, bet man nieko neišėjo. Taigi jau verčiau degtukais užkursiu židinį. Tik kur aš juos padėjau?

Penkrofas ėmė ieškoti švarko kišenėse degtukų dėžutės, kurią visuomet nešiodavosi, kaip ir pridera dideliam rūkoriui. Tačiau dėžutės ten nebuvo. Jis apgraibė kelnių kišenes, bet brangiosios dėžutės ir jose nerado.

— Kaip tat kvaila!.. Tikra bėda! — tarė Penkrofas ir sumišęs pasižiūrėjo į Herbertą.— Turbūt iškrito iš kišenės. Pamečiau aš tą dėžutę. O tu, Herbertai, nieko neturi? Nors kokio žiebtuvėlio, kad galėtume ugnį užkurti?

— Ne, Penkrofai, nieko neturiu.

Jūrininkas, o paskui jį ir Herbertas išėjo iš Galerijų. Penkrofas su apmaudu trynė sau kaktą.

Abu ėmė rūpestingai ieškoti smėlyje ir tarp uolų upės pakrantėje, bet degtukų niekur nerado. O tuo tarpu varinė dėžutė, kurioje Penkrofas laikė degtukus, tikriausiai būtų kritusi jiems į akis.

— Klausyk, Penkrofai,— paklausė Herbertas,— o kai mes buvome gondoloje, ar tu jos neišmetei į jūrą?

— Argi aš būčiau ją metęs! — pasipiktino jūrininkas.— Tiktai gal kartais pati iškrito. Juk mus smarkiai mėtė, o ar daug reikia, kad toks mažas daiktelis iškristų? Net ir pypkės aš netekau. Ak, ta prakeikta dėžutė! Kur ji galėjo dingti?

— Žinai ką,— tarė Herbertas,— dabar kaip tik atoslūgis, einam ant kranto, į tą vietą, kur mus išmetė. Gal ten ją surasime.

Tačiau surasti dėžutę mažai tebuvo vilties. Jeigu jūra net ir išmetė ją, per potvynį bangos tikriausiai užnešė žvirgždu. Vis dėlto buvo ne pro šalį išmėginti laimę, tad Herbertas su Penkrofu skubiai nuėjo į galą to kyšulio, ties kuriuo praeitą vakarą balionas juos išmetė į sausumą. Toji vieta buvo už poros šimtų žingsnių nuo Galerijų. Ten jie labai atidžiai apžiūrėjo akmenukais nusėtą

krantą ir kiekvieną duobutę tarp uolų. Bergždžios pastangos! Jei dėžutė čia ir iškrito, bangos turbūt nunešė ją į jūrą. Vis labiau slūgstant nuo kranto vandeniui, jūrininkas išlandė kiekvieną plyšį tarp rifų, bet nieko nerado. Tai buvo labai didelis ir kol kas nepataisomas nuostolis.

Penkrofas taip susigraužė, kad nepajėgė to paslėpti. Jo kaktą išvagojo raukšlės, jis paniuręs tylėjo. Herbertas, labai norėdamas jį nuraminti, pasakė, kad degtukai greičiausiai bus sušlapę, todėl iš jų vis tiek nebūtų jokios naudos.

— Ne, mielasis,— atsakė jūrininkas.— Aš juos laikiau labai sandarioje varinėje dėžutėje! Ką gi mes dabar darysime?

— Kaip nors vis tiek užkursime ugnį,— tarė Herbertas.— Misteris Smitas ir misteris Spiletas tikrai ras kokią išeitį!

— Gal ir taip,— liūdnai pasakė Penkrofas.— Bet dabar mes negalime pakurti laužo, tad nebus kuo pavaišinti grįžusių draugų.

— Nenusimink,— gyvai atsiliepė Herbertas.— Negali būti, kad jie neturėtų degtukų arba nors skiltuvo.

— Abejoju,— atkirto jūrininkas, kratydamas galvą.— Pirmiausia, Nabas ir misteris Smitas nerūko, o misteris Spiletas, man rodos, greičiau pasistengs gelbėti savo užrašų knygelę negu degtukų dėžutę!

Herbertas nieko neatsakė. Suprantama, buvo gana liūdna, kad Penkrofas pametė degtukus, tačiau jaunuolis tikėjosi, jog kaip nors pavyks ugnį užkurti. Bet Penkrofas, kaip labiau prityręs, nors šiaipjau ryžtingo būdo, manė kitaip negu jo auklėtinis. Galų gale daugiau nebuvo ką daryti, tik laukti, kada sugrįš Nabas ir žurnalistas. Tačiau teko atsisakyti sumanymo pavaišinti juos keptais kiaušiniais, o žali kiaukutai vargu ar galėjo suteikti jiems didelį malonumą, kadangi jie nelabai patiko ir pačiam Penkrofui.

Dėl visa ko, jeigu nebus įmanoma užkurti ugnies, jūrininkas ir Herbertas pririnko daugiau litodomų, o paskui tylėdami nuėjo į savo būstą.

Penkrofas žingsniavo nuleidęs akis, vis dar tikėdamasis atrasti dingusią dėžutę. Jis net perėjo kairiuoju upės krantu nuo žiočių iki to užutekio, kur jie pirma nuleido į vandenį plaustą. Paskui užlipo ant viršutinio plokščiakalnio, išvaikščiojo jį visą, ieškojo ir aukštoje žolėje miško pakrašty, bet viskas buvo veltui!

Buvo jau penkta valanda vakaro, kai Penkrofas su Herbertu grįžo į Galeriją. Aišku, jie ir ten visur apieškojo, išlandė net tamsiausius užkampius. Deja, degtukų dėžutės niekur nebuvo, ir nuo tolimesnio ieškojimo teko atsisakyti.

Apie šeštą valandą, kai saulė jau leidosi už kalno vakaruose, Herbertas, klaidžiojęs jūros pakrante, šūktelėjo, kad ateina Nabas ir Gedeonas Spiletas. Bet jie grįžo vieni!.. Jaunuoliui širdį suspaudė neapsakomas liūdesys. Vadinasi, Penkrofo nuojauta buvo teisinga! Sairo Smito jau nebepavyks surasti!

Priėjęs prie Herberto, žurnalistas tylėdamas atsisėdo ant uolos nuolaužos. Jis grįžo vos gyvas, taip nuvargęs ir išalkęs, jog nepajėgė nė žodžio ištarti.

O Nabui buvo paraudusios akys — taip ilgai jis verkė. Ir dabar jis negalėjo sulaikyti ašarų, kurios aiškiai rodė jo neviltį.

Truputį pailsėjęs, žurnalistas papasakojo apie nesėkmingus bandymus surasti Sairą Smitą. Kartu su Nabu jis buvo nuėjęs pakrante daugiau kaip aštuonias mylias — gana toli nuo tos vietos, kur dingo inžinierius ir jo šuo Topas. Smėlėtas krantas buvo visiškai tuščias. Jokios žymės, jokio pėdsako. Niekur nebuvo matyti, kad kas neseniai būtų išjudinęs iš vietos akmenį, kad kur per smėlį būtų žengusi žmogaus koja,— jokio ženklo visame pajūryje. Jeigu čia ir gyvenama žemė, tai ant kranto turbūt niekad nesirodė nė vienas žmogus. Jūra taip pat buvo tuščia kaip ir krantas, netoli kurio inžinierius Smitas susirado sau kapą.

Išgirdęs tuos žodžius, Nabas pašoko ir taip karštai sušuko, jog buvo matyti, kad jis dar turi vilties:

— Ne, ne, jis nemirė! Negali būti, kad jis taip žūtų! Netikiu! Aš arba kas nors kitas — gali taip mirti. O jis —

The reporter sat down on a rock without saying a word.

ne! Niekados!.. Jis toksai, toksai žmogus... Jam nebaisi jokia nelaimė!..

Netekęs jėgų, jis susvyravo.

— Oi, nebegaliu,— tyliai pasakė Nabas.

Prie jo pribėgo Herbertas.

— Nabai,— tarė jaunuolis.— Nepraraskite vilties. Viešpats jį mums sugrąžins! O dabar nusiraminkite, pailsėkite. Jūs esate išalkęs. Truputį pasistiprinkite. Pavalgykite, aš jus prašau.

Taip kalbėdamas, jis padavė vargšui Nabui kelias saujas kiaukutų. Tai buvo menkas ir labai nesotus valgis.

Nabas jau daugel valandų buvo nevalgęs, bet ir dabar atsisakė nuo maisto. Netekęs savo šeimininko, jis negalėjo, jis nenorėjo gyventi!

O Gedeonas Spiletas sukimšo nemažai litodomų, paskui atsigulė ant smėlio prie uolos. Jis buvo baisiai išvargęs, bet ramus.

Herbertas priėjęs paėmė jį už rankos ir pasakė:

— Misteri Spiletai, mes radome prieglobstį, kur jums bus daug geriau kaip čia. Jau artinasi naktis. Einam. Jums reikia pailsėti! O rytoj pažiūrėsime, ką daryti...

Žurnalistas atsikėlė, ir Herbertas jį nuvedė Galerijų link.

Tuo metu prie Spileto priėjo Penkrofas ir paprasčiausiai paklausė, ar jis kartais neturįs degtukų, nors vieno degtuko.

Žurnalistas sustojo, paieškojo kišenėse ir, nieko jose neradęs, atsakė:

— Degtukų aš turėjau. Bet turbūt išmečiau juos...

Tada Penkrofas šūktelėjo Nabą, paklausė jį to paties ir gavo tokį pat atsakymą.

— Ė, prakeikimas! — nesusivaldęs suriko jūrininkas.

Išgirdęs tą šūksmą, žurnalistas priėjo prie Penkrofo.

— Nė vieno degtuko?— paklausė jis.

— Nė vieno, ir nėra kuo užkurti ugnies.

— Nėra kuo,— liūdnai pakartojo Nabas.— Jei čia būtų mano šeimininkas, jis tikrai užkurtų ugnį.

Visi keturi stovėjo lyg sustingę, su nerimu žiūrėda-

mi vienas į kitą. Herbertas pirmas nutraukė slegiančią tylą:

— Misteri Spiletai, juk jūs rūkote ir visada nešiojatės degtukus! Galbūt jūs blogai ieškojote? Paieškokite dar! Mums užtektų vieno degtuko.

Žurnalistas vėl išnaršė liemenės, kelnių, apsiausto kišenes, ir koks buvo Penkrofo džiaugsmas, kaip jis pats nustebo, kai pagaliau už liemenės pamušalo užčiuopė plonytį šakaliuką. Jis jautė jį pro rūbą, laikė tvirtai suspaudęs pirštais, bet negalėjo ištraukti. Tai, be abejo, buvo degtukas, vienintelis degtukas, ir dabar tik reikėjo jį išimti, nesugadinus fosforinės galvutės.

— Leiskite, aš išimsiu,— tarė Herbertas.

Ir jis labai vikriai ištraukė iš už liemenės pamušalo sveikutėlį degtuką, mažytį, bet tokį brangų šakaliuką, kuris dabar jiems turėjo didžiai svarbią reikšmę. Jo galvutė nė kiek nebuvo nukentėjusi.

— Degtukas! — sušuko Penkrofas.— Aš taip džiaugiuosi, lyg mes turėtume pilną vežimą degtukų!

Jis atsargiai paėmė degtuką iš Herberto rankų ir paskui savo draugus nuėjo į Galerijas.

Gyvenamuose kraštuose degtukai labai mažai vertinami, žmonės juos naudoja visai abejingai ir degina be jokio saiko, o čia jie buvo tikra brangenybė, ir su tuo vieninteliu degtuku reikėjo elgtis nepaprastai atsargiai. Pirmiausia jūrininkas įsitikino, kad degtukas visiškai sausas, paskui tarė:

— Reikėtų popieriaus.

— Štai, imkite,— atsiliepė Gedeonas Spiletas, truputį su gailesčiu išplėšdamas lapelį iš savo užrašų knygutės.

Penkrofas paėmė iš žurnalisto lapelį ir atsitūpė prie židinio. Jame jau buvo pridėta žagarų, gražiai sukrautų taip, kad tarp jų galėtų praeiti oras, o apačioje pakišta prakurų — sausų lapų, sausos žolės ir sausų samanų, kurios turėjo iš karto įsiliepsnoti ir greit uždegti šakas.

Popieriaus lapelį Penkrofas susuko piltuvėlio pavidalu, kaip tai daro rūkoriai, degdami pypkę vėjui pučiant, ir įkišo tą piltuvėlį į samanas. Po to paėmė šiurkštoką

akmenėlį, rūpestingai jį nušluostė ir, sulaikęs kvapą, smarkiai plakančia širdimi, palengva brūkštelėjo į jį degtuką.

Pirmasis bandymas buvo nesėkmingas: Penkrofas bijojo, kad nenutrintų fosforo, ir brūkštelėjo per silpnai.

— Ne, negaliu,— tarė jis,— ranka dreba... Tik degtuką sugadinsiu... Negaliu! Daugiau nebrėšiu! — Ir atsistojęs Penkrofas paprašė, kad jį pavaduotų Herbertas. Jaunuolis dar niekados nebuvo patyręs tokios baimės. Širdis jam smarkiai plakė. Turbūt net Prometėjas, ryždamasis pagrobti iš dangaus ugnį, taip nesijaudino! Tačiau jaunuolis, ilgai negalvodamas, greit brūkštelėjo degtuką į akmenėlį. Pasigirdo silpnas spragtelėjimas, ir gale degtuko supleveno žydra liepsnelė, skleisdama gailius dūmus. Herbertas iš lėto palenkė degtuko galvutę žemyn, kad geriau įsidegtų, paskui atsargiai įkišo degtuką į popierinį piltuvėlį. Popierius suliepsnojo, ir tuoj pat užsidegė samanos.

Jūrininkas iš visų jėgų stengėsi smarkiau įpūsti ugnį. Netrukus ėmė spragsėti įsidegusios šakos, ir tamsoje linksmai sumirgėjo laužo liepsna.

— Na, pagaliau! — keldamasis sušuko Penkrofas.— Net nusikamavau! Dar niekados nesu taip jaudinęsis!

Smagu buvo žiūrėti, kaip iš plokščių akmenų sukrautame židinyje karštai kūrenasi ugnis. Dūmai pro siaurą angą laisvai ėjo lauk, trauka buvo gera, ir greit po Galerijas ėmė sklisti maloni šiluma.

Žinoma, ugnį reikėjo prižiūrėti, o kad ji visiškai neužgęstų, pelenuose visada saugoti keletą žarijų. Tai buvo nesunkus darbas, reikalaujantis tik rūpestingumo ir atidumo. O malkų miške buvo užtektinai, ir jie galėjo visuomet papildyti kuro atsargą.

Penkrofas nutarė pirmiausia ant ugnies paruošti sotesnę vakarienę negu žali litodomai. Herbertas atnešė apie tris dešimtis karvelių kiaušinių. O žurnalistas sėdėjo kampe ir abejingai žiūrėjo į tą ruošą. Jis stengėsi išspręsti tris jį kankinusius klausimus. Ar dar gyvas Sairas? Jeigu gyvas, tai kur jis dabar yra? Jeigu jis nežuvo, nukritęs į jūrą, tai kodėl iki šiol negalėjo duoti apie

save jokios žinios? Štai apie ką galvojo Gedeonas Spiletas, o tuo tarpu Nabas, kančios prislėgtas, klaidžiojo pajūryje lyg bedvasis šešėlis.

Penkrofas žinojo penkiasdešimt du būdus, kaip paruošti kiaušinius, bet dabar jis neturėjo ko pasirinkti: teko juos paprasčiausiai iškepti karštuose pelenuose.

Per keletą minučių kiaušiniai iškepė, ir jūrininkas pakvietė Gedeoną Spiletą kartu pavakarieniauti. Tokios buvo pirmosios nelaimingųjų aeronautų vaišės nežinomoje pakrantėje. Kieti kiaušiniai buvo labai skanūs, o kadangi jie turi visų žmogui reikalingų maistingųjų medžiagų, tai nelaimės ištikti keleiviai gerokai pasistiprino ir netrukus pasijuto daug žvalesni.

Ak, jeigu sugrįžtų tas, kurio per šią vakarienę trūko! Jeigu visi penki iš Ričmondo pabėgę belaisviai dabar būtų drauge, šioje prieglaudoje tarp uolų, prie šio skaisčiai liepsnojančio laužo, ant šio sauso smėlio, tai jie iš visos širdies dėkotų dangui. Bet, deja! Nebuvo Sairo Smito, tokio sumanaus, tokio mokyto žmogaus, pripažinto jų vadovo,— jis žuvo, ir net jo kūno jie negalėjo palaidoti.

Taip praslinko kovo 25 diena. Atėjo naktis. Buvo girdėti, kaip lauke staugia vėjas ir monotoniškai šniokščia bangų mūša, be atvangos plakdamasi į krantą. Bangos kriokdamos su bildesiu rideno akmenis ir žvirgždukus.

Paskubomis užsirašęs savo knygutėje praėjusios dienos įvykius — kaip pasirodė nežinoma žemė, kaip dingo ir galbūt žuvo Sairas Smitas, kaip jo buvo ieškoma pajūryje, kaip buvo pamesti degtukai ir kita,— žurnalistas atsigulė tamsaus koridoriaus kampe ir, nuovargio nugalėtas, pagaliau ėmė snausti.

Herbertas užmigo iš karto. O jūrininkas snūduriavo, kaip sakoma, pusiaumirka, įsitaisęs prie ugniakuro, neužmiršdamas nuolat įmesti į jį malkų.

Bet vienas Galerijų gyventojas negalėjo akių sumerkti. Kad ir kaip draugai įkalbinėjo Nabą prigulti, truputį pailsėti, jis kiaurą naktį klaidžiojo jūros krantu ir šaukė savo šeimininką.

"I was never so nervous in my life!"

Šeštas skyrius

Katastrofos ištiktų keleivių turtas.— Ničnieko.— Apdegintas skuduras.— Išvyka į mišką.— Miško augmenija.— Pabėgęs žakamaras.— Laukinių žvėrių pėdos.— Kuruku.— Tetervinai.— Nuostabus meškeriojimas.

Nesunku išskaičiuoti, kokį turtą turėjo katastrofos ištikti aeronautai, išmesti į nežinomą žemę: jiems neliko ničnieko, tik tie drabužiai, kuriais vilkėjo katastrofos momentu. Beje, reikia paminėti, kad Gedeonas Spiletas — turbūt visai atsitiktinai — išsaugojo laikrodį ir užrašų knygutę, bet šiaip jiems neliko nei ginklų, nei įrankių, net peiliuko. Stengdamiesi palengvinti aerostato krovinį, keleiviai viską išmetė iš gondolos į jūrą.

Išgalvoti Danieliaus Defo ir Viso didvyriai, visi tie Selkirkai ir Reinaliai, sudužus jų laivui prie Chuano Fernandeso salos arba Oklendo salyne, niekuomet nebuvo atsidūrę tokioje būklėje. Visa, kas tik reikalinga, jie rasdavo savo sudužusiame laive — ir grūdų, ir naminių gyvulių, ir įrankių, ir šautuvų, ir parako bei kulkų,— arba jūra išmesdavo į krantą laivo nuolaužas ir dalį jo krovinio su būtiniausiais daiktais. Jie gerai apsišarvavę stodavo į kovą su gamta. O mūsų keleiviai neturėjo jokio įrankio, jokio daiktelio. Iš nieko reikėjo sukurti viską!

Jeigu dar likimas jiems sugrąžintų Sairą Smitą, jeigu jis savo išmanymu ir praktišku protu padėtų draugams nelaimėje, galbūt viltis dar nebūtų prarasta. Deja! Nebuvo ko nė tikėtis, kad jis sugrįžtų. Katastrofos ištikti keleiviai galėjo pasikliauti tik patys savimi ir apvaizdos pagalba.

Bet prieš įsikuriant šioje pakrantėje, argi nebuvo verta sužinoti, kur jie pateko? Ar į kurį nors žemyną, ar į salą? Ar šiame krašte gyvena žmonės, ar čia tik negyvenamos žemės krantas?

Tokį svarbų klausimą keleiviams reikėjo išsiaiškinti kuo greičiausiai, nes nuo to priklausė visi tolimesni jų žygiai. Tačiau, Penkrofui patarus, buvo nuspręsta, prieš einant pasižvalgyti, keletą dienų palaukti. Pirmiau reikėjo susirasti maisto ir prieš kelionę apsirūpinti ne karvelių kiaušiniais ir kiaukutais, o sotesniu valgiu. Tikriausiai

kelionė bus varginga, poilsio metu jie neturės jokio prieglobsčio, o tokiomis sąlygomis būtina bent jau gerai pasistiprinti.

Kaip laikinu būstu buvo galima tenkintis ir Galerijomis. Ugnį pavyko užkurti, o išsaugoti po pelenų sluoksniu krūvelę žarijų bus nesunku. Ant kranto kol kas netrūksta kiaukutų, o laukinių karvelių lizduose tarp uolų pilna kiaušinių. Virš plokščiakalnio keteros skraido šimtai karvelių, ir tikriausiai pasiseks kaip nors keletą jų nudėti arba lazdos smūgiu, arba taikliai paleistu akmeniu. Gretimame miške galbūt auga tokių medžių, kurie veda valgomus vaisius. Ir pagaliau čia pat teka upė — gėlo vandens šaltinis. Žodžiu, buvo nutarta dar keletą dienų likti Galerijose ir ruoštis į ekspediciją ištirti pajūrio ir artimiausių apylinkių.

Nabas karštai pritarė sumanymui kurį laiką dar pabūti toje pačioje vietoje,— jis atkakliai puoselėjo savo viltį ir nenorėjo nutolti nuo tos kranto dalies, kur įvyko katastrofa. Jis netikėjo, nenorėjo tikėti, kad Sairo Smito nebėra tarp gyvųjų. Jam atrodė tiesiog neįmanoma, kad toks žmogus galėtų taip kvailai žūti, kad jis, bangos nuplautas, būtų nuskendęs visai netoli kranto! Ne, kol jūra neišmes į krantą Sairo Smito lavono ir kol jis, Nabas, pats savo akimis jo nepamatys, nepalies rankomis, tol nepatikės, kad šeimininkas žuvęs! Toji mintis tvirtai įstrigo Nabui į galvą, o širdyje vis dar neužgeso viltis. Gal jis pats save apgaudinėjo, bet toks savęs apgaudinėjimas buvo vertas pagarbos, ir Penkrofas nesiryžo Nabui prieštarauti. O pats Penkrofas buvo įsitikinęs, kad inžinierius Sairas Smitas susirado sau kapą vandenyno gelmėje, bet ginčytis su Nabu, žinoma, nebuvo jokios prasmės. Jis buvo prisirišęs prie Sairo Smito nelyginant ištikimas šuo, negalintis pasitraukti iš tos vietos, kur mirė jo šeimininkas, ir jį taip kankino sielvartas, jog vargu ar jis begalėjo pergyventi tą nelaimę.

Kovo 26 dienos rytą, vos prašvitus, Nabas vėl nuėjo į pakrantę ir pasuko šiaurės link, kur jūros bangos tikriausiai prarijo nelaimingąjį Sairą Smitą.

Pusryčiams tą rytą vėl tebuvo tiktai karvelių kiaušiniai ir litodomai. Herbertas uolos įdubime, iš kur buvo

išgaravęs jūros vanduo, rado druskos, ir tas mineralinis prieskonis jiems labai pravertė.

Po pusryčių Penkrofas paklausė žurnalistą, ar šis nenorėtų kartu su juo ir su Herbertu eiti į mišką, kur jie ketina pamedžioti. Bet, apsvarstę šį klausimą, Galerijų gyventojai nutarė, kad reikia kam nors pasilikti ir kurstyti ugnį. Be to, gali kartais atsitikti ir taip, kad Nabas suras šeimininką ir jam reikės pagalbos.

Ugnies saugoti liko Gedeonas Spiletas.

— Na, Herbertai, einam medžioti! — šūktelėjo jūrininkas.— Kulkų eidami prisirinksime ant žemės, o šautuvus išsilaušime miške.

Prieš išeidamas, Herbertas pasakė, kad jie neturi pinties, reikalingos ugniai įskelti, todėl būtų neblogai kuo nors ją pakeisti.

— O kuo?— paklausė Penkrofas.

— Apdegintu skuduru,— atsakė jaunuolis.— Prireikus jis gali atstoti pintį.

Jūrininkas pripažino, kad Herberto pasiūlymas visai protingas. Tiesa, buvo gaila paaukoti dalį nosinės, bet tikslas pateisino tokią auką, ir netrukus nuo didelės languotos Penkrofo nosinės buvo atplėšta skiautė ir apdeginta ugnyje. Tą lengvai užsidegantį audinį jie padėjo viduriniame „kambaryje" į siaurą plyšį tarp uolų, kur jis buvo apsaugotas nuo vėjo ir drėgmės.

Buvo devinta valanda ryto. Oras niaukstėsi, pūtė smarkus pietryčių vėjas. Herbertas ir Penkrofas pasuko už uolų, sudarančių Galerijas ir pažvelgė į dūmų srovelę, vingiuojančią ties vienu akmeninio stogo kyšuliu, paskui nužygiavo kairiuoju upės krantu aukštyn prieš srovę.

Vos tik jie priėjo mišką, Penkrofas nulaužė dvi storas šakas, kurios mūsų medžiotojams turėjo atstoti vėzdus. Herbertas tų vėzdų galus nubrūžino į aštrią uolos briauną. Ak, ką jis dabar būtų davęs už paprasčiausią peilį! Paskui medžiotojai nužingsniavo toliau krantu, apžėlusiu aukšta žole. Už vingio, staigiai pasukusi į pietvakarius, upė ėjo vis siauryn, tekėdama tarp labai aukštų krantų, o viršum jos lyg kokios arkos buvo susipynusios medžių šakos. Bijodamas, kad nepaklystų, Penkrofas nutarė paskui ir grįžti upės pakrante, kuri juos turėjo par-

vesti atgal į tą pačią vietą. Bet jų pasirinktas kelias buvo gana sunkus: vienur kliudė lanksčios medžių šakos, nusvirusios iki pat vandens, kitur taką užstodavo lianos arba dygūs krūmai, ir reikėdavo lazdomis skintis sau kelią. Dažnai Herbertas, lyg laukinė katė vikriai šmurkštelėjęs pro krūmus, dingdavo tankiuose brūzgynuose. Bet Penkrofas tučtuojau šaukdavo jį atgal ir primygtinai prašydavo niekur nepasitraukti.

Jūrininkas atidžiai stebėjo vietovės reljefą ir gamtos pobūdį. Kairysis krantas buvo žemas ir toliau virto nežymiai aukštyn kylančia lyguma. Vietomis jis darėsi net pelkėtas — buvo numanu, kad čia podirvyje teka ištisas tinklas šaltinių, jie ieško, kur galėtų prasimušti, o radę tokią vietą, liejasi į upę. Kartais žalią tankmę perkirsdavo koks upeliūkštis, bet per jį būdavo nesunku perbristi. Dešinysis krantas buvo aukštas, nelygus, aiškiais kontūrais apibrėžęs slėnį, kuriuo vingiavo upės vaga. Jo šlaituose augo medžiai, užstodami horizontą. Eiti dešiniuoju krantu būtų buvę daug sunkiau, kadangi jo atšlaitės neretai virsdavo stačiomis pakriūtėmis; prie vandens nulinkę medžiai ten laikėsi tik dėl to, kad turėjo tvirtas šaknis.

Nėra ko nė kalbėti, kad šiame miške, lygiai kaip ir anksčiau jų išžvalgytame pajūryje, nebuvo jokių ženklų, kad čia žmonės kur gyventų. Penkrofas pastebėjo tik naujus keturkojų pėdsakus,— be abejo, neseniai čia buvo praėję žvėrys, tik jis negalėjo nustatyti, kokie būtent žvėrys. Labai galimas daiktas, galvojo Herbertas, kad čia lankosi ir plėšrūs grobuonys, su kuriais jiems kada nors tikriausiai teks susidurti. Bet niekur nebuvo matyti nei kirviu įkirsto medžio, nei užgesusio ugniakuro liekanų, nei įmintos žmogaus pėdos. Tiesą sakant, tuo gal reikėjo tik džiaugtis, nes susitikimas su žmogumi laukinėse giriose prie Ramiojo vandenyno krantų nežadėjo nieko gero.

Kelionė buvo sunki, tad Herbertas ir Penkrofas beveik nesikalbėjo ir priekin slinko labai pamažu: per valandą jie vos nuėjo vieną mylią. Kol kas medžiotojai laimikiu pasigirti negalėjo. Aplinkui, skraidydami iš medžio į medį, krykštavo ir kliaugė paukščiai, bet jie visi

Pencroff noted the fresh animal tracks.

buvo labai baikštūs, tartum savo instinktu nujausdami, kad žmonių reikia bijoti. Pelkėtoje miško dalyje Herbertas tarp sparnuočių pastebėjo paukštį su ilgu ir smailiu snapu, panašų į vadinamąjį tulžį, tik nuo tulžio jis skyrėsi ryškesnėmis metalinio atspalvio plunksnomis.

— Tai turbūt žakamaras,— sušnibždėjo Herbertas, bandydamas nepastebimai prisiartinti prie paukščio.

— Gerai būtų to žakamaro paragauti,— pasakė Penkrofas,— jeigu tik jis leisis iškepamas.

Tą akimirką vikriai Herberto paleistas akmuo kliudė žakamarui sparną, bet paties paukščio nepamušė; jis šoko bėgti ir bematant dingo.

— Koks aš žioplas! — šūktelėjo Herbertas.

— Ne, mielasis,— guodė jį jūrininkas,— smūgis buvo labai taiklus, kitam nieku būdu nepavyktų taip pataikyti. Nenusimink! Mes tą tavo žakamarą kitą kartą sugausime!

Medžiotojai toliau tyrinėjo vietovę. Jie pastebėjo, kad miškas pamažu eina retyn, medžiai jau nebeužgožia vienas kito, laisvai sau kerodami, bet nė ant vieno medžio nebuvo valgomų vaisių. Veltui Penkrofas čia ieškojo taip branginamų palminių medžių, kurie žmogui duoda tiek daug naudos ir auga Šiaurės pusrutulyje iki pat keturiasdešimtosios lygiagretės, o Pietų pusrutulyje — iki trisdešimt penktosios. O šiame miške buvo vien tik spygliuočiai, kaip, pavyzdžiui, Himalajų kedrai, kritę Herbertui į akį jau vakar, Duglo pocūgės, panašios į tas, kurios auga Amerikos šiaurės vakarų pakrantėje, ir išlakios pušys, siekiančios šimtą penkiasdešimt pėdų aukščio.

Staiga prieš mūsų medžiotojus praskriejo didelis pulkas gražių margų paukščiukų ilgomis uodegomis, ribančiomis įvairiais atspalviais. Jie lyg debesis nusileido į medžius ir aptūpė šakas, nuo jų pabiro plunksnelės, ir žemę nusėjo švelnus pūkas. Herbertas paėmė keletą plunksnelių ir, jas apžiūrėjęs, pasakė:

— Tai kuruku.

— Geriau būtų sugauti pentardą arba kurtinį,— tarė Penkrofas.— Argi tokie paukštyčiai tinka maistui?..

— Tinka,— atsakė Herbertas,— jų mėsa labai minkšta. Ir jei neapsirinku, prie jų labai lengva prieiti ir užmušti lazda.

Jūrininkas ir Herbertas, slapstydamiesi aukštoje žolėje, prisėlino prie medžio, kurio apatinės šakos buvo ištisai tų paukštelių aptūptos. Kuruku minta vabzdžiais, ir dabar jie tupėdami jų tykojo. Buvo matyti, kaip jie apžėlusiomis kojytėmis tvirtai įsikibę į šakutes.

Medžiotojai pašoko ir, lyg dalgiais švaistydamiesi savo vėzdais, tiesiog šienavo ištisas kuruku eiles, bet kvaili paukščiai nė nemanė skristi. Tik tuomet, kai ant žemės jų buvo prikritę jau koks šimtas, visi kiti purptelėjo šalin.

— Kaip pasisekė! — šūktelėjo Penkrofas.— Šie paukščiai tik tokiems kaip mes medžiotojams! Galima juos gaudyti rankomis.

Užmuštus paukštelius jūrininkas suvėrė ant liaunos vytelės, ir medžiotojai nužygiavo toliau. Jie pastebėjo, kad upė suka į pietus, bet tai tikriausiai buvo tik vingis, nes pati upė turėjo tekėti iš šiaurės, iš kalnų, kur ją maitino tirpstantis sniegas, dengiąs centrinės kūgio pavidalo viršūnės šlaitus.

Kaip žinome, Penkrofas ir Herbertas išėjo į mišką parūpinti Galerijų gyventojams kuo daugiau maisto. Bet šis uždavinys dar nebuvo atliktas. Todėl jūrininkas uoliai žvalgėsi aplink ir bėrė prakeiksmus, kai aukštoje žolėje prieš juos šmėkštelėdavo ir dingdavo koks nors gyvis, kurio jis nespėdavo net įsižiūrėti. Ak, jeigu dabar su medžiotojais būtų šuo! Bet Topas dingo kartu su šeimininku ir tikriausiai taip pat žuvo.

Apie trečią valandą dienos laukymėlėje tarp medžių Penkrofas ir Herbertas vėl išvydo būrį paukščių, tupinčių kadagių krūmuose ir lesančių kvapnias jų uogas. Staiga per mišką nuaidėjo tarsi varinių fanfarų garsai. Tokiu keistu balsu trimitavo vištinių šeimos paukščiai — tetervinai, kurie Jungtinėse Valstijose vadinami „tetrais". Netrukus į laukymę išskrido kelios poros tų paukščių. Jų plunksnos buvo rausvos, beveik rudos, o uodega tam-

siai ruda. Herbertas iš gražios papurusios juostos aplink kaklą su dviem smailiais dantukais abiejose pusėse pažino patinėlius. Tie paukščiai sulig višta didumo, o jų mėsa tokia pat skani kaip jerubių. Penkrofas nutarė žūt būt sugauti bent vieną teterviną. Bet tai buvo nelengva — tetervinai medžiotojų arti neprisileido. Po keleto bergždžių bandymų, tik išbaidęs atsargiuosius paukščius, Penkrofas tarė:

— Na, jei negalima jų nudėti akmeniu, pamėginsim sugauti meškere.

— Kaip ešerius?— nustebęs paklausė Herbertas.

— Kaip ešerius,— visiškai rimtai atsakė jūrininkas. Penkrofas žolėje surado apie pustuzinį tetervinų lizdų, ir kiekviename jų buvo po du, po tris kiaušinius. Jūrininkas tų lizdų nelietė, žinodamas, kad į juos būtinai sugrįš patys paukščiai, o aplink lizdus jis nutarė pastatyti savo meškeres,— ne raizgus su kilpomis, o tikras meškeres su kabliukais. Pasivedęs Herbertą į šalį, jis paruošė savo nuostabius žvejybos įrankius, darbuodamasis taip kantriai ir mikliai, jog tuo būtų galėjęs pasigirti net Aizeko Voltono [1] mokinys. Herbertas, aišku, labai susidomėjęs sekė jo darbą, nors ir abejojo, ar iš to sumanymo kas išeis. Meškerėms virvutes Penkrofas padarė penkiolikos dvidešimties pėdų ilgio, surišęs po keletą laibų, sausų lianų. Kabliukus atstojo labai stiprūs, užriestais galais dygliai, kurių jis prisilaužė nuo žemaūgių akacijų krūmo. Penkrofas juos pririšo prie savo virvučių ir ant tų kabliukų užmovė jauką — storas raudonas kirmėlaites, šliaužiojusias ant žemės.

Baigęs darbą, Penkrofas, vikriai slapstydamasis aukštoje žolėje, prislinko prie tetervinų lizdų ir aplink juos išdėliojo savo virvutes su jauku. Paskui grįžo atgal ir kartu su Herbertu pasislėpė už storo medžio, rankoje suspaudęs laisvuosius lianų galus. Abu medžiotojai nuščiuvę ėmė kantriai laukti. Tačiau Herbertas tuo Penkrofo išradimu nelabai pasikliovė.

Praėjus kokiam pusvalandžiui, tetervinai ir tetervos, kaip jūrininkas ir buvo numatęs, grįžo į savo lizdus. Pa-

[1] Žinomas autorius, parašęs meškeriojimo vadovėlį.— *Aut. past.*

liūdliai šokčiodami vaikštinėjo aplink juos ir kažką lesiojo, visai nepastebėdami medžiotojų, kurie, tiesą sakant, buvo pasislėpę pavėjinėje pusėje.

Herbertą toji medžioklė, žinoma, labai sudomino. Jis laukė, užgniaužęs kvapą. O jūrininkas, iš susijaudinimo net nutirpęs, nenuleido akių nuo tetervinų, kiūtojo išsižiojęs ir atkišęs lūpas, tarsi norėdamas praryti gardų kąsnelį.

Tačiau tetervinai slampinėjo tarp meškerių, visiškai nekreipdami į jas dėmesio. Penkrofas palengva ėmė trūkčioti virvutes, ir kirmėlaitės ėmė judėti lyg gyvos.

Be abejo, tą valandėlę jūrininkas jaudinosi kur kas smarkiau negu žvejotojas, sėdintis su meškere ant kranto ir negalintis giliai vandeny matyti, kaip žuvis sukiojasi aplink jauką.

Penkrofui vis timpčiojant virvutes, judančios kirmėlaitės patraukė paukščių dėmesį, ir jie smailiais snapais čiupo grobį. Trys tetervinai, matyt, labai rajūs, godžiai prarijo ne tik kirmėlaites, bet ir kabliukus. Penkrofas staigiai trūktelėjo savo meškeres, pasigirdo garsus sparnų plazdesys, ir jūrininkas suprato, kad paukščiai įkliuvo.

— Valio! — sušuko jis, puldamas prie tetervinų, ir bematant pastvėrė laimikį.

Herbertas ėmė ploti delnais. Jis pirmą kartą matė, kaip meškeriojami paukščiai. O Penkrofas kukliai pasakė, kad tokio išradimo garbė priklauso ne jam, nors tai ir nebe pirmas jo bandymas.

— Toks būdas mums labai parankus,— pridūrė jis.— Bet mes čia būsime priversti griebtis dar ir ne tokių gudrybių.

Tetervinus juodu prisirišo už kojų, ir Penkrofas, visas nušvitęs, kad iš medžioklės grįš ne tuščiomis rankomis, pasiūlė greičiau eiti namo, kadangi jau pradeda temti.

Rasti kelią į Galerijas buvo nesunku. Reikėjo tik nenutolti nuo upės ir eiti pasroviui. Apie šeštą valandą vakaro Herbertas ir Penkrofas, nuvargę, bet patenkinti, sugrįžo į savo buveinę.

"Hurrah!"

Septintas skyrius

Nabas vis negrįžta.— Gedeono Spileto samprotavimai.— Vakarienė.— Nerami naktis.— Audra.— Ieškojimas naktį.— Per lietų ir vėją.— Už aštuonių mylių nuo pirmojo būsto.

Gedeonas Spiletas, susinėręs ant krūtinės rankas, nejudėdamas stovėjo ant kranto ir žiūrėjo, kaip viršum jūros iš rytų greitai slenka juodas audros debesis. Vėjas stiprėjo, temstant atšalo oras. Dangus buvo kažkoks niaurus, viskas pranašavo artėjant audrą.

Herbertas pasuko į Galerijas, o Penkrofas nuėjo į pajūrį, pas žurnalistą. Spiletas susimąstęs nepastebėjo, kaip jis prisiartino.

— Oi, bjaurus orelis bus naktį, misteri Spiletai! — tarė jūrininkas.— Kils tikra audra! Galės bent pasidžiaugti audrapaukščiai.

Gedeonas Spiletas atsigręžė ir, išvydęs Penkrofą, staiga paklausė:

— Kaip jūs manote, ar toli nuo kranto banga nuplovė mūsų draugą?

Penkrofui toks klausimas buvo visai netikėtas. Jis nustebęs pažvelgė į Spiletą ir, kiek pagalvojęs, atsakė:

— Ne toliau kaip per du kabeltovus.

— O kas yra kabeltovas?

— Šimtas dvidešimt sieksnių, arba šeši šimtai pėdų.

— Vadinasi, Sairas Smitas dingo per tūkstantį du šimtus pėdų nuo kranto?

— Maždaug.

— O kartu su juo dingo ir šuo?

— Taip, ir šuo.

— Mane štai kas stebina,— kalbėjo Spiletas.— Sakykim, kad mūsų draugas žuvo, o kartu su juo žuvo ir šuo. Bet kodėl gi jūra iki šiol neišmetė į krantą nei šuns lavono, nei jo šeimininko kūno?

— O kas čia nuostabaus? Mat kaip jūra banguoja,— atsakė Penkrofas.— Gal srovė juos nunešė toli nuo čia.

— Taigi jūs manote, kad mūsų draugas nuskendo?— dar kartą paklausė žurnalistas.

— Mano manymu, nuskendo.

— O man rodos, kad ne,— tarė Gedeonas Spiletas.— Nors aš jūsų patyrimą labai vertinu, Penkrofai, tačiau toks Sairo Smito ir jo šuns dingimas — ar jie būtų gyvi, ar mirę — man atrodo tiesiog nesuprantamas, neįtikimas.

— Labai norėčiau su jumis sutikti,— atsakė Penkrofas,— bet, deja, negaliu!

Tai pasakęs, Penkrofas sugrįžo į Galerijas. Ten židinyje jau kūrenosi skaisti ugnis. Herbertas užmetė glėbelį sausų žagarų, ir aukštai iškilę liepsnos liežuviai apšvietė visus tamsius koridoriaus užkampius.

Penkrofas tuojau ėmė gaminti vakarienę. Jis būtinai norėjo sočiau pavaišinti draugus, žinodamas, kad jiems reikia gerai pasistiprinti. Ant vytelės suvertus paukščiukus jis paliko rytojaus dienai, o nupešė ir išdorojo du tetervinus, ir netrukus vištinių šeimos atstovai jau kepė, pamauti ant greitomis pasidaryto iešmo.

Septintą valandą vakaro Nabo vis dar nebuvo. Dėl to labai nerimavo Penkrofas, bijodamas, kad toje nepažįstamoje žemėje jam nebūtų atsitikusi kokia nelaimė. O gal vargšas Nabas, nevilties pagautas, nusižudė? Bet Herbertas, taip ilgai nesirodant Nabui, darė visai kitokias išvadas. Jis tikino, kad kas nors paskatino jį toliau ieškoti šeimininko, jeigu Nabas negrįžta, o gal iškilo aikštėn kokios naujos aplinkybės, teikiančios vilties surasti Sairą Smitą. Kodėl Nabas negrįžta? Be abejo, dėl to, kad jam sustiprėjo viltis. Gal ant kranto jis užtiko Sairo Smito pėdas arba skiautę aerostato pūslės ir toliau ieško. Gal jis jau užėjo tikrus pėdsakus. Gal net surado savo šeimininką. . .

Taip samprotavo ir taip kalbėjo Herbertas. Draugai jaunuoliui neprieštaravo. Žurnalistas pritardamas net linkčiojo galvą. Bet Penkrofas manė kitaip. Anot jo, Nabas beieškodamas nuklydo dar toliau negu vakar, tad nespėjo su šviesa grįžti.

Tuo tarpu Herbertą jaudino kažkokia neaiški nuojauta, ir jis keletą kartų jau buvo beeinąs Nabo pasitikti. Tačiau Penkrofas stengėsi jį perkalbėti, įtikinėdamas, kad tai tik nereikalingas vargas: tokioje tamsoje ir dar tokiame baisiame ore Nabo surasti neįmanoma, tad geriausia jo palaukti Galerijose. O jeigu rytoj rytą negras

negrįš, Penkrofas be jokių kalbų eis drauge su Herbertu jo ieškoti.

Gedeonas Spiletas jūrininkui pritarė, sakydamas, kad jiems neverta išsiskirti, ir Herbertas turėjo savo sumanymo atsisakyti, bet tai jis padarė su skaudama širdimi, jam iš akių ėmė riedėti ašaros.

Žurnalistas negalėjo susilaikyti ir kilnųjį jaunuolį pabučiavo.

O tuo tarpu iš tikrųjų įsismarkavo audra. Su baisiu įnirtimu ėmė šėlti pietryčių vėjas. Nors buvo atoslūgis, tamsoje girdėjosi, kaip atokiau nuo kranto, prie pirmosios rifų grandinės, kriokdamos daužėsi jūros bangos. Lietaus čiurkšlės, viesulo pagautos, tiško į smulkius vandens purslus, ir vėtra lyg debesį nešė tolyn šaltą drėgmę. Atrodė, kad pakrante slenka balzgano rūko gumulai. Jūra su tokiu griaudesiu rideno akmenis, tarytum aplinkui kas būtų vertęs akmenų prikrautus vežimus. Keldamas ištisus debesis smėlio, vėjas jį maišė su liūties srautais, ir atlaikyti jo spaudimą buvo neįmanoma. Oras buvo prisigėręs smilčių ir vandens dulkių. Atsimušęs į pakrantės granitinę sieną, vėjas skriejo sūkuriais; nerasdamas daugiau kur išeiti, jis su baisia jėga veržėsi į tarpeklį, iš kur tekėjo upė, ir, klaikiai staugdamas, varė atgal jos sušiauštus vandenis. Siautulingi vėjo gūsiai pro siaurą dūmtraukio angą nuolat supūsdavo atgal į vidų visus laužo dūmus, ir Galerijų koridoriuose nebuvo kuo kvėpuoti.

Todėl, kai tik iškepė tetervinai, Penkrofas užgesino ugnį, tiktai paliko keletą rusenančių žarijų ir apibėrė jas pelenais.

Aštuntą valandą vakaro Nabas dar nebuvo grįžęs, bet dabar galėjai manyti, kad jį sulaikė audra, kad jam teko ieškotis sau prieglobsčio kur nors oloje, ir jis galbūt laukia, kol aprims oras arba bent kol išauš. Eiti dabar jo ieškoti nebuvo ko nė galvoti.

Vakarienei buvo tiktai vienas patiekalas — kepta paukštiena. Visiems ji patiko, kadangi tetervinų mėsa iš tikrųjų labai skani. Penkrofas ir Herbertas po ilgos medžioklinės ekspedicijos buvo smarkiai išalkę ir dabar valgė su vilkišku apetitu.

Po vakarienės kiekvienas atsigulė tame pačiame kampe, kur miegojo praeitą naktį; pirmiausia, žinoma, užmigo jaunasis Herbertas, prisišliejęs prie jūrininko, kuris įsitaisė šalia laužo.

Lėtai slinko nakties valandos; audra vis smarkėjo ir grėsmingai šėlo tamsoje. Tai buvo tikras uraganas, panašus į tą, kuris atnešė belaisvius iš Ričmondo ir numetė į šią žemę vidur Ramiojo vandenyno. Bekraštėse jo platybėse įnirtingi vėjai nesutinka jokių kliūčių, ir audros, labai dažnai pasitaikančios ekvinokcijos metu, čia siautėja visiškai laisvai, pridarydamos daug didelių nelaimių. Tad suprantama, jog krantas, nukreiptas į rytus, kaip tik priešais uraganą, turėjo atlaikyti visus jo smūgius, ir net vaizdingiausi aprašymai negali perteikti, su kokia siaubinga jėga jis puolė žemę.

Laimė, kad Galerijos, tos suvirtusios uolos, laikėsi tvirtai. Tačiau net tarp tų didžiulių akmens luitų kai kurie, mažiausiai atsparūs, tarytum šiek tiek siūbavo.

Penkrofas tai pastebėjo: pridėjęs delną prie granitinio luito, jis pajuto, kad uola truputėlį virpa. Bet jūrininkas save ramino, teisingai samprotaudamas, kad nėra ko bijoti, nes gamtinis jų būstas nesugrius. Tačiau jis girdėjo, kaip dunda akmenys, vėjo atplėšti nuo viršutinio plynaukštės krašto ir šlaitu ridenami iki pat jūros. Kartais atskilę akmenys krisdavo ant uolų, dengiančių Galerijas, ir jeigu jie lėkdavo statmenai, tai, atsitrenkę į granitą, sudužしavo į smulkias skeveldras. Du sykius jūrininkas kėlėsi ir, grabaliodamas palei akmeninio koridoriaus sieną, slinko prie angos pasižiūrėti, kas ten darosi. Bet apgriuvimai buvo nedideli, dėl to negrėsė joks pavojus, tad Penkrofas, grįžęs į savo vietą, vėl gulė prie ugniakuro, kur po pelenų sluoksniu tyliai spragėjo žarijos.

Nors baisiai šėlo uraganas, nors kaukė vėjas ir bildėjo krisdami akmenys, bet Herbertas kietai miegojo. Užsnūdo pagaliau ir Penkrofas, savo gyvenime pripratęs prie visokių audrų. Tik Gedeonas Spiletas negalėjo užmigti. Jis pats sau prikaišiojo, kodėl nėjo drauge su Nabu. Kaip jau esame minėję, Spiletas dar nebuvo praradęs vilties. Nuojauta, jaudinusi Herbertą, nedavė ramybės ir jam pačiam. Jis vis galvojo apie Nabą. Kodėl Nabas negrįžo?

Pencroff crawled to the opening.

Ir žurnalistas, gulėdamas ant smėlio, neramiai vartėsi nuo vieno šono ant kito, beveik nepastebėdamas, kaip siautėja stichijos. Kartais nuovargis paimdavo viršų, apsunkę vokai akimirką nusileisdavo, bet tuoj pat galvoje šmėkštelėjusi kokia nors mintis jį pažadindavo, ir jis vėl atsimerkdavo.

Laikas slinko. Buvo gal antra valanda nakties, kai kietai įmigusį Penkrofą staiga kažkas papurtė už peties.

— Ką? Kas čia?— suriko Penkrofas, bematant pabudęs, kaip ir pridera tikram jūrininkui.

Prie jo pasilenkęs žurnalistas pusbalsiu pasakė:

— Klausykitės, Penkrofai, klausykitės!

Jūrininkas ėmė klausytis, bet nieko daugiau neišgirdo, tik vėjo kauksmą.

— Vėjas stūgauja,— tarė jis.

— Ne,— prieštaravo Spiletas, įtemptai klausydamasis.— Man tarytum pasigirdo...

— Kas pasigirdo?

— Šuns lojimas.

— Šuns lojimas?— šūktelėjo Penkrofas ir tuojau pašoko ant kojų.

— Taip, taip... Šuns lojimas...

— Negali būti!.. Ir dar audra taip staugia... Bene išgirsi.

— Palaukit. Vėl loja! Klausykitės...— greitai pasakė žurnalistas.

Penkrofas atsidėjęs ėmė klausytis, ir tikrai, kai akimirką šiek tiek nuščiuvo vėjas, tolumoje jam tarytum pasigirdo šuns lojimas.

— Na, ką?— sušnibždėjo žurnalistas, stipriai spustelėjęs Penkrofui ranką.

— Taip, taip! — atsakė Penkrofas.— Tai Topas loja!

— Topas! — sušuko pabudęs Herbertas, ir visi trys puolė prie Galerijų angos.

Aplinkui buvo tamsu, nors į akį durk. Tokioje tamsybėje nesimatė nei jūros, nei dangaus, nei žemės. Atrodė, kad pasaulyje nėra nė kibirkštėlės šviesos.

Išeiti laukan buvo labai sunku. Vos žengus žingsnį, vėjas juos blokšdavo atgal. Pagaliau pavyko nugalėti siautulingą vėtrą, bet jie turėjo atsišlieti į uolą, kad

nepargriūtų. Visi tylėdami žiūrėjo vienas į kitą, kalbėtis buvo neįmanoma.

Keletą minučių Gedeonas Spiletas ir abu jo draugai negalėjo toliau žengti nė žingsnio — viesulas juos tarytum prikalė prie uolos, visi trys permirko ligi paskutinio siūlo, smiltys užlipdė jiems akis. Ir staiga, trumpą akimirką nuščiuvus vėjui, jie aiškiai išgirdo tolumoje lojant šunį.

Taip loti galėjo tik Topas! Bet ar ištikimasis šuo atbėgo vienas, ar su juo yra dar kas nors? Turbūt vienas, nes jis, be abejo, skubiai grįžtų į Galerijas, jeigu drauge eitų ir Nabas.

Vėjui staugiant, visiškai nebuvo galima susišnekėti, tad jūrininkas tik stipriai paspaudė Gedeonui Spiletui ranką, lyg norėdamas pasakyti: „Palaukite", ir dingo akmeniniame koridoriuje.

Netrukus jis vėl išėjo, rankose laikydamas ryšulėlį degančių žabų, ir ėmė juo mosuoti tamsoje, kartu spiegiamai švilpdamas.

Šuo tarsi tik ir laukė to signalo: lojimas pasigirdo arčiau, ir netrukus šuo įbėgo į olą. Penkrofas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas skubiai nusekė paskui jį.

Ant žarijų jie užmetė glėbelį sausų šakų. Skaidri liepsna apšvietė visą „kambarį".

— Topas! Juk tai Topas! — sušuko Herbertas.

Iš tikrųjų, tai buvo Topas, puikus anglų normandų veislės skalikas, iš savo protėvių paveldėjęs nepaprastai jautrią uoslę ir greitas kojas — ypatybės, kuriomis pasižymi medžiokliniai šunys.

Taigi inžinieriaus Sairo Smito šuo atsirado.

Bet Topas atbėgo vienas. Nei jo šeimininkas, nei Nabas su juo negrįžo.

Tiktai kaip instinktas jį galėjo atvesti čia, į Galerijas, kur jis niekuomet anksčiau nebuvo, ir dar tokią tamsią naktį, per tokią audrą! Nesuprantamas reiškinys! O dar keisčiau, kad šuo neatrodė nuvargęs, sunykęs ir net nebuvo aplipęs purvais ar smėliu. . .

— Na, jeigu atsirado šuo, atsiras ir šeimininkas! — tarė Gedeonas Spiletas.

This signal seemed expected.

— Duok dieve! — atsiliepė Herbertas.— Einam greičiau! Topas bus mūsų vadovas.

Penkrofas neprieštaravo. Jis jautė, kad Topo atsiradimas galbūt sugriauna visus niūrius jo spėliojimus.

— Keliaujam! — sušuko jis.

Penkrofas sukasė į krūvą ugniakuro žarijas ir rūpestingai apibėrė pelenais, kad sugrįžus būtų galima vėl užkurti ugnį. Ir tuojau pat, paėmęs vakarienės likučius, jis puolė iš Galerijų paskui Topą, kuris nuolat vis amsėjo, tarsi kviesdamas juos eiti; jūrininkui iš paskos bėgo Gedeonas Spiletas ir jaunasis Herbertas.

Audra šėlo kaip padūkusi, tikriausiai buvo pats jos smarkumas. Tą naktį buvo jaunas mėnuo, siauras jo pjautuvas kybojo padangėje, bet blyški šviesa negalėjo prasiskverbti pro debesis. Eiti darėsi vis sunkiau. Geriausia buvo pasitikėti Topo instinktu. Keleiviai taip ir padarė: Gedeonas Spiletas ir Herbertas sekė paskui šunį, o jūrininkas ėjo pats paskutinis. Susikalbėti buvo neįmanoma. Lietus jau nebepylė kaip iš kibiro, nes vėtra jį blaškė, išpurkšdama vandens dulkėmis, tačiau pats uraganas buvo baisus.

Vis dėlto Penkrofui ir jo draugams buvo viena palanki aplinkybė. Vėjas skriejo iš pietryčių, pūsdamas jiems į nugarą. Iš užpakalio jis siautė ant jų ištisus debesis smėlio, netrukdė eiti į priekį — reikėjo tik nesigręžioti atgal. Kartais mūsų keleiviai ėjo net greičiau negu norėjo, priversti paspartinti žingsnį, kad vėjas jų neparmuštų, bet sustiprėjusi viltis jiems teikė naujų jėgų. Juk dabar jie nebe šiaip sau ėjo,— jie buvo tikri, kad Nabas surado savo šeimininką ir atsiuntė pas juos ištikimąjį šunį. Bet ar Sairas Smitas dar gyvas? Gal Nabas juos kviečia tiktai atiduoti paskutinės pagarbos mirusiajam?

Iš atsargumo apėję granitinį kalnagūbrį užuolankom ir apsukę smailų jo kraštą, keleiviai sustojo atsikvėpti. Uolos kyšulys čia užstojo vėją; uždusę nuo greito ėjimo, tikriau sakant, nuo bėgimo, trukusio ištisas penkiolika minučių, jie godžiai rijo orą. Atsidūrę už tos priedangos, jie galėjo girdėti vienas kitą, ir staiga, Herbertui ištarus Sairo Smito vardą, Topas ėmė vampsėti, lyg norėdamas pasakyti, kad jo šeimininkas gyvas.

— Jis gyvas! Juk taip, Topai? Tiesa?— susijaudinęs kartojo Herbertas.— Jis išsigelbėjo!

Šuo tyliai inkščiojo, tarsi patvirtindamas jo žodžius.

Pagaliau jie vėl leidosi tolyn. Buvo apie pusę trečios. Jūroje prasidėjo potvynis, o per tokias smarkias audras, ypač dar kai jaunas mėnuo, potvynis esti nepaprastai grėsmingas. Prie rifų grandinės šniokštė aukštos bangos, įnirtingai daužydamos uolas; tie vandens kalnai turbūt ritosi ir per nematomą tokioje tamsybėje salelę. Dabar ji nebeužstojo, kaip ilgas pylimas, to kranto, kur ėjo keleiviai, nebesaugojo nuo įtūžusios vandens stichijos.

Vos tiktai jūrininkas ir jo draugai išėjo iš už uolos iškyšulio, juos vėl kaip pasiutęs pagriebė vėjas. Žemai pasilenkę, siautulingai vėtrai pučiant į nugarą, jie sparčiai žingsniavo paskui Topą, kuris su pasitikėjimu bėgo priekyje. Jie keliavo į šiaurę; dešinėje pusėje, kurtinamai kriokdamos, lyg didžiuliai kalnai ritosi putotos bangos, o kairėje buvo tamsoj nematoma žemė. Bet jie puikiai jautė, kad jos paviršius yra gana lygus ir žemas, nes vėjas dabar pūtė viena kryptimi, nebesisukdamas viesulu, kaip sukosi pirmiau, atsimušęs į granitinį kalnagūbrį.

Iki ketvirtos valandos ryto jie nuėjo turbūt kokias penkias mylias. Debesys jau nebeslinko pažemiu, o pakilo aukščiau. Lietus beveik liovėsi, vėjas buvo nebe toks drėgnas, tiktai labai šaltas. Ir Penkrofas, ir Herbertas, ir Gedeonas Spiletas sužvarbo iki kaulų, bet iš jų lūpų neišsprūdo nė vienas skundo žodis. Jie buvo tvirtai pasiryžę eiti paskui Topą ten, kur tas protingas šuo juos veda.

Apie penktą valandą ryto pradėjo brėkšti. Iš pradžių kiek nušvito dangus aukštai virš horizonto, kur buvo retesni debesys; jų kraštai nusidažė pilkai perline spalva, o netrukus žemiau, po tamsia tiršto rūko juosta, išryškėjo šviesesnis jūros ruožas. Per vandenį nuribėjo blankūs atšvaitai, ir vėl ėmė boluoti putotos bangų keteros. Kairėje pusėje, dar labai neaiškiai, kaip pilki siluetai juodame fone, sudūlavo nelygūs kranto kontūrai.

Šeštą valandą ryto visai išaušo. Aukštai danguje greitai skriejo debesys. Penkrofas ir jo draugai jau buvo nuėję nuo savo būsto apie šešetą mylių. Dabar jie žy-

The body was that of the engineer.

giavo smėlėtu lėkštu krantu; toli jūroje stūksojo virtinė povandeninių uolų, vos kyšančių iš vandens, kadangi jau buvo pats potvynis. Kairėje tęsėsi plati, dyka, smėliu užnešta lyguma, o joje dunksojo dagiais apžėlusios kopos. Mažai išraižytą krantą nuo vandenyno vėjų saugojo tik reta neaukštų kalvų grandinė. Šen bei ten, pavieniui arba grupėmis, augo kreivi, skurdūs medžiai, nulenkę į vakarus ir savo kamienus, ir šakas. Toli užpakaly, pietvakariuose, juodavo miškas.

Staiga šuo ėmė nerimauti: čia jis nudumdavo į priekį, čia vėl grįžęs pribėgdavo prie Penkrofo, tarsi prašydamas eiti greičiau. Netrukus jis pasuko nuo kranto į lygumą ir, savo nuostabios uoslės vedamas, nė kiek nedvejodamas, leidosi bėgti tarp kopų.

Keleiviai nusekė paskui jį. Aplinkui buvo tikra dykynė, niekur nesimatė nė gyvos dvasios. Plati kopų juosta atrodė kaip koks kalvynas, kur be tvarkos buvo išsimėtę didesni ir mažesni kalneliai. Tai buvo nelyginant smėlėta Šveicarija, ir tik dėl savo nuostabaus instinkto šuo nepaklydo.

Penketą minučių paėjėję tolyn nuo kranto, žurnalistas ir jo draugai atsidūrė priešais negilią olą, susidariusią vidiniame aukštos kopos šlaite. Topas sustojo ir ėmė garsiai loti. Gedeonas Spiletas, Herbertas ir Penkrofas įėjo į olą.

Oloje klūpojo Nabas, pasilenkęs prie sustingusio kūno, gulinčio ant krūvos žolių.

Draugai pažino, kad tai Sairas Smitas.

Aštuntas skyrius

Ar gyvas Sairas Smitas?— Nabo pasakojimas.— Pėdos smėlyje.— Neįmenama mįslė.— Pirmieji Sairo Smito žodžiai.— Tiriamos pėdos.— Atgal į Galerijas.— Penkrofas pasibaisėja.

Nabas nė nekrustelėjo. Jūrininkas jam tarė tik vieną žodį:

— Gyvas?

Nabas nieko neatsakė. Gedeonas Spiletas ir Penkrofas išblyško. Herbertas apmirė, tvirtai suspaudęs rankas. Buvo aišku, kad vargšas negras taip prislėgtas sielvarto, jog nepastebėjo savo draugų, negirdėjo Penkrofo klausimo.

Žurnalistas atsiklaupė prie sustingusio kūno, atsagstė Sairo drabužius ir pridėjo ausį prie jo krūtinės. Praslinko minutė — visa amžinybė,— kol jis išgirdo vos vos plakant širdį.

Nabas kilstelėjo galvą ir paklaikusiomis akimis apsižvalgė aplink. Jis buvo į žmogų nebepanašus — taip prisikentėjęs. Nuovargio palaužtas, dvasinio skausmo iškankintas, jis taip pasikeitė, jog buvo sunku jį bepažinti. Juk jis manė, kad Sairas Smitas miręs.

Gedeonas Spiletas ilgai ir atidžiai žiūrėjo į Smitą, pagaliau atsistojęs tarė:

— Gyvas!

Tuomet šalia Sairo Smito atsiklaupė Penkrofas, priglaudė ausį jam prie krūtinės ir taip pat išgirdo silpnai plakant širdį ir net pajuto, kad jis vos pastebimai kvėpuoja.

— Vandens! — trumpai pasakė žurnalistas, Herbertas puolė ieškoti vandens. Už kokio šimto žingsnių nuo olos jis aptiko smėlėta vaga tekantį skaidrų upeliuką, smarkiai pakilusį po vakarykštės liūties. Bet kuo pasemti vandens? Kopose nebuvo jokios kriauklės. Tad jaunuolis sumirkė upelyje nosinę ir nubėgo atgal į olą.

Laimė, kad užteko ir šlapios nosinės: Gedeonas Spiletas norėjo tik suvilgyti Sairui lūpas. Keli lašai šalto vandens nuostabiai jį paveikė. Sairas Smitas giliai atsiduso, net atrodė, kad jis nori kažką pasakyti.

— Mes jį išgelbėsim! — sušuko žurnalistas.

Šie žodžiai Nabo širdyje vėl pažadino viltį. Jis nurengė savo šeimininką, apžiūrėjo, ar nėra jo kūne žaizdų. Bet niekur nebuvo nei žaizdų, nei sutrenkta, nei įbrėžta, ir tai visus labai nustebino, nes bangos, be abejo, turėjo jį pernešti per povandenines uolas; net rankos buvo sveikutėlės, visiškai neapdraskytos, ir tiesiog negalėjai suprasti, kaip po grumtynių su akla stichija, po visų

pastangų prasiskverbti pro rifų grandinę skęstančiojo kūne neliko jokių žymių.

Bet šis nuostabus dalykas tuo tarpu buvo neišaiškinamas, ir reikėjo laukti, kol Sairas Smitas galės kalbėti ir papasakos visa, kas jam nutiko. O dabar reikia jį atgaivinti. Gal jam padėtų trynimas? Jūrininkas nusivilko palaidinę ir iš visų jėgų ėmė ja trinti sustingusį Sairo Smito kūną. Nuo to energingo masažo apšilęs, inžinierius šiek tiek pajudino rankas ir pradėjo lygiau kvėpuoti. Jis buvo baisiai nusilpęs, ir jeigu Gedeonas Spiletas su draugais nebūtų laiku suspėję į pagalbą, inžinierius Smitas tikriausiai būtų miręs.

— Tai jūs manėte, kad šeimininkas negyvas?— paklausė jūrininkas Nabą.

— Taip,— atsakė Nabas.— Ir jeigu Topas nebūtų jūsų radęs, jeigu jūs nebūtumėte čia atėję, tai aš būčiau misterį Smitą palaidojęs ir pats prie jo kapo numiręs.

Kaip matote, Sairo Smito gyvybė kabojo ant plaukelio!

Paskui Nabas papasakojo, kaip surado šeimininką. Praeitą dieną auštant išėjęs iš Galerijų, jis vėl nužygiavo pajūriu į šiaurę ieškoti inžinieriaus ir netrukus priėjo tą vietą, kur jau anksčiau buvo vaikščiojęs.

Ir vėl Nabas ėmė ieškoti, nors jis pats prisipažino, kad nebeturėjo jokios vilties. Jis išžvalgė kiekvieną plyšį tarp uolų, įdėmiai stebėjo smėlėtos terasos paviršių, ar ten nėra kokių nors pėdsakų, kurie palengvintų jam ieškojimą. Daugiausia jis apžiūrinėjo vandens neužliejamą kranto dalį, nes prie pat jūros potvyniai ir atoslūgiai, be abejo, vis tiek būtų nuplovę visus pėdsakus. Surasti savo šeimininką gyvą Nabas jau nesitikėjo. Jis tik ieškojo Sairo Smito kūno, norėdamas pats savo rankomis jį palaidoti.

Ilgai Nabas ieškojo. Bet visos jo pastangos buvo bergždžios. Atrodė, kad šioje dykoje pakrantėje niekada joks žmogus nebuvo pasirodęs. Tas kranto terasos ruožas, kurį siekdavo jūros potvynis, buvo sėte nusėtas kiaukutais, bet nė vienas iš jų nebuvo sutraiškytas. Išvaikščiojęs du ar tris šimtus jardų [1], Nabas niekur neužtiko žmo-

[1] Jardas — ilgio matas, lygus 0,9144 metro.

gaus pėdsakų. Buvo aišku, kad čia į krantą niekas neišlipo.

Nabas nutarė paėjėti dar keletą mylių. Galimas daiktas, kad srovė kūną nunešė toliau. Jeigu skenduolis plaukia netoli žemo kranto, retai pasitaiko, kad bangos anksčiau ar vėliau neišmestų lavono. Nabas tai žinojo ir norėjo paskutinį kartą pažvelgti į savo šeimininką.

— Aš nuėjau pakrante dar dvi mylias, atoslūgio metu apžiūrėjau visus rifus, o potvynio metu — visą krantą ir jau visiškai nusiminiau, nieko nebesitikėdamas rasti. Ir staiga vakar, apie penktą valandą vakaro, smėlyje pastebėjau žmogaus pėdas.

— Žmogaus pėdas? — sušuko Penkrofas.

— Taip! — patvirtino Nabas.

— Ir iš kur tos pėdos ėjo? Nuo pat rifų? — paklausė žurnalistas.

— Ne, tiktai nuo potvynio ribos, o toliau iki rifų pėdas turbūt nuplovė jūra.

— Pasakok toliau, Nabai, — tarė Gedeonas Spiletas.

— Pamatęs tas pėdas, aš tiesiog pamišau. Jos buvo labai aiškios ir ėjo kopų link. Aš leidausi bėgti į tą pusę; bėgau pėdomis apie ketvirtį mylios, bet stengiausi jų neužmindžioti. Po penketo minučių, jau pradėjus temti, girdžiu — loja šuo. Tai lojo Topas. Jis mane ir atvedė čia, pas mano šeimininką!

Baigdamas Nabas dar papasakojo, kaip jis sielvartavo, išvydęs be sąmonės gulintį Sairo Smito kūną. Veltui jis bandė aptikti jame kokių nors gyvybės žymių. Pirmiau jis ieškojo mirusio šeimininko, bet dabar, atradęs, troško jį atgaivinti. Tačiau visos jo pastangos buvo bergždžios. Beliko tik atiduoti paskutinę pagarbą tam, kurį jis taip mylėjo.

Ir tuomet Nabas prisiminė savo draugus. Tikriausiai jie irgi nori atsisveikinti su mirusiuoju. Čia pat buvo Topas. Argi negalima pasitikėti tokio protingo šuns, tokio ištikimo draugo sumanumu? Nabas kelis sykius pakartojo žurnalisto vardą: iš visų šeimininko bendrakeleivių Topas geriausiai pažinojo Gedeoną Spiletą. Paskui Nabas parodė ranka į pietus, ir šuo pakrante nudūmė į tą pusę.

Mes jau žinome, kaip Topas, beveik antgamtinio instinkto vedamas, rado kelią į Galerijas, nors anksčiau jose nė karto nebuvo.

Nabo draugai jo pasakojimo klausėsi nepaprastai atidžiai. Bet jie vis dar negalėjo suvokti, kodėl Sairo Smito kūne nėra jokio įdrėskimo, nors inžinierius, be abejo, turėjo gerokai pavargti, kol išsikasė iš bangų, šniokščiančių aplink rifus. Ir dar buvo nesuprantama, kaip pusgyvis Sairas Smitas galėjo nueiti daugiau kaip mylią nuo kranto į tą olą tarp kopų.

— Klausyk, Nabai,— tarė žurnalistas,— tai ne tu čia atnešei savo šeimininką?

— Ne, ne aš,— atsakė Nabas.

— Vadinasi, misteris Smitas pats čia atėjo, tai aišku,— tarė Penkrofas.

— Aišku tai aišku, bet neįtikima! — pasakė Spiletas.

Išaiškinti šią mįslę galėjo tik Sairas Smitas. Tad reikėjo laukti, kada jis įstengs kalbėti. Laimė, jame jau pradėjo rodytis gyvybės žymės. Smarkus trynimas atgaivino kraujo apytaką. Sairas Smitas vėl pajudino rankas, po to pasuko galvą ir sumurmėjo keletą padrikų žodžių.

Nabas pasilenkęs jį pašaukė, bet Smitas, rodės, nieko negirdėjo ir vis dar neatmerkė akių. Jame pamažu budo gyvybė, jis judino rankas, bet tai buvo nevalingi, nesąmoningi judesiai.

Penkrofas labai apgailestavo, kad oloje nedega laužas ir kad negalima ugnies sukurti, nes jis, išeidamas iš Galerijų, užmiršo pasiimti apdegintą skudurą, o tą savotišką pintį būtų buvę lengva uždegti skeliant kibirkštis su dviem titnagais. Jie apieškojo inžinieriaus drabužius, bet degtukų nerado: visos jo kišenės buvo tuščios, tik liemenės kišenėlėje buvo išlikęs laikrodis. Pasitarę Sairo Smito draugai vieningai nutarė, kad kuo greičiau reikia jį nugabenti į Galerijas.

Rūpestingų draugų slaugomas, Sairas Smitas atsipeikėjo greičiau negu buvo galima tikėtis. Jį gaivinamai paveikė vanduo, kuriuo jie vilgė jam sukepusias lūpas. Penkrofui į galvą atėjo gera mintis — įmaišyti į vandenį mėsos sulčių, išspaustų iš kepsnio likučių, kuriuos jis

buvo pasiėmęs į kelionę. Herbertas nubėgo į pajūrį ir atnešė dvi dideles dvikiautes kriaukles. Paruošęs lyg kokią mikstūrą, jūrininkas atsargiai įpylė Sairui Smitui į burną keletą lašų, ir tas godžiai juos nurijo.

Pagaliau jis atmerkė akis. Prie jo pasilenkė Nabas ir žurnalistas.

— Misteri Smitai! Misteri Smitai! — pašaukė jį Nabas.

Sairas Smitas išgirdo. Jis pasižiūrėjo į Nabą ir į Spiletą, paskui į kitus du savo draugus, Herbertą ir jūrininką, ir kiekvienam silpnai paspaudė ranką.

Jis vėl kažką padrikai sumurmėjo, lyg ir tuos pačius žodžius, kuriuos tarė būdamas be sąmonės. Matyt, net tada jam kažkokia mintis nedavė ramybės. Bet dabar tuos žodžius buvo galima suprasti.

— Sala ar žemynas?— tyliai paklausė jis.

— A, trauk jį velniai! — nesusivaldęs šūktelėjo Penkrofas.— Argi tai svarbu? Kad tik jūs būtumėt gyvas, misteri Smitai! Sala ar žemynas! Paskui sužinosime.

Inžinierius pritardamas lengvai linktelėjo galva, paskui tarytum užsnūdo.

Gedeonas Spiletas pasiliko oloje prižiūrėti miegančio Sairo Smito, o kiti trys, žurnalisto patarimu, išėjo paruošti ligoniui neštuvų, kad būtų galima kuo patogiau jį pernešti į Galerijas. Nabas, Herbertas ir Penkrofas pasuko prie aukštos kopos, kurios viršuje augo keletas skurdžių medžių. Jūrininkas eidamas vis dar stebėjosi:

— Sala ar žemynas? Būta apie ką galvoti, kai jis pats vos alsuoja! Oi koks žmogus!

Užlipę ant kopos, Penkrofas ir abu jo draugai, neturėdami jokių įrankių, laužte nusilaužė pačias storąsias šakas nuo gana nusususio, vėjų apdraskyto medžio, priskirtino jūros pušų porūšiui; iš tų šakų jie padarė neštuvus ir išklojo juos lapais bei žole, kad Sairui Smitui būtų minkščiau gulėti.

Visas tas darbas užtruko apie keturiasdešimt minučių, ir buvo jau dešimta valanda ryto, kai jūrininkas, Nabas ir Herbertas sugrįžo į olą, pas Sairą Smitą, prie kurio neatsitraukdamas budėjo Spiletas.

Inžinierius pagaliau nubudo, arba, tikriau sakant, atsipeikėjo po ilgo alpulio. Išblyškęs, lyg vaškinis jo veidas truputį paraudo. Jis kilstelėjo ant alkūnės ir stebėdamasis apsidairė, tarsi klausdamas, kur esąs.

— Ar jūs galite manęs išklausyti?— paklausė Spiletas.— O gal tai jus labai nuvargins?

— Kalbėkite,— atsakė inžinierius.

— O man rodos, misteris Smitas galės dar geriau jūsų klausytis, jeigu paragaus šitų tetervino mėsos drebučių,— tarė jūrininkas.— Paragaukite, misteri Sairai. Tai tetervinas, garbės žodis, tetervinas,— pridūrė jis, paduodamas Smitui savo „drebučius", į kuriuos šį kartą pridėjo truputį mėsos.

Sairas Smitas suvalgė keletą kąsnelių, o likusį maistą pasidalijo išalkę jo draugai, kuriems toks pusrytis pasirodė gana menkas.

— Ne bėda! — tarė jūrininkas.— Galerijose geriau pavalgysime. Reikia jums pasakyti, misteri Sairai, kad į pietus nuo čia mes turime nuosavą trijų kambarių namą su patalais ir su krosnimi, o sandėlyje yra keliasdešimt paukščiukų, kuriuos Herbertas vadina „kuruku". Neštuvai jums paruošti, ir, kai tik truputį atsigausite, jus perešime į savo butą.

— Ačiū, mano mielasis,— atsakė inžinierius.— Dar vieną kitą valandėlę čia pagulėsiu, ir bus galima keliauti. O dabar jūs pasakokite, Spiletai.

Žurnalistas apsakė visa, kas atsitiko ir ko Sairas Smitas negalėjo žinoti. Jis papasakojo, kaip balionas buvo išmestas į krantą, kaip jo keleiviai įžengė į kažkokią nežinomą žemę, kuri tikriausiai negyvenama, nors dar neaišku, ar tai sala, ar žemynas; papasakojo, kaip jie įsirengė buveinę Galerijose ir ėmė ieškoti Sairo Smito, su kokiu pasiaukojimu jo ieškojo Nabas ir kaip jie turi būti dėkingi ištikimajam Topui už jo sumanumą.

— Tai jūs ne ant kranto mane radote?— silpnu balsu paklausė Sairas Smitas.

— Ne,— atsakė Gedeonas Spiletas.

— Ir ne jūs mane atnešėte į šią olą?

— Ne.

— O ar toli ji nuo rifų?

— Bus koks pusmylis,— atsakė Penkrofas.— Jums atrodo nuostabu, misteri Smitai, kaip galėjote čia patekti, o mes dar labiau tuo stebimės!

— Iš tikrųjų kažkas keista,— pasakė inžinierius. Pamažu atgydamas, jis vis labiau susidomėjęs klausėsi savo draugų.

— Taip, keista,— sutiko Penkrofas.— O jūs ar galite papasakoti, kas jums nutiko, kai banga jus nuplovė?

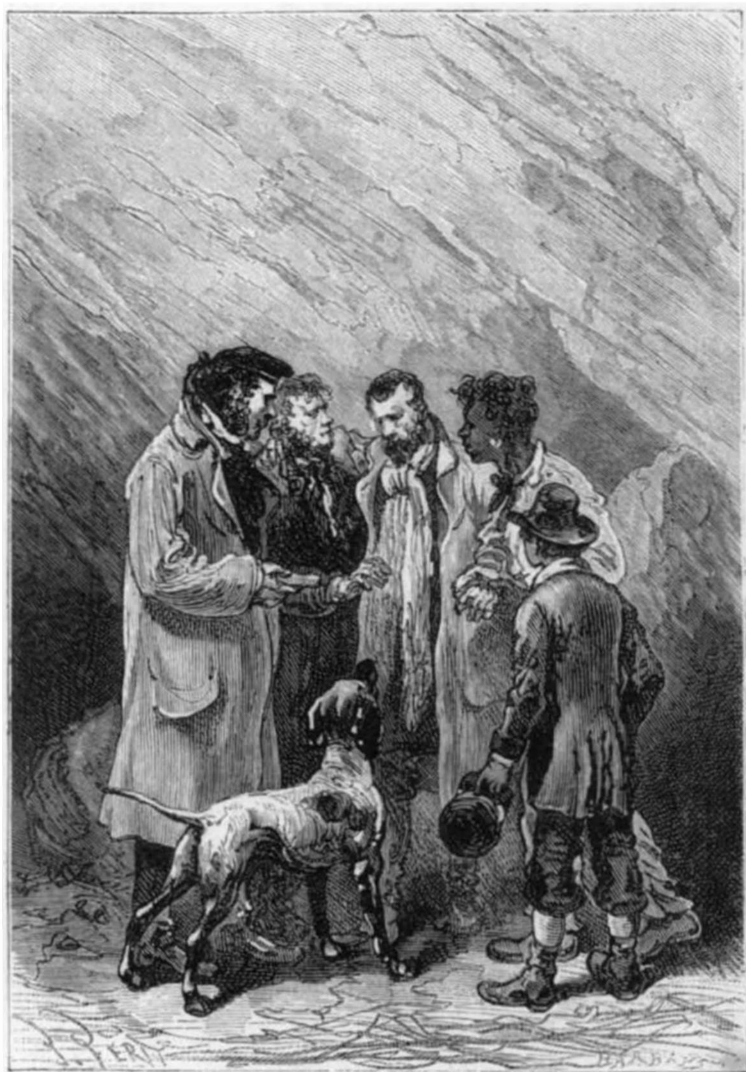
Sairas Smitas stengėsi susikaupti. Bet jis mažai ką tegalėjo prisiminti. Bangos išmestas iš aerostato tinklo, jis pasinėrė į vandenį kelių sieksnių gilumon. Paskui iškilo į paviršių. Prietemoj šalia savęs jis pastebėjo su bangomis grumiantis kažkokį gyvą padarą. Tai buvo Topas, šokęs savo šeimininkui į pagalbą. Pakėlęs akis, Smitas baliono jau nebematė: vos tiktai inžinierius ir jo šuo iškrito iš tinklo, palengvėjęs aerostatas lyg strėlė šovė aukštyn. Taip Smitas atsidūrė tarp šėlstančių bangų, ne arčiau kaip per pusmylį nuo kranto. Jis bandė išplaukti, yrėsi iš paskutiniųjų, o jį prilaikė Topas, dantimis įsikibęs jam į drabužius. Bet staiga inžinierių pagriebė smarki srovė ir pradėjo nešti į šiaurę, o tuo metu ant jo užtelėjo banga, ir po pusvalandžio grumtynių su jūra jis ėmė skęsti, kartu traukdamas gilyn ir Topą. Nuo tos akimirkos jis nieko neprisimena iki pat to laiko, kai buvo savo draugų atgaivintas.

— Tai bangos jus tikriausiai išmetė į krantą,— tarė Penkrofas,— ir jums užteko jėgų čia ateiti, nes juk Nabas smėlyje rado jūsų pėdas.

— Ką gi... Turbūt taip ir buvo...— susimąstęs pasakė inžinierius.— O kitų pėdų ant kranto jūs nepastebėjote?

— Jokių pėdų,— atsakė žurnalistas.— O jeigu net, ištikus nelaimei, ir būtų atsiradęs koks nežinomas gelbėtojas, tai kodėl jis būtų jus palikęs, kai ištraukė iš vandenyno gelmės?

— Jūsų teisybė, brangusis Spiletai. Klausyk, Nabai,— pridūrė inžinierius, įdėmiai žiūrėdamas į savo tarną.— Gal tu vis dėlto... Gal tau iš sielvarto tuomet galvoje viskas susimaišė, ir tu užmiršai... Bet ne, kokia kvaila

He had to lean on the sailor.

mintis... O ar tos pėdos dar tebėra?— paklausė Sairas Smitas.

— Taip, kai kur tebėra,— atsakė Nabas.— Va tenai, prie vidinio anos kopos šlaito, pėdos išliko, nes toje vietoje jos buvo apsaugotos nuo vėjo ir nuo lietaus. O kitur jas audra sunaikino.

— Penkrofai,— tarė Sairas Smitas,— paimkite, mielasis, mano batus ir pažiūrėkite, ar jie atitinka tas pėdas.

Jūrininkas padarė, ko buvo prašomas; kartu su Herbertu jis nuėjo paskui Nabą į tą vietą, kur smėlyje buvo išlikusios pėdos.

Likęs vienas su reporteriu, Sairas Smitas pasakė:

— Čia įvyko kažkas neišaiškinama!

— Visiškai neišaiškinama! — patvirtino Gedeonas Spiletas.

— Bet tuo tarpu mes nesigilinsime į visokias mįsles, brangusis Spiletai. Apie tai pasikalbėsime vėliau.

Po valandėlės grįžo Nabas ir Herbertas.

Jokių abejonių negalėjo būti: Sairo Smito batai tiksliai atitiko išlikusias pėdas. Taigi pats Sairas Smitas čia ir turėjo eiti.

— Na ir gerai,— tarė jis.— Vadinasi, aš pats nebeprisimenu, o jau buvau beįtariąs Nabą. Aš ėjau kaip lunatikas, visai nesuvokdamas, kad kažkur einu. O čia mane instinktyviai atvedė Topas. Ir jis taip pat ištraukė mane iš bangų... Eik šen, Topai, eikš, gerasis mano šuneli!

Gražuolis šuo, džiaugsmingai inkšdamas, puolė prie šeimininko ir, žinoma, už savo atsidavimą buvo karštai išglamonėtas.

Skaitytojas, be abejo, sutiks, kad kaip nors kitaip paaiškinti Sairo Smito išsigelbėjimą buvo neįmanoma ir kad toji garbė priklausė vien tik Topui.

Apie vidudienį Penkrofas paklausė inžinierių, ar jau galima jį pernešti į Galerijas. Nieko neatsakęs, Sairas Smitas valios pastangomis prisivertė atsistoti, bet jam tuojau pakirto kojas, ir jis nusitvėrė už Penkrofo peties, kad nepargriūtų.

— Gerai jau, gerai! — tarė Penkrofas.— Karietą ponui inžinieriui!

Draugai atnešė neštuvus, išklotus minkštomis samanomis bei žole ir paguldė į juos Sairą Smitą. Penkrofas paėmė neštuvus iš priekio, o Nabas iš užpakalio ir ėmė nešti pakrante.

Iki Galerijų buvo aštuonetas mylių, o kadangi ligonį reikėjo nešti pamažu, neskubant, tikriausiai gana dažnai sustojant poilsio, tai keleiviai tikėjosi savo buveinę pasiekti tik per kokias šešias valandas.

Vis dar pūtė stiprus vėjas, bet gerai, kad nebelijo. Gulėdamas neštuvuose, pasikėlęs ant alkūnės, inžinierius stebėjo krantą, ypač viršutinę terasą. Jis nepratarė nė žodžio, bet žiūrėjo atidžiai, be abejo, įsidėmėdamas tos pakrantės kontūrus, smėlynus, uolas ir miškus. Tačiau po poros valandų nuovargis paėmė viršų, ir inžinierius Smitas, išsitiesęs neštuvuose, užmigo.

Pusę šeštos nedidelė vilkstinė pasiekė granitinio kalnagūbrio smailumą, o netrukus priėjo ir Galerijas.

Visi sustojo. Neštuvus padėjo ant žemės. Sairas Smitas nepabudo — taip kietai jis miegojo.

Penkrofas be galo nustebęs pamatė, kad naktį siautusi audra pakeitė jau pažįstamą vietos vaizdą. Uolynai buvo gana smarkiai apgriuvę, ant smėlio riogsojo nusiritę didžiuliai akmens luitai, visą krantą lyg kilimas dengė storas dumblių sluoksnis. Matyt, per salelę persiritusios bangos siekė granitinio kalnagūbrio papėdę.

Priešais Galerijų angą žemė buvo išrausta — be abejo, ir šias uolas daužė triuškinančios bangos.

Baisus spėjimas dingtelėjo Penkrofui į galvą, ir jis skubiai puolė į akmeninę olą, bet tuojau pat išbėgo atgal ir tarsi sustingo prie angos, sumišęs žiūrėdamas į draugus. . .

Ugnis buvo užgesusi, šlapia žemė pavirtusi purvynu. Apdegintas skuduras, kuriuo jie turėjo naudotis vietoj pinties, pradingo. Į koridoriaus gilumą įsiveržusi jūra viską ten išvartė, viską sunaikino!

Cyrus Smith was in a deep sleep.

Devintas skyrius

Sairas vėl su draugais.— Penkrofo bandymai.— Nesėkmingos pastangos.— Sala ar žemynas?— Inžinieriaus Smito planai.— Kurioje Ramiojo vandenyno vietoje?— Miško tankumyne.— Kedro kankorėžis.— Kapivaros medžioklė.— Viltingas dūmelis.

Jūrininkas trumpai papasakojo Gedeonui Spiletui, Herbertui ir Nabui, kokia nelaimė juos ištiko. Penkrofo nuomone, toji nelaimė galėjo sukelti liūdnų pasekmių, bet šauniojo jūrininko draugams ji padarė toli gražu nevienodą įspūdį.

Nabas buvo toks laimingas, kad atsirado šeimininkas, jog Penkrofo visai nesiklausė, tikriau sakant, nenorėjo aptemdyti sau džiaugsmo.

Herbertui jūrininko būgštavimai, rodės, sukėlė šiokį tokį nerimą.

O žurnalistas, išklausęs gailių Penkrofo žodžių, labai paprastai atsakė:

— Patikėkite, Penkrofai, mane tai mažiausiai domina.

— Bet juk aš jums sakau, kad ugnis užgeso!

— Didelio čia daikto!

— Ir niekaip dabar negalime jos užkurti.

— Menka bėda!

— Oi, ką jūs, misteri Spiletai!..

— Argi su mumis nėra Sairo?— pasakė žurnalistas.— Mūsų inžinierius sveikas ir gyvas. Jis tikrai sugalvos, kaip užkurti ugnį.

— O su kuo?

— Su niekuo.

Ką galėjo į tai atsakyti Penkrofas? Jis nieko neatsakė, nes širdies gilumoje ne mažiau už savo draugus tikėjo Sairu Smitu; jiems inžinierius Smitas buvo tikras visatos stebuklas, išminties ir visų žmonijos mokslų šaltinis! Geriau buvo atsidurti su Sairu negyvenamoje saloje, negu be Sairo — didžiausiame ir labiausiai civilizuotame Jungtinių Valstijų mieste. Su Sairu jiems nieko negalėjo trūkti. Su juo nebuvo galima prarasti vilties. Jeigu tiems geriesiems žmonėms kas nors būtų pasakęs, jog žemę, į kurią jie buvo išmesti, sunaikins ugnikalnio išsiveržimas,

jog ši žemė nugrims į Ramiojo vandenyno gelmes, jie kuo ramiausiai būtų atsakę: „Čia yra Sairas. Juk matote, kad su mumis Sairas!"

Bet tuo tarpu inžinierius, ilgos kelionės neštuvuose išvargintas, vis dar tebemiegojo kaip negyvas, ir draugai negalėjo pasinaudoti jo išradingumu. Tad jie turėjo apsieiti be ugnies ir pasitenkinti labai menka vakariene. Tetervinai jau buvo suvalgyti, o išsikepti kokį nors kitą kepsnį nebuvo įmanoma.

Pirmiausia jie įnešė Sairą Smitą į centrinį Galerijų koridorių. Ten iš apdžiūvusių dumblių pataisė jam guolį. Kietas miegas inžinieriui galėjo išeiti tik į naudą, sustiprinti jį labiau nei gausus maistas.

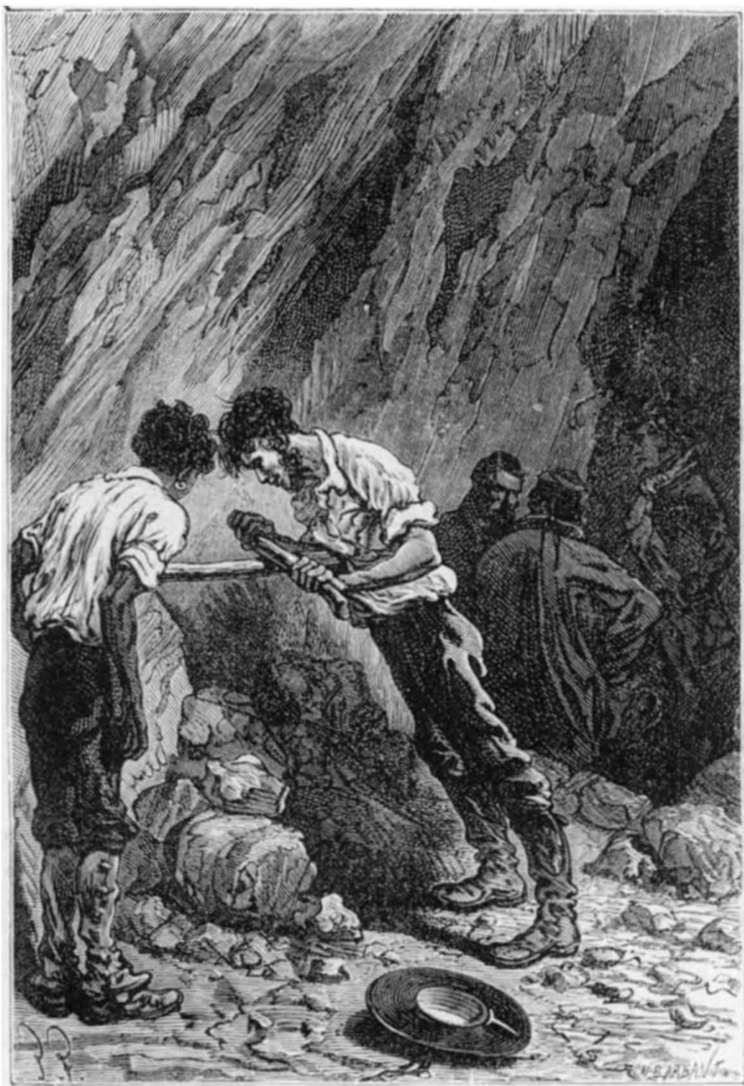
Prieš naktį ėmė pūsti žvarbus šiaurės rytų vėjas, ir pasidarė labai šalta. Kadangi jūra koridoriuose išardė Penkrofo pastatytas užtvaras, tai dabar ten laisvai sau švilpavo skersvėjai, ir keleivių surastoji prieglauda pasidarė mažai betinkama gyventi. Sairas Smitas būtų visai sušalęs, tačiau draugai nusivilko kas švarką, kas palaidinę ir gerai jį apkamšė.

Vakarienei tą dieną buvo vis tie patys litodomai; Herbertas ir Nabas daugybę jų atnešė iš pajūrio, o prie kiaukutų jaunuolis dar pridėjo gana daug valgomų dumblių, kurių jis rado ant pakrantės uolų, užliejamų tik per didžiausius potvynius. Tie dumbliai, priklausantys guveininių šeimai, buvo tam tikros rūšies sargasai, kurie džiūdami duoda lipnią masę, turinčią gana daug maistingų medžiagų. Žurnalistas ir jo draugai, sušveitę nemažai litodomų, ėmė valgyti sargasus ir pripažino, kad jų visai neblogas skonis. Reikia pasakyti, kad Azijos čiabuviai, gyvenantys Ramiojo vandenyno pakrantėse, gana plačiai vartoja sargasus maistui.

— Vis dėlto laikas jau misteriui Smitui pabusti ir mums padėti,— pasakė jūrininkas.

Tuo tarpu oras ėjo vis šaltyn, ir nebuvo kaip nuo šalčio apsisaugoti.

Penkrofas, jausdamas didelį apmaudą, visaip bandė įžiebti ugnį. Jam uoliai padėjo Nabas. Jie surado šiek tiek sausų samanų ir su dviem titnagais ėmė skelti kibirkštis. Bet samanos buvo nepakankamai sausos ir vis

Pencroff rubbed two pieces of dry wood.

neužsidegė, juo labiau kad ir kibirkštys buvo silpnesnės, negu paprastai išskeliamos su plieniniu skiltuvu. Bandymas nepavyko.

Paskui Penkrofas pamėgino įdegti ugnį, trindamas du pagalius, kaip daro laukiniai. Ir jeigu pagal naują energijos kitimo teoriją būtų buvę galima paties Penkrofo ir Nabo judesius paversti šilumine energija, tai jos būtų užtekę visam garvežio vandens katilui užvirinti. Tačiau ugnies jie neįdegė: pagaliai tiktai įkaito, o Nabui ir jūrininkui pasidarė karšta, daugiau nieko.

Valandą pasidarbavęs, Penkrofas, visas prakaito išpiltas, supykęs numetė pagalius.

— Taip aš ir patikėsiu, kad laukiniai tokiu būdu įžiebia ugnį! — sušuko jis.— Medžiui kad nors kas, o rankos, ko gero, užsidegs!

Penkrofas be reikalo tuo netikėjo. Laukiniai tikrai moka įdegti ugnį, greitai trindami du pagalius. Tačiau ne kiekvienas medis tam reikalui tinka. Be to, ne veltui sakoma, kad darbas meistrą giria, o Penkrofas to darbo neišmanė.

Apmaudas Penkrofui greitai praėjo. Jo numestus pagalius pasiėmė Herbertas ir taip pat įniko trinti vieną į kitą. Penkrofas pratrūko juoku, žiūrėdamas, kaip silpnas paauglys sugalvojo varžytis su juo, stipruoliu Penkrofu, ir taip pasitikėdamas kartoja nepavykusį jo bandymą.

— Trink, drauguži, gerai trink! — šaipėsi jis.

— Aš trinu tik dėl to, kad noriu sušilti kaip ir tu, Penkrofai,— juokdamasis atsakė Herbertas,— nes man jau dantys barška!

Iš tikrųjų, Herbertas gerokai apšilo, bet tai ir viskas. Užkurti ugnį dabar nebuvo ko tikėtis, reikėjo palaukti ryto. Gedeonas Spiletas gal dvidešimtą kartą pasakė, kad Sairui Smitui toks uždavinys yra vieni niekai. Tuo tarpu žurnalistas atsigulė tiesiog ant smėlio viename Galerijų koridoriuje. Herbertas, Nabas ir Penkrofas pasekė jo pavyzdžiu, o Topas išsitiesė prie savo šeimininko kojų.

Rytojaus dieną, kovo 28-ąją inžinierius pabudo apie aštuntą valandą ryto, pamatė šalia savo guolio draugus,

laukiančius jo nubundant, ir lygiai taip, kaip vakar, pirmiausia paklausė:

— Sala ar žemynas?

Matyt, ši mintis nedavė jam ramybės.

— O iš kur mes galime žinoti, misteri Smitai?— atsakė Penkrofas.

— Nežinote?

— Ne. Bet būtinai sužinosime, kai tik jūs galėsite mus vesti čia pasižvalgyti,— tęsė Penkrofas.

— Man rodos, aš jau galiu keltis,— atsakė inžinierius ir be didelio vargo atsistojo.

— Na, ir gerai! — sušuko jūrininkas.

— Aš buvau taip nusilpęs dėl jėgų išsekimo,— tarė Sairas Smitas.— Mano bičiuliai, duokite man ko nors valgyti, ir viskas praeis. Ugnį jūs, be abejo, susikūrėte?

Jūrininkas sumišo ir ne tuoj atsakė į tą keblų klausimą. Pagaliau įsidrąsinęs tarė:

— Čia ir visa nelaimė, misteri Sairai! Ugnies mes neturime, tikriau sakant, ugnis buvo, bet užgeso!

Ir Penkrofas papasakojo, kas vakar atsitiko. Inžinierių prajuokino nuotykis su vieninteliu degtuku, o po to nepasisekęs bandymas sukurti ugnį, trinant du pagalius, kaip daro laukiniai.

— Pažiūrėsim,— tarė jis.— Jei nerasime kokio daikto, kuris galėtų atstoti pintį...

— Ką tada?— paklausė jūrininkas.

— Tada pasidirbsime degtukų.

— Cheminių?

— Cheminių!

— Ne taip jau sunku,— tarė žurnalistas, patapšnojęs Penkrofui per petį.

Jūrininkas buvo kitokios nuomonės, bet nesiginčijo. Visi išėjo iš Galerijų. Oras buvo labai gražus. Skaisti saulė pakilo virš horizonto, ir jos spinduliai linksmai mirgėjo, atsimušę į prizmines aukštų uolų sieneles.

Greitai apsižvalgęs aplink, inžinierius atsisėdo ant uolos nuolaužos. Herbertas jam atnešė kelerias rieškučias kiaukutų bei dumblių ir lyg atsiprašydamas pasakė:

— Tai visa, ką mes turime, misteri Sairai.

— Ačiū ir už tai, brangusis,— atsakė inžinierius.— Šiam rytui ir to užteks.

Jis skaniai suvalgė savo menką pusrytį, užsigerdamas skaidriu, tyru vandeniu, pasemtu iš upės su didele kriaukle.

Draugai tylėdami žiūrėjo į jį. Šiaip taip numalšinęs alkį, Sairas Smitas susinėrė ant krūtinės rankas ir pasakė:

— Taigi, mano bičiuliai, jūs dar nežinote, kur mus nubloškė likimas — į žemyną ar į salą?

— Ne, misteri Sairai, nežinome,— atsakė jaunuolis.

— Tad rytoj sužinosime,— tarė inžinierius.— Iki rytojaus teks palaukti.

— Tik štai...— sumišęs prabilo Penkrofas.

— Kas „štai"?

— Kaipgi bus su ugnimi?— paklausė Penkrofas, irgi negalėdamas atsikratyti tos savo minties.

— Nesirūpinkite, Penkrofai, ugnį mes sukursime,— atsakė Sairas Smitas.— O jūs štai ką man pasakykite... Vakar, kai nešėte mane neštuvais, aš, rodos, mačiau vakaruose kalną, iškilusį aukščiau viso šio krašto.

— Taip,— patvirtino Gedeonas Spiletas,— kalnas čia yra, ir gana aukštas...

— Puiku,— tarė inžinierius.— Rytoj mes užlipsime ant to kalno ir pamatysime, kur esame patekę — į salą ar į žemyną. O iki to, kartoju, nieko nedarysime.

— Kaip tai nieko? Mums reikia ugnies,— užsispyręs pakartojo jūrininkas.

— Bus ugnis, bus! — tarė žurnalistas.— Trupučiuką pakentėkite, Penkrofai.

Jūrininkas pasižiūrėjo į jį labai raiškiu žvilgsniu, tartum sakydamas: „Jeigu jumis pasikliautume, misteri Spiletai, kepsnio negreit ragautume!" Tačiau jis susivaldė ir nutylėjo.

O Sairas Smitas jam neatsakė nė žodžio, tarsi ugnis jam būtų visai nerūpėjusi. Paskendęs savo mintyse, jis ilgai tylėjo ir pagaliau prašneko:

— Mano bičiuliai, mūsų padėtis gal ir liūdna, bet labai aiški. Viskas labai paprasta. Galimas daiktas, kad mes esame žemyne, o tuomet po ilgesnių ar trumpesnių

klajonių pasieksime kokias nors gyvenamas vietas. Bet gal patekome į salą, o tada jau viena iš dviejų: jeigu sala gyvenama, pasistengsime išsisukti iš bėdos, vietinių gyventojų padedami, o jeigu negyvenama — sugalvosime, kaip savo jėgomis iš čia ištrūkti.

— Taip, viskas labai paprasta, kas begali būti paprasčiau! — suniurnėjo Penkrofas.

— Bet kur vis dėlto uraganas mus nunešė? Kaip jūs manote, Sairai?— paklausė žurnalistas.

— Aš, žinoma, negaliu tikrai to žinoti, bet yra pagrindo manyti, kad esame kur nors Ramiajame vandenyne. Juk tuomet, kai išskridome iš Ričmondo, pūtė šiaurės rytų vėjas, ir jau pats uragano stiprumas aiškiai rodo, kad vėjo kryptis nesikeitė. O jeigu visą laiką pūtė tas pats vėjas — iš šiaurės rytų į pietvakarius, tai mes perskridome keletą valstijų — Šiaurės Karoliną, Pietų Karoliną, Džordžiją, po to Meksikos įlanką ir pačią Meksiką siauriausioje jos dalyje, paskui tam tikrą Ramiojo vandenyno ruožą. Aš manau, kad balionas iš viso nuskrido ne mažiau kaip šešis ar septynis tūkstančius mylių, ir jeigu vėjo kryptis pasikeitė nors per pusę rumbo, tai mus galėjo nunešti į Markizų arba į Tuamotu salas, o jeigu jo greitis buvo didesnis negu aš manau, tai, galimas daiktas, būsime atsidūrę Naujojoje Zelandijoje. Tokiu atveju mums bus nesunku sugrįžti į tėvynę,— galime tikėtis pagalbos iš anglų arba iš čiabuvių maorių. Bet jeigu patekome į kurią nors negyvenamą Mikronezijos salą (tai gal nustatysime, užlipę ant to aukštojo kalno, apie kurį kalbėjau), tuomet turėsime čia pasilikti amžinai!

— Amžinai?— sušuko žurnalistas.— Brangusis Sairai, ką jūs pasakėte? Amžinai?

— Protingiausia yra pasiruošti blogiausiam dalykui,— atsakė inžinierius.— O visa, kas gera, tegu bus maloni staigmena.

— Teisingai! — pritarė Penkrofas.— Bet vis dėlto tikėsimės, kad pro mūsų salą — jeigu čia sala — plaukia jūros laivai. Kitaip mums būtų visai riesta!

— Nieko negalime sužinoti, neužlipę ant kalno, ir tat reikia padaryti kuo greičiausiai,— atsakė inžinierius.

— Bet ar jūs rytoj pajėgsite, misteri Sairai, atlikti tokį sunkų žygį?— susirūpino Herbertas.

— Tikiuosi, kad įstengsiu,— atsakė inžinierius,— jeigu tik Penkrofas ir tu, mano vaikuti, pasirodysite kaip sumanūs ir vikrūs medžiotojai.

— Misteri Sairai,— maldaujamu balsu prašneko jūrininkas,— jeigu jau kalbate apie medžioklę, leiskite jums pasakyti, kad be reikalo parnešime šviežienos, jei nebus ant ko jos kepti.

— Parneškite, Penkrofai, parneškite šviežienos,— pasakė Sairas Smitas.

Buvo nutarta, kad inžinierius ir Gedeonas Spiletas pasiliks prie Galerijų ir apžiūrės krantą bei viršutinę plynaukštę. Tuo tarpu Nabas, Herbertas ir Penkrofas eis į mišką, parinks daugiau kuro ir pasistengs parnešti kuo didesnį laimikį — ir plunksnuočių, ir keturkojų, kas tik paklius.

Medžiotojai iškeliavo dešimtą valandą ryto. Herbertas buvo kupinas vilčių, Nabas ėjo linksmai nusiteikęs, tik Penkrofas piktai bambėjo:

— Jie tikriausiai nesukurs ugnies. Nebent tik žaibas tvykstelėtų iš dangaus ir uždegtų jiems malkas.

Visi trys žygiavo paupiu, o kai priėjo upės vingį, jūrininkas sustojo ir paklausė savo draugus:

— Ką pirmiau darysime? Ar eisime medžioti, ar malkų rinksime?

— Eisime medžioti,— atsakė Herbertas.— Antai Topas jau ieško.

— Gerai, pirma pamedžiosime, o paskui grįšime čia pasimalkauti.

Taip nutarę, Herbertas, Nabas ir Penkrofas išsilaužė jauname eglynėlyje tris lazdas ir leidosi paskui Topą, kuris bėgo per aukštą žolę.

Šį kartą medžiotojai pasuko nuo upės kranto ir nuėjo gilyn į mišką. Aplinkui čia augo tie patys spygliuočiai, daugiausia pušys. Vietomis miškas praretėdavo, prieš akis atsiverdavo aikštelė, kur galingos pušys niūksojo lyg kokie milžinai. Matyt, mūsų aeronautai buvo atsidūrę aukštesnėse geografinėse platumose, negu spėjo inžinierius. Kartais pasitaikydavo laukymių, kur į visas puses

styrojo senų, apsamanojusių sausmedžių šakos, o ant žemės gulėjo daugybė išvartų,— žodžiu, tai buvo turtingiausias gamtinis kuro sandėlis. Paskui vėl eidavo miškas, beveik neįžengiama tankynė, suaugusi lyg vientisa siena.

Tuose nepažįstamuose tankumynuose, kur nebuvo praminta jokio takelio, lengvai galėjai paklysti. Todėl Penkrofas retkarčiais vis įlauždavo medžių šakas, tikėdamasis pagal tas gaires surasti kelią atgal prie upės. Jis jau galvojo, kad gal be reikalo jie nėjo išilgai kranto, kaip pirmojoj savo ekspedicijoj, nes dabar keliavo jau visą valandą, o jokio grobio dar neužtiko. Topas landžiojo po žemai nukarusiomis šakomis ir kartais išbaidydavo paukščių, bet jie medžiotojų artyn neprisileido. Visi kuruku buvo kažkur dingę, ir Penkrofas jau svarstė, ar nevertėtų vėl eiti į pelkėtąją miško dalį, kur anąkart jis taip sėkmingai meškere sugavo terervinus.

— Ė, Penkrofai! — pašaipiai tarė Nabas.— Kur tavo laimikis? Juk tu mano šeimininkui žadėjai daug daug šviežienos. O žiūrėk, nebus ko kepti. Be reikalo tik dėl ugnies sukai galvą!

— Pakentėk, Nabai,— atsakė jūrininkas.— Mes savo darbą padarysime, bet ką rasime sugrįžę?

— Tai tu netiki misteriu Smitu?

— Tikiu.

— Bet netiki, kad jis sukurs ugnį?

— Kai pamatysiu ugnį degant židinyje, tada patikėsiu.

— Jeigu mano šeimininkas pasakė, tai ugnis bus!

— Pažiūrėsim.

Saulė dar nebuvo pasiekusi zenito, ir medžiotojai galėjo žygiuoti toliau. Herbertas rado medį su valgomais vaisiais. Tai buvo kedrinė pušis, auganti vidutiniame Amerikos ir Europos klimate; jos puikūs riešutai yra labai vertinami. Kankorėžiuose riešutai buvo jau visai prinokę, ir Herbertas su draugais gardžiai jų pavalgė.

— Mat kaip,— pasakė Penkrofas,— vietoj duonos — dumbliai, vietoj mėsos — žali moliuskai, o desertui — kedro kankorėžiai. Kokius dar pietus gali pasigaminti žmonės, jeigu jie neturi nė vieno degtuko!

— Gana gi tau skųstis! — atsiliepė Herbertas.

They saw Top holding an animal.

— Aš, drauguži, visai nesiskundžiu. Bet sakyk, ką nori, o nuo tokio valgio sotus nebūsi, juk tai ne mėsa.

— Topas kažką aptiko! — šūktelėjo Nabas ir nubėgo į tankmę, kur lojo šuo ir buvo girdėti kažkoks keistas kriuksėjimas.

Jūrininkas ir Herbertas leidosi bėgti paskui Nabą. Jeigu pasitaikė koks grobis, reikia jį sugauti, o ne ginčytis, ant ko reikės jį kepti.

Prasiskverbę pro žalius krūmus, medžiotojai išvydo, kad Topas, sugriebęs už ausies, taršo kažkokį gyvulėlį. Tas keturkojis, panašus į paršiuką, buvo gal pustrečios pėdos ilgio, apžėlęs tamsiai rudais, papilvėje kiek šviesesniais šeriais. Į žemę jis buvo tvirtai įsispyręs plėvėtomis kojomis.

Herbertas nusprendė, kad tai kapivara — vienas iš stambiausių graužikų šeimos atstovų.

Kapivara visai negalvojo nuo šuns gintis, tik vartė kvailas, taukais aptekusias akis. Matyt, ji pirmą kartą matė žmones.

Nabas tvirčiau suspaudė rankoje lazdą ir jau norėjo tvoti graužikui, bet tas staiga pašoko ir, palikęs Topo dantyse galiuką savo ausies, garsiai kriuksėdamas, leidosi bėgti, užlėkė ant Herberto, vos jo neparvertė ir dingo miške.

— Ak, nenaudėlis! — sušuko Penkrofas.

Visi puolė paskui Topą vytis bėglį ir jau buvo jį besučiumpą, tik staiga žvėrelis šoko į ežeriuką, aplink apaugusį šimtametėmis pušimis, ir pasinėrė į vandenį.

Medžiotojai sumišę sustojo. Topas irgi šoko į ežerą, bet kapivara, nunirusi į dugną, nesirodė.

— Palauksim,— tarė Herbertas,— ji greitai išnirs.

— O gal ji paskendo?— paklausė Nabas.

— Ne,— atsakė Herbertas.— Ar matėte, kokios jos kojos? Plėvėtos. Tai beveik kaip amfibija. Mes čia jos patykosime.

Topas vis dar nelipo iš vandens. Medžiotojai sustojo ant kranto iš visų pusių, kad kapivara neturėtų kur pabėgti, o Topas, jos ieškodamas, plaukiojo po ežeriuką.

Herbertas neapsiriko. Po keleto minučių kapivara iškilo į paviršių, ir Topas ją tuojau sugriebė, neleisdamas

vėl pasinerti. Bematant kapivara buvo išvilkta į krantą, ir Nabas lazdos smūgiu ją nudėjo.

— Valio! — suriko Penkrofas, kuris mėgo tą pergalės šauksmą.— Dabar kad tik būtų žarijų, ir mes tą graužiką sugraušime iki paskutinio kaulelio!

Jis užsivertė laimikį ant peties ir, pagal saulę nustatęs, kad yra jau apie antrą valandą dienos, davė ženklą grįžti.

Topo instinktas ir šiuokart medžiotojams pasitarnavo: protingo gyvulio vedami, jie neklaidžiodami išėjo iš tankumyno ir po pusvalandžio jau buvo prie upės vingio.

Kaip ir pirmąjį kartą, Penkrofas iš medžių kamienų greitai surišo plaustą, nors tai jam atrodė betikslis darbas, kadangi dabar nebuvo ugnies; plaustą medžiotojai paleido į upę, ir jis nuplaukė pasroviui.

Bet kokius penkiasdešimt žingsnių nuo Galerijų Penkrofas staiga sustojo, griausmingai riktelėjo „valio" ir ištiesė ranką, rodydamas į akmeninio stogo kraštą.

— Herbertai! Nabai! Žiūrėkite! — sušuko jis.

Viršum uolų, vėjo blaškomas, kamuoliais kilo dūmų stulpas!

Dešimtas skyrius

Inžinieriaus išradimas.— Klausimas, neduodantis Sairui Smitui ramybės.— Ekspedicija į kalnus.— Miškas.— Vulkaninis dirvožemis.— Tragopanai.— Muflonai.— Pirmoji plynaukštė.— Nakvynė.— Kalno viršūnėje.

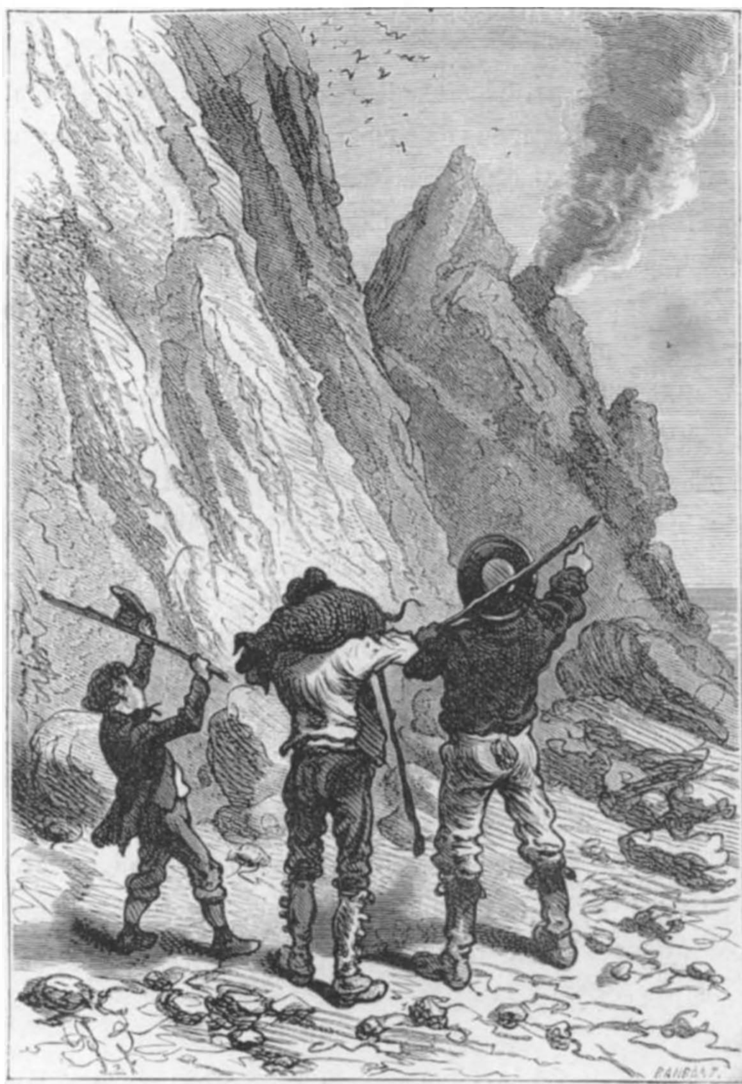
Po valandėlės visi trys medžiotojai jau buvo prie liepsnojančio ugniakure laužo, šalia kurio sėdėjo Sairas Smitas ir žurnalistas. Penkrofas sustojo ir kaip nebylys žiūrėjo į juos, rankose laikydamas savo laimikį

— Na, ką gi, mielasis?— sušuko reporteris.— Ugnis juk dega! Tikrų tikriausia ugnis. Ant jos puikiausiai bus galima iškepti tą žvėrį, ir mes išsikelsime puotą.

— Kas uždegė? . .— stebėjosi Penkrofas.

— Saulė!

Tai buvo tikra tiesa. Pati saulė uždegė ugnį, kuri taip nudžiugino Penkrofą. Jūrininkas netikėjo savo akimis ir

"Look!"

buvo taip apstulbintas, jog inžinieriaus nieko net neklausinėjo.

— Jūs turėjote didinamąjį stiklą, misteri Smitai?— paklausė Herbertas.

— Ne, mano vaikuti,— atsakė inžinierius,— bet aš jį padariau.

Ir Sairas Smitas parodė prietaisą, kuris jam atstojo didinamąjį stiklą. Jis paprasčiausiai pasinaudojo dviem išgaubtais stiklais, išėmęs juos iš savo ir Gedeono Spileto kišeninių laikrodžių. Pripylęs tarp stiklų vandens, inžinierius juos sudėjo ir kraštus aplipdė moliu. Tokiu būdu jis padarė abipus iškilą uždegamąjį stiklą; sutelkęs į jo židinį saulės spindulių pluoštą, jis nukreipė tuos spindulius į žiupsnelį sausų samanų, ir samanos užsidegė.

Jūrininkas pažiūrėjo į sumaniai padarytą prietaisą, paskui pažiūrėjo į inžinierių ir nepratarė nė žodžio. Bet koks iškalbingas buvo jo žvilgsnis! Jeigu Sairas Smitas ir nevirto jo akyse dievybe, tai vis dėlto neatrodė ir paprastas mirtingasis. Pagaliau Penkrofas atgavo žadą.

— Užrašykite tai, misteri Spiletai,— tarė jis.— Užrašykite savo knygutėje!

— Jau užrašyta,— atsakė žurnalistas.

Po to Penkrofas, Nabo padedamas, pritaisė iešmą, ir netrukus gražiai išdorota kapivara, lyg jaunas paršiukas, jau pradėjo rusvėti, kepdama ant skaidrios ugnies.

Galerijos vėl pasidarė pakenčiamas būstas,— nuo laužo po koridorius ėmė sklisti šiluma; vėl buvo iš akmenų sukrautos pertvaros.

Kaip matome, inžinierius Smitas ir jo draugai naudingai praleido tą dieną. Sairas Smitas jau sustiprėjo ir net buvo užlipęs ant viršutinės plynaukštės. Iš ten jis akylu žvilgsniu, įpratusiu nustatyti atstumą, ilgai žiūrėjo į kūgio pavidalo kalną, ant kurio jie rytojaus dieną ketino užkopti. Tas kalnas buvo už šešeto mylių į šiaurės vakarus, o jo aukštis turbūt siekė pusketvirto tūkstančio pėdų viršum jūros lygio. Vadinasi, nuo kalno viršūnės bus galima matyti aplinkui penkiasdešimties mylių spinduliu. Labai galimas daiktas, kad tuomet pavyks išspręsti klausimą: „Sala ar žemynas?"— tą klausimą, kuris tuo

tarpu Sairui Smitui ne be pagrindo atrodė pats svarbiausias.

Pavakarieniavo visi labai skaniai. Kapivaros mėsa buvo tikrai puiki. Po mėsos dar užvalgė dumblių ir kedro riešutų. Inžinierius beveik nieko nekalbėjo, jo mintys sukosi apie būsimą kelionę.

Penkrofas porą kartų buvo pradėjęs samprotauti, ką jiems reikėtų daryti, bet Sairas Smitas, būdamas, matyt, labai nuoseklaus proto žmogus, tiktai lingavo galvą.

— Rytoj viską išsiaiškinsime,— kartojo jis,— ir tada matysime, ką reikia daryti.

Po vakarienės įmetę į ugniakurą daugiau malkų, visi Galerijų gyventojai, o drauge su jais ir ištikimasis šuo Topas, kietai sumigo.

Joks nelemtas įvykis nesudrumstė jiems tą naktį ramaus miego, ir kitą rytą, kovo 29-ąją, visi pabudo pailsėję ir žvalūs, sukaupę naujų jėgų prieš ekspediciją, nuo kurios priklausė jų likimas.

Viskas kelionei buvo paruošta. Kepsnio likučiais keleiviai galėjo maitintis dar ištisą parą. Be to, jie tikėjosi maisto atsargą papildyti kelionėje. Kadangi stikliukai buvo sudėti atgal į inžinieriaus ir Gedeono Spileto laikrodžius, tai Penkrofas apdegino ugnyje skudurėlį, kuris turėjo atstoti pintį. O titnago šituose, be abejo, vulkaninės kilmės uolynuose galėjai rasti kiek tik nori.

Buvo pusė aštuntos ryto, kai tyrinėtojai, pasiėmę lazdas, išėjo iš savo stovyklos. Penkrofui patarus, jie nusprendė eiti jau pažįstamomis vietomis — per mišką, o grįžti kitu keliu. Be to, mišku neabejotinai buvo trumpiausias kelias į kalną. Taigi visi leidosi į pietus ir, aplenkę granitinio kalnagūbrio pietinį kraštą, toliau ėjo kairiuoju upės krantu, o nuo tos vietos, kur upė sukosi į pietvakarius, keleiviai žengė gilyn į mišką. Greit jie surado takelį, medžiotojų pramintą spygliuočių paūksmėje, ir devintą valandą Sairas Smitas su draugais išėjo į vakarinį miško pakraštį.

Iš pradžių jie keliavo pelkėta žemuma, toliau dirvožemis buvo sausas ir smėlėtas: prasidėjo nuožulnus pakilimas, einantis nuo kranto į to nepažįstamo krašto gilumą. Po aukštais medžiais šmėkščiojo kažkokie žvėre-

liai. Bet dar nespėjus Topui jų išbaidyti, šeimininkas tučtuojau šaukdavo jį atgal, tardamas, kad dabar ne laikas medžioti,— paskiau jie pažiūrės. Tokių žmonių, kaip inžinierius Sairas Smitas, negalima atitraukti nuo užsibrėžto tikslo, nuo tos minties, kuri yra juos užvaldžiusi. Gal neapsiriksime pasakę, kad jis net nesidomėjo tos vietovės pobūdžiu, jos reljefu ir gamtos turtais. Jis buvo užsibrėžęs uždavinį — įkopti į kalną — ir nenorėjo kreipti dėmesio į ką nors kita.

Dešimtą valandą keleiviai trumpai sustojo pailsėti. Vos tik jiems išėjus iš miško, prieš akis iškilo kalnagūbrio kontūrai. Aukščiausią jo dalį sudarė dvi kūgio pavidalo viršūnės. Viena turėjo maždaug pustrečio tūkstančio pėdų aukščio; jos atšakos, tarytum kokie ramsčiai, buvo kažkaip keistai išsilenkusios ir atrodė nelyginant milžiniškos žvėries letenos nagai, įsikibę į žemę. Tarp tų atšakų vingiavo tarpekliai, skardingi jų šlaitai buvo apaugę medžiais iki pat nukirstos pirmojo kalno viršūnės. Šiaurės rytų atšlaitėje augmenija buvo, matyt, ne tokia tanki, tarp žalių giraičių švietė gana vingiuotos properšos, tikriausiai lavos srautų išdegintos.

Šalia pirmojo kūgio stūksojo antras; apvalaina jo viršūnė buvo šiek tiek pakrypusi, tarsi ant šalies nusmaukta kepurė. Plikuose jos šlaituose daug kur riogsojo rausvos uolos.

Kaip tik į to antrojo kalno viršūnę jiems ir reikėjo įkopti; ir, matyt, geriausia buvo eiti kalnagūbrio atšakų keteromis.

— Mes esame vulkaninės kilmės kalnuose,— pasakė Sairas Smitas ir savo draugų priešakyje žengė vingiuotu ir gana nuolaidžiu šlaitu, kopdamas į vieną kalnyno atšaką, einančią pirmosios plynaukštės link.

Žemės paviršius buvo vulkaninių jėgų išraižytas, išverstas ir sugrioztas. Visur gulėjo pavieniui išmėtyti riedulai akmenys, bazalto, pemzos ir obsidiano luitai. Šen bei ten žaliavo aukšti spygliuočiai — tų pačių rūšių medžiai, kurie augo keliais šimtais pėdų žemiau, tarpekliuose ir jų skardžiuose, susipynę į tokį tankumyną, kad pro jį negalėjo prasiskverbti saulės spinduliai.

Šlaito pradžioje Herbertas pastebėjo žvėrių pėdas. Čia neseniai buvo praėję kažkokie stambūs gyvūnai, gal net pavojingi grobuonys.

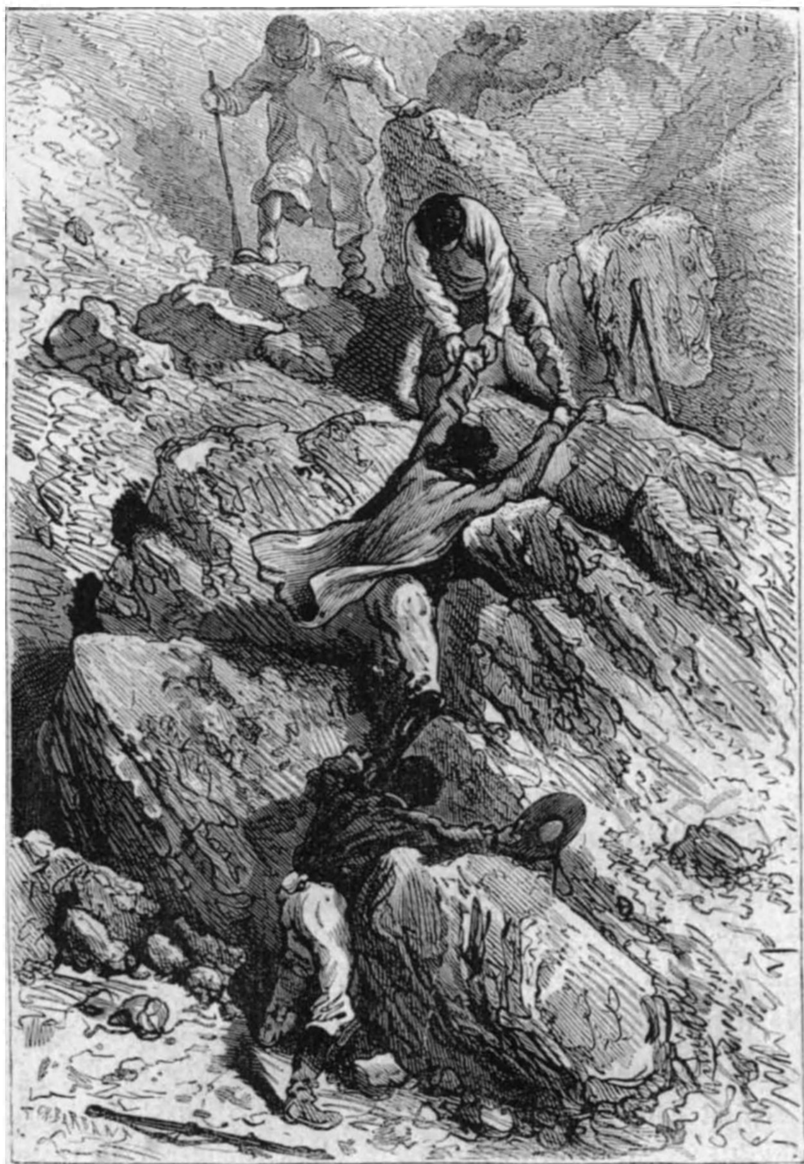
— Tie malonūs žvėrys turbūt nesutiks geruoju užleisti mums savo valdų,— tarė Penkrofas.

— Na ką gi, pasistengsime jų atsikratyti,— atsakė žurnalistas, kuriam jau buvo tekę medžioti Indijoje tigrus, o Afrikoje liūtus.— Bet tuo tarpu reikia būti atsargiems.

Keleiviai kopė pamažu, nes pasitaikydavo įvairių nenugalimų kliūčių ir reikėdavo nukrypti nuo tiesaus kelio. Kartais šlaitą staiga perkirsdavo praraja, ir nedidelis būrelis turėdavo ją apeiti. Kitur vėl noromis nenoromis traukdavosi, grįždavo atgal, ieškodami patogesnės vietos lipti aukštyn. O laikas slinko, didėjo nuovargis. Vidudienį jie sustojo aukštų eglių paūksmėje prie upelio, kaskadomis lekiančio per akmenis; tuo metu buvo nueita tik pusė kelio iki pirmosios viršukalnės, ir pasidarė aišku, kad su šviesa į ją įkopti nepavyks.

Iš sustojimo vietos buvo plačiai matyti jūra, bet dešinėje pusėje horizontą užstojo aukštas, smailus kyšulys, nutįsęs į pietryčius, ir keleiviai negalėjo nustatyti, ar už jo eina jūra, ar sausuma. Kairėje buvo matyti per keletą mylių į šiaurę, o šiaurės vakaruose tolimesnį vaizdą dengė keisčiausių apybraižų kalnyno atšaka, atrodanti lyg sustingęs kadaise išsiveržusio ugnikalnio lavos srautas. Taigi kol kas dar nebuvo galima atsakyti į klausimą, kurį Sairas Smitas norėjo išspręsti.

Pirmą valandą visi iškeliavo toliau. Reikėjo pasukti į pietvakarius ir vėl leistis į gana tankų mišką. Čia keleiviams prieš akis nuo medžio į medį skraidė kelios poros fazanų šeimos paukščių. Tai buvo tragopanai su pagurklyje kabančiu mėsingu lezgiu ir dviem cilindrinėm antaugom viršum akių. Paukščiai buvo didumo sulig naminiu gaidžiu; rudos patelės atrodė paprastai, o patinėliai buvo išsidabinę puošniomis raudonomis plunksnomis, nušlakstytomis baltais taškučiais. Gedeonas Spiletas, taikliai paleidęs akmenį, užmušė vieną iš tų tragopanų, į kuriuos Penkrofas, gryname ore išalkęs, žiūrėjo su didžiausiu godumu.

The climbers struggled up a steep slope.

Išėję iš miško, keleiviai, padėdami vienas kitam, užkopė kokį šimtą pėdų labai stačiu skardžiu ir pasiekė viršutinį kalnagūbrio aukštą, susidariusį neabejotinai iš vulkaninių uolienų, kur beveik nebuvo medžių. Čia reikėjo vėl pasukti į rytus ir šlaitu eiti vingiais, nes kalnas darėsi vis statesnis, kopti buvo vis sunkiau,— kiekvienas turėjo žengti labai atsargiai ir žiūrėti, kur stato koją. Priešakyje lipo Nabas ir Herbertas; Penkrofas žygiavo paskutinis, o vidury kopė Sairas Smitas ir žurnalistas. Šiose aukštumose gyvenantys žvėrys (pėdų čia buvo nemaža), be abejo, turėjo turėti plieninius raumenis ir būti labai vikrūs, kaip, pavyzdžiui, kalnų ožiai ir laukinės ožkos. Kai kuriuos iš tų gyvūnų jiems pasitaikė net pamatyti. Pirmą kartą juos išvydęs, Penkrofas pavadino juos savaip.

— Avinai! — sušuko jis.

Keleiviai sustojo. Per kokius penkiasdešimt žingsnių stovėjo šeši ar septyni stambūs gyvuliai plačiais, atgal užriestais, galuose priplotais ragais, apžėlę ilgomis, tartum šilkinėmis rusvos spalvos vilnomis, dengiančiomis tankią pavilnę.

Bet tai buvo ne paprasti, o ypatingos veislės avinai, sutinkami kalnuotose vidutinio klimato šalyse. Herbertas juos pavadino muflonais.

— O ar jie tinka kepsniui ar šniceliams?— paklausė jūrininkas.

— Puikiausiai,— atsakė Herbertas.

— Na, vadinasi, tai avinai!

Tarsi sustingę tarp bazalto luitų, muflonai nustebę žiūrėjo į atėjūnus — turbūt jie pirmą kartą matė žmones. Paskui išsigandę staiga puolė atgal ir bematant dingo tarp uolų.

— Iki pasimatymo! — šūktelėjo jiems Penkrofas taip komiškai, jog visi nejučiomis susijuokė.

Ir vėl keleiviai ėmė kopti toliau. Daug kur per šlaitą painiais zigzagais vingiavo sustingusios lavos srautai. Ne kartą pasitaikė užeiti rūkstančias nedideles solfataras, ir jas reikėdavo aplenkti. Kai kur siera buvo nugulusi kaip kristalinės druzos, įsiterpusios į uolienas, kurias ugnikalnis išmeta pirmiau, o tik paskui iš jo prade-

da lietis lava: stambiagrūdžiai, smarkiai sukepę pucolanai ir balzgani vulkaniniai pelenai, susidedantys iš begalinės daugybės smulkių lauko špato kristalų.

Artėjant prie pirmosios plynaukštės, kurią sudarė artimojo ugnikalnio papėdė, lipti pasidarė dar sunkiau. Ketvirtą valandą jau buvo praeita miškinga zona. Tik kur ne kur stirksojo kreivos, plikos pušys, turbūt labai galios, jeigu tokiame aukštyje atsilaikydavo prieš siautėjančius vandenyno vėjus. Sairo Smito ir jo draugų laimei, diena buvo giedra, rami,— juk trijų tūkstančių pėdų aukštyje, pakilus kiek stipresniam vėjui, būtų buvę daug sunkiau kopti į viršūnę. Dangus buvo tyras, be jokio debesėlio, oras visiškai vaiskus. Aplinkui viešpatavo didžiausia tyla. Saulė jau nusileido už ugnikalnio viršutinio kūgio, kuris vakaruose užstojo pusę horizonto; milžiniškas to kalno šešėlis nutįso iki pat kranto ir, leidžiantis saulei žemyn, vis labiau ilgėjo. Rytuose driekėsi lengvi, pusiau permatomi debesėliai, saulėlydžio spindulių nudažyti visomis vaivorykštės spalvomis.

Tik penki šimtai pėdų teskyrė mūsų keleivius nuo tos plynaukštės, kur jie ketino sustoti nakvynės, bet, lipant į ją, reikėjo tiek sukiotis, kad tas trumpas kelias pailgėjo bent iki dviejų mylių. Dažnai stačioje įkalnėje kojos slydo per lygų, tartum nušlifuotą sustingusios lavos paviršių, jeigu tik išdūlėjusiose uolienose jie nerasdavo kur tvirčiau atsiremti. Diena jau baigėsi, pradėjo temti, kai Sairas Smitas ir jo draugai, po septynių valandų žygio labai išvargę, pagaliau pasiekė plynaukštę ir sustojo pirmojo kūgio papėdėje.

Dabar tik greičiau įsirengti stovyklą, kuo nors pasistiprinti, o paskui — gulti! Antrasis kalno aukštis stovėjo ant granitinio pamato, ir aplinkui riogsojo tiek daug uolų, jog susirasti tarp jų prieglaudą buvo nesunku. Kuro čia mažai tebuvo, bet vis dėlto pavyko sukurti laužą, prisirinkus samanų ir sausų šakų, kadangi ant plynaukštės šen bei ten kerojo krūmai. Kol Penkrofas krovė iš akmenų židinį, Nabas ir Herbertas nuėjo kuro paieškoti. Netrukus juodu atnešė po didelį glėbį žagarų. Su dviem titnagais įskėlus kibirkštis, ėmė rusenti apdegintas skudurėlis, panaudotas vietoj pinties. Nabas įpūtė ugnį, ir

po keleto akimirkų uolų priedangoje, linksmai spragėdamas, jau liepsnojo laužas.

Ugnį keleiviai sukūrė, norėdami tik pasišildyti, nes į vakarą smarkiai atvėso oras, o kepti fazano dabar neketino — Nabas jį laikė rytojaus dienai. Vakarienei buvo tik keptos kapivaros likučiai ir kedro riešutai. Pusę šeštos visi jau buvo pavalgę.

Tuomet Sairui Smitui dingtelėjo mintis: kol dar visai nesutemo, apžiūrėti platų, apvalų viršutinio kūgio pagrindą. Prieš guldamas jis norėjo sužinoti, ar pavyks apeiti aplink kūgį, jeigu stačiais šlaitais nebus įmanoma įlipti į pačią jo viršūnę. Ši mintis jam nedavė ramybės: juk iš tos pusės, kur buvo pakrypusi sniego kepurė, tai yra iš šiaurės, kalnas galėjo būti neprieinamas. O jeigu nebus galima nei įkopti į viršūnę, nei apeiti aplink kūgį jo papėde, tai nepavyks apžiūrėti vakarinėje kalno pusėje esančių apylinkių, vadinasi, ir ekspedicijos tikslas ne visai bus pasiektas.

Todėl Sairas Smitas, nepaisydamas nuovargio, plynaukštės pakraščiu leidosi į šiaurę; Herbertas nuėjo drauge su juo, tuo tarpu Penkrofas ir Nabas ėmė ruošti nakvynei vietą, o Gedeonas Spiletas savo užrašų knygutėje žymėjosi praėjusios dienos įvykius.

Vakaras pasitaikė giedras, ramus. Dar ne visai buvo sutemę. Sairas Smitas ir jaunuolis ėjo tylėdami. Kūgio papėdė vietomis paplatėdavo, ir tada eiti būdavo lengva, čia vėl susiaurėdavo, užgriauta nuvirtusių uolų, ir tuomet jau mūsų tyrinėtojai žengdavo atsargiai, vienas paskui kitą. Po kokių dvidešimties minučių jiems teko sustoti. Toliau abu kūgiai prie pagrindo buvo visiškai suaugę draugėn. O apeiti tą kalną šlaitu, turinčiu septyniasdešimties laipsnių nuolydį, buvo neįmanoma.

Taigi Sairui Smitui ir jaunajam jo draugui nepavyko apeiti aplink viršukalnę, bet jie pamatė, kad galima į ją įkopti.

Iš tikrųjų, priešais juos buvo gilus plyšys, kertantis viršutinio kraterio šoną. Krateris atrodė lyg milžiniškas piltuvas, iš kurio senais laikais, kai tas ugnikalnis dar tebeveikė, tekėjo ištirpusi lava. Atšalusi lava sukietėjo, ir šlako gabalai, sustingę jos plutoje, sudarė nelyginant

pačios gamtos įrengtus laiptus su plačiomis pakopomis, kuriomis lipti į kalną galėjo būti daug lengviau.

Sairas Smitas iš karto pastebėjo tą plyšio ypatybę, ir, nors buvo jau sutemę, jis nesvyruodamas drauge su neatsiliekančiu nuo jo Herbetu ėmė kopti tais didžiuliais „laiptais".

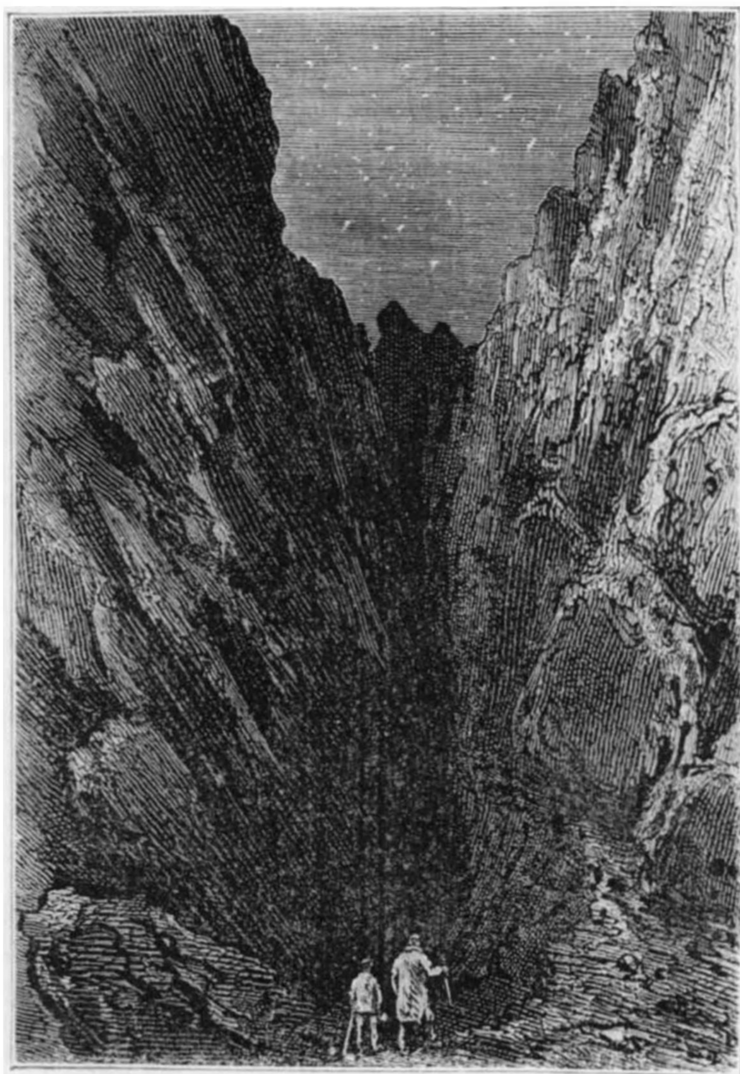
Iki kūgio viršūnės buvo koks tūkstantis pėdų. Bet ar prieinamos kraterio sienos? Greit mes tai sužinosime. Inžinierius buvo pasiryžęs lipti tol, kol bus galima. Laimė, kad kraterio sienomis ėjo vingiuotos vagos, tarytum milžiniško sraigto sriegiai, dėl to lengviau buvo lipti.

Ugnikalnis, be abejo, buvo jau seniai užgesęs. Viršum jo šlaitų nevinguriavo nė mažiausia dūmų srovelė. Iš jo gilumos nesiveržė nė mažiausias liepsnos liežuvėlis. Nebuvo girdėti net silpno griaudėjimo, požeminio dundesio,— visiška ramybė viešpatavo tamsioje bedugnėje, kuri ėjo gal iki pat žemės gelmių. Oras kraterio viduje nebuvo prisigėręs sieros garų. Taigi ugnikalnis ne šiaip sau snaudė, o buvo visai apmiręs.

Atrodė, kad Sairo Smito žygis pasibaigs sėkmingai. Drauge su Herbertu jis kopė vis aukščiau, ir kraterio sienos vis labiau plėtėsi. Apskritas dangaus lopas, pilkuojantis tarp kraterio kraštų, vis didėjo. Galima sakyti, kad po kiekvieno žingsnio Sairas Smitas ir Herbertas viršum galvų išvysdavo vis naujas žvaigždes ir didingus, ryškius Pietų pusrutulio žvaigždynus. Zenite skaidriai žiburiavo Skorpiono žvaigždyno žvaigždė Antares, o toliau spindėjo Kentauro beta, kuri laikoma artimiausia nuo Žemės žvaigžde. Paskui, vis labiau plečiantis krateriui, pasirodė Fomalhautas iš Žuvų žvaigždyno, Pietų Trikampis ir pagaliau beveik ties pačiu antarktiniu poliumi suspindo Pietų Kryžius, Pietų pusrutulio žvaigždė keliarodė, panašiai kaip Šiaurinė, rodanti kelią jūrininkams Šiaurės pusrutulyje.

Apie aštuntą valandą vakaro Sairas Smitas ir Herbertas pasiekė ugnikalnio viršūnę, aukščiausią vietą saloje.

Jau sutemo naktis, nebuvo ko nė tikėtis ką nors įžiūrėti per porą mylių. Ar ta nežinoma žemė yra iš visų pusių jūros apsupta, ar vakaruose ji jungiasi su kuriuo nors Ramiojo vandenyno skalaujamu žemynu, dabar to

As they went higher into the crater.

nebuvo galima pasakyti. Vakaruose ryškiai dunksojo debesų virtinė, dar labiau aptemdžiusi horizontą; jau negalėjai atskirti jūros nuo dangaus, viskas buvo susilieję į vieną platų, tamsų ratą.

Bet staiga horizonte sumirgėjo blankus šviesos ruoželis, palengva slenkantis žemyn, kai tuo tarpu debesys kilo aukštyn į padangę.

Tai buvo siauras mėnulio pjautuvas. Mėnulis jau leidosi ir tuoj turėjo visai pradingti. Bet jo šviesoje po ilga debesų virtine aiškiai išsibrėžė horizonto linija, ir raibuliuojančios jūros platybėse trumpą akimirką suvirpėjo mėnulio takelis.

Sairas Smitas sugriebė Herbertą už rankos, o kai jaunas mėnulis pasinėrė į vandenyną, inžinierius sušuko:

— Sala!

Vienuoliktas skyrius

Užgesusio ugnikalnio viršūnėje.— Kraterio viduje.— Aplinkui vien tik vandenynas.— Kaip atrodo krantai iš aukštumos.— Hidrografija ir orografija.— Ar sala gyvenama?— Duodami vardai įlankoms, užutekiams, kyšuliams, upėms ir taip toliau.— Linkolno sala.

Po pusvalandžio Sairas Smitas ir Herbertas sugrįžo į stovyklą. Inžinierius savo draugams pasakė, kad toji žemė, kur likimas juos nubloškė, yra sala, todėl rytojaus dieną reikės daug ką apgalvoti ir nuspręsti, ką daryti. Paskui kiekvienas kaip galėdamas geriau įsitaisė naktigulto bazaltinės uolos priedangoje, per pustrečio tūkstančio pėdų viršum jūros lygio, ir tą tylią naktį naujieji salos gyventojai ramiai sumigo.

Kitą rytą, kovo 30-ąją, po menkų pusryčių, visiems tik užkandus ant iešmo kepto tragopano, inžinierius nutarė vėl įkopti į užgesusio ugnikalnio viršūnę ir iš ten atidžiai apžiūrėti salą, kur nelaimės ištiktiems aeronautams galbūt teks pasilikti kaip kaliniams visą gyvenimą, jeigu sala toli nuo žemyno ir nuo jūros kelių, kuriais plaukioja laivai į Ramiojo vandenyno salynus. Visi inžinieriaus Smito draugai nutarė kartu eiti į tą naują eks-

pediciją. Jie irgi norėjo pamatyti bendrą vaizdą, kaip atrodo toji sala, kur reikės gyventi ir kovoti dėl būvio.

Apie septintą valandą ryto Sairas Smitas, Herbertas, Penkrofas, Gedeonas Spiletas ir Nabas iškeliavo iš bazaltinės prieglaudos. Nė vienas, rodės, nejautė nerimo dėl savo likimo, visi buvo kupini pasitikėjimo savo jėgomis, bet reikia pasakyti, kad toks Sairo Smito ir jo draugų pasitikėjimas turėjo skirtingą pagrindą. Inžinierius tikėjo ateitimi dėl to, kad jautėsi sugebėsiąs išplėšti iš laukinės gamtos visa, kas būtina jo paties ir jo draugų gyvenimui, o kiti taip pat nieko nebūgštavo, žinodami, kad su jais yra Sairas Smitas. Ir tat buvo suprantama. Po to, kai židinyje vėl ėmė liepsnoti užgesusi ugnis, Penkrofas pajuto inžinieriui tokį pasitikėjimą, jog nebūtų praradęs vilties net ir tuomet, jeigu jie visi drauge su Sairu Smitu būtų atsidūrę ant plikos uolos.

— Tai nieko! — pasakė jis. — Iš Ričmondo mes pabėgome be sargybos leidimo. O čia nėra jokių prižiūrėtojų, tai nejaugi vieną gražią dieną neištrūksime iš šito malonaus kampelio?

Sairas Smitas ėjo tuo pačiu keliu, kaip ir praeitą vakarą. Visi aplenkė ugnikalnio kūgį jo papėdė ir netrukus pasiekė milžinišką plyšį. Oras buvo labai gražus. Giedrame danguje spindėjo saulė, savo šviesa nužėrusi rytinį kalno šlaitą.

Pagaliau jie priėjo kraterį. Jis buvo kaip tik toks, kokį vakar Sairas Smitas neaiškiai matė tamsoje: didžiulio, aukštyn platėjančio piltuvo pavidalo, iškilęs tūkstantį pėdų viršum plokščiakalnio. Nuo plyšio apačios kalno šlaitu vingiavo platūs ir stori suakmenėjusios lavos srautai, o išsiveržtinių uolienų luitai buvo išmėtyti iki žemutinių slėnių, vagojančių šiaurinę salos dalį.

Kraterio sienų nuolydis siekė ne daugiau kaip trisdešimt penkis ar keturiasdešimt laipsnių, ir jomis lipti buvo visai nesunku. Ant jų matėsi labai seni lavos pėdsakai, — turbūt išsiveržimo metu lava liejosi per kraterio viršų, kol šoninis plyšys jai atvėrė naują kelią.

O vidujinis ugnikalnio kanalas, jungiantis kraterį su žemės gelmėmis, skendėjo tamsoje, tad iš akies nusta-

tyti jo gylį buvo neįmanoma. Bet pats ugnikalnis neabejotinai buvo užgesęs.

Apie aštuntą valandą ryto Sairas Smitas ir jo draugai jau įkopė į kūgio pavidalo gūbrį, iškilusį šiauriniame kraterio pakraštyje.

— Jūra! Aplinkui jūra! — vienu balsu sušuko keleiviai, tais žodžiais tarsi patvirtindami, kad yra atsidūrę saloje.

Antrą kartą lipdamas į užgesusį ugnikalnį, Sairas Smitas gal dar vylėsi netoliese išvysti kitą žemę, kitą salą, kurios vakar tamsoje negalėjo įžiūrėti. Bet iki pat horizonto, per penkiasdešimt mylių aplinkui, plytėjo vandens dykynė. Niekur nebuvo matyti jokios žemės! Ir nė vienos burės! Neaprėpiamos vandenyno platybės, o čia vieniša jų sala.

Inžinierius ir jo draugai tylėdami ilgai stovėjo lyg sustingę, žvalgydamiesi po vandenyną. Jų akys godžiai skverbėsi į tolį. Tačiau net Penkrofas, nors ir būdamas nuostabiai akylas, nieko nematė, o jeigu kur nors horizonte būtų buvusi žemė, netgi vos dūluojanti kaip miglos ruoželis ir kitiems nepastebima, Penkrofas, be abejo, būtų ją įžiūrėjęs, nes jo akys iš prigimties buvo nelyginant teleskopai, kuriais jis žvelgė į pasaulį iš po suraukių antakių.

Nuo vandenyno jie nukreipė žvilgsnius į salą, matomą lyg ant delno. Gedeonas Spiletas pirmasis paklausė to, kas visiems rūpėjo:

— O ar ji didelė?

Mat sala beribėse vandenyno platybėse atrodė visai mažytė.

Sairas Smitas atidžiai įsižiūrėjo į salos kontūrus, žinoma, atsižvelgdamas į tai, kad jie stovėjo ant aukšto kalno, ir kiek pagalvojęs tarė:

— Mano bičiuliai, man rodos, nesuklysiu pasakęs, kad mūsų salos krantai turi daugiau kaip šimtą mylių ilgio.

— O koks jos plotas?

— Sunku pasakyti. Labai jau keistai ji išraižyta.

Sairas Smitas neapsiriko: sala buvo maždaug tokio dydžio, kaip Malta arba Zakinto sala Viduržemio jūroje, bet daug netaisyklingesnės formos ir turėjo mažiau ky-

šulių, ragų, įlankų bei užutekių. Keista jos krantų linija stebino akį, ir kai Gedeonas Spiletas, inžinieriaus prašomas, nubrėžė salos kontūrus, visi pripažino, kad ji panaši į kažkokį fantastišką gyvūną, į siaubingą sparnakojį, miegantį Ramiajame vandenyne ant bangų.

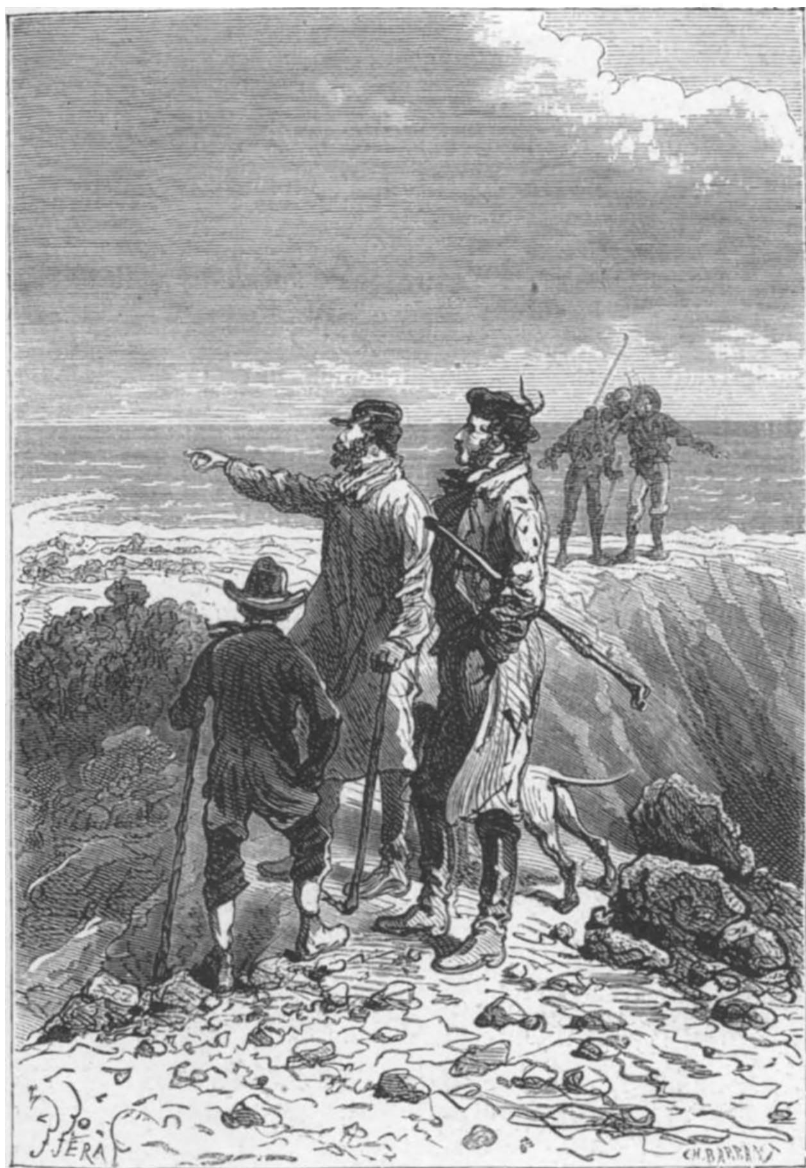
Žurnalistas tuojau pat nubraižė gana tikslų salos žemėlapį.

Pravartu ir skaitytojus supažindinti su salos kontūrais. Toje kranto dalyje, kur po baliono katastrofos susirado sau prieglaudą mūsų keleiviai, buvo plati įlanka, pietryčiuose apribota smailaus kyšulio, kurio Penkrofas pirmosios savo kelionės metu negalėjo matyti. Šiaurės rytuose įlanką dengė kiti du kyšuliai, o tarp jų buvo siaura įlankėlė, panaši į didžiulio ryklio žiotis.

Iš šiaurės rytų į pietvakarius krantas buvo išlinkęs tarsi priplotas kažkokio plėšraus žvėries kiaušas, o paskui, netoli tos vietos, kur stūksojo užgesęs ugnikalnis, atrodė lyg susimetęs į kuprą, pasižyminčią nelabai ryškiais kontūrais. Toliau krantas ėjo iš šiaurės į pietus gana lygia kreive iki pat nedidelio užutekio, įsiskverbusio į krantą salos perimetro vidury, o už jo buvo išsirietęs uolėtas kyšulys, panašus į milžiniško aligatoriaus uodegą. Tuo kyšuliu baigėsi didelis pusiasalis, turintis trisdešimt mylių ilgio, skaitant nuo pietryčių kyšulio, kurį mes jau minėjome; apačioje pusiasalio krantas palengva suko vingį, sudarydamas plačią, atvirą įlanką. Tokie buvo keisti salos kontūrai.

Pačioje siauriausioje dalyje — tarp Galerijų ir užutekio vakarinėje pakrantėje, kaip tik priešais juos,— sala turėjo tiktai dešimt mylių pločio, o nuo šiaurės rytų kyšulio, panašaus į ryklio žandikaulį, iki pusiasalio galo pietvakariuose — ne mažiau kaip trisdešimt mylių ilgio.

Salos paviršius buvo gana įvairus: nuo pirmųjų kalno atšakų iki pat vandenyno kranto augo tankus miškas, o šiaurinė dalis buvo sausa, smėlėta, plika. Tarp kalno ir rytinio kranto Sairas Smitas ir jo draugai nustebę išvydo žaliuojančių medžių apsuptą ežerą. Jie net negalvojo, kad toks ežeras čia galėtų būti. Iš aukštumos atrodė, kad jis yra tokiame pat lygyje, kaip vandenynas, bet inžinierius pasvarstęs savo draugams paaiškino, jog

"I see a small brook . . ."

ežeras iškilęs bent trimis šimtais pėdų aukščiau, kadangi jis telkšo plynaukštės įduboje, o ta plynaukštė yra granitinio pakrantės kalnagūbrio tąsa.

— O ar vanduo jame gėlas?— paklausė Penkrofas.

— Suprantama, gėlas,— atsakė inžinierius.— Turbūt jį pildo kalnų šaltiniai.

— Žiūrėkite, antai nedidelis upelis. Jis kaip tik įteka į ežerą,— tarė Herbertas, rodydamas upokšnį, kurio pradžia tikriausiai buvo vakarinėse kalnagūbrio atšakose.

— Taip, taip,— patvirtino Sairas Smitas.— Ir jeigu šis upelis įteka į ežerą, tai iš jūros pusės turi būti nuotėkis, kur nubėga vandens perteklius. Grįždami mes tai pamatysime.

Tas sraunus, gana vingiuotas kalnų upelis ir jau anksčiau ištirta upė, matyt, ir sudarė visą salos upių sistemą, kiek ji mūsų keleiviams buvo matoma. Galimas daiktas, kad miško tankumynuose, užimančiuose du trečdalius salos, tekėjo į jūrą ir daugiau upelių. Tokia mintis savaime piršosi, kadangi miškingoji salos dalis buvo, matyt, labai naši ir pertekusi puikių vidutinio klimato augmenijos rūšių. Šiaurės pusėje nebuvo jokio ženklo, kad ten tekėtų kokia upė ar upokšnis. Galbūt pelkėtame šiaurės rytų pakraštyje ir telkšojo stovintys vandenys, bet šiaip ten buvo nyki ir nederlinga kopų, smėlynų bei akmenynų sritis — ryškus kontrastas su visa kita salos teritorija, kurioje gamta buvo vešli.

Ugnikalnis, stūksantis ne salos vidury, o arčiau šiaurės vakarų pakrantės, buvo tarsi tų dviejų zonų riba.

Pietvakariuose, pietuose ir pietryčiuose žemutinius kalnyno atšakų šlaitus visiškai dengė žalia miškų skraistė. Bet šiaurėje buvo galima apžvelgti visus kalno išsišakojimus ir pamatyti, kaip jie, palengva eidami žemyn, užleidžia vietą smėlėtoms lygumoms. Kaip tik šiaurės pusėje tais senais laikais, kada dar išsiverždavo ugnikalnis, iš jo tekantys lavos srautai prasiskynė platų kelią ir išgrindė jį savo sustingusia pluta iki pat smailiojo kyšulio, gaubiančio įlanką šiaurės rytuose.

Sairas Smitas ir jo bičiuliai kalno viršūnėje išbuvo ne mažiau kaip valandą. Sala tysojo prieš juos lyg reljefinis žemėlapis, nudažytas įprastomis spalvomis: žaliai — miš-

kai, geltonai — smėlynai, žydrai — vandenys. Visą jos paviršių jie galėjo aprėpti akimis, neįžvelgiamos buvo tik miškų tankmės, šešėlių nukloti gilūs ir siauri slėniai bei tarpekliai, juoduojantys ugnikalnio papėdėje.

Beliko išspręsti dar vieną klausimą, nepaprastai svarbų katastrofos ištiktiems aeronautams.

Ar ši sala gyvenama?

Žurnalistas pirmas balsiai to paklausė. Visiems atrodė, jog dabar, kai jie apžvelgė salą nuo kalno viršūnės, į tokį klausimą jau galima neigiamai atsakyti.

Niekur nieko nebuvo matyti, kas žmonių rankų būtų sukurta: nei kaimų, kuriuose stovėtų nors menkos lūšnos, nei pavienių trobelių, nei žvejų tinklų, nei valčių prie kranto. Į orą nekilo nė menkiausias laužo dūmelis, kuris rodytų, kad čia žmogaus esama. Tiesa, ilgas, į aligatoriaus uodegą panašus salos pakraštys, nutįsęs į pietvakarius, buvo per trisdešimt mylių nuo stebėtojų, ir net įžvalgios Penkrofo akys taip toli nebūtų galėjusios įžiūrėti žmogaus būsto. Taip pat nebuvo įmanoma pakelti žaliosios skraistės, dengiančios tris ketvirtadalius salos paviršiaus, ir pažiūrėti, ar miško glūdumoje nėra pasislėpęs koks nors kaimelis. Bet paprastai Ramiojo vandenyno salose, tuose žemės sklypeliuose, tarsi išnirusiuose iš jūros gelmių, žmonės gyvena pakrantėse, o čia pakrantės atrodė visai tuščios.

Žodžiu, kol bus geriau ištirta visa sala, galima buvo manyti, kad ji negyvenama.

O jeigu čia retkarčiais apsilanko čiabuviai iš kurių nors gretimų salų? Į šį klausimą mūsų keleiviai kol kas negalėjo atsakyti. Aplinkui per penkiasdešimt mylių nesimatė jokios žemės. Bet juk penkiasdešimt mylių nesunku nuplaukti dideliais polineziečių luotais arba malajų prao. Tad viskas priklauso nuo salos padėties: ar ji čia vieniša vidur vandenyno, ar netoli nuo kurių nors salynų. Ir ar pavyks kada Sairui Smitui be prietaisų nustatyti geografinę salos platumą bei ilgumą? Tai labai sunkus uždavinys. O kadangi kol kas dar nieko nežinoma, tai pravartu imtis atsargumo priemonių, jeigu kartais salą aplankytų laukiniai kaimynai.

Bendras salos apžiūrėjimas buvo baigtas, buvo nustatyta jos konfigūracija ir reljefas, apskaičiuotas plotas, susipažinta su jos hidrografija bei orografija. Greitosiomis žurnalisto nubraižytame žemėlapyje bendrais bruožais buvo pažymėti miškai ir lygumos. Dabar reikėjo nusileisti kalno šlaitu žemyn ir ištirti, kokių mineralinių turtų yra saloje, kokia jos augmenija bei gyvūnija.

Bet prieš duodamas ženklą keliauti, Sairas Smitas dar kreipėsi į savo draugus.

— Mano bičiuliai,— prašneko jis kaip visada ramiai ir rimtai,— aukščiausiojo valia mes esame nublokšti į šį mažą žemės sklypelį. Čia mums teks gyventi ir gal net labai ilgai. Suprantama, galimas daiktas, kad nelauktai netikėtai mums ateis pagalba, jei tik pro mūsų salą atsitiktinai praplauks koks laivas... Aš sakau „atsitiktinai", nes sala labai nedidelė, čia nėra nė vieno natūralaus uosto, tinkamo laivams stovėti, ir aš bijau, kad ji nebūtų toli nuo įprastų jūros kelių, tai yra daug piečiau nuo laivų kurso į Ramiojo vandenyno salynus ir daug šiauriau nuo kurso tų laivų, kurie plaukia į Australiją, aplenkdami Horno kyšulį. Tokia mūsų padėtis. Aš nieko nenoriu nuo jūsų slėpti...

— Ir gerai darote, brangusis Sairai,— karštai pritarė žurnalistas.— Juk jūs turite reikalą su tikrais vyrais. Mes jumis pasitikime. Ir jūs galite mumis pasikliauti. Ar ne taip, draugai?

— Aš visada visada jūsų klausysiu, misteri Sairai,— tarė Herbertas, spausdamas inžinieriui ranką.

— Aš visur eisiu su jumis, šeimininke! — sušuko Nabas.

— O aš štai ką pasakysiu,— pareiškė jūrininkas.— Penkrofas niekuomet nevengė darbo! Ir jei norite, misteri Smitai, mes šią salą paversime mažute Amerika! Pristatysime čia miestų, nutiesime geležinkelius, įvesime telegrafą, ir vieną gražią dieną, kai viskas čia bus mūsų pertvarkyta ir civilizuota, perduosime salą savo šalies vyriausybei. Tik vieno dalyko jūsų prašyčiau...

— Ko taip?— paklausė žurnalistas.

— Kad mes savęs nelaikytume katastrofos ištiktais nelaimingais žmonėmis, o jaustumės kaip kolonistai, atvykę į šią salą su aiškiu tikslu — įsteigti čia kolonijos. Sairas Smitas negalėjo susilaikyti nenusišypsojęs. Jūrininko pasiūlymas buvo priimtas. Paskui inžinierius padėkojo savo draugams už pasitikėjimą ir pridūrė, kad labai pasikliauja jų energija ir dangaus malone.

— Na ką gi, jau metas grįžti į Galerijas! — šūktelėjo Penkrofas.

— Dar valandėlę, draugai,— sustabdė visus inžinierius.— Man rodos, reikia duoti vardą mūsų salai, taip pat sugalvoti pavadinimus ir kiekvienam kyšuliui, ir upėms, kurias čia matome.

— Puiku,— tarė žurnalistas.— Ateity mums bus daug lengviau, kai reikės kalbėti apie kurią nors salos vietovę.

— Teisingai! — sutiko jūrininkas.— Labai patogu, kada galima nurodyti, kur eini arba iš kur atėjai. Ir, žinote, bus kažkaip smagiau, tartum mes būtume gyvenamoje vietoje.

— Pavyzdžiui, Galerijose,— vylingai tarstelėjo Herbertas.

— Teisybė,— patvirtino Penkrofas.— Labai tinkamas pavadinimas, kuris savaime šovė man į galvą. Siūlau palikti mūsų pirmajai prieglaudai tą vardą ir vadinti ją Galerijomis. Ar sutinkate, misteri Sairai?

— Žinoma, Penkrofai, jeigu jūs taip ją praminėte.

— Aišku, nesunku sugalvoti pavadinimus ir kitoms vietoms,— kalbėjo įsismaginęs jūrininkas.— Juos paimsime iš knygos apie Robinzoną,— man Herbertas daug ką iš jos yra skaitęs. Atmenate, kaip ten parašyta? „Apvaizdos įlanka", „Kašalotų ragas", „Prarastos Vilties kyšulys"!

— Ne, geriau ne taip,— prieštaravo Herbertas.— Įlankas ir kyšulius geriau pavadinkim misterio Smito, misterio Spileto, Nabo vardais...

— Mano vardu?— sušuko Nabas ir plačiai nusišypsojo, rodydamas baltutėlius dantis.

— O kodėl negalima pavadinti tavo vardu?— pasakė

Gideon Spilett inscribed the names on his map.

Penkrofas.—„Nabo įlanka." Tai netgi labai gražu. „Gedeono kyšulys"...

— Ne, aš manyčiau, reikia parinkti tokius vardus, kurie mums nuolat primintų tėvynę,— atsiliepė Gedeonas Spiletas.

— Taip, svarbiausioms vietoms, pavyzdžiui, įlankoms, tokius vardus ir reikia duoti,— tarė Sairas Smitas.— Aš su tuo visiškai sutinku. Sakysim, tą didžiąją rytinę įlanką pavadinsime *Sąjungos įlanka*, o tą plačiąją įlanką pietuose — *Vašingtono įlanka*. Šis kalnas, ant kurio mes dabar stovime, tegu vadinasi *Franklino kalnas*, o tas ežeras tolumoje — *Granto ežeras*. Iš tiesų, mano bičiuliai, taip bus užvis geriausia. Tie vardai tegu mums primena tėvynę ir tuos tauriuosius piliečius, kurie ją išgarsino. O upėms, mažoms įlankėlėms, kyšuliams, uolynams, matomiems nuo šio kalno, aš siūlau parinkti tokius pavadinimus, kurie atitiktų jų kontūrus, kokias nors jų ypatybes. Tokie pavadinimai bus lengviau atsiminti ir turės praktinės naudos. Mūsų salos kontūrai tokie nuostabūs, jog mes nesunkiai galėsime sugalvoti vaizdingus pavadinimus. O tuos upelius, kurių dar nematėme, bet, galimas daiktas, šen bei ten užeisime miškingojoje salos dalyje, kai pradėsime ją tyrinėti, taip pat įlankėles ir užutekius, kuriuos paskiau atrasime, mes tuomet kaip nors ir pavadinsime. Ką jūs dėl to pasakysite, mano bičiuliai?

Inžinieriaus pasiūlymas buvo vienbalsiai priimtas. Visą salą keleiviai matė tarsi atskleistą žemėlapį, ir tik reikėjo duoti pavadinimus kiekvienam kyšuliui, kiekvienai įlankai ir aukštumai. Gedeonas Spiletas tuos pavadinimus užrašinėjo, ir netrukus salos vietovardžiai buvo galutinai nustatyti. Pirmiausia jis užrašė inžinieriaus pasiūlytus pavadinimus: Sąjungos įlanka, Vašingtono įlanka, Franklino kalnas.

— O dabar,— tarė reporteris,— aš siūlau aną pusiasalį, nutįsusį į pietvakarius, pavadinti *Gyvatės pusiasaliu*, o ilgą uolėtą kyšulį, kuriuo jis baigiasi,— *Roplio kyšuliu*, kadangi jis iš tikrųjų panašus į užriestą roplio uodegą.

— Priimta,— tarė inžinierius.

— O va ana įlanka kitame salos gale baisiai panaši į pražiotus ryklio nasrus,— pasakė Herbertas.— Pavadinkime ją *Ryklio įlanka.*

— Puikiai sugalvota! — šūktelėjo Penkrofas.— Na, bet ir aš nemanau atsilikti. Aną kyšulį, kuris dengia įlanką, siūlau pavadinti *Žandikaulio kyšuliu.*

— Bet juk ten du kyšuliai,— įsiterpė žurnalistas.

— Na tai kas?— atsakė Penkrofas.— Vienas bus *Šiaurinis Žandikaulis*, o kitas — *Pietinis Žandikaulis.*

— Užrašyta,— paskelbė Gedeonas Spiletas.

— Reikia dar duoti vardą tam smailiajam kyšuliui salos pietryčiuose,— priminė Penkrofas.

— Tam, kur užsibaigia Sąjungos įlanka,— pridūrė Herbertas.

— *Nago kyšulys*,— tuojau atsiliepė Nabas, irgi norėdamas pakrikštyti kurią nors bendros kolonijos dalelę.

Nabas labai vykusiai sugalvojo pavadinimą: sala dėl nepaprastų savo kontūrų buvo panaši į fantastišką gyvūną, o tas kyšulys iš tikrųjų atrodė lyg baisus to gyvūno nagas.

Penkrofą tiesiog sužavėjo tas linksmas užsiėmimas, leidžiantis pasireikšti vaizduotei. Netrukus atsirado daugiau naujų pavadinimų.

Upę, kuri salos gyventojams davė gėlo vandens gerti, tą pačią upę, netoli kurios jie susirado sau prieglaudą, keleiviai pavadino *Gailestingumo upe*, tuo reikšdami nuoširdžią padėką apvaizdai.

Toji salelė, kur juos balionas išmetė, buvo praminta *Išsigelbėjimo salele.*

Plačią plynaukštę, prasidedančią nuo granitinės sienos keteros, iškilusios pakrantėje viršum Galerijų, jie pavadino *Plataus Akiračio plynaukšte*, nes nuo jos buvo galima apžvelgti visą didžiulę Sąjungos įlanką. Ir pagaliau neįžengiami tankumynai, užėmę visą Gyvatės pusiasalį, taip pat gavo vardą — *Tolimųjų Vakarų miškai.*

Taigi visiems matomiems punktams ištirtoje salos dalyje buvo duoti pavadinimai. Keleiviai nutarė jų sąrašą nuolat papildyti kartu su naujais atradimais.

Inžinierius pagal saulę apytikriai nustatė salos padėtį pasaulio šalių atžvilgiu, ir tuomet paaiškėjo, kad Sąjungos įlanka ir Plataus Akiračio plynaukštė yra rytuose. Bet Sairas Smitas ketino rytojaus dieną pagal laikrodį patikrinti, kada patekės ir nusileis saulė, ir pasekti saulės padėtį danguje, kai ji bus nuėjusi pusę kelio nuo patekėjimo iki nusileidimo, tikėdamasis tokiu būdu tiksliai nustatyti, kur yra šiaurinė salos pusė,— mat Pietų pusrutulyje savo kulminacijos momentu (tai yra vidudienį) saulė esti ne pietuose, o šiaurėje, priešingai negu Šiaurės pusrutulyje.

Vadinasi, viskas buvo užbaigta; naujiesiems salos gyventojams liko tik nusileisti nuo Franklino kalno ir grįžti į savo būstą Galerijose, bet staiga Penkrofas sušuko:

— Oi, kokie mes užuomaršos!

— Kodėl?— paklausė Gedeonas Spiletas, jau užvertęs savo užrašų knygutę ir pasiruošęs eiti.

— Nagi salai, salai užmiršome duoti vardą!

Herbertas buvo besiūląs pavadinti salą Sairo Smito vardu, gerai žinodamas, kad draugai tokiam pasiūlymui vieningai pritars, bet jį pralenkė inžinierius.

— Mano bičiuliai,— prašneko jis širdingai,— šią salą pavadinsime tauriausio Amerikos respublikos piliečio vardu, tuo pagerbdami žmogų, kuris dabar kovoja, gindamas jos vienybę. Tegu šita žemė vadinasi *Linkolno sala!*

Atsakydami į Sairo Smito pasiūlymą, visi džiaugsmingai sušuko „valio".

Tą vakarą kolonistai prieš guldami kalbėjosi apie savo tėvynę, apie joje siaučiantį baisų, kruviną karą. Jie tvirtai tikėjo, kad Pietūs greit pralaimės, kad teisingas Šiaurės valstijų žygis Granto ir Linkolno dėka pasibaigs triumfu!

Tai buvo 1865 metų kovo 30 dieną. Argi jie galėjo žinoti, kad po šešiolikos dienų Vašingtone įvyks piktadariškas nusikaltimas, kad didįjį penktadienį Abraomas Linkolnas žus nuo fanatiko rankos.

Laikrodžių patikrinimas.— Penkrofas patenkintas.— Įtartini dūmai.— Raudonasis upelis.— Linkolno salos augmenija.— Gyvūnija.— Kalnų fazanai.— Kengūrų medžioklė.— Agučiai.— Granto ežeras.— Keleiviai grįžta į Galerijas.

Linkolno salos kolonistai paskutinį kartą apsižvalgė, siaura ketera apėjo aplink kraterį ir ėmė leistis žemyn; po pusvalandžio jie jau pasiekė pirmąją plynaukštę, kur kopdami buvo sustoję nakvoti.

Penkrofas pareiškė, kad jau laikas pusryčiauti. Ta proga Sairas Smitas ir žurnalistas nutarė patikrinti savo laikrodžius.

Reikia pasakyti, kad Gedeono Spileto laikrodis nebuvo nukentėjęs nuo vandens, nes balionas žurnalistą pirmiausia išmetė į krantą, kur jo nebegalėjo pasiekti bangos. Jo laikrodis buvo su puikiu mechanizmu — tikras kišeninis chronometras, ir žurnalistas kasdien jį kuo rūpestingiausiai prisukdavo.

Sairas Smitas, žinoma, negalėjo savo laikrodžio prisukti, kai be sąmonės gulėjo kopose. O dabar jį prisuko ir, pagal saulę spėdamas, kad gali būti apie devintą valandą, atitinkamai nustatė rodykles.

Gedeonas Spiletas norėjo pasekti jo pavyzdžiu, bet Sairas Smitas už rankos jį sulaikė ir tarė:

— Ne, mano mielas, palaukite. Ar jūsų laikrodis eina pagal Ričmondo laiką?

— Taip, Sairai.

— Vadinasi, jūsų laikrodis nustatytas pagal to miesto dienovidinį, taigi, galima sakyti, beveik pagal Vašingtono dienovidinį.

— Tikra tiesa.

— Žinote ką? Nejudinkite rodyklių. Savo laikrodį visuomet rūpestingai prisukite, bet rodyklių nelieskite,— tebūnie taip, kaip yra. Tatai mums pravers.

„O kam?"— pagalvojo jūrininkas.

Pusryčius visi valgė su pavydėtinu apetitu ir sušveitė visą mėsos bei riešutų atsargą. Bet Penkrofas dėl to nė kiek nesijaudino,— ne bėda, kelionėje bus galima vėl

They continued on, preceded by Top.

gauti maisto. Topas savo menku daviniu tikriausiai nepasisotino ir miške užtiks kokį nors žvėriūkštį. Be to, jūrininkas jau galvojo, gal reikėtų paprašyti inžinierių Smitą pagaminti parako ir bent porą medžioklinių šautuvų,— jam atrodė, kad Sairui Smitui tat nesudarys jokių sunkumų.

Inžinierius savo draugams pasiūlė iš poilsio vietos į Galerijas grįžti kitu keliu. Jis norėjo iš arčiau apžiūrėti taip gražiai medžiais apaugusį Granto ežerą. Keleiviai ėmė leistis vienos kalnyno atšakos ketera; iš tų atšakų, matyt, tekėjo į ežerą upelis. Eidami kolonistai šnekučiavosi apie savo salą, vartodami bendrai jų sugalvotus vietovardžius ir lengvai vienas kitą suprasdami. Herbertas ir Penkrofas,— pirmasis dar visai vaikas, o antrasis — vaikiškai atviraširdis vyras,— tiesiog džiūgavo, ir jūrininkas, plačiai žingsniuodamas, kalbėjo:

— Kaip puiku, Herbertai, ar ne? Dabar jau, vaikuti, niekad nepaklysi. Jei nori — eik pro Granto ežerą, jei nori — per Tolimųjų Vakarų miškus, prie Gailestingumo upės, bet vis tiek prieisi Plataus Akiračio plynaukštę, taigi pateksi ir prie Sąjungos įlankos!

Keleiviai nutarė, kad galima eiti pasiskirsčius grupėmis, tik nelabai nutolstant vieniems nuo kitų. Mat tankiuose salos miškuose galėjo būti plėšriųjų žvėrių, tad reikėjo nepamiršti atsargumo. Paprastai priekyje žygiavo trise — Penkrofas, Herbertas ir Nabas, vedami nenuilstančio Topo, kuris spėdavo išnaršyti kiekvieną krūmelį. Gedeonas Spiletas ir Sairas Smitas ėjo drauge. Žurnalistas rankoje laikė savo užrašų knygutę, pasirengęs užrašyti kiekvieną įvykį, o tylusis Sairas ramiai žingsniavo greta jo, tik retkarčiais paėjėdamas į šalį pasirinkti mineralų pavyzdžių arba nusiskinti kokio nors augalo. Visa tai jis be jokių kalbų dėjosi į kišenę.

— Ką gi jis ten renka?— bambėjo Penkrofas.— Aš vis žiūriu, žiūriu, bet nieko gero čia nematau. Argi verta dėl tokių niekų lankstytis?!

Apie dešimtą valandą ryto mažutis būrelis jau leidosi paskutinėmis kalnagūbrio atšakomis. Šlaituose čia kerojo tik krūmai ir kur ne kur vieniši medžiai. Toliau ėjo lyguma, turinti kokią mylą ilgio, o už tos lygumos juo-

davo miškas. Žemė čia buvo kauburiuota, gelsva, tarsi nuskrudinta; visur riogsojo ugnikalnio išmesti didžiuliai bazalto luitai, o bazaltui žemės plutoje ataušti, pagal Bišofo tyrinėjimus, reikėjo trijų šimtų penkiasdešimties milijonų metų. Bet niekur nebuvo matyti lavos žymių, nes lava kadaise tekėjo daugiausia šiauriniu ugnikalnio šlaitu.

Sairas Smitas jau galvojo, kad iki upelio, kuris, jo manymu, turėjo tekėti slėnio pakrašty tarp medžių, jie nueis be jokių nuotykių, bet staiga išvydo galvotrūkčiais atlekiantį Herbertą. Nabo ir jūrininko už uolų nebuvo matyti.

— Kas ten atsitiko, berneli?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Dūmai! — sušuko Herbertas.— Tarp uolų už kokio šimto žingsnių rūksta dūmai!

— Vadinasi, čia žmonių esama?— susijaudinęs pasakė žurnalistas.

— Nereikia jiems rodytis, kol sužinosime, kas jie per vieni,— įspėjo inžinierius savo draugus.— Gal saloje gyvena laukiniai, o su jais susitikti, man rodos, būtų nelabai pageidautina ir netgi pavojinga. Kur Topas?

— Nubėgo į priekį.

— Ir neloja?

— Ne.

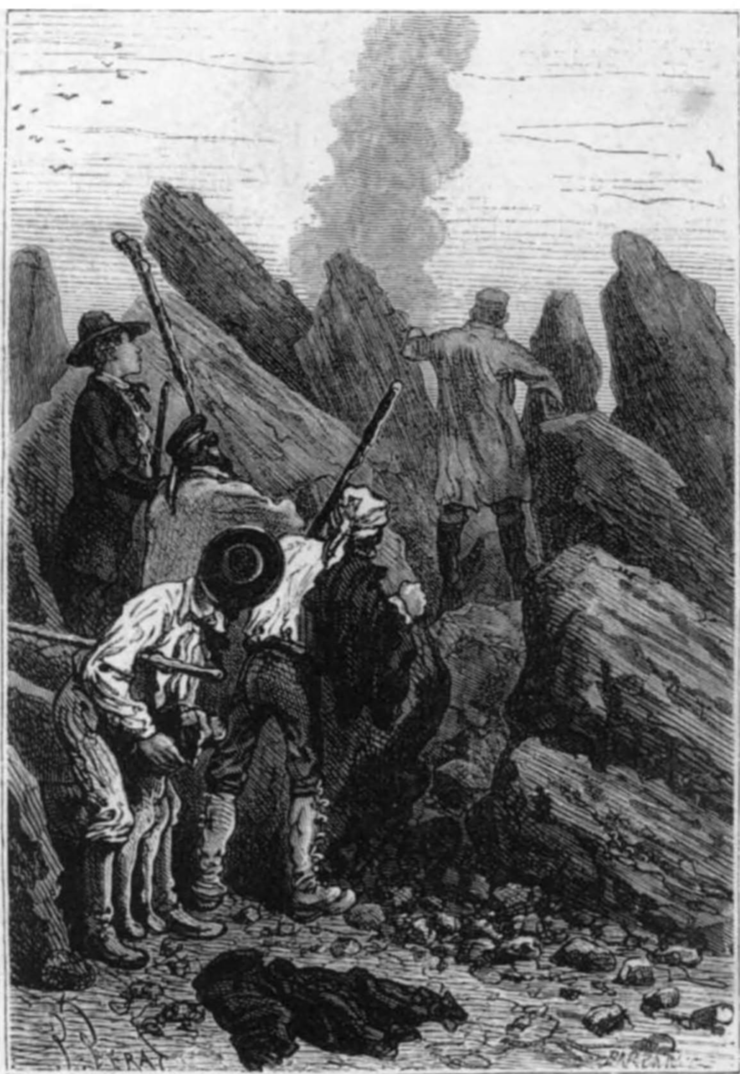
— Keista. Vis dėlto reikės jį pašaukti.

Po keleto akimirkų inžinierius, Gedeonas Spiletas ir Herbertas prisidėjo prie kitų draugų ir kartu su jais pasislėpė už bazalto luitų.

Dabar visi aiškiai pamatė kamuoliais kylančius labai savotiškos gelsvos spalvos dūmus.

Inžinierius negarsiai švilptelėjo, šaukdamas Topą; šuo tučtuojau atbėgo, ir tada Smitas, davęs draugams ženklą jo palaukti, patyliukais ėmė sėlinti tarp uolų.

Kolonistai nuščiuvę su nerimu laukė žvalgybos rezultatų, tik staiga pasigirdo Sairo Smito balsas: inžinierius garsiai šaukė draugus, ir jie galvotrūkčiais leidosi bėgti pas jį. Visi keturi bematant atsidūrė greta inžinieriaus, ir čia juos pirmiausia nustebino ore sklindantis nemalonus, gaižus kvapas.

The smoke was from a sulphuric spring.

Iš to kvapo Sairas Smitas tuoj suprato, kas čia per dūmai, kurie iš pradžių jam gana pagrįstai buvo sukėlę nerimą.

— Šie dūmai, arba, tikriau sakant, šie garai,— tarė jis,— yra pačios gamtos produktas. Mes čia tik užėjome sieros šaltinį. Jei kam skauda gerklę — prašom, čia puikiausiai galima išsigydyti.

— Ak kaip gaila! — sušuko Penkrofas.— Gaila, kad aš nesu peršalęs!

Keleiviai nuėjo į tą vietą, iš kur rūko dūmai. Ten jie išvydo tarp uolų tekantį gana didelį sieringą šaltinį; jo vanduo, siurbdamas iš oro deguonį, skleidė gaižų sulfitinės rūgšties kvapą.

Sairas Smitas, įkišęs į šaltinį ranką, patyrė, kad vanduo riebus. Paskui jis gurkšnelį vandens iš saujos nugėrė ir pasakė, kad jis kiek saldokas, o vandens temperatūra, jo manymu, esanti devyniasdešimt penki laipsniai pagal Farenheitą (+35° C). Herbertas paklausė, kaip jis tatai nustatė.

— Labai paprastai, mano vaikuti. Įkišęs į šaltinį ranką, aš nepajutau nei šalčio, nei karščio. Vadinasi, vandens temperatūra yra tokia pat, kaip žmogaus kūno temperatūra, būtent, apie devyniasdešimt penkis laipsnius pagal Farenheitą.

Pasižymėjęs žemėlapyje sieros šaltinį, kol kas neturintį jiems praktinės vertė, kolonistai leidosi į tankaus miško pakraštį, iki kurio bebuvo keli šimtai žingsnių.

Kaip ir spėjo inžinierius, ten srauniai tekėjo skaidrus tyro vandens upelis; aukšti jo krantai buvo rausvos spalvos, ir tai rodė, jog uolienose čia esama geležies oksido. Pagal krantų spalvą upelį kolonistai tuoj pat pavadino *Raudonuoju upeliu.*

Tai buvo nedidelis, bet gana gilus ir šviesus upelis, tekantis iš kalnų. Čia palengva plaukdamas kaip lygumų upė, čia veržliai šniokšdamas lyg kalnų srautas, čia ramiai čiurlendamas smėlėta vaga, čia piktai kunkuliuodamas per uolingus slenksčius arba garmėdamas žemyn, jis nešė savo vandenis į ežerą. Upelio plotis siekė vietomis trisdešimt pėdų, vietomis keturiasdešimt, o ilgis — pusantros mylios. Jo vanduo buvo gėlas, dėl to galima

buvo manyti, kad toks pat vanduo bus ir ežere. Kolonistams tai būtų labai pravartu, jeigu prie ežero jie kartais aptiktų patogesnį būstą negu Galerijos.

Kelis šimtus pėdų upelis tekėjo medžių paūksmėje. Daugiausia čia augo medžių rūšys, paplitusios Australijos ir Tasmanijos vidutinio klimato zonoje, nepanašios į tuos spygliuočius, kurių buvo apstu jau ištirtoje salos dalyje — per keletą mylių nuo Plataus Akiračio plynaukštės. Tuo metų laiku, tai yra rudens pradžioje (mat Pietų pusrutulyje balandžio mėnuo atitinka mūsiškį spalį), nuo medžių dar nebuvo nukritę lapai. Užvis daugiau čia matėsi kazuarinų ir eukaliptų; kai kurie iš tų medžių pavasarį tikriausiai turėjo duoti saldžią maną, panašią į Rytų maną. Laukymėse kerojo grupės didžiulių Australijos kedrų, o aplinkui žėlė aukšta žolė, Australijoje vadinama „tusaka". Bet kokosinių palmių, kurių tiek daug esti Ramiojo vandenyno salynuose, čia visai nebuvo,— matyt, sala buvo per toli nuo atogrąžų.

— Kaip gaila! — krimtosi Herbertas.— Kokoso palmė yra labai naudingas medis, be to, ir jos riešutai nepaprastai gardūs.

Paukščių miške buvo begalės, ir jie laisvai skraidė tarp eukaliptų ir kazuarinų šakų, nes gana reti tų medžių lapai nekliudė jiems lakioti. Juodi, balti ir pilki kakadu, margos visokių spalvų bei atspalvių papūgos, ryškiai žali nykštukai su raudonu kuodeliu, dangiškai žydri loriai — gausinga sparnuočių giminė švytravo visomis spalvomis lyg gyva vaivorykštė ir įvairiais balsais skardžiai ulbavo klegėjo.

Staiga iš žalios tankmės pasigirdo keisti, nedarnūs garsai: čia lyg skambiai čirškė paukštis, čia lyg katė kniaukė, čia lyg žvėris urzgė, čia vėl tarytum kas čepsėjo, lyg žmogus liežuviu pliauškino. Nabas ir Herbertas, užmiršę bet kokį atsargumą, puolė į krūmus. Laimė, ten nebuvo nei baisių grobuonių, nei pasislėpusio laukinio, o tik tupėjo ant šakų koks pustuzinis nekalčiausių padarėlių — paukščių giesmininkų šaipuoklių, kurie vadinami „kalnų fazanais". Keletas taiklių lazdos smūgių nutraukė tų mėgdžiotojų koncertą, ir kolonistai pasitiekė pietų puikios paukštienos.

Herbertas savo draugams parodė gražuolius laukinius karvelius bronzinės spalvos sparnais. Vieni jų buvo su puošniu kuodeliu, kiti su žalia juosta aplink kaklą, kaip ir jų giminaičiai Makuorio įlankos pakrantėse. Bet karveliai medžiotojų nė artyn neprisileido, lygiai kaip ir varnos bei šarkos, kurios pulkais skrido tolyn. Iššovus iš šautuvo smulkiais šratais, būtų buvę galima nudėti daug tų sparnuočių, tačiau mūsų medžiotojai kol kas neturėjo ne tik šratinių šautuvų, bet nei iečių, nei svaidyklių; be to, primityvus ginklas vargu ar būtų čia ką padėjęs.

Juo labiau medžiotojai nieko negalėjo padaryti, kai pro šalį pralėkė būrys kažkokių keturkojų: jie bėgo pasišokinėdami ir staiga iš karto stryktelėdavo tolyn bent trisdešimt pėdų, tarytum pakildami su sparnais; tie gyvuliai nudūmė per mišką taip greitai ir šokinėjo taip aukštai, jog atrodė, kad jie lyg voverės laksto iš medžio į medį.

— Kengūros! — sušuko Herbertas.

— Ar jos valgomos?— tuojau pasiteiravo Penkrofas.

— Ant silpnos ugnies troškinta jų mėsa yra skanesnė už bet kokią žvėrieną! — atsakė žurnalistas.

Dar nespėjus Gedeonui Spiletui baigti, jo žodžių paskatintas jūrininkas, o paskui jį ir Nabas su Herbertu leidosi vytis kengūras. Veltui Sairas Smitas šaukė, norėdamas juos sustabdyti. Bet tuščios buvo ir jų pastangos pasivyti kengūras: tampriomis kojomis atsispirdamos nuo žemės, jos šokinėjo lyg guminiai sviediniai. Po penketo minučių medžiotojai visai uždusо, o kengūros dingo tankumyne. Topą ištiko tokia pat nesėkmė, kaip ir jo šeimininkus.

— Misteri Sairai,— tarė Penkrofas, kai Smitas ir Spiletas juos pasivijo.— Misteri Sairai, jūs pats matote, kad mums būtinai reikia šautuvų. Ar mes įstengsime jų pasidaryti?

— Galbūt,— atsakė inžinierius.— Bet pirmiausia pasidarysime lanką ir strėlių. Esu tikras, kad išmoksite taip pat mikliai šaudyti iš lanko, kaip Australijos medžiotojai.

— Lanką ir strėlių?— su panieka pakartojo Penkrofas.— Lankas ir strėlės — tai vaikų žaislas!

— Koks jūs išdidus, bičiuli,— tarė žurnalistas.— Juk ilgus amžius žmonės naudojosi tuo ginklu, ir to užteko, kad pasaulis būtų aplaistytas krauju. Parakas išrastas dar visai neseniai, o karas, deja, yra toks pat senas, kaip ir žmonija!

— O juk tai teisybė, misteri Sairai. Dievaži, teisybė! Aš jau visados taip — imu ir pasakau ką nors nepagalvojęs. Jūs man atleiskite!

Tuo tarpu Herbertas, karštai domėdamasis savo mėgstamuoju gamtos mokslu, vėl prašneko apie kengūras.

— Tiesą sakant,— pareiškė jis,— mes susidūrėme su tokiomis kengūromis, kurias labai sunku sugauti.— Tai buvo didžiuliai gyvūnai, apžėlę švelniais pilkais plaukais. O jei neapsirinku, dar yra juodųjų ir rudųjų kengūrų, taip pat kalnų kengūrų ir žiurkinių kengūrų. Su jomis daug lengviau susidoroti. Iš viso priskaitoma dvylika rūšių kengūrų...

— Herbertai,— pamokomai tarė jūrininkas,— man rūpi tik viena rūšis kengūrų, kuri vadinasi „kepta kengūra", o kaip tik jos mums ir trūksta.

Visi nejučiom nusijuokė, išgirdę tą Penkrofo sukurtą naują mokslinę klasifikaciją. Atviraširdis jūrininkas neslėpė savo apmaudo, galvodamas, kad per pietus reikės pasitenkinti vien giesmininkais fazanais, bet likimas dar kartą jo pasigailėjo.

Iš tikrųjų, Topas, jausdamas, kad čia paliesti ir jo paties interesai, zujo po visus krūmus; alkis dar labiau sudirgino jo uoslę. Galimas daiktas, kad pirmiausia jis rūpinosi pats savimi, ir net pastvėrus jam kokį nors žvėriūkštį, medžiotojams tikriausiai nieko nebūtų tekę, todėl Nabas apdairiai jį sekė.

Apie trečią valandą šuo staiga nėrė į tankius brūzgynus, ir netrukus pasigirdęs duslus urzgimas rodė, kad jis ten susikibo su kokiu nors gyvūnu.

Nabas puolė į grumtynių vietą ir išvydo Topą, ėdantį kažkokį žvėrelį. Po dešimties sekundžių niekas jau nebūtų galėjęs sužinoti, kokį būtent žvėrelį, nes jis visas būtų dingęs Topo nasruose. Laimė, kad šuo buvo užklupęs visą šeimyną,— ant žemės gulėjo negyvi dar du graužikai (Topo grobis priklausė graužikams).

Grilled agouti.

Nabas visas nušvitęs išėjo iš krūmų, abiejose rankose nešdamas po būsimą kepsnį. Žvėreliai buvo didesni už kiškį, jų kailiukas — geltonas, su žalsvomis dėmėmis, o uodega visai trumputė, vos žymi.

Mūsų medžiotojai, kaip Jungtinių Valstijų gyventojai, iš karto pažino, kad tai marasai, tam tikra agučių rūšis, tik jie buvo kiek didesni už savo viengenčius, gyvenančius atogrąžų kraštuose; marasai — tikri amerikiniai triušiai, ilgaausiai žvėreliai, kurie kiekvienoj žandikaulių pusėj turi po penkis krūminius dantis ir kaip tik tuo skiriasi nuo agučių.

— Valio! — sušuko Penkrofas.— Kepsnį jau turime! Dabar ne gėda ir namo grįžti!

Ir kolonistai vėl keliavo toliau palei Raudonąjį upelį, plukdantį savo skaidrius, tyrus vandenis po nusvirusiomis, susipynusiomis kazuarinų, Bankso pušų ir milžiniškų kaučiukinių medžių šakomis. Puikūs lelijiniai augalai, siekiantys dvidešimt pėdų aukščio, ir kažkokie jaunajam gamtininkui nepažįstami medžio pavidalo krūmai buvo palinkę prie upelio, čiurlenančio žaliuojančių skliautų paūksmėje.

Upelis smarkiai ėmė platėti, ir Sairas Smitas nusprendė, kad jie artėja prie žiočių. Iš tikrųjų, vos tik kolonistai, pasigrožėję puikiais medžiais, išėjo iš miško tankmės, pasirodė ir Raudonojo upelio žiotys.

Tyrinėtojai priėjo vakarinį Granto ežero kraštą. Į ežerą tikrai buvo verta pažiūrėti. Jo krantai turėjo beveik septynias mylias ilgio, o plotas buvo lygus dviem šimtams penkiasdešimčiai akrų; ramią vandens plynę lyg žalias apvadas supo įvairiausi medžiai. Rytuose pro vaizdingas jų prošvaistes vietomis spindėjo saulės nutvieksta jūra. Šiaurinis ežero krantas buvo išlinkęs lygiu lanku, sudarančiu kontrastą su griežtais pietinio pakraščio kontūrais. Aplink šį nedidelį Ontariją veisėsi daugybė vandens paukščių. Tik vietoj „tūkstančio salų", kuriomis pagarsėjęs to paties pavadinimo ežeras Jungtinėse Valstijose, čia per kelis šimtus pėdų nuo pietinio kranto iš vandens kyšojo vieniša uola. Čionai gyveno dešimtys porų tulžių žuvininkų; stovėdami kur nors pakrantėje ant akmenų, rimti, lyg sustingę, jie tykojo, kada pro šalį

plauks kokia žuvis, o retkarčiais klyktelėję staiga nerdavo į vandenį ir po akimirkos vėl pakildavo, snape laikydami grobį. O toliau, krantuose ir salelėje, išdidžiai vaikštinėjo laukinės antys, pelikanai, vandeninės vištelės, raudongalvės, bitininkai, kuriems gamta yra suteikusi teptuko pavidalo liežuvį, ir pora ar trejetas lyrauodegių, labai gražių sparnuočių, kurių uodegos plunksnos dailiai išriestos kaip lyra.

Ežero vanduo buvo gėlas, skaidrus ir melsvokas; sprendžiant iš gausiai kylančių burbuliukų ir iš vandens ratilų, plačiai sklindančių ežero paviršiuje, galima buvo drąsiai pasakyti, kad jame yra labai daug žuvies.

— Tikrai gražus ežeras! — žavėjosi Gedeonas Spiletas.— Kaip smagu būtų čia pagyventi!

— Pagyvensim! — lakoniškai atsakė Sairas Smitas.

Nutarę grįžti į Galerijas trumpiausiu keliu, kolonistai priėjo pietinį ežero galą, kur krantai sudarė smailų kampą. Sunkiai skverbdamiesi per brūzgynus, kurių žmogaus ranka dar nebuvo palietusi, jie keliavo toliau pajūrio link, pasukę į pietinį Plataus Akiračio plynaukštės kraštą. Ta kryptimi jie nuėjo dvi mylias; pagaliau prasiskleidė paskutinė medžių uždanga, ir keleiviai išvydo tankia žole apžėlusią plynaukštę ir neaprėpiamas vandenyno platybes.

Norint grįžti į Galerijas, reikėjo tik įstrižai pereiti plynaukštę ir jos šlaitu nusileisti prie Gailestingumo upės pirmojo vingio. Bet inžinieriui parūpo sužinoti, kur ir kaip iš ežero nubėga vandens perteklius, todėl tyrinėtojai mišku nuėjo dar pusantros mylios į šiaurę. Iš tiesų, kur nors tikriausiai turėjo būti nuotėkis; gal vanduo iš ežero tekėjo per granitinės sienos plyšį. Juk šis ežeras buvo tik didžiulis akmeninis duburys, Raudonojo upelio pamažu pripildytas vandens; vadinasi, jo perteklius kur nors nubėga į jūrą, garmėdamas žemyn kaip krioklys. „Jeigu taip yra iš tikrųjų,— galvojo inžinierius,— tai gal pavyks išnaudoti krioklio jėgą, kuri iki šiol niekam nedavė jokios naudos." Taigi Granto ežero krantai buvo tyrinėjami toliau. Kolonistai plynaukšte nuėjo į šiaurę dar pusantros mylios, bet vandens nuotėkio Sairas Smitas niekur neaptiko.

Laikrodis jau rodė pusę penktos. Metas buvo grįžti į buveinę ir pagaminti ant ugniakuro pietus. Nedidelis būrelis pasuko atgal, ir Sairas Smitas su draugais kairiuoju Gailestingumo upės krantu pagaliau priėjo Galerijas.

Tuojau buvo sukurta ugnis. Nabas ir Penkrofas pasirodė esą puikūs virėjai — vienas kaip negras, pasižymintis įgimtais kulinariniais gabumais, o antras kaip jūrininkas, kuris paprastai viską moka dirbti; juodu iš savo medžioklės laimikio greit paruošė kepsnį, ir visi gardžiai pavalgė.

Po vakarienės, kai keleiviai jau rengėsi gulti, Sairas Smitas išsiėmė iš kišenės akmenukus — įvairių mineralų pavyzdžius — ir trumpai paaiškino:

— Žiūrėkite, bičiuliai. Štai čia — geležies rūda, čia — piritas, čia — molis, čia — klintis, čia — anglis. Štai kokių turtų čia yra gamtoje! Tai jos indėlis į mūsų bendrą darbą. O mes rytoj pat pradėsime dirbti.

Tryliktas skyrius

Ką nešiojo Topas ant kaklo.— Lankas ir strėlės.— Plytinė.— Puodų degimo krosnis.— Virtuvės rykai.— Pirmoji sriuba.— Kietis.— Pietų Kryžius.— Svarbus astronominis stebėjimas.

— Na, misteri Sairai, nuo ko pradėsim?— kitos dienos rytą paklausė Penkrofas.

— Nuo pat pradžios,— atsakė inžinierius.

Iš tikrųjų, kolonistams reikėjo pradėti „nuo pat pradžios". Jie neturėjo jokių įrankių būtiniausiems daiktams pasidaryti; taip pat jie negalėjo sekti gamtos pavyzdžiu, nes gamta turi labai daug laiko, todėl neskuba, tausodama savo jėgas. O jų laikas buvo gana ribotas; kovodami dėl būvio, jie turėjo kuo greičiausiai labai daug ką pasidaryti, jeigu ir neišrasdami kiekviename žingsnyje naujų dalykų, tai bent pasinaudodami kitų žmonių patirtimi. Jų geležis ir plienas dar tebebuvo žemėj mineralų pavidalu, vietoj keramikos dirbinių jie tuo tarpu turėjo tiktai molį, o drabužiams dar reikėjo surasti medžiagos.

Bet reikia pasakyti, kad kolonistai tikrai buvo puikūs žmonės. Inžinierius Smitas negalėjo nė norėti sumanesnių ir uolesnių padėjėjų, labiau atsidavusių draugų. Jis su kiekvienu pasišnekėjo ir žinojo jų sugebėjimus bei polinkius.

Gedeonas Spiletas, talentingas žurnalistas, buvo labai daug ko išmokęs, kad galėtų savo straipsniuose apie viską rašyti; jis ir savo protu, ir rankomis turi padėti draugams kurti saloje koloniją. Spiletas sugebės atlikti bet kokį uždavinį, o kadangi jis aistringas medžiotojas, tai tegu medžioklė, anksčiau jam buvusi tik pramoga, nuo šiol bus jo pareiga.

Herbertas — šaunus jaunikaitis, turįs daug žinių iš gamtos mokslo; jis galės rimtai prisidėti prie bendro darbo.

Nabas — tai gyvas atsidavimo įsikūnijimas. Jis protingas, vikrus ir niekad nenuilstantis, geležinės sveikatos stipruolis; be to, jis šiek tiek moka kalvio amato. Žinoma, Nabas kolonijai bus labai naudingas.

Penkrofas buvo plaukiojęs visose jūrose bei vandenynuose, dirbęs dailide Bruklino laivų statyklose ir siuvėjo padėjėju valstybiniuose laivuose, o parvažiavęs namo atostogų, tapdavo sodininku ir žemdirbiu,— žodžiu, kaip jūrininkui ir pridera, jis buvo visų amatų meistras.

Iš tiesų, čia lyg tyčia buvo susirinkę penketas draugų, sugebančių kovoti su likimu ir jį nugalėti.

„Pradėsim nuo pat pradžios",— pasakė Sairas Smitas. O iš pradžių reikėjo pastatyti svarbius įrengimus gamtos teikiamai mineralinei žaliavai apdirbti. Visiems žinoma, kokį vaidmenį čia vaidina aukšta temperatūra. Kuro — tiek malkų, tiek akmens anglies — buvo užtektinai. Reikėjo tik pamūryti krosnį.

— O kam ta krosnis?— paklausė Penkrofas.

— Prisidirbsime visokių puodų. Jie mums labai reikalingi,— atsakė Sairas Smitas.

— O iš ko krosnį pamūrysim?

— Iš plytų.

— O plytų iš ko pasigaminsim?

— Iš molio. Keliaujam, draugai! Dirbtuves įsirengsime ten pat, kur yra molio, kad nereikėtų jo tampyti. Nabas

mums nešios maistą, o jau ugnies valgiui gaminti visuomet bus.

— Labai gerai,— tarė žurnalistas.— Ugnies tai bus, bet maisto gali ir nebūti, nes neturime jokio medžioklės ginklo.

— Ak, kad būtų nors paprasčiausias peiliukas! — atsiduso jūrininkas.

— Ką veiktum su juo?— paklausė Sairas Smitas.

— Kaip tai ką? Ogi bematant nusidrožčiau lanką ir strėlių. Ir mėsos turėtume kiek tik širdis geidžia!

— Taip... peilis, kokia nors geležtė,— susimąstęs pasakė inžinierius, tarsi pats su savimi kalbėdamasis.

Jo žvilgsnis atsitiktinai nukrypo į Topą, lakstantį jūros pakrante. Sairo Smito akys nušvito.

— Topai, eik šen! — pašaukė jis.

Šuo pribėgo prie šeimininko. Sairas Smitas rankomis apkabino šuniui galvą, nusegė antkaklį ir, perlaužęs jį perpus, tarė:

— Štai jums, Penkrofai, du peiliai!

Jūrininkas dusyk šūktelėjo „valio". Topo antkaklis buvo padarytas iš plonos grūdinto plieno juostos. Reikėjo tik į akmenį ją išgaląsti, kol pasidarys aštrūs ašmenys, o paskui dar nulyginti smulkiagrūdžio smiltainio skeveldra. Tokių akmenų pajūryje buvo kiek tik nori, ir po dviejų valandų kolonistai jau turėjo dvi aštrias geležtes, o joms nesunku buvo pritaisyti tvirtus kotus.

Tie pirmieji įrankiai visus nepaprastai nudžiugino kaip didelis laimėjimas. Tikrai, tai buvo laimėjimas, ir pačiu laiku.

Kolonistai iškeliavo. Sairas Smitas vedė draugus į vakarinį ežero krantą, kur vakar jis buvo aptikęs daug molio ir jo pavyzdį pasiėmęs su savimi. Iš pradžių jie žygiavo palei Gailestingumo upę, paskui perėjo Plataus Akiračio plynaukštę ir, nukeliavę penketą mylių, sustojo laukymėje per du šimtus žingsnių nuo Granto ežero.

Kelionėje Herbertas rado medį, iš kurio šakų Pietų Amerikos indėnai dirba lankus. Tas medis — krechimba — priklauso palminių šeimai, bet neveda valgomų vaisių. Iš-

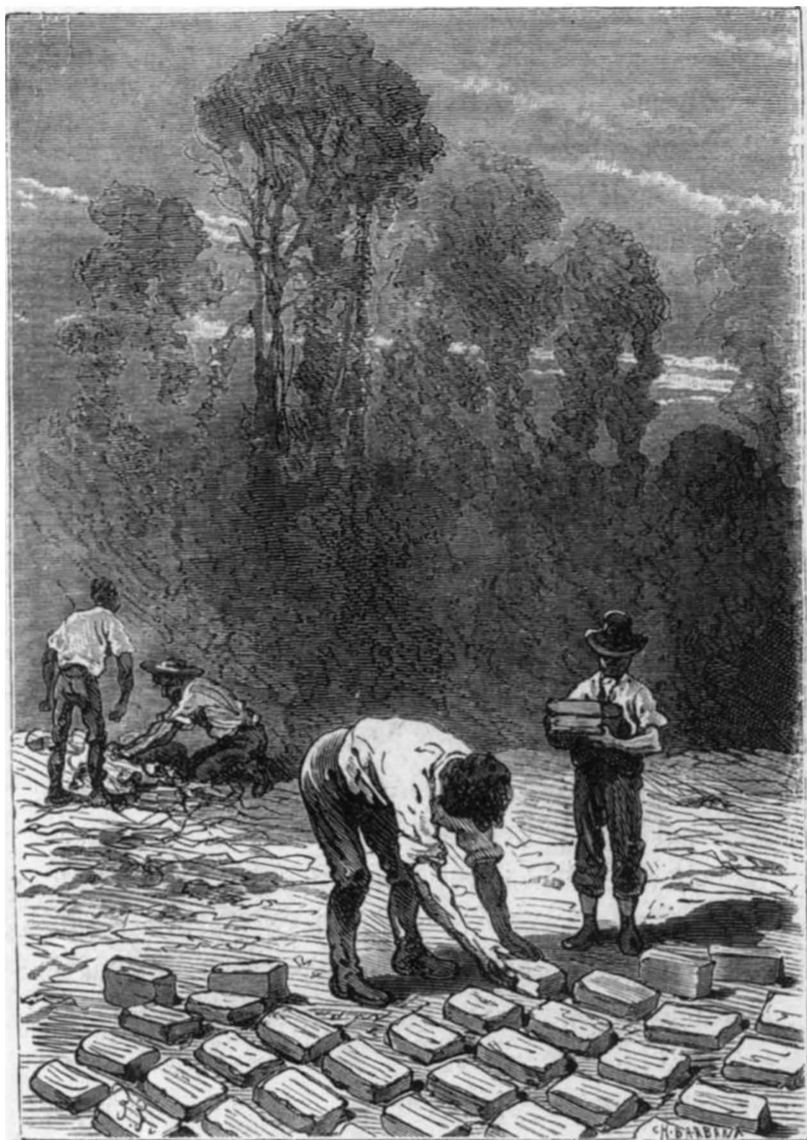
rinkęs ilgas ir lygias šakas, Penkrofas jas nupjovė, nubraukė lapus, paskui padrožė tų šakų galus, kad vidury jos būtų storesnės ir tvirtesnės; dabar reikėjo tik surasti templėms tinkamą augalą. Tas augalas, dedešvinių šeimos, ybiškė įvairialapė, turi labai stiprius plaušus, kurie savo tvirtumu galbūt prilygsta gyvulių sausgyslėms. Tokiu būdu Penkrofas padirbo gana patvarių lankų; trūko tik strėlių. Tiesa, strėles nesunku padaryti iš tvirtų, tiesių ir lygių šakų, bet kur gausi joms smailių antgalių? Juk tokios medžiagos, kuri galėtų atstoti geležį, vargu ar bus lengva rasti. Penkrofas guodėsi tik tuo, kad jis kaip reikiant padirbėjo, o visa kita, pasitaikius progai, irgi susitvarkys.

Salos gyventojai atėjo į tą vietą, kurią buvo ištyrę praeitą dieną. Dirvožemį čia sudarė raudonas molis, tinkamas plytoms ir čerpėms gaminti, taigi kolonistai puikiausiai galėjo įvykdyti savo sumanymą. Darbo rankų buvo, o plytų gamyba ne tokia jau sudėtinga. Reikėjo molį suminkyti su smėliu, padirbti plytas ir išdegti dideliame lauže.

Paprastai plytos dirbamos su tam tikromis formomis, bet kolonistams teko jas formuoti plikomis rankomis. Visą dieną iki pat tamsos ir visą kitą dieną jie plušėjo prie plytų. Vandeniu suvilgytą molį minkė ir rankomis, ir kojomis, paskui iš tos košės lipdė vienodo dydžio gabalus. Prityręs darbininkas per dvylika valandų gali rankiniu būdu padirbti iki dešimties tūkstančių plytų, bet penki mūsiškiai meistrai Linkolno saloje per dvi dienas padarė ne daugiau kaip tris tūkstančius nedegtų plytų; jas sudėjo eilėmis, ir taip jos turėjo išbūti tris ar keturias dienas, kol gerai išdžius, o jau paskui jas galima ir degti.

Balandžio 2 dieną Sairas Smitas pabandė nustatyti salos padėtį pagal pasaulio šalis.

Iš vakaro jis tiksliai pasižymėjo laiką, kada nusileido saulė, turėdamas galvoj ir spindulių lūžimą. O balandžio 2 dienos rytą taip pat tiksliai nustatė laiką, kada saulė tekėjo. Nuo saulėlydžio iki saulėtekio praėjo dvylika valandų be dvidešimt keturių minučių. Taigi buvo aišku, kad po šešių valandų ir dvylikos minučių nuo patekėjimo

Three thousand bricks were laid out.

saulė tą dieną pereis per salos dienovidinį, o tas taškas, kur ji tuo momentu bus danguje, ir rodys šiaurę.[1]

Reikiamu laiku Sairas Smitas įsidėmėjo danguje tą tašką, mintyse išvedė nuo saulės liniją per du medžius, pasirinkęs juos kaip gaires, ir taip gavo pastovų dienovidinį savo astronominiams stebėjimams.

Prieš degdami plytas kolonistai dvi dienas kaupė kuro atsargą: nulaužė aplink laukymę medžių šakas, artimiausiuose miško kampeliuose surinko visas išvartas. Žinoma, rinkdami kurą, apylinkėse ir pamedžiojo, nes dabar Penkrofas jau turėjo keliasdešimt strėlių labai smailiais antgaliais. Juos parūpino ne kas kitas, kaip ištikimasis Topas, kuris iš miško atvilko dygliakiaulę; tas gyvulys maistui nelabai tiko, bet pasirodė nepaprastai vertingas dėl savo dyglių. Dyglius medžiotojai įstatė į laibus strėlių galus, o prie kito galo pritaisė kuoduotosios papūgos plunksnų, kad strėlės tiesiau lėktų. Herbertas ir žurnalistas labai greit išmoko puikiai šaudyti lanku, ir dabar Galerijose niekad netrūko įvairiausių žvėrelių bei paukščių: kapivarų, karvelių, agučių, kurtinių ir kitokių. Labiausiai sekėsi medžioti kairiajame Gailestingumo upės krante esančiame miške, pavadintame *Žakamaro mišku*, atminti tam paukščiui, kurį Penkrofas ir Herbertas taip nesėkmingai vaikėsi tą dieną, kai pirmą kartą buvo išėję pasižvalgyti po salą.

Paukštieną ir žvërieną valgydavo keptą, tik kapivarų kumpius išrūkydavo iš žalių šakelių sukurto laužo dūmuose, prieš tai į mėsą prismaigstę kvapnių žolių. Žodžiu, visi valgė labai sočiai, bet maistas buvo vienodas, kepta mėsa atsipyko, tad kolonistai svajojo apie viralą ir norėjo išgirsti ant ugnies kunkuliuojant puodą su sriuba. Tačiau jos nebuvo kur virti, reikėjo laukti, kol bus pamūryta krosnis ir joje išdegti puodai.

Vaikštinėdami po artimiausias „plytinės" apylinkes, medžiotojai pastebėjo šviežias kažkokių stambių, didžianagių žvėrių pėdas, bet kas tai per žvėrys, negalėjo nuspręsti. Sairas Smitas prisakė draugams saugotis, nes miš-

---

[1] Iš tikrųjų, tuo metų laiku toje platumoje saulė tekėjo 5 val. 53 min. ryto, o leidosi 6 val. 17 min. vakaro.— *Aut. past.*

ko buvo galima susidurti su kokiais nors pavojingais grobuonimis.

Tas patarimas labai pravertė. Kartą Gedeonas Spiletas ir Herbertas matė žvėrį, panašų į jaguarą. Laimė, kad grobuonis jų neužpuolė, kitaip medžiotojams būtų buvę riesta. Gedeonas Spiletas davė sau žodį, jog tuomet, kai jie turės „padorių ginklų", tai yra šautuvų, kurių vis reikalavo Penkrofas, jis pradės negailestingą karą su plėšriaisiais žvėrimis ir juos visus saloje išnaikins.

Tomis dienomis kolonistai Galerijų daugiau netvarkė, nes inžinierius tikėjosi, kad jiems pavyks surasti arba įsirengti patogesnį būstą. Kol kas pasitenkino tuo, kad koridoriuose ant smėlio pasiklojo samanų ir sausų lapų. Tuose gan kietuose guoliuose išvargę darbininkai puikiai miegodavo.

Kolonistai suskaitė, kiek dienų jau išbuvo Linkolno saloje, ir nutarė toliau tiksliai jas skaičiuoti. Balandžio 5-ąją, trečiadienį, suėjo dvylika dienų, kai uraganas juos išmetė į tą salą.

Balandžio 6 dieną, auštant, inžinierius ir jo draugai susirinko toje laukymėje, kur ketino degti plytas. Suprantama, visą tą operaciją jie nutarė atlikti po atviru dangumi, o ne krosnyse, arba, tikriau sakant, sumanė pastatyti iš plytų nelyginant didžiulę krosnį, kur plytos savaime išdegtų. Ant žemės gražiai sudėjo žagarų kūlelius, o aplinkui keliais aukštais sukrovė išdžiūvusias plytas, ir išėjo toks kubas, kuriame buvo paliktos orlaidės. Darbas užtruko visą dieną, ir tik vakarop kolonistai uždegė žagarus.

Naktį nė vienas nėjo gulti, žiūrėjo, kad ugnis nesumažėtų.

Plytų degimas truko dvi paras ir puikiausiai pasisekė. Po to įkaitusiam bokštui buvo leista ataušti, o tuo tarpu Nabas ir Penkrofas, klausydami Sairo Smito nurodymo, iš tankiai supintų šakų pasidirbo neštuvus ir per kelis kartus atnešė didelę krūvą klinties, labai paplitusios uolienos, kurios gana daug buvo šiaurinėje ežero pakrantėje. Iš tų akmenų, sugurusių nuo kaitinimo ugnyje, jie gavo riebių negesintų kalkių, tokių pat švarių, kokios gaunamos iš deginto marmuro arba kreidos. Gesi-

The colonists became potters.

namos tos kalkės smarkiai pūtėsi ir gurguliavo. Sumaišę skystoką kalkių skiedinį su smėliu, neleidžiančiu joms per daug greitai kietėti, kolonistai gavo puikią rišamąją medžiagą.

Balandžio 9 dieną, baigus visus tuos darbus, Sairas Smitas savo žinioje jau turėjo nemažą kiekį gesintų kalkių ir kelis tūkstančius plytų.

Tada visi, nė minutės negaišdami, ėmė mūryti krosnį visokiems namų apyvokoje būtiniems moliniams dirbiniams degti. Krosnį pamūrijo be didelio vargo. Po penkių dienų į pakurą pridėjo akmens anglies (Sairas Smitas prie Raudonojo upelio žiočių rado anglies telkinius tiesiog žemės paviršiuje), ir iš kamino, turinčio dvidešimt pėdų aukščio, pakilo pirmasis stulpas dūmų. Laukymė virto fabriku, ir Penkrofas jau buvo linkęs galvoti, kad iš tos krosnies išeis visi naujausios pramonės gaminiai.

Pirmiausia kolonistai nulipdė paprasčiausių molinių indų, gana grubiai padarytų, bet visiškai tinkamų valgiui virti. Tiems dirbiniams buvo panaudotas tas pats molis, kaip ir plytoms, bet Sairas Smitas liepė prie jo primaišyti šiek tiek kalkių ir kvarco. Pasidarė tikras keraminis molis, iš kurio jie pridirbo puodų ir puodukų, formuodami juos akmenų įdubose, taip pat lėkščių, dubenių, didelių puodų vandeniui ir kita. Visi tie dirbiniai atrodė negražūs, kreivi šleivi, bet kai buvo krosnyje išdegti aukštoje temperatūroje, kolonistai jau turėjo būtiniausių rykų, brangesnių jiems už dailiausius porceliano servizus.

Pravartu dar paminėti, kad Penkrofas, norėdamas sužinoti, ar tinka tas molis pypkėms, pasidirbo jų net keletą; pypkės išėjo gana bjaurios, bet Penkrofui jos atrodė labai puikios. Deja! Rūkyti nebuvo ko: tabako saloje jis neaptiko. Penkrofui tai buvo nemažas nuostolis!

— Niekis! Turėsime ir tabako. Visko turėsime,— kalbėjo Penkrofas su nepalaužiamu pasitikėjimu.

Keramikos darbai truko iki balandžio 15 dienos. Aišku, kolonistai laiko veltui neleido: tapę puodžiais, jie uoliai dirbo puodus. O jeigu Sairui Smitui būtų prireikę paversti juos kalviais, jie su tokiu pat stropumu būtų

dirbę kalvėje. Bet rytojaus dieną, balandžio 16-ją, buvo sekmadienis, netgi velykos, ir visi nutarė tą dieną paskirti poilsiui.

Balandžio 15 dienos vakarą jie sugrįžo į Galerijas, pasiėmę paskutinius puodus ir užgesinę krosnį, ligi bus pradėti nauji darbai. Grįžtant jiems pasisekė — Sairas Smitas rado augalą, kuris galėjo atstoti pintį. Kaip žinoma, akyti, lyg aksominiai pinties gabalėliai yra išdžiovintas skylėtbudžių šeimos *(Polyporaceae)* grybų minkštimas; tinkamai paruoštas, jis nuo kibirkšties bematant užsidega, ypač jeigu dar įtrintas paraku arba išvirintas nitrato ar kalio chlorato skiedinyje. Bet kolonistai kol kas nebuvo užtikę nė vieno iš tokių grybų ir netgi briedžiukų, kurie gali būti vietoj jų panaudoti. O tą dieną inžinierius pamatė augalą iš kiečių genties, kurios svarbiausios rūšys yra kietis, melisa, peletrūnas ir jų giminaičiai. Nurovęs kuokštą tos žolės, Sairas Smitas padavė jūrininkui:

— Imkite, Penkrofai. Šita žole būsite patenkintas.

Penkrofas ėmė atidžiai žiūrinėti augalą; stiebeliai buvo tankiai apžėlę švelnučiais ilgais plaukeliais, o lapus dengė balzganas pūkas.

— Ėhė! Kas čia, misteri Sairai? Nejaugi tabakas? — paklausė Penkrofas.

— Ne, — atsakė Sairas Smitas. — Moksliškai tas augalas vadinasi *artemisia*, paprastai šnekant — kiniškasis kietis, o mums čia bus pintis.

Iš tikrųjų, išdžiovintas kietis labai lengvai užsidega; kolonistams jis puikiausiai pavadavo pintį, ypač kai paskiau inžinierius ėmė jį mirkyti kalio nitrato skiedinyje, — mat saloje buvo aptikti ištisi sluoksniai tos druskos, kuri yra ne kas kita, kaip salietra.

Tą vakarą kolonistai, susirinkę savo būsto viduriniame „kambaryje", neblogai pavakarieniavo. Nabas iš agučio išvirė buljono, davė kapivaros kumpio, paskaninto kvapniomis žolėmis, su virtais gumbais *caladium macrorhizum* — žolinio ajerinių šeimos augalo, kuris atogrąžų kraštuose auga medžio pavidalu. Jo gumbai labai gardūs, labai maistingi ir panašūs į Anglijoje pardavinėjamą

vadinamąjį „portlandišką sago"; tas valgis šiek tiek galėjo atstoti duoną, nes Linkolno salos kolonistai duonos kol kas dar neturėjo.

Po vakarienės Sairas Smitas ir jo draugai išėjo į pajūrį pakvėpuoti grynu oru. Buvo aštunta valanda vakaro. Artinosi graži, rami naktis. Mėnulis dar netekėjo, bet jau penkta diena buvo pilnatis, ir dabar horizontą jau sidabrino švelni, blyški pašvaistė, kurią galima pavadinti mėnesienos aušra. Aukštai danguje mirguliavo poliniai žvaigždynai, o užvis ryškiausiai spindėjo Pietų Kryžius, kuriuo Sairas Smitas neseniai grožėjosi nuo Franklino kalno viršūnės.

Ir dabar Sairas ilgai žiūrėjo į tą puikųjį žvaigždyną, kur viršuje ir apačioje spindi dvi pirmojo dydžio žvaigždės, kairėje — antrojo dydžio žvaigždė, o dešinėje — trečiojo dydžio žvaigždė.

Pagalvojęs jis tarė:

— Herbertai, ar šiandien balandžio penkioliktoji?

— Taip, misteri Sairai,— atsakė jaunuolis.

— Taigi rytoj, balandžio šešioliktoji, jei neapsirinku, bus viena iš tų keturių dienų metuose, kada tikrasis laikas sutampa su viduriniu laiku, tai yra rytoj, kai laikrodis rodys vidudienį (skirtumas gali būti tik kelios sekundės), saulė pereis per šios vietos dienovidinį. Jei pasitaikys giedra diena, tikiuosi, man pavyks kelių laipsnių tikslumu nustatyti salos geografinę ilgumą.

— Be prietaisų, be sekstanto?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Taip,— atsakė inžinierius.— O jeigu prieš naktį dangus neapsiniauks, aš pabandysiu dar šį vakarą nustatyti ir geografinę platumą, apskaičiavęs, kokiame aukštyje virš horizonto yra Pietų Kryžius — Pietų poliaus žvaigždynas. Juk jūs, bičiuliai, gerai suprantate, kad prieš imantis didelių darbų ir prieš kuriantis čia ilgam laikui reikia pagal išgales nustatyti, ar toli mūsų sala nuo Amerikos, nuo Australijos arba nuo didžiųjų Ramiojo vandenyno salynų.

— Jūsų teisybė,— tarė Gedeonas Spiletas.— Užuot sta-

čius namus, gal svarbiau mums bus pasistatyti laivą, jei kartais pasirodytų, jog esame vos per kelis šimtus mylių nuo kokios nors gyvenamos žemės.

— Kaip tik dėl to aš ir noriu pamėginti dar šį vakarą nustatyti Linkolno salos geografinę platumą, o rytoj vidudienį pabandysiu apskaičiuoti ir ilgumą.

Jeigu inžinierius Smitas būtų turėjęs sekstantą, tokį prietaisą, su kuriuo galima labai tiksliai nustatyti kampinius atstumus pagal daiktų atspindžio kampą, tai tas uždavinys jam nebūtų sudaręs jokio sunkumo. Vakare išmatavęs poliaus aukštį virš horizonto, o rytojaus dieną pasekęs, kada saulė vidudienį pereis per tos vietos dienovidinį, jis būtų nustatęs salos koordinates. Bet sekstanto nebuvo, reikėjo kuo nors jį pakeisti.

Sairas Smitas sugrįžo į Galerijas. Besikūrenančio ugniakuro šviesoje jis nudrožė dvi lygias lysteles ir, jas sujungęs, padarė lyg kokį skriestuvą, kurio kojeles buvo galima suglausti ir praskėsti; lysteles jis sutvirtino akacijos spygliu, nupjovęs jį nuo sausos šakos, paimtos iš krūvos žagarų.

Su tuo prietaisu inžinierius vėl nuėjo į pajūrį; reikėjo apskaičiuoti poliaus aukštį virš horizonto, tam tikslui pasirinkus kuo ryškiausią, būtent, jūros horizontą; Nago kyšulys užstojo pietinę horizonto pusę, tad Sairas Smitas turėjo ieškoti stebėjimui patogesnės vietos. Geriausia būtų buvę išeiti į salos krantą, atsuktą tiesiog į pietus, bet tuomet būtų reikėję keltis per gana gilią Gailestingumo upę, o tai buvo nemaža kliūtis.

Apsvarstęs visas aplinkybes, Sairas Smitas nutarė savo observatorija pasirinkti Plataus Akiračio plynaukštę, o darydamas apskaičiavimus, atsižvelgti į jos aukštį viršum jūros lygio; plynaukštės aukštį jis ketino nustatyti rytojaus dieną, pritaikydamas elementarias geometrijos teoremas.

Paėjėję kairiuoju Gailestingumo upės krantu, kolonistai užkopė ant plynaukštės ir įsitaisė stebėjimo punktą prie jos krašto, einančio iš šaurės vakarų į pietryčius, tai yra aukščiau virtinės keistai suvirtusių uolų, juosiančių upės krantą.

Ši plynaukštės dalis buvo penkiom dešimtim pėdų aukštesnė už uolėtą dešinįjį krantą, kurio šlaitai leidosi Nago kyšulio ir pietinio salos pakraščio link. Taigi stebėtojui niekas neužstojo horizonto pusračio nuo Nago kyšulio iki pat Roplio kyšulio. Pietuose horizonto linija, apšviesta pirmųjų tekančio mėnulio spindulių, sudarė ryškią ribą tarp jūros ir dangaus, o tai turėjo padėti tiksliau viską apskaičiuoti.

Pietų Kryžius žiūrint atrodė lyg apvirtęs — to žvaigždyno žvaigždė alfa buvo apačioje, taigi arčiausiai prie Pietų poliaus.

Pietų Kryžiaus žvaigždynas labiau nutolęs nuo Pietų poliaus negu Šiaurinė nuo Šiaurės poliaus. Pietų Kryžiaus alfa nuo poliaus yra maždaug per dvidešimt septynis laipsnius. Bet Sairas Smitas tat žinojo ir, darydamas apskaičiavimus, ketino į tai atsižvelgti. Jis taip pat stengėsi atlikti stebėjimą tuo momentu, kai arčiausiai prie poliaus esanti žvaigždė — Pietų Kryžiaus alfa — pereis per salos dienovidinį, o tai turėjo palengvinti patį stebėjimą.

Sairas Smitas vieną medinio skriestuvo galą nutaikė į horizonto liniją, o kitą — į Pietų Kryžiaus alfą, tarsi nukreipdamas į tuos du taškus kampamatį; atstumas tarp abiejų skriestuvo kojelių atitiko kampą tarp alfos ir horizonto. Norėdamas tvirtai užfiksuoti gautąjį kampą, Sairas Smitas prie abiejų savo prietaiso lystelių spygliais prisegė skersinę lazdutę, kad atstumas tarp jų nesikeistų.

Dabar beliko tik apskaičiuoti gautąjį kampą, turint galvoje, kad stebėjimas buvo atliktas aukščiau jūros lygio, o dėl to reikėjo nustatyti Plataus Akiračio plynaukštės aukštumą. Kampo dydis turėjo parodyti Pietų Kryžiaus alfos aukštį, vadinasi, ir poliaus aukštį virš horizonto, tai yra salos geografinę platumą, kadangi bet kurio žemės rutulio taško geografinė platuma visuomet lygi poliaus aukščiui virš horizonto tame taške.

Tie apskaičiavimai buvo atidėti iki rytojaus, ir dešimtą valandą vakaro visi kolonistai jau kietai miegojo.

Keturioliktas skyrius

Granitinės sienos aukštis.— Panašių trikampių teoremos pritaikymas.— Salos geografinė platuma.— Ekspedicija į šiaurinę salos dalį.— Austrių sekluma.— Ateities planai.— Saulė pereina per dienovidinį.— Linkolno salos koordinatės.

Rytojaus dieną, balandžio 16-ąją, velykų sekmadienį, kolonistai auštant išėjo iš Galerijų ir ėmė skalbti savo baltinius, dulkinti ir valyti drabužius. Inžinierius ketino išvirti muilo, kai tik atsiras tam reikalui būtinų medžiagų — sodos arba potašo, taukų arba kokio nors aliejaus. Svarbu taip pat buvo pasirūpinti naujų drabužių, bet kolonistai šį dalyką atidėjo vėlesniam laikui. Jų drabužiai, pasiūti iš stiprios medžiagos, galėjo dar laikyti bent pusę metų, net dirbant fizinį darbą. Kol kas svarbiausia buvo nustatyti, ar toli sala nuo gyvenamos žemės, ir kolonistai norėjo tai padaryti tą pačią dieną, jei tik bus palankus oras.

Virš horizonto kylanti saulė pranašavo puikią dieną, vieną iš tų nuostabių rudens dienų, kada vasara trumpai akimirkai tarytum dar sugrįžta atsisveikinti su žeme.

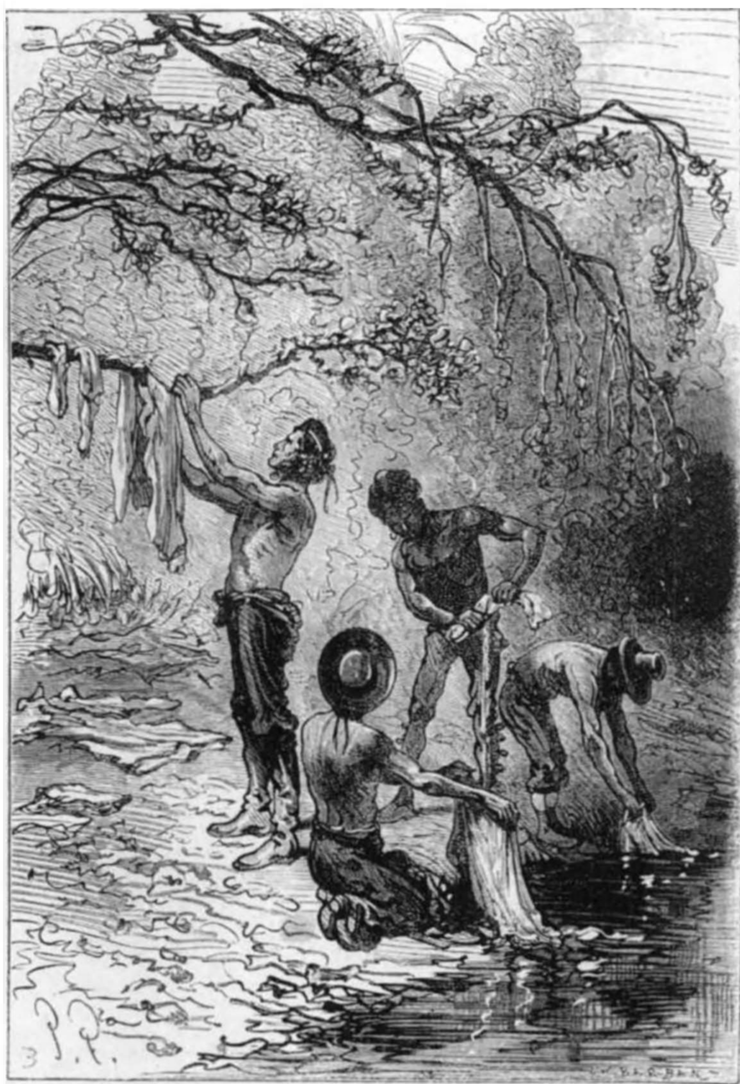
Norėdami .papildyti vakarykščių stebėjimų duomenis, kolonistai turėjo išmatuoti Plataus Akiračio plynaukštės aukštį virš jūros lygio.

— Jums turbūt reikės matavimo prietaiso, panašaus į vakarykštį?— paklausė Herbertas inžinierių.

— Ne, mano vaikuti,— atsakė Sairas Smitas,— mes matuosime kitokiu būdu, ir rezultatai, manau, bus tokie pat tikslūs.

Herbertas, būdamas nepaprastai smalsaus proto jaunuolis, visuomet stengėsi sužinoti ką nors naujo, tad nuėjo kartu su inžinierium. Sairas Smitas nuo granitinės sienos nužingsniavo į pakrantę. Tuo tarpu Penkrofas, Nabas ir žurnalistas buvo užsiėmę kitais darbais.

Sairas Smitas su savim pasiėmė kokių dvylikos pėdų ilgio tiesią ir lygią kartį, jos ilgį nustatęs pagal savo ūgį, kurį žinojo labai tiksliai. Herbertui Sairas Smitas davė nešti savotišką svambalą — lanksčią lianą su pririštu prie galo paprastu akmeniu.

They proceeded to wash their linen.

Sustojęs maždaug per dvidešimt žingsnių nuo jūros pakraščio ir per kokius penkis šimtus žingsnių nuo granitinio kalnagūbrio, Sairas Smitas įsmeigė kartį į smėlį ir, tikrindamas su svambalu, rūpestingai ją ištiesino, kad būtų statmena horizonto plokštumai.

Tai padaręs, Sairas Smitas šiek tiek pasitraukė ir atsigulė ant žemės tokiame nuotolyje, kad žiūrint atrodytų vienoje linijoje ir karties viršūnė, ir granitinės sienos ketera. Toje vietoje jis įbedė į smėlį kuoliuką ir, atsigręžęs į Herbertą, paklausė:

— Ar tu susipažinęs su geometrija?

— Šiek tiek, misteri Sairai,— atsakė Herbertas, bijodamas apsijuokti.

— Ar atmeni panašių trikampių savybes?

— Taip,— atsakė jaunuolis,— panašių trikampių atitinkamos kraštinės yra proporcingos.

— Tad štai, mano vaikuti, čia du panašūs statieji trikampiai. Mažojo trikampio dvi kraštinės yra: kartis, statmenai įsmeigta į smėlį, ir tiesi linija nuo apatinio karties galo iki kuoliuko, o įžambinė — mano žvilgsnio spindulys; antrojo trikampio kraštinės yra: statmena granitinė siena, kurios aukštį mums reikia išmatuoti, ir atstumas nuo kuoliuko iki sienos papėdės, o įžambinė — mano žvilgsnio spindulys, tai yra pirmojo trikampio įžambinės tąsa.

— Supratau, misteri Sairai! Viską supratau! — šūktelėjo Herbertas.— Atstumas nuo kuoliuko iki karties yra proporcingas atstumui nuo kuoliuko iki sienos papėdės, o karties aukštis proporcingas sienos aukščiui.

— Teisybė, Herbertai,— patvirtino inžinierius.— Ir kai mes išmatuosim abu atstumus nuo kuoliuko, tai, žinodami karties aukštį, greit išspręsim proporciją ir tokiu būdu sužinosim sienos aukštį. Tuomet mums nebebus jokio reikalo matuoti ją tiesiogiai.

Abiejų trikampių pagrindai buvo išmatuoti ta pačia kartimi, kurios aukštis virš smėlio paviršiaus buvo lygus dešimčiai pėdų; pasirodė, kad atstumas tarp kuoliuko ir karties — penkiolika pėdų, o atstumas tarp kuoliuko ir sienos papėdės — penki šimtai pėdų.

Užbaigę matavimus, Sairas Smitas ir jaunuolis sugrįžo į Galerijas.

Ten inžinierius paėmė plokščią akmenį, atsineštą iš ankstesnės ekspedicijos, panašų į juodąjį skalūną, ant kurio aštriu kiaukutu buvo galima lengvai išbrėžti skaitmenis. Ant tos skalūninės lentos Sairas Smitas parašė tokią proporciją:

$$15 : 500 = 10 : X$$
$$500 \times 10 = 5000$$
$$\frac{15}{5000} = 333{,}33$$

Vadinasi, granitinė siena turėjo tris šimtus trisdešimt tris pėdas [1] aukščio.

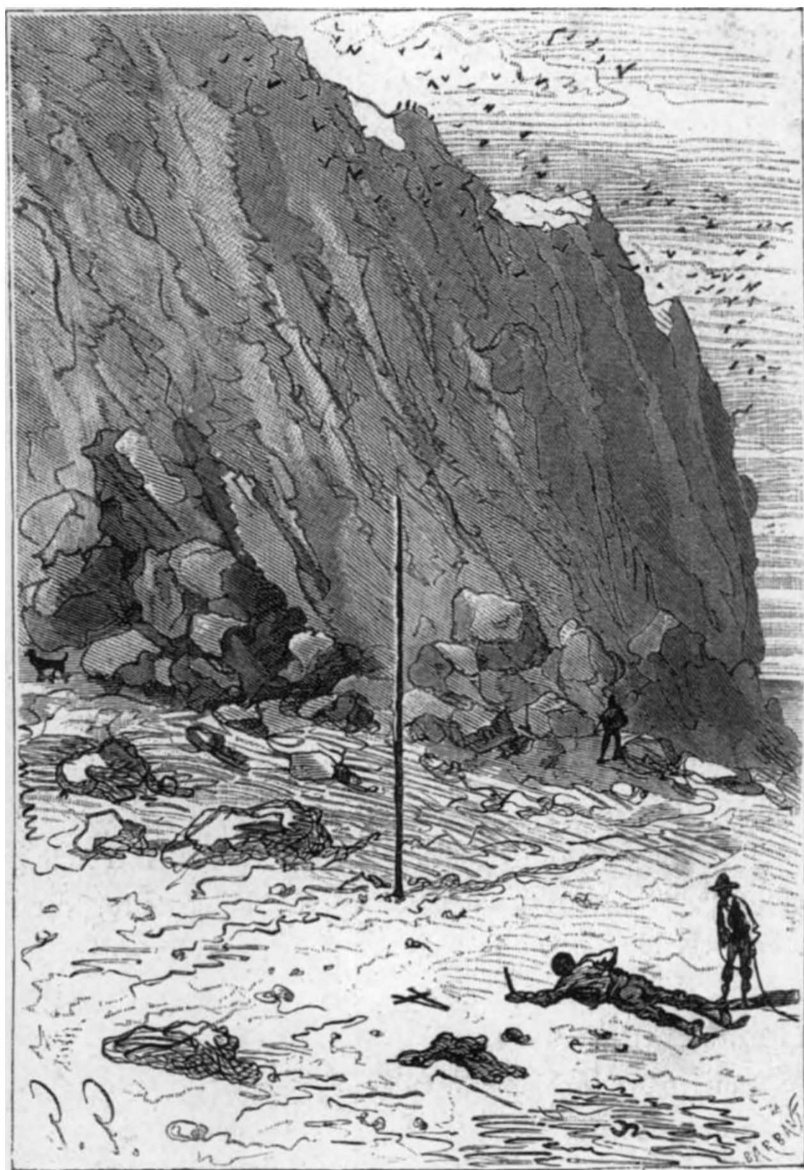
Po to Sairas Smitas paėmė prietaisą, kurį buvo pasidaręs praeitą dieną; kampas tarp praskėstų skriestuvo kojelių atitiko kampinį atstumą tarp Pietų Kryžiaus alfos ir horizonto plokštumos. Tą kampą jis tiksliai išmatavo pagal apskritimą, padalytą į tris šimtus šešiasdešimt lygių dalių. Kampas buvo lygus dešimčiai laipsnių. Pridėjęs prie to kampo dvidešimt septynis laipsnius, skiriančius alfą nuo Pietų poliaus, ir padaręs pataisą, atsižvelgdamas į aukštį to plokščiakalnio, nuo kurio buvo stebima alfa, jis gavo trisdešimt septynis laipsnius. Taigi Sairas Smitas priėjo išvadą, kad Linkolno sala yra trisdešimt septintame laipsnyje pietų platumos; bet turėdamas galvoje, kad dėl netobulų jo stebėjimų ir apskaičiavimų galėjo būti kokiais penkiais laipsniais suklysta, jis tarė būsiant teisingiau laikyti, jog sala yra tarp trisdešimt penktosios ir keturiasdešimtosios lygiagretės.

Norint gauti abi salos koordinates, reikėjo dar nustatyti geografinę ilgumą. Sairas Smitas ketino tai padaryti tą pačią dieną, vidudienį, pereinant saulei per tos vietos dienovidinį.

Sekmadienį kolonistai nutarė pasivaikščioti, arba, tikriau sakant, patyrinėti tą salos dalį, kuri buvo tarp ežero šiaurinio kranto ir Ryklio įlankos, o jei bus gražus oras, nueiti iki pat Pietinio Žandikaulio kyšulio šiaurinio šlaito. Pietums buvo manoma sustoti kopose, o į Galerijas grįžti tik vakarop.

---

[1] Turima galvoje angliška pėda, lygi 30 cm.— *Aut. past.*

A lesson in geometry.

Pusę devintos ryto nedidelis būrelis jau žygiavo palei sąsiaurį, skiriantį Linkolno salą nuo Išsigelbėjimo salelės, kur prie vandens, oriai krypuodami, vaikštinėjo trumpasparniai pingvinai, panašūs į berankius žmones. Jie puikiai plaukiojo ir nardė, ir juos tuojau buvo galima pažinti iš savotiško, labai nemalonaus riksmo, panašaus į asilo bliovimą. Penkrofas susidomėjo tik tuo, ar jie valgomi, ir buvo gana patenkintas, sužinojęs, kad tų paukščių mėsa, nors ir juosva, tinka maistui.

Prie pat jūros ant smėlio šliaužiojo kažkokios didžiulės amfibijos — greičiausiai ruoniai, pasirinkę salelę savo gulykla. Panaudoti ruonius maistui nebuvo ko nė galvoti — riebi jų mėsa šlykštaus skonio; tačiau Sairas Smitas labai atidžiai juos stebėjo ir, nė su kuo nepasidalijęs savo mintimis, pasakė draugams, kad netrukus reikėsią keltis į salelę.

Krantas, kuriuo ėjo kolonistai, buvo sėte nusėtas kiaukutais; kai kurie iš jų būtų suteikę daug džiaugsmo zoologams, tyrinėjantiems moliuskus. Tarp tų kiaukutų buvo fazianelių, gręžikų, trigonijų ir daug kitokių. Bet daug naudingesnis atradimas buvo austrių sekluma, per atoslūgį iškilusi paviršiun; Nabas ją užtiko tarp rifų per ketvertą mylių nuo Galerijų.

— Šaunus vyras Nabas, laiko veltui neleidžia! — sušuko Penkrofas, apžiūrinėdamas seklumą, einančią tolyn į atvirą jūrą.

— Iš tikrųjų labai svarbus radinys,— pritarė žurnalistas.— Sakoma, jog kiekviena austrė per metus duoda penkiasdešimt ar šešiasdešimt tūkstančių kiaušinėlių, taigi mes turėsime neišsenkamą austrių atsargą.

— Bet, man rodos, austrės nelabai maistingos,— tarė Herbertas.

— Nelabai,— patvirtino Sairas Smitas.— Austrėse labai maža baltyminių medžiagų, todėl, mintant vien austrėmis, reikėtų kasdien jų suvalgyti po penkiolika ar šešiolika tuzinų.

— Na, tai kas,— atšovė Penkrofas,— mes galime jas gurkti šimtais, kol sušveisime visą šitą austrių koloniją. O gal dabar pasiimti keletą tuzinų pietums?

Ir Penkrofas, nelaukdamas atsakymo, kartu su Nabu ėmė plėšti nuo akmenų kiaukutus. Surinktas austres sudėjo į krepšelį, Nabo nupintą iš ybiškės plaušų; jame buvo ir kitas maistas, parūpintas pietums. Paskui keleiviai nužygiavo toliau išilgai kranto, einančio palei kopas.

Sairas Smitas nuolat žiūrėjo į laikrodį, kad spėtų pasiruošti stebėjimui, kurį reikėjo atlikti lygiai vidudienį.

Visas tas pakrantės ruožas buvo nykus, plikas, bevaisis iki pat uolėtojo kyšulio, pavadinto Pietiniu Žandikauliu, kur baigėsi Sąjungos įlanka. Aplinkui matėsi tik smiltynai, kiaukutai ir akmens luitai. Bet į šį nykų krantą atskrisdavo jūros paukščių — kormoranų, plačiasparnių albatrosų ir laukinių ančių, kurios Penkrofui visai pagrįstai kėlė medžioklinį azartą. Jis buvo bepaleidžiąs į jas strėlę, bet tai buvo bergždžias darbas — antys ant žemės netūpė, jas galėjai nušauti tik lekiančias. Ir tuomet jūrininkas dar kartą pasakė Sairui Smitui:

— Matote, misteri Sairai, kaip mums reikalingi šautuvai. Nors porelė, nors vienas šautuvas! O dabar kokie gi čia mūsų ginklai...

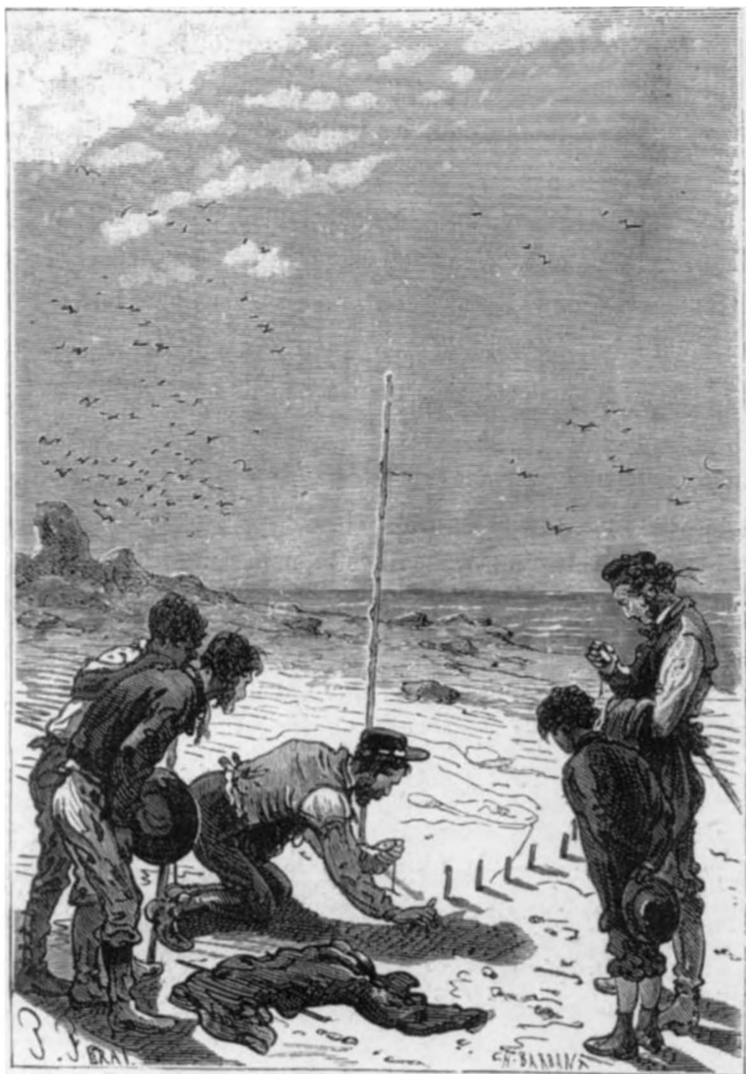
— Žinoma, gerai būtų šautuvas, Penkrofai,— atsakė jam žurnalistas,— bet čia viskas priklauso nuo jūsų! Gaukite plieno vamzdžiui, plieno uoksui, salietros, medžio anglies ir sieros — parakui, gyvsidabrio ir azoto rūgšties — degtuvui, pagaliau švino kulkoms bei šratams,— ir Sairas jums padarys puikiausią šautuvą.

— Taip, taip,— patvirtino inžinierius.— Ir visų tų medžiagų saloje, be abejo, atsiras, tik padaryti šaunamąjį ginklą labai sunku, čia reikia gerų įrankių ir labai tikslių prietaisų. Bet nieko, paskui pažiūrėsim...

— Ak, kam mes išmetėme iš gondolos į jūrą ginklus ir visus įrankius, netgi kišeninius peilius! — sušuko Penkrofas.

— Bet jeigu nebūtume jų išmetę, tai balionas mus pačius būtų paskandinęs vandenyne,— atkirto Herbertas.

— Gal ir teisybę sakai, mielasis,— sutiko jūrininkas ir tuojau pat pridūrė:— Būčiau norėjęs pamatyti Džonatano Forsterio ir jo bičiulių fizionomiją. Atėjo rytą į aikštę, o ji tuščia — balionas išskridęs!

The sun advanced slowly . . .

Iš tikrųjų, kai šešėlis pasidarys trumpiausias, tuo momentu ir bus vidudienis. Reikės tik stebėti to šešėlio galą ir susekti, kada šešėlis, pamažu vis trumpėjęs, vėl pradės ilgėti. Palenkęs lazdą į priešingą pusę nuo saulės, Sairas Smitas tuo pačiu pailgino metamą šešėlį, o dėl to buvo lengviau sekti jo keitimąsi. Juk kuo ilgesnė laikrodžio rodyklė, tuo geriau matyti, kaip jos galiukas slenka aplink ciferblatą. Lazdos šešėlis buvo nelyginant ratu besisukanti rodyklė.

Nusprendęs, kad jau metas pradėti stebėjimą, Sairas Smitas atsiklaupė ant žemės ir, smaigstydamas į smėlį mažus medinius kuoliukus, ėmė žymėti, kaip iš lėto trumpėja lazdos šešėlis. Inžinieriaus draugai, žemai pasilenkę, visa tai sekė labai susidomėję.

Žurnalistas rankoje laikė chronometrą, pasiruošęs atžymėti minutę ir sekundę, kada šešėlis bus trumpiausias. Kadangi Sairas Smitas savo stebėjimą darė balandžio šešioliktąją, tą dieną, kai tikrasis laikas sutampa su viduriniu laiku, tai Gedeono Spileto pažymėtasis laikas turėjo būti tikrasis Vašingtono laikas ir dėl to palengvinti visus apskaičiavimus.

Saulė palengva kilo aukštyn, lazdos šešėlis vis trumpėjo, ir vos tiktai Sairui Smitui pasirodė, kad jis vėl pradeda ilgėti, tuojau paklausė:

— Kelinta valanda?

— Viena minutė šeštos,— atsakė Gedeonas Spiletas.

Dabar beliko apskaičiuoti stebėjimo rezultatus, o tai buvo visai nesunku. Paaiškėjo, kad atstumas tarp Vašingtono dienovidinio ir Linkolno salos dienovidinio sudaro penkių valandų skirtumą: Linkolno saloje buvo vidudienis, o Vašingtone jau penkta valanda vakaro. Tuo tarpu Saulė, skriedama regimąjį ratą aplink Žemę, kas keturios minutės pereina vieną laipsnį, o per valandą — penkiolika laipsnių; padauginęs penkiolika laipsnių iš penkių, Gedeonas Spiletas gavo septyniasdešimt penkis laipsnius.

Kadangi Vašingtono geografinė ilguma lygi 77°3'11", o apytikriai — septyniasdešimt septyniems laipsniams nuo Grinvičo dienovidinio, kurį tiek anglai, tiek amerikiečiai laiko pradiniu tašku geografinėms ilgumoms nustatyti, vadinasi, sala buvo į vakarus nuo Grinvičo dienovidinio

per septyniasdešimt septynis laipsnius (Vašingtono ilguma) plius septyniasdešimt penki laipsniai — tai yra šimtas penkiasdešimt antrame laipsnyje vakarų ilgumos.

Sairas Smitas pranešė draugams savo apskaičiavimų rezultatą ir, atsižvelgdamas į galimas stebėjimo klaidas, kaip ir geografinę platumą nustatant, vis dėlto manė galįs pasakyti, jog Linkolno sala yra tarp trisdešimt penktosios ir keturiasdešimtosios pietinės lygiagretės ir tarp šimtas penkiasdešimtojo ir šimtas penkiasdešimt penktojo dienovidinio į vakarus nuo Grinvičo dienovidinio.

Kaip matote, nustatydamas abi koordinates, jis tarėsi galėjęs apsirikti penkiais laipsniais, o kadangi vienas laipsnis lygus šešioms dešimtims mylių, tai tikroji salos platuma ir ilguma galėjo apskaičiavimų neatitikti trimis šimtais mylių.

Bet ši klaida kolonistams, turintiems apsispręsti, ką toliau daryti, nebuvo labai svarbi. Paaiškėjo, kad Linkolno sala per daug toli nuo bet kokios žemės: nebuvo ko nė galvoti tokį atstumą nuplaukti menku luoteliu.

Gautosios koordinatės rodė, kad bent tūkstantis du šimtai mylių ją skiria nuo Taičio ir Tuamotu salyno, kad iki Naujosios Zelandijos yra daugiau kaip tūkstantis aštuoni šimtai mylių, o iki Amerikos krantų — daugiau kaip puspenkto tūkstančio mylių.

Sairas Smitas ilgai suko galvą, bet negalėjo prisiminti šioje Ramiojo vandenyno dalyje nė vienos salos, kurios geografinė padėtis atitiktų Linkolno salos padėtį.

Penkioliktas skyrius

Žiemojimas neišvengiamas.— Metalurgijos klausimai.— Išsigelbėjimo salelės tyrinėjimas.— Ruonių medžioklė.— Keistas žvėris.— Koala.— Kataloniškas būdas.— Geležies lydymas.— Kaip gauti plieną.

Pirmadienį, balandžio 17-ąją, iš ryto Penkrofas pirmiausia kreipėsi į Gedeoną Spiletą:

— Na, misteri Spiletai, kuo mes šiandien būsime?

— Kaip Sairas pasakys,— atsiliepė žurnalistas.

Pasirodė, kad iš plytininkų ir puodžių dabar jiems reikės tapti metalurgais.

Praeitą dieną po pietų jie keliavo toliau, kol priėjo smailų Žandikaulio kyšulį, esantį už septyneto mylių nuo Galerijų. Ten baigėsi ilga smėlio kopų grandinė ir prasidėjo kalvynas, susidaręs iš vulkaninių uolienų. Aplinkui čia nestūksojo granitiniai gūbriai lėkštomis viršūnėmis, kaip Plataus Akiračio plynaukštė, o tęsėsi virtinė keisčiausio pavidalo uolų, supančių siaurą įlanką, įsispraudusią tarp dviejų vulkaninės kilmės kyšulių. Nuėję iki tos vietos, kolonistai pasuko atgal ir prieš naktį sugrįžo į savo būstą, bet nėjo gulti tol, kol buvo galutinai išspręstas klausimas, ar galima jiems dabar kaip nors ištrūkti iš Linkolno salos.

Nuo Tuamotu salyno juos skyrė didelis atstumas — tūkstantis du šimtai mylių. Penkrofas kategoriškai pareiškė, kad tokiai kelionei, ypač audringą rudenį, paprasta valtis netinka. Be to, ne taip lengva pasidaryti kad ir paprastą laivelį, netgi turint visus reikalingus įrankius, o Linkolno salos kolonistai neturėjo jokių įrankių. Vadinasi, jiems pirmiausia reikėjo pasidirbti plaktukų, kirvių, kirtiklių, pjūklų, grąžtų, drožtuvų ir kitko, o visa tai pareikalaus nemaža laiko. Todėl buvo nutarta žiemoti saloje ir susirasti patogesnį už Galerijas būstą, kur būtų lengviau praleisti šaltąjį metų laiką.

Pirmiausia reikėjo panaudoti geležies rūdą, kurios telkinius inžinierius buvo užtikęs šiaurės vakarinėje salos dalyje, ir iš tos rūdos pasigaminti geležies ir net plieno.

Žemės plutoje grynų metalų paprastai nepasitaiko. Dažniausiai randami cheminiai jų junginiai su deguonimi arba su siera. Tuodu pavyzdžiai, kuriuos Sairas Smitas parsinešė į Galerijas, kaip tik ir buvo tokie junginiai: pirmas — magnetitas be grynanglio priemaišos, o antras — piritas, arba geležies sulfidas. Lengviau buvo apdirbti pirmąją rūdą, nes ji buvo ne kas kita, kaip geležies deginys; norint gauti gryną geležį, reikėjo tą rūdą kaitinti drauge su anglimi ir tokiu būdu pašalinti iš jos deguonį. Tam reikalui rūda ir anglis kaitinama iki aukštos temperatūros — arba labai paprastu „katalonišku" būdu, ir tuomet iš karto gaunama geležis, arba naudojantis aukšta-

krosnėmis, kuriose iš rūdos išlydomas ketus, o paskui, pašalinus iš ketaus tris ar keturis procentus jame esančio grynanglio, gaunama geležis.

Ko reikėjo Sairui Smitui? Gauti ne ketaus, o geležies, gauti greičiausiu būdu. Beje, jo rastoji rūda atrodė švari ir geležinga; tai buvo geležies deginys, kurio gurūs telkiniai esti tamsiai pilkos spalvos; toji rūda duoda juosvas dulkes, kristalizuojasi iš skiedinių taisyklingais aštuonsieniais ir kartais sudaro gamtinius magnetus. Europoje iš jos lydomas pirmos rūšies plienas, kuriuo garsėja Švedija ir Norvegija. Linkolno saloje netoli tos rūdos telkinių buvo ir akmens anglies klodai, iš kur kolonistai jau ėmė anglį. Vadinasi, rūdos apdirbimas turėjo labai palengvėti, kadangi visi gamybai reikalingi elementai buvo susitelkę vienoje vietoje. Ši aplinkybė puikiai išnaudojama Jungtinėse Valstijose, kur su akmens anglimi lydomas metalas, iškastas ten pat, kur ir anglis.

— Vadinasi, dabar mes lydysime geležį, misteri Sairai?— paklausė Penkrofas.

— Taip, mano bičiuli,— atsakė inžinierius.— Bet pirmiau, jei sutinkate, keliausim į Išsigelbėjimo salelę ruonių medžioti.

— Ruonių?— nustebęs pakartojo jūrininkas ir atsigręžė į žurnalistą.— Argi rūdos apdirbimui reikalingi ruoniai?

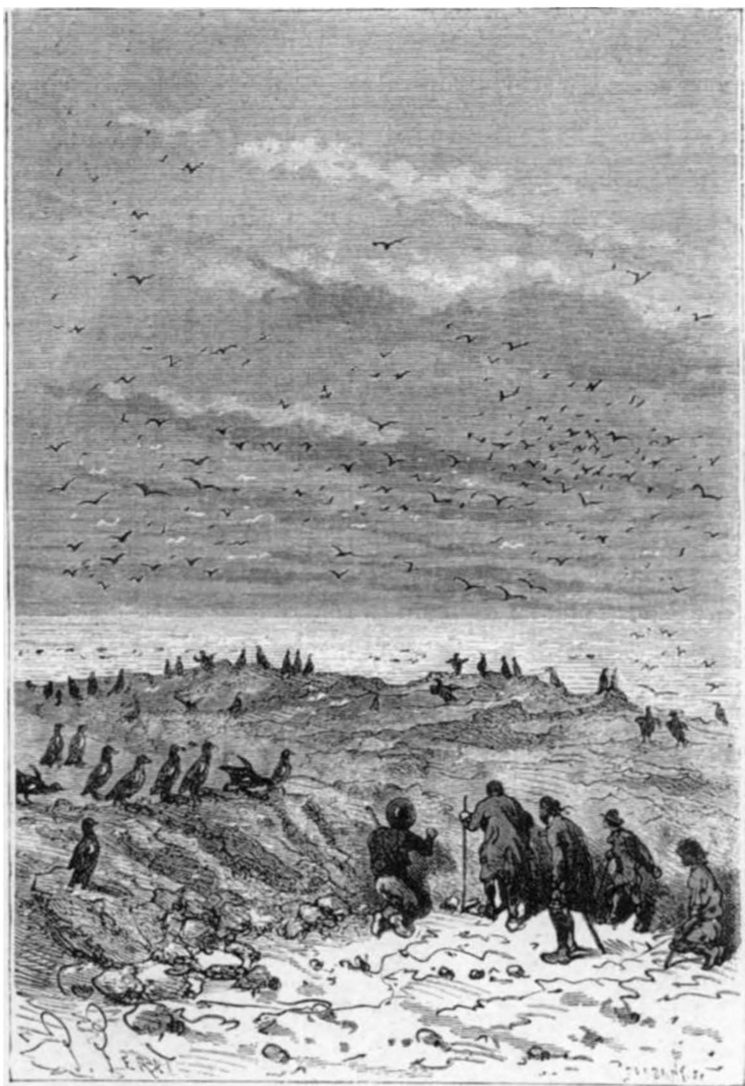
— Jei Sairas taip sako, tai reikalingi,— atsakė žurnalistas.

Bet inžinierius jau buvo išėjęs iš Galerijų, ir Penkrofas ėmė ruoštis į ruonių medžioklę, negavęs suprantamesnio paaiškinimo.

Netrukus Sairas Smitas, Herbertas, Gedeonas Spiletas, Nabas ir jūrininkas susirinko prie sąsiaurio, toje vietoje, kur per atoslūgį buvo galima lengvai jį perbristi. Kaip tik buvo pats atoslūgis, ir medžiotojai briste nubrido į salelę; vanduo jiems siekė tiktai iki kelių.

Sairas Smitas pirmąsyk pateko į Išsigelbėjimo salelę, o jo draugai ten atsidūrė jau antrą kartą, nes kaip tik čia juos išmetė balionas.

Ant kranto tupėjo šimtai pingvinų, žiūrėdami į juos su didžiausiu pasitikėjimu. Kolonistai buvo ginkluoti sun-

The colonists walked carefully through the nests.

kiais vėzdais ir lengvai būtų galėję ištvoti nemaža paukščių iš to pulko, bet jie nė nepagalvojo be jokio reikalo juos mušti, juo labiau kad nenorėjo išbaidyti ruonių, gulinčių ant smėlio per keletą kabeltovų. Taigi jie pasigailėjo tų kvailų luošių, kurių sparnai panašūs į strampgalius, plokšti kaip pelekai ir lyg žvynais apaugę retomis plunksnelėmis.

Kolonistai atsargiai žygiavo į šiaurinį salelės galą; visas krantas buvo duobėtas, tose duobėse suko lizdus jūros paukščiai. Atokiau nuo kranto jūroje juodavo didelės dėmės, plaukiojančios vandens paviršiuje: atrodė, kad ten juda povandeniniai akmenys.

Tai buvo ruoniai, kurių medžioti ir atėjo kolonistai. Bet reikėjo palaukti, kol ruoniai išlips į krantą. Mat jų kūnas siauros verpstės pavidalo, apžėlęs tankiais, labai trumpais plaukais, todėl ruoniai puikiai plaukioja, ir jūroje juos sugauti labai sunku, o žemėje jie gali tik lėtai šliaužioti savo trumpais plaukmenimis.

Žinodamas ruonių įpročius, Penkrofas patarė nepradėti medžioklės, kol jie išlips į krantą ir suguls pasišildyti prieš saulutę,— čia jie greit užmigs kietu miegu, ir tuomet reikės atkirsti ruoniams kelią, kad negalėtų pasprukti į jūrą, ir tvoti jiems lazdomis į tarpuakį.

Medžiotojai pasislėpė pakrantėje už uolų ir tyliai ėmė laukti.

Po valandos ruoniai pagaliau iššliaužė pasišildyti saulės atokaitoj. Buvo jų koks pustuzinis. Penkrofas ir Herbertas atsiskyrė nuo draugų ir nusėlino seklumos pakraščiu, norėdami užpulti ruonius iš jūros pusės ir atkirsti jiems kelią pasitraukti. Tuo tarpu Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas ir Nabas, nušliaužę išilgai uolų, pasirodė mūšio lauke.

Staiga ant kranto visu ūgiu pakilo Penkrofas ir garsiai riktelėjo; inžinierius su dviem draugais leidosi galvotrūkčiais bėgti, norėdami neprileisti ruonių prie vandens. Du ruonius jie vėzdais užmušė, kitiems pavyko nušliaužti iki jūros, ir jie bematant dingo bangose.

— Štai jums ir ruoniai, misteri Sairai! — tarė Penkrofas, eidamas prie inžinieriaus.

— Labai gerai,— atsakė Sairas Smitas.— Iš jų padarysime dumples!

— Dumples?— sušuko Penkrofas.— Štai kokia garbė mūsų laimikiui!

Inžinierius tikrai ketino iš ruonių odos padaryti dumples, reikalingas ugniai pūsti, kai bus lydomas metalas. Užmuštieji ruoniai buvo vidutinio dydžio, kokių šešių pėdų, iš snukio panašūs į šunis.

Vilkti su savim tokius sunkius gyvulius nebuvo jokios prasmės, todėl Nabas ir Penkrofas nutarė nulupti jiems odą vietoje, o tuo tarpu Sairas Smitas ir žurnalistas toliau tyrinėjo salelę.

Jūrininkas ir Nabas mikliai padarė savo darbą, ir po trejeto valandų Sairas Smitas jau turėjo savo žinioj dvi ruonių odas, kurių visai neketino rauginti, norėdamas kuo greičiau padirbti dumples.

Kolonistai palaukė atoslūgio ir, perbridę sąsiaurį, sugrįžo į Galerijas.

Ne taip jau lengva buvo ruonių odas išdžiovinti, lyg ant kailiamaučio ištempus jas ant medinių rėmų, paskui tas odas susiūti plonomis lianomis taip, kad pro siūles neitų iš dumplių oras. Teko viską perdirbinėti keletą kartų. Sairas Smitas turėjo tik dvi plienines geležtes, padarytas iš Topo antkaklio, bet tokios vikrios buvo jo rankos, taip sumaniai jam padėjo draugai, jog po trijų dienų mažoji kolonija gavo dar vieną prietaisą — dumples, skirtas varyti orui į kaitinamą rūdą, kad sėkmingai lydytųsi metalas.

Balandžio 20 dieną iš pat ryto prasidėjo „metalurgijos periodas"— taip jį savo užrašuose pavadino žurnalistas. Kaip jau minėjome, inžinierius tarė būsiant patogiausia darbuotis ten pat, kur yra anglies ir geležies rūdos telkiniai. Tuos telkinius jis buvo aptikęs prie šiaurės rytinių Franklino kalno atšakų, tai yra per šešetą mylių nuo Galerijų. Kasdien grįžti į nuolatinę savo buveinę naktigulto nebuvo ko nė galvoti, todėl „metalurgai" ketino prisiglausti iš šakų pastatytoje palapinėje, kad pradėti svarbūs darbai vyktų be pertraukos ištisą parą.

Taip nusprendę, jie tą patį rytą išėjo į darbų vietą. Nabas ir Penkrofas ant nupintų didelių neštuvų nešė

The animals were struck vigorously.

dumples ir šiek tiek maisto — paukštienos ir valgomų augalų, tikėdamiesi kelionėje tas atsargas papildyti.

Žygiavo per Žakamaro mišką ir jį perėjo įstrižai iš pietryčių į šiaurės vakarus. Reikėjo per brūzgynus skintis sau taką, ir vėliau tai buvo trumpiausias kelias tarp Plataus Akiračio plynaukštės ir Franklino kalno. Niekieno nepaliesti, čia augo didingi ilgaamžiai medžiai — vis tų pačių rūšių, kurias kolonistai saloje jau buvo matę. Bet Herbertas aptiko ir naujų rūšių, o tarp jų — draceną, kurią Penkrofas su panieka pavadino „didžiuokliu poru", kadangi dracena, nors ir labai aukšta, yra iš tos pačios lelijinių šeimos, kuriai priklauso svogūnas, laiškinis česnakas, askaloninis česnakas ir šparagas. Plaušėtos dracenų šaknys išvirtos esti tikras gardumynas, o iš rauginto jų nuoviralo gaminamas labai skanus gėrimas. Kolonistai miške prisirinko tų šaknų.

Mišku ėjo ilgai — visą dieną, bet tokioj kelionėj susipažino su salos augmenija bei gyvūnija. Topą daugiausia domino gyvūnija, tad jis nardė po žolę ir po krūmus, baidydamas žvėrelius ir paukščius. Herbertas ir Gedeonas Spiletas strėlėmis nušovė dvi kengūras ir dar kažkokį gyvulį, panašų į ežį ir į skruzdėdą: į ežį jis buvo panašus todėl, kad taip pat rietėsi į kamuolį, gindamasis nuo priešų atstatytais dygliais, o panašumo su skruzdėda jam teikė kirstuko nagai, siauras snukutis, užsibaigiantis nelyginant kokiu snapu, ir plonas, ilgas liežuvis, visas nusagstytas smulkučiais spygliukais, reikalingais gaudyti ir prilaikyti vabzdžiams.

Pažiūrėjęs į tą keistą žvėrį, Penkrofas, suprantama, tuojau paklausė:

— O jeigu išvirsime iš jo sriubą, į ką jis bus panašus?

— Į gabalą puikios jautienos,— atsakė Herbertas.

— Na daugiau mums nieko ir nereikia,— tarė jūrininkas.

Per tą ekspediciją kolonistai matė ir šernų, bet jie visai neketino žmonių pulti; atrodė, kad tame miške negrėsė pavojus susidurti su plėšriaisiais grobuonimis, tik staiga žurnalistas per keletą žingsnių tankumyne išvydo ant apatinių medžio šakų tupintį gauruotą žvėrį, kurį jis pa-

laikė lokiu, ir ėmė jį piešti. Gedeono Spileto laimė, kad jo pozuotojas nepriklausė grėsmingajai „šleivakojų" šeimai. Tai buvo paprasta koala, dar vadinama ir „tinginiu", nepavojingas žvėris, didumo sulig geru šuniu, rudais gaurais apžėlusiu kailiu, ilgais ir tvirtais nagais, kuriais jis lengvai laipioja po medžius, misdamas jų lapais. Visiems šnekantis apie tą žvėrį, Gedeonas Spiletas be paliovos darbavosi pieštuku, o kai pagaliau buvo nustatyta, koks iš tikrųjų čia pozuotojas, dailininkas nutrynė po eskizu užrašą „Lokys" ir vietoj jo parašė „Koala". Paskui visi nukeliavo toliau.

Penktą valandą vakaro Sairas Smitas davė ženklą sustoti. Kolonistai buvo jau išėję iš miško ir atsidūrė prie galingų kalnyno atšakų, įsirėmusių į Franklino kalną iš rytų pusės. Už keleto šimtų žingsnių nuo sustojimo vietos tekėjo Raudonasis upelis, taigi vandens eiti buvo netoli.

Kolonistai tuojau ėmė rengti stovyklą. Per kokią valandą pamiškėj, medžių paūksmėj, iškilo pakenčiamas būstas — iš šakų pastatyta palapinė, perpinta lianomis ir aptepta moliu. Geologiniai tyrimai buvo atidėti kitai dienai. Keleiviai ėmė ruošti vakarienę: priešais palapinę sukūrė skaidrią ugnį, iškepė ant iešmo kepsnį, o aštuntą valandą vakaro visi jau saldžiai miegojo, tik vienas sėdėjo prie laužo ir kurstė ugnį, jei kartais aplinkui slankiotų koks pavojingas žvėris.

Rytojaus dieną, balandžio 21-ąją, Sairas Smitas su Herbertu išėjo ieškoti tos senais laikais susidariusios aukštumos, kur jis buvo radęs geležies rūdos pavyzdžius. Jo aptikti rūdos telkiniai buvo pačiame žemės paviršiuje, vienos šiaurrytinės kalnyno atšakos papėdėje. Lengvai lydoma, labai geležinga rūda puikiausiai galėjo būti apdirbta tuo būdu, kurį galvojo panaudoti Sairas Smitas; tasai vadinamasis kataloniškasis būdas, tik dar labiau supastintas, plačiai praktikuojamas Korsikoje.

Lydant rūdą tikruoju kataloniškuoju būdu, reikia įrengti dideles lydymo krosnis ir tigelius; rūda ir anglis pakaitomis pilama į krosnį sluoksniais, ten pavirsta metalu, o nuo jo atsiskiria šlakas. Bet Sairas Smitas, nenorėdamas statyti griozdiškų įrengimų, nutarė paprastai su-

krauti didžiulį rūdos ir anglies kubą, o į jo vidurį dumplėmis varyti orą. Turbūt tokiu pat būdu kadaise rūdą lydė biblinis Tubalis Kainas ir pirmieji pasaulio metalurgai. Ir tai, kas sekėsi Adomo provaikaičiams, kas vis dar davė gerų rezultatų daug geležies rūdos bei kuro turinčiose šalyse, neabejotinai buvo galima padaryti ir Linkolno saloje.

Anglies mūsų metalurgai be didelio vargo gavo netoli nuo savo stovyklos — iš klodo pačiame žemės paviršiuje. Rūdą sudaužė į smulkius gabalus, rankomis nuvalė žemės grumstus bei smėlį. Paskui pakaitomis, sluoksnis po sluoksnio, sukrovė didelę krūvą anglies ir rūdos, kaip krauna malkas angliadegiai. Dumplėmis pučiamo oro veikiama, anglis toje krūvoje turėjo virsti anglies dvideginiu, po to viendeginiu, o šis, veikdamas geležies deginį, turėjo paimti iš jo deguonį.

Sairas Smitas padarė visa, kas reikalinga. Prie anglies ir rūdos krūvos buvo pritaisytos iš ruonių odų pasiūtos dumplės; oras iš dumplių ėjo pro vamzdį, specialiai padarytą iš ugniai atsparaus molio ir išdegtą krosnyje. Paleidus į darbą dumplių mechanizmą, susidedantį iš kilnojamų rėmų, plaušinės virvės ir atsvaros, pro vamzdį tuojau ėmė veržtis smarki oro srovė; dėl to kylant kaitinamoje krūvoje temperatūrai, tarp rūdos ir anglies greičiau vyko cheminė reakcija, ir rūda virto geležimi.

Darbas buvo sunkus. Kolonistams čia reikėjo daug kantrybės ir sumanumo. Bet pagaliau jie sėkmingai tą darbą nuveikė ir gavo geležies luitą su gruoblėtu ir akytu paviršiumi; tą geležį dar reikėjo kalti ir tokiu būdu pašalinti prikepusią šlako plutą. Savamoksliai kalviai, aišku, neturėjo kūjo, bet rado išeitį — pasielgė taip pat, kaip elgėsi jų pirmtakai, pirmykštės visuomenės metalurgai.

Pirmąjį geležies gabalą jie pririšo prie koto ir taip pasidirbo kūjį; tuo kūju ant granitinio priekalo ėmė kalti kitus luitus ir tokiu būdu gavo grubaus kalimo, bet visokiems dirbiniams tinkamą geležį.

Pagaliau po sunkaus triūso ir didelių pastangų balandžio 25 dieną buvo nukalta keletas geležies luitų, o paskui iš jų padirbta įvairių įrankių: žnyplių, replių, kir-

tiklių, dalbų ir kitko. Anot Penkrofo ir Nabo, tai buvo tikros brangenybės.

Bet daug daugiau naudos negu gryna geležis galėjo duoti plienas. O plienas yra geležies ir grynanglio junginys, gaunamas dvejopu būdu: arba iš ketaus, pašalinant grynanglio perteklių, arba iš geležies pridedant tam tikrą kiekį grynanglio. Pirmuoju atveju, pašalinus iš ketaus dalį grynanglio, gaunamas natūralusis arba pudlinginis plienas, o prie grynos geležies pridėjus grynanglio — cementuotas plienas.

Kaip tik tokio plieno Sairas Smitas ir norėjo išlydyti, nes grynos geležies jau buvo. Ir jis tai padarė, ugniai atsparaus molio tigelyje perlydęs geležį kartu su grūsta anglimi.

Plienas gali būti kalamas tiek karštas, tiek šaltas. Nabas ir Penkrofas, Sairo Smito sumaniai vadovaujami, pridirbo kirvių, raudonai juos įkaitino ir panėrė į šaltą vandenį; kirviai buvo puikiai užgrūdinti.

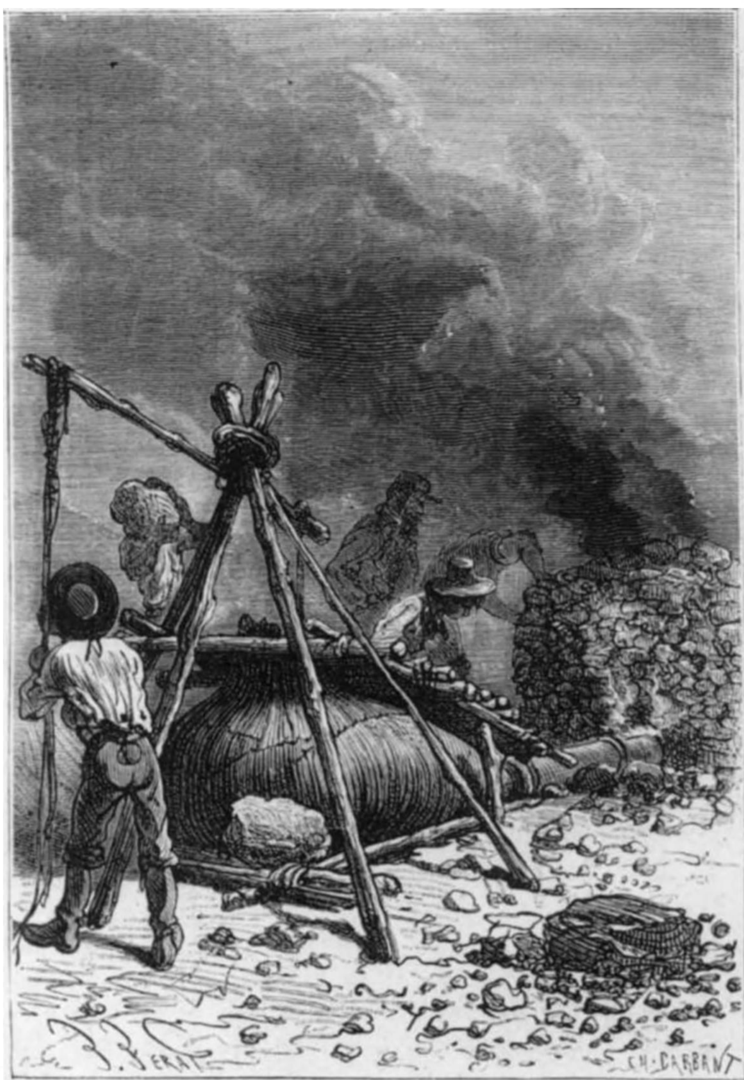
Kalviai nukalė — žinoma, nedailiai — geležčių drožtuvams, įvairių kirvių, plieno juostų, pjūklų, dailidžių žirklių, kirtiklių, kastuvų, dalbų, plaktukų, vinių ir kitko.

Gegužės 5 dieną pirmasis „metalurgijos periodas" pasibaigė, ir kalviai sugrįžo į Galerijas, bet netrukus jie ėmėsi naujų darbų, įgijo naujų įgūdžių ir tapo kitų amatų meistrais.

Šešioliktas skyrius

Antrąkart svarstomas būsto klausimas.— Penkrofo fantazijos.— Tyrinėjama šiaurinė salos dalis.— Šiaurinis plynaukštės kraštas.— Gyvatės.— Tolimasis ežero kraštas.— Topo nerimas.— Topas puola į ežerą.— Grumtynės po vandeniu.— Diugonas.

Atėjo gegužės 6 diena, atitinkanti lapkričio 6-ąją Šiaurės pusrutulio šalyse. Jau keletas dienų dangus blausėsi, laikas buvo ruoštis artėjančiai žiemai. Tiesa, oras smarkiai neatšalo, šimtalaipsnis termometras Linkolno saloje būtų rodęs vidutinę temperatūrą nuo dešimties iki dvylikos laipsnių aukščiau nulio. Tokiu reiškiniu nerei-

The operation proved difficult.

kia stebėtis, juk Linkolno sala, labai galimas daiktas, buvo Pietų pusrutulyje tarp trisdešimt penktosios ir keturiasdešimtosios lygiagretės, vadinasi, tokiose pat klimatinėse sąlygose kaip Sicilija ir Graikija. Bet, kaip žinoma, Graikijoje ir Sicilijos saloje esti smarkių šalčių, kartais pasninga, todėl Linkolno salos gyventojams irgi reikėjo laukti viduržiemį šalčių ir laiku nuo jų apsisaugoti.

Tiesa, šalčiai tuo tarpu dar negrėsė, bet jau artėjo liūčių metas, o toje vienišoje saloje vidur Ramiojo vandenyno, kur siautėja įnirtingi viesulai, audros tikriausiai būdavo dažnos ir baisios viešnios.

Kolonistai vėl apsvarstė būsto klausimą ir greit nutarė, kad reikia susirasti tinkamesnę už Galerijas prieglaudą.

Penkrofas, suprantama, jautė šiokį tokį patraukimą prie senojo būsto, jo paties surasto pirmomis baisiomis dienomis, bet jis gerai žinojo, kad reikia ieškoti kitos buveinės. Juk jūros bangos — skaitytojas turbūt dar atsimena — jau buvo užliejusios akmeninius Galerijų koridorius, taigi kolonistai negalėjo rizikuoti ir laukti, kol jūra vėl įsiverš.

— Be to, mums reikia apsisaugoti nuo bet kokio užpuolimo,— pasakė Sairas Smitas, tą dieną šnekėdamasis su draugais apie tolimesnį gyvenimą saloje.

— Kam? Sala juk negyvenama! — nusistebėjo žurnalistas.

— Galimas daiktas,— atsakė inžinierius,— nors neužmirškite, kad mes ištyrėme toli gražu dar ne visą salą. Bet jeigu joje ir nebūtų nė vieno žmogaus, tai vis dėlto čia yra daug pavojingiausių žvėrių. Reikia apsisaugoti nuo galimo užpuolimo, kitaip mums teks paeiliui budėti naktimis prie laužo ir kurstyti ugnį. Pagaliau, mano bičiuliai, reikia būti atsargiems ir viską numatyti. Šioje Ramiojo vandenyno dalyje ne retenybė malajų piratai...

— Ką?— nustebęs sušuko Herbertas.— Taip toli nuo bet kokios žemės?

— Tikra teisybė, mano vaikuti,— atsakė inžinierius.— Piratai — drąsūs jūrininkai ir užkietėję piktadariai. Mums būtinai reikia imtis atsargumo priemonių.

— Gerai,— sutiko Penkrofas.— Padarysime įtvirtinimus apsaugai nuo dvikojų ir keturkojų grobuonių. Bet ar ne geriau, misteri Smitai, dabar ištirti visą salą, o jau po to nuspręsti, ką daryti?

— Aišku, taip bus geriau,— pritarė Gedeonas Spiletas.— Kas žino, gal kitoje pusėje salos užeisime gerą sausą olą, kokios čia iki šiol negalėjome rasti.

— Taip tai taip,— atsakė inžinierius,— bet jūs, mano bičiuliai, užmirštate, kad mums reikia įsikurti netoli gėlo vandens, o nuo Franklino kalno viršūnės mes nepastebėjome salos vakaruose jokios upės nei upeliūkščio. O čia esame tarp Gailestingumo upės ir Granto ežero,— tai labai svarbi aplinkybė, į ją turime atsižvelgti. Be to, šis krantas apsaugotas nuo pasatų, Pietų pusrutulyje pučiančių į šiaurės vakarus.

— O žinote ką, misteri Smitai? Pasistatykime namus ant ežero kranto. Dabar juk turime ir plytų, ir įrankių. Buvome jau plytininkais, puodžiais, liejikais, kalviais, o dabar būsime mūrininkais. Po šimts pypkių, argi mes nevaliotume?

— Žinoma, valiotume, mano mielas. Bet su tuo nėra ko skubėti, pirmiau reikia paieškoti. Gal rasime pačios gamtos mums įrengtą būstą. Tuomet nereikės ilgai ir sunkiai darbuotis, o turėsime saugią prieglaudą, kur nebaisūs bus jokie priešai, nei slypintys saloje, nei tie, kurie gali čia užklysti iš vandenyno.

— Jūsų teisybė, Sairai,— tarė žurnalistas.— Bet juk mes jau apžiūrėjome granitinį gūbrį palei visą krantą ir neradome nė vienos olos, netgi jokio plyšio!

— Visiškai jokio! — pritarė Penkrofas.— Ak, jei būtų galima iškirsti sau būstą šitoje granito sienoje, gana aukštai, kad iš apačios niekas negalėtų mūsų užpulti. Kaip būtų gerai! Aš tarytum jau matau — šeši arba net septyni kambariai, su langais į jūrą. . .

— Su langais, ir ne šiaip kokiais, o su dideliais langais, kad būtų daug šviesos. . .— juokdamasis pasakė Herbertas.

— Ir kad būtų laiptai! — pridūrė Nabas.

— O ko jūs juokiatės?— pasipiktino jūrininkas.— Gal aš pasiūliau kokį neįmanomą dalyką? Argi mes neturime

kirtiklių ir dalbų? Argi misteris Sairas negali pagaminti parako? Tuomet padėsime miną ir išsprogdinsime uolą. Ar ne taip, misteri Sairai? Juk jūs pagaminsite parako, kai mums prireiks?

Sairas Smitas atidžiai klausėsi Penkrofo, dėstančio fantastinius savo planus. Įsiskverbti į tą granitinį kalnagūbrį, net susprogdinus parako miną, būtų reikėję milžiniškų pastangų. Taigi beliko tik apgailestauti, kad pati gamta nenuveikė sunkiausio darbo. Bet Sairas Smitas, nenorėdamas Penkrofo nuvilti, nieko jam nesakė, tik pasiūlė gerai apžiūrėti visą granitinę sieną — nuo upės žiočių iki to kampo, kuriuo ji baigėsi šiaurėje.

Išėję į žvalgybą, kolonistai nužygiavo apie porą mylių, kuo kruopščiausiai tyrinėdami granitinę sieną. Bet lygiame, statmename jos paviršiuje niekur, ničniekur nebuvo nė vienos duobutės. Viršuj skraidantys uoliniai karveliai suko lizdus įdubose, pasitaikančiose tik ant granitinio kalnagūbrio keteros ir tarp keistų viršutinės briaunos kyšulių.

Niekur neradę olos, tyrinėtojai labai apgailestavo, nes nebuvo ko nė galvoti patiems iškirsti tame granite pakankamo dydžio olą, naudojant kirtiklius ir net paraką. Visame tame pakrantės ruože lyg tyčia buvo tik viena vieta, tinkama nors laikinai prisiglausti,— tai Penkrofo aptiktos Galerijos; bet dabar tą prieglaudą reikėjo palikti.

Savo tyrinėjimą kolonistai baigė prie šiaurinio sienos krašto, kur prasidėjo ilgas šlaitas, nuožulniai einantis žemyn lig pat jūros. Nuo tos vietos iki vakarinio salos pakraščio žemėjanti kranto aukštuma turėjo ne daugiau kaip keturiasdešimt penkių laipsnių nuolydį ir atrodė lyg netvarkingai suversta akmenų, žemių ir smėlio masė, krūmų, žemaūgių medžių ir žolių šaknų sutvirtinta. Šen bei ten iš puraus viršutinio klodo kyšojo smailios granito uolos. Šlaituose pakopomis kilo medžių guotai ir žaliavo gana tanki žolė. Bet į pakalnę augmenijos vis mažėjo, o nuo šlaito papėdės iki jūros ėjo nyki, tuščia smėlio juosta.

Sairui Smitui ne be pagrindo dingtelėjo mintis, kad kur nors čia iš Granto ežero tikriausiai garma kriok-

lys. Juk turi nutekėti vandens perteklius, Raudonojo upelio be paliovos nešamas į ežerą. Tačiau iki šiol inžinierius niekur negalėjo to nuotėkio rasti, nors buvo ištyręs ežero krantą nuo upelio žiočių iki Plataus Akiračio plynaukštės.

Sairas Smitas pasiūlė draugams užlipti šlaitu aukštyn ir grįžti į Galerijas per Plataus Akiračio plynaukštę, kelionėje ištyrus šiaurinį ir rytinį ežero krantą.

Pasiūlymas buvo priimtas, ir per keletą minučių Herbertas ir Nabas jau užkopė ant plynaukštės. Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas ir Penkrofas lėčiau, kaip dera rimtiems žmonėms, sekė paskui juos.

Už dviejų šimtų pėdų nuo plynaukštės krašto pro šakų raizginį spindėjo saulės nutvieksta rami puikaus ežero plynė. Gamtovaizdis aplinkui buvo nuostabus. Giraitėse vienas šalia kito niūksojo medžiai, savo pageltusiais ir bronziniais lapais maloniai glostydami akį. Ant žalio vešlios žolės kilimo juodavo išvirtę, laiko rankos pakirsti milžinų medžių kamienai. Oras net skambėjo nuo paukščių čiauškesio, skardžiai čirikavo kakadu, lakiodami nuo šakos ant šakos tartum gyva sparnuota vaivorykštė. Atrodė, kad saulės šviesa, skverbdamasi į tas nepaprastas giraites, suskyla į visas savo spektro spalvas.

Užuot keliavę tiesiai prie šiaurinio ežero kranto, kolonistai apsuko plynaukštę, ketindami pasiekti kairįjį upelio krantą prie pat žiočių. Jie padarė bent pusantros mylios vingį, tačiau kelionė čia buvo nesunki, nes miškas praretėjo ir tarp medžių kolonistai galėjo laisvai sau žygiuoti. Aiškiai buvo matyti, kad čia baigiasi derlingoji salos dalis, nes augmenija čia jau nebuvo tokia vešli, kaip tarp Raudonojo upelio ir Gailestingumo upės.

Sairas Smitas ir jo draugai gana atsargiai slinko pirmyn ta dar neištirta salos vieta. Juk visa jų ginkluotė buvo tik lankai su strėlėmis ir geležimi apkaustytos lazdos. Tačiau nė vienas plėšrusis žvėris nesirodė. Galimas daiktas, tie pavojingi priešai buvo pasirinkę gyventi miškų tankumynus salos pietuose. Ir staiga pasitaikė labai nemalonus nuotykis. Topas, pašiaušęs keterą, sustojo prieš didelę keturiolikos ar penkiolikos pėdų ilgio gyvatę. Nabas lazda ją užmušė. Apžiūrėjęs gyvatę, Sairas Smitas

Top faced a large snake.

pasakė, kad ji nenuodinga ir priklauso prie deimantinių gyvačių, kurias Naujajame Pietų Velse čiabuviai vartoja maistui. Bet neabejotinai čia veisėsi ir kitokių gyvačių, kurių įgėlimas mirštamas, kaip antai, kurčiosios gyvatės su dvišaka uodega, ūmai pakylančios iš po kojų, arba sparnuotosios gyvatės su dviem antaugom, kuriomis jos puola savo auką žaibo greičiu. Atsikvošėjęs Topas ėmė gyvates medžioti su tokiu įniršiu, jog darėsi baisu dėl jo paties. Todėl šeimininkas jį nuolat šaukė pas save.

Netrukus ekspedicijos dalyviai priėjo Raudonojo upelio žiotis, o kai persikėlė į kitą krantą, tai išvydo jau pažįstamą vaizdą, kurį buvo matę, leisdamiesi nuo Franklino kalno. Sairas Smitas įsitikino, kad Raudonojo upelio debitas gana didelis, vadinasi, pati gamta turėjo pasirūpinti vandens nuotėkiu, kitaip ežeras būtų jau persipildęs. Bet kur tas nuotėkis? Būtinai reikėjo jį surasti ir pasinaudoti vandens kritimo jėga kaip mechaniniu varikliu.

Pasiskirstę grupėmis, bet nelabai nutoldami vieni nuo kitų, kolonistai žygiavo stačiu ežero krantu. Iš daug ko buvo matyti, kad ežere labai gausu žuvies, ir Penkrofas nutarė tuo turtu pasinaudoti, tam reikalui pasidirbęs žvejybos prietaisų.

Iš pradžių visi pasuko į šiaurrytinį siaurą ežero pakraštį. Buvo pakankamai pagrindo spėti, kad vanduo nuteka kaip tik toje vietoje, nes ežeras čia siekė beveik patį plynaukštės kraštą. Bet tie spėjimai pasirodė neteisingi, tad kolonistai nukeliavo toliau ežero krantu, kuris darė nedidelį vingį, o paskui ėjo lygiagrečiai su pajūriu.

Šioje pusėje krantas jau nebuvo toks miškingas, tik gražiai aplinkui išmėtyti medžių guotai puošė gamtovaizdį. Keleiviai dabar matė visą Granto ežerą, kurio lygaus paviršiaus neraibino nė mažiausias vėjelio dvelktelėjimas. Topas, landydamas po krūmus, baidė visokius paukščius, o Gedeonas Spiletas ir Herbertas stengėsi nušauti juos strėlėmis. Vienas paukštis, jaunojo medžiotojo taikliai pervertas, nukrito į meldus. Topas puolė tenai ir atnešė gražų juodojo skalūno spalvos vandens paukštį trumpu snapu, iškiliu kaktikauliu, dantytu krašteliu apau-

gusiais pirštais, su baltu apvadu ant sparnų. Didumo jis buvo sulig gera kurapka. Herbertas paaiškino, kad tai laukys, priklausantis ilgapirščiams paukščiams, kurie sudaro pereinamą grupę iš ilgakojų būrio į plėviakojus. Paukštis nelabai koks, jo mėsa kieta ir neskani, bet kadangi Topas buvo ne toks išrankus, kaip jo šeimininkai, buvo nutarta atiduoti jam laukį vakarienei.

Kolonistai žygiavo rytiniu krantu ir jau artėjo prie ištirtų vietų. Sairas Smitas be galo stebėjosi, niekur nematydamas jokių ženklų, kad čia būtų koks nuotėkis iš ežero. Kalbėdamasis su Gedeonu Spiletu ir Penkrofu, jis neslėpė savo nustebimo.

Staiga Topas, bėgdamas priešais šeimininką, pradėjo nerimauti. Protingas šuo ėmė nervingai lakstyti pakrante, ūmai sustojo ir sužiuro į vandenį, pakėlęs leteną, tarsi ketindamas pulti kokį nematomą grobį; paskui ėmė įnirtingai loti, lyg šaukdamas šeimininką, ir staiga nutilo. Nei Sairas Smitas, nei jo draugai iš pradžių į tokį keistą Topo elgesį nekreipė dėmesio, bet netrukus šuo įniko loti kaip padūkęs, ir inžinierius sunerimo.

— Kas ten yra, Topai?— tarė jis.

Šuo leidosi bėgti pas jį, bet tuojau pasuko atgal ir staiga šoko į ežerą.

— Topai, eik šen! Topai! — sušuko Sairas Smitas, nenorėdamas leisti šuniui ieškoti grobio nepažįstamuose ir gal pavojinguose vandenyse.

— Kas gi ten dabar?— paklausė Penkrofas, žiūrėdamas į ežerą.

— Turbūt Topas pajuto kokį nors vandens gyvūną,— tarė Herbertas.

— O gal ten aligatorius! — įsiterpė žurnalistas.

— Ne, nemanau,— atsakė Sairas Smitas.— Aligatoriai gyvena žemesnėse platumose.

Šeimininko šaukiamas, Topas iššoko iš vandens, bet nė sekundės negalėjo nustygti vietoje, nerimastingai šokinėjo aukštoje žolėje, tarsi nujausdamas kokį nors žmonėms nematomą gyvūną, plaukiantį po vandeniu palei pat krantą. Tačiau vanduo buvo visiškai ramus, lygaus ežero paviršiaus nedrumstė nė mažiausias raibuliukas. Kolonistai keletą kartų stoviniavo ant kranto ir įdėmiai žiū-

rėjo. Iš vandens niekas nesirodė. Tai buvo kažkokia mįslė. Inžinieriui Smitui ji labai rūpėjo.

— Tyrinėkim iki galo,— pasakė jis.

Po pusvalandžio kolonistai priėjo pietrytinį ežero kraštą ir vėl atsidūrė ant Plataus Akiračio plynaukštės. Ežero krantų žvalgymas, galima sakyti, buvo jau baigtas, bet Sairui Smitui taip ir nepavyko susekti, kur ir kaip iš ežero nuteka vandens perteklius.

— Be abejo, čia kur nors turi būti nuotėkis,— kartojo jis,— ir jeigu jo nematyti žemės paviršiuje, tai vanduo bus prasigraužęs kelią per granitinį kalnagūbrį.

— Jūsų manymu, mums labai svarbu žinoti, kur tas nuotėkis?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Taip, gana svarbu,— atsakė inžinierius.— Jei vanduo prasigraužęs vagą per tą kalnagūbrį, tai labai galimas daiktas, kad ten yra ola, ir gal mums pavyktų nukreipti upelį šalin, o toje oloje įsirengti būstą.

— O ar negali vanduo išbėgti pro angą ežero dugne ir nutekėti į jūrą požemine vaga?— paklausė Herbertas.

— Žinoma, gali,— atsakė inžinierius,— ir jeigu taip, tai netrukus mes patys turėsime statytis namus, kadangi gamta nepanorėjo būti mūrininku ir mums padėti.

Kolonistai jau ketino pereiti plynaukštę ir grįžti į Galerijas, nes buvo penkta valanda vakaro, tik staiga Topas vėl sunerimo. Jis ėmė pašėlusiai loti ir, šeimininkui nespėjus jo sulaikyti, antrą kartą šoko į ežerą.

Visi pribėgo prie kranto. Šuo jau buvo nuplaukęs apie dvidešimt pėdų, ir Sairas Smitas garsiai jį šaukė. Staiga iš vandens išniro didžiulė kažkokio gyvulio galva; ežero čia būta negilaus.

Herbertas tuojau pažino, kuriai amfibijų rūšiai priklauso ta bjauri pabaisa kūgio pavidalo galva, išverstomis akimis ir ilgais, tartum šilkiniais ūsais.

— Lamantinas! — sušuko jis.

Bet tai buvo ne lamantinas, o diugonas, kitas vandeninių žinduolių atstovas, kurio šnervės yra viršutinėje snukio dalyje.

Pabaisa puolė prie šuns. Veltui Topas stengėsi paspruk- ti ir nuplaukti iki kranto. Šeimininkas niekaip negalėjo vargšo šuns išgelbėti. Dar nesuskubo Gedeonas Spiletas

ir Herbertas prisitaikyti ir paleisti į pabaisą strėlių, o diugonas sučiupo šunį ir dingo su juo po vandeniu.

Tvirtai rankoje suspaudęs geležimi kaustytą lazdą, Nabas jau norėjo pulti šuniui į pagalbą ir kautis su nuožmiuoju gyvūnu net vandeny, jo stichijoj.

— Ne, Nabai, neleisiu! — šūktelėjo inžinierius, sugriebęs narsuolį už rankos.

Tačiau po vandeniu vyko kova, neišaiškinama kova, nes juk šuo tokiose sąlygose negalėjo žvėriui priešintis,— žūtbūtinė kova, kadangi ežero paviršius tiesiog virte virė,— beviltiška kova, nes vargšas šuo neišvengiamai turėjo žūti. Ir staiga vidury putoto rato iš vandens išniro Topas. Kažkokios nežinomos jėgos pamėtėtas į orą, jis išlėkė bent dešimtį pėdų viršum ežero, vėl nukrito į kunkuliuojančias bangas, paskui ėmė smarkiai letenomis irtis ir netrukus išsikasė iš vandens, kažkokiu stebuklu išsigelbėjęs ir net negavęs nė vienos rimtos žaizdos.

Sairas Smitas ir jo draugai iš nustebimo net apstulbo. Bet paskui juos suglumino dar paslaptingesnė aplinkybė — kova po vandeniu tarytum dar nesibaigė. Turbūt diugoną užpuolė koks nors galingas priešas, todėl pabaisa, paleidusi šunį, dabar pati gynėsi.

Bet grumtynės truko neilgai. Vanduo nusidažė krauju, ir ežero paviršiuje tarp sklindančių į šalis raudonų ratų sujuodavo iškilęs nejudantis diugono kūnas, o bangos jį išmetė į siaurą smėlėtą seklumą pietiniame ežero gale.

Kolonistai nubėgo į tą vietą. Diugonas buvo nebegyvas. Jis atrodė tikrai didelis — penkiolikos ar šešiolikos pėdų ilgio, o svėrė tikriausiai tris ar keturis tūkstančius svarų. Jo kakle buvo žaizda, padaryta lyg aštriais ašmenimis.

Koks gi vandens gyvūnas nugalabijo siaubingąjį diugoną, taip baisiai perskrodęs jam kaklą? Šios mįslės negalėjo įminti nė vienas kolonistas, ir visi grįžo į savo būstą, priblokšti to nepaprasto nuotykio.

Top, thrown into the air . . .

Septynioliktas skyrius

Ežero tyrinėjimas.— Srovė rodo.— Sairo Smito planas.— Diugono taukai.— Pirito panaudojimas.— Geležies sulfidas.— Kaip gaminamas glicerinas.— Muilas.— Salietra.— Sieros rūgštis.— Azoto rūgštis.— Kaip atsirado krioklys.

Rytojaus dieną, gegužės 7-ąją, Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas, palikę Nabą namie ruošti pietus, užlipo ant Plataus Akiračio plynaukštės, o Herbertas su Penkrofu išėjo aukštyn pagal upę malkų.

Sairas Smitas ir žurnalistas greitai priėjo tą smėlėtą seklumą pietiniame ežero pakraštyje, kur bangos buvo išmetusios diugoną. Prie mėsingos maitos jau buvo suskridę pulkai paukščių. Teko juos nuvaikyti akmenimis, nes inžinierius norėjo diugono taukus pasilaikyti kolonijos reikalams. O to gyvulio mėsa ne tik valgoma, bet ir labai skani,— ne veltui kai kuriose Malajos srityse ji duodama į stalą tik vietiniams karaliukams. Tačiau tais dalykais rūpinosi Nabas. Sairui Smitui galvą kvaršino kitokios mintys. Jam nedavė ramybės vakarykštis nuotykis. Jis norėjo įspėti povandeninių grumtynių paslaptį ir sužinoti, koks mastodontų arba jūros siaubūnų giminaitis taip nuostabiai perrėžė diugonui kaklą.

Inžinierius tylėdamas stovėjo ant kranto ir atidžiai žiūrėjo į ežerą, bet ramiame, skaidriame vandenyje, lyg sidabru nužertame pirmųjų saulės spindulių, nieko nebuvo matyti.

Prie smėlėtos pakrantės, kur gulėjo diugono lavonas, buvo gana seklu, bet toliau ežeras ėjo vis gilyn, o pačiame vidury buvo tikriausiai labai gilu. Ežero duburys atrodė tarytum didžiulė akmeninė taurė, Raudonojo upelio pripildyta vandens.

— Na, ko žiūrite, Sairai?— paklausė žurnalistas.— Man rodos, šiame ežere nėra nieko įtartino.

— Nieko įtartino, mano mielas,— patvirtino inžinierius.— Bet aš iš tiesų nežinau, kaip paaiškinti vakarykštį nuotykį!

— Prisipažinsiu, ir mane tatai nustebino,— tarė žurnalistas.— To žvėries žaizda tikrai keista. O kaip paaiškinti,

kad Topas su tokia jėga buvo išsviestas iš vandens? Dievaži, galima pamanyti, kad jį pamėtėjo galinga kažkieno ranka, o paskui ta pati ranka, ginkluota durklu, mirtinai sužeidė diugoną.

— Taip,— susimąstęs nutęsė Sairas Smitas.— Čia kažkas neaišku. O sakykit, brangusis Spiletai, ar jūs suprantate, kaip aš buvau išgelbėtas iš vandenyno gelmių? Kas mane nunešė į kopas? Nesuprantate, tiesa? Taigi aš jaučiu, kad čia esama kažkokios paslapties. Bet mudu, žinoma, kada nors ją atskleisime. Reikia tik viską stebėti, atidžiai stebėti, o prie draugų apie tuos nepaprastus nuotykius kol kas neverta kalbėti. Stebėkime sau vieni ir dirbkime savo darbą.

Kaip skaitytojai jau žino, Sairas Smitas vis dar negalėjo išaiškinti, kur būtent nuteka iš ežero vandens perteklius, bet kadangi nebuvo jokių žymių, rodančių, kad ežeras kada nors būtų išsiliejęs iš krantų, vadinasi, kur nors turėjo būti nuotėkis. Ir staiga Sairas Smitas kiek nustebęs pamatė, kad toje vietoje, kur jis stovėjo, teka gana smarki srovė. Jis įmetė į vandenį keletą šakelių, ir jos tuojau nuplaukė pietinio krašto link. Tuomet inžinierius leidosi krantu pasroviui ir taip pasiekė pietinį ežero galą. O čia vandens lygis iš karto nuslūgo, tarsi vanduo staigiai būtų garmėjęs į kokį plyšį.

Sairas Smitas atsigulė ant kranto kniūpsčias, ėmė atidžiai klausytis, kone priglaudęs ausį prie vandens, ir aiškiai išgirdo, kaip šniokščia srautas, krintantis kažkur po žeme.

— Šit kaip! — sušuko jis atsistodamas.— Mat kur nuteka iš ežero vanduo. Jis prasigraužęs kelią per granitinį kalnagūbrį ir bėga į jūrą per kokią nors olą. Bet mes tą olą iš vandens paversime sau! Nagi, patikrinsim!

Sairas Smitas nupjovė ilgą šaką, nudrėskė nuo jos lapus, įkišo ją į vandenį toje vietoje, kur du ežero krantai sudarė smailų kampą, ir nustatė, jog vos per vieną pėdą nuo vandens paviršiaus iš tikrųjų esama plačios angos. Požeminis nuotėkis, kurio iki šiol bergždžiai ieškojo Sairas Smitas, pagaliau buvo atrastas. Į urvą besiveržiančios srovės jėga buvo tokia didelė, jog šaką plėšte išplėšė inžinieriui iš rankų ir bematant nunešė.

— Na dabar jau nebėra ko abejoti,— tarė Sairas Smitas,— čia po vandeniu prasideda tunelis. Aš jį atidengsiu.

— Kokiu būdu?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Nuleisiu ežere vandens lygį per trejetą pėdų.

— O kaip tai padarysite?

— Nukreipsiu vandenį kita, platesne, vaga.

— Kur, Sairai?

— Ten, kur ežeras arčiausiai prieina prie pat Plataus Akiračio plynaukštės.

— Bet juk ten granitinė siena,— įsiterpė žurnalistas.

— Na tai kas,— atsakė Sairas Smitas.— Aš granitinę sieną susprogdinsiu, vanduo ims veržtis pro spragą, ežeras nuslūgs, ir urvo anga atsidengs. . .

— O į vandenyno krantą ims garmėti krioklys,— pridūrė žurnalistas.

— Taip, krioklys! — patvirtino Sairas.— Ir mes pasinaudosime jo jėga. Einam, greičiau einam!

Ir inžinierius su savo draugu sparčiai nužingsniavo atgal. Gedeonas Spiletas taip pasitikėjo Sairu Smitu, jog nė valandėlės nesuabejojo, kad jo sumanymas pasiseks. Tačiau tie planai buvo be galo drąsūs. Kaip pralaužti granitinį gūbrį? Kaip be parako, su menkais savo darbo įrankiais išgriauti tvirtas uolas? Ar tik inžinierius Smitas nebus užsibrėžęs nenuveikiamo darbo?

Kai Sairas Smitas ir žurnalistas sugrįžo į Galerijas, Herbertas ir Penkrofas krovė plaustu atplukdytas malkas.

— Medkirčiai savo darbą tuojau baigs, misteri Sairai,— juokdamasis tarė jūrininkas,— ir jeigu jums bus reikalingi mūrininkai. . .

— Mūrininkai tuo tarpu nereikalingi, bet reikia chemikų,— atsakė inžinierius.

— Taip, taip,— pritarė Gedeonas Spiletas.— Norime susprogdinti salą. . .

— Susprogdinti salą?— apstulbęs sušuko Penkrofas.

— Iš teisybės, tik dalį salos,— pataisė Gedeonas Spiletas.

— Paklausykit, mano bičiuliai,— pradėjo inžinierius.

Jis papasakojo draugams apie savo atradimą. Jo nuomone, granitiniame gūbryje, ant kurio iškilusi Plataus Akiračio plynaukštė, turinti būti didesnė ar mažesnė ola,

ir Sairas Smitas ketino į ją įsiskverbti. Tam tikslui, sakė jis, reikia pažeminti ežere vandens lygį, kad pasirodytų urvo anga, pro kurią nuteka vandens perteklius. O kaip tai padaryti? Labai paprastai: duoti vandeniui kitur išeiti, platesne vaga. Taigi būtina pasigaminti sprogstamosios medžiagos, su ja išsprogdinti ežero krantą kitoje vietoje ir gerokai nuleisti vandenį. Sairas Smitas sakė pabandysiąs sudaryti stiprų sprogstamąjį mišinį iš gamtos teikiamų medžiagų.

Nėra ko nė kalbėti, kad visi, o ypač Penkrofas, su džiaugsmu pritarė tam planui. Imtis didvyriškų darbų, susprogdinti granitą, paleisti kriokli — visa tai jūrininkui buvo prie širdies! Ir jeigu inžinieriui Smitui prireikė chemikų, Penkrofas gali būti chemiku su tokiu pat pasisekimu, kaip mūrininku arba batsiuviu. Nabui jis pasakė, jog pasiryžęs dirbti visa, ką tik nori, net tapti šokių ir gerų manierų mokytoju, jeigu toks bus reikalingas.

Pirmiausia Nabui ir Penkrofui buvo pavesta išdarinėti diugoną, nuimti visus taukus, o mėsą padėti atsargai. Juodu tuojau pat išėjo prie ežero, net nepaprašę smulkiau visko paaiškinti. Jų pasitikėjimo Sairu Smitu netemdė jokios abejonės.

Po keleto minučių iškeliavo ir kiti trys kolonistai — Sairas Smitas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas; vilkdami didelius pintinius neštuvus, jie ėjo paupiu aukštyn prie akmens anglies telkinio, kur taip pat buvo labai daug pirito, pasitaikančio palyginti nesenos kilmės pereinamosiose formacijose. Sairas Smitas to mineralo pavyzdžių jau buvo parsinešęs.

Visą dieną trys geologai tempė į Galerijas piritą, ir iki vakaro ten jo susikaupė keletas tonų.

Rytojaus rytą, pirmadienį, gegužės 8-ją, inžinierius pradėjo savo bandymus. Piritiniai skalūnai paprastai susideda iš grynanglio, titnagžemio, aliuminio deginio ir geležies sulfido — pastarojo ten kaip tik daugiausia; tad reikėjo išskirti geležies sulfidą ir kuo greičiausiai paversti jį geležies sulfatu, o iš jo gauti sieros rūgšties.

Tokį uždavinį ir užsibrėžė Sairas Smitas. Sieros rūgštis plačiai naudojama visame pasaulyje; jos suvartojimas gamybos reikalams yra bet kurios šalies pramoningumo

rodiklis. Vėliau sieros rūgštis kolonistams labai pravertė žvakių gamybai, odų rauginimui ir kitkam. Bet dabar inžinierius norėjo jos pasigaminti kitam tikslui.

Parinkę už Galerijų aikštelę, kolonistai rūpestingai ją išlygino, iš žagarų ir malkų sukrovė laužą, ant jo sudėjo pirito gabalus taip, kad tarp jų galėtų praeiti oras, o ant viršaus užpylė ploną sluoksnį pirito, sutrupinto į smulkius, riešuto dydžio gabalėlius.

Kai viskas buvo sukrauta, užkūrė laužą; įkaitę skalūnai užsidegė, nes jie turėjo grynanglio ir sieros. Tada ant viršaus kolonistai užpylė dar kelis sluoksnius grūsto pirito ir visą tą didžiulę krūvą pridengė žemėmis ir velėnomis, palikę tik keletą skylių, kaip tai daro angliadegiai, kraudami malkas anglims degti.

Gruzdanti kuro ir mineralų krūva, kurioje vyko cheminės reakcijos, buvo palikta ramybėje — reikėjo laukti ne mažiau kaip dešimt ar dvylika dienų, kol piritas pavirs geležies sulfidu ir paskui geležies sulfatu, o aliuminio deginys — aliuminio sulfatu, tai yra vienodai tirpiais junginiais, kai tuo tarpu pelenais virtęs titnagžemis bei grynanglis netirpsta.

Kol vyko tie cheminiai procesai, Sairo Smito vadovaujami kolonistai ėmėsi kito darbo ir dirbo labai atsidėję, su didžiausiu užsidegimu.

Nabas ir Penkrofas nuėmė visus diugono taukus ir sudėjo į didelius molinius dubenis. Iš tų taukų reikėjo išskirti vieną sudėtinę jų dalį — gliceriną. Tai buvo galima padaryti, veikiant taukus soda arba kalkėmis. Ir vienu, ir kitu atveju turėjo pasidaryti muilas ir išsiskirti Sairui Smitui reikalingas glicerinas. Kaip žinome, kalkių kolonistams netrūko, bet kalkėmis veikiami taukai duoda netirpstantį, taigi nenaudingą muilą, tuo tarpu veikiant juos soda, gaunamas tirpstantis muilas, kuris kolonistams galėjo praversti namų apyvokos reikalams. Būdamas praktiškas žmogus, Sairas Smitas nutarė perdirbti taukus su soda. Gauti sodos pasirodė ne taip jau sunku. Jūra plukdė į krantą labai daug dumblių — titnaginių, guveinių, jūros šamanų ir kitokių. Taigi kolonistai surinko dideles krūvas tų dumblių, pirma juos išdžiovino, o paskui atvirose duobėse sudegino. Degimas truko keletą die-

nų, ir pakilo tokia aukšta temperatūra, jog sutirpo pelenai; dumbliams sudegus, liko standi pilkšva masė, seniai žinoma kaip natūrali soda.

Dabar Sairas Smitas galėjo perdirbti taukus su soda ir tokiu būdu gavo tirpstantį muilą ir neutralią medžiagą — gliceriną.

Bet to dar neužteko. Būsimiesiems darbams Sairui Smitui dar buvo reikalinga azoto rūgšties druska, plačiau žinoma salietros vardu. Sairas Smitas būtų galėjęs jos pasigaminti, azoto rūgštimi veikdamas kalio karbonatą, kurio lengva gauti iš augalinių pelenų. Bet azoto rūgšties jis neturėjo,— kaip tik jos ir norėjo pasigaminti. Žodžiu, čia buvo užburtas ratas, ir atrodė, kad nepavyks rasti jokios išeities. Laimė, inžinieriui Smitui pati gamta parūpino salietros — reikėjo tik pasirinkti jos. Herbertas rado ištisus salietros klodus šiaurinėje salos dalyje, Franklino kalno papėdėje; beliko tą azoto rūgšties druską tik išvalyti.

Visi tie įvairūs darbai užtruko kokią savaitę, tačiau buvo baigti pirmiau, negu geležies sulfidas pavirto geležies sulfatu. Iki to laiko kolonistai dar suspėjo pasidirbti ugniai atsparių molinių indų ir pamūryti specialią plytinę krosnį būsimam geležies sulfato varymui. Viskas buvo nuveikta iki gegužės 18-sios, ir tą pačią dieną beveik užsibaigė visi cheminiai procesai. Gedeonas Spiletas, Herbertas, Nabas ir Penkrofas, inžinieriaus vadovaujami, tapo puikiais darbininkais. Tiesą sakant, būtinybė yra geriausias mokytojas, kurio visi labiausiai klauso.

Pirito krūvai išdegus, po visų cheminių reakcijų liko geležies sulfatas, aliuminio sulfatas, titnagžemis, anglies atliekos ir pelenai. Kolonistai viską sudėjo į vandens pripiltą didžiulį dubenį, gerai išmaišė ir davė nusistoti, o kai skystis pasidarė skaidrus, jį nupylė — tai buvo geležies sulfato ir aliuminio sulfato tirpalas, tuo tarpu kitos, netirpstančios medžiagos liko nugrimzdusios ant dubens dugno. Skystį šiek tiek nugarino, tada nusėdo geležies sulfato kristalai, o neišgaravusį vandenį, kuriame buvo ištirpęs aliuminio sulfatas, paliko nenaudojamą.

Dabar Sairas Smitas turėjo gana daug geležies sulfato kristalų; iš jų reikėjo pasigaminti sieros rūgšties.

Pramonės praktikoje sieros rūgšties gamybai reikalingi brangūs įrengimai. Reikia ir fabrikų, ir laboratorijų su specialiais platinos indais, ir švininių kamerų, kuriose vyksta cheminės reakcijos (švinas atsparus rūgšties veikimui), ir kita. Žinoma, Sairas Smitas tokių įrengimų neturėjo, bet jis žinojo, kad kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Bohemijoje, sieros rūgštis gaminama paprastesniu būdu ir net pasiekiama geresnių rezultatų — rūgštis gaunama koncentruotesnė. Sakysim, tokiu būdu gaminama vadinamoji Nordhauzeno rūgštis.

Norint gauti sieros rūgštį, Sairui Smitui reikėjo dar atlikti sausąjį varymą: uždarame inde kaitinti geležies sulfato kristalus, kad sieros rūgštis išsiskirtų garų pavidalu, o paskui tie garai kondensuodamiesi pavirstų skysta sieros rūgštimi.

Geležies sulfato kristalai buvo sudėti į ugniai atsparius molinius indus ir kaitinami specialiai sumūrytoje krosnyje. Varymas ir kondensacija pavyko kuo puikiausiai, ir gegužės 20-ąją, praėjus dvylikai dienų nuo viso proceso pradžios, Sairas Smitas jau turėjo labai stiprų reagentą, kurį vėliau ketino naudoti įvairiausiems tikslams.

Bet kam gi pirmiausia buvo reikalinga sieros rūgštis? Ogi azoto rūgščiai gauti. Jos pasigaminti buvo nesunku: paveikęs sieros rūgštimi salietrą, Sairas Smitas distiliacijos būdu išskyrė azoto rūgštį.

O kam inžinieriui prireikė azoto rūgšties? Kol kas jo draugai dar nežinojo — jis nepaaiškino, koks yra galutinis tų visų darbų tikslas.

Tačiau inžinierius jau artėjo prie savo tikslo ir, atlikęs paskutinius bandymus, pagaliau gavo tą medžiagą, kuri pareikalavo tiek daug triūso.

Pasigaminęs azoto rūgšties, Sairas Smitas įpylė į ją glicerino, pirmiau jį sukondensavęs garinimu inde vandens, ir gavo (net nepridėjęs šaldančio mišinio) keletą pintų gelsvo riebaus skysčio.

Tą mišinį Sairas Smitas sudarė vienas ir atokiau nuo Galerijų, nes jis buvo pavojingas ir galėjo sukelti sprogimą; o atnešęs savo draugams indą su gautuoju skysčiu, trumpai pasakė:

— Štai nitroglicerinas!

Iš tikrųjų, jis gavo tą baisią sprogstamąją medžiagą, savo veikimo jėga gal bent dešimt kartų galingesnę už paraką ir jau pridariusią tiek daug nelaimių. Tiesa, vartoti nitrogliceriną pasidarė nebe taip pavojinga, kai chemikai surado būdą paversti jį dinamitu, maišant su tokiomis medžiagomis, kaip cukrus arba molis, kurios gali tą grėsmingąjį skystį sugerti. Bet tuo metu, kai kolonistai atsidūrė Linkolno saloje, dinamitas dar nebuvo žinomas.

— Ir šituo skysčiu jūs norite susprogdinti granitines uolas?— abejodamas paklausė Penkrofas.

— Taip, mano mielas,— atsakė inžinierius.— Ir nitroglicerinas juo stipriau veiks, kad granitas, kaip nepaprastai kieta uoliena, sprogimui gana atsparus.

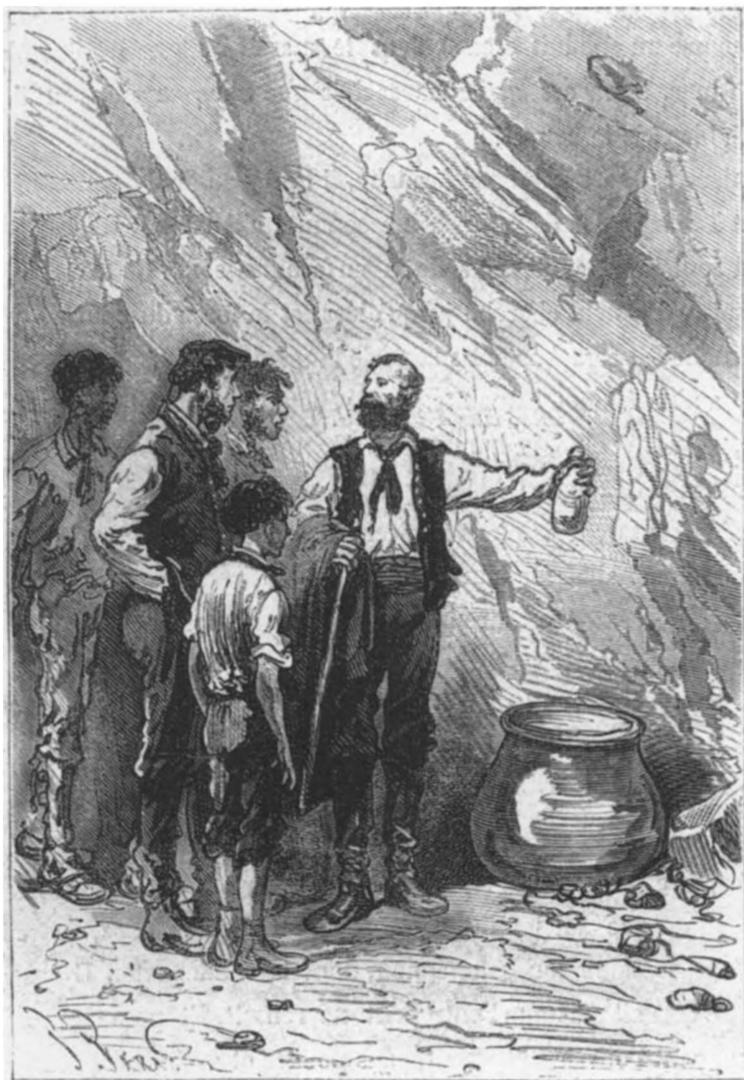
— O kada mes tai pamatysim, misteri Smitai?

— Rytoj, kai tik iškirsime duobę ir padėsime miną,— atsakė inžinierius.

Kitą dieną, gegužės 21-ją, minuotojai auštant išėjo prie Granto ežero, kur vos per penkis šimtus žingsnių nuo vandenyno kranto buvo nedidelė įlankėlė. Toje vietoje Plataus Akiračio plynaukštės pakraštys buvo žemiau negu ežero paviršius, tad jo vandenis laikė tik aukšta granitinė kranto ketera. Buvo visai aišku: jei pavyktų pralaužti tą akmeninę užtvarą, vanduo imtų veržtis iš ežero pro tą spragą, nutekėtų nuožulniu plynaukštės paviršiumi ir kaip krioklys kristų žemyn į vandenyno krantą. Ežeras dėl to nuslūgtų ir atsidengtų senojo nuotėkio anga, o Sairas Smitas kaip tik to ir norėjo.

Taigi kolonistams reikėjo pralaužti granitinę ežero užtvarą. Inžinieriaus vadovaujamas Penkrofas su kirtikliu ėmė vikriai kirsti stipriais smūgiais uoloje skylę. Iš pradžių prakalė granite duobutę palei horizontalų kranto pagrindą ir toliau varė iškartą įžambiai, su tokiu apskaičiavimu, kad jos dugnas būtų žemiau ežero paviršiaus. Sprogimui suskaldžius uolą, turėjo pasidaryti plati vaga vandeniui nutekėti ir gerokai nuslūgti jo lygis.

Darbas užtruko ilgai, nes inžinierius norėjo sukelti labai stiprų sprogimą, tam panaudojęs ne mažiau kaip dešimt litrų nitroglicerino. Bet Penkrofas ir Nabas pasikeis-

"This is nitroglycerin!"

dami darbavosi taip uoliai, kad iki ketvirtos valandos duobė minai jau buvo iškirsta.

Beliko išspręsti klausimą, kaip tą sprogstamąjį mišinį uždegti. Paprastai nitroglicerinas uždegamas su trankiojo gyvsidabrio patronais. Mat sprogimui sukelti reikalingas trinksnis, o šiaip padegtas nitroglicerinas ramiai dega ir nesprogsta.

Sairas Smitas, žinoma, būtų galėjęs be didelio vargo tų padegamųjų patronų pasidirbti. Nors trankiojo gyvsidabrio nebuvo, bet jis galėjo pasigaminti medžiagą, panašią į piroksiliną, kadangi jau turėjo azoto rūgšties. O būtų užtekę įleisti į nitroglieriną patroną su piroksilinu, po to dagčiu jį padegti, ir plykstelėjęs piroksilinas būtų sukėlęs sprogimą.

Bet Sairas Smitas padarė paprasčiau, nes žinojo, kad nitroglicerinas sprogsta nuo sutrenkimo. Jis nutarė pasinaudoti šita jo ypatybe, o jei nepavyktų, tada imtis kitos priemonės.

Iš tikrųjų, reikėjo tik papilti ant akmens keletą lašų nitroglicerino, suduoti į akmenį toje vietoje plaktuku, ir būtų įvykęs sprogimas. Tačiau tam, kas būtų pabandęs daryti tokį eksperimentą, grėsė tikra pražūtis. Vis dėlto Sairas Smitas sugalvojo, kaip išvengti pavojaus. Jis nutarė viršum nitroglicerino duobės pastatyti trikojį ir pakabinti kelių svarų geležies gabalą, pririštą iš lianų nuvyta virve. Nuo tos virvės vidurio ėjo kita virvė, kurią jis įtrynė siera ir nutiesė žeme; laisvasis jos galas buvo per keletą pėdų nuo duobės. Uždegus tą virvę, ugnis turėjo nusigauti iki pirmosios virvės, kuri laikė geležies luitą, o jai nudegus, sunkus gramozdas krisdamas turėjo smarkiai sutrenkti nitroglieriną.

Kai viskas buvo pritaisyta, inžinierius liepė draugams paėjėti toliau nuo pavojingosios vietos, o pats pripylė pilną duobę nitroglicerino ir dar paliejo keletą lašų to sprogstamojo mišinio ant akmens kaip tik po geležies gabalu.

Tai padaręs, Sairas Smitas uždegė siera įtrintos virvės laisvąjį galą ir nubėgo pas savo draugus, kurie jo laukė Galerijose.

Jo apskaičiavimu, liana turėjo degti apie dvidešimt penkias minutes; ir tikrai, po dvidešimt penkių minučių sugriaudėjo baisus sprogimas. Atrodė, kad iki pat gelmių sudrebėjo visa sala. Į orą lyg fontanas šovėsi akmenys, tarytum ugnikalniui išsiveržus. Nuo žemės ir oro drebėjimo susiūbavo vienos ant kitų suvirtusios Galerijų uolos. Nors kolonistai buvo už poros mylių nuo sprogimo vietos, bet išgriuvo ant žemės.

Pašokę jie išbėgo iš savo būsto ir, užkopę ant Plataus Akiračio plynaukštės, nudūmė į tą ežero pakrantę, kur įvyko sprogimas...

Vos tik nubėgę, iš džiaugsmo jie triskart sušuko „valio". Granitiniame ežero krante žiojėjo plati spraga. Kunkuliuodamas ir putodamas, pro ją į plynaukštę veržėsi smarkus srautas, o pasiekęs plynaukštės pakraštį, iš trijų šimtų pėdų aukščio garmėjo į pajūrį!

Aštuonioliktas skyrius

Penkrofas nebeturi jokių abejonių.— Senasis vandens nuotėkis.— Tunelis.— Per granitinį kalnagūbrį.— Topas dingo.— Centrinė ola.— Šulinys.— Paslaptis.— Kirtiklio smūgiais.— Grįžimas.

Taigi Sairo Smito sumanymas puikiausiai pavyko, bet jis kaip paprastai savo pasitenkinimo niekuo neparodė ir, lyg sustingęs, tvirtai sučiaupęs lūpas, tylėdamas žiūrėjo į nepaprastą reginį. Nabas iš džiaugsmo šokinėjo, o Penkrofas, kraipydamas galvą, bambėjo:

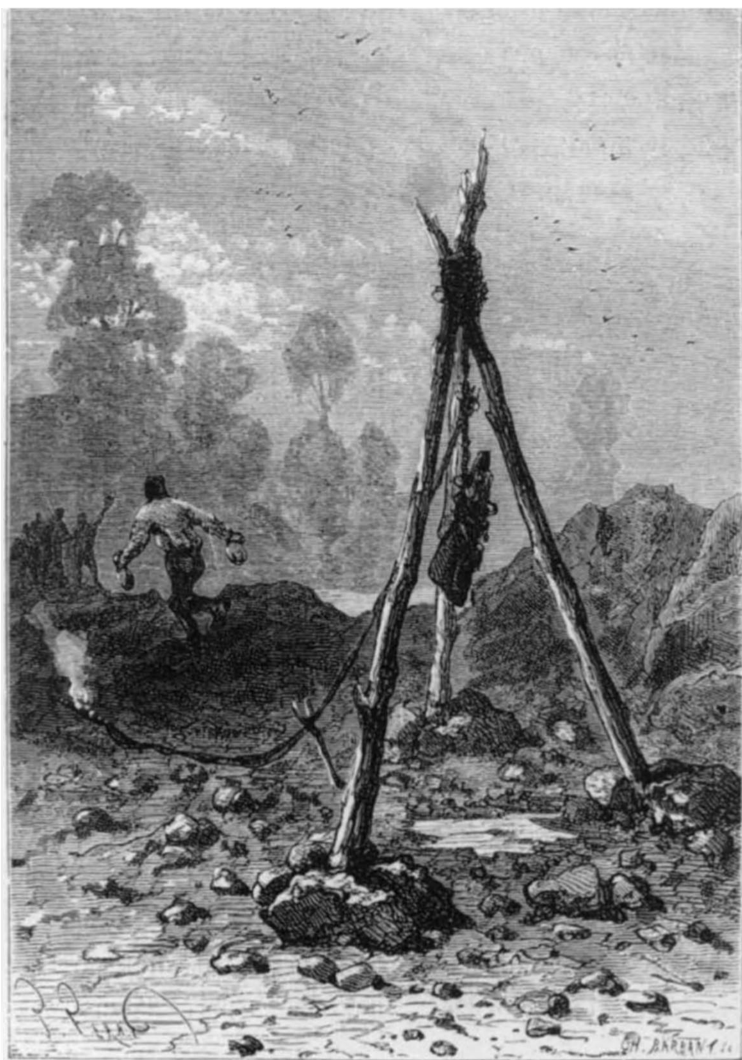
— Tai bent gražu! Šauniai dirba mūsų inžinierius!

Iš tikrųjų, sprogimas stebėtinai suardė uolas. Anga vandeniui nutekėti buvo tokia plati, jog dabar iš ežero liejosi trigubai daugiau vandens negu senuoju taku. Todėl nenuostabu, kad netrukus po sprogimo ežeras nuslūgo ne mažiau kaip dvi pėdas.

Kolonistai grįžo į Galerijas, pasiėmė kirtiklius, geležimi apkaustytas lazdas, skiltuvą bei pintį ir vėl nužygiavo prie ežero. Juos lydėjo Topas. Einant jūrininkas neiškentė nepasakęs, kas jam staiga šovė į galvą:

Pencroff, armed with a pick . . .

Smith lit the fuze.

— O žinote, misteri Sairai, jūs paruošėte tokį malonų skystimėlį, kad tikriausiai galėtumėt susprogdinti visą salą.

— Visiškai teisingai, Penkrofai. Ir salą, ir žemynus, ir visą žemės rutulį,— atsakė Sairas Smitas.— Svarbu tiktai, koks bus jo kiekis.

— O ar negalėtumėt šito savo nitroglicerino panaudoti šautuvų užtaisams?— paklausė jūrininkas.

— Ne, Penkrofai, nitroglicerinas yra sprogstamoji medžiaga, turinti labai didelę griaunamąją jėgą. Bet mes nesunkiai galėtume pasigaminti piroksilino arba net parako, kadangi turime azoto rūgšties, salietros ir anglies. Bėda tiktai, kad nėra šautuvų.

— O, misteri Sairai,— nenusileido jūrininkas,— jūs jau pasistenkite...

Matyt, Penkrofas galutinai išbraukė žodį „negalima" iš Linkolno salos gyventojų leksikono.

Priėję Plataus Akiračio plynaukštę, kolonistai pasuko į tą ežero galą, kur buvo senasis vandens nuotėkis,— dabar anga turėjo būti paviršiuje, o kadangi vanduo paliovė ja tekėjęs, galimas daiktas, bus nesunku įsigauti į tunelį ir pažiūrėti, kas ten dedasi.

Po keliolikos minučių kolonistai jau buvo pietiniame ežero pakraštyje. Metę į jį žvilgsnį, jie įsitikino, kad geidžiamas tikslas pasiektas.

Iš tikrųjų, granitiniame krante, dabar jau viršum vandens lygio, juodavo tunelio anga, kurios jie taip ilgai ieškojo. Ežerui nuslūgus, prie jos buvo galima prieiti siauru kranto iškyšuliu. Anga turėjo maždaug dvidešimt pėdų pločio ir tik dvi pėdas aukščio,— ji atrodė panaši į kanalizacijos vamzdžio angą, dūluojančią už grotelių palei šaligatvį. Taigi įsibrauti į tą požeminį kanalą buvo nelengva, bet Nabas ir Penkrofas stvėrėsi kirtiklių, ir po kokios valandos kolonistai jau galėjo ten įeiti.

Inžinierius priėjo prie tunelio ir įsižiūrėjęs pamatė, kad iš pradžių jis eina žemyn nuožulniai, jo nuolydis ne didesnis kaip trisdešimt ar trisdešimt penki laipsniai. Vadinasi, ne taip jau sunku bus juo nusileisti, o jeigu nuolydis nepasidarys statesnis, tai nusigauti iki pat jūros.

Labai galimas daiktas, kad granitinio kalnagūbrio viduje pasirodys besanti didelė ola, kuria pavyks pasinaudoti.

— Tai kaip, misteri Smitai? Ko gi mes laukiame?— nekantriai paklausė jūrininkas, norėdamas kuo greičiau leistis į tamsų tunelį.— Žiūrėkit, Topas jau nubėgo tenai!

— Gerai,— atsakė inžinierius.— Tiktai reikia pašviesti. Nabai, eik ir pripjauk pušinių šakų.

Nabas ir Herbertas nubėgo į artimiausią giraitę ir netrukus grįžo nešini glėbiu smalingų šakų, iš kurių tučtuojau padarė nelyginant kokius deglus. Su skiltuvu uždegę tas šakas, kolonistai, Sairo Smito vedami, leidosi į tamsų tunelį, kuriuo dar taip neseniai iš ežero tekėjo vandens perteklius.

Tyrinėtojų būgštauta be reikalo: tunelis ėjo vis platyn, ir netrukus jau nebereikėjo leistis susilenkus. Bet granitinė upės vaga, per ilgus amžius vandens nušlifuota, buvo slidi, tad parkristi čia buvo pavojinga. Todėl keleiviai prisirišo prie kits kito virve, kaip tai daroma kopiant į kalnus. Laimė, kad po kojomis pasitaikantys akmens nelygumai sudarė lyg kokius laiptelius, dėl to leistis žemyn buvo lengviau. Per granitą dar tebevarvėjo vandens lašai, deglų šviesoje mirgėdami visomis vaivorykštės spalvomis, ir atrodė, jog nuo tamsaus skliauto kybo didžiulė daugybė stalaktitų. Inžinierius atidžiai apžiūrinėjo juodas, lygias tunelio sienas. Niekur nematyti kitokios medžiagos sluoksnių, niekur jokio plyšio! Nepaprastai sūdri, smulkiagrūdė granitinė kietuma. Tunelis, matyt, egzistavo nuo tų laikų, kai atsirado pati sala. Aišku, kad ne vanduo čia buvo prasigraužęs kelią. Greičiausiai granitinį kalnagūbrį prakirto ne Neptūno, o paties Plutono ranka,— tunelio sienose buvo matyti vandens dar ne visai nugludintos vulkaninių smūgių žymės.

Keleiviai slinko labai pamažu. Visi tylėjo, nes gana smarkiai jaudinosi, leisdamiesi akmeninio kalnagūbrio gilumon, kur, be abejo, pirmą kartą įsiskverbė žmogus, ir tikriausiai ne vienam iš jų vaidenosi, kad šitame su vandenynu susisiekiančiame požeminiame kanale, kur nors tamsiame užkampyje, tūno pasislėpęs aštuonkojis arba kitas koks milžiniškas galvakojis. Todėl eiti reikėjo atsargiai.

The colonists descended slowly . . .

Tiesa, nedidelio tyrinėtojų būrelio priešaky bėgo Topas, ir buvo galima pasikliauti jo uosle bei nuovoka: ištikus pavojui, jis būtų pakėlęs aliarmą.

Nusileidus gana vingiuotu tuneliu kokį šimtą pėdų, priešaky ėjęs Sairas Smitas sustojo. Draugai priėjo prie jo. Toje vietoje tunelis išsiplėtė, sudarydamas nedidelę olą. Nuo akmeninio jos skliauto varvėjo vandens lašai, bet vanduo čia sunkėsi ne iš ežero, nes granite niekur nesimatė plyšių,— tai buvo dar nauji ilgai čia bėgusio srauto pėdsakai. Oras buvo drėgnas, bet jokių kenksmingų garų keleiviai čia nejautė.

— Na, brangusis Sairai,— tarė Gedeonas Spiletas,— štai jums ir būstas, labai nuošalus ir puikiai paslėptas kalnyno gelmėse. Gaila tiktai, kad jame negalima gyventi.

— Kodėl negalima?— paklausė Penkrofas.

— Ankšta ir tamsu.

— Argi mes negalime jo padidinti ir prakirsti sienos, kad čia įeitų šviesa ir oras?— sušuko jūrininkas, dabar jau neturėdamas jokių abejonių.

— Einam toliau pasižvalgyti,— tarė Sairas Smitas.— Kai nusileisime žemiau, gal pasirodys, kad tas darbas nereikalingas, pačios gamtos jau nuveiktas.

— Mes nusileidome dar tik per vieną trečdalį to kalnagūbrio,— įsiterpė Herbertas.

— Taip, maždaug trečdalį,— patvirtino Sairas.— Dabar esame kokiu šimtu pėdų žemiau negu tunelio anga, o kai nusileisime dar šimtą pėdų, galbūt...

— O kur šuo?— neramiai šūktelėjo Nabas, pertraukdamas šeimininką.

Kolonistai apėjo visą olą, bet Topo nerado.

— Tikriausiai nubėgo priekin,— spėliojo Penkrofas.

— Einam paskui jį,— tarė Sairas Smitas.

Visi leidosi toliau. Inžinierius atidžiai sekė gausius tunelio vingius ir be didelio vargo nustatė, kad pagrindinė jo kryptis vis dėlto nesikeičia: tunelis eina jūros link.

Kolonistai nusileido dar penkiasdešimt pėdų, ir staiga jų dėmesį patraukė kažkokie tolimi garsai, aidintys iš tunelio gilumos. Visi sustojo, ėmė klausytis. Tie gar-

sai sklido akmeniniu koridoriumi lyg kokiu ruporu ir girdėjosi labai aiškiai.

— Tai Topas loja! — sušuko Herbertas.

— Taip,— atsiliepė Penkrofas.— Ir dar kaip loja! Tiesiog pasiuto mūsų šunelis!

— Mes turime ginklus — geležimi apkaustytas lazdas,— tarė Sairas Smitas.— Tik būkite atsargūs. Pirmyn!

— Vis įdomiau darosi! — sušnibždėjo Gedeonas Spiletas jūrininkui į ausį, o tas pritardamas linktelėjo galvą.

Sairas Smitas ir jo draugai nuskubėjo Topui į pagalbą. Jo lojimas girdėjosi vis aiškiau. Šuo skalijo net springdamas, tarytum kažko nepaprastai įniršęs. Gal jis susikibo su kokiu nors gyvūnu, netyčia užklupęs jį guolyje? Keleiviai, baisiai susijaudinę, visai negalvojo, kad jiems galbūt gresia pavojus. Jie nebe pamažu leidosi žemyn, o čiuožte čiuožė slidžiu kanalo dugnu ir po keliolikos sekundžių, nusiritę dar penkiasdešimt pėdų, išvydo Topą.

Toje vietoje tunelis baigėsi didele ir labai gražia ola, o po ją, piktai lodamas, lakstė Topas. Penkrofas ir Nabas, mosuodami deglais, stengėsi apšviesti visus granitinių sienų iškyšulius bei įdubimus, o Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas ir Herbertas, pakėlę geležimi kaustytas lazdas, pasiruošė grumtis su bet kokiu priešu. Bet didžiulė ola buvo tuščia. Keleiviai ją išvaikštinėjo skersai ir išilgai — niekur nė gyvos dvasios. O Topas vis taip pat padūkusiai lojo. Nei glostymu, nei grasinimu nebuvo galima jo numaldyti.

— Čia kur nors turėtų būti anga, pro kurią ežero vanduo bėgo į jūrą,— tarė inžinierius.

— Tai jau tikriausiai yra,— sutiko Penkrofas.— Atsargiau, bičiuliai! Žiūrėkit, kad nenugarmėtume į duobę.

— Ieškok, Topai, ieškok! — šūktelėjo Sairas Smitas. Šuo pašokęs nubėgo į kitą olos galą ir ėmė dar garsiau loti.

Kolonistai nusekė paskui jį ir deglų šviesoje išvydo granite atsivėrusią juodą prarają. Be abejo, čia ir tekėjo vanduo, dar visai neseniai sruvenęs per akmeninį kalnagūbrį, tačiau tai buvo nebe nuožulnus koridorius, o tikras šulinys, ir į jį nusileisti atrodė neįmanoma.

Keleiviai prie šulinio angos palenkė deglus, bet nieko negalėjo įžiūrėti. Sairas Smitas paėmė degančią šaką ir įmetė į bedugnę. Smalinga šaka, greitai krisdama, dar smarkiau įsidegė ir apšvietė šulinio vidų, bet keleiviai ir vėl nieko nepamatė. Paskui liepsna virptelėjusi užgeso — turbūt šaka įkrito į vandenį, taigi pasiekė jūrą. Suskaitęs, kiek sekundžių krito šaka, Sairas Smitas nustatė, kad šulinys turi maždaug devyniasdešimt pėdų gylio.

Vadinasi, granitinė ola buvo devynias dešimtis pėdų viršum jūros lygio.

— Štai mums ir būstas,— tarė Sairas Smitas.

— Bet juk čia tikriausiai buvo įsitaisęs koks nors gyvūnas,— spėliojo Gedeonas Spiletas, vis dar degdamas smalsumu.

— Na. tai kas? Senasis šeimininkas — amfibija arba kita kokia būtybė — užleido mums vietą, o pats pabėgo per šulinį,— atsakė inžinierius.

— O man vis dėlto labai gaila, kad negalėjau čia būti prieš ketvirtį valandos vietoj Topo,— įsiterpė jūrininkas.— Juk ne be reikalo šuo taip lojo!

Sairas Smitas pasižiūrėjo į savo šunį, ir jeigu jo draugai tuo metu būtų stovėję arčiau, tai būtų išgirdę, kaip jis pusbalsiu pasakė:

— Taip, man rodos, Topas daug ką žino. Kur kas daugiau už mus!

Rastoji ola atitiko beveik visus kolonistų reikalavimus. Dėl laimingo atsitiktinumo, o svarbiausia dėl to, kad toks įžvalgus buvo jų vadovas, kolonistai dabar savo žinioje turėjo erdvią olą, kurios dydžio blankioje deglų šviesoje dar negalėjo nustatyti, tačiau, be abejonės, bus nesunku plytomis ją pertverti į keletą „kambarių", ir jeigu čia dar nepasidarys tikras namas, tai jie turės bent jau erdvų prieglobstį. Vanduo iš čia išbėgo ir niekuomet nebeužplūs. Vieta liko laisva.

Tiesa, dar reikėjo išspręsti du sunkius klausimus: kaip apšviesti viduj granitinio kalnagūbrio tą didžiulę olą ir kaip padaryti, kad būtų lengviau į ją patekti? Iškirsti angą viršuje nebuvo ko nė galvoti — per daug storas granito klodas dengė olos skliautą. Bet gal pavyks iškalti

langą priešakinėje sienoje iš jūros pusės? Leisdamasis požeminiu koridoriumi, Sairas Smitas apytikriai nustatė jo nuolydį, vadinasi, ir ilgį, todėl dabar spėjo, kad priešakinė olos siena neturi būti labai stora. O jeigu pavyks joje iškirsti langus, tai bus galima prakalti ir duris, įrengti iš lauko pusės laiptus, o tuomet bus patogiau čia įeiti.

Savo planus inžinierius išdėstė draugams.

— Na tai prie darbo, misteri Sairai! — pasiūlė Penkrofas.— Kirtiklį aš turiu pasiėmęs. Ir būkit ramus, langą mes iškirsime. Kur reikia kirsti?

— Štai čia,— atsakė inžinierius ir parodė stipruoliui Penkrofui gana gilią įdubą, kur siena, be abejo, buvo plonesnė.

Penkrofas deglų šviesoje ėmė kirtikliu kapoti granitą; aplink jį į visas puses tiško akmens skeveldros, iš po kirtiklio žiro kibirkštys. Po pusvalandžio jį pakeitė Nabas, o po Nabo kirtiklį paėmė Gedeonas Spiletas.

Taip jie darbavosi jau dvi valandas ir pradėjo būgštauti, kad vargu ar pavyks granitą prakirsti, bet staiga Gedeonas Spiletas paskutiniu dūžiu pramušė sieną, ir kirtiklis iškrito į lauką.

— Valio! Valio! Dar kartą valio! — sušuko Penkrofas.

Siena turėjo ne daugiau kaip tris pėdas storio.

Sairas Smitas pasižiūrėjo pro skylę, iškirstą devyniasdešimties pėdų aukštyje. Jis išvydo smėlėtą kranto ruožą, Išsigelbėjimo salelę, begalinę vandenyno platybę.

Granitas buvo gerokai iškapotas — skylė išėjo gana plati, į olą srūte pasruvo šviesa, ir kolonistams prieš akis atsivėrė didingas reginys.

Kairėje pusėje ola turėjo ne daugiau kaip trisdešimt pėdų aukščio, tiek pat pločio ir šimtą pėdų ilgio; užtat dešinioji pusė buvo didžiulė; granitinis skliautas, lyg apvalus kupolas, čia gaubė olą daugiau kaip devyniasdešimties pėdų aukštyje. Vienur kitur be jokios tvarkos stūksojo granitinės kolonos, remiančios skliautą tarsi didžiojoje katedros navoje. Tas kupolas šonuose buvo parimęs ant masyvių stulpų, sujungtų arba akmeniniais pusračiais, arba aukštomis strėlinėmis arkomis, einančiomis tolyn į tamsias paskliautes; visur matėsi daugybė iškyšulių, panašių į dailias lipdytines puošmenas, ir buvo tiesiog nuo-

The cavern resembled a cathedral.

stabu, kaip savotiškai ir vaizdingai čia susipynę būdingi bizantiškosios, romaniškosios ir gotiškosios architektūros bruožai. Ola atrodė tarytum architekto pastatyti rūmai, nors iš tikrųjų čia pasidarbavo pati gamta, granitinio kalnagūbrio gelmėse sukūrusi tą didingą Alhambrą.

Kolonistai sužavėti stovėjo lyg sustingę. Tenai, kur buvo tikėtasi rasti ankštą olą, jie išvydo nuostabius rūmus, ir Nabas net kepurę nusiėmė, tarsi atsidūręs šventovėje!

Valandėlę patylėję, visi iš džiaugsmo ėmė garsiai šūkauti. Po aukštais skliautais suskambėjo valiavimai ir, dusliai nuaidėję, nutilo kažkur tamsiuose užnarviuose.

— O, mano bičiuliai! — sušuko Sairas Smitas.— Mes įleisim šviesą, daug šviesos į šio granitinio kalnyno vidų; kairėje pusėje įrengsime kambarius, sandėlius, dirbtuves, o šioje puikioje oloje bus mūsų darbo kabinetas ir muziejus.

— Kaip mes šią olą pavadinsime?— paklausė Herbertas.

— *Granitiniais rūmais*,— atsakė Sairas Smitas, ir visi pritardami vėl ėmė šaukti „valio".

Deglai jau baigė degti, o kadangi dar reikėjo nemaža laiko išeiti tuneliu į Plataus Akiračio plynaukštę, tad buvo nutarta naujojo būsto įrengimo darbus atidėti iki rytojaus.

Jau susiruošus eiti, Sairas Smitas dar kartą pasilenkė prie tamsaus šulinio, statmenai besileidžiančio iki pat jūros, ir ėmė atidžiai klausytis. Iš juoduojančios gilumos nesigirdėjo nė menkiausio garso, netgi tolimo bangų ūžesio, nors kartais jos toje prarajoje turėjo pliuškenti. Į bedugnę vėl įmetė degančią smalingą šaką. Valandėlę ji nušvietė šulinio sienas, bet keleiviai, kaip ir pirmąjį kartą, nieko įtartino ten nepastebėjo. Jeigu kokia nors jūrų pabaisa, netikėtai išsekus požeminiam srautui, ir buvo čia užklupta, tai tikriausiai pabėgo į vandenyno dugną tuo pačiu kanalu, kuriuo tekėjo iš ežero vandens perteklius, kol jam buvo atidaryta nauja vaga.

Vis dėlto Sairas Smitas ilgai stovėjo ties praraja, įsmeigęs žvilgsnį į tamsias jos žiotis, ir įtemptai klausėsi, nepratardamas nė žodžio.

Jūrininkas priėjęs palietė jam petį ir tarė:

— Misteri Smitai...

— Kas yra, mano mielas?— paklausė inžinierius, tarsi pabudęs iš miego.

— Mūsų deglai tuoj užges.

— Keliaujam! — šūktelėjo Sairas Smitas.

Nedidelis būrelis, palikęs olą, ėmė kopti tamsiu tuneliu ežero link. Topas šį kartą sekė iš paskos ir — kaip keista — retkarčiais vis dar piktai urzgė. Kopti buvo gana sunku. Kolonistai nutarė atsikvėpti ir keletą minučių pastovėjo aukštutinėje oloje, kuri buvo tarsi kokia aikštelė pusiaukelėj, lipant tais ilgais granitiniais laiptais. Paskui visi vėl ėmė keberiotis aukštyn.

Netrukus padvelkė gaivus vėjelis. Vandens lašai ant tunelio sienų jau nebeblizgėjo — buvo nudžiūvę. Blankiai bešvietė deglai. Nabo nešamas deglas paskutinį kartą supleveno ir užgeso. Reikėjo skubėti, kad paskui netektų eiti visiškoje tamsoje.

Keleiviai paspartino žingsnį, ir apie ketvirtą valandą dienos, užgesus Penkrofo rankose paskutiniam deglui, Sairas Smitas ir jo draugai jau lindo iš tunelio.

Devynioliktas skyrius

Sairo Smito planas.— Granitinių rūmų fasadas.— Virvinės kopėčios.— Penkrofo svajonės.— Kvapniosios žolės.— Natūralus triušynas.— Naujojo būsto vandentiekis.— Reginys pro Granitinių rūmų langus.

Rytojaus dieną, gegužės 22-ąją, prasidėjo naujojo būsto tvarkymo darbai. Kolonistai nekantravo, norėdami kuo greičiau persikelti iš labai nepatogių Galerijų į erdvią ir sausą buveinę, slypinčią kalnagūbrio viduje, kur nei jūros bangos užtvindys, nei liūtys užlis. Visai apleisti Galerijų kolonistai neketino. Sairas Smitas buvo numatęs ten įrengti dirbtuvę.

Pirmiausia inžinierius pasirūpino tiksliai sužinoti, iš kurios pusės yra Granitinių rūmų fasadas. Jis nuskubėjo į pajūrį, prie granitinio kalnagūbrio papėdės, ir kadangi žurnalisto išmestas kirtiklis, be abejo, turėjo būti nukri-

tęs ant kranto, tai užteko jį tiktai surasti, kad pamatytum, kur olos sienoje iškirsta skylė.

Kirtiklį Gedeonas Spiletas surado gana lengvai: jis buvo įsmigęs į smėlį po pat langu, iškirstu maždaug aštuoniasdešimties pėdų aukštyje. Pro tą langą jau skraidė uoliniai karveliai, tai įlįsdami į vidų, tai vėl išlįsdami, tarytum kolonistai jiems ir būtų suradę Granitinius rūmus.

Kairiąją olos pusę inžinierius galvojo padalyti į kelis kambarius ir priemenę, o fasade iškirsti penketą langų ir duris. Penketą langų! Jūrininkas buvo tuo labai patenkintas, bet durys jam atrodė nereikalinga prabanga, kadangi senasis vandens nuotėkis sudarė natūralius laiptus, kuriais visuomet bus lengva patekti į Granitinius rūmus.

— Mano mielas,— pasakė Sairas Smitas,— jeigu mums bus lengva tais laiptais įeiti į vidų, tai ir kiti galės lengvai ten patekti. Aš kaip tik ketinu tunelio angą kuo tvirčiausiai užmūryti, o prireikus ir visai ją paslėpti — pastatyti užtvanką ir pakelti ežere vandens lygį.

— O kaipgi mes įeisime?— paklausė jūrininkas.

— Kopėčiomis užkopsime,— atsakė Sairas Smitas.— Padarysime virvines kopėčias. Užlipę jas tuojau pakelsime, ir tuomet niekas negalės pas mus įsibrauti.

— O kam toks atsargumas?— nusistebėjo Penkrofas.— Žvėrys čia, rodos, nelabai pavojingi. O čiabuvių mūsų saloje nėra.

— Aš jūs visiškai tuo tikras, Penkrofai?— paklausė Sairas Smitas, žiūrėdamas į jį.

— Na, kaip čia pasakius... Visiškai tikram būti negalima, kol dar nesame ištyrę visos salos,— atsakė jūrininkas.

— Taip,— patvirtino Sairas Smitas,— juk mes kol kas pažįstame tik nedidelę salos dalį. O jeigu čia priešų ir nebūtų, tai gali atklysti neprašytų svečių iš kitur, nes šios Ramiojo vandenyno platumos turi blogą vardą. Tad reikia imtis priemonių prieš galimus pavojus.

Sairo Smito argumentai buvo pagrįsti, ir Penkrofas daug nesiginčijo, pasirengęs vykdyti visus jo nurodymus.

Taigi vienapus olos, kur buvo numatyta įrengti butą, Granitinių rūmų fasade reikėjo iškirsti penkis langus ir

duris, o į didžiąją olą, kurią kolonistai nutarė paversti paradine sale, apsčiai šviesos turėjo patekti pro plačią angą priešakinėje sienoje ir pro apskritus langelius. Fasadas, iškilęs aštuoniasdešimt pėdų viršum kranto, buvo nukreiptas į rytus, ir saulė pirmaisiais spinduliais siuntė Granitiniams rūmams savo sveikinimą. Naujasis būstas užėmė tą kalnagūbrio dalį, kuri tęsėsi nuo kyšulio, stūksančio prie Gailestingumo upės, iki kiklopiškos uolų sąvartos, Penkrofo pramintos Galerijomis. Todėl siautulingi šiaurės rytų vėjai galando rūmus tik iš šono — juos užstojo minėtasis kalnagūbrio iškyšulys. Be to, kol bus padaryti langams rėmai, inžinierius ketino iškirstas angas uždarinėti tvirtomis langinėmis, kad jos apsaugotų būstą nuo vėjo ir lietaus, o reikalui esant galėtų būti net užmaskuotos.

Bet pirmiausia, žinoma, reikėjo iškirsti tas angas, nes jų dar nebuvo. Kieto granito kapojimas kirtikliais būtų labai ilgai užtrukęs, o Sairas Smitas, kaip žinome, mėgo veikti ryžtingai. Jis dar turėjo šiek tiek nitroglicerino, taigi ši sprogstamoji medžiaga ir čia jiems daug padėjo. Inžinierius sumaniai lokalizavo jo veikimą, ir kiaurymės granite buvo pramuštos kaip tik tose vietose, kur jis buvo numatęs. Paskui kolonistai darbavosi kirtikliais bei laužtuvais, kol suteikė strėlinę formą penkiems „buto" langams, plačiajam langui, viršutiniams langeliams ir durims, nulygino gana vingriai išraižytus visų kiaurymių kraštus, ir po keleto dienų uolaus darbo, vos tik saulei patekėjus, Granitinius rūmus jau užliedavo skaistūs šviesos srautai, įsiskverbdami net į tamsiausius užkampius.

Pagal Sairo Smito projektą „butas" turėjo būti padalintas į penkis „kambarius" su langais į jūros pusę: kairėje — prieškambaris su iškirstomis durimis, iki kurių buvo numatyta lipti virvinėmis kopėčiomis, po to virtuvė, turinti trisdešimt pėdų pločio, valgomasis — keturiasdešimt pėdų pločio, paskui tokio pat dydžio miegamasis ir pagaliau (Penkrofui primygtinai reikalaujant) — draugų kambarys, įrengtas greta paradinės salės.

„Kambariai" ėjo paeiliui, ir „butas" neužėmė visos olos,— dar liko vietos koridoriui, skiriančiam jį nuo ilgo ir erdvaus sandėlio įrankiams, maisto atsargoms ir šiaip

viskam sudėti. Visa, ką tik kolonistų reikalams galėjo duoti salos augmenija bei gyvūnija, čia turėjo puikiai išsilaikyti, negesti nuo drėgmės. Vietos sandėlyje buvo užtektinai — galima viską tvarkingai išdėlioti ir sustatyti. Be to, Granitinių rūmų šeimininkai savo žinioje turėjo dar mažąją aukštutinę olą, kuri galėjo atstoti svirną.

Taigi planas buvo paruoštas, beliko jį tik įvykdyti. Minuotojai vėl tapo plytininkais, o paskui nešikais: pagamintas plytas jie sunešė į pakrantę ir sukrovė palei Granitinius rūmus.

Sairas Smitas ir jo draugai į olą vis dar tebeidavo senuoju vandens nuotėkiu. Toks vaikščiojimas buvo labai nepatogus: reikėjo kopti į Plataus Akiračio plynaukštę, aplenkiant granitinę sieną kairiuoju upės krantu, paskui leistis požeminiu koridoriumi du šimtus pėdų žemyn, o grįžtant lipti aukštyn. Žodžiu, kelionė užimdavo daug laiko ir labai vargindavo. Todėl Sairas Smitas nutarė, kad nebėra ko delsti, kad laikas pasidirbti virvines kopėčias. O kai Granitinių rūmų gyventojai, tomis kopėčiomis užlipę, jas įtrauks, tai iš apačios niekas nebegalės pas juos įsibrauti.

Kopėčias kolonistai padirbo nepaprastai kruopščiai, medine sukyne susukę virves iš plaušinių augalų; savo stiprumu jos prilygo storam lynui... Skersiniams panaudojo lengvas ir tvirtas lenteles, išpjautas iš raudonojo kedro; viską padarė nagingasis Penkrofas.

Iš augalų plaušų taip pat susuko daugiau virvių ir prie durų įtaisė šiokią tokią gervę. Nors tas prietaisas buvo padarytas gana apgrabiai, tačiau labai palengvino statybinių medžiagų pristatymą, ir tuojau prasidėjo darbai olos viduje. Kalkių nestigo, plytos buvo paruoštos ir sukrautos į rietuves. Dailidės nesunkiai pastatė pertvaroms medinius, gana menkai apdailintus ramsčius, ir „butas" veikiai buvo padalintas į kambarius ir sandėlį.

Darbas ėjo nepaprastai sparčiai, nes jam vadovavo Sairas Smitas; jis ir pats triūsė, pasiėmęs tai dailidės kirvį, tai mūrininko trintuvę. Inžinierius Smitas mokėjo, rodos, kiekvieną amatą ir visuomet duodavo pavyzdį sumaniems ir uoliems draugams. Darbas labai sekėsi, visi plušėjo darniai ir net linksmai. Penkrofas, būdamas ir

virvių sukėju, ir dailide, ir mūrininku, mokėjo visus pajuokinti, visus užkrėsdavo savo žvalia nuotaika. Jo tikėjimas Sairo Smito talentais buvo nesugriaunamas, niekas nebūtų įstengęs jo palaužti. Jūrininkas buvo įsitikinęs, kad inžinierius Smitas sugebėtų sėkmingai įvykdyti bet kokį sumanymą. Kuo pakeisti sunešiotus drabužius bei apavą (tai tikrai labai svarbus klausimas), kuo apšviesti rūmus ilgais žiemos vakarais, kaip pasinaudoti derlingojoje salos dalyje gamtos teikiamomis gėrybėmis ir kaip laukinę augmeniją paversti kultūriniais sodiniais — viskas dabar Penkrofui atrodė lengva: Sairas Smitas padės nugalėti visokius sunkumus, ir kolonijai po kurio laiko nieko nebestigs. Penkrofas svajojo apie kanalus, kuriais bus lengviau gabenti salos gamtinius turtus, apie naudojamas akmens skaldyklas bei šachtas, apie mašinas įvairiems pramonės dirbiniams gaminti, apie ištisą tinklą geležinkelių, kurie išraižys visą salą.

Inžinierius Penkrofo iliuzijų negriovė, neišjuokė pernelyg drąsių to šaunaus vyruko svajonių. Jis žinojo, kaip pasitikėjimas užkrečia kitus, todėl net šypsodavosi, klausydamas Penkrofo kalbų, ir niekad nepasakojo, kokį nerimą jis pats kartais jaučia, galvodamas apie ateitį. Juk buvo pagrindo būgštauti, kad šioje Ramiojo vandenyno dalyje, toli nuo jūros kelių, nė vienas laivas neateis jiems į pagalbą. Jie galėjo pasikliauti tik patys savimi, kadangi nuplaukti didžiulį atstumą, skiriantį jų salą net nuo artimiausios žemės, ir netgi nuplaukti palaike savo darbo valtele, be abejo, būtų buvęs labai drąsus ir per daug pavojingas bandymas.

Bet Linkolno salos kolonistai, anot Penkrofo, buvo šimtą kartų vertesni už visus ankstesnius Robinzonus, kuriems kiekviena, net menka sėkmė atrodydavo tiesiog stebuklas. Ir iš tiesų, mūsų aeronautai turėjo daug žinių, o žiniomis šarvuoti žmonės visuomet taps nugalėtojais ten, kur kitų laukia vargas ir neišvengiama pražūtis.

Būsto įrengimo darbuose labai pasižymėjo Herbertas. Protingas ir veiklus jaunuolis greit viską perprasdavo ir gerai padarydavo. Sairas Smitas kasdien jautė jam vis didesnę simpatiją. O Herbertas inžinierių nuoširdžiai my-

The ladder to Granite House.

lėjo ir gerbė. Penkrofas matė, kaip stiprėja judviejų draugystė, bet dėl savo globotinio nepavyduliavo.

Nabas tebebuvo koks buvęs. Matyt, jis visuomet tik toks ir tegalėjo būti — drąsos, uolumo, pasiaukojimo ir atsidavimo įsikūnijimas. Savo šeimininku jis, žinoma, tikėjo ne mažiau už Penkrofą, bet ne taip triukšmingai reiškė savo jausmus. Jūrininkui pradėjus smarkiai džiūgauti, Nabas žvilgčiodavo į jį su tokia išraiška, tarytum norėdamas pasakyti: „Kad kitaip ir būti negali!" Jis su Penkrofu didžiai susidraugavo, ir juodu jau seniai vadino kits kitą „tu".

Gedeonas Spiletas darbavosi ne blogiau už kitus, vikrumo jam anaiptol netrūko, ir Penkrofas didžiai tuo stebėjosi: kaip čia yra, kad „laikraštininkas" moka ne tik gražiai pašnekėti, bet ir gerus nagus turi.

Gegužės 28 dieną pagaliau buvo pritaisytos kopėčios — aštuoniasdešimties pėdų ilgio, bent su šimtu pakopėlių. Laimė, Sairui Smitui pavyko kopėčias padalyti į dvi dalis, pasinaudojus granitinės sienos atbraila, atsikišusia kokių keturiasdešimt pėdų aukštyje. Kirtikliu tą atbrailą rūpestingai išlyginę, kolonistai čia įrengė tarsi kokią laiptų aikštelę ir prie jos pritvirtino pirmųjų kopėčių galą, todėl dabar kopėčios perpus mažiau besisupo; su virve jas buvo galima įtraukti į Granitinius rūmus. Antrųjų kopėčių apatinis galas irgi rėmėsi į tą „aikštelę", o viršutinį pritvirtino prie pat durų. Taip įtaisytomis kopėčiomis lipti buvo nelabai sunku. Be to, Sairas Smitas tikėjosi vėliau įrengti hidraulinį keltuvą, tuo sutaupydamas Granitinių rūmų gyventojams daug laiko ir jėgų.

Kolonistai greit įprato laipioti kopėčiomis. Visi jie buvo vikrūs, apsukrūs, o Penkrofas, kaip jūrininkas, įgudęs karstytis po vantus ir rėjas, galėjo jiems duoti pamokas. Taip pat jam reikėjo pratinti ir Topą. Vargšas keturkojis gyvulėlis visai nebuvo sutvertas tokiems akrobatiniams pratimams. Bet Penkrofas pasirodė esąs labai kantrus mokytojas, ir galų gale Topas išmoko gana pakenčiamai keberiotis kopėčių skersiniais, o po kurio laiko jau galėjo užlipti iki pat viršaus ne blogiau už dresiruotus cirko šunis. Sunku pasakyti, ar jūrininkas didžiavosi savo mokinio pažanga; šiaip ar taip, lipdamas kopė-

čiomis, jis dažnai ant savo pečių vilkdavo ir Topą, o šuo dėl to niekad nereiškė jokio nepasitenkinimo.

Reikia pasakyti, kad kolonistai dirbo nepaprastai energingai, nes artėjo liūčių metas; tačiau jie surasdavo laiko rūpintis ir maisto atsarga žiemai. Žurnalistas ir Herbertas kasdien skirdavo keletą valandų medžioklei, tiekdami kolonijai paukštieną bei žvėrieną. Medžiodavo juodu tik Žakamaro miške, kairiajame Gailestingumo upės krante, nes tilto per upę kol kas nebuvo, o valties jie irgi neturėjo, todėl į dešinįjį krantą dar nebandė keltis. Didžiuliai tankumynai, pavadinti Tolimųjų Vakarų miškais, tebebuvo jiems dar nepažįstami. Svarbiausią ekspediciją tiems miškams ištirti kolonistai atidėjo iki pavasario, kada ateis šiltos dienos. Bet ir Žakamaro miške grobio nestigo: jame buvo apsčiai kengūrų ir šernų, o nusmailintos ir geležimi kaustytos lazdos sumanių medžiotojų rankose darė stebuklus. Be to, į pietvakarius nuo Gailestingumo upės užtakio Herbertas aptiko natūralų triušyną; savo urvams triušiai buvo pasirinkę drėgnoką pievą, kur augo ūksmingi gluosniai ir kvapniosios žolės, skleidžiančios ore malonų aromatą: meirūnai, įvairūs čiobreliai, bazilikai ir kitokie gardžiakvapiai lūpažiedžių šeimos augalai, kuriuos taip mėgsta triušiai.

Išvydęs tą pievutę, žurnalistas pasakė, kad reikėtų tiesiog stebėtis, jeigu joje nebūtų triušių, kai čia jiems paruoštos tokios gardžios vaišės. Medžiotojai tą natūralų triušyną kuo kruopščiausiai apžiūrėjo, bet vietoj triušių tuo tarpu užtiko tiktai daugybę naudingų augalų, kurie būtų patraukę gamtininko dėmesį, kaip įdomūs augmenijos pavyzdžiai. Herbertas taip pat prisiskynė bazilikų, rozmarinų, melisų, noterų ir kitokių vaistažolių, kurių vienos padeda nuo krūtinės ligų, kitos nuo drugio, nuo širdies spazmų arba nuo reumato. Pamatęs Herbertą atsinešus glėbį žolių, Penkrofas paklausė, kam reikalingas tas „šienas".

— Čia vaistažolės,— atsakė jaunuolis.— Jei kuris susirgsime — gydysimės.

— O kuriam galui mums sirgti? Juk daktarų mūsų saloje nėra,— visiškai rimtai atšovė Penkrofas.

Hundreds of rabbits.

Tokio argumento nebuvo kaip užginčyti, bet vis dėlto Herbertui tat nesukliudė pririnkti daugybę žolynų, kuriuos Granitinių rūmų gyventojai priėmė gana palankiai, juoba kad Herbertas su vaistažolėmis parnešė ir daug raudonųjų monardų, Šiaurės Amerikoje žinomų „Osvego arbatos" vardu, nes tų žolynų užpilas yra puikus gėrimas.

Ilgai ieškoję, mūsų medžiotojai tą pačią dieną pagaliau užėjo aikštelę, kur buvo tikra triušių sodyba. Visa žemė čia buvo išrausyta ir atrodė skylėta kaip rėtis.

— Urvai! — šūktelėjo Herbertas.

— Taip, taip,— pritarė žurnalistas.

— Bet ar juose kas nors yra?

— Tai dar klausimas!

Tačiau tas klausimas greit buvo išspręstas: beveik tuojau pat į visas puses išlakstė šimtai mažų gyvulėlių, panašių į triušius, kurie nurūko taip greitai, jog net Topas negalėjo jų pasivyti. Medžiotojai su šuniu veltui graužikus persekiojo: triušiai akies mirksniu dingo. Bet Gedeonas Spiletas tvirtai pasiryžo niekur nesitraukti, kol sugaus kokį pustuzinį tų žvėrelių. Dabar jis norėjo tiktai aprūpinti triušiais Granitinių rūmų virtuvę, bet vėliau ketino pradėti juos auginti. Medžiotojai būtų galėję lengvai prigaudyti triušių, paspendę prie urvų kelerius spąstus. Tačiau spąstų jie dar neturėjo, o vietoje nebuvo iš ko juos pasidaryti. Norom nenorom teko apžiūrėti kiekvieną urvą, naršyti lazda — žodžiu, apsišarvuoti kantrybe, nes kitos išeities nebuvo.

Ištisą valandą juodu naršė urvus ir pagaliau sugavo ketvertą graužikų. Pasirodė, kad tie gyvulėliai, paprastai vadinami „amerikiniais triušiais", labai panašūs į europinius savo giminaičius.

Medžiotojai savo laimikį parsinešė į Granitinius rūmus ir ten iš jo pagamino vakarienę. Triušių mėsa buvo labai gardi, todėl jų anaiptol nevertėjo peikti, o aptiktasis triušynas kolonijai galėjo būti didelė paspirtis, kaip neišsenkama mėsos atsarga.

Gegužės 31 dieną buvo baigtos statyti pertvaros. Beliko tiktai apstatyti kambarius baldais, bet šį darbą kolonistai atidėjo iki nuobodžių žiemos dienų. Pirmajame kambaryje, kur buvo numatyta įrengti virtuvę, pamūrijo

židinį. Savamoksliams krosnininkams teko gerokai pasidarbuoti prie dūmtraukio. Sairas Smitas nusprendė, kad užvis paprasčiausia jį nulipdyti iš molio; išvesti kaminą pro skliautą, kur jį dengė stora akmens masė, aišku, buvo visiškai neįmanoma, todėl iškirto skylę priešakinėje sienoje viršum virtuvės lango ir nuožulniai privedė prie tos skylės dūmtraukį, kaip daromi kaminėliai kilnojamoms geležinėms krosnelėms. Pučiant smarkiam rytų vėjui tiesiog į Granitinių rūmų fasadą, krosnis tikriausiai turėjo rūkti, bet rytys čia siautėdavo retai, be to, vyriausiasis virėjas Nabas nebuvo priekabus ir dėl tokių niekų nesijaudino.

Baigus įrengti butą, Sairas Smitas ėmėsi kito darbo — nutarė užtaisyti senojo vandens nuotėkio angą ir visiškai uždaryti kelią į Granitinius rūmus iš ežero pusės. Tunelio žiotis kolonistai užrito uolų luitais ir tvirtai juos sucementavo. Sairas Smitas kol kas nematė būtino reikalo statyti užtvanką, kad vanduo ežere vėl pakiltų iki buvusiojo lygio ir apsemtų užmūrytą angą. Jis tą vietą tik užmaskavo, tarp akmenų prisodinęs žolynų bei krūmų, kurie pavasarį turėjo vešliai suželti.

Vis dėlto senąjį vandens nubėgimo taką jis panaudojo gėlam ežero vandeniui į naująjį būstą įsivesti. Pro siaurą skylę, prakirstą žemiau ežero lygio, tuneliu dabar čiurleno maža srovelė, ir tas upeliukas kasdien teikė nuo dvidešimt penkių iki trisdešimties galonų [1] švaraus, tyro vandens. Taip Granitinių rūmų gyventojai apsirūpino geriamuoju vandeniu, kurio dabar niekad negalėjo pristigti.

Pagaliau visi darbai buvo baigti, ir kaip tik laiku, nes prasidėjo liūtys. Langus vakare kolonistai uždarydavo tvirtomis, sunkiomis langinėmis, laukdami tų dienų, kai inžinierius ras laiko pagaminti langams stiklus.

Aplink langus Gedeonas Spiletas prisodino įvairių augalų, lianų su vijokliniais augliais, dekoratyvinių žolynų, gražiai juos išdėstęs ant uolos iškyšulių, ir dabar langų kiaurymes vaizdingai supo žalia lapija.

Granitinių rūmų gyventojai negalėjo atsidžiaugti patvaria, saugia ir sveika savo buveine. Ne be reikalo jie

---

[1] Galonas — skysčių saikas, lygus 4,5 litro.

A stream of fresh water.

čia tiek darbavosi! Pro langus buvo matyti platus jūros horizontas, kurį šiaurėje ribojo du Žandikaulių kyšuliai, o pietuose — Nago kyšulys. Prieš akis didingai tyvuliavo Sąjungos įlanka. Šaunūs darbininkai, aišku, jautėsi visai patenkinti; Penkrofas naujajam būstui negailėjo pagyrų ir juokaudamas vadino jį „butuku šeštame aukšte, su visais patogumais".

Dvidešimtas skyrius

Liūčių laikotarpis.— Drabužių klausimas.— Ruonių medžioklė.— Žvakių gamyba.— Granitinių rūmų apdailos darbai.— Du tilteliai.— Vėl austrių seklumoje.— Ką Herbertas rado švarko kišenėje.

Žiema prasidėjo birželio mėnesį, kuris atitinka gruodžio mėnesį Šiaurės pusrutulyje. Tuojau prapliupo šaltos liūtys, be atvangos stūgavo žvarbūs vėjai. Ir tik dabar Granitinių rūmų gyventojai galėjo kaip reikiant įvertinti savo būstą, kur jų nesiekė įnirtingos stichijos. Senoji prieglauda juos menkai būtų saugojusi nuo žiemos šalčių; be to, per didelius potvynius ten vėl galėjo įsiveržti bangos, kai jas varo iš atviros jūros siaučiantys vėjai. Numatydamas tokią nelaimę, Sairas Smitas net ėmėsi kai kurių atsargumo priemonių; jis norėjo apsaugoti nuo gedimo kalvės žaizdrą ir lydymo krosnis, dabar esančias Galerijose.

Visą birželį kolonistai dirbo įvairiausius darbus, neužmiršdami ir medžioklės bei žūklės, todėl maisto atsargos jų sandėlyje nemažėjo. Penkrofas ketino, radęs kada laisvą valandėlę, įtaisyti visokių spąstų, iš kurių tikėjosi daug naudos. O iš augalų plaušų jis pridirbo daugybę kilpų, ir dabar nebuvo tos dienos, kad į jas neįkliūtų keli triušiai. Nabas neturėjo kada nė atsikvėpti — vis sūdė ir rūkė mėsą, ruošdamas ją atsargai.

Seniai jau buvo laikas pagalvoti apie drabužius. Kolonistai turėjo tiktai po vieną eilutę, tą pačią, su kuria balionas juos išmetė į salą. Jų drabužiai buvo šilti, pasiūti iš geros, stiprios medžiagos, kiekvienas juos tausojo, stengėsi laikyti švariai, bet vis dėlto jie nusinešiojo,

ir reikėjo pamainos. Be to, pasitaikius atšiauriai žiemai, tie drabužiai nelabai būtų saugoję nuo šalčio.

Bet kaip tik drabužiais išradingasis Sairas Smitas nepasirūpino,— jis buvo užsiėmęs kitais, svarbesniais reikalais: buto rengimu, maisto atsargų sudarymu, ir nors tuoj galėjo užeiti šalčiai, drabužių klausimas dar nebuvo išspręstas. Kolonistai apsiprato su mintimi, kad pirmąją žiemą jiems teks truputį pašalti. Bet nieko nepadarysi, vargais skųstis neverta. Kai tik ateis pavasaris, jie leisis medžioti muflonų, kuriuos matė tyrinėdami Franklino kalną, ir prikirps nuo jų vilnos. O jau Sairas Smitas sugebės iš tos vilnos pagaminti šiltų ir stiprių medžiagų... Kokiu būdu? Jis sugalvos.

— Na ką gi, žiemą teks sėdėti Granitiniuose rūmuose ir šildytis prie židinio,— pasakė Penkrofas.— Malkų turime daug, nėra ko jų gailėti.

— Bet juk Linkolno sala yra nelabai atšiauriose platumose,— įsiterpė Gedeonas Spiletas.— Gal žiemos čia visai nešaltos. Atmenu, Sairai, jūs sakėte, kad Šiaurės pusrutulyje trisdešimt penktojoj lygiagretėj yra Ispanija. Ar tiesa?

— Tikra tiesa,— atsakė inžinierius,— bet juk ir Ispanijoje pasitaiko labai šaltų žiemų — šaltis, sniegas, ledas! Gal žiema nepagaili ir Linkolno salos. Vis dėlto, šiaip ar taip, čia sala, todėl klimatas joje turi būti švelnesnis.

— O kodėl, misteri Sairai?— paklausė Herbertas.

— Matai, brangusis, jūra yra nelyginant milžiniškas rezervuaras, kuriame per vasarą susikaupia daug šilumos. Vasarą saulė ją įšildo, o žiemą jūra atiduoda sukauptą šilumą į orą, todėl jūrų bei vandenynų pakrantėse vidutinė temperatūra vasarą žemesnė, o žiemą aukštesnė negu žemyno gilumoje...

— Pažiūrėsim, pažiūrėsim,— užbaigė Penkrofas.— Ar šalčių bus, ar nebus — man mažai terūpi. Bet štai dienos jau trumpesnės, vakarai ilgesni. Gal vertėtų pasvarstyti, kaip mes apšviesime savo namus?

— Nieko nėra lengviau,— atsakė Sairas Smitas.

— Apsvarstyti?— paklausė jūrininkas.

— Išspręsti.

— O kada pradėsime spręsti?

— Rytoj. Eisime ruonių medžioti.

— Vadinas, dirbsime taukines žvakes?

— Na ką jūs, Penkrofai! Ne taukines, o stearinines.

Iš tikrųjų, toks buvo inžinieriaus sumanymas, ir visiškai įvykdomas sumanymas, kadangi kolonistai dabar turėjo kalkių ir sieros rūgšties, o ruoniai, kurie buvo pamėgę Išsigelbėjimo salelę, galėjo duoti žvakių gamybai reikalingų taukų.

Atėjo sekmadienis, birželio 4 diena. Tai buvo šventė — sekminės, todėl kolonistai pametė visus darbus ir nutarė tą dieną paskirti poilsiui.

Rytojaus dieną, birželio 5-ąją, nepaisydami gana bjauraus oro, visi išvyko Išsigelbėjimo salelėn. Norint perbristi sąsiaurį, reikėjo palaukti, kol nuslūgs vanduo, todėl kolonistai čia pat nutarė pagal savo išgales būtinai pasidirbti valtį,— tuomet bus lengviau susisiekti su salele ir su bet kuria pajūrio vieta, taip pat jie galės ta valtimi plaukti aukštyn Gailestingumo upe, leisdamiesi į ekspediciją tyrinėti salos pietvakarių, į tą didžiąją ekspediciją, kuri buvo atidėta iki pirmųjų pavasario dienų.

Salelėje ruonių buvo prigulę gana daug, ir medžiotojai, ginkluoti lazdomis su geležiniais antgaliais, nesunkiai užmušė jų kokį pustuzinį. Nabas ir Penkrofas ruonius išdarinėjo, bet į Granitinius rūmus parnešė tik taukus ir odas,— iš odų ketino pasiūti stiprią avalynę.

Toji medžioklė Sairui Smitui davė apie tris šimtus kilogramų ruonių taukų, kuriuos jis nutarė panaudoti žvakių gamybai.

Žvakes dirbo paprasčiausiu būdu, ir nors jos nebuvo labai aukštos kokybės, bet apšvietimui puikiausiai tiko. Jei Sairas Smitas būtų turėjęs vien tik sieros rūgšties, tai ir tuomet, veikdamas ta rūgštimi kokią nors medžiagą, panašią į ruonių taukus, būtų galėjęs iš jos išskirti gliceriną, o paskui, užpylęs gautąjį junginį verdančiu vandeniu, lengvai būtų atpalaidavęs oleiną, palmitiną ir steariną. Bet inžinierius, norėdamas viską atlikti dar paprasčiau, nutarė taukus paveikti kalkių skiediniu. Taip jis gavo kalkinį muilą, kurį su sieros rūgštimi buvo lengva suskaidyti į kalcio sulfidą ir riebiąsias rūgštis.

Iš tų trijų rūgščių — oleininės, palmitininės ir stearininės — oleininė rūgštis, kaip skysta medžiaga, buvo išspausta slėgimu, o likusios dvi rūgštys sudarė tą masę, iš kurios reikėjo lieti žvakes.

Žvakių gamyba truko tik vieną parą. Dagčius kolonistai po kelių bandymų padarė iš augalų plaušų ir įkišo ištirpyton masėn; formuodami rankiniu būdu, jie gavo tikras stearinines žvakes, tiktai nebaltintas ir nešlifuotas. Žinoma, jos negalėjo prilygti fabrikinėms žvakėms, kurių dagčiai išmirkyti boro rūgštyje, todėl degdami stiklėja ir visiškai nudega. Bet Sairas Smitas padarė degėsiams nuimti dvejas puikias žnypleles, ir ilgais žiemos vakarais savo darbo žvakės Granitinių rūmų gyventojams labai pravertė ir buvo didžiai jų branginamos.

Visą birželį vyko naujojo būsto apdailos darbai. Daug darbo turėjo staliai. Jie taip pat ėmėsi dailinti senuosius įrankius, kurie buvo pernelyg grubiai padaryti; pasidirbo ir naujų įrankių. Taip, pavyzdžiui, Granitiniuose rūmuose atsirado žirklės. Pagaliau kolonistai galėjo nusikirpti plaukus, o barzdą jeigu ne nusiskusti, tai bent apkarpyti, kaip kam patinka. Tiesa, Herbertas buvo dar beūsis jaunuolis, o Nabui barzda menkai teaugo, tačiau jų draugai taip apžėlė, kad žirklės jiems labai pravertė.

Gerokai teko pavargti, dirbant vienarankį pjūklą, bet galų gale jis buvo padarytas ir, tvirtos rankos valdomas, puikiai pjovė medieną skersai ir išilgai. Įsitaisę pjūklą, kolonistai pridirbo stalų, taburečių, suolų, spintų ir tais baldais apstatė svarbiuosius kambarius; surentė net lovas, bet vietoj čiužinių į jas priklojo tiktai glėbius jūros žolės. Gražiai dabar atrodė ir virtuvė, kur buvo plytinė krosnis, kelių aukštų lentynos, pristatytos įvairių molinių indų, ir net pemzos gabalai jiems šveisti. Nabas čia iškilmingai darbavosi lyg chemikas savo laboratorijoje.

Netrukus staliai tapo dailidėmis: išsprogdinus naują vandens nutekėjimo vagą, atsirado būtinas reikalas pastatyti du tiltus — vieną ant Plataus Akiračio plynaukštės, antrą pajūryje. Mat dabar plynaukštę ir jūros krantą kirto smarkus srautas, per kurį reikėjo keltis, norint patekti į šiaurinę salos dalį. Siekdami išvengti

tokio kilnojimosi, kolonistai norom nenorom turėdavo daryti didelį vingį ir aplenkti plynaukštę iš vakarų pusės, nuėję iki pat Raudonojo upelio ištakos. Paprasčiausia buvo nutiesti du tiltelius, kokių dvidešimt penkių pėdų ilgio; jų statybai prireikė keliolikos rąstų, kuriuos kolonistai šiaip taip aptašė kirviais. Tie darbai užtruko kelias dienas, o kai tik tiltai buvo baigti, Nabas ir Penkrofas tuojau jais pasinaudojo ir iškeliavo į kadaise Herberto atrastą austrių seklumą. Vietoj nepatogių pintinių neštuvų dabar jie pasiėmė grubiai padarytą vežimėlį ir iš seklumos parsivežė kelis tūkstančius austrių, o jos naujoje vietoje greit įsigyveno. Tarp povandeninių uolų netoli Gailestingumo upės žiočių atsirado nauja austrių kolonija. Austrės buvo labai skanios, ir Granitinių rūmų gyventojai kasdien jų pasmaguriaudavo.

Kaip matote, Linkolno sala, nors tebuvo ištirta gana nedidelė jos dalis, jau teikė kolonistams visų būtiniausių dalykų. Ir atrodė labai galimas daiktas, kad miškuose tarp Gailestingumo upės ir Roplio kyšulio, slapčiausiuose savo kampeliuose, dosni gamta yra jiems paruošusi naujų gėrybių.

Tik vienos jos dovanos dar stigo salos gyventojams, ir tas trūkumas buvo jų smarkiai jaučiamas. Jie turėjo užtektinai mėsiškų valgių, o prie mėsos ir augalinio maisto; išrauginę dracenos šaknų nuoviralą, kolonistai gaudavo rūgštoką, į alų panašų gėrimą, kurį gerdavo mieliau negu vandenį; nors saloje nebuvo nei cukrinių nendrių, nei cukrinių runkelių, bet jie gaminosi net cukrų, tam reikalui leisdami saldžią sulą iš cukrinių klevų *(Acer sacharinum)*, kurių saloje buvo gana daug, nes jie priklauso klevinių šeimai, paplitusiai visose vidutinio klimato šalyse; jie virdavo labai gardžią monardų arbatą, parsinešę tų žolynų iš triušių pievutės, kur jų buvo apsčiai priaugę; pagaliau jie pertektinai turėjo druskos, to vienintelio mineralo, žmonių vartojamo maistui,— neturėjo jie tiktai duonos.

Galima buvo tikėtis, kad vėliau kolonistams pavyks duoną pakeisti kokiu nors į ją panašiu surogatu — arba kruopomis, gautomis iš saginių palmių šerdies, arba miltingais duonmedžių vaisiais,— gal tie labai vertingi me-

džiai augo pietiniuose salos miškuose, nors tuo tarpu kolonistai dar nebuvo jų užtikę.

Bet ir čia apvaizda atėjo jiems į pagalbą. Tiesa, toji pagalba atrodė be galo menka, tačiau Sairas Smitas, kad ir koks sumanus, kad ir koks protingas, nebūtų galėjęs sukurti to, ką Herbertas, sykį paėmęs taisyti savo švarką, visai atsitiktinai rado už jo pamušalo.

Tą dieną pliaupte pliaupė lietus, ir Granitinių rūmų gyventojai, susirinkę savo „salėje", iš nuobodumo šį tą dirbinėjo, tik staiga jaunuolis sušuko:

— Tai bent gražiausia! Žiūrėkit, misteri Sairai,— kviečio grūdas!

Ir jis parodė draugams grūdą, vienintelį grūdelį, iš kiauros švarko kišenės užkritusį už pamušalo.

Kaip čia atsirado tas grūdas, paaiškinti buvo labai lengva. Ričmonde Herbertas visuomet pats lesindavo Penkrofo jam dovanotus laukinius karvelius ir buvo papratęs kišenėje laikyti jiems lesalą.

— Kviečio grūdas?— gyvai paklausė inžinierius.

— Taip, misteri Sairai. Bet tik vienas vienintelis grūdelis!

— Na, brangusis, pradžiuginai! — juokdamasis šūktelėjo Penkrofas.— Tikrai pradžiuginai! .. Ką gi mes galime iš vieno grūdelio padaryti?

— Duoną kepsime,— atsakė Sairas Smitas.

— Duoną, bandeles, pyragaičius, tortus! — pašaipiai pritarė jūrininkas.— Daug vandens nutekės, kol iš to grūdelio gausime sočiai pavalgyti duonos.

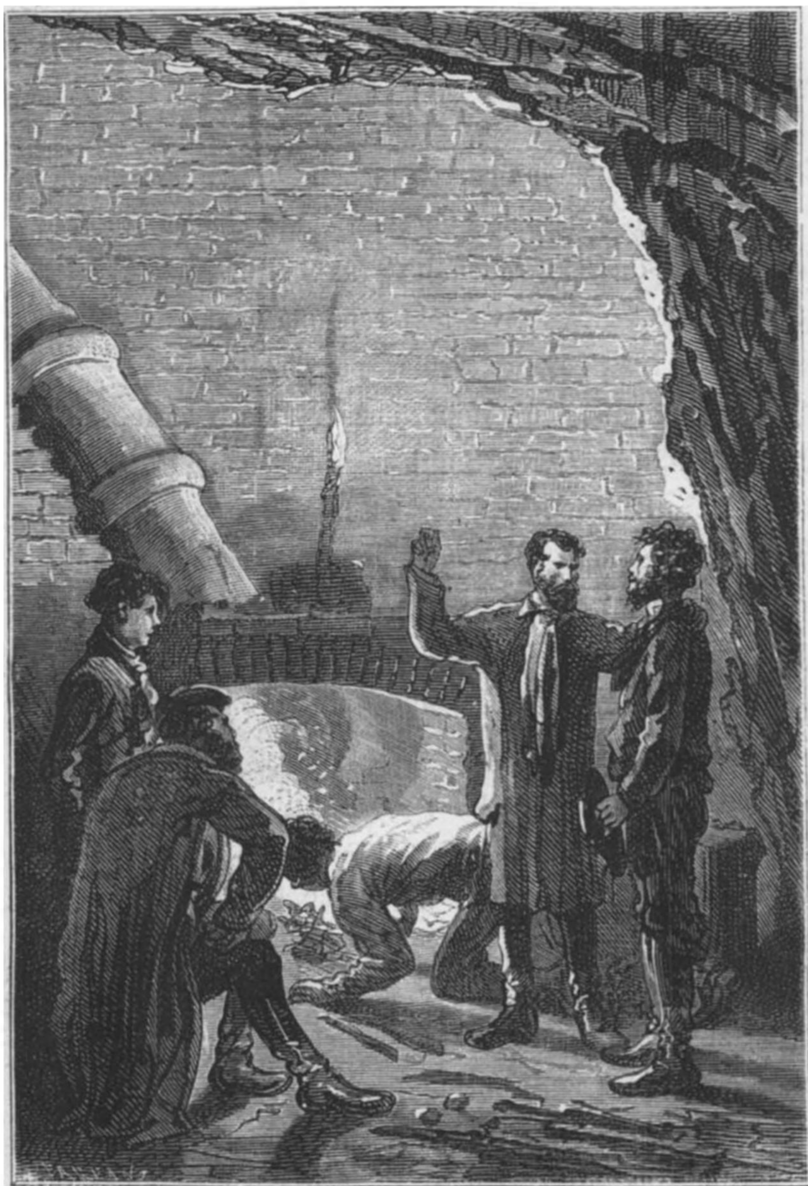
Neteikdamas savo radiniui jokios reikšmės, jaunuolis jau norėjo mesti grūdą žemėn, bet Sairas paėmė tą grūdą jam iš rankų ir, atidžiai apžiūrėjęs, įsitikino, kad jis tebėra visiškai sveikas.

— Penkrofai,— ramiai paklausė inžinierius, žiūrėdamas jūrininkui tiesiai į akis,— ar žinote, kiek iš vieno kviečių grūdo išauga varpų? Ar žinote?

— Manau, kad viena,— atsakė jūrininkas ir nustebęs pažvelgė į jį.

— Ne, Penkrofai,— dešimt! O ar žinote, kiek vienoje varpoje esti grūdų?

— Dievaži, nežinau.

"Do you know how many seeds . . . ?"

— Vidutiniškai aštuoniasdešimt,— pasakė Sairas Smitas.— Vadinas, jei mes pasodinsime tą grūdą, tai iš pirmojo derliaus gausime aštuonis šimtus grūdų, o kai juos pasodinsime, antrasis derlius mums duos šešis šimtus keturiasdešimt tūkstančių grūdų, trečiasis — penkis šimtus dvylika milijonų, o ketvirtasis — daugiau kaip keturis šimtus milijardų grūdų. Štai kokia proporcija!

Draugai jo klausėsi tylėdami. Tokie skaičiai juos apstulbino. Tačiau Sairo Smito apskaičiavimai buvo teisingi.

— Taip, mano bičiuliai,— kalbėjo inžinierius.— Iš gamtos malonės javai dauginasi geometrine progresija. Tačiau kviečių dauginimasis, nors jų derlius duoda aštuoniašimtą grūdą, yra niekis, lyginant su tuo, kaip daugінasi aguonos, kurių vienoje galvutėje esti trisdešimt du tūkstančiai grūdelių, arba tabakas, kurio vienas kelmelis duoda tris šimtus šešiasdešimt tūkstančių sėklų. Jeigu jiems daugintis netrukdytų daugelis įvairių priežasčių, tuodu augalai per kelerius metus užgožtų visą žemės rutulį.

Ir inžinierius vėl ėmė klausinėti Penkrofą:

— O dabar sakykite, Penkrofai, ar žinote, kiek saikų sudarys keturi šimtai milijardų grūdų?

— Ne, nežinau,— atsakė jūrininkas.— Bet užtat puikiai žinau, kad esu tikras mulkis.

— Tad žinokite, jog tai sudarys tris milijonus saikų, skaitant po šimtą trisdešimt tūkstančių grūdų viename saike.

— Tris milijonus saikų?— šūktelėjo Penkrofas.

— Tris milijonus.

— Per ketverius metus?

— Per ketverius metus,— patvirtino Sairas Smitas,— ir net per dvejus, jeigu šioje platumoje, kaip aš tikiuosi, galėsime kasmet nuimti po du derlius.

Dabar jau Penkrofas nebegalėjo susivaldyti ir, savo papratimu, garsiai suriko „valio".

— Taigi, Herbertai,— pridūrė inžinierius,— tavo radinys mums labai svarbus. Tokiomis sąlygomis, mano bičiuliai, kokiose mes čia esame atsidūrę, viskas gali mums praversti. Neužmirškite to, meldžiamieji.

— Nesirūpinkit, misteri Sairai, neužmiršime,— atsakė Penkrofas.— Ir jeigu aš rasiu tabako sėkliukę, duodančią tris šimtus šešiasdešimt tūkstančių sėklų, tai galite būti tikri, kad nepaleisiu jos vėjais! O dabar, žinote, ką turime padaryti?

— Pasodinti grūdą,— atsakė Herbertas.

— Taip,— pritarė Gedeonas Spiletas,— ir reikia jį pasodinti kaip galima rūpestingiau, nes jame glūdi būsimieji mūsų derliai.

— Kad tiktai jis sudygtų! — šūktelėjo jūrininkas.

— Būtinai sudygs,— atsakė Sairas Smitas.

Tai įvyko birželio 20 dieną, ir buvo kaip tik geriausias laikas pasodinti tą vienintelį ir todėl tokį brangų kviečio grūdą. Iš pradžių kolonistai norėjo jį sodinti moliniame puode, bet pasvarstę nutarė pasitikėti gamta ir leisti jam augti laisvėje. Todėl tą pačią dieną pasodino grūdą tiesiog žemėje ir, suprantama, ėmėsi visų priemonių, kad tas nepaprastai svarbus reikalas baigtųsi sėkmingai.

Oras truputį pragiedrėjo; kolonistai užlipo ant Plataus Akiračio plynaukštės ir netoli Granitinių rūmų parinko nuo vėjo apsaugotą vietelę, kur vidudienį labiausiai kaitindavo saulės spinduliai. Nurinkę akmenis, žemę kruopščiai sukasė ir išpureno, galima sakyti, net rankomis iščiupinėjo, sutrindami kiekvieną grumstelį, pašalino visus kirminus bei vabaliukus, užpylė sluoksnį puvenų, primaišę prie jų truputį kalkių, ir pagaliau į sudrėkintą žemę iškilmingai pasodino grūdą, o tą vietą aptvėrė.

Kolonistai jautėsi taip, tarytum būtų padėję didingam rūmui kertinį akmenį. Penkrofas prisiminė tą dieną, kai jis su tokiu atsargumu ruošėsi užžiebti vienintelį degtuką. Bet dabar buvo kur kas svarbesnis dalykas — juk ugnį nelaimingieji aeronautai vienaip arba kitaip, anksčiau ar vėliau vis tiek būtų galėję įdegti, tuo tarpu jokia žmogaus galybė nebūtų įstengusi sukurti naujo kviečio grūdo, jeigu šis per nelaimę būtų pražuvęs!

Dvidešimt pirmas skyrius

Keletas laipsnių žemiau nulio.— Tyrinėjama pelkėta pietrytinė salos dalis.— Lapės.— Jūros vaizdas.— Pokalbis apie Ramiojo vandenyno likimą.— Nepaliaujamas infuzorijų darbas.— Kas ištiks Žemę.— Medžioklė.— Ančių pelkė.

Dabar nebuvo tos dienos, kad Penkrofas nenueitų pažiūrėti „kviečių lauko",— taip jis visiškai rimtai vadino tą vietą, kur buvo pasodintas kviečio grūdas. Ir vargas vabzdžiams, jeigu tik jie išdrįsdavo ten atsikraustyti! Penkrofas jų nesigailėdavo.

Birželio pabaigoje, po nepaliaujamų liūčių, prasidėjo žiema. Ir birželio 29 dieną Farenheito termometras tikriausiai būtų rodęs ne daugiau kaip dvidešimt laipsnių aukščiau nulio (—6,67° C).

Rytojaus dieną, birželio 30-ąją, kuri Šiaurės pusrutulyje atitinka gruodžio 31-ąją, buvo penktadienis. Nabas krimtosi, kad metai baigiasi „nelaiminga diena", bet Penkrofas jam pasakė, kad užtat naujieji metai prasideda šeštadienį —„laimingą dieną", o tai daug maloniau.

Tačiau naujieji metai prasidėjo smarkiais šalčiais. Gailestingumo upės žiotyse grūdosi ledo lytys, netrukus užšalo ir ežeras.

Keletą kartų teko papildyti kuro atsargą. Kol upė dar nebuvo užšalusi, Penkrofas kelis sykius atplukdė didžiulius malkų plaustus. Lyg nepailstantis variklis, upė traukė rąstus pasroviui, bet pagaliau ir ją sukaustė ledas. Gausiai prisigabenę iš miško malkų, kolonistai dar atsivežė kelis vežimėlius akmens anglies, prikastos palei Franklino kalno atšakas. Labai kaitri akmens anglis Granitiniuose rūmuose buvo prideramai įvertinta, nes šalčiai sustiprėjo, ir liepos 4 dieną temperatūra nukrito iki aštuonių laipsnių pagal Farenheitą (—13° C). Buvo pamūryta antra krosnis, valgomajame, kur dabar visi drauge leisdavo laiką, ką nors dirbdami.

Šaltomis dienomis Sairas Smitas galėjo tik pasidžiaugti, kad jam kitados dingtelėjo mintis atvesti iš ežero upeliuką į Granitinius rūmus. Vanduo iš po ledo sruveno pro senojo nuotėkio angą, neužšaldamas bėgo po žeme

ir pildė olos kampe už sandėlio įtaisytą rezervuarą, o jo perteklius per šulinį tekėjo į jūrą.

Oras visą tą laiką buvo labai sausas, tad kolonistai, kiek galėdami šilčiau apsivilkę, išvyko pasižvalgyti, nusprendę visą dieną tyrinėti pietrytinę salos dalį tarp Gailestingumo upės ir Nago kyšulio. Tose pelkėtose vietose jie ketino ir pamedžioti, tikėdamiesi, kad ten turėtų būti labai daug vandens paukščių.

Iki pelkių reikėjo eiti aštuonias ar devynias mylias, paskui tiek pat atgal,— vadinasi, ekspedicija turėjo užtrukti visą dieną. Kadangi buvo vykstama į dar neištirtas vietas, keliauti nutarė visa kolonija. Ir liepos 5 dieną, šeštą valandą ryto, vos tik prašvitus, Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas, Herbertas, Nabas ir Penkrofas, ginkluoti lazdomis, raizgais, lankais ir strėlėmis, pasiėmę užtektinai maisto, išvyko iš Granitinių rūmų. Su savimi jie vedėsi ir Topą, kuris linksmai bėgo būrelio priešakyje.

Eiti kolonistai nutarė trumpiausiu keliu, persikėlę per Gailestingumo upę susigrūdusiomis ledo lytimis.

— Nelabai tat patogu! — pasakė Gedeonas Spiletas.— Tikras tiltas patvaresnis.

Tučtuojau buvo nuspręsta į būsimųjų darbų planą įtraukti „patvaraus tilto" statybą.

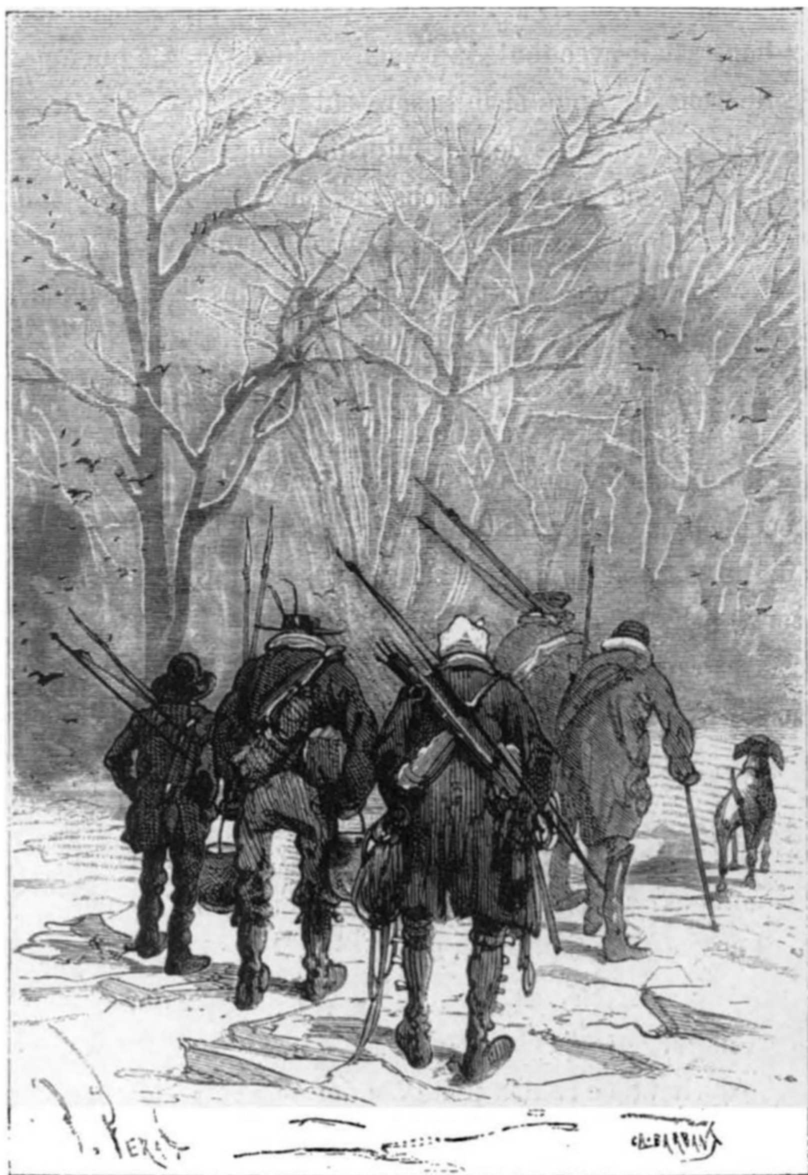
Tyrinėtojai pirmą kartą įžengė į dešinįjį Gailestingumo upės krantą ir drąsiai leidosi per mišką, kur gūdžioje tyloje niūksojo apsnigti spygliuočiai milžinai.

Dar nenuėjus kolonistams nė pusės mylios, iš miško tankmės Topas staiga išvijo visą šeimyną kažkokių žvėrių, kurie galvotrūkčiais nurūko tolyn.

— Žiūrėkit, žiūrėkit, ar tik ne lapės?! — sušuko Herbertas, stebėdamas sprunkančią gaują.

Tai iš tikrųjų buvo lapės, tačiau jos atrodė nepaprastai didelės ir lojo kaip šunys. Šis dalykas taip nustebino Topą, kad jis apkvaitęs sustojo, o greitakojai žvėrys tuo tarpu dingo.

Gamtos mokslų neišmanančiam Topui galima buvo atleisti, kad jis taip nustebo. Bet kaip tik tasai lojimas ir padėjo Herbertui susivokti, kokios kilmės yra tos keistos, rusvai pilkos lapės juodomis uodegomis su baltu kuokšteliu gale. Jaunuolis tuojau nustatė, kad jos pri-

The shortest route was to cross the Mercy.

klauso laukiniams Amerikos šunims, kurie veisiasi Čilėje, Folklendo salose ir visuose Amerikos kraštuose tarp trisdešimtosios ir keturiasdešimtosios lygiagretės. Herbertas labai apgailestavo, kad Topui nepavyko sugauti nė vieno tų plėšrūnų.

— O ar jos valgomos?— paklausė Penkrofas, įpratęs visą salos gyvūniją vertinti vien tiktai gastronominiu požiūriu.

— Ne,— atsakė Herbertas.— Bet štai kas įdomu: zoologai iki šiol dar nėra išaiškinę, kokie tų lapių vyzdžiai, ar jos mato ne tik dieną, bet ir naktį, ir ar nereikėtų jų priskirti tikrų šunų veislei.

Sairas Smitas nejučiom šypsojosi, klausydamas jaunojo gamtininko aiškinimų, kurie rodė didelį jo išprusimą ir protingumą. O Penkrofas, sužinojęs, kad lapės nevalgomos, visai nustojo jomis domėtis. Tačiau jis pareiškė, jog tuomet, kai prie Granitinių rūmų bus įrengta paukštidė, reikės imtis priemonių, kad tie keturkojai plėšikai negalėtų jos užpulti. Dėl to niekas jam neprieštaravo.

Aplenkę už upės smailų kyšulį, keleiviai išvydo ilgą smėlėto kranto ruožą ir atvirą jūrą. Buvo aštunta valanda ryto. Dangaus žydrynės netemdė joks debesėlis, kaip neretai esti per didelius šalčius; tačiau Sairas Smitas ir jo draugai eidami sukaito ir šalčio beveik nejautė. Tarp kitko, diena buvo rami, nevėjuota, o kai nėra vėjo, daug lengviau iškęsti net smarkų šaltį. Saulė spindėjo, bet nešildė, didžiulis jos rutulys, kildamas virš vandenų, tarytum palengva sūpavosi danguje. Jūra plytėjo visiškai rami, žydrai mėlyna, lyg Viduržemio jūros įlanka giedrą dieną. Tolumoje, už ketverto mylių į pietryčius, aiškiai matėsi Nago kyšulys, išriestas kaip turkiškas jataganas. Kairėje pusėje pelkėtą žemumą nuo vandenyno skyrė siaura nerija, tekančios saulės spinduliuose žėrinti lyg ugninė juosta. Be abejo, šioje Sąjungos įlankos dalyje, kur nebuvo net smėlio seklumos, saugančios pakrantę nuo atviros jūros, rytų vėjų varomi laivai nebūtų radę vietelės prisiglausti. Sprendžiant iš ramaus, lyg sustingusio jūros paviršiaus, iš vienodai mėlynuojančio vandens, neišmarginto gelsvomis dėmėmis, ir pagaliau

iš to, jog niekur nesimatė rifų, galima buvo spėti, kad krantas čia status ir kad staigiai atsiveria baisios vandenyno gelmės. Tolimųjų Vakarų miškai liko užpakaly,— už kokių keturių mylių kaip tamsi siena neaiškiai dunksojo pirmieji jų brūzgynai. Vaizdas aplinkui buvo nykus, tarsi kolonistai būtų patekę į kokią nors niūrią Antarkties salą, dengiamą sniego ir ledų. Keleiviai sustojo papusryčiauti ir iš sausų dumblių susikūrė ugnį. Nabas paruošė pusryčius — šaltos mėsos ir „Osvego arbatos".

Valgydami kolonistai nerimastingai žvalgėsi aplink: ši Linkolno salos dalis buvo tokia skurdi, visiška priešingybė vakarinei jos pusei. Ir žurnalistas pasakė, kad jie būtų susidarę labai liūdną savo būsimųjų valdų vaizdą, jeigu po katastrofos likimas juos būtų nubloškęs į šitą krantą.

— Aš net manau, kad vargu ar mums būtų pavykę šitą krantą pasiekti,— pridūrė Sairas Smitas.— Jūra čia labai gili, iš vandens nekyšo jokia uola, ant kurios būtume galėję prisiglausti. Netoli Granitinių rūmų jūroje yra nors seklumų, yra salelė — ten vis dėlto buvo daugiau galimybių išsigelbėti. O čia ničnieko — viena praraja!

— Keistas dalykas,— susimąstęs prašneko Gedeonas Spiletas,— mūsų sala gana maža, o koks įvairus jos paviršius bei dirvožemis! Tikrai sakant, toks įvairumas atrodytų galimas tik dideliame sausumos plote, kokiame nors žemyne. Vakarinė salos dalis stebina savo gamtiniais turtais ir dirvožemio našumu. Iš tiesų, galima pamanyti, kad pro ją teka šiltoji srovė iš Meksikos įlankos, o šiaurinį ir pietrytinį krantą tarytum skalauja Lediniuotasis vandenynas.

— Jūsų teisybė, brangusis Spiletai,— tarė Sairas Smitas.— Ir mane tai stebina. Visa sala, jos forma, jos gamta atrodo kažkaip nepaprastai. Čia tarsi sutelkti visokie peizažai, kokių tik galima užtikti žemyne, ir aš nesistebėčiau, jei paaiškėtų, jog mūsų sala kadaise yra buvusi žemyno dalis.

— Ką? Žemynas vidury Ramiojo vandenyno?— sušuko Penkrofas.

— O kodėl gi ne?— paklausė Sairas Smitas.— Argi negali būti, kad Australija, Naujoji Airija ir visos tos žemės, kurias anglų geografai vadina Australazija, drauge su dabartiniais Ramiojo vandenyno salynais kadaise sudarė vieną žemyną, šeštąją pasaulio dalį, tokią pat didelę, kaip Europa arba Azija, kaip Afrika ir abi Amerikos? Aš linkęs manyti, kad visos salos, nūnai kyšančios iš vandens begalinėse Didžiojo vandenyno platybėse, yra ne kas kita, kaip nugrimzdusio į jūros gelmes žemyno kalnų viršūnės, o priešistoriniais laikais tas žemynas buvo iškilęs viršum vandenų.

— Taip pat, kaip Atlantida, ar ne?— tarė Herbertas.

— Taip, mano vaikuti... jei tik Atlantida kada nors buvo.

— Tai gal ir Linkolno sala buvo to nugrimzdusio žemyno dalis?— paklausė Penkrofas.

— Labai galimas daiktas,— atsakė Sairas Smitas,— ir tuomet būtų visiškai suprantama, kodėl čia toks gamtos turtų įvairumas.

— Ir kodėl saloje tiek daug gyvūnų,— pridūrė Herbertas.

— Taip, drauguži,— atsakė inžinierius.— Štai tu man priminei dar vieną argumentą, patvirtinantį mano spėjimą. Juk šioje saloje mes matėme labai daug gyvūnų, ir įdomiausia, kad gyvūnija čia pasižymi dideliu įvairumu. O priežastis, mano manymu, yra ta, jog Linkolno sala kadaise buvo dalis kažkokio didžiulio žemyno, kuris pamažu nugrimzdo į vandenyno gelmes.

— Šit kaip! — atsiliepė Penkrofas, matyt, nelabai tuo tikėdamas.— Vadinasi, net ir šie buvusiojo žemyno likučiai gali išnykti, o tuomet tarp Amerikos ir Azijos nebebus jokios sausumos?

— Ne, kodėl gi,— atsakė Sairas Smitas,— atsiras naujų žemynų. Dabar juos stato milijardų milijardai mažyčių gyvūnėlių.

— Kas stato? Kokie tie mūrininkai?

— Koralų polipai,— atsakė Sairas Smitas.— Juk tai jie nepaliaujamu darbu sukūrė Klermon Tonerio salą, daugybę atolų ir kitas koralines Ramiojo vandenyno salas. Keturiasdešimt septyni milijonai tų polipų sveria vos vie-

ną graną [1], bet vis dėlto tokie mikroskopiniai organizmai, sugerdami druskas ir kitas jūros vandenyje ištirpusias kietąsias medžiagas, jas virškindami, gamina klintis, o iš jų susidaro milžiniški povandeniniai statiniai, savo standumu ir kietumu prilygstantys granitui. Kadaise, pirmapradžiais laikais, gamta formavo Žemę ir raukšlėjo jos plutą su ugnimi, o dabar ji uždėjo pareigą mikroorganizmams pavaduoti ugnį, kadangi Žemės rutulio gelmėse ugnies varomoji jėga gerokai sumažėjo — tai rodo daugelis užgesusių ugnikalnių, šen bei ten stūksančių mūsų planetos paviršiuje. Ir aš manau, kad praeis dar amžiai, ir nepaliaujamas koralų polipų darbas pavers Ramųjį vandenyną didžiuliu žemynu, kuriame apsigyvens būsimosios žmonių kartos ir atneš tenai civilizaciją.

— Oi, ilgai reikės laukti! — šūktelėjo Penkrofas.

— Gamta neskuba, laikas veikia jos naudai,— atsakė inžinierius.

— O kam tie nauji žemynai reikalingi?— paklausė Herbertas.— Man rodos, žmonijai visiškai užtenka dabartinių žemės plotų. O juk gamta be reikalo nieko nekuria.

— Iš tikrųjų, be reikalo ji nieko nekuria,— sutiko Sairas Smitas.— Bet štai kaip galima paaiškinti, kam ateityje žmonijai bus reikalingi nauji žemynai, ir kaip tik atogrąžų zonoje, kur yra koralinės salos. Mano manymu, toks aiškinimas visiškai galimas.

— Mes klausome, misteri Sairai,— atsiliepė Herbertas.

— Taigi štai koks dalykas: daugumas mokslininkų yra tokios pat nuomonės, kad Žemės rutuliui kada nors ateis galas, tikriau sakant, dėl jo atšalimo jokia gyvybė Žemėje nebegalės egzistuoti. Nesutaria jie tiktai aiškindami tokio atšalimo priežastis. Vieni mano, jog taip atsitiks dėl to, kad po daugelio milijonų metų sumažės Saulės temperatūra, kiti taria, jog pamažu užges Žemės gelmėse liepsnojanti ugnis. O jos poveikis, mano supratimu, daug reikšmingesnis, negu paprastai manoma. Aš pats kaip tik laikausi pastarosios hipotezės, ir štai kodėl. Imkim, pavyzdžiui, Mėnulį. Tai visai atšalęs šviesulys, ir

[1] Granas lygus 59 miligramams.

jame nebegali egzistuoti jokia gyvybė, nors Saulė jo paviršiui tebeteikia tokį pat šilumos kiekį. Ir atšalo Mėnulis dėl to, kad jo gelmėse visiškai užgeso ugnies sūkuriai, dėl kurių jis pats atsirado, lygiai kaip ir visi žvaigždžių pasaulio kūnai. Trumpiau sakant, šiokia ar tokia būtų priežastis, bet mūsų Žemė kada nors atšals, tik, žinoma, ne iš karto, o palaipsniui. Kas gi tada atsitiks? Ogi vidutinio klimato zona anksčiau ar vėliau taps tokia pat negyvenama, kaip dabar negyvenamos poliarinės sritys. Žmonės ir gyvuliai iš tos zonos persikraustys į geografines platumas, gaunančias daugiau Saulės šilumos. Tai bus didis kilnojimasis. Europa, Centrinė Azija, Šiaurės Amerika pamažu ištuštės lygiai taip, kaip ir Australazija bei atokiau nuo pusiaujo esančios Pietų Amerikos sritys. Paskui žmogų pusiaujo link pasitrauks ir augmenija, taip pat gyvūnija, ir gyvenimas susitelks daugiausia centrinėse Pietų Amerikos bei Afrikos dalyse. Lapiai ir nencai pripratę prie Ledinuotojo vandenyno pakrančių klimato, tokias pat sąlygas ras Viduržemio jūros pakraščiuose. Ir kas gali garantuoti, kad toje epochoje pusiaujo sritys nepasidarys žmonijai per ankštos, kad jos galės sutalpinti ir išmaitinti visus Žemės rutulio gyventojus? Kodėl negalima manyti, kad įžvalgi gamta, ruošdamasi būsimajam augmenijos bei gyvūnijos persikėlimui, jau dabar netoli pusiaujo deda naujo žemyno pamatus, pavedusi tą darbą koralų polipams? Aš daugel kartų apie visa tai esu mąstęs, mano bičiuliai, ir rimtai galvoju, kad ilgainiui mūsų planetos išvaizda visiškai pasikeis. Iš jūrų gilumos iškils nauji žemynai, o senieji nugrims į vandenynų gelmes. Ateities amžiais nauji Kolumbai atras žmonijai dar nežinomas Čimboraso, Himalajų arba Monblano salas, tuos mažyčius žemės sklypelius, likusius iš nugrimzdusių Amerikos, Azijos, Europos žemynų. O paskui ir naujieji žemynai liks negyvenami, Žemė atšals taip pat, kaip atšąla bedvasis kūnas, mūsų planetoje išnyks gyvybė, jeigu ne amžinai, tai bent ilgam laikui. Ir gal tuomet mūsų sferoidas, tarytum jau užmigęs mirtinu miegu, vėl atgims kokiomis nors naujomis geresnėmis sąlygomis! Bet tai, bičiuliai, visatos paslaptys, žinomos tik pasaulio kūrėjui. O aš, pradėjęs kalbą apie koralų polipų darbą,

gal per daug įsileidau į spėliojimus, koks bus Žemės likimas.

— Brangusis Sairai,— tarė Gedeonas Spiletas,— man šios teorijos atrodo kaip pranašystės. Kada nors jos išsipildys.

— Tai apvaizdos paslaptis,— atsakė Sairas Smitas.

— Na ir gražu! — sušuko Penkrofas, su įtemptu dėmesiu išklausęs inžinieriaus kalbos.— O sakykit, misteri Sairai, gal ir Linkolno sala pastatyta polipų?

— Ne,— atsakė Sairas Smitas,— ji grynai vulkaninės kilmės.

— Vadinasi, kada nors ji išnyks?

— Galimas daiktas.

— Tikiuosi, kad mūsų tuomet čia nebebus.

— Žinoma, nebebus. Nusiraminkite, Penkrofai. Kam čia mums amžinai gyventi? Jau kaip nors iš čia ištrūksime.

— Bet kol kas kurkimės čia tarsi visam laikui,— tarė Gedeonas Spiletas.— Nieko nereikia daryti pusiau.

Tuo pašnekesys ir baigėsi. Po pusryčių tyrinėtojai leidosi toliau ir priėjo pelkių pakraštį.

Pelkės buvo labai didelės ir tęsėsi iki apvalaus kyšulio salos pietryčiuose, užimdamos iš viso maždaug dvidešimt kvadratinių mylių plotą. Klampų dirvožemį sudarė molis ir titnagžemis, sumišęs su pūvančiais augalų likučiais. Čia augo nendrės, kiminai, viksvos, švendrai; vietomis liūno paviršių dengė stora velėna, panaši į žalio bobriko kilimą; šen bei ten prieš saulę spindėjo užšalę akivarai. Jokios liūtys, jokie staiga pakilusios upės potvyniai negalėjo šių žemumų užlieti. Savaime piršosi teisinga mintis, kad čia į žemės paviršių sunkiasi podirvio vandenys. Todėl buvo pagrindo bijoti, kad per vasaros karščius pelkių oras esti pilnas kenksmingų miazmų, sukeliančių maliariją.

Virš meldų ir palei pat vandenį skraidė daugybė paukščių. Geri šauliai, pripratę medžioti pelkėse, nebūtų čia bergždžiai išeikvoję nė vieno šovinio. Laukinės antys, smailauodegės, kryklės, tilvikai gyveno čia dideliais būriais, ir visi tie neįbauginti paukščiai lengvai prisileisdavo artyn žmones.

Vienu šratų užtaisu tikriausiai būtų pavykę nudėti kelias dešimtis ančių,— taip tirštai jų buvo pritūpę prie vandens. Mūsų medžiotojai galėjo jas šaudyti tik strėlėmis. Žinoma, laimikis dėl to buvo mažesnis, bet tyliai lekiančios strėlės turėjo tą pranašumą, kad nebaidė paukščių, o nuo skardaus šūvio jie būtų išsklidę į visas puses. Pirmąjį kartą medžiotojai pasitenkino kukliu grobiu — tuzinu ančių; tos antys buvo baltomis plunksnomis su ruda juosta aplink kaklą, žaliu kuodeliu, juodais sparnais su baltais ir rausvais taškučiais, paplokščiu snapu,— Herbertas iš karto pažino, kad tai berniklės. Topas uoliai rinko nušautus paukščius; dėl jų ir stovintieji vandenys medžiotojų buvo praminti *Ančių pelke*. Taigi kolonistams dabar atsirado nauji gausūs paukštienos ištekliai. Ateityje reikėjo tik nepatingėti čia ateiti. Be to, kai kurias tų paukščių rūšis tikriausiai buvo galima jeigu ne prijaukinti, tai bent apgyvendinti ežero apylinkėse, kad paukščiai būtų medžiotojams po ranka.

Penktą valandą po pietų Sairas Smitas ir jo draugai leidosi atgal, perėjo Ančių pelkę ir ledo tiltu vėl persikraustė per Gailestingumo upę.

Aštuntą valandą vakaro visi jau buvo Granitiniuose rūmuose.

Dvidešimt antras skyrius

Žabangai.— Lapės.— Pekariai.— Šiaurės vakarų vėjas.— Pūga.— Krepšių pynėjai.— Per didžiuosius šalčius.— Cukraus gamyba.— Paslaptingasis šulinys.— Numatomas tyrinėjimas.— Šratas.

Šalčiai laikėsi iki rugpjūčio 15 dienos, nors ypatingai smarkių speigų nebuvo. Ramiam orui esant, juos gana lengva buvo kęsti, bet kai imdavo pūsti vėjas, kolonistams darydavosi riesta, nes jų drabužiai menkai tešildė. Penkrofas jau apgailestavo, kad Linkolno saloje neįsikūrė kelios lokių šeimynos vietoj lapių ir ruonių, kurių kailiai, jo manymu, buvo nelabai ko verti.

— Taip, lokiai tai gerai apsirengę — žiemiškai! — sakė jis.— Kad taip nuvilkus kokiam meškinui kailinius ir sau prisitaikius... Šilta!

— Mat koks! — juokdamasis erzino jį Nabas.— Taip tau meškinas ir atiduos geruoju savo kailinius. Jis ne toks jau malonus.

— Neduos, tai patys pasiimsim, Nabai. Turės atiduoti,— su visišku įsitikinimu atkirto Penkrofas.

Tačiau lokių saloje nebuvo, bent jau nė karto jie nepasirodė.

Vis dėlto Herbertas, Penkrofas ir žurnalistas ant Plataus Akiračio plynaukštės ir pamiškėje ėmė spęsti žabangus. Penkrofas buvo tos nuomonės, kad pravers bet koks grobis, ir nesvarbu, kas įkliūtų į žabangus — graužikai ar grobuonys, bet Granitiniuose rūmuose jie būtų priimti su pagarba.

Tiesą sakant, žabangai buvo įtaisyti labai paprastai: iškasta duobė iš viršaus pridengta šakomis ir žolėmis, o jos dugne padėtas jaukas, stipriu kvapu turintis privilioti žvėris,— tai ir viskas. Duobes kasė ne kur pakliūva, o ten, kur pasitaikydavo daug pėdų, rodančių, jog keturkojai tose vietose dažnai lankosi. Medžiotojai kasdien eidavo tų savo žabangų apžiūrėti ir jau pirmąją dieną juose rado tris tokias pat lapes, kokias buvo matę dešiniajame Gailestingumo upės krante.

— Kas gi čia dabar! Nuo lapių šitame krašte negali apsiginti! — piktinosi Penkrofas, ištraukęs iš duobės trečią lapę, kuri atrodė visai apkvaitusi.— O juk šie žvėrys niekam tikę!

— Na, nesakyk,— užginčijo Gedeonas Spiletas.— Ir lapės pravers!

— O kam jos reikalingos?

— Bus jaukai žabangams!

Žurnalistas sakė teisybę: užmuštas lapes jie padėjo į duobes kaip jauką.

Jūrininkas taip pat pridirbo iš ybiškės plaušų daug kilpų, ir jos pasirodė kur kas naudingesnės už iškastas duobes. Beveik nebuvo tos dienos, kad į kilpas neįkliūtų vienas kitas triušyno gyventojas. Pietums Nabas vis patiekdavo triušio kepsnį, bet jis mokėjo taip įvairiai gaminti padažus, jog valgytojai maisto vienodumu negalėjo skųstis.

Rugpjūčio vidury porą ar trejetą kartų medžiotojai iš duobių ištraukė ne lapes, o naudingesnius gyvulius: į jas pakliuvo keletas pekarių, su kuriais kolonistai jau buvo susidūrę salos šiaurėje. Penkrofas neklausinėjo, ar jie valgomi,— tai aiškiai buvo matyti iš jų panašumo į namines kiaules, auginamas Amerikoje ir Europoje.

— Tik tu atsargiau, Penkrofai,— įspėjo Herbertas.— Čia juk ne naminė kiaulė.

— Eik jau, mielasis,— atsakė Penkrofas, pasilenkė prie duobės ir, nusitvėręs už trumpos, į susuktą virvutę panašios uodegos, ištraukė tą skeltanagių šeimos atstovą.— Leisk man galvoti, kad čia tikra kiaulė.

— O kam tau taip galvoti?

— Kad malonu.

— Ar taip jau mėgsti kiaules?

— Kiaulieną mėgstu, o ypač kiaulių kojas. Ir jeigu kiaulės turėtų ne po keturias, o po aštuonias kojas, aš dar labiau jas mėgčiau.

Sugautieji pekariai priklausė vienai iš keturių jų rūšių, vadinamai „tajasu", kurios atstovai yra tamsios odos ir neturi ilgų atkištų ilčių, kokiomis ginkluoti jų giminaičiai. Pekariai paprastai gyvena nedidelėmis bandomis, ir galimas daiktas, kad jų daug turėjo būti miškingoje salos dalyje. Kaip ir paprastos kiaulės, jie valgomi nuo galvos iki kojų. O Penkrofui nieko daugiau iš jų ir nereikėjo.

Rugpjūčio vidury staiga smarkiai pasikeitė oras: ėmė pūsti šiaurės vakarų vėjas, keliais laipsniais sumažėjo šaltis, ir ore susikaupę vandens garai iškrito sniego pavidalu. Visa sala apsiklojo balta drobule ir savo gyventojams pasirodė nauju apdaru. Sniegas drėbte drėbė keletą dienų ir greit uždengė žemę poros pėdų storumo sluoksniu.

Vėjas vis stiprėjo, netrukus kilo tikra audra, ir aukštai iš Granitinių rūmų buvo girdėti, kaip kriokia jūra, daužydamasi į uolas. Vietomis kranto linkiuose siautė viesulai ir, keldami aukštus sniego stulpus, pašėlusiai juos suko lyg vandens verpetai, skriejantys virš jūros tarytum milžiniškas siūbuojantis piltuvas, tie pražūtingi verpetai, į kuriuos laivai šaudo iš patrankų. Kaip jau žinome, ura-

ganas į salą atūžė iš šiaurės vakarų, todėl Granitiniai rūmai, atsukti į priešingą pusę, tiesioginių audros smūgių išvengė. Per tokią baisią pūgą, siautėjusią lyg poliariniuose kraštuose, nei Sairas Smitas, nei jo draugai, kad ir kaip norėdami, negalėjo išeiti iš namų ir ištisas penkias dienas, nuo rugpjūčio 20 iki 25-osios, sėdėjo užsidarę. Buvo girdėti, kaip staugia vėjas Žakamaro miške. Turbūt ten jis pridarė nemaža žalos, išvartė nemaža medžių, bet Penkrofas guodėsi tuo, kad bent nereikės patiems miško kirsti.

— Vėjas užsimanė medkirčiu pabūti. Na ir tegu plušа,— kalbėjo Penkrofas,— mes jam nekliudysim.

Bet argi žmonės būtų įstengę sutramdyti nežabotą vėjo galybę? Ir kaip Granitinių rūmų gyventojai per tą audrą turėjo būti dėkingi apvaizdai, akmeniniame kranto masyve įrengusiai tvirčiausią būstą! Dalis tos padėkos pelnytai priklausė ir Sairui Smitui, bet juk olą buvo sukūrusi pati gamta, o inžinierius ją tik atrado. Čia visi jautėsi saugūs, ir įnirtingai šėlstanti audra jiems nieko negalėjo padaryti. O jeigu būtų pasistatę mūrinį arba medinį namą ant Plataus Akiračio plynaukštės, tai prieš tokią uragano galybę jis nebūtų atsilaikęs. Kolonistai girdėjo, kaip jūros pakrantėje siautulingai kriokė bangų mūša, tad buvo aišku, jog senoji buveinė dabar gyventi visiškai netiko, nes bangos, persiritusios per salelę, daužė Galerijas su nenugalima jėga. Bet čia, Granitiniuose rūmuose, užsidarę akmeninėje tvirtovėje, prieš kurią buvo bejėgiai ir jūra, ir vėjas, jie galėjo nieko nebijoti.

Per tas kelias dienas, norom nenorom priversti tūnoti namie, kolonistai nesėdėjo rankas sudėję. Sandėlyje buvo gana daug lentų, tad jie padirbo kambariams apstatyti keletą naujų stalų bei kėdžių, nors ir nelabai dailių, bet užtat tvirtų, nes miško medžiagos negailėjo. Tą gramozdišką kilnojamąjį turtą buvo nelengva kilnoti, bet Nabas ir Penkrofas, viską padarę patys savo rankomis, nebūtų mainę tų baldų į puikiausius tikrų stalių ir net paties Bulio dirbinius.

Paskui staliai tapo krepšių pynėjais ir, šio naujo amato pramokę, gana sėkmingai darbavosi. Šiauriniame Granto ežero krante kerojo ištisas karklynas, o jame augo

"Let me believe . . ."

nemaža smailialapių gluosnių. Penkrofas ir Herbertas dar prieš liūtis pripjovė ir kruopščiai nuskutinėjo daugybę to naudingo krūmo šakų, ir dabar iš tų vytelių puikiausiai buvo galima pinti krepšius. Pirmieji bandymai nelabai pavyko, krepšiai išėjo kerėpliški, bet pynėjai per savo vikrumą ir sumanumą su tuo darbu susidorojo; jie vienas su kitu tarėsi, stengėsi prisiminti, kokius krepšius seniau buvo matę, dirbo su didžiausiu stropumu,— ir netrukus Granitinių rūmų inventorių papildė įvairiausio dydžio ir visokiausio pavidalo krepšiai. Nupynė krepšių ir maisto sandėliui, ir Nabas juose dabar laikė surinktas valgomąsias šaknis, riešutus ir dracenų šaknis.

Paskutinę rugpjūčio mėnesio savaitę oras vėl pasikeitė — truputį atšalo, bet audra nurimo. Kolonistai tučtuojau išėjo į lauką. Ant kranto buvo pripustyta ne mažiau kaip dvi pėdos sniego, tačiau per sušalusią jo plutą buvo galima puikiausiai vaikščioti. Sairas Smitas ir jo draugai užkopė ant Plataus Akiračio plynaukštės.

Kokia permaina! Dar taip neseniai miškus jie buvo matę žaliuojančius, ypač Granitinių rūmų apylinkėse, kur vyravo spygliuočiai medžiai, o dabar juos dengė vienoda balta skraistė. Visa kas buvo pabalę — nuo Franklino kalno viršūnės iki pat pajūrio: miškai, pievos, ežeras, upė ir jūros krantas. Gailestingumo upės vandenys tekėjo po ledo šarvais, ir su kiekvienu potvyniu bei atoslūgiu tie šarvai poškėdami skeldėjo į gabalus. Viršum užšalusio ežero skraidė antys ir kryklės, smailauodegės ir taistės. Čia jų buvo tūkstančiai. Uolos, tarp kurių nuo plynaukštės krašto garmėjo krioklys, atrodė pasišiaušusios ledo adatomis, ragais ir gurgulais,— vanduo sruveno lyg iš milžiniško latako, panašaus į pražiotus pabaisos nasrus, tarytum iškaltus Renesanso skulptorių. Kiek žalos audra padarė miškams, spręsti dar nebuvo galima, kol nuo jų nenukrito baltas apdangalas.

Gedeonas Spiletas, Penkrofas ir Herbertas nuėjo apžiūrėti žabangų. Juos vargais negalais atrado po sniego pusnimis. Eiti reikėjo atsargiai, šiaip jie galėjo įkristi į žvėrims iškastą duobę, o tai būtų buvę pavojinga ir apmaudu — įkliūti į savo pačių žabangus! Tokio nemalo-

numo jie išvengė, bet visas duobes rado tuščias, o jaukus nepaliestus. Nė vienas žvėrelis nebuvo įkliuvęs į žabangus, nors aplinkui aiškiai matėsi daugybė pėdų, o tarp jų įsispaudusios naguotų letenų žymės. Herbertas nesvyruodamas pasakė, kad tos pėdos yra kokio nors grobuonies iš kačių šeimos,— vadinasi, teisingai buvo spėjęs Sairas Smitas, kad saloje esama pavojingų žvėrių. Turbūt jie gyveno tankiuose Tolimųjų Vakarų miškuose, tačiau badas juos iš ten išvijo, ir jie atklydo į Plataus Akiračio plynaukštę. O gal jie užuodė žmones.

— O kokia ta kačių veislė?— paklausė Penkrofas.

— Jaguarai,— atsakė Herbertas.

— Aš maniau, kad jie gyvena tiktai karštose šalyse.

— Naujajame Pasaulyje jie veisiasi nuo Meksikos iki Argentinos pampų,— tarė jaunuolis.— O juk Linkolno sala yra maždaug toje pat platumoje, kaip La Platos upės baseinas, tad nenuostabu, jeigu ir čia pasitaiko jaguarų.

— Na, jei taip, reikia nežiopsoti! — pasakė Penkrofas.

Pagaliau oras tiek atšilo, jog ėmė tirpti sniegas. Prasidėję lietūs visai nuvarė baltą jo dangą. Nepaisydami darganos, kolonistai papildė augalinio maisto atsargas: prisirinko riešutų, dracenos šaknų ir kitų valgomųjų šaknelių, prisileido klevų sulos, o mėsos jiems teikė triušiai iš triušyno, agučiai ir kengūros. Keletą sykių jie buvo nuėję į mišką medžioti ir įsitikino, jog audra ten tikrai išvartė nemaža medžių. Penkrofas ir Nabas ne kartą važiavo vežimėliu į akmens anglies telkinius, norėdami parsigabenti kelias tonas anglies. Kelionėje jie pastebėjo, kad vėjas buvo smarkiai apgadinęs puodų degimo krosnies kaminą, o jo viršūnę bent per šešias pėdas visai nugriovęs.

Kolonistai prisivežė ne tik anglies, bet aprūpino Granitinius rūmus ir malkomis. Jas plukdė Gailestingumo upe, jau nusimetusia ledo šarvus. Buvo galima laukti, kad vėl užeis smarkūs šalčiai.

Apsilankė kolonistai ir Galerijose. Apžiūrėję senąjį savo būstą, jie galėjo tik pasidžiaugti, kad čia negyveno per audrą. Jūra uolų labirinte buvo palikusi aiškius savo įsiveržimo pėdsakus. Vandenyno platybėse įsisiautėję vė-

From the heights of Granite House.

jai ginė didžiulius vandens kalnus, ir bangos, persiritusios per salelę, su baisiu pašėlimu brovėsi tarp granito luitų; jos pusiau užpylė smėliu koridorius, o akmenis apnešė storu dumblių sluoksniu. Kol Nabas, Herbertas ir Penkrofas medžiojo ir plukdė malkas, Sairas Smitas su Gedeonu Spiletu darė tvarką Galerijose; jie labai džiaugėsi, kad buvo beveik nenukentėjusios lydymo krosnys ir žaizdras, nes jūros suneštos smėlio krūvos visa tai apsaugojo nuo įsismarkavusios audros.

Kolonistai ne be reikalo apsirūpino kuru,— žiema dar nesibaigė. Kaip žinoma, vasario mėnuo Šiaurės pusrutulyje visuomet pasižymi dideliais šalčiais, o Pietų pusrutulyje rugpjūčio pabaiga atitinka šiaurinių kraštų vasarį, ir Linkolno saloje šis laikas nebuvo išimtis iš taisyklės.

Kurį laiką oras buvo nepastovus, čia lijo, čia vėl snigo, bet rugpjūčio 25 dieną papūtė pietryčių vėjas, ir staiga spustelėjo šaltis. Sairo Smito nuomone, gyvsidabrio stulpelis Farenheito termometre būtų rodęs ne mažiau kaip aštuonis laipsnius žemiau nulio (—22,22 °C), ir kelias dienas spiginęs šaltis buvo dar labiau nepakenčiamas dėl žvarbaus vėjo. Kolonistai turėjo vėl užsidaryti Granitiniuose rūmuose ir užkamšyti langus bei duris,— paliko tik siaurą skylę grynam orui įeiti. Žvakių degino labai daug, bet stengėsi jas taupyti, todėl dažnai tenkindavosi ugnies atšvaitais nuo besikūrenančio židinio, kuriam malkų nešykštėjo. Retkarčiais tai vienas, tai kitas Granitinių rūmų gyventojas nusileisdavo į pajūrį, kur potvyniai kasdien suversdavo ištisas krūvas ledo lyčių, bet sušalęs skubėdavo grįžti namo ir tik vargais negalais užlipdavo kopėčiomis, sugrubusiais, stingstančiais pirštais kabindamasis už apledėjusių, deginte deginančių skersinių.

Reikėjo kaip nors išnaudoti tą laisvąjį laiką, kai norom nenorom teko sėdėti užsidarius. Ir tuomet Sairas Smitas sugalvojo tokį darbą, kurį buvo galima dirbti tarp keturių sienų.

Skaitytojas turbūt atmena, kad kolonistai vietoj cukraus vartojo saldžią klevo sulą. Giliai įpjovę medžių kamienus, jie leisdavo tą sulą į molinius ąsočius ir paskui

naudodavo kulinarijos reikalams, juo geriau, kad nusistojusi sula darydavosi skaidri ir tiršta kaip sirupas.

Bet cukraus buvo galima pasigaminti tobulesniu būdu, ir vieną gražią dieną Sairas Smitas pareiškė savo draugams, kad jie virsią cukrų.

— Virsime cukrų?— nustebo Penkrofas.— Tokį darbą dirbant, rodos, esti karšta.

— Labai karšta! — patvirtino inžinierius.

— Vadinasi, kaip tik laiku! — tarė Penkrofas.

Paminėjus cukraus gamybą, paprastai įsivaizduojami cukraus fabrikai su sudėtingais įrengimais ir įvairių specialybių darbininkais. Šiuo atveju apie tai, žinoma, negalėjo būti nė kalbos. Kolonistai pirmiausia labai paprastu būdu išvalė klevo sulą, kad kristalizuotųsi cukrus. Sulą supylė į didelius molinius dubenius ir, užkaitę ant ugnies, ėmė garinti. Netrukus į sirupo paviršių iškilo putos, tad jas nugraibė, o sirupui pradėjus tirštėti, Nabas ėmė atsargiai maišyti medine mentele, kad jis greičiau garuotų ir neprisviltų.

Keletą valandų skystis virė ant karštos ugnies, tad ir patiems virėjams buvo šilta, ir sula pamažu cukravosi: sirupas dubenyse pasidarė labai tirštas. Tuomet jį supylė į molinius indus, kurie iš anksto buvo nulipdyti ir išdegti virtuvės židinyje. Kitą dieną atšalęs sirupas sustingo ir įgavo cukraus galvų bei luitelių formą. Taip kolonistai pasigamino tikrų tikriausio cukraus. Tiesa, jis buvo gelsvos spalvos, tačiau beveik skaidrus ir labai gero skonio.

Šalčiai laikėsi iki rugsėjo vidurio, ir Granitinių rūmų belaisviams toks ilgas užsidarymas įkyrėjo. Kone kasdien jie išeidavo į gryną orą, bet būdavo priversti greit grįžti. Čia vėl imdavo tvarkyti savo būstą, o dirbdami šnekučiuodavosi. Sairas Smitas pasakodavo draugams įvairiausius dalykus, daugiausia juos supažindindavo su taikomaisiais mokslais. Kolonistai neturėjo jokios bibliotekos, tačiau inžinierius Smitas buvo gyva enciklopedija, visuomet galinti draugams pasitarnauti, visuomet atversta tame puslapyje, kuris vienam arba kitam būdavo reikalingas, ir tuo mokslo šaltiniu, nušviečiančiu bet kurį dominantį klausimą, jie labai dažnai naudojosi. Taip lei-

do laiką tie ištvermingi žmonės, ir ateitis jų, rodės, nė kiek nebaugino.

Tačiau netrukus jau turėjo pasibaigti jų nelaisvė. O visi taip troško, kad greičiau ateitų pavasaris arba bent liautųsi tie nepakenčiami šalčiai. Jeigu kolonistai būtų turėję šiltų drabužių ir galėję nepaisyti šalčio, tai kiek sykių būtų leidęsi į keliones, būtų nuėję ir į kopas, ir į Ančių pelkę! Dabar prie paukščių buvo lengva prisėlinti, ir medžioklė, žinoma, būtų buvusi sėkminga. Tačiau Sairas Smitas nesutiko, kad jo draugai, stiprūs ir sumanūs jo padėjėjai, rizikuotų savo sveikata.

Reikia pasakyti, jog užvis nekantriausiai (išskyrus Penkrofą) savo nelaisvę kentė Topas. Vargšas šuo Granitiniuose rūmuose tiesiog kamavosi, slankiojo iš kambario į kambarį ir savotiškai, bet labai akivaizdžiai reiškė savo liūdesį ir maudulį dėl tokios ilgos ir įgrisusios nelaisvės.

Sairas Smitas ne kartą pastebėjo, kaip Topas, vos tik prisiartinęs sandėlio kampe prie tamsios prarajos, susisiekiančios su jūra, tuoj iššiepdavo iltis ir imdavo urgzti; jis nuolat sukiojosi aplink tą šulinį, dabar uždengtą lentiniu dangčiu. Kartais šuo net bandydavo pakišti po tuo dangčiu priešakines letenas, tarsi norėdamas jį pakelti. Ir lodavo tuomet jis kažkaip keistai — piktai ir neramiai.

Inžinierius daug kartų sekė tokį nesuprantamą Topo elgesį. Kas slepiasi toje bedugnėje? Kas gali taip jaudinti protingą šunį? Praraja, be abejo, siekė jūrą. Gal granitinio kalnagūbrio viduje tas šulinys šakojosi siaurais tuneliais. Gal jis jungėsi su kokia nors kita ola granito gelmėse. O gal kartais čia atplaukdavo kokia jūros pabaisa pailsėti šulinio dugne. Sairas Smitas nežinojo, ką ir bemanyti, jam į galvą nenorom ateidavo keisčiausių spėliojimų. Įpratęs giliai žvelgti į realų pasaulį, kur viskas moksliškai paaiškinama, jis negalėjo sau atleisti, kad vaizduotė jį traukia į kažkokių paslaptingų ir beveik antgamtinių reiškinių sritį. Bet kaipgi paaiškinti tą faktą, kad šuo, kuris nepasižymėjo dideliu nervingumu ir niekuomet, pavyzdžiui, nekaukdavo į mėnulį, taip atkakliai

uostinėja šulinio dangtį ir, pašiaušęs keterą, taip įtemptai klausosi? Kodėl jis taip nerimsta, jeigu toje bedugnėje nėra nieko įtartino? Topo elgesys inžinierių Smitą intrigavo labiau, negu jis ryžosi pats sau prisipažinti.

Tačiau savo įtarimus jis patikėjo vien Gedeonui Spiletui, manydamas, jog nėra reikalo kitiems bičiuliams pasakoti, kokias mintis jam sukelia keistas Topo elgesys, o gal tiktai jo užgaidos.

Pagaliau šalčiai baigėsi. Prasidėjo lietūs, protarpiais imdavo drėbti šlapias sniegas arba užeidavo kruša, siautėjo viesulai, bet dargana tęsėsi neilgai. Ledas ir sniegas nutirpo, žiemos varžtus nusimetė ir pajūris, ir Gailestingumo upės krantai, ir miškas. Atėjo pavasaris, atnešdamas didelį džiaugsmą Granitinių rūmų gyventojams, ir dabar jie namo bepareidavo tik pavalgyti ir miegoti.

Antrojoj rugsėjo pusėj kolonistai daug medžiojo, ir tuomet Penkrofas vėl ėmė prisispyręs reikalauti šautuvų, tvirtindamas, jog Sairas Smitas žadėjęs juos padaryti. Inžinierius išsisukinėjo, atidėliodamas savo pažadą, nes žinojo, kad be specialių įrankių padaryti kam nors tinkamą šautuvą beveik neįmanoma. Jis įkalbinėjo Herbertą ir Gedeoną Spiletą truputį palaukti, kadangi jie buvo labai gerai išmokę šaudyti iš lanko ir parnešdavo iš medžioklės puikiausią laimikį — tiek keturkojų, tiek sparnuočių: agučių, kengūrų, pekarių, karvelių, einių, laukinių ančių, kryklių. Bet atkaklusis jūrininkas nieko nenorėjo girdėti ir nedavė Sairui Smitui ramybės, siekdamas, kad tasai patenkintų jo norą. Be to, Penkrofą palaikė ir Gedeonas Spiletas.

— Reikia manyti, jog saloje yra plėšriųjų žvėrių,— kalbėjo jis,— todėl pravartu pagalvoti, kaip su jais kariauti ir juos naikinti. Gal ateis toks laikas, kai mums tai bus svarbiausias uždavinys.

Bet tuo tarpu Sairui Smitui galvą kvaršino kitas rūpestis — ne ginklai, o drabužiai. Jų apdaras per žiemą dar ne visai nusidėvėjo, tačiau buvo aišku, jog iki kitos žiemos turimų drabužių tikrai nepakaks. Reikėjo žūt būt gauti žvėrių kailių arba atrajojančių gyvulių vilnos, o kadangi saloje buvo nemaža muflonų, kolonistai tu-

rėjo juos kaip nors prijaukinti, prisiveisti ištisą bandą ir auginti muflonų savo reikalams. Tad pavasarį ir vasarą laukė naujas darbas: įrengti naminiams gyvuliams aptvarą ir didelę paukštidę — žodžiu, kuriame nors salos kampelyje įsteigti lyg kokią fermą.

Tam tikslui pirmiausia reikėjo išžvalgyti dar neištirtą Linkolno salos dalį — tankius miškus, nusidriekusius dešiniuoju Gailestingumo upės krantu, nuo jos žiočių iki Gyvatės pusiasalio krašto, ir palei visą vakarinį salos krantą. Bet šią ekspediciją kolonistai turėjo atidėti, kol nusistovės gražus oras, taigi lukteléti dar kokį mėnesį.

Visi nekantraudami laukė, kada bus galima leistis į kelionę, ir staiga vienas įvykis dar labiau juos paskatino kuo greičiausiai ištirti visas savo žemes.

Tai atsitiko spalio 24-ąją. Tą dieną Penkrofas išėjo patikrinti žabangų, kuriuos visuomet rūpestingai apžiūrėdavo ir pakeisdavo jaukus. Vienoje duobėje jis rado viliojantį grobį: čia buvo įkritę trys pekariai — kiaulė su dviem paršiukais.

Labai patenkintas, kad taip pasisekė, Penkrofas grįžo į Granitinius rūmus ir kaip paprastai ėmė girtis savo medžioklės laimikiu:

— Na, misteri Sairai, šiandien mes jums paruošime skanius pietus! Taip, misteri Spiletai, valgysite ir pirštus laižysite!

— Puiku,— atsakė žurnalistas.— O kuo taip mus šiandien pavaišinsite?

— Paršiuku.

— Ak, šit kaip! Paršiuku... O jūsų pasiklausius, Penkrofai, galima pamanyti, kad pietums bus kurapka su triufeliais.

— Ką? Kurapka?— stebėdamasis nutęsė Penkrofas.— Argi jūs nemėgstate kepto paršiuko?

— Ne, kodėl gi, mėgstu,— atsakė Gedeonas Spiletas, vis dėlto nelabai džiūgaudamas.— Jei tas valgis nebūtų toks dažnas...

— Koks jūs įgeidingas, ponas laikraštininke! — pasipiktino Penkrofas, negalėdamas pakęsti, kam peikiamas

jo medžioklės laimikis.— Iš tiesų, labai jau išrankus pasidarėte! O juk prieš septynis mėnesius, kai mus išmetė į šitą salą, būtumėt buvęs laimingas, gavęs pavalgyti tokios mėsytės!..

— Žinoma,— atsiliepė žurnalistas.— Žmogus — netobulas padaras. Niekuomet jis nebūna patenkintas.

— Gerai jau, gerai...— tęsė Penkrofas.— Tikiuosi, Nabas šiandien pasižymės. Tik pažvelkit į šiuos paršiukus. Juk jie ne daugiau kaip trijų mėnesių, ir jų mėsa tikriausiai bus minkšta kaip putpelių. Einam, Nabai, į virtuvę. Aš pats pažiūrėsiu, kaip jie keps.

Paėmęs Nabą už parankės, jūrininkas nužygiavo į virtuvę ir tuoj suskato darbuotis.

Niekas, žinoma, jam nekliudė daryti taip, kaip jis nori. Drauge su Nabu jis pagamino puikius pietus, kuriuos sudarė abu paršiukai, kengūros sriuba, rūkytas kumpis, riešutai, alus iš dracenos nuoviralo, „Osvego arbata"— žodžiu, visa, kas tik buvo geriausia jų sandėlyje, tačiau visus valgius pralenkė svarbiausias patiekalas — troškinta pekario mėsa.

Penktą valandą pietūs buvo paruošti, ir Granitinių rūmų gyventojai susirinko valgomajame. Ant stalo jau garavo kengūros sriuba. Visiems ji labai patiko.

Po sriubos sekė kepti paršiukai. Penkrofas panoro pats supjaustyti mėsą ir kiekvienam padavė po didžiulį gabalą.

Kepsnys iš tikrųjų buvo nepaprastai gardus, ir Penkrofas su pavydėtinu apetitu šveitė savo dalį, tik staiga jis prapliupo keiksmais.

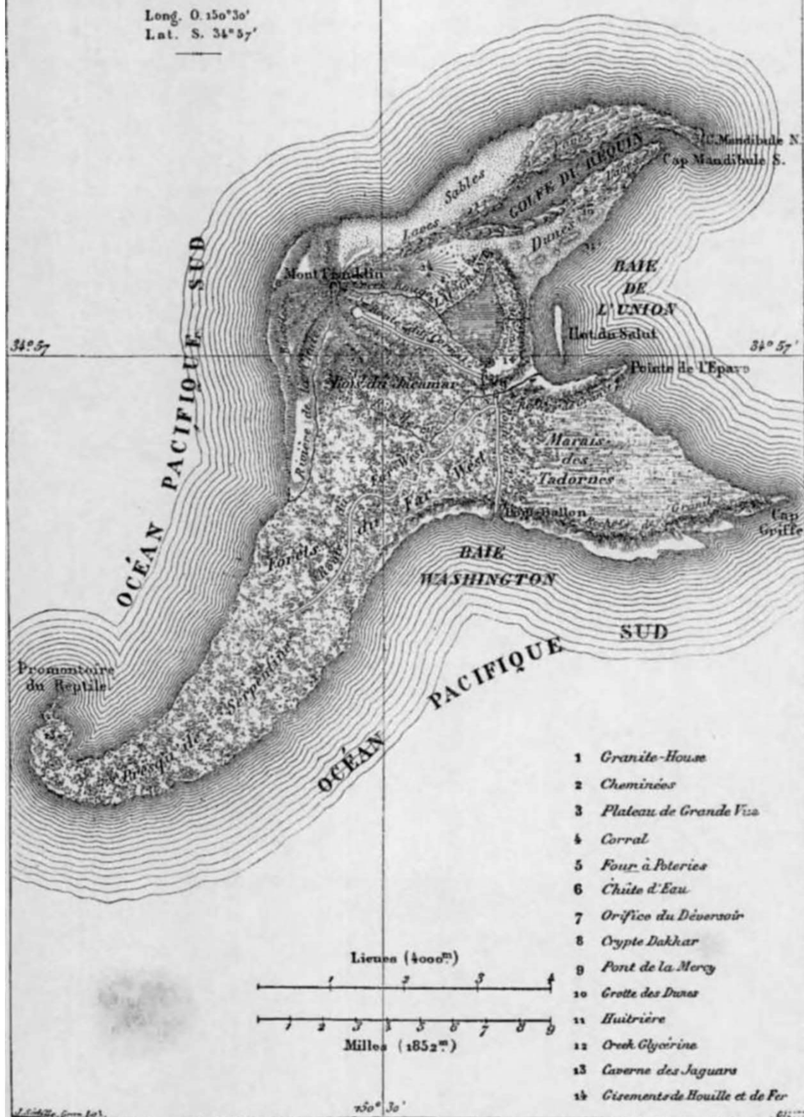
— Kas jums?— paklausė Sairas Smitas.

— Dantį!.. Išsilaužiau dantį! — atsakė jūrininkas.

— Kaip čia dabar? Tai jūsų pekariuose buvo akmenukų?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Turbūt,— sutiko jūrininkas ir išsiėmė iš burnos kažkokį kietą daiktą, per kurį neteko krūminio danties.

Bet tai buvo ne akmenukas... Tai buvo šratas...

Lincoln Island.

ANTROJI DALIS

TREMTINYS

Pirmas skyrius

Šratas.— Dirbama piroga.— Medžioklė.— Agatmedžio viršūnėje.— Niekur nematyti jokių žmogaus pėdsakų.— Nabas ir Herbertas žūklauja.— Vėžlys apverstas.— Vėžlys dingo.— Sairas Smitas paaiškina.

Praėjo lygiai septyni mėnesiai nuo tos dienos, kai baliono keleiviai atsidūrė Linkolno saloje. Ir per tą laiką, kad ir kaip ieškodami, jie niekur neaptiko jokių žmogaus pėdsakų. Nė karto nematė dūmų, kurie rodytų saloje esant žmogų. Nė karto nerado jokio daiktelio, kuris būtų žmogaus padarytas ir leistų spręsti jį čia gyvenus senovėje arba netolimoje praeityje. Atrodė, kad sala negyvenama; turbūt žmogus čia dar niekad nesilankė. O dabar, radus nekalto žvėrelio kūne šratą, sugriuvo visi spėliojimai ir samprotavimai!

Iš tikrųjų, šratas buvo išlėkęs iš šaunamojo ginklo, o kas kitas, jei ne žmogus, galėjo tokiu ginklu naudotis?

Penkrofas padėjo šratą ant stalo, ir jo draugai stebėdamiesi į jį pažiūrėjo. Matyt, jie tuojau įsivaizdavo, kokių svarbių pasekmių gali turėti šis tarytum nežymus įvykis. Jeigu net staiga jie būtų išvydę kokį nors antgamtinį reiškinį, tai nebūtų taip apstulbę.

Sairas Smitas dėl to nuostabaus ir netikėto radinio tuoj pat išdėstė kai kurias savo prielaidas. Jis dviem pirštais paėmė šratą, pavartė jį, apčiupinėjo, paskui paklausė Penkrofą:

— Ar jūs tikras, kad šiuo šratu sužeistas pekaris buvo ne daugiau kaip trijų mėnesių?

— Tikrai ne daugiau, misteri Sairai,— atsakė Penkrofas.— Tas paršiukas, kai jį radau duobėje, žindo savo motiną.

— Vadinasi,— tęsė inžinierius,— prieš kokius tris mėnesius Linkolno saloje kažkas šaudė iš šautuvo...

— Ir šratas sužeidė tą žvėrelį, nors ir ne mirtinai,— pridūrė Gedeonas Spiletas.

— Be jokios abejonės,— kalbėjo toliau Sairas Smitas.— Ir štai kokias išvadas iš viso to reikia padaryti: arba saloje pirma mūsų kas nors gyveno, arba žmonės čia išsikėlė ne seniau kaip prieš trejetą mėnesių. Ar savo noru jie priplaukė prie mūsų krantų, ar buvo priversti tai padaryti, ar sudužo jų laivas, ar sugedo aerostatas — kas žino? Viską išsiaiškinsim vėliau. Taip pat kol kas negalime įspėti, ar jie europiečiai, ar malajai, mūsų priešai ar draugai. Be to, netgi nežinome, ar jie tebegyvena saloje, ar jau paliko ją. Bet šie klausimai mums tokie svarbūs, jog negalima ilgiau laukti nieko nežinant.

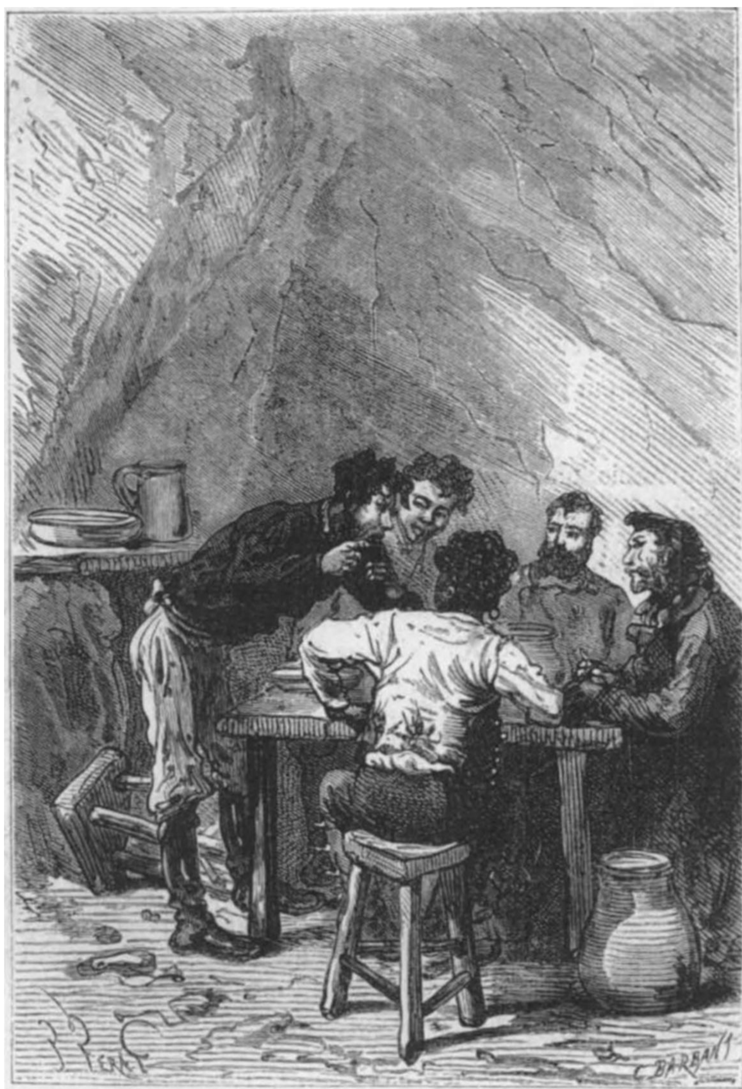
— Šimtą sykių, tūkstantį sykių galiu pakartoti, kad Linkolno saloje nieko daugiau nėra, tik mes vieni,— sušuko jūrininkas, keldamasis iš už stalo.— Po perkūnais! Sala nedidelė, ir jeigu čia kas gyventų, mes tikriausiai ką nors būtume pastebėję!

— Bet jeigu pekaris galėtų gimti su šratu, tai būtų, man rodos, tikras stebuklas,— atsakė žurnalistas.

— O gal tas šratas Penkrofui dantyse buvo įstrigęs?— kuo rimčiausiai paklausė Nabas.

— Dar ką išgalvosi! — greit atšovė Penkrofas.— Ar manai, kad ištisą pusę metų aš nebūčiau jo pastebėjęs! Ir kur jis galėjo įstrigti?— pridūrė jūrininkas ir išsižiojęs parodė dvi eiles sveikutėlių dantų.— Gerai pažiūrėk, Nabai, ir jeigu rasi kur kiaurymę, išrauk nors pustuzinį dantų!

— Nabo mintis iš tikrųjų absurdiška,— tarė Sairas Smitas ir nejučiom nusišypsojo, nors buvo giliai susimąstęs.— Nėra abejonės, jog saloje kažkas šaudė iš šautuvo, ir ne seniau kaip prieš tris mėnesius. Bet aš esu įsitikinęs, kad į salą išsikėlę žmonės čia išbuvo visai neilgai, tik praplaukdami pro šalį. Jeigu jie čia būtų gyvenę tuo metu, kai žvalgėmės po salą nuo Franklino kalno, tai mes būtume juos pamatę, o jie — mus. Bet galbūt

"Take a good look, Neb!"

audra išmetė čia žmones iš sudužusio laivo tik prieš keletą savaičių. Šiaip ar taip, būtina viską išsiaiškinti.

— Man rodos, reikia veikti atsargiai,— įsiterpė žurnalistas.

— Ir aš tokios pat nuomonės,— atsakė Sairas Smitas.— Bijau, kad į salą nebūtų išsikėlę malajų piratai.

— O ar ne geriau, misteri Sairai, pirma pasidirbti valtį,— tarė jūrininkas,— ir tada leistis į žvalgybą: mes galėsime irtis aukštupio link, o jei reikės, apiplauksime ir aplink salą! Turime pasirūpinti, kad mūsų kas neužkluptų netikėtai.

— Gera mintis, Penkrofai,— atsakė inžinierius,— bet laukti negalima. Juk greičiau kaip per mėnesį valties nepadirbsi. . .

— Tikros valties — taip,— tarė jūrininkas.— Tačiau mums nereikalinga valtis po jūrą plaukioti, o aš apsiimu daugiausia per penkias dienas padirbti pirogą, tinkamą plaukti mūsų upe.

— Per penkias dienas apsiimi padirbti valtį?— sušuko Nabas.

— Taip, Nabai, indėnišką valtį.

— Iš medžio?— paklausė negras abejodamas.

— Iš medžio,— atsakė Penkrofas,— arba, tikriau sakant, iš žievės. Kartoju, misteri Sairai,— per penkias dienas galima tą darbą padaryti.

— Jei per penkias dienas — sutinku.

— Bet nuo šiol mums reikia būti atsargiems,— tarė Herbertas.

— Taip, labai atsargiems, mano bičiuliai,— pridūrė Sairas Smitas,— ir aš prašau jus neiti į medžioklę toli nuo Granitinių rūmų.

Pietūs praėjo ne taip linksmai, kaip norėjo Penkrofas.

Vadinasi, saloje gyvena arba dar visai neseniai gyveno kažin kokie žmonės. Radus šratą, pasidarė aišku, kad tai neginčijamas faktas, ir šis faktas kolonistams sukėlė nerimą.

Prieš guldami, Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas ilgai šnekėjosi apie šratą. Ar tik čia nesama kokio ryšio su nesuprantamu inžinieriaus išsigelbėjimu ir kitais keis-

tais reiškiniais, ne kartą juos stebinusiais? Kai juodu viską apsvarstė, Sairas Smitas paklausė:

— Žodžiu, norite žinoti mano nuomonę, brangusis Spiletai?

— Žinoma, Sairai!

— Taigi štai ką pasakysiu: mes nieko nerasime, kad ir kaip kruopščiai tirtume salą.

Rytojaus dieną Penkrofas tučtuojau ėmėsi darbo. Jis neketino statyti tikros valties su španhautais ir lentomis apmuštais bortais, o tik norėjo padirbti paprastą plokščiadugnį luotą, kad galėtų ramiai plaukti Gailestingumo upe, ypač netoli jos ištakos, kur buvo seklu. Iš sujungtų žievės gabalų turėjo išeiti lengvas laivelis, kurį prireikus būtų galima nešte nešti. Penkrofas ketino ilgus žievės rėžius sukalti medinėmis vinimis, sukalti taip, kad valtis nepraleistų vandens.

Pirmiausia reikėjo parinkti medžius, turinčius lanksčią ir tvirtą žievę. Neseniai praūžęs uraganas buvo išvertęs keletą spygliuočių, ir jie laivelio statybai puikiausiai tiko. Medžiai riogsojo ant žemės, beliko tik nulupti nuo kamienų žievę, tačiau kolonistų įrankiai buvo tokie netobuli, jog šis darbas ir sudarė didžiausią sunkumą, nors galų gale buvo sėkmingai baigtas.

Kol Penkrofas, nė minutės negaišdamas, inžinieriaus priežiūroje dirbo luotą, Gedeonas Spiletas ir Herbertas taip pat nesėdėjo rankas sudėję. Jų pareiga buvo tiekti visai kolonijai maistą. Žurnalistas negalėjo atsidžiaugti Herbertu, kuris puikiai šaudė iš lanko ir mėtė ietį. Jaunuolis buvo drąsus ir šaltakraujis, o šias savybes galima pavadinti „protingu narsumu". Abu medžiotojai, klausydami Sairo Smito patarimų, neidavo nuo Granitinių rūmų toliau kaip dvi mylias. Bet ir netoliese, nesibraudami į miško tankumyną, juodu užtikdavo nemaža agučių, kengūrų, pekarių ir kitokių gyvūnų. Praėjus šalčiams, žvėrys rečiau beįkliūdavo į žabangus, tačiau triušių sodybos visuomet buvo pilnos ir būtų galėjusios išmaitinti visus Linkolno salos gyventojus.

Medžiojant Herbertas dažnai imdavo kalbėtis su Gedeonu Spiletu apie šratą ir apie inžinieriaus padarytas

išvadas; vienąsyk — tai buvo spalio 26 dieną — jis tarė žurnalistui:

— Ar ne tiesa, misteri Spiletai, baisiai keista, kodėl žmonės iš sudužusio laivo, jeigu jie iš tikrųjų išsikėlė mūsų saloje, iki šiol nepasirodė arti Granitinių rūmų?

— Taip, tikrai nuostabu, jeigu jie čia tebėra,— atsakė žurnalistas,— bet nė kiek nenuostabu, jeigu jų nebėra!

— Vadinasi, jūs manote, kad saloje jų nebėra?— paklausė Herbertas.

— Tikriausiai nebėra, drauguži. Jei saloje gyventų žmonės, mes juos, be abejo, būtume aptikę.

— Bet jeigu jiems pavyko iš čia ištrūkti,— tarė jaunuolis,— vadinasi, jų laivo nebuvo ištikusi katastrofa?

— Kodėl gi ne, Herbertai? Aš sakyčiau, kad juos buvo ištikusi laikina katastrofa. Labai galimas daiktas, jog uraganas buvo juos išmetęs į salą, bet laivo nesudaužė, todėl po tos audros jie vėl išplaukė.

— Man rodos,— tarė Herbertas,— jog misteris Smitas ne tik nenori, bet netgi bijo sutikti saloje žmonių.

— Kas tiesa, tai tiesa,— atsakė žurnalistas,— jo manymu, šioje vandenyno dalyje gali plaukioti vien malajų piratai, o tie ponai — tikri piktadariai, jų reikia saugotis.

— Bet juk gali būti,— tarė Herbertas,— kad mums pavyks aptikti saloje žmonių pėdsakus, o tuomet viską suprasime. Ar ne tiesa, misteri Spiletai?

— Neginčiju, drauguži. Apleista stovykla, užgesęs ugniakuras gali mus užvesti ant pėdsakų. Mes ir ieškosime, žvalgysimės.

Taip šnekėdamiesi, medžiotojai nuklydo į tą miško dalį, kur tekėjo Gailestingumo upė ir augo nuostabiai gražūs medžiai. Buvo čia ir tikrų milžinų — didingų spygliuočių, siekiančių beveik du šimtus pėdų aukščio,— tai agatmedžiai, kuriuos Naujosios Zelandijos gyventojai vadina „kauri".

— Žinote, kas man atėjo į galvą, misteri Spiletai?— tarė Herbertas.— Gal įlipti į kurio nors agatmedžio viršūnę, o iš tenai man pavyktų apžvelgti gana didelį plotą.

— Nebloga mintis,— atsakė žurnalistas,— bet ar įlipsi į tokio milžino viršūnę?

— Pabandysiu.

Vikrus ir guvus jaunuolis užsikorė ant apatinių šakų, suaugusių taip, jog labai patogu buvo jomis lipti aukštyn, ir po keleto minučių atsidūrė pačioje agatmedžio viršūnėje, iškilusioje viršum žaliuojančios kauburiuotos miško jūros.

Jam prieš akis atsivėrė visas pietinis salos pakraštys, nuo Nago kyšulio pietryčiuose iki Roplio kyšulio pietvakariuose. Šiaurės vakaruose horizontą užstojo Franklino kalnas.

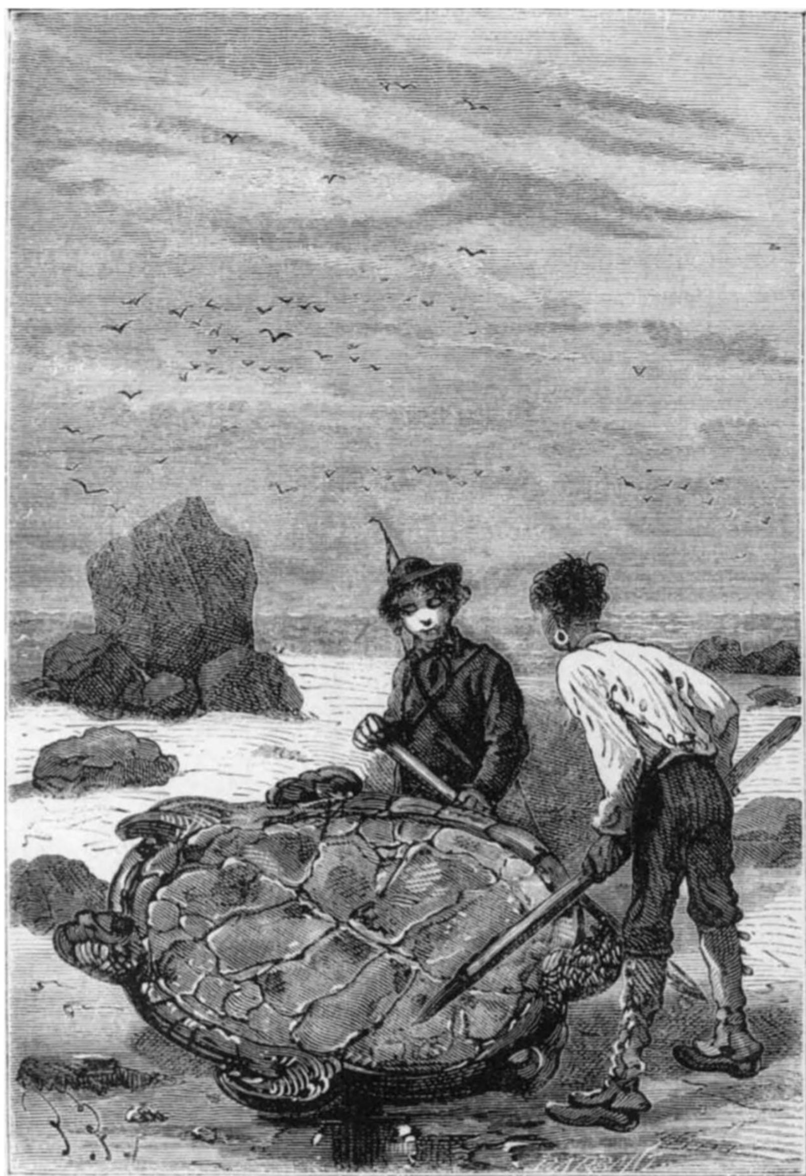
Iš savo stebėjimo punkto Herbertas matė kolonistams dar nepažįstamą salos dalį; gal tenai ir buvo prisiglaudę žmonės, jeigu tik iš tikrųjų čia kas nors gyveno.

Jaunuolis su didžiausiu dėmesiu ėmė žvalgytis po jūrą. Bet nei horizonte, nei arti salos nesimatė baltuojant nė vienos burės. Tiesa, miškas dengė jūros pakrantę, kur bangos gal ir buvo išmetusios kokį laivą, ypač jeigu jis neteko rangauto, tik Herbertas jo negalėjo matyti. Jis taip pat negalėjo įžvelgti, kas slypi Tolimųjų Vakarų miškų tankmėje. Tie miškai tęsėsi lyg nepermatoma skraistė, užimdami daugel kvadratinių mylių, be jokios laukymės, be jokios prošvaistės. Nebuvo įmanoma nėt atsekti upės vagos ir įžiūrėti kalnuose tos vietos, kur ji prasideda. Galimas daiktas, kad į vakarus tekėjo ir daugiau upelių, nors tikrai pasakyti buvo sunku.

Herbertui nepavyko aptikti jokių stovyklos žymių, bet jis vis laukė, ar kur nepasirodys dūmelis — tikras ženklas, kad čia esama žmonių. Oras buvo toks vaiskus, jog dangaus fone jaunuolis būtų pastebėjęs net plonytę dūmų srovelę.

Staiga Herbertui pasirodė, kad jis mato lengvą dūmelį vakaruose, bet kai atidžiau įsižiūrėjo, suprato apsirikęs. O žiūrėjo jis smeigte įsmeigęs akis, ir akys jo buvo geros... Ne, nieko, ničnieko nebuvo matyti.

Herbertas išlipo iš medžio, ir abu medžiotojai sugrįžo į Granitinius rūmus. Sairas Smitas, išklausęs jaunuolio pasakojimo, tik pakraipė galvą ir susimąstė. Ir ką buvo galima pasakyti, kol jie nuodugniau neištyrė visos salos!

"This will delight our friend Pencroff!"

Po poros dienų, spalio 28-ąją, atsitiko dar vienas nuotykis, kurio taip pat niekas nemokėjo paaiškinti.

Herbertas ir Nabas klaidžiojo smėlėtu pajūriu per dvejetą mylių nuo Granitinių rūmų ir užtiko vėžlį. Tai buvo puikus egzempliorius — tikras jūros vėžlys, apsidengęs gražiai tviskančiais žalsvais šarvais.

Vėžlį Herbertas pastebėjo tarp uolų, rėpliojantį jūros link.

— Eik šen, Nabai, greičiau! — riktelėjo jaunuolis.

Nabas atbėgo.

— Koks gražus vėžlys! — sušuko jis.— Tiktai kaip jį parneši?

— Ogi labai paprastai, Nabai,— atsakė Herbertas.— Apversime vėžlį ant nugaros, ir jis niekur nuo mūsų nepabėgs. Imk lazdą ir daryk taip, kaip aš...

Pajutęs pavojų, vėžlys įtraukė galvą ir kojas. Savo šarvų saugomas, jis gulėjo nejudėdamas, tarsi akmeninis.

Herbertas ir Nabas pakišo po vėžliu lazdas ir bendromis jėgomis, nors ir gana sunkiai, apvertė jį ant nugaros. Vėžlys buvo trijų pėdų ilgio ir turėjo sverti bent keturis šimtus svarų.

— Puiku! — sušuko Nabas.— Kaip nudžiugs draugužis Penkrofas!

Iš tikrųjų, kaip gali Penkrofas nesidžiaugti,— juk dumbliais mintančių vėžlių mėsa labai gardi.

Tuo metu iš po šarvo išlindo maža priplota galvutė, ties kaklu platesnė, su labai ryškiomis smilkinių įdubomis.

— Ką gi mes dabar darysime su savo grobiu?— paklausė Nabas.— Juk iki Granitinių rūmų jo nenutempsime.

— Paliksime vėžlį čia, jis neapsivers,— atsakė Herbertas,— o paskui grįšime su vežimėliu ir parsivešime.

— Nutarta!

Dėl visa ko Herbertas dar prislėgė vėžlį dideliais akmenimis, nors Nabui toks atsargumas atrodė nereikalingas. Paskui medžiotojai leidosi namo, žingsniuodami smėlėta pakrante, kur per atoslūgį buvo plačiai nusekęs vanduo. Herbertas norėjo padaryti Penkrofui staigmeną, todėl nieko jam nesakė apie paliktą ant smėlio „puikų eg-

zempliorių", priklausantį jūros vėžlių būriui. Po dviejų valandų jis ir Nabas, pasiėmę vežimėlį, grįžo tenai, kur gulėjo vėžlys.

Tačiau „puikusis egzempliorius" buvo dingęs.

Nabas ir Herbertas pažvelgė vienas į kitą, ėmė dairytis. Taip, jie atėjo į tą pačią vietą, kur buvo palikę vėžlį. Jaunuolis net surado akmenis, kuriais buvo jį prislėgęs,— vadinasi, jo neapsirikta.

— Tai bent gražiausia! — šūktelėjo Nabas.— Išeina, kad vėžliai gali apsiversti?

— Turbūt gali,— atsakė Herbertas, nieko nesuprasdamas ir atidžiai žiūrinėdamas ant smėlio išmėtytus akmenis.

— Kaip dabar susikrims Penkrofas!

„O misteriui Smitui bus nelengva paaiškinti, kur dingo vėžlys",— pagalvojo Herbertas.

— Ką gi, mes niekam nieko nesakysim,— tarė Nabas, norėdamas nutylėti tą nemalonų nuotykį.

— Priešingai, Nabai, reikia viską papasakoti,— nesutiko Herbertas.

Ir abu draugai, pasiėmę be reikalo atitemptą vežimėlį, leidosi atgal į Granitinius rūmus.

Kai juodu priėjo tą vietą, kur inžinierius ir jūrininkas dirbo valtį, Herbertas jiems papasakojo visa, kas buvo nutikę.

— Na ir žiopliai! — sušuko jūrininkas.— Paleido vėžlį! Koks pusšimtis sriubų prapuolė!

— Bet mes nekalti, Penkrofai,— atsikirto Nabas,— vėžlys pabėgo — tai tiesa, bet juk sakyta tau, kad mes buvom jį apvertę!

— Vadinasi, blogai apvertėte! — kandžiai atšovė pasipiktinęs jūrininkas.

— Kodėl blogai?— sušuko Herbertas.

Ir jis papasakojo, kad net buvo prislėgęs vėžlį akmenimis.

— Tikras stebuklas! — nusistebėjo Penkrofas.

— O aš maniau, misteri Sairai,— tarė Herbertas,— kad ant nugaros apverstas vėžlys nieku būdu nebegali atsistoti ant kojų, ypač dar toks didelis...

— Teisybė, drauguži,— atsakė Sairas Smitas.

— O kaip tai galėjo atsitikti?

— Ar toli nuo jūros palikote vėžlį? — paklausė inžinierius, atidėjęs į šalį darbą ir galvodamas apie tą keistą nuotykį.

— Už kokių penkiolikos pėdų, — atsakė Herbertas.

— Per atoslūgį?

— Taip, misteri Sairai.

— Galimas daiktas, kad vandenyje vėžliui pavyko padaryti tai, ko jis negalėjo padaryti ant smėlio. Potvynio pagautas, jis apsivertė ir kuo ramiausiai nuplaukė į jūrą, — pasakė inžinierius.

— Oi, kokie mes žiopliai! — šūktelėjo Nabas.

— Tą patį aš jau turėjau garbės jums pasakyti, — atsiliepė Penkrofas.

Sairo Smito paaiškinimas, žinoma, buvo tarytum teisingas. Bet ar jis pats tokiu aiškinimu tikėjo? Tikrai pasakyti sunku.

Antras skyrius

Pirmasis pirogos išbandymas. — Jūros pakrantėje rasti daiktai. — Buksyras. — Radinio kyšulys. — Kas buvo dėžėje. — Įrankiai, ginklai, prietaisai, drabužiai, knygos, rakandai. — Ko trūksta Penkrofui. — Evangelija. — Posmas iš šventraščio.

Spalio 29 dieną valtis buvo visiškai baigta. Penkrofas ištesėjo žodį ir per penkias dienas padirbo iš žievės luotą, panašų į indėnišką pirogą, kurios liemenį sutvirtino lanksčiomis krechimbos vytelėmis. Laivelyje buvo įtaisyti trys suoliukai: vienas užpakaly, antras vidury, kad stipriau laikytųsi bortai, ir trečias priešaky; aplink bortus ėjo planširas su irklų įkabomis, ant kurių buvo užmauti du irklai, o trečias irklas buvo užpakaly vietoj vairo. Valtis turėjo dvylika pėdų ilgio ir svėrė ne daugiau kaip du šimtus svarų. Nuleisti ją į vandenį buvo nesunku. Kolonistai lengvą pirogą nunešė ant smėlėto kranto ir padėjo prie pat jūros ties Granitiniais rūmais, o užėjęs potvynis ją pakėlė. Penkrofas tučtuojau įšoko į valtį, pa-

mėgino ją vairuoti užpakaliniu irklu ir įsitikino, kad numatytam tikslui piroga tinka.

— Valio! — suriko jūrininkas, nepraleisdamas progos pasigirti savo laimėjimu.— Šituo laivu galima apiplaukti aplink...

— Pasaulį?— pertraukė jį Gedeonas Spiletas.

— Ne, aplink salą. Dar keletas akmenų dėl sunkumo, priešakyje stiebas ir burė, kurią misteris Sairas mums kaip nors padarys, ir leisimės į tolimą kelionę! Tai ką, misteri Sairai, misteri Spiletai, Herbertai, ir tu, Nabai, argi nenorite mūsų naujo laivo išbandyti? Po velnių! Juk turime sužinoti, ar jis išlaikys mus visus penkis!

Ir tikrai, toks išbandymas buvo reikalingas. Penkrofas vienu irklo mostu prisuko valtį prie smėlio seklumos, pranėręs siauru taku tarp uolų, ir kolonistai nutarė tą pačią dieną išbandyti pirogą, plaukdami ją pagal krantą iki pirmojo kyšulio pietinėje Sąjungos įlankos dalyje.

Nabas, priėjęs prie valties, šūktelėjo:

— Betgi tavo laive, Penkrofai, pilna vandens!

— Tai nieko, Nabai,— atsakė jūrininkas,— reikia, kad medis primirktų. Po poros dienų vandens mūsų valtyje bus tiek pat, kiek girtuoklio pilve... Lipkit!

Visiems susėdus į valtį, Penkrofas ją pasuko į atvirą jūrą. Oras buvo kuo puikiausias, vandenynas ramus lyg nedidelio ežero paviršius, tad piroga galėjo drąsiai plaukti, tarsi Gailestingumo upe. Nabas yrėsi vienu irklu, Herbertas — antruoju, o Penkrofas stovėjo užpakaly ir vairavo vairiniu irklu.

Jūrininkas perplaukė sąsiaurį ir aplenkė pietinį Išsigelbėjimo salelės galą. Silpnas vėjelis pūtė iš pietų. Nebuvo jokio bangavimo nei sąsiauryje, nei atviroje jūroje. Nedideli raibuliai apsunkintos pirogos nė kiek nesupo. Keleiviai nuplaukė maždaug pusmylį nuo kranto, kad galėtų pamatyti Franklino kalną visoje didybėje.

Po to jie pasuko pirogą ir grįžo prie upės žiočių. Dabar piroga sliuogė išilgai kranto, kuris darė vingį ir baigėsi smailiu kyšuliu, užstojančiu keleiviams Ančių pelkę.

Tas kyšulys buvo už trejeto mylių nuo Gailestingumo upės, skaitant ne tiesia linija, bet palei krantą. Kolonis-

tai nutarė plaukti iki pat kyšulio galo, o iš ten paviršutiniškai apžvelgti visą pakrantę iki Nago kyšulio.

Valtis plaukė ne daugiau kaip per du kabeltovus nuo kranto, tolydžio aplenkdama potvynio beveik apsemtus povandeninius akmenis. Nuo upės žiočių iki kyšulio uolėtas krantas pamažu ėjo žemyn. Tai buvo netvarkingai sugriozdintų granito luitų virtinė, visai nepanaši į tą kalnyną, kuris sudarė Plataus Akiračio plynaukštę; gamtovaizdis buvo niaurus. Atrodė, tarsi čia būtų apvirtęs milžiniškas vežimas su uolų skeveldromis. Nė žolelė neaugo ant skardingos kalnagūbrio keteros, o tas kalnagūbris ėjo dvi mylias salos gilumon ir atrodė lyg milžino ranka, išlindusi iš žalios rankovės — miško.

Dviejų irklininkų iriama valtis čiuožė lengvai. Gedeonas Spiletas, pasiėmęs pieštuką ir užrašų knygutę, stambiais brūkšniais piešė kranto kontūrus. Nabas, Penkrofas ir Herbertas, stebėdami tą dar nepažįstamą salos dalį, tarpusavyje šnekučiavo. Piroga plaukė vis tolyn į pietus, ir abu Žandikaulio kyšuliai tarsi traukėsi iš vietos, dar labiau uždarydami Sąjungos įlanką.

Sairas Smitas tylėjo ir į viską žvelgė tokiu įtemptu žvilgsniu, lyg tyrinėdamas paslaptingą žemę.

Taip jie plaukė tris ketvirčius valandos; piroga jau beveik pasiekė kyšulio galą, ir Penkrofas buvo jį belenkiąs, tik staiga pašoko Herbertas ir, rodydamas kažkokią tamsią dėmę, riktelėjo:

— O kas ten ant smėlio dūluoja?!

Visi pasižiūrėjo į tą pusę.

— Tikrai, ten kažkas yra,— tarė žurnalistas,— kažin kokios nuolaužos, pusiau užneštos smėliu.

— Ėhė! — sušuko Penkrofas.— Aš matau, kas ten yra.

— O kas?— paklausė Nabas.

— Statinės, statinės! Gal net pilnos! — atsakė jūrininkas.

— Sukite prie kranto, Penkrofai! — paliepė Sairas Smitas.

Keli irklų mostai — ir piroga, įplaukusi į nedidelį užutekį, sustojo prie kranto; keleiviai iššoko ant smėlio.

Penkrofas neapsiriko. Ant kranto gulėjo dvi statinės, pusiau užneštos smėliu ir tvirtai pririštos prie didžiulės

dėžės, kuri dėl to galėjo laikytis ant vandens, kol bangos viską išmetė į krantą.

— Nejaugi arti mūsų salos būtų sudužęs laivas?— paklausė Herbertas.

— Gali būti,— atsakė Gedeonas Spiletas.

— O kas yra dėžėje?— šūktelėjo Penkrofas, aiškiai nekantraudamas.— Kas dėžėje? Ji užkalta, ir nėra kuo atplėšti viršaus! Nebent akmeniu sudavus...

Jūrininkas paėmė sunkų akmenį ir jau norėjo išmušti vieną dėžės sienelę, bet jį sulaikė inžinierius.

— Penkrofai,— tarė jis,— argi negalima palaukti?

— Betgi pats pagalvokite, misteri Sairai! Gal čia rasime visa tai, ko mums trūksta.

— Mes tai sužinosime, Penkrofai,— atsakė inžinierius,— bet paklausykit, nelaužykite dėžės, ji mums tikrai pravers. Nuplukdysime ją prie Granitinių rūmų, o ten ir atidarysime. Ji puikiai supakuota, jeigu atplaukė čionai, tai galės nuplaukti ir iki upės žiočių.

— Jūsų teisybė, misteri Sairai, kad kiek aš būčiau viską sugadinęs,— atsakė jūrininkas,— bet juk ne visada gali susivaldyti.

Inžinieriaus buvo protingai pasiūlyta. Iš tiesų, pirogoje tikriausiai nebūtų tilpę visi daiktai iš tos dėžės, kuri turėjo būti sunki, jei ant vandens išsilaikė tiktai su dviem tuščiom statinėm. Geriausia buvo ją pririšti prie valties ir nuvilkti iki Granitinių rūmų.

Tačiau iš kur bangos tą dėžę atnešė? Tai buvo svarbus klausimas, Sairas Smitas ir jo draugai atidžiai apsižvalgė aplink, paskui paėjėjo kelis šimtus žingsnių pakrante, bet daugiau nieko neužtiko. Visi ilgai dairėsi po jūrą. Herbertas ir Nabas užlipo ant aukštos uolos, tačiau horizontas buvo tuščias. Jūroje nesimatė nei baltuojant burės, nei skęstant laivo.

Ir vis dėlto laivas buvo sudužęs. Tuo jie neabejojo.

Gal radinys turi ką nors bendra su šratu? Gal žmonės iš laivo bus išlipę kitapus salos? Gal jie tenai dar tebėra? Kolonistai sutarė, jog avarijos ištiktieji — ne malajų piratai, nes buvo aiškiai matyti, kad jūros išmesti daiktai yra amerikiečių arba europiečių gamybos.

"But what is in it?"

Visi apspito dėžę, kuri turėjo penkias pėdas ilgio ir tris pėdas pločio. Ji buvo padaryta iš ąžuolinių lentų, labai rūpestingai sukalta ir dar aptraukta stora oda, apkalinėta varinėmis vinimis. Dvi didelės, hermetiškai uždarytos statinės, iš garso sprendžiant — tuščios, buvo pririštos prie dėžės stipriomis virvėmis, sumegztomis, pasak Penkrofo, „jūreiviškais mazgais". Dėžė atrodė gerai išsilaikiusi, kadangi buvo išmesta ne ant uolų, o ant smėlio. Kolonistai kruopščiai ją apžiūrėjo ir padarė išvadą, kad ji neilgai buvusi vandenyje, o visai neseniai patekusi į krantą. Vanduo į jos vidų, matyt, nebuvo prasiskverbęs, todėl daiktai turėjo būti nesugedę.

Matyt, dėžė buvo išmesta iš skęstančio laivo. Jo ekipažas, tikėdamasis pasiekti krantą ir paskui atrasti ten dėžę, pririšo ją prie statinių, ir dėžė, bangų genama, atplaukė prie salos.

— Parsivilksime tą radinį buksyru, o namie surašysime daiktus,— tarė inžinierius.— Jei rasime saloje žmonių, išsigelbėjusių iš sudužusio laivo, tai visus daiktus grąžinsime jiems. O jei nieko nerasime...

— Tuomet daiktus pasiliksim sau! — šūktelėjo Penkrofas.— Ir kaip man knieti sužinoti, kas čia yra!

Prasidėjo potvynis: bangos artinosi prie dėžės ir, rodės, tuoj nuneš ją į jūrą. Kolonistai nurišo nuo statinių vieną virvę ir pritvirtino prie užpakalinio valties galo. Paskui Penkrofas ir Nabas irklais nukasė smėlį ir ištraukė dėžę; valtis atsistūmė nuo kranto ir, vilkdama dėžę buksyru, ėmė lenkti kyšulį, kurį keleiviai pavadino *Radinio kyšuliu*. Krovinys buvo sunkus, ir statinės vos galėjo išlaikyti dėžę vandens paviršiuje. Jūrininkas bijojo, kad dėžė gali atsirišti ir nugrimzti. Laimė, Penkrofo būgštauta be reikalo: po pusantros valandos — tiek laiko jie sugaišo, kol nuplaukė trejetą mylių,— piroga prisiyrė prie kranto ties Granitiniais rūmais.

Valtį ir dėžę keleiviai ištraukė ant smėlio; buvo jau prasidėjęs atoslūgis, tad bangos nebegalėjo jų užlieti. Nabas tekinas atnešė įrankius, kolonistai ėmė atsargiai ardyti dėžę ir pasiruošė tuoj pat surašinėti daiktus. Penkrofas buvo smarkiai susijaudinęs.

Pirmiausia jūrininkas atrišo statines, kurios buvo sveikutėlės ir, savaime suprantama, galėjo jiems praversti. Paskui ištraukė vinis ir atplėšė dėžės viršų.

Viduje buvo antra dėžė, padaryta iš cinko, matyt, daiktų apsaugai nuo drėgmės.

— Oi, gal čia konservai?— sušuko Nabas.

— Tikiuosi, kad ne,— atsiliepė žurnalistas.

— Ak, jeigu čia būtų...— sumurmėjo Penkrofas.

— Kas būtų?— paklausė Nabas, išgirdęs jo žodžius.

— Šiaip sau, nieko!

Cinko dėžės viršų kolonistai per vidurį perrėžė ir atlenkė į kraštus, o paskui ėmė traukti įvairiausius daiktus ir dėlioti ant smėlio. Vos tik pasirodžius kokiam daiktui, Penkrofas šaukė „valio", Herbertas plojo delnais, o Nabas šoko negrų šokį. Buvo čia ir knygų, kurios labai nudžiugino Herbertą, ir virtuvės indų, kuriuos Nabas buvo pasirengęs išbučiuoti.

Visi jautėsi tiesiog laimingi, nes dėžėje buvo ir įrankių, ir ginklų, ir prietaisų, ir drabužių, ir knygų, ir daug kitokių daiktų; štai tikslus jų sąrašas, kurį Gedeonas Spiletas padarė savo užrašų knygutėje:

Įrankiai

3 peiliai su keliomis geležtėmis,
2 kirviai miškui kirsti,
2 kirviai dailidės darbams,
3 obliai,
2 nedideli skliutai,
1 dviašmenis kirvis,
6 kalteliai,
2 dildės,
3 plaktukai,
3 grąžteliai,
2 dideli grąžtai,
10 maišelių vinių ir sraigtų,
3 įvairaus dydžio pjūklai,

The colonists were delighted.

2 dėžutės adatų.

Ginklai

2 titnaginiai šautuvai,
2 pistoniniai šautuvai,
2 centrinio dūžio karabinai,
5 medžiokliniai peiliai,
4 abordažiniai kardai,
2 statinės parako maždaug po dvidešimt penkis svarus,
12 dėžučių pistonų.

Prietaisai

1 sekstantas,
1 binoklis,
1 žiūronas,
1 braižyklinė,
1 kišeninis kompasas,
1 Farenheito termometras,
1 barometras aneroidas,
1 dėžė su fotografijos aparatu ir reikalingais priedais — objektyvas, plokštelės, chemikalai ryškinimui ir kt.

Drabužiai

2 tuzinai marškinių iš kažkokios medžiagos, panašios į vilnonę, bet, matyt, išaustos iš augalinių plaušų,
3 tuzinai kojinių iš tos pat medžiagos.

Rakandai

1 ketinis katiliukas,
6 variniai alavuoti puodai,
3 ketinės keptuvės,
10 aliumininių valgomųjų komplektų,
2 arbatinukai,

1 nedidelė kilnojamoji krosnelė,
6 staliniai peiliai.

Knygos

1 biblija (Senasis ir Naujasis testamentas),
1 atlasas,
1 polineziečių tarmių žodynas,
1 gamtos mokslų enciklopedija (šeši tomai),
3 stuopos rašomojo popieriaus,
2 kontorinės knygos.

Baigęs surašyti daiktus, žurnalistas tarė:

— Dėžės savininkas buvo įžvalgus žmogus, nieko negali pasakyti. Čia yra viskas, ko tik reikia: įrankių, ginklų, prietaisų, drabužių, indų, knygų,— niekas neužmiršta. Iš tiesų, galima pamanyti kad jis laukė laivo katastrofos ir net iš anksto jai pasiruošė!

— Taip, iš tikrųjų niekas neužmiršta,— susimąstęs burbtelėjo Sairas Smitas.

— Ir visai aišku,— pridūrė Herbertas,— jog audros sudaužytas laivas, dėžė ir jos savininkas neturi nieko bendro su malajų piratais!

— Jeigu tik tas žmogus nebuvo patekęs į piratų nelaisvę,— spėliojo Penkrofas.

— Vargu,— prieštaravo žurnalistas.— Turbūt audra užklupo netoli kranto kokį nors amerikiečių arba europiečių laivą, ir keleiviai, norėdami išgelbėti būtiniausius daiktus, sudėjo juos į dėžę ir įmetė jūron.

— O kokia jūsų nuomonė, misteri Sairai?— paklausė Herbertas.

— Ir aš taip manau, bičiuli,— atsakė inžinierius,— matyt, viskas taip ir buvo. Galimas daiktas, kad žmonės, nujausdami laivo katastrofą, sudėjo į dėžę tai, kas reikalingiausia, tikėdamiesi paskui viską surasti ant kranto.

— Net ir fotografijos aparatą! — įsiterpė jūrininkas, nelabai norėdamas tuo tikėti.

— Ir man neaišku, kam reikalingas fotografijos apa-

ratas,— atsakė Sairas Smitas.— Tiek mums, tiek kitiems katastrofos ištiktiems žmonėms būtų kur kas geriau turėti dar bent vieną drabužių pamainą ir daugiau šaudmenų!..

— O ar nėra ant prietaisų, įrankių arba knygose fabriko ženklo ar miesto pavadinimo? Tuomet sužinotume, iš kur atvykęs jų savininkas,— tarė Gedeonas Spiletas.

Kolonistai nutarė viską apžiūrėti. Jie atsidėję ištyrinėjo kiekvieną daiktą, ypač knygas, prietaisus ir ginklus. Bet — neįprastas dalykas — knygose nebuvo nurodyta, kur jos spausdintos, o ant šautuvų nebuvo jokio ženklo, kur jie pagaminti, nors fabriko ženklas negalėjo nusitrinti, kadangi daiktai atrodė dar nenaudoti; įrankiai ir virtuvės indai taip pat tebebuvo visiškai nauji. Žodžiu, iš visko buvo matyti, kad žmonės ne paskubomis sumetė daiktus į dėžę, o parinko juos apgalvotai, rūpestingai. Tai rodė ir vidinė cinko dėžė, skirta apsaugoti daiktams nuo drėgmės,— greitosiomis nebūtų buvę įmanoma jos sulituoti.

Enciklopedija ir polineziečių tarmių žodynas buvo atspausdinta angliškai, bet nei leidėjo pavardė, nei išleidimo metai nebuvo pažymėta.

Biblija, irgi angliška, buvo gražiai išleista *in quarto* [1] ir atrodė daug kartų skaityta.

Atlase taip pat nebuvo nurodyta nei išleidimo metai, nei leidėjo pavardė, nors tai buvo puikus leidinys su abiejų pusrutulių žemėlapiais, sudarytais pagal Merkatoriaus projekciją, su prancūzišku vardynu.

Kolonistai kruopščiai apžiūrėjo visus daiktus, bet negalėjo atspėti, kurios šalies laivas neseniai, matyt, plaukė pro šias vietas. Tačiau toji dėžė — nesvarbu, iš kur ji būtų atsiradusi — Linkolno salos kolonistus tiesiog praturtino. Iki šiol jie naudojosi tik gamtos dovanomis, viską gaminosi patys, o protas ir žinios jiems padėdavo išbristi iš sunkios padėties. Ar tik ne apvaizda, kaip atpildą už visus jų vargus, bus atsiuntusi jiems tuos fabrikinius gaminius?

---

[1] Ketvirtis popieriaus lapo *(lot.)*.

Tiesa, vienas iš kolonistų — Penkrofas — buvo ne visai patenkintas. Matyt, dėžėje nebuvo kaip tik to, ko jam labiausiai reikėjo, ir kol draugai traukė iš dėžės vieną daiktą po kito, vis tyliau jis šaukė „valio", o kai surašymas buvo baigtas, visi išgirdo jį murmant:

— Viskas labai puiku, bet patys matote — man dėžėje nieko neatsirado.

Tuomet Nabas jį paklausė:

— O ko gi tu laukei, drauguži?

— Pusės svaro tabokėlės! — rimtai atsakė Penkrofas.— Tada aš būčiau buvęs visiškai laimingas.

Išgirdę tuos Penkrofo žodžius, visi linksmai nusijuokė.

Dabar, radus tą dėžę, reikėjo dar rūpestingiau ištirti salą. Draugai nutarė rytojaus dieną auštant leistis į kelionę ir, plaukdami Gailestingumo upe prieš srovę, pasiekti vakarinį salos pakraštį. Gal žmonės iš sudužusio laivo išlipo ten į krantą ir dabar vargsta, tad kolonistai norėjo kuo greičiau suteikti jiems pagalbą.

Visi daiktai per dieną buvo sunešti į Granitinius rūmus ir tvarkingai išdėlioti didžiajame kambaryje.

Tą dieną, spalio 29-ąją, buvo sekmadienis, ir prieš gulant Herbertas paprašė inžinierių paskaityti jiems ką nors iš evangelijos.

— Mielai paskaitysiu,— sutiko Sairas Smitas.

Jis paėmė knygą ir jau buvo ją beatverčiąs, tik staiga Penkrofas tarė:

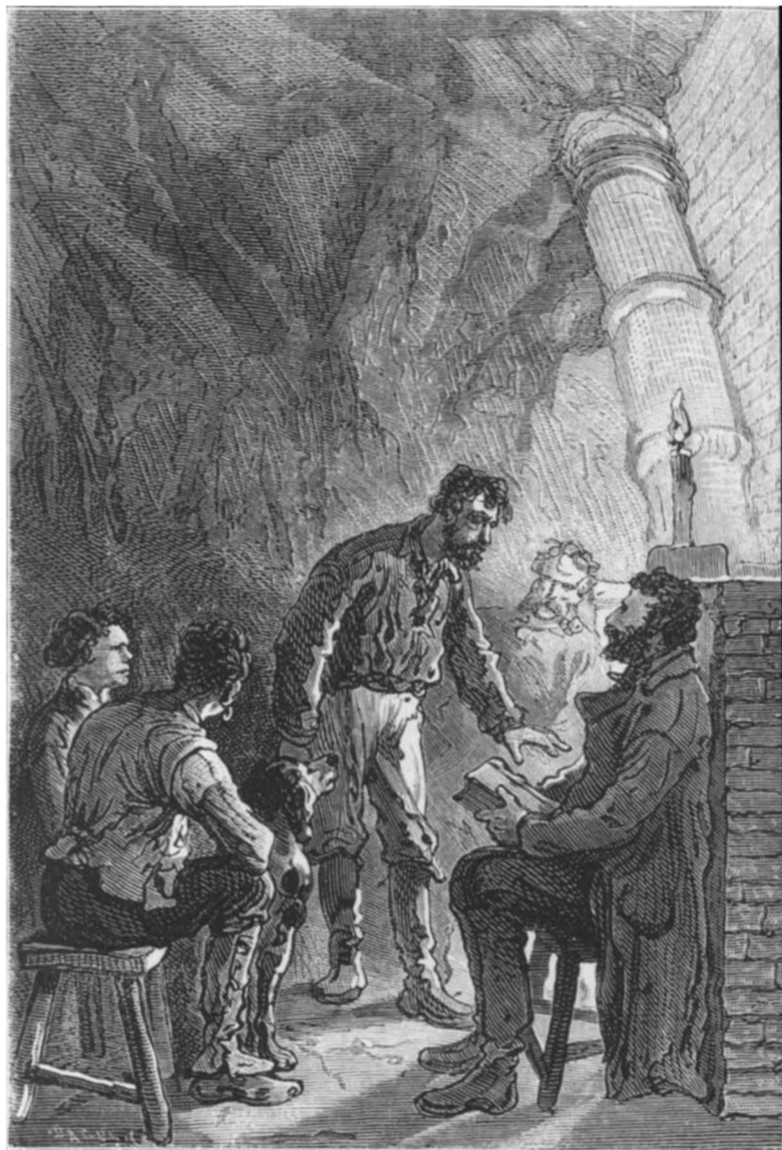
— Misteri Sairai, aš esu prietaringas. Atverskite knygą kur paklius ir perskaitykite mums pirmą pasitaikiusį posmą. Pažiūrėsim, ar jis atitiks mūsų padėtį.

Sairas Smitas šyptelėjo, bet patenkino jūrininko norą — atvertė evangeliją kaip tik toje vietoje, kur buvo uždėta juostelė.

Ir staiga jam į akis krito raudonas kryžiukas, kuriuo buvo pažymėtas Mato evangelijos VII perskyrimo aštuntasis posmas.

Inžinierius perskaitė tą posmą:

— „Prašykite, ir bus jums duota; ieškokite, ir rasite."

"Mr. Cyrus, I'm superstitious."

Trečias skyrius

Išplaukimas.— Potvynio pradžia.— Guobos ir dilgėliniai medžiai.— Įvairūs augalai.— Žakamaras.— Miško peizažas.— Milžinai eukaliptai.— Medžiai, apsaugantys nuo drugio.— Beždžionių būriai.— Krioklys.— Nakvynė.

Rytojaus dieną, spalio 30-ąją kolonistai išsiruošė į kelionę. Dabar, po viso to, kas neseniai nutiko, salos tyrinėjimo nebebuvo galima atidėlioti.

Iš tikrųjų, viskas susidėjo taip, kad Linkolno salos gyventojai jau nebegalvojo, kaip sau padėti, o buvo pasiryžę patys skubėti kitiems į pagalbą.

Jie nutarė kiek galima toliau plaukti aukštyn Gailestingumo upe. Taigi didelė dalis kelio turėjo būti nelabai varginga, ir jie tikėjosi galėsią valtimi vežtis maistą bei ginklus kone iki pat vakarinio salos kranto.

Reikėjo nuspręsti, ką būtina su savimi pasiimti, turint galvoje, kad galbūt teks parsigabenti kokius nors daiktus į Granitinius rūmus. Jeigu netoli salos, kaip buvo manoma, iš tikrųjų sudužo laivas, tai jūra bus išmetusi į krantą nemaža daiktų, gal netgi labai naudingų. Žinoma, vežimėlis būtų buvęs patogesnis už menką luotą, tačiau sunkų ir gremėzdišką vežimėlį būtų reikėję patiems tempti, ir Penkrofui teko apgailestauti, kad dėžėje nebuvo ne tik „pusės svaro tabokėlės", bet ir poros stiprių, grynakraujų Niudžersio arklių, kurie kolonistams būtų labai pravertę.

Sairas Smitas buvo numatęs kelionėje išbūti ne ilgiau kaip tris dienas, ir Nabas sukrovė į valtį tokiam laikui reikalingą maisto kiekį — sūdytos mėsos, keletą galonų alaus ir dracenos šaknų gėrimo. Be to, kolonistai tikėjosi maisto atsargą papildyti kelionėje, todėl Nabas dėl visa ko įsidėjo ir kilnojamąją krosnelę.

Jie dar pasiėmė du kirvius, kad turėtų kuo skintis kelią per miško tankynę, taip pat binoklį ir kišeninį kompasą.

Iš ginklų pasirinko abu titnaginius šautuvus, kurie čia labiau tiko, nei pistoniniai šautuvai. Mat titnaginiams šautuvams reikėjo tiktai titnago, o jo nesunku buvo gau-

ti, tuo tarpu pistonų atsarga, dažnai šaudant, galėjo greitai išsibaigti. Keleiviai taip pat pasiėmė karabiną, šiek tiek šovinių ir parako,— abiejose statinaitėse parako buvo apie penkiasdešimt svarų, be to, inžinierius ketino vietoj jo pagaminti kažkokios sprogstamosios medžiagos. Kartu su šaunamaisiais ginklais ėmė ir penkis medžioklinius peilius su odinėmis makštimis. Taip apsiginklavus, buvo galima drąsiai leistis tolyn į neištirtą mišką, o prireikus ir gintis nuo priešų.

Nėra ko nė kalbėti, kad Penkrofas, Herbertas ir Nabas, iki dantų apsiginklavę, tiesiog nesitvėrė džiaugsmu, nors Sairui Smitui prižadėjo be reikalo nepaleisti nė vieno šūvio.

Šeštą valandą ryto piroga buvo nuleista į vandenį. Keleiviai, nepalikdami ir Topo, sulipo į ją ir nuplaukė jūra Gailestingumo upės žiočių link.

Potvynis buvo prasidėjęs vos prieš pusvalandį, taigi turėjo užtrukti dar kelias valandas, o tuo reikėjo pasinaudoti, nes vėliau, prasidėjus atoslūgiui, plaukti prieš srovę būtų buvę sunku. Po trijų dienų turėjo stoti mėnulio pilnatis, todėl potvynis buvo didelis, ir piroga, jo varoma aukštupio link, net be irklų sparčiai nėrė tarp aukštų krantų.

Po keliolikos minučių kolonistai priplaukė upės vingį ir atsidūrė toje vietoje, kur prieš pusę metų Penkrofas buvo surišęs pirmąjį plaustą.

Čia upė gana staigiai sukosi į pietvakarius ir toliau tekėjo didelių spygliuočių medžių paūksmėje.

Gailestingumo upės krantai buvo labai vaizdingi. Sairas Smitas ir jo draugai gėrėjosi gamtos grožybėmis, kurias ji taip lengvai sukuria, derindama tarpusavy miškus ir upes. Plaukiant valčiai tolyn, medžių rūšys vis keitėsi. Dešiniajame krante pakopomis kilo puikios šimtametės guobos, kurių mediena ilgai negenda vandenyje, todėl jas taip brangina laivų statytojai. Buvo čia ir ištisos giraitės kitų medžių, priklausančių tai pačiai guobų šeimai; pasitaikė ir dilgėlinių medžių, kurių vaisiai duoda naudingą produktą — aliejų. O dar toliau Herbertas pastebėjo keletą lardizabalinių medžių,— iš lanksčių, vandeny išmirkytų jų šakų gaunami puikiausi lynai,— ir po-

rą ar trejetą juodmedžių, sodriai tamsios spalvos su vingriomis rainelėmis.

Tose vietose, kur būdavo lengva priplaukti prie kranto, valtis sustodavo. Gedeonas Spiletas, Herbertas ir Penkrofas, su šautuvais rankose, Topo lydimi, apžiūrėdavo pakrantę. Čia pasitaikydavo ne tik įvairių paukščių, bet ir naudingų augalų, kurių niekinti nevertėjo. Jaunasis gamtininkas buvo labai patenkintas, radęs laukinio špinato giminaitį iš balandinių šeimos ir daugybę kryžmažiedžių augalų, priklausančių kopūstinių genčiai,— juos, be abejo, buvo galima auginti, persodinus į kitą dirvą; čia augo pievinės pipirnės, krienai, ropės ir nedideli, metro aukštumo, keroti augalai, apžėlę plaukeliais, su rusvomis sėkliukėmis.

— Ar žinai, koks čia augalas?— paklausė Herbertas jūrininką.

— Ogi tabakas! — sušuko Penkrofas, tikriausiai nematęs savo pamėgto žolyno kitokiu pavidalu, kaip tik pypkėje.

— Ne, Penkrofai! — atsakė Herbertas.— Ne tabakas, o garstyčia.

— Garstyčia tai garstyčia,— tarė jūrininkas,— bet jeigu tu, sūneli, kartais pamatytum kur tabaką, tai jau nepraeik pro šalį.

— Rasime kada nors ir šito gero! — pasakė Gedeonas Spiletas.

— Kaip būtų puiku! — šūktelėjo Penkrofas.— Iš tiesų, tą dieną mūsų saloje nebent tik paukščių pieno betrūktų!

Jie rūpestingai kasė iš žemės įvairius augalus ir nešė į pirogą, kurioje visą laiką sėdėjo Sairas Smitas ir kažką sau vienas mąstė.

Žurnalistas, Herbertas ir Penkrofas keletą kartų buvo išlipę tai į dešinįjį, tai į kairįjį krantą. Dešinysis krantas buvo ne toks status, o kairysis miškingesnis. Inžinierius pagal kompasą nustatė, jog nuo pirmojo vingio upė trejetą mylių teka iš pietvakarių į šiaurės rytus beveik tiesia linija. Toliau jos tėkmė galbūt keitėsi, upė gal sukosi į šiaurės vakarus, Franklino kalno link, kur tarp kalnyno atšakų tikriausiai turėjo būti jos ištaka.

Gedeonui Spiletui pavyko ant kranto sugauti keletą vištinių šeimos paukščių — du patinėlius ir dvi pateles. Tie paukščiai buvo su ilgais, laibais snapais, ilgu kaklu, trumpais sparnais ir tarytum visai be uodegų. Herbertas teisingai atspėjo, kad tai dengtauodegiai, ir tuojau pat buvo nuspręsta juos padaryti pirmaisiais būsimojo paukštyno gyventojais.

Tačiau šautuvai iki šiol dar tylėjo, ir tik tuomet, kai pasirodė gražus, į tulžį panašus paukštis, Tolimųjų Vakarų miškuose nuaidėjo pirmas šūvis.

— Pažįstu aš jį! — riktelėjo Penkrofas, kurio šautuvas tarsi pats savaime iššovė.

— Ką pažįstate?— paklausė žurnalistas.

— Nagi tą paukštį! Tai jisai nuo mūsų paspruko, kai pirmą kartą tyrinėjome salą,— jo vardu mes ir mišką pavadinome!

— Žakamaras! — sušuko Herbertas.

Iš tikrųjų, tai buvo žakamaras, labai gražus paukštis gana šiurkščiomis plunksnomis, blizgančiomis metaliniu atspalviu. Keli šratai nudėjo žakamarą vietoje, ir Topas jį atnešė į valtį, o paskui dar atvilko kokį tuziną kuoduotų papūgėlių lorių iš dvipirščių šeimos, didumo sulig karveliu; jų plunksnos buvo ryškiai žalios, pusė sparnų — avietinės spalvos, o kuodelis su baltu apvadu. Tai jaunasis Herbertas buvo paleidęs taiklų šūvį ir tuo labai didžiavosi. Papūgėlės skanesnės už žakamarą, nes šio mėsa gana kieta, tačiau Penkrofą buvo sunku įtikinti, kad pasaulyje gali būti geresnis laimikis už jo nušautą žakamarą.

Dešimtą valandą ryto piroga priplaukė antrą upės vingį — per penkias mylias nuo žiočių. Keleiviai čia sustoję papusryčiavo ir kokį pusvalandį ilsėjosi, įsitaisę aukštų, gražių medžių paūksmėje.

Upės plotis čia siekė šešiasdešimt ar septyniasdešimt pėdų, o gylis — šešias pėdas. Inžinierius pastebėjo, kad į upę įteka daug intakų, dėl to ji darosi vandeningesnė, tačiau visi tie upeliukai valtimi plaukti netinka. O miškas, kolonistų vadinamas Žakamaro mišku, taip pat Tolimųjų Vakarų miškas tęsėsi vis toliau, ir atrodė, jam galo nebus. Bet nei tankumyne, nei upės pakrantėje ne-

"Do you know what this is?"

buvo jokio ženklo, kad žmogus kur gyventų. Keleiviai nieko neužtiko, kas rodytų čia lankiusis žmones, ir buvo aišku, jog kirvis dar nėra palietęs šių medžių, o medžioklinis peilis dar nėra kapojęs lianų, nusidriekusių nuo vieno kamieno į kitą, tarp tankių krūmų ir aukštos žolės. Ir jeigu žmonės, sudužus laivui, išlipo į salą, tai tikriausiai bus prisiglaudę kur nors ant kranto, prie jūros, o ne čia, neįžengiamose tankynėse.

Todėl inžinierius ir ragino draugus, norėdamas kuo greičiau pasiekti vakarinį Linkolno salos krantą, iki kurio, jo apskaičiavimu, turėjo būti bent penketas mylių. Jie vėl leidosi į kelionę, ir nors jiems atrodė, kad upės vaga eina ne į pajūrį, o suka Franklino kalno link, tačiau buvo nutarta plaukti tol, kol piroga nesieks upės dugno. Taip jie galėjo išsaugoti savo jėgas ir laimėti laiko, o einant tiesiai per mišką, būtų reikėję skintis kelią kirviais.

Bet netrukus srovė paliovė variusi jų luotą, gal dėl to, kad susilpnėjo potvynis,— iš tiesų, jau buvo laikas prasidėti atoslūgiui,— o gal dėl to, kad potvynis taip toli nuo Gailestingumo upės žiočių nebebuvo jaučiamas. Teko imtis irklų. Nabas ir Herbertas susėdo ant suolelio, Penkrofas — prie vairinio irklo, ir piroga vėl ėmė plaukti prieš srovę.

Kuo toliau jie yrėsi į Tolimųjų Vakarų miškus, tuo miškas ėjo retyn. Medžiai augo nebe taip tankiai, vietomis net pavieniui. Bet dėl to, kad čionai buvo daug erdvės, šviesos ir oro, medžiai laisvai sau kerojo ir atrodė tikrai puikūs.

Ir kokia vešli tų platumų augmenija! Vien pažvelgęs į tuos medžius, botanikas nesvyruodamas būtų galėjęs pasakyti, kurioje lygiagretėje yra Linkolno sala.

— Eukaliptai! — sušuko Herbertas.

Tai iš tikrųjų buvo tie didingi medžiai, paskutinieji subtropinės zonos milžinai, giminingi eukaliptams, augantiems Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje — toje pat geografinėje platumoje, kaip ir Linkolno sala. Kai kurie iš jų turėjo du šimtus pėdų aukščio. Kamieno apimtis prie žemės siekė dvidešimt pėdų, o žievė, aptekusi kvapniais sakais, buvo penkių colių storio. Nėra pasaulyje

nieko nuostabesnio ir savitesnio už tuos milžiniškus mirtinių šeimos medžius,— jų lapai skiausčiai atsukti į šviesą, todėl neužstoja saulės spindulių, praleidžia juos iki pat žemės.

Po eukaliptais buvo sužėlusi sodri žolė, iš jos būriais kilo maži paukštyčiai, saulės spinduliuose tviskėdami lyg sparnuoti rubinai.

— Tai bent medeliai! — šūktelėjo Nabas.— Tik ar yra iš jų kokios naudos?

— Et! — atsiliepė Penkrofas.— Matyt, esama pasaulyje milžinų medžių, kaip ir milžinų žmonių! Jie tinka tik prekyvietėse rodyti,— kokia dar gali būti iš jų nauda!

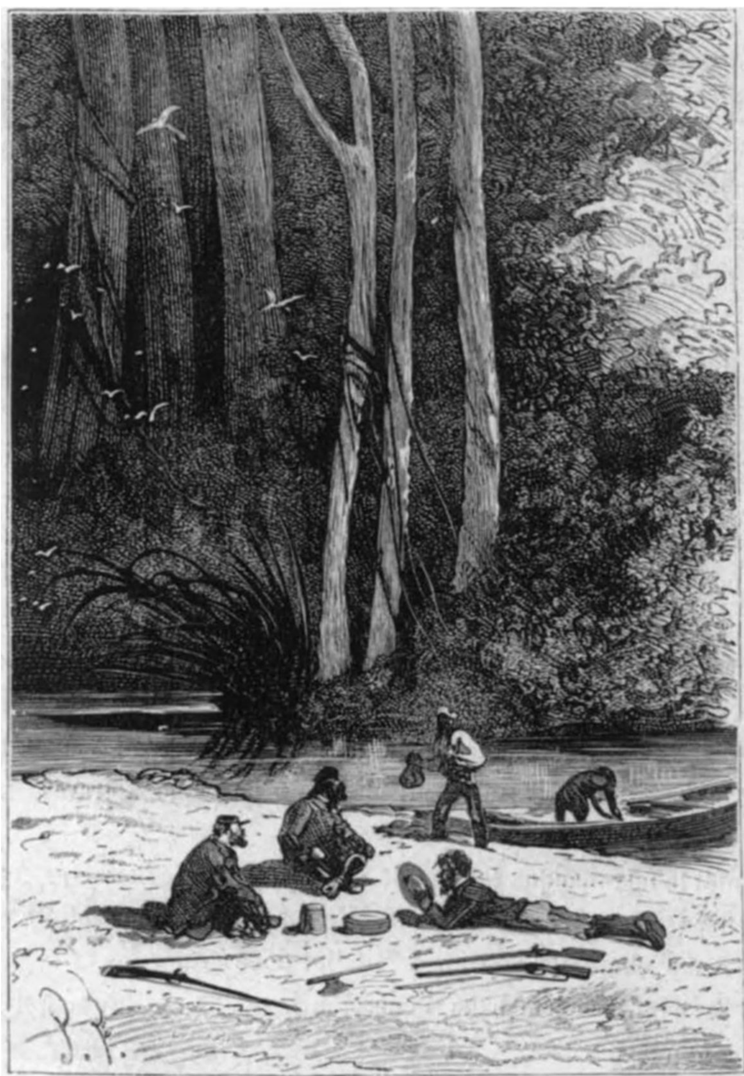
— Manau, kad klystate, Penkrofai,— tarė Gedeonas Spiletas,— eukaliptai pradedami naudoti — ir labai sėkmingai: iš jų daromi gražūs daiktai.

— Be to,— pridūrė Herbertas,— eukaliptai priklauso tai medžių grupei, kurioje yra daugybė naudingų rūšių: feichoa medis, duodantis feichoa vaisius, gvazdikmedis, iš kurio žiedų gaminami prieskoniai; granatmedis, vedantis granatus; *eugenia cauliflora* — iš jos vaisių gaminamas visai neblogas vynas; mirta *ugni* — jos sultys yra skanus alkoholinis gėrimas; mirta *caryophyllus* — iš jos žievės gaminamas puikus cinamonas; *eugenia pimenta*, duodanti ankštinius Jamaikos pipirus; paprastoji mirta, kurios uogos vartojamos vietoj pipirų; *eucalyptus robusta* — iš jo gaminamos labai skanios manų kruopos; *eucalyptus Gunei* — iš raugintų jo sulčių daromas alus; pagaliau vadinamieji „gyvybės medžiai" arba „geležiniai medžiai", priklausantys tai pačiai mirtinių šeimai, turinčiai keturiasdešimt šešias gentis ir tūkstantį tris šimtus rūšių.

Jaunuolio niekas nepertraukė, ir jis su įkvėpimu išdėstė šią botanikos pamoką. Sairas Smitas jo klausėsi šypsodamasis, o Penkrofas — su tokiu pasididžiavimu, kurio neįmanoma aprašyti.

— Visa tai puiku, Herbertai,— tarė jūrininkas,— bet aš galiu kirsti lažybų, kad tie naudingieji augalai, kuriuos tu čia mums išvardijai, nėra tokie milžinai kaip šie medžiai!

— Kas tiesa, tai tiesa, Penkrofai.

Here they halted for lunch.

— Vadinasi, mano teisybė,— spyriojosi jūrininkas,— milžinai niekam netinka!

— Klystate, Penkrofai,— tarė inžinierius.— Kaip tik šie milžiniški eukaliptai, po kuriais sustojome, daug kam tinka.

— O kam taip?

— Tuose kraštuose, kur jie auga, esti sveikesnis oras. Ar žinote, kaip juos vadina Australijos ir Naujosios Zelandijos gyventojai?

— Ne, misteri Sairai.

— Juos vadina „drugio medžiais".

— Tai jie padeda plisti drugiui?

— Priešingai, apsaugo nuo jo.

— Štai kaip! Užsirašau,— tarė žurnalistas.

— Užsirašykite, mielasis Spiletai,— įrodyta, kad eukaliptai daro kraštą sveikesnį. Ši pačios gamtos teikiama gera priemonė buvo išbandyta Europos pietuose ir Šiaurės Afrikoje, kur dirvožemis ypatingai pelkėtas. Ir kas gi pasirodė? Vietinių gyventojų sveikatingumas pamažu ėmė gerėti. Tose srityse, kur auga eukaliptų miškai, maliarija niekas neserga. Šis faktas nebekelia jokių abejonių, o tai labai malonu ir mums, Linkolno salos kolonistams.

— Na ir sala! Kokia palaiminga mūsų sala! — šūktelėjo Penkrofas.— Sakau, kad čia yra visko, ko tik nori... jeigu dar tiktai...

— Ir to gero bus, Penkrofai, būtinai surasime,— tarė inžinierius.— O dabar laikas vėl keliauti, mes plauksime tol, kol upė pasidarys visai sekli.

Taigi keleiviai toliau tyrinėjo kraštą. Jie nuplaukė dar porą mylių tarp eukaliptų, kurie šioje salos dalyje buvo iškilę aukščiau už visus kitus medžius. Kiek tik akis užmato, eukaliptų miškai tęsėsi abipus Gailestingumo upės, o ji vingiavo suspausta tarp stačių žaliuojančių krantų. Vietomis jos vaga buvo prižėlusi aukštų žolių, iš vandens kyšojo aštrios uolos, dėl to irtis buvo sunku, ir Penkrofas turėjo varyti valtį, atsispirdamas kartimi į upės dugną. Buvo matyti, kad upė pamažu eina vis seklyn ir kad netrukus teks visiškai sustoti. Saulė jau slinko vakarop, žemėje driekėsi ilgi medžių šešėliai. Sairas Smi-

tas, suprasdamas, kad ligi sutemos pasiekti vakarinio salos kranto jiems nepavyks, nutarė pernakvoti toje vietoje, kur dėl upės seklumo nebebus įmanoma toliau plaukti. Jo manymu, iki pajūrio dar buvo likusios penkios ar šešios mylios; taigi gana geras kelio galas, ir nevertėjo žygiuoti nakčia, ypač tais nepažįstamais miškais.

Valtis plaukė prieš srovę per mišką, kuris darėsi vis tankesnis, ir atrodė, jog ir žvėrių jame buvo daugiau, nes jūrininkas, jeigu tik jo neapgavo akys, matė po medžius karstantis būrius beždžionių. Retkarčiais tai viena, tai kita beždžionė, sustojusi netoli valties, žiūrėdavo į keleivius be jokios baimės, tarsi pirmą kartą matydama žmones ir dar nežinodama, kad jų reikia bijoti. Tas beždžiones būtų buvę labai lengva šaudyti, tačiau Sairas Smitas užgynė beprasmiškai jas naikinti, nors aistringam medžiotojui Penkrofui gerokai niežtėjo rankas. Be to, šaudyti buvo neatsargu, kadangi stiprios ir nepaprastai vikrios beždžionės įpykusios esti baisiai pavojingos, todėl geriau jų neerzinti.

Tiesa, jūrininkas į beždžiones žiūrėjo grynai kulinariniu požiūriu,— iš tikrųjų, tų žolėdžių gyvūnų mėsa labai skani. Bet keleiviams maisto atsargos nebuvo reikalingos, ir jie nenorėjo tuščiai eikvoti šovinių.

Apie ketvirtą valandą dienos plaukti Gailestingumo upe pasidarė dar sunkiau, nes kelią beveik užtvėrė dumbliai ir akmenys. Krantai kilo vis aukštyn: upė rangėsi tarp pirmųjų Franklino kalno atšakų. Matyt, nebetoli buvo jos pradžia, kur kaupėsi vandenys, tekantys nuo pietinių kalno šlaitų.

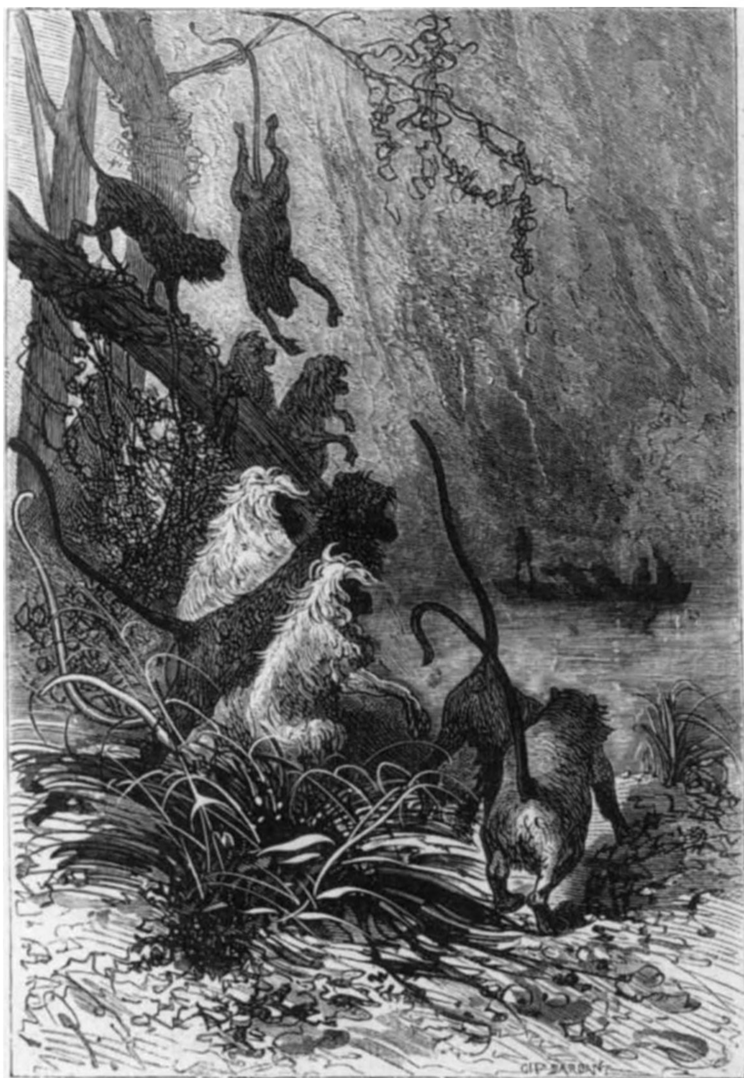
— Nepraeis nė ketvirtis valandos, ir mes turėsime sustoti, misteri Sairai.

— Ką gi, Penkrofai, sustosime ir ten pat pernakvosime.

— O ar toli nuplaukėme nuo Granitinių rūmų?— paklausė Herbertas.

— Kokias septynias mylias,— atsakė inžinierius,— bet aš priskaitau ir upės vingius, dėl jų mes nukrypome į šiaurės vakarus.

— Gal plauksim toliau?— paklausė žurnalistas.

The monkeys studied the colonists.

— Taip, kol tik įmanoma plaukti,— atsakė Sairas Smitas.— Rytoj auštant paliksime valtį ir, tikiuosi, per porą valandų nueisime iki jūros, o per visą dieną ištirsime pakrantės ruožą.

— Pirmyn! — šūktelėjo Penkrofas.

Bet netrukus valtis pradėjo siekti akmenuotą upės dugną. Upė čia turėjo ne daugiau kaip dvidešimt pėdų pločio. Viršuje susipynusios tankios medžių šakos sudarė tarytum žalius skliautus, dėl to upę gaubė prieblanda. Gana aiškiai girdėjosi krioklio ūžesys, ir tai buvo ženklas, kad netoliese yra natūrali užtvanka.

Iš tikrųjų, už upės posūkio keleiviai pro medžius išvydo nedidelį kriokIį. Valtis atsitrenkė į dugną, o po kelių minučių kolonistai ją pririšo dešiniajame krante prie medžio.

Buvo maždaug penkta valanda. Paskutiniai besileidžiančios saulės spinduliai skverbėsi pro tankią lapiją ir lūžo vandens čiurkšlėse, o smulkūs purslai, tikšdami vėduokle, mirgėjo visomis vaivorykštės spalvomis. Toliau Gailestingumo upė dingo miško brūzgynuose — ten, kur buvo jos ištaka. Surinkusi vandenis iš daugelio intakų, arčiau žiočių ji atrodė jau kaip tikra upė, o čia tebuvo tik skaidrus seklus upokšnis.

Šiame gražiame kampelyje keleiviai ir sustojo nakvynės. Jie iškrovė valtį, nedidelėje dilgėlinių medžių giraitėje susikūrė ugnį ir paruošė vakarienę. Tuose pat medžiuose tarp šakų Sairas Smitas ir jo draugai prireikus galėjo nakčia rasti saugią prieglaudą.

Vakarienę pavalgė greitai, nes visi buvo labai išalkę, ir dabar reikėjo tik gulti. Bet vos tiktai sutemus, pasigirdo kažkokių žvėrių urzgimas ir riaumojimas, todėl keleiviai įmetė į ugnį daugiau šakų, kad laužas degtų visą naktį ir žėruojanti liepsna saugotų miegančiuosius. Nabas ir Penkrofas pasikeisdami budėjo ir be gailesčio pleškino žagarus. Turbūt jie neklydo, tardamiesi matę kažkokių žvėrių šešėlius: žvėrys slankiojo aplink stovyklą ir šmėkščiojo tarp medžių šakų. Tačiau naktis praėjo be nuotykių, ir rytojaus dieną, spalio 31-ąją, penktą valandą ryto visi jau buvo ant kojų, ruošdamiesi toliau keliauti.

Ketvirtas skyrius

Keliaujant į pajūrį.— Beždžionės.— Dar viena upė.— Kodėl nejaučiamas potvynis.— Miškas vietoj kranto.— Roplio kyšulys.— Herbertas pavydi Gedeonui Spiletui.— Kaip dega bambukas.

Šeštą valandą ryto kolonistai po pusryčių leidosi į kelionę, norėdami kuo greičiau pasiekti vakarinį krantą. Per kelias valandas jie gali ten nueiti? Sairas Smitas buvo sakęs, kad per dvi, bet tikriausiai viskas priklausė nuo to, kokių kliūčių jiems pasitaikys kelionėje. Tolimųjų Vakarų miškas šiame pakraštyje, matyt, buvo labai tankus — čia augo įvairiausių rūšių medžiai. Taigi keleiviams turbūt reikės kirviais skintis sau kelią per brūzgynus, kur susipynę krūmai, žolės ir lianos, žinoma, neišleidžiant iš rankų ir šautuvų, nes juk nakčia buvo girdėti plėšriųjų žvėrių riaumojimas.

Stovyklos vietą tiksliai buvo galima nustatyti pagal Franklino kalną. Ugnikalnis stūksojo šiaurėje, bent už trejeto mylių,— vadinasi, norint išeiti į pajūrį, reikėjo keliauti tiesiog į pietvakarius.

Kolonistai rūpestingai pririšo valtį ir iškeliavo. Penkrofas ir Nabas nešė maisto atsargą, kurios nedideliam būreliui drąsiai galėjo užtekti bent porai dienų. Buvo nuspręsta nemedžioti. Inžinierius savo draugams patarė be reikalo nešaudyti ir tokiu būdu neišsiduoti, kad jie yra netoli jūros kranto.

Pirmiausia jie kirviais pravalė sau taką tarp tankių brūzgynų kiek aukščiau krioklio, ir Sairas Smitas su kompasu rankoje leidosi pirmyn, rodydamas draugams kelią.

Kone visi šioje miško dalyje augantys medžiai jau buvo jų matyti prie ežero ir ant Plataus Akiračio plynaukštės. Čia augo Himalajų kedrai, Duglo pocūgės, kazuarinos, gumamedžiai, eukaliptai, dracenos, hibiskai, kedrai ir kitų rūšių medžiai, bet jie kerojo taip tankiai, jog beveik visi buvo žemaūgiai. Keleiviai į priekį slinko labai pamažu, visą laiką skindami sau taką, kurį vėliau Sairas Smitas galvojo sujungti su keliu, einančiu palei Raudonąjį upelį.

Jie žygiavo vis žemyn, leisdamiesi plačiomis terasomis, būdingomis orografinei salos sistemai; dirvožemis buvo sausas, bet augmenija labai vešli, tad drėgmę jai tikriausiai teikė požeminės versmės, o gal netoliese tekėjo koks upokšnis. Tačiau Sairas Smitas, kai buvo įkopęs į užgesusį ugnikalnį, nepastebėjo daugiau jokių upokšnių, tiktai Raudonąjį upelį ir Gailestingumo upę.

Kelias valandas taip ėję, kolonistai vėl užtiko ištisus būrius beždžionių, kurios nepaprastai smalsiai juos stebėjo, turbūt pirmą kartą matydamos žmones. Gedeonas Spiletas juokais klausinėjo, ar tik šie vikrūs ir stiprūs keturrankiai nelaiko jo paties ir jo draugų išsigimusiais savo viengenčiais. Iš tiesų, skverbdamiesi per krūmų raizgynus, keleiviai kiekviename žingsnyje stoviniavo, painiojosi tarp lianų, klupčiojo ant išvirtusių medžių ir nebūtų galėję pasigirti vikrumu prieš beždžiones, kurios lengvai šokinėjo nuo šakos ant šakos, įveikdamos bet kokias kliūtis. Beždžionių buvo labai daug, tik laimė, kad nieko pikto jos nedarė.

Pasitaikydavo čia ir šernų, agučių, kengūrų bei įvairių graužikų, o porą ar trejetą kartų keleiviai matė sterblinį lokį. Penkrofas su didžiausiu malonumu būtų paleidęs į žvėrį keletą kulkų.

— Medžioti dar neleidžiama,— kalbėjo jis.— Šokinėkite kol kas, bičiuliai, ramiai sau bėgiokite ir skraidykite. Grįždami mes dar su jumis pasišnekėsime.

Pusę dešimtos ryto kelią jiems užkirto kažkoks kalnų upelis, turintis trisdešimt ar keturiasdešimt pėdų pločio. Jis buvo labai sraunus, bangos šniokšdamos plakėsi į uolas. Valtimi plaukti šiuo giliu ir skaidriu upokšniu nebūtų buvę įmanoma.

— Štai kelias ir atkirstas! — šūktelėjo Nabas.

— Ne,— atsakė Herbertas,— juk čia mažas upeliukas, ir mes jį perplauksim.

— O kam?— tarė Sairas Smitas.— Aišku, kad jis teka į jūrą. Eikim kairiuoju krantu; galiu lažintis, kad upelis labai greit mus nuves prie jūros. Einam!

— Palaukit, bičiuliai! — sušuko žurnalistas.— O kaip mes tą upelį pavadinsim? Tegu mūsų žemėlapyje nelieka baltų dėmių.

— Teisingai! — pritarė Penkrofas.

— Nagi, drauguži, sugalvok jam vardą,— kreipėsi inžinierius į Herbertą.

— O gal geriau palaukti ir pirma ištirti upelį iki pat žiočių?— paklausė jaunuolis.

— Tebūnie taip,— tarė Sairas Smitas.— Eikim pasroviui, tik greičiau!

— Dar luktelkit! — šūktelėjo Penkrofas.

— Kas atsitiko?— paklausė žurnalistas.

— Medžioklė uždrausta, bet žvejoti, manau, leidžiama.

— Negalima gaišti laiko,— atsakė inžinierius.

— Tik penketą minučių,— prieštaravo Penkrofas.— Aš jus sutrukdysiu tik penketą minučių — mūsų pietų labui.

Penkrofas atsigulė ant kranto, įkišo į sraunų vandenį rankas ir bematant prigaudė kelis tuzinus puikių vėžių, kurių knibždėte knibždėjo tarp uolų.

— Geras bus užkandis! — sušuko Nabas, padėdamas savo draugui.

— Juk aš sakiau, kad šioje saloje visko yra, tik nėra tabako,— atsidusęs sumurmėjo Penkrofas.

Per penkias minutes jūrininkas ir Nabas prigaudė daugybę vėžių, nes upelyje buvo tikras jų knibždėlynas. Vėžiai buvo mėlynais, tarsi kobaltiniais šarvais ir nedidelėmis žnyplėmis. Prisidėję vėžių pilną maišelį, kolonistai vėl leidosi į kelionę.

Eiti pagal upelį buvo lengviau, ir keleiviai dabar žygiavo gana sparčiai. Bet ir čia aplinkui nebuvo matyti jokio ženklo, kad žmogus kur gyventų. Tik retkarčiais pasitaikydavo kokios pėdos, išmintos didelių gyvūnų, ėjusių prie upelio gerti, o daugiau nieko. Suprantama, ne šioje Tolimųjų Vakarų miškų dalyje pekaris buvo gavęs šratą, dėl kurio Penkrofas neteko danties.

Tačiau Sairas Smitas, stebėdamas jūros link tekantį sraunų upelį, priėjo išvadą, kad vakarinio salos kranto esama daug toliau, negu jie manė. Iš tikrųjų, jau buvo prasidėjęs potvynis, ir jeigu upelio žiotys būtų buvusios vos už kelių mylių, tai potvynis jo vandenis būtų varęs atgal. Tuo tarpu upė sruveno natūraliu savo vagos nuotakumu. Inžinierius tuo labai stebėjosi ir nuolat žvelgė

į kompasą, tikrindamas, ar tik vingiuota tėkmė nesuka atgal į Tolimųjų Vakarų miškus.

Upelis darėsi vis platesnis ir tekėjo vis lėčiau. Medžiai dešiniajame krante augo taip pat tankiai, kaip ir kairiajame, pro juos nieko negalėjai matyti, bet šis miškas, žinoma, buvo negyvenamas, kadangi Topas nelojo, o protingasis šuo tuojau būtų ėmęs skardenti, jeigu netoli upelio būtų įsikūrę žmonės.

Pusę vienuoliktos Herbertas, truputį aplenkęs savo draugus, staiga sustojo ir, didžiai nustebindamas Sairą Smitą, sušuko:

— Jūra!

Po keliolikos sekundžių keleiviai išėjo į pamiškę ir išvydo vakarinį salos krantą.

Bet kaip skyrėsi šis krantas nuo rytinio, kur jie buvo bangų išmesti! Čia nei granitinio kalnagūbrio, nei rifų, nei smiltyno! Visa pakrantė buvo apaugusi mišku, bangos ritosi iki pat medžių, nulinkusių prie vandens. Tai nebuvo paprastas krantas, kokį dažniausiai sukuria gamta, patiesdama platų smėlio kilimą ir keistai suversdama uolas,— tai buvo nuostabi pamiškė, priaugusi gražiausių pasaulyje medžių. Upės vaga ėjo taip aukštai, kad jūra jos nesiekdavo net per didžiausius potvynius; derlingoje dirvoje, susidariusioje ant granitinio pagrindo, puikūs visokių rūšių medžiai buvo suleidę tokias pat tvirtas šaknis, kaip ir salos viduryje.

Kolonistai atsidūrė prie nedidelio užutekio, kuriame nebūtų išsitekę net pora ar trejetas žvejų laivų; čia ir buvo upelio žiotys, tačiau pats upelis ne iš lėto plaukė į jūrą nuožulnia vaga, o garmėjo iš keturių dešimčių pėdų aukščio ar net dar iš aukščiau,— štai kodėl jūros potvynis nepakeisdavo jo tėkmės. Turbūt net per didžiausius potvynius Ramiojo vandenyno bangos nesiekdavo upelio krantų, nes čia buvo susidaręs nelyginant natūralus šliuzas, ir, be abejo, tiktai per milijonus metų vandenys galėjo nudildyti granitinį jo dugną ir pragraužti upeliui patogų kelią į jūrą. Todėl, visiems susitarus, tas upelis buvo pavadintas *Krioklio upeliu.*

Miškas tęsėsi į šiaurę pačiu pajūriu kone dvi mylias, o toliau jis retėjo, ir už medžių išilgai kranto, einančio

beveik tiesia linija, dunksojo vaizdinga kalvų virtinė. Visa pietinė pakrantės dalis nuo Krioklio upelio iki Roplio kyšulio buvo ištisai apaugusi mišku, jūros bangos skalavo didingus medžius, kurių vieni stovėjo statūs, kiti rymojo palinkę prie vandens. Būtent čia, Gyvatės pusiasalyje, reikėjo toliau ieškoti žmonių iš sudužusio laivo, nes tik šioje pakrantės dalyje, o ne kur nors kitur, nykiuose uolynuose, jie galėjo susirasti prieglobstį.

Oras buvo labai gražus, dangus giedras, ir nuo aukšto uolėto kranto, kur Nabas su Penkrofu ruošė pietus, toli buvo matyti. Bet horizonte nebaltavo nė viena burė. Visoje pakrantėje, kiek tik akys galėjo aprėpti, nesimatė nei valties, nei sudužusio laivo nuolaužų. Tačiau Sairas Smitas nusprendė vis tiek tyrinėti pajūrį iki pat Gyvatės pusiasalio galo.

Pietus visi greit pavalgė, ir pusę dvyliktos Sairas Smitas davė ženklą ruoštis į kelionę. Prieš akis buvo ne akmenuotas krantas, ne smėlėtas pajūrio ruožas, o miško tankmė prie pat vandens, per kurią jiems reikėjo skverbte skverbtis.

Nuo Krioklio upelio žiočių iki Roplio kyšulio buvo apie dvylika mylių. Geru keliu tokį atstumą būtų buvę galima nueiti per keturias valandas, bet kolonistai ėjo perpus lėčiau, nes teko sukiotis tarp medžių, skinti tankius krūmynus ir kapoti lianas, tarp kurių painiojosi kojos. Dėl to kelionė užtruko daug ilgiau.

Keleiviai niekur neaptiko laivo avarijos pėdsakų. Bet Gedeonas Spiletas pagrįstai samprotavo, kad bangos galėjo viską nunešti tolyn į jūrą, todėl, jeigu net ir nepavyktų rasti jokių nuolaužų, dar negalėtume tvirtinti, kad jūra nebuvo išmetusi sudužusio laivo į vakarinį Linkolno salos krantą.

Žurnalistas samprotavo teisingai, be to, nuotykis su šratu buvo neginčijamas įrodymas, jog ne anksčiau kaip prieš tris mėnesius saloje kažkas šaudė iš šautuvo.

Buvo jau penkta valanda vakaro, o iki Gyvatės pusiasalio galo dar liko pora mylių kelio. Kolonistai aiškiai suprato, kad, priėję Roplio kyšulį, nebespės prieš saulėlydį grįžti į savo stovyklą netoli Gailestingumo upės ištakos, kur buvo sustoję praeitą vakarą, todėl teks per-

"The sea!"

nakvoti kyšulyje. Maisto jie dar turėjo pakankamai, ir tuo reikėjo tik džiaugtis, nes žvėrių šiame miško pakraštyje prie pat jūros nepasitaikė užtikti. Bet užtat paukščių buvo begalės: aplinkui skraidė žakamarai, kuruku, tragopanai, tetervinai, mažos ir didelės papūgos, kakadu, fazanai, karveliai ir šimtai kitokių sparnuočių. Nebuvo tokio medžio, kuriame nebūtų buvę lizdo, ir nebuvo tokio lizdo, kuriame nebūtų girdėjęsi sparnų plasnojimo!

Septintą valandą vakaro išvargę, nusikamavę keleiviai priėjo keistai užsirietųsį Roplio kyšulį. Miškas čia baigėsi, ir jūros krantas salos pietuose turėjo įprastą vaizdą — su uolomis, rifais ir smėlio seklumomis. Gal čionai kur nors ir buvo išmestas sudužęs laivas, bet jau temo, todėl tyrinėjimą teko atidėti iki rytojaus.

Penkrofas ir Herbertas ėmė ieškoti nakvynei tinkamos vietos. Miško pakraštyje jaunuolis nustebęs išvydo tankią bambukų giraitę.

— Vertingas atradimas! — šūktelėjo jis.

— Kodėl vertingas?— paklausė Penkrofas.

— Gi todėl, Penkrofai,— atsakė Herbertas,— kad bambukų kamienai, supjaustyti plonomis, lanksčiomis juostelėmis, tinka krepšiams pinti; išmirkius jų stiebus ir pavertus juos tešla, galima pasigaminti kiniško popieriaus; iš bambukų kamienų, priklausomai nuo jų storio, dirbami vandentiekio vamzdžiai, lazdos, kandikliai; dideli bambukai yra puikiausia statybinė medžiaga, lengva ir patvari, jos negraužia kirvarpos. Perpjovus kamieną tarp dviejų narelių ir vietoj dugno palikus skersinę jų pertvarą, daromi stiprūs ir patogūs indai, labai paplitę Kinijoje. Be kam aš visa tai pasakoju, juk tau neįdomu. Tiesa, štai dar kas...

— O kas?..

— Jei dar nežinai, galiu pasakyti, kad Indijoje bambukai valgomi vietoj šparagų.

— Trisdešimties pėdų aukščio šparagai! — sušuko Penkrofas.— Ir skanu?

— Labai skanu! — atsakė Herbertas.— Tik valgomi, žinoma, ne trisdešimties pėdų aukščio kamienai, o jauni bambukų augliai.

— Gerai, vaikuti, gerai!

— Acte marinuoti jauni augliai yra puikus prieskonis.

— Dar geriau, Herbertai!

— Pagaliau bambukų kamienuose yra cukringų sulčių, iš kurių gaminamas malonus gėrimas.

— Ir tai viskas?— paklausė jūrininkas.

— Viskas.

— O ar kartais tų medžių rūkyti negalima?

— Negalima, drauguži.

Herbertui ir jūrininkui nereikėjo ilgai ieškoti nakvynei tinkamos vietos. Pietvakarių vėjo genamos bangos negailestingai daužė pakrantės uolynus ir buvo juose išgraužusios gilias olas, kur keleiviai galėjo pernakvoti, pasislėpti nuo darganos. Abu draugai jau buvo beeiną į vieną tokią olą, bet staiga išgirdo nirtulingą riaumojimą.

— Atgal! — suriko Penkrofas.— Mūsų šautuvai užtaisyti vien šratais, o šratai tokiems skardžiabalsiams žvėrims — kaip žirniai į sieną.

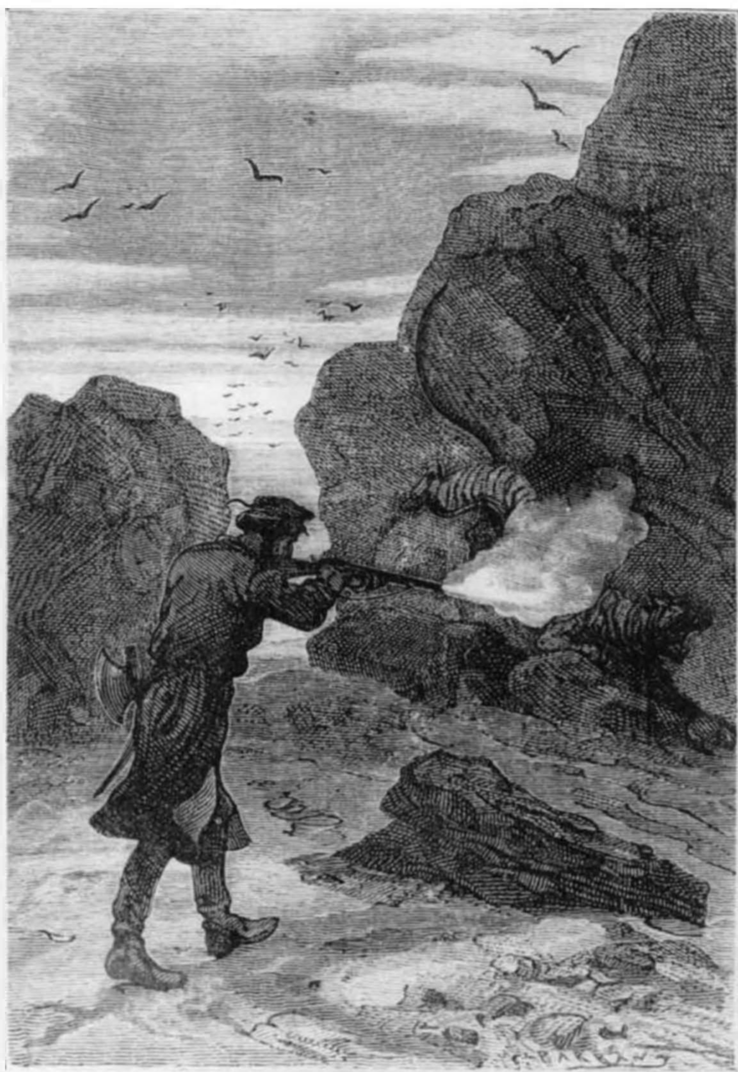
Sugriebęs Herbertą už rankos, jūrininkas jį nusitempė už uolos, o iš urvo tą pat akimirką išlindo puikus žvėris.

Tai buvo jaguaras, tokio pat didumo, kaip jo giminaičiai Azijoje, taigi kokių penkių pėdų ilgio. Rudas jo kailis buvo išmargintas juodais dryžiais, ypač ryškiais baltoje papilvėje. Herbertas pažino plėšrųjį tigro varžovą, dar pavojingesnį už kuguarą, kuris tėra tik vilko varžovas!

Jaguaras žengė keletą žingsnių, paskui sustojo ir ėmė dairytis, jo plaukai pasišiaušė, akys sublizgėjo, tarsi jau nebe pirmą kartą jis būtų susidūręs su žmogumi.

Tuo momentu iš už aukštų uolų pasirodė žurnalistas. Herbertas pamanė, kad jis nepastebėjo jaguaro, ir buvo bepuoląs prie jo, bet Gedeonas Spiletas rankos mostu jį sustabdė, o pats ėjo vis pirmyn. Jam buvo tekę medžioti tigrus, ir dabar, prisiartinęs prie žvėries per kokius dešimt žingsnių, jis sustojo lyg įbestas ir ėmė taikyti iš karabino. Medžiotojo veide nesuvirpėjo nė vienas raumenėlis.

Jaguaras susirietė į kamuolį, pasiruošęs šokti ant

A bullet struck him between the eyes.

žmogaus, bet tą patį akimirksnį kulka pataikė jam į tarpuakį: žvėris krito negyvas.

Herbertas ir Penkrofas pribėgo prie jaguaro, atskubėjo taip pat ir Nabas su Sairu Smitu, ir visi ėmė apžiūrinėti žemėje išsitiesusį žvėrį. Buvo nutarta puikiu jo kailiu papuošti Granitinių rūmų salę.

— Ak, misteri Spiletai! Kaip aš jumis žaviuosi, kaip aš jums pavydžiu! — sušuko Herbertas, pagautas visiškai suprantamo entuziazmo.

— Ir tu, drauguži, būtum ne blogiau iššovęs.

— Ar aš? Taip šaltakraujiškai?..

— Reikia tik įsivaizduoti, Herbertai, kad vietoj jaguaro prieš tave yra kiškis, ir tu kuo ramiausiai iššausi.

— Kaip matai, Herbertai,— įsiterpė Penkrofas,— čia nėra jokios gudrybės.

— O dabar,— tarė Gedeonas Spiletas,— kai jaguaras paliko savo guolį, kodėl mes negalime jame pernakvoti?

— O jeigu ateis kiti žvėrys?— su nerimu paklausė Penkrofas.

— Prie olos susikursime ugnį,— atsakė žurnalistas,— ir jie nedrįs lįsti į vidų.

— Na tai einam į svečius pas jaguarą! — sušuko jūrininkas, vilkdamas paskui save nudėtą žvėrį.

Kolonistai nužingsniavo prie apleistos olos, ir kol Nabas lupo jaguarui kailį, jo draugai pririnko miške daugybę žagarų ir suvertė prie urvo didžiulę jų krūvą.

Sairas Smitas, pamatęs bambukų giraitę, nupjovė keletą jų stiebų, ir sudėjo kartu su žagarais.

Viską sutvarkę, keleiviai įsitaisė oloje ant smėlio, nuberto apgraužtais kaulais; šautuvai buvo užtaisyti, nes kartais juos galėjo netikėtai užpulti žvėrys; paskui visi pavakarieniavo ir prieš guldami užkūrė prie angos sukrautą laužą.

Ir tuojau pat, tarsi pagal komandą, sutratėjo šautuvų salvės — tai užsidegė bambukas, ėmė plyksčioti kaip tikras fejerverkas! Vien jau tas pyškesys galėjo atbaidyti pačius drąsiuosius grobuonis.

Bet tai buvo ne inžinieriaus išradimas. Marko Polo liudijimu, jau iš seno taip darę mongolai, gindami savo stovyklas nuo baisių Vidurinės Azijos plėšrūnų.

Penktas skyrius

Nutarta grįžti pietine pakrante.— Kranto kontūrai.— Ieškoma laivo avarijos pėdsakų.— Baliono likučiai.— Natūralus uostas.— Vidunaktį prie Gailestingumo upės.— Valtis atplaukė.

Sairas Smitas ir jo draugai puikiai išsimiegojo oloje, kurią jiems maloniai buvo užleidęs jaguaras.

Saulei tekant, visi jau buvo ant kranto, pačiame kyšulio gale, ir vėl žvalgė horizontą, plačiai atsivėrusį prieš jų akis. Inžinierius dar kartą įsitikino, kad jūroje nematyti nei burių, nei sudužusio laivo griaučių,— jis nieko nepastebėjo net pro žiūroną.

Nieko nebuvo matyti ir pakrantėje, bent jau pietinėje kyšulio pusėje, kur trejetą mylių krantas ėjo beveik tiesia linija, o toliau nedidelės įlankos vingis užstojo likusią pajūrio dalį; ir net stovint pačiame Gyvatės pusiasalio gale, nebuvo galima įžvelgti Nago kyšulio, kurį dengė aukšti pakrantės uolynai.

Vadinasi, beliko tik ištirti pietinę salos dalį. Bet ar vertėjo tuojau pat leistis į šią ekspediciją ir paskirti jai visą tą dieną, lapkričio 2-ąją?

Toks žygis pirmiau kolonistų nebuvo numatytas. Iš tikrųjų, palikdami pirogą netoli Gailestingumo upės ištakos, jie buvo nutarę apžiūrėti tiktai vakarinį krantą, o paskui grįžti ir plaukti upe pasroviui iki Granitinių rūmų. Tuomet Sairas Smitas tikėjosi vakarinėje pakrantėje rasti skęstantį arba nuleistu inkaru stovintį laivą, bet dabar, nieko neužtikus vakaruose, reikėjo ieškoti pietinėje salos dalyje.

Gedeonas Spiletas pasiūlė toliau tyrinėti salą ir galutinai išsiaiškinti, ar čia sudužo koks laivas, po to paklausė, kiek maždaug mylių galėtų būti nuo pusiasalio galo iki Nago kyšulio.

— Krantu bus apie trisdešimt mylių,— atsakė inžinierius.

— Trisdešimt mylių! — pakartojo Gedeonas Spiletas.— Juk tai visos dienos kelionė! Ir vis dėlto aš manau, kad į Granitinius rūmus turime grįžti pietine pakrante.

— Tačiau nuo Nago kyšulio iki Granitinių rūmų bus dar bent dešimt mylių,— tarė Herbertas.

— Ką gi, tebūnie iš viso keturiasdešimt! — atsakė žurnalistas.— Bet keliaukim, negaišdami laiko. Mes išžvalgysim dar nepažįstamą krantą, ir daugiau nebereikės jo tyrinėti.

— Tai tiesa,— tarė Penkrofas,— bet kaip tuomet bus su piroga?

— Pirogą paliksime aukštupyje,— atsakė Gedeonas Spiletas,— per tas dvi dienas jai nieko neatsitiks! Negalima skųstis, kad saloje būtų daug vagių.

— Tačiau man užtenka prisiminti vėžlį, ir aš pradedu viskuo abejoti.

— Vėžlį, vėžlį! — šūktelėjo žurnalistas.— Argi nežinote, kad jį banga apvertė!

— Tai dar kažin?..— sumurmėjo inžinierius.

— Bet...— buvo bepradedąs Nabas.

Matyt, jis norėjo kažką pasakyti, nes jau prasižiojo, lyg ketindamas kalbėti, bet daugiau nepratarė nė žodžio.

— Ką tu nori pasakyti, Nabai?— paklausė inžinierius.

— Jei mes grįšime krantu pro Nago kyšulį, tai būsime atkirsti nuo namų,— atsakė Nabas.

— Teisybė, mums užkirs kelią Gailestingumo upė,— tarė Herbertas.— Ten nėra nei valties, nei tilto, ir nebus kaip persikelti į kitą krantą.

— Menkniekis, misteri Sairai,— pareiškė Penkrofas,— pasidarysime plaustą ir lengvai perplauksime upę.

— O vis dėlto,— tarė Gedeonas Spiletas,— mums reikės nutiesti per upę tiltą, kad būtų patogus susisiekimas su Tolimųjų Vakarų miškais.

— Didelis čia daiktas — tiltą! — sušuko Penkrofas.— Juk misteris Sairas — inžinierius! Jeigu mums bus reikalingas tiltas, jis ir pastatys tiltą. O šį vakarą aš apsiimu jus visus perkelti į kitą krantą, taip perkelti, kad nė kojų nesušlapsite. Maisto mums užteks dar visai dienai, o daugiau nieko ir nereikia; be to, manau, kad paukščių ir žvėrelių čia pasitaikys ne mažiau kaip vakar. Tad žygiuojam!

Žurnalisto pasiūlymas, taip uoliai Penkrofo paremtas, susilaukė karšto visų pritarimo, nes kiekvienas norėjo

išblaškyti visas savo abejones ir, apsukęs krantą pro Nago kyšulį, užbaigti salos tyrinėjimą. Bet nebuvo galima gaišti nė minutės, kadangi prieš akis buvo ilga keturiasdešimties mylių kelionė, ir kolonistai nesitikėjo prieš sutemstant pasiekti Granitinius rūmus.

Šeštą valandą ryto nedidelis būrelis iškeliavo. Draugai buvo atsargūs ir šautuvus užtaisė kulkomis, nes kartais galėjo susidurti su dvikojais arba keturkojais žvėrimis; priekyje bėgančiam Topui buvo liepta apieškoti pamiškę.

Nuo kyšulio, panašaus į milžiniško roplio uodegą, taigi nuo tos vietos, kur baigėsi pusiasalis, krantas ėjo pamažu riesdamasis kokias penkias mylias; kolonistai greitai tą kelio galą nužygiavo, kuo atidžiausiai žvalgydamiesi, tačiau nieko neužtiko — nei jokio ženklo, kad čia būtų kada nors sudužęs laivas, nei stovyklos žymių, nei užgesusio ugniakuro pelenų, nei žmogaus pėdų.

Pagaliau jie priėjo tą vietą, kur krantas sukosi į šiaurės rytus, sudarydamas Vašingtono įlanką, ir prieš jų akis atsivėrė visas pietinis salos pakraštys. Už dvidešimt penkių mylių, rytmečio miglos gaubiamas, neaiškiai dunksojo Nago kyšulys, ir keleiviams atrodė, tarsi jis pakilęs kabotų tarp dangaus ir vandens. Plačios įlankos krantas iki pat kito jos krašto buvo lygus, lėkštas ir smėlėtas, iš užpakalio apjuostas tamsios miško juostos. Toliau krantas buvo labai raižytas, smailūs ragai išsikišę toli į jūrą, o pačiame Nago kyšulio pakraštyje juodavo keisčiausiai suvirtusios uolos.

Tokie buvo kranto kontūrai šioje salos dalyje, kurią tyrinėtojai matė pirmą kartą; jie sustojo, norėdami geriau apžvelgti visą pajūrį.

— Čia patekęs laivas tikriausiai neišvengtų pražūties,— tarė Penkrofas.— Tokios smėlio seklumos, einančios toli atviron jūron, o už jų — povandeniniai rifai! Pavojingos vietos!

— Bet juk kas nors turėtų likti,— prabilo žurnalistas.

— Ant rifų liktų laivo nuolaužos, o tame smiltyne nieko neliktų,— atsakė jūrininkas.

— Kodėl?

— Todėl, kad smiltynai pavojingesni už bet kokias uolas, jie viską praryja. Per keletą dienų čia galėtų be pėdsakų dingti net kelių šimtų tonų talpos laivas.

— Vadinasi, Penkrofai,— prašneko inžinierius,— jeigu šiose seklumose ir paskendo koks laivas, tai nėra ko stebėtis, kad neliko jokių jo pėdsakų?

— Taip, misteri Sairai, ilgesnis laikas arba audra turbūt sunaikino visus pėdsakus. Ir vis dėlto keista, kad ant kranto, atokiau nuo jūros, nematyti nei stiebų nuolaužų, nei lentų.

— Ką gi, ieškosime toliau! — tarė inžinierius.

Pirmą valandą dienos kolonistai pasiekė Vašingtono įlankos vidurį — jau buvo nueita dvidešimt mylių.

Čia keleiviai sustojo pusryčių.

Krantas pasikeitė: jis buvo uolėtas, keistai išraižytas, vietoj seklumos čia ėjo ilga virtinė povandeninių akmenų, kurie per atoslūgį tikriausiai kyšodavo iš vandens. Jūra dabar buvo rami, ir bangos, pasišiaušusios putotomis keteromis, palengva daužėsi į povandeninių uolų viršūnes. Nuo tos vietos iki pat Nago kyšulio krantas tęsėsi kaip siaura juosta, suspausta tarp rifų grandinės ir miško.

Eiti darėsi kaskart sunkiau: visas pajūris buvo užgriozdintas uolų skeveldromis. Vis aukštyn kilo granitinis kalnagūbris, ant jo augantys medžiai, rodės, traukėsi atgal — matėsi vien žalios jų viršūnės, lyg sustingusios ramiame ore.

Pusvalandį pasilsėję, keleiviai žygiavo toliau, apžiūrinėdami kiekvieną kampelį ant kranto ir tarp pakrantės uolų. Penkrofas ir Nabas drąsiai nusigaudavo iki pat tolimiausių rifų, jei tik kas nors patraukdavo jų dėmesį. Bet kiekvieną kartą jie apsirikdavo, palaikę sudužusio laivo nuolauža kokį nors keistą uolos iškyšulį. Juodu tik aptiko, kad krantas nusėtas valgomais kiaukutais, tačiau juos rinkti nebuvo jokios prasmės, kol per Gailestingumo upę dar nebuvo nutiestas tiltas ir kol jie neturėjo tobulesnių transporto priemonių.

Taigi ir čia nepavyko užtikti laivo avarijos pėdsakų, o juk keleiviai tikrai būtų pastebėję, sakysim, laivo griaučius arba nuolaužas, jeigu jūra būtų jas išmetusi į kran-

tą, kaip kad išmetė dėžę, rastą bent už dvidešimt mylių nuo tos vietos. Ne, ničnieko nebuvo matyti.

Apie trečią valandą Sairas Smitas ir jo draugai priėjo nedidelį, uždarą užutekį, į kurį nesruveno joks upelis. Tai buvo natūralus uostas, nematomas iš jūros: siauras įėjimas į jį vingiavo tarp povandeninių uolų.

Turbūt stiprus požeminis smūgis buvo suskaldęs užutekio gilumoje uolų grandinę, ir susidarė nuožulnus šlaitas. Juo lengvai galėjai įkopti į kalvagūbrio aikštelę, kuri buvo mažiau kaip per dešimtį mylių nuo Nago kyšulio ir per ketvertą mylių tiesiai nuo Plataus Akiračio plynaukštės.

Gedeonas Spiletas pasiūlė draugams sustoti poilsio; visi sutiko, nes jautėsi gerokai išalkę, ir nors dar nebuvo pietų metas, nė vienas neatsisakė pasistiprinti paukštienos gabalėliu. Dabar užkandus, bus galima pakentėti ligi vakarienės Granitiniuose rūmuose.

Po keleto minučių kolonistai susėdo puikių jūros pušų pavėsyje, Nabas ištraukė iš krepšio maistą, ir visi ėmė valgyti.

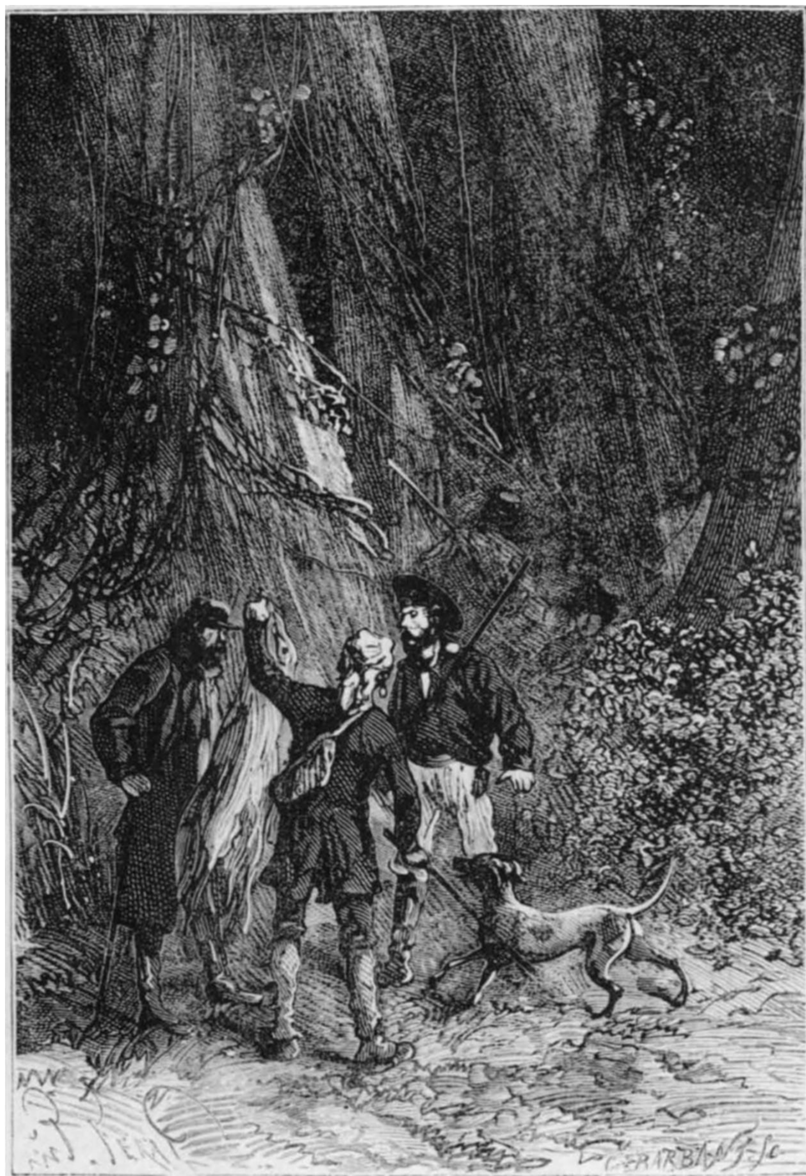
Aikštelė buvo per penkiasdešimt ar šešiasdešimt pėdų aukščiau jūros lygio. Keleiviai galėjo apžvelgti gana didelį plotą iki pat Sąjungos įlankos, mėlynuojančios už uolėto kyšulio. Tačiau nebuvo matyti nei salelės, nei Plataus Akiračio plynaukštės, nes šiaurinę horizonto dalį užstojo kalnuotas salos reljefas ir aukštų medžių siena.

Keleiviams prieš akis tyvuliavo beribis vandenynas, bet nė vienas nematė jokio laivo; veltui inžinierius žvalgė horizontą su žiūronu — niekur nesubolavo nė burė.

Draugai taip pat atidžiai apžiūrėjo pro žiūroną ir tą pajūrio dalį, kurią dar reikėjo ištirti, nuo smėlėto kranto iki pat rifų, bet neaptiko jokių laivo avarijos pėdsakų.

— Ką gi,— tarė Gedeonas Spiletas,— matyt, belieka galvoti, kad čia nieko nebuvo. Galėsime pasiguosti bent tuo, jog niekas neginčys mūsų teisių į Linkolno salą.

— Na, o kaip šratas?— paklausė Herbertas.— Juk mes jo, rodos, nesapnavome!

It was a piece of heavy cloth.

— Po velnių, žinoma, ne! — šūktelėjo Penkrofas, prisiminęs nulaužtą dantį.

— Ir kokia išvada?— paklausė žurnalistas.

— Ogi štai kokia,— atsakė inžinierius:— maždaug prieš tris mėnesius nežinomas laivas, gal savo noru, o gal priverstas taip padaryti, buvo sustojęs prie...

— Vadinasi, jūs manote, Sairai, kad laivas galėjo be pėdsakų dingti?— paklausė žurnalistas.

— Ne, brangusis Spiletai. Bet juk pats matote, kad dabar čia jo nebėra.

— Taigi, jei aš teisingai jus supratau, misteri Sairai,— tarė Herbertas,— laivas vėl išplaukė?

— Galimas daiktas!

— Ir mes amžinai praleidome progą grįžti į tėvynę?— sušuko Nabas.

— Gal ir taip.

— Na, kadangi proga praleista, keliausim toliau,— tarė Penkrofas, jau spėjęs pasiilgti Granitinių rūmų.

Bet vos jam atsistojus, staiga pasigirdo garsus Topo lojimas, ir šuo išbėgo iš miško, dantyse įsikandęs nešvarų skudurą.

Nabas ištraukė skudurą iš šuns nasrų. Tai buvo storos drobės skiautė.

Topas nerimastingai lojo, lakstė ir šokinėjo, tarsi kviesdamas šeimininką eiti kartu su juo į mišką.

— O juk ten tikriausiai ir gali paaiškėti, iš kur atsirado šratas! — sušuko Penkrofas.

— Žmogus iš sudužusio laivo! — riktelėjo Herbertas.

— Gal sužeistas,— tarė Nabas.

— Arba negyvas! — pridūrė žurnalistas.

Ir visi nusekė paskui šunį, skverbdamiesi tarp aukštų pušų, miško pakraštyje suaugusių lyg kokia siena. Dėl visa ko Sairas Smitas ir jo draugai atlaužė šautuvų gaidukus.

Kolonistai brovėsi vis gilyn į mišką, bet labai apsivylė, niekur neužtikę žmogaus pėdų. Lianos ir krūmai buvo nepaliesti, reikėjo kirviais skintis sau kelią, kaip ir neįžengiamose Tolimųjų Vakarų miškų tankynėse. Sunku buvo patikėti, kad čia kada nors lankėsi žmogus, bet Topas lakstė pirmyn ir atgal ne taip, kaip paprastai laks-

tydavo, uostinėdamas atsitiktines pėdas,— atrodė, kad jis atkakliai veržėsi į kažkokį tikslą.

Keleiviai taip ėjo septynias ar aštuonias minutes, kol Topas pagaliau sustojo. Jie buvo atsidūrę aukštų medžių apsuptoje laukymėje, čia apsidairė, bet nieko neišvydo nei krūmuose, nei po medžiais.

— Kas gi tau pasidarė, Topai?— paklausė Sairas Smitas.

Topas lojo dar garsiau, šokinėdamas prie milžiniškos pušies.

Staiga Penkrofas sušuko:

— Tai bent gražu! Tai bent pokštas!

— Kas yra?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— O mes sau ieškome laivo liekanų jūroje ir ant žemės!

— Na ir kas?

— Ogi tas, kad jos kybo ore.

Ir jūrininkas parodė kažkokį didžiulį audeklą, baltuojantį pušies viršūnėje. Topas, matyt, buvo atnešęs ant žemės nukritusį skudurėlį.

— Bet juk tai ne laivo liekanos,— pasakė Gedeonas Spiletas.

— Palaukit...— tarė Penkrofas.

— Nejaugi tai...

— Taip, tai viskas, kas liko iš mūsų baliono. Jis pakibęs tame medyje.

Penkrofas neapsiriko ir, garsiai riktelėjęs „valio", pridūrė:

— Štai ir puiki medžiaga! Turėsime iš ko siūtis baltinius daugel metų! Bus ir nosinių, ir marškinių! Nagi, misteri Spiletai, ką jūs pasakysite apie tokią salą, kur marškiniai auga medžiuose?

Linkolno salos kolonistams iš tikrųjų pasisekė: balionas, paskutinį kartą šoktelėjęs į padangę, nukrito saloje, ir jie laimingai jį surado. Buvo nutarta baliono pūslę pasilaikyti tam atvejui, jeigu jie sumanytų vėl leistis į oro kelionę, arba kitiems reikalams sunaudoti kelis šimtus uolekčių geros medvilninės medžiagos, pirmiau pašalinus iš jos riebalus. Suprantama, jog tuo džiaugėsi ne vien Penkrofas, bet ir visi kiti.

The operation lasted nearly two hours.

Tačiau reikėjo baliono pūslę nuimti nuo medžio ir paslėpti saugioje vietoje, o tai buvo ne taip jau lengva. Nabas, Herbertas ir jūrininkas su stebėtinu vikrumu įsikorė į pušies viršūnę ir ėmė nuo šakų kabinėti sprogusį didžiulį aerostatą.

Jie darbavosi daugiau kaip dvi valandas ir pagaliau nuleido žemėn ne tik pūslę su vožtuvu, spyruoklėmis ir varinėmis dalimis, bet ir tinklą, kitaip sakant, virves bei lynus — būsimąjį takelažą, be to, lanką ir inkarą. Pūslė atrodė dar visai gera, tik apatinė jos dalis buvo perplėšta.

Taip iš dangaus jiems nukrito tikras lobis.

— Žinote ką, misteri Sairai,— tarė Penkrofas,— jeigu mes kada sumanysime palikti salą, tai juk keliausime ne balionu, ar ne tiesa? Tie orlaiviai skrenda visai ne ten, kur tu nori, mes puikiai tuo įsitikinome! Klausykit, imkime ir pasistatykime gerą botą, kokių dvidešimties tonų talpumo. Jums leidus, iš tos drobės aš iškirpsiu foką ir kliverį, o iš likusios medžiagos pasisiūsime baltinių!

— Pažiūrėsim, Penkrofai,— atsakė Sairas Smitas,— pažiūrėsim.

— O kol kas reikia viską paslėpti saugioje vietoje,— įsiterpė Nabas.

Iš tiesų, be vežimėlio parsigabenti į Granitinius rūmus tokį sunkų krovinį — drobę, lynus ir virves — nebuvo ko nė galvoti, tad kol kas reikėjo tą turtą apsaugoti nuo darganų. Kolonistai bendromis jėgomis viską nunešė ant kranto, o ten uolose aptiko gana didelę įdubą, beveik olą, apsaugotą nuo vėjo, lietaus ir bangų mūšos.

— Jums prireikė spintos, štai ir spinta,— tarė Penkrofas.— Užrakinti jos nėra kaip, taigi pravartu užtaisyti angą. Apie dvikojus vagis aš negalvoju, man neišeina iš galvos keturkojai vagys!

Šeštą valandą vakaro darbas buvo baigtas. Pavadinę užutekį *Baliono uostu*, keleiviai išvyko Nago kyšulio link. Penkrofas ir inžinierius eidami svarstė artimiausios ateities planus. Visų pirma reikėjo nutiesti tiltą per Gailestingumo upę, kad būtų patogus susisiekimas su pietine salos dalimi, paskui su vežimėliu parsivežti aerostatą,

kadangi valtimi neįmanoma jo parsigabenti, ir pagaliau imtis statyti laivą su deniu. Penkrofas jame įtaisys stiebą su burėmis, ir tuomet bus galima plaukti aplink salą, o paskui...

Artinosi naktis, jau pradėjo temti, kai keleiviai pasiekė Radinio kyšulį, kur buvo rasta tokia vertinga dėžė. Bet ir čia jie neaptiko laivo avarijos pėdsakų, todėl turėjo sutikti su ta išvada, kurią jau seniai buvo padaręs Sairas Smitas.

Nuo Radinio kyšulio iki Granitinių rūmų liko dar ketvertas mylių. Keleiviai pajūriu greitai priėjo Gailestingumo upės žiotis, tačiau buvo jau vidunaktis, kai jie pasiekė pirmąjį jos vingį.

Upė čia turėjo aštuoniasdešimt pėdų pločio, ir ją perplaukti atrodė nelengva, bet Penkrofas buvo žadėjęs tą sunkumą įveikti, tad dabar turėjo savo žodį ištesėti.

Reikia pasakyti, kad keleiviai buvo visai nusikamavę. Žygis buvo ilgas, o po to, kai jie surado balioną, pailsėti jiems neteko. Visi norėjo kuo greičiau pasiekti Granitinius rūmus, pavakarieniauti ir gulti, ir jeigu čia būtų buvęs tiltas, jie per ketvirtį valandos būtų atsidūrę namie.

Naktis buvo labai tamsi. Penkrofas, norėdamas ištesėti savo pažadą, ruošėsi padirbti šiokį tokį plaustą ir perkelti visus per Gailestingumo upę. Juodu su Nabu pasiėmė kirvius, prie pat vandens nužiūrėjo plaustui tinkamus du medžius ir ėmė iš pašaknių juos kirsti.

Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas sėdėjo ant kranto ir laukė, kol prireiks jų pagalbos, o Herbertas netoliese sau vaikštinėjo.

Staiga jaunuolis, tuo metu ėjęs paupiu prieš srovę, tekinas parbėgo atgal ir, rodydamas į upę, sušuko:

— Žiūrėkit, kas ten?

Penkrofas, metęs darbą, pamatė upe plaukiant kažkokį daiktą, neaiškiai dūluojantį tamsoje.

— Juk tai valtis! — šūktelėjo jis.

Visi nuskubėjo į tą pusę ir baisiai nustebo, išvydę pasroviui plaukiančią valtį.

— Ei, kas ten valtyje?— suriko Penkrofas jūreivišku įpročiu, visai nepagalvojęs, kad gal geriau būtų buvę patylėti.

Tačiau niekas neatsiliepė. Valtis plaukė vis artyn, o kai iki jos beliko kokia dvylika žingsnių, jūrininkas apstulbęs šūktelėjo:

— Bet juk tai mūsų piroga! Matyt, virvė nutrūko, ir srovė ėmė nešti luotą žemyn. Iš tiesų, kaip tik laiku atplaukė!

— Mūsų piroga?..— sumurmėjo inžinierius.

Penkrofas neapsiriko — tai buvo jų valtis. Virvė turbūt nutrūko, ir valtis čia atplaukė iš aukštupio. Taigi reikėjo ją sugauti, kol smarki srovė jos nenunešė į jūrą. Nabas ir Penkrofas su ilga kartimi vikriai prisitraukė ją artyn.

Valtis sustojo prie kranto. Inžinierius įšoko į ją pirmas, sugriebė virvę ir apčiupinėjęs įsitikino, kad ji tikrai nusitrynusi į uolą. Žurnalistas pusbalsiu jam pasakė:

— Aš tai pavadinčiau nuotykiu...

— Ir labai keistu! — pridūrė Sairas Smitas.

Šiaip ar taip, bet nuotykis buvo laimingas! Herbertas, žurnalistas ir Penkrofas taip pat sulipo į valtį. Jie neabejojo, kad virvė nusitrynusi; nuostabiausia buvo tai, jog valtis pasirodė kaip tik tuo momentu, kai kolonistai buvo ant kranto, kur jiems pavyko ją sugauti; po ketvirčio valandos ji būtų nuplaukusi į jūrą.

Jeigu taip būtų atsitikę tais laikais, kai žmonės dar tikėjo dvasiomis, keleiviai tikrai būtų galėję pagalvoti, kad saloje gyvena antgamtinė būtybė, teikianti katastrofos ištiktiesiems savo malones!

Kelis sykius mostelėję irklais, kolonistai atsidūrė Gailestingumo upės žiotyse. Valtį ištraukė į smėlėtą krantą netoli Galerijų, ir visi nužingsniavo prie Granitinių rūmų, kur karojo virvinės kopėčios.

Bet staiga nirtulingai ėmė loti Topas, o Nabas, apgraibomis ieškojęs pirmojo kopėčių skersinio, suriko...

Kopėčių nebebuvo.

Šeštas skyrius

Penkrofo šauksmai.— Naktis Galerijose.— Herberto strėlė.— Sairo Smito planas.— Netikėtai rasta išeitis.— Kas atsitiko Granitiniuose rūmuose.— Kaip kolonistai įsigijo naują tarną.

Sairas Smitas tylėdamas sustojo. Jo draugai tamsoje apgrabaliojo granitinę sieną, iš pradžių pagalvoję, kad vėjas bus nubloškęs į šalį kopėčias; paskui nutarė, kad jos galėjo nutrūkti, ir paieškojo ant žemės. Bet kopėčios buvo dingusios be pėdsakų. Gal viesulas jas užmetė ant pirmosios aikštelės, atsikišusios vidury Granitinių rūmų sienos, bet tokioje tamsybėje tą išaiškinti buvo tiesiog neįmanoma.

— Jeigu čia kieno nors pokštas,— šūktelėjo Penkrofas,— tai labai kvailas pokštas. Parėjome namo ir neberadome kopėčių įlipti į savo kambarį,— nuvargusiems žmonėms tai menkas juokas.

Nabas tik aikčiojo.

— Bet juk vėjo nebuvo! — pasakė Herbertas.

— Pradedu įtarti, kad Linkolno saloje dedasi keisti dalykai! — suniurzgė Penkrofas.

— Keisti dalykai?— pakartojo Gedeonas Spiletas.— Iš tiesų, Penkrofai, čia viskas labai paprasta. Mums nesant, kas nors atėjo, įsikūrė mūsų būste ir įtraukė kopėčias.

— Kas nors! — sušuko jūrininkas.— O kas gi, kaip jums atrodo?

— Sakysim, tas pats medžiotojas, kuris sužeidė pekarį,— atsakė žurnalistas.— Na, tuomet jis turės dėl visko mums pasiaiškinti.

— Žinote, jeigu ten viršuje kas nors yra,— tarė Penkrofas ir, netekęs kantrybės, nusikeikė,— tai tikėsimės, jog į mūsų šauksmą atsilieps.

Ir jūrininkas perkūnišku balsu suriko:

— Ei, kas ten?

Bet tik aidas kelis sykius pakartojo jo šūksmą.

Kolonistai ėmė klausytis: jiems pasigirdo, jog viršuje kažkas pašaipiai sukikeno, bet nebuvo galima suprasti, kas. Tačiau į Penkrofo šauksmą niekas neatsiliepė, ir jis vėl ėmė skardenti.

Šis įvykis, žinoma, būtų galėjęs priblokšti net pašalinius žmones, tad juo labiau pribloškė kolonistus. Jiems čia kiekvienas menkniekis turėjo nemažą reikšmę, bet per septynis mėnesius, praleistus saloje, tokio stebėtino nuotykio tikrai dar nebuvo pasitaikę.

Taigi kolonistai pamiršo net nuovargį ir susirūpinę stovėjo prie Granitinių rūmų, nežinodami, nei ką galvoti, nei ką daryti. Jie davinėjo kits kitam klausimus, bet tie klausimai likdavo be atsako, jie visaip spėliojo, bet tie spėliojimai atrodė vienas už kitą absurdiškesni. Nabas nusivylęs gailiai aimanavo, kad negali patekti į virtuvę, nes į kelionę pasiimtos maisto atsargos buvo išsibaigusios, ir dabar jis nežinojo, kur gauti visiems pavalgyti.

— Mano bičiuliai,— tarė Sairas Smitas,— mums belieka tik palaukti ryto, ir tuomet matysime, ko galima griebtis. O tuo tarpu eikime į Galerijas. Ten rasime sau prieglobstį,— tiesa, liksime be vakarienės, tačiau bent išsimiegosime.

— Bet koks gi akiplėša mums iškirto tokį pokštą?— vis dar piktinosi Penkrofas, niekaip negalėdamas nusiraminti.

Šioks ar toks buvo tas „akiplėša", tačiau keleiviams nieko daugiau nebeliko, kaip tik paklausyti Sairo Smito patarimo, eiti į Galerijas ir ten palaukti ryto. Topui dėl visa ko buvo liepta pasilikti po Granitinių rūmų langais, o jeigu Topas gaudavo kokį įsakymą, tai vykdydavo jį neprieštaraudamas. Taigi ištikimasis šuo pasiliko prie granitinės sienos, o jo šeimininkas su draugais susirado sau prieglaudą tarp uolų.

Jeigu skaitytojams pasakytume, kad kolonistai, būdami labai išvargę, Galerijose ant smėlio gerai miegojo, tai nusikalstume tiesai. Jie jautė didelį nerimą, suprasdami, kad jų gyvenime vėl įvyko kažkoks svarbus įvykis. Ar čia tik atsitiktinumas, stichinė nelaimė, ar, priešingai, žmogaus rankų darbas — visa tai jie sužinos rytoj rytą. O dabar jiems buvo labai nepatogu gulėti ant plikos žemės. Bet, šiaip ar taip, jų būstas buvo užimtas, ir namo pakliūti jie negalėjo.

Be to, Granitiniai rūmai buvo ne tik gyvenamoji patalpa, bet ir sandėlis. Ten buvo sudėtas visas jų turtas: ginklai, įrankiai, prietaisai, šaudmenys, visoks maistas ir kita. Jeigu viskas bus išgrobstyta, kolonistai turės iš naujo kurtis, vėl dirbti sau įrankius ir ginklus. Tai nelengvas darbas! Ir juos graužė toks rūpestis, kad jie akių sumerkti negalėjo: tai vienas, tai kitas nuolat slinko pažiūrėti, ar gerai Topas eina sargybą. Vien tik Sairas Smitas laukė ryto su jam būdingu šaltakraujiškumu, ir nors jo protas atkakliai stengėsi viską išaiškinti, jis tiesiog nežinojo nė ką manyti, ir negalėjo surasti jokio sprendimo; inžinierius apmaudavo, galvodamas, kad jie apsupti kažkokių, matyt, galingų jėgų, o jis neįstengia suvokti, kas tai galėtų būti. Gedeoną Spiletą kamavo tokios pat abejonės, ir juodu su inžinierium tą naktį ne kartą kalbėjosi, tiesa, pašnibždomis, išdėstydami vienas kitam savo nuomonę apie visas tas keistenybes, kurios parodė, kokie jie neįžvalgūs ir bejėgiai. Be abejo, saloje glūdi kažkokia paslaptis, bet kaip ją įspėti? Herbertas neišmanė, ką ir galvoti, jam labai rūpėjo visko išklausinėti Sairą Smitą. O Nabas pagaliau nusprendė, kad jam nėra ko kvaršinti galvos, kad čia jo šeimininko reikalas, ir jeigu šaunusis negras nebūtų bijojęs pasirodyti nemandagus, tai tą naktį būtų miegojęs taip pat kietai, kaip ir savo lovoje Granitiniuose rūmuose.

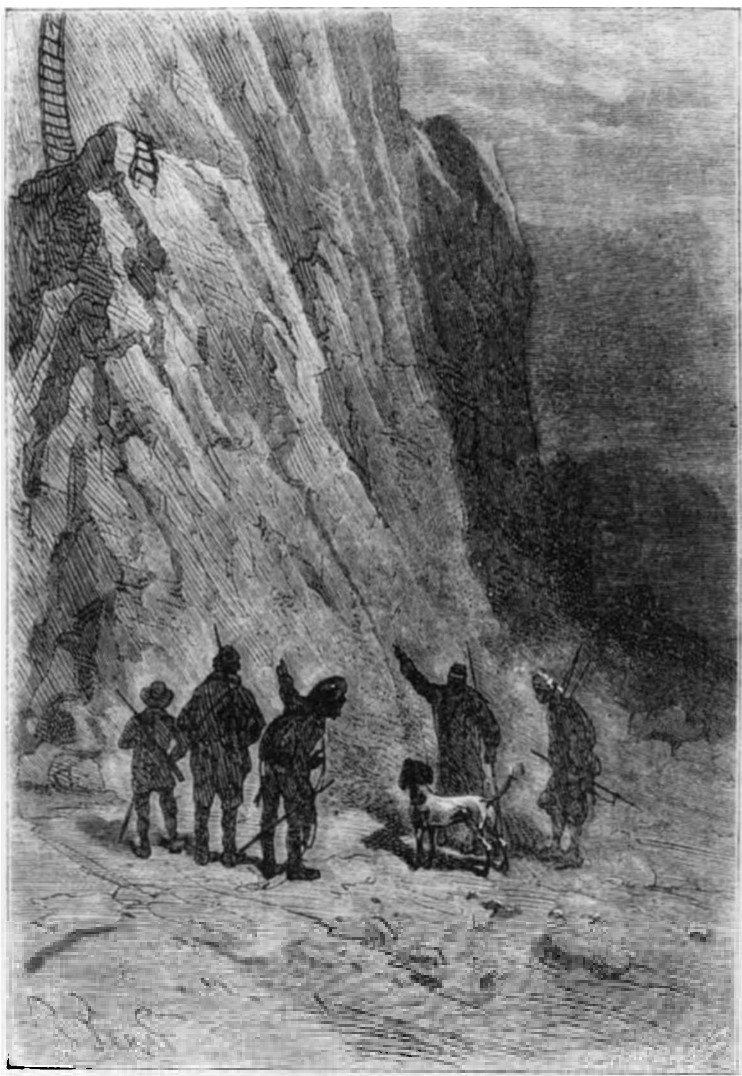
Užtat Penkrofas tiesiog nesitvėrė pykčiu.

— Geras pokštas! — niurzgė jis.— Kas gi būtų jį mums iškrėtęs? Nemėgstu aš šitokių pokštų, ir jeigu tas pokštininkas paklius man į rankas, jam liūdnai baigsis!

Vos tiktai pradėjus aušti, kolonistai, kaip reikiant apsiginklavę, nuėjo į pakrantę, prie povandeninių uolų ribos. Granitiniai rūmai buvo atsukti tiesiog į rytus, ir netrukus juos turėjo nutvieksti tekanti saulė.

Iš tikrųjų, dar nebuvo penktos valandos, kai pirmieji spinduliai apšvietė tarp žalumynų juoduojančius langus, iš vidaus uždarytus langinėmis.

Atrodė, jog viskas buvo tvarkoje, bet kolonistai nejučiomis riktelėjo, pastebėję, kad durys, kurias jie išeidami buvo uždarę, dabar iki galo atviros.

Top was ordered to remain on guard.

Kažkas buvo įsibrovęs į Granitinius rūmus. Abejonių nebegalėjo būti.

Viršutinės kopėčios, einančios nuo aikštelės iki durų, tebebuvo savo vietoje, tačiau apatines kopėčias kažkas buvo pritraukęs iki pat slenksčio. Buvo aišku, kad į namus įsiveržę žmonės taip padarė, norėdami apsisaugoti nuo bet kokių netikėtumų.

Bet sužinoti, kokie ten neprašyti svečiai ir kiek jų, tuo tarpu nebuvo galima, nes prie slenksčio niekas nesirodė.

Vėl nuskambėjo Penkrofo šauksmas.

Ir vėl niekas neatsiliepė.

— Niekšai! — suriko jūrininkas.— Miega sau lyg namie. Ei, jūs piratai, plėšikai, korsarai, Džono Bulio veislė!

Jeigu Penkrofas, tikras amerikietis, ką nors pavadindavo „Džono Bulio veisle", tai norėdavo jį mirtinai įžeisti.

Tuo metu visai prašvito, ir Granitinių rūmų fasadas, nužertas saulės spindulių, tviskėte sutvisko. Bet viduje, lygiai kaip ir lauke, buvo tylu, ramu.

Kolonistai nieko negalėjo suprasti. Ar tikrai kas nors įsibrovė į Granitinius rūmus? Tačiau nebuvo ko abejoti — juk kopėčias kažkas užtraukė, ir tie neprašyti svečiai, ar jie šiokie, ar jie tokie, pabėgti iš tenai negalėjo. Tiktai kaip prie jų prieiti?

Herbertui dingtelėjo mintis pririšti prie strėlės virvę ir paleisti tą strėlę į kabančias prie slenksčio kopėčias, kad ji pralėktų tarp apatinių jų pakopų, o paskui trūktelėti už virvės: kopėčios nukris žemyn, ir tuomet bus galima įlipti į Granitinius rūmus.

Nieko kito, matyt, ir nebeliko daryti, o mikliai paleidus strėlę, toks bandymas galėjo pasisekti. Laimė, kad lankus ir strėles kolonistai laikė viename Galerijų koridoriuje; ten pat buvo ir keletas sieksnių plonos virvės, nuvytos iš augalų plaušų. Penkrofas virvę išvyniojo ir pririšo prie strėlės, gerai apsagstytos plunksnomis. Paskui Herbertas tą strėlę įdėjo į lanką ir rūpestingai nutaikė į kadaruojantį kopėčių galą.

Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas, Penkrofas ir Nabas pasitraukė šiek tiek atgal ir ėmė stebėti Granitinių rū-

mų langus. Žurnalistas, prisidėjęs prie peties karabiną, nukreipė jo vamzdį į duris.

Herbertas įtempė lanką, strėlė kartu su virve zvimbdama nuskrido aukštyn, tiesiai į kopėčias, ir pralėkė tarp dviejų apatinių jų pakopų.

Bandymas pavyko.

Herbertas tuojau pagriebė galą virvės, bet tuo pat metu, kai jis timptelėjo kopėčias žemyn, pro duris išlindo kažkieno ranka, stvėrė kopėčias ir įtraukė į Granitinius rūmus.

— Ak, tu nenaudėli! — suriko jūrininkas.— Jei nori gauti kulką, tuojau gausi.

— O kas ten?— paklausė Nabas.

— Kaip? Argi nepažinai?..

— Ne.

— Juk tai beždžionė, makaka, sapažu, markata, orangutangas, babūnas, gorila, sagūnas! Mūsų butą užgrobė beždžionės — sulipo kopėčiomis, kol mes nebuvome namie.

Tuo momentu, lyg patvirtindamos jūrininko žodžius, trys ar keturios beždžionės pasirodė languose: tie keturrankiai atidarė langines ir ėmė kraipytis bei vaipytis, tarytum savotiškai sveikindami tikruosius namų šeimininkus.

— Taip ir maniau, kad čia kieno nors pokštas,— šūktelėjo Penkrofas.— Tegu bent vienas iš pokštininkų ir atsimoka už visus.

Jūrininkas pakėlė šautuvą, greit nutaikė ir iššovė. Beždžionės pradingo, tiktai viena, mirtinai sužeista, nusirito į smėlėtą pakrantę.

Tai buvo stambi beždžionė, be abejo, priklausanti pirmajai keturrankių grupei. Ar čia buvo šimpanzė, orangutangas, gorila ar gibonas — nežinia, bet ją reikėjo priskirti prie žmoginių beždžionių, taip pavadintų dėl jų panašumo į žmones. Be to, Herbertas pareiškė, jog tai orangutangas, o mes žinome, kad jaunuolis zoologiją neblogai išmanė.

— Koks puikus gyvulys! — sušuko Nabas.

— Gal ir puikus,— atsakė Penkrofas,— tik aš nežinau, kaip mes pateksim namo.

The ape fell, mortally wounded.

— Herbertas — taiklus šaulys,— tarė žurnalistas,— ir lankas jo rankose! .. Tegu jis dar kartą. . .

— Gerai! Bet juk beždžionės baisiai gudrios! — atsiliepė Penkrofas.— Prie langų jos nebelįs, ir mums nepavyks jų iššaudyti, o kai aš pagalvoju, ką jos ten pridarė kambariuose ir sandėlyje. . .

— Kantrybės,— įsiterpė Sairas Smitas,— beždžionės neilgai ten išbus.

— Aš tuo patikėsiu, tik pamatęs jas žemėje,— atsakė jūrininkas.— Beje, ar nežinote, misteri Sairai, kiek ten viršuje tų pokštininkų?

Atsakyti į šį Penkrofo klausimą buvo sunku. Ir Herbertui ne taip jau lengva buvo taikliai paleisti strėlę, nes apatinį kopėčių galą beždžionės įtraukė už durų; kai jaunuolis vėl timptelėjo už virvės, virvė nutrūko, o kopėčios liko kyboti kur kybojusios.

Kolonistai buvo tikrai keblioje padėtyje. Penkrofas tiesiog siuto. Šis nuotykis iš dalies buvo ir komiškas, bet jūrininkas čia nematė nieko juokingo. Visi suprato, kad galų gale jie pateks į savo būstą ir išvaikys beždžiones,— tiktai kada ir kaip? To nė vienas negalėjo pasakyti.

Praėjo dvi valandos, o beždžionės vis nesirodė; jos tūnojo pasislėpusios rūmuose, bet retkarčiais tai beždžionės snukis, tai letena kyštelėdavo pro duris arba pro langą, ir kiekvieną sykį kolonistai jas apšaudydavo iš šautuvų.

— Imkime ir pasislėpkime,— pasiūlė inžinierius.— Gal beždžionės pamanys, kad mes nuėjome, ir vėl pasirodys. O Herbertas ir Spiletas tegu užlenda už uolų ir tyko: vos tiktai bent viena beždžionė pasirodys, jie tuoj ir šaudys.

Kaip inžinierius liepė, taip visi ir padarė. Geriausieji šauliai — žurnalistas ir jaunuolis — užėmė patogią poziciją tarp uolų, kur beždžionės jų negalėjo matyti. Tuo tarpu Nabas, Penkrofas ir Sairas Smitas užkopė ant plynaukštės ir nuėjo į mišką pamedžioti: buvo jau pusryčių metas, o jie neturėjo ko valgyti.

Nepraslinkus nė pusvalandžiui, medžiotojai sugrįžo; jie parsinešė keletą uolinių karvelių ir paskubomis juos

išsikepė. O iš namų per tą laiką nepasirodė nė viena beždžionė.

Gedeonas Spiletas ir Herbertas taip pat papusryčiavo, o tuo tarpu Topas ėjo sargybą po langais. Užkandę juodu vėl grįžo į savo vietą.

Praėjo dar dvi valandos, bet padėtis nė kiek nepasikeitė. Keturrankiai nerodė jokių gyvybės ženklų, ir galėjai pamanyti, kad visos beždžionės išbėgiojo. Matyt, jas taip išgąsdino vienos jų žuvimas, taip įbaugino šūvių trenksmas, kad jos sulindo kur nors į nuošalų Granitinių rūmų kampelį, gal net į sandėlį susikraustė. O prisiminę visas tas gėrybes, kurios buvo laikomos sandėlyje, kolonistai nesitvėrė piktumu ir, nepaisydami inžinieriaus raminimų, baisiai niršo — atvirai sakant, ne be priežasties.

— Kvailiausia istorija,— tarė pagaliau žurnalistas,— ir iš tiesų nėra pagrindo manyti, jog kada nors ji pasibaigs.

— Reikia gi išvyti tas bjaurybes! — sušuko Penkrofas.— Mes susidorotume ir su dvidešimčia beždžionių, kad tiktai pavyktų su jomis susigrumti. Argi jokiu būdu negalima prie jų prieiti?

— Yra vienas būdas,— atsakė inžinierius, matyt, kažką sugalvojęs.

— Vienas? Ką gi, jei kitokių nėra, ir tas gerai. O koks būdas?

— Pabandysime į Granitinius rūmus nusileisti senuoju vandens nuotėkiu,— atsakė inžinierius.

— Po šimts velnių! — šūktelėjo jūrininkas.— Ir kaip man pačiam neatėjo į galvą!

Tai iš tikrųjų buvo vienintelis būdas patekti į Granitinius rūmus, kautis su beždžionėmis ir jas išvyti. Tiesa, vandens nuotėkio anga buvo tvirtai užmūryta akmenimis, todėl tą mūrą reikės išardyti; na, bet paskui bus galima skylę vėl užtaisyti. Laimė, Sairas Smitas dar nebuvo įvykdęs savo projekto — pakelti ežero lygį, kad vanduo apsemtų tunelio angą. Jeigu taip būtų buvę padaryta, norint pakliūti į vidų, būtų reikėję sugaišti nemaža laiko.

Buvo jau po vidudienio, kai kolonistai, gerai apsiginklavę ir pasiėmę kapoklius bei kastuvus, iškeliavo

iš Galerijų, eidami pro Granitinius rūmus, jie įsakė Topui likti savo vietoje po langais, o patys ketino žygiuoti kairiuoju Gailestingumo upės krantu iki Plataus Akiračio plynaukštės.

Bet staiga, nespėję nueiti nė penkiasdešimties žingsnių, jie išgirdo įnirtingą šuns lojimą. Atrodė, kad Topas lyg pašėlęs juos šaukė.

Kolonistai sustojo.

— Bėkim atgal,— pasiūlė Penkrofas.

Visi kiek įkabindami leidosi bėgti upės krantu.

Aplenkę kalnagūbrio kampą, jie išvydo, kad padėtis pasikeitusi.

Iš tikrųjų, netikėtai kažkokios baimės apimtos, beždžionės stengėsi kaip nors pabėgti. Dvi ar trys, vikriai šokinėdamos lyg klounai, neramiai lakstė čia prie vieno, čia prie kito lango; jos net nebandė nuleisti kopėčių, turbūt iš baimės užmiršusios, kad jomis lengviau galėtų pabėgti. Pagaliau penketas ar šešetas beždžionių visai išlindo pro langus, ir kolonistai, ramiai į jas nutaikę, pradėjo šaudyti. Pasigirdo spiegiami riksmai, sužeistos ir nudėtos beždžionės krito atgal į kambarius. O kitos ėmė šokinėti žemyn, negyvai čia užsimušdamos; po keleto minučių Granitiniuose rūmuose, matyt, nebeliko nė vienos beždžionės.

— Valio, valio! — suriko Penkrofas.

— Dar per anksti valiuoti,— tarė Gedeonas Spiletas.

— Kodėl? Juk visos beždžionės išmuštos,— atsakė jūrininkas.

— Taip tai taip, bet į rūmus vis tiek negalime patekti.

— Einam prie tunelio! — pasiūlė Penkrofas.

— Turbūt teks eiti,— tarė inžinierius.— Bet būtų geriau...

Vos tik spėjo Sairas Smitas taip pasakyti, kolonistai pamatė, kaip nuo slenksčio nuslydo kopėčios, išsivyniojo ir nukrito žemyn.

— Prisiekiu pypke, čia tai puiku! — sušuko jūrininkas, žiūrėdamas į Sairą Smitą.

— Taip, puiku! Tik ar ne per daug?— sumurmėjo inžinierius ir pirmas ėmė lipti kopėčiomis.

— Atsargiau, misteri Sairai! — šūktelėjo Penkrofas.— Gal ten yra daugiau beždžionių...

— Tuoj pamatysim,— atsakė inžinierius nesustodamas.

Jo draugai ėmė kopti paskui jį ir netrukus pasiekė slenkstį.

Kolonistai apieškojo visus rūmus, bet nieko nerado nei kambariuose, nei sandėlyje, kur keturrankiai buvo gerokai pašeimininkavę.

— O kaip su kopėčiomis?— stebėjosi jūrininkas.— Koks gi džentelmenas jas nuleido?

Tuo metu pasigirdo riksmas, ir į salę Nabas įsivijo didžiulę beždžionę, kuri buvo pasislėpusi koridoriuje.

— Ak tu, plėšike! — sušuko Penkrofas.

Ir jis užsimojo kirviu, norėdamas sutriuškinti beždžionei galvą, tačiau Sairas Smitas jį sulaikė:

— Pasigailėkite beždžionės, Penkrofai!

— Gailėtis šitos juodasnukės?

— Juk ji numetė mums kopėčias.

Inžinierius tai pasakė tokiu keistu balsu, jog sunku buvo suprasti, ar jis rimtai kalba, ar juokauja.

Visi kartu puolė beždžionę, ji narsiai gynėsi, bet kolonistai ją pargriovė ir surišo.

— Uch! — uždusęs šnopštė Penkrofas.— O ką mes su ja veiksime?

— Ji mums tarnaus,— atsiliepė Herbertas.

Taip sakydamas, jaunuolis nė nemanė juokauti,— jis žinojo, kokią naudą gali duoti protinga beždžionė.

Kolonistai vėl priėjo prie beždžionės ir ėmė atidžiai ją apžiūrinėti. Ji priklausė tai grupei žmoginių beždžionių, kurių veido kampas nelabai skiriasi nuo australiečių ir hotentotų veido kampo. Tai buvo orangutangas, o oragutangai nėra nei tokie plėšrūs kaip babūnai, nei tokie lengvabūdžiai kaip makakos, nei tokie nevalos kaip sagūnai, nei tokie nenuoramos kaip magotai, nei su tokiais blogais polinkiais kaip pavianai. Tos žmoginių beždžionių šeimos atstovai pasižymi tokiomis savybėmis, kurios rodo juos turint kone žmogaus protą. Prijaukinti orangutangai sumaniai tarnauja prie stalo, tvarko kambarius, valo drabužius ir batus, moka vikriai naudotis peiliu, šaukštu, šakute ir net geria vyną... Yra žinoma,

The ape was thrown to the ground and tied.

jog orangutangas tarnavo Biufonui kaip atsidavęs ir uolus tarnas.

Surištas orangutangas, gulintis Granitinių rūmų salėje, buvo tikras milžinas, šešių pėdų ūgio; jo kūnas buvo proporcingas, krūtinė plati, galva vidutiniška, veido kampas šešiasdešimt penkių laipsnių, kiaušas apvalus, nosis didelė, oda apžėlusi švelniais blizgančiais plaukais,— žodžiu, tai buvo puikus žmoginių beždžionių atstovas. Jo akys, mažesnės už žmogaus akis, atrodė žvitrios ir protingos, iš po ūsų žybčiojo balti dantys, o nedidelė garbanota barzdelė buvo kaštaninės spalvos.

— Tikras gražuolis! — tarė Penkrofas.— Jei mokėtume jo kalbą, galėtume pasišnekėti!

— Ar tai tiesa, šeimininke?— paklausė Nabas.— Ar jis mums tarnaus?

— Taip, Nabai,— šypsodamasis atsakė inžinierius.— Tik tu nepavyduliauk!

— Tikiuosi, kad jis bus puikus tarnas,— įsiterpė Herbertas.— Matyt, jis dar jaunas, tad jį prijaukinti nebus sunku. Mums nereikės griebtis jėgos arba rauti jam iltis, kaip paprastai tokiais atvejais daroma. Jis tikriausiai prie savo šeimininkų prisiriš, jeigu tik jie gerai su juo elgsis.

— Žinoma, gerai elgsimės,— atsakė Penkrofas, jau užmiršęs, kaip pyko ant „pokštininkų".

Prisiartinęs prie orangutango, jis paklausė:

— Na, kaip sekasi, bičiuli?

Orangutangas tyliai suurzgė, bet buvo matyti, kad jis nėra labai blogai nusiteikęs.

— Vadinasi, norime būti kolonistu?— paklausė jūrininkas.— Ir tarnausime misteriui Sairui Smitui, ar ne taip?

Vėl pasigirdo taikingas beždžionės urzgimas.

— Ir algos iš mūsų neprašysi, užteks vien maisto?

Orangutangas trečią kartą patenkintas suurzgė.

— Jo kalba truputį monotoniška,— pasakė Gedeonas Spiletas.

— Ir gerai,— atšovė Penkrofas.— Juo mažiau tarnas kalba, juo geriau. Ir netgi be algos! Girdi, drauguži? Iš pradžių algos tau nemokėsime, bet vėliau, jeigu mums įtiksi, gausi dvigubai!

Taip saloje atsirado dar vienas kolonistas, kuris paskui visiems labai daug pasitarnavo. Jūrininko prašymu, atminimui vienos beždžionės, kurią jis kadaise pažinojo, orangutangas buvo pramintas Jupiteriu, o sutrumpintai — Jupu.

Taip dėdulė Jupas be ypatingų ceremonijų apsigyveno Granitiniuose rūmuose.

Septintas skyrius

Neatidėliotini darbai.— Tiltas per Gailestingumo upę.— Plataus Akiračio plynaukštė pavirs sala.— Pakeliamasis tiltas.— Derliaus nuėmimas.— Upelis.— Tiltukai.— Paukštynas.— Karvelidė.— Onagrai.— Kinkinys.— Kelionė į Baliono uostą.

Taigi Linkolno salos kolonistams pavyko atgauti savo namus, nesilaužiant į vidų per apleistą tunelį, kurį paskui būtų reikėję vėl užmūryti. Jiems iš tikrųjų pasisekė, nes tuo metu, kai jie buvo jau pasirengę imtis darbo, beždžiones netikėtai pagavo kažkokia baimė, privertusi jas sprukti iš Granitinių rūmų. Gal beždžionės pajuto, kad joms gresia užpuolimas iš kitos pusės? Tik šitaip ir tebuvo galima paaiškinti, kodėl jos taip staigiai pabėgo.

Vakarop kolonistai negyvas beždžiones nutempė į mišką ir užkasė. Po to jie sutvarkė savo būstą: neprašyti svečiai buvo viską apvertę aukštyn kojom, nors beveik nieko nesulaužė. Nabas užkūrė židinį, paėmė iš sandėlio įvairių maisto atsargų ir pagamino tokius skanius pietus, jog visi šveitė pasigardžiuodami.

Nebuvo užmirštas ir Jupas. Jis godžiai triauškė kedro riešutus ir šakniavaisius, kol prisiputo ligi soties. Penkrofas jam atrišo rankas, bet kojų nutarė neatrišti tol, kol įsitikins, kad beždžionė bus paklusni.

Prieš guldami Sairas Smitas ir jo draugai, susėdę aplink stalą, apsvarstė kai kuriuos savo planus,— kokių darbų pirmiausia reikėtų imtis.

Jiems atrodė, jog pats svarbiausias ir skubiausias darbas — nutiesti tiltą per Gailestingumo upę, kad būtų patogus susisiekimas tarp Granitinių rūmų ir pietinės salos

"Well, my boy . . ."

dalies; paskui reikėjo įrengti aptvarą muflonams ir kitiems gyvuliams, kuriuos buvo nutarta prijaukinti.

Įvykdę abu šiuos planus, kolonistai galėjo išspręsti labiausiai pribrendusį klausimą — įsigyti naujų drabužių. Iš tikrųjų, per tiltą bus lengva parsigabenti baliono pūslę ir iš jos pasisiūti puikiausių baltinių, o aptvare bus galima prisikirpti vilnos žieminiams rūbams.

Sairas Smitas ketino aptvarą įrengti prie Raudonojo upelio ištakos, netoli kalnų ganyklų, kur buvo apstu sultingo pašaro. Kelias nuo Plataus Akiračio plynaukštės iki Raudonojo upelio ištakos buvo jau beveik praskintas, o kai jie įsitaisys tobulesnį vežimėlį, keliauti bus lengviau, ypač jeigu pavyks sugauti kokį nors važiuojamą gyvulį.

Bet jeigu aptvarą buvo galima įrengti atokiai nuo Granitinių rūmų, tai visai kas kita buvo su paukštide, ir Nabas į tą dalyką atkreipė draugų dėmesį. Iš tikrųjų, naminiai paukščiai turėjo būti vyriausiajam virėjui po ranka. Ir visi pripažino, kad paukštynui nėra patogesnės vietos, kaip ežero pakrantėje, šalia užmūryto tunelio. Vandens paukščiai ten galės gyventi laisvai, kaip ir visi kiti sparnuočiai. Buvo nutarta padaryti pirmą bandymą ir prijaukinti dengtauodegių patinėlį ir patelę, sugautus per neseniai įvykusią ekspediciją.

Rytojaus rytą, lapkričio 3-ąją, reikėjo pradėti naujus darbus — pirmiausia tilto statybą, o šiame svarbiame darbe turėjo dalyvauti visi kolonistai. Jie vėl tapo dailidėmis: užsimetę ant pečių pjūklus ir kirvius, pasiėmę reples ir plaktukus, išžygiavo prie upės.

Bet prieš išeinant Penkrofas pasakė:

— O kas bus, jeigu dėdulė Jupas, mums nesant namie, susigalvos įtraukti kopėčias, kurias jis vakar taip mandagiai nuleido?

— Reikia pritvirtinti apatinį jų galą,— atsakė Sairas Smitas.

Jie įkalė giliai į žemę du baslius ir prie jų pririšo kopėčias. Po to visi nuėjo kairiuoju Gailestingumo upės krantu prieš srovę ir netrukus pasiekė pirmąjį vingį.

Čia kolonistai sustojo pažiūrėti, kur būtų galima statyti tiltą. Ši vieta jiems atrodė patogi.

Ir tikrai, nuo čia iki Baliono uosto, prieš porą dienų atrasto pietinėje salos pakrantėje, buvo ne daugiau kaip pusketvirtos mylios: tarp šių dviejų punktų bus nesunku nutiesti net važiuojamą kelią, kuris sujungs Granitinius rūmus su pietine salos dalimi.

Sairas Smitas išdėstė savo draugams vieną planą, kurį jau seniai buvo apgalvojęs. Jį įvykdyti atrodė labai lengva, o visai kolonijai jis turėjo būti be galo naudingas. Inžinierius planavo visiškai izoliuoti Plataus Akiračio plynaukštę, kad į ją negalėtų įsibrauti jokie keturkojai nei keturrankiai, ir taip apsaugoti nuo grobuonių Granitinius rūmus, Galerijas, paukštyną ir visą viršutinę dalį plynaukštės, kurią buvo numatyta apsėti.

Toks projektas buvo gana lengvai įgyvendinamas, ir inžinierius draugams paaiškino, ką jis ketinąs daryti.

Plynaukštė ir taip jau buvo iš trijų pusių apsupta ežero ir dviejų upių — dirbtinės ir natūralios.

Šiaurės vakaruose tyvuliavo Granto ežeras, jo krantas ėjo nuo įlankėlės, kur buvo senojo vandens nuotėkio anga, iki spragos rytiniame krante, išsprogdintos vandeniui nuleisti.

Pro šią spragą plynaukštės šiaurėje į jūrą garmėjo krioklys; srautas šniokštė kalnyno šlaitu ir smėlėta jūros pakrante. Reikėjo tik pagilinti to dirbtinio kalnų upokšnio vagą, ir laukiniams gyvuliams čia būtų buvusi neįveikiama kliūtis.

Visą rytinį plynaukštės pakraštį, nuo to upokšnio žiočių iki Gailestingumo upės žiočių, skalavo jūra.

Pagaliau pietuose plynaukštę juosė žemutinė Gailestingumo upės tėkmė nuo jos žiočių iki to vingio, kur kolonistai ketino pastatyti tiltą.

Taigi neapsaugotas buvo tiktai vakarinis plynaukštės kraštas tarp upės vingio ir pietinio ežero kampo. Šis kokios mylios tarpas buvo visiškai atviras, ir čia lengvai galėjo bet kas įsibrauti. Kolonistams reikėjo iškasti platų, gilų griovį ir juo paleisti iš ežero vandenį, kitaip sakant, padaryti antrą jo nuotėkį, šį kartą — Gailestingumo upės pusėn. Žinoma, ežeras dėl to turėjo šiek tiek nuslūgti, bet Sairas Smitas apskaičiavo, kad Raudonasis

upelis duos pakankamai vandens tam jo projektui įvykdyti.

— Taip,— kalbėjo inžinierius,— Plataus Akiračio plynaukštė pavirs tikra sala, iš visų pusių apsupta vandens, o su kitomis vietomis bus galima susisiekti tiltais: vieną nutiesime per Gailestingumo upę; du tiltukai jau pastatyti — dirbtinio upelio pradžioje ir žemiau krioklio, kur tas upelis įteka į jūrą; pagaliau dar du tiltukus pastatysime — vieną per griovį, kurį, man rodos, reikia iškasti, o antrą per Gailestingumo upę. Taigi, jei tiltai ir tiltukai bus pakeliami, į Plataus Akiračio plynaukštę niekas negalės įsibrauti.

Sairas Smitas, norėdamas savo draugams viską aiškiau išdėstyti, nubraižė plynaukštės planą, ir kolonistai inžinieriaus projektą tučtuojau suprato. Visi jam pritarė, o Penkrofas, mosikuodamas kirviu, šūktelėjo:

— Pirmiausia — tiltas!

Tai iš tikrųjų buvo neatidėliotinas darbas. Statytojai parinko tinkamus medžius, juos nuleido, nugenėjo šakas, iš vienų kamienų nutašė rąstus, iš kitų išpjovė sijas ir lentas. Tą tilto dalį, kuri turėjo remtis į dešinįjį Gailestingumo upės krantą, buvo nutarta statyti nejudamą, o kairiąją pusę įtaisyti taip, kad ją būtų galima su atsvara pakelti, kaip kai kurių šliuzų vartus.

Darbas, žinoma, buvo sunkus, ir nors kolonistai guviai dirbo, vis tiek sugaišo daug laiko, nes upės plotis toje vietoje siekė aštuoniasdešimt pėdų. Pasidarę kaltuvą, pirmiausia jie sukalė polius, ant kurių turėjo būti statoma nejudamoji tilto dalis. Poliai atstojo tilto atramas, taigi buvo aišku, kad tiltas galės atlaikyti didelį krūvį.

Laimė, netrūko nei įrankių, nei vinių, nei sumanumo— inžinierius tą darbą išmanė, o jo draugai per septynis mėnesius buvo įgiję daug įgūdžių ir dabar jam padėjo labai uoliai. Reikia pasakyti, kad Gedeonas Spiletas savo vikrumu nenusileido kitiems ir net būtų galėjęs varžytis su pačiu jūrininku, kuris „nieku būdu nesitikėjęs tokio mitrumo iš žurnalisto".

Tiltą per Gailestingumo upę kolonistai statė tris savaites, darbuodamiesi nuo ryto ligi nakties. Pietaudavo

čia pat, darbo vietoje. Oras buvo kuo puikiausias, todėl namo jie pareidavo tik prieš vakarienę.

Per tą laiką visi įsitikino, kad dėdulė Jupas lengvai apsipranta su nauja aplinka ir baigia prijunkti prie savo šeimininkų, į kuriuos žiūri nepaprastai smalsiai. Tačiau Penkrofas dėl atsargumo dar nenurišo jam visų pančių, nutaręs palaukti — ir tai buvo protinga — tos dienos, kai bus užbaigti darbai ir plynaukštė pasidarys neprieinama, o iš jos pabėgti — neįmanoma. Topas ir Jupas susidraugavo ir mielai kartu žaisdavo, nors šiaip Jupas viską darydavo labai oriai.

Lapkričio 20 dieną tilto statyba buvo baigta. Pakeliamoji dalis turėjo savo atsvarą, todėl kiekvienas be didelio vargo galėdavo ją pakelti, o tuomet tarp šarnyro ir paskutinio skersinio, į kurį paprastai ji būdavo atsirėmusi, pasidarydavo dvidešimties pėdų tarpas, užkertantis kelią bet kokiam žvėriui.

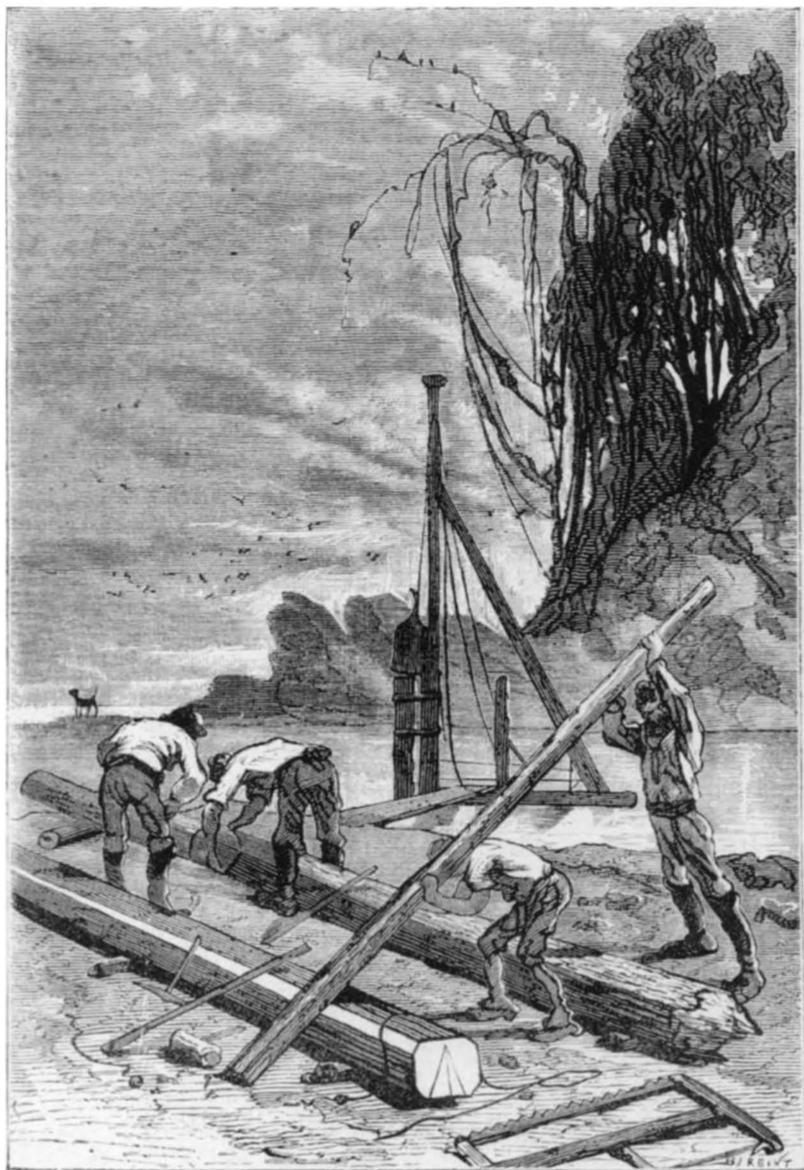
Dabar iškilo klausimas, ar ne laikas parsigabenti baliono pūslę, nes kolonistams rūpėjo kuo greičiau ją paslėpti saugioje vietoje. Bet, norint ją parsivežti, reikėjo nutempti į Baliono uostą vežimėlį, praskynus kelią per Tolimųjų Vakarų miškų tankynę. Tai būtų pareikalavę daug laiko. Užtat Nabas ir Penkrofas pirmiau iškeliavo žvalgybon; nuėję iki užutekio, jie įsitikino, kad „drobės atsarga" tebėra oloje kaip buvusi, todėl kolonistai nutarė pradėtų darbų nenutraukti, kad Plataus Akiračio plynaukštė greičiau pavirstų sala.

— O tuomet,— pasakė Penkrofas — mes kuo geriausiai įrengsime paukštidę: nebereikės bijoti, kad į ją gali atsėlinti lapė ar įsibrauti kitokie kenksmingi padarai.

— Be to,— pridūrė Nabas,— bus galima sukasti žemę, persodinti čia įvairius laukinius augalus...

— Ir paruošti sėjai antrą javų lauką! — iškilmingai sušuko jūrininkas.

Mat pirmajame lauke, kur buvo pasodintas vienintelis grūdas, Penkrofui rūpestingai prižiūrint, sužėlė vešlūs daigai. Čia užaugo dešimt varpų, kaip ir buvo žadėjęs inžinierius, o kiekviena varpa subrandino aštuoniasdešimt grūdų, taigi kolonija gavo iš viso aštuonis šim-

It was a large undertaking.

tus grūdų, ir tik per pusę metų, vadinasi, buvo galima tikėtis dviejų derlių per metus.

Iš tų aštuonių šimtų grūdų penkiasdešimt reikėjo dėl visa ko padėti atsargai, o kitus pasėti naujoje vietoje — taip pat rūpestingai, kaip ir pirmąjį, vienintelį grūdą. Lauką kolonistai sukasė, paskui aptvėrė aukšta ir tvirta smailių baslių tvora, kad žvėrys negalėtų per ją peršokti. Paukščius turėjo atbaidyti tarškynės ir baisios kaliausės — fantastiniai Penkrofo kūriniai. Kolonistai gražiai įrėžė vagutes ir jose pasodino septynis šimtus penkiasdešimt grūdų, o visa kita turėjo užbaigti pati gamta.

Lapričio 21 dieną Sairas Smitas ėmė braižyti griovio planą. Tą griovį buvo numatyta iškasti taip, kad jis saugotų plynaukštę iš vakarų pusės, nuo Granto ežero pietinio kampo iki Gailestingumo upės vingio. Derlingos žemės sluoksnis šioje vietoje buvo tiktai dviejų ar trijų pėdų storio, o giliau ėjo granitas. Vėl teko gaminti nitrogliceriną, ir jis kaip paprastai atliko savo darbą. Nepraėjus nė dviem savaitėm, per kietą plynaukštės gruntą buvo išvarytas dvylikos pėdų pločio ir šešių pėdų gylio griovys. Tokiu pat būdu kolonistai pralaužė dar vieną spragą uolėtame ežero krante, ir vanduo ėmė šniokšti naująja vaga, tekėdamas į Gailestingumo upę. Tas dirbtinis upokšnis buvo pavadintas *Glicerininiu upeliu.* Kaip ir spėjo inžinierius, ežere vanduo nuslūgo, bet visai nežymiai. Pagaliau, norėdami plynaukštę paversti neprieinama tvirtove, kolonistai gerokai paplatino į jūrą tekančio upelio vagą, o smėlėtus jo krantus iš abiejų pusių dar aptvėrė dviguba baslių tvora.

Pirmojoj gruodžio pusėj visi tie darbai buvo baigti. Plataus Akiračio plynaukštė, savo forma panaši į netaisyklingą penkiakampį, kurio perimetras turėjo maždaug keturias mylias ilgio, buvo iš visų pusių vandens apsupta, ir į ją negalėjo įsiveržti jokie žvėrys.

Gruodžio mėnuo buvo karštas. Tačiau kolonistai nenorėjo net laikinai nutraukti savo planų vykdymo, ir kadangi pribrendo reikalas įrengti paukštyną, jie tučtuojau ėmėsi naujų darbų.

Nėra ko nė kalbėti, kad dėdulei Jupui, vos tiktai izoliavus plynaukštę, buvo suteikta visiška laisvė. Oran-

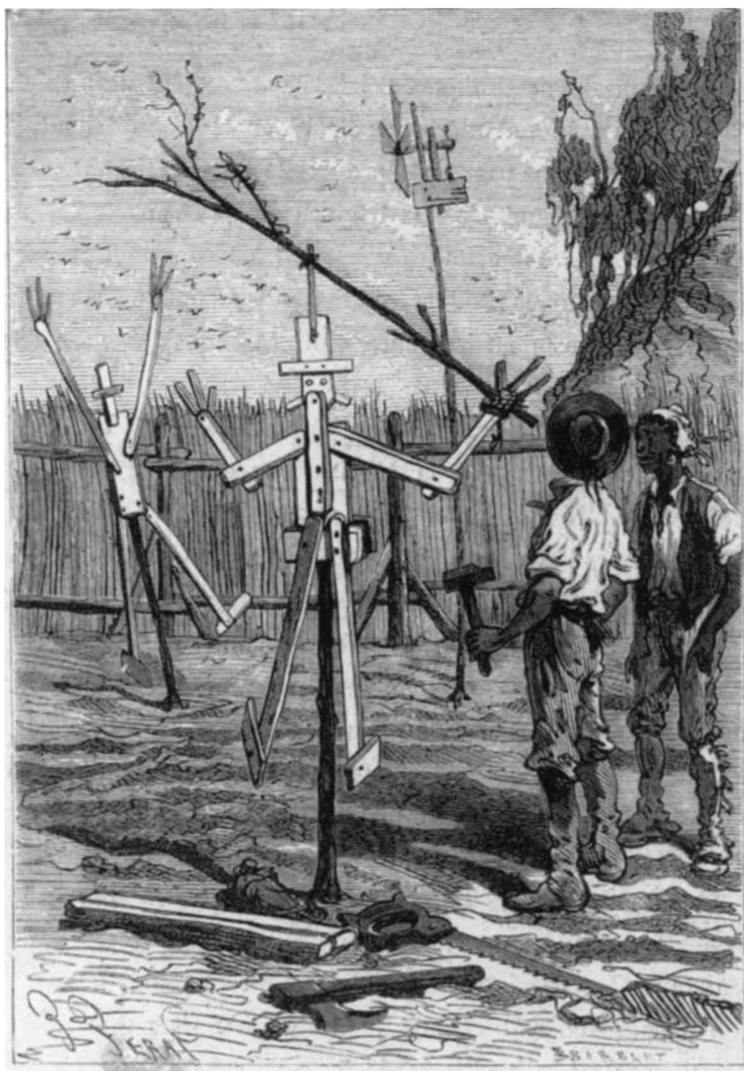
gutangas taip prijunko prie savo šeimininkų, jog nerodė jokio noro pabėgti. Jis buvo labai stiprus, vikrus ir ramaus būdo. Kolonistai, lipdami kopėčiomis į Granitinius rūmus, nė nebandė su juo rungtyniauti: Jupas visad užlėkdavo pirmas. Po truputį jis buvo pratinamas prie darbo: nešiojo namo malkų ryšulėlius ir tempė šalin akmenis, po darbų likusius ant Glicerininio upelio kranto.

— Nors jis dar ne mūrininkas, bet jau puiki beždžionė,— juokavo Herbertas, turėdamas galvoj, kad mūrininkai savo mokinius pravardžiuoja „beždžionėmis". Ir dar niekuomet ši pravardė nebuvo tokia tinkama, kaip dabar.

Paukštynas užėmė dviejų šimtų kvadratinių jardų plotą pietrytiniame ežero krante. Kolonistai jį aptvėrė statinių tvora, o aptvaro viduje pastatė būsimiesiems sparnuočiams pašiūres, pertvaromis padalintas į atskirus gardelius.

Pirmiausia čia apsigyveno pora dengtauodegių, ir jie greitai priperėjo daug jauniklių. Netrukus prie jų prisidėjo pustuzinis ančių, sugautų ežero pakrantėje. Buvo čia ir kelios kiniškos antys, kurių sparnai išsiskleidžia lyg vėduoklė, o plunksnos tokios ryškios ir žvilgančios, jog tos antys savo grožiu gali prilygti auksaspalviams fazanams. Dar po keleto dienų Herbertas sugavo porelę vištinių paukščių ilgomis užriestomis uodegomis — puikių „kuoduočių", kuriuos kolonistai labai greit prijaukino. O pelikanai, tulžiai, vandeninės vištelės savaime ėjo į krantą ir lindo į paukštidę. Visi tie sparnuočiai kliaugė, ciepsėjo, kudakavo, iš pradžių dar kivirčijosi, bet paskui apsiprato ir ėmė gyventi santarvėj. Paukščių vis daugėjo, tad su mityba kolonistams nebebuvo didelių rūpesčių.

Sairas Smitas, stengdamasis užbaigti pradėtą darbą, paukštyno kampe pastatė karvelidę. Joje apgyvendino tuziną tų pačių karvelių, kurie suko lizdus ant aukštų plynaukštės uolų. Karveliai greit įprato kas vakarą grįžti į naująjį savo būstą; juos prijaukinti buvo daug lengviau negu jų giminaičius keršulius, kurie nelaisvėje netgi nesiveisia.

Pencroff's frightful scarecrows.

Pagaliau atėjo laikas pasinaudoti aerostato pūsle — pasisiūti baltinių. Iš tikrųjų, saugoti pūslę kelionei ir neapgalvotai palikti salą, skristi šilto oro pripūstu balionu per neaprėpiamas vandenyno platybes būtų galėję tik tokie žmonės, kuriems nebėra kitos išeities, o Sairas Smitas, būdamas protingas žmogus, apie tai nė negalvojo.

Vadinasi, reikėjo baliono pūslę parsigabenti į Granitinius rūmus. Kolonistai perdirbo savo vežimėlį, jis pasidarė lengvesnis ir patogesnis. Tačiau vis dar nebuvo traukiamosios jėgos. Nejaugi saloje neatsiras atrajojančių gyvulių, kuriuos būtų galima panaudoti vietoj arklio, asilo, jaučio arba karvės? Nė vienas negalėjo į šį klausimą atsakyti.

— Iš tiesų,— kalbėjo Penkrofas,— kinkomieji gyvuliai mums labai praverstų, kol misteris Sairas sugalvos padirbti vežimėlį su gariniu varikliu arba net garvežį. Neabejoju, kad vieną gražią dieną nuo Granitinių rūmų iki Baliono uosto nusities geležinkelis su atšaka iki Franklino kalno.

Ir šaunusis jūrininkas, taip kalbėdamas, tikėjo savo žodžiais. O vaizduote, kada tave sustiprina tikėjimas, tu esi visagalė!

Tačiau neperdedant reikia pasakyti, jog paprasčiausias kinkomasis gyvulys būtų padėjęs Penkrofui išsisukti iš keblios padėties, o kadangi apvaizda jam nešykštėjo savo malonių, tai ir dabar jūrininkui nereikėjo ilgai laukti.

Vieną kartą, gruodžio 23 dieną, staiga pasigirdo Nabo šauksmai ir garsus Topo lojimas. Kolonistai tuo metu dirbo Galerijose, bet vos tiktai išgirdo šauksmus, tuojau leidosi bėgti į tą pusę, būgštaudami, ar nebus atsitikusi kokia nelaimė.

Ką gi jie išvydo? Per nuleistus tiltelius į plynaukštę buvo užklydę du gražūs gyvuliai, patinas ir patelė. Jie atrodė panašūs į arklius, greičiau gal net į asilus. Abu gyvuliai buvo sarto plauko, baltomis uodegomis ir kojomis, o galva, kaklas ir liemuo — su juodais dryžiais, kaip zebrų. Jie ramiai ėjo artyn, nė kiek nesibaimin-

dami ir protingomis akimis žiūrėdami į žmones, dar nenujausdami, kad čia jų būsimieji šeimininkai.

— Juk tai onagrai! — sušuko Herbertas.— Tie keturkojai yra tarpiniai gyvuliai tarp zebro ir kvagos.

— O kodėl jų nepavadinus tiesiog asilais?— paklausė Nabas.

— Todėl, kad jų ausys ne tokios ilgos, be to, jie dailesni.

— Arklys ar asilas, argi ne vis tiek?— įsiterpė Penkrofas.— Ir vienas, ir kitas —„traukiamoji jėga". Vadinasi, reikia juos sugauti!

Stengdamasis nepabaidyti gyvulių, jūrininkas žole prišliaužė prie tiltuko per Glicerininį upelį ir jį pakėlė — onagrai liko nelaisvėje.

Ką gi dabar daryti? Ar juos sugauti ir per prievartą įkinkyti į vežimą? Ne. Buvo nutarta leisti jiems keletą dienų laisvai vaikštinėti po plynaukštę, prižėlusią sodrios žolės, o per tą laiką šalia paukštyno pastatyti patogią arklidę: jei onagrai ten užklys, tai ras minkštą pakratalą ir turės kur naktį prisiglausti.

Taigi kolonistai paliko tuos gražiuosius gyvulius laisvus ir stengėsi prie jų nesiartinti, kuo mažiau juos baidyti. Tačiau ne kartą atrodė, kad onagrai nori pabėgti, kad jiems, pripratusiems prie erdvių platybių ir miškų tankumynų, plynaukštėje per ankšta. Kolonistai matė, kaip jie bandydavo pereiti per nenugalimą kliūtį — vandens ratą, kaip lakstydavo po pievą, skardžiai žvengdami, o paskui apsiraminę ištisas valandas žiūrėdavo į didžiulius miškus, į kuriuos jiems niekados nebuvo lemta sugrįžti.

Tuo tarpu kolonistai padirbo iš augalų plaušų pakinktus ir viržius, o praslinkus kelioms dienoms po to, kai onagrai pakliuvo į nelaisvę, buvo ne tik paruoštas vežimas, bet ir praskintas tiesus kelias per Tolimųjų Vakarų mišką, nuo Gailestingumo upės vingio iki Baliono uosto. Tuo keliu buvo galima važiuotam važiuoti. Ir pagaliau gruodžio pabaigoje kolonistai pirmą kartą pabandė pakinkyti onagrus.

Penkrofas jau buvo spėjęs tuos gyvulius prijaukinti: jie patys eidavo prie jo, imdavo iš rankų žolę, prisileis-

davo artyn; bet pakinkyti onagrai stojosi piestu, ir vos pavyko juos suvaldyti. Tiesa, greit jie leidosi nuramdomi, nes šiaipjau onagrai ne tokie užsispyrę, kaip zebrai, todėl jais dažnai važinėjama kalnuotuose Pietų Afrikos kraštuose, jie apsipranta net palyginti šaltose Europos srityse.

Tą dieną visi kolonistai susėdo į vežimą ir išvažiavo į Baliono uostą, tik vienas Penkrofas žygiavo pėsčias priešakyje. Savaime suprantama, važiuojant nelygiu, duobėtu keliu, gana smarkiai kratė, bet vis dėlto vežimas laimingai pasiekė vietą, ir tą pačią dieną kolonistai į jį sukrovė aerostato pūslę ir įvairias kitas dalis.

Aštuntą valandą vakaro vežimas, pervažiavęs tiltu per Gailestingumo upę, nusileido kairiuoju jos krantu žemyn ir sustojo prie jūros ties Granitiniais rūmais. Onagrus keleiviai iškinkė ir nuvedė į arklidę. Kai visi jau sugulė, prieš užmigdamas Penkrofas iš pasitenkinimo taip garsiai atsiduso, jog daugiabalsis aidas atsiliepė visuose Granitinių rūmų užkampiuose.

Aštuntas skyrius

Baltiniai.— Ruonių odos apavas.— Piroksilino gamyba.— Augalų persodinimas.— Žūklė.— Vėžlių kiaušiniai.— Dėdulė Jupas daro pažangą.— Aptvaras.— Muflonų guitynės.— Nauji augmenijos ir gyvūnijos atstovai.— Tolimos tėvynės prisiminimas.

Visą pirmąją sausio mėnesio savaitę kolonistai siuvo baltinius, kurie jiems buvo labai reikalingi. Dėžėje rastosios adatos šmėkščiojo nelabai mikliose, bet užtat stipriose rankose, ir galima drąsiai pasakyti, kad visi siuviniai buvo pasiūti kaip reikiant.

Siūlų jiems netrūko: Sairas Smitas sumanė panaudoti tuos pačius siūlus, kuriais buvo susiūta baliono pūslė. Gedeonas Spiletas ir Herbertas su nuostabia kantrybe ją išardė į ilgas palas. Penkrofas nuo to darbo atsisakė, nes toks krapštymasis jį neapsakomai erzino. Užtat siuvo jis už visus geriausiai. Kaip žinoma, jūrininkai paprastai būna labai gabūs siuvėjai.

Riebalus iš aerostato drobės kolonistai išėmė su soda ir potašu, tų medžiagų gavę iš dumblių pelenų. Taigi drobė vėl pasidarė minkšta ir elastinga. Po to ją dar patiesė saulėje ir gerai išbaltino.

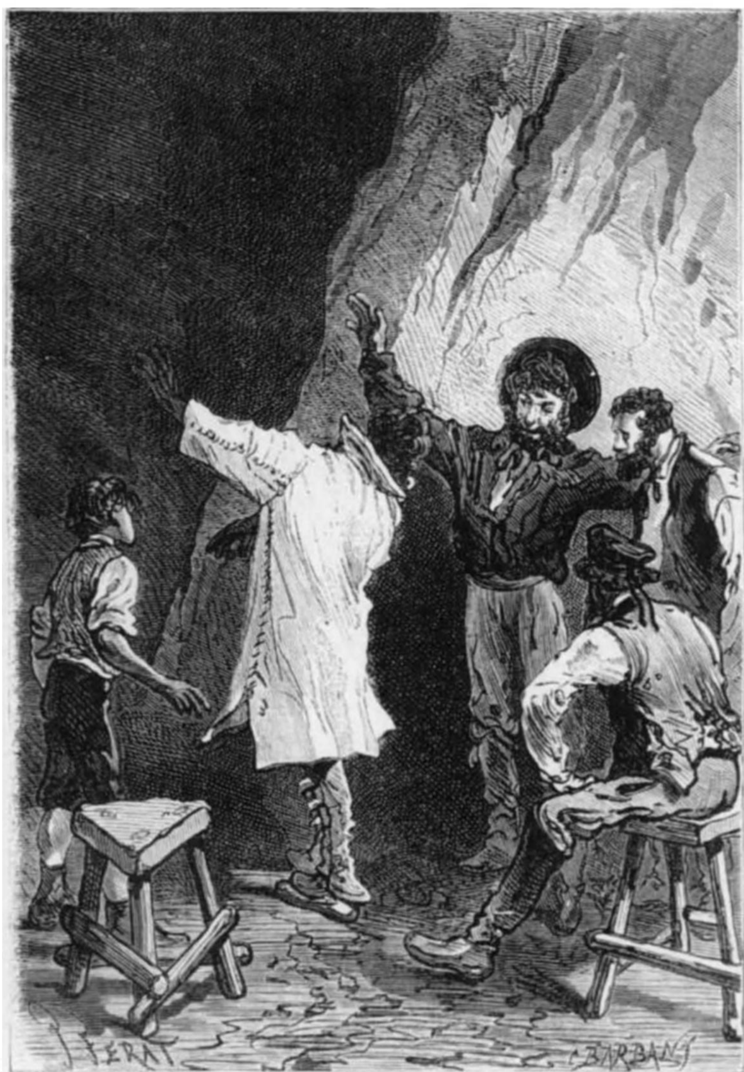
Kolonistai pasisiuvo kelis tuzinus marškinių ir kojinių,— kojinės, aišku, buvo ne megztos, o medžiaginės. Ir su kokiu malonumu jie pagaliau apsivilko baltiniais, žinoma, labai šiurkščiais,— dėl tokių smulkmenų nebuvo ko jaudintis,— ir atsigulė ant paklodžių: Granitinių rūmų gyventojams pasirodė, tartum jie būtų atsigulę į tikrą patalą.

Tuo pat metu jie pasisiuvo iš ruonių odos naują apavą, ir kaip tik laiku, nes iš Amerikos atsivežti batai buvo visai nusinešioję. Galima neabejoti, kad naujasis apavas buvo dukslus ir nė kiek nespaudė.

Naujų 1866 metų pradžioje kepino dideli karščiai, bet kolonistai vis tiek nuolat eidavo medžioti. Miškuose knibždėte knibždėjo agučių, pekarių, kapivarų, kengūrų ir visokiausių sparnuočių. O Gedeonas Spiletas ir Herbertas buvo puikūs šauliai ir niekad neprašaudavo pro šalį.

Sairas Smitas jiems patarė taupyti šaudmenis, o pats jau rūpinosi kuo nors pakeisti dėžėje rastąjį paraką ir kulkas, norėdamas jas pasilaikyti ateičiai. Iš tikrųjų, ką gali žinoti, kur likimas nublokš jį patį ir jo draugus, jeigu jiems kartais pavyks ištrūkti iš šios salos? Reikėjo iš anksto pasiruošti visokiems netikėtumams ir taupyti šaudmenis, pakeičiant juos kitomis medžiagomis, kurias būtų lengva patiems pasigaminti.

Vietoj švino, kadangi saloje nebuvo jo rasta, inžinierius taip pat sėkmingai panaudojo kapotą geležį, gaunamą be didelio vargo. Geležiniai šratai buvo lengvesni už švininius, todėl juos reikėjo daryti stambesnius. Tiesa, šautuvo užtaise tokių šratų būdavo mažiau, bet šį trūkumą atpirkdavo medžiotojų taiklumas. Sairas Smitas būtų galėjęs pagaminti ir parako, nes jis turėjo salietros, sieros ir anglies, tačiau jo gamyba reikalauja didelio kruopštumo, ir be specialių įrengimų geros kokybės paraką sunku gauti.

White linen shirts.

Todėl Sairas Smitas nutarė gaminti piroksiliną — sprogstamąją medžiagą, paprastai daromą iš medvilnės. Tačiau galima apsieiti ir be medvilnės, kadangi ji naudojama vien dėl celiuliozės. O celiuliozės — kitaip sakant, pirminio augalų audinio — beveik grynos yra ne tik medvilnėje, bet ir linų bei kanapių pluošte, popieriuje, senuose skuduruose, šeivamedžio šerdyje ir kitur. Netoli Raudonojo upelio žiočių kaip tik augo labai daug šeivamedžių, kurie priklauso sausmedžių šeimai, ir kolonistai vietoj kavos plikydavo tų augalų uogas.

Vadinasi, reikėjo pasirūpinti šeivamedžio šerdies, tai yra celiuliozės. Be to, piroksilino gamybai dar reikalinga kita medžiaga — garuojanti azoto rūgštis. Sairas Smitas turėjo sieros rūgšties, todėl nesunkiai galėjo gauti ir azoto rūgšties, sieros rūgštimi paveikęs salietrą, kurios užtektinai buvo gamtoje.

Taigi inžinierius nusprendė gaminti ir vartoti piroksiliną, nors puikiai žinojo, kad jis turi gana didelių trūkumų: netolygiai veikia, lengvai užsidega (ne dviejų šimtų keturiasdešimties, o šimto septyniasdešimties laipsnių temperatūroje) ir pagaliau labai staigiai suliepsnoja, dėl to gali sugadinti šaunamąjį ginklą. Tačiau piroksilinas tuo geras, kad nebijo drėgmės, neužteršia šautuvo vamzdžio ir keturis kartus stipresnis už paraką.

Norint gauti piroksiliną, reikia tiktai pamerkti celiuliozę į garuojančią azoto rūgštį, ketvirtį valandos joje palaikyti, paskui išplauti vandenyje ir išdžiovinti. Kaip skaitytojas mato, viskas labai lengva.

Sairas Smitas turėjo tik paprastos azoto rūgšties, bet nebuvo garuojančios, arba stipriosios, tai yra tokios rūgšties, kuri drėgname ore balkšvai garuoja. Tačiau inžinierius, vietoj garuojančios azoto rūgšties panaudojęs paprastą azoto rūgštį, sumaišytą su koncentruota sieros rūgštimi (trys dalys azoto rūgšties ir penkios dalys sieros rūgšties), turėjo gauti ir iš tikrųjų gavo tuos pačius rezultatus. Taigi netrukus medžiotojai buvo aprūpinti stipria sprogstamąja medžiaga, kuri puikiausiai tiko šautuvams užtaisyti, tik reikėjo mokėti ja naudotis.

Tuo pat laiku kolonistai Plataus Akiračio plynaukštėje išpureno tris akrus žemės, o likusį plotą pasky-

rė onagrų ganykloms. Keletą kartų jie buvo nuėję į Žakamario mišką bei į Tolimųjų Vakarų miškus ir parsinešė laukinių daržovių daigų — špinatų, pipirnių, krienų, ropių. Sumaniai prižiūrimos daržovės turėjo greit pagerėti ir paįvairinti maistą, nes kol kas Linkolno salos gyventojams reikėjo tenkintis vien mėsiškais valgiais. Iš miško jie taip pat parsivežė nemaža malkų ir anglies, kaskart vis geriau suvažinėdami kelius.

Triušių saloje veisėsi vis daugiau, ir Granitinių rūmų šeimininkai niekad nestigo jų mėsos. Triušynas buvo kiek aukščiau Glicerininio upelio, todėl triušiai negalėjo patekti į užgintą plynaukštę ir pakenkti jauniems sodiniams. Seklumoj tarp pakrantės uolų kolonistai rinkdavo austres, nuolat papildydami tų skanių minkštakūnių atsargą. Be to, ežere ir Gailestingumo upėje dabar jie sugaudavo gana daug žuvies, nes Penkrofas statė tikras meškeres su geležiniais kabliukais, ant kurių dažnai užsikabindavo gražių upėtakių ir dar kažkokių puikių žuvų sidabro spalvos žvynais, išmargintais gelsvomis dėmelėmis. Taigi vyriausias virėjas Nabas galėjo kasdien gaminti įvairesnį maistą. Kolonistai vis dar neturėjo tiktai duonos, o tas trūkumas, kaip jau anksčiau minėjome, buvo jų labai jaučiamas.

Kolonistai pradėjo gaudyti ir jūros vėžlius, kurių daug išlipdavo į krantą Žandikaulio kyšulyje. Smėlėtas pajūris buvo visas kauburiuotas — ten gulėjo apskriti kiaušiniai tvirtais baltais lukštais; jų baltymas nesuverda, ir tuo jie skiriasi nuo paukščių kiaušinių. Saulės atokaitoje iš vėžlių kiaušinių išsirita mažyčiai vėžliukai. Viena vėžlė per metus gali padėti iki dviejų šimtų penkiasdešimties kiaušinių, todėl pajūryje jų buvo didelė daugybė.

— Tikras kiaušinių laukas,— kalbėjo Gedeonas Spiletas,— belieka tik surinkti derlių.

Tačiau kolonistai ne tik kiaušinius rinko, bet gaudė ir pačius vėžlius, ir po kiekvienos tokios medžioklės į Granitinius rūmus jie parsinešdavo kokį tuziną tų roplių, kurių mėsa žinovų labai vertinama. Nabas puikiai mokėjo virti vėžlių sriubą, pagardindamas ją kvapniomis žolėmis bei kryžmažiedžių šeimos daržovėmis, ir iš savo draugų susilaukdavo pelnytų pagyrų.

Reikia paminėti dar vieną laimingą aplinkybę, dėl kurios buvo galima padidinti maisto atsargą žiemai. Gailestingumo upės žiotyse pasirodė būriai lašišų ir nuplaukė keletą mylių aukštupio link. Buvo neršto metas, kai patelės, ieškodamos patogių vietų neršti, greitai neria pirma patinėlių, triukšmingai skrosdamos vandenį. Taigi šimtai tų žuvų plaukė upe. Kolonistai keliose vietose padarė užtvaras, ir daugybė lašišų pakliuvo į nelaisvę. Ne vieną šimtinę lašišų jie sugavo, pasūdė ir padėjo atsargai, nes žiemą, kai upės užšąla, žuvauti nebeįmanoma.

Tuo metu Jupas, pasirodęs kaip labai protingas tarnas, buvo pakeltas kamerdineriu. Penkrofas jam pasiuvo baltą drobinį švarką, tokias pat kelnes ir prijuostę su kišenėmis, kurios Jupui labai patiko. Jis vaikščiojo susikišęs rankas į kišenes ir niekam neleido pažiūrėti, ką jose nešiojasi. Nabas sumanųjį orangutangą gerai išdresavo, ir kai jis su Jupu kalbėdavo, juodu vienas kitą, rodės, puikiausiai suprasdavo. Jei niekam nereikėdavo Jupo paslaugų — padėti malkas vežti arba įlipti į kokį nors aukštą medį,— orangutangas nesitraukdavo iš virtuvės, stengdamasis visur kur sekti Nabu. Beje, mokytojas su nuostabia kantrybe ir net su užsidegimu lavino mokinį, o mokinys nepaprastai sumaniai panaudodavo mokytojo perteiktas žinias.

Spręskite patys, kaip maloniai kartą Jupas nustebino savo šeimininkus: vieną dieną per pietus jis ėmė tarnauti prie stalo su servetėle rankoje. Jis buvo toks miklus, toks atidus, taip pavyzdingai ėjo savo pareigas — keitė lėkštes, nešiojo valgius, pilstė gėrimus — ir viską darė su tokia rimta mina, jog kolonistai turėjo gardaus juoko, o Penkrofas ėmė neapsakomai džiūgauti.

— Jupai, dar sriubos!

— Jupai, gabalėlį agučio!

— Jupai, lėkštę!

— Jupai! Šaunus Jupas, bravo Jupas!

Tik tokie šauksmai ir girdėjosi prie stalo, o Jupas, nė kiek nesumišęs, darė ką liepiamas, viską stebėjo ir net protingai linktelėjo galva, kai Penkrofas vėl pajuokavo:

— Iš tiesų, Jupai, teks tau paskirti dvigubą algą!

Nėra ko nė kalbėti, kad per tą laiką orangutangas visiškai apsiprato Granitiniuose rūmuose; dažnai jis lydėdavo savo šeimininkus į mišką ir nė karto nebandė pabėgti. Reikėjo tik pamatyti, kaip komiškai jie žingsniuodavo, vietoj šautuvo užsimetęs ant peties lazdą, kurią jam buvo padaręs Penkrofas. Jei prireikdavo nuskinti nuo aukšto medžio kokį vaisių, Jupas galvotrūkčiais įsikardavo į pačią viršūnę; jei į purvyną įklimpdavo vežimo ratas, stipruolis Jupas tik įremdavo petį ir bematant išstumdavo vežimą ant gero kelio.

— Koks šaunuolis! — šūkavo Penkrofas.— Gerai, kad jis nepiktas, kitaip negalėtum jo suvaldyti!

Sausio pabaigoje kolonistai pradėjo didelius darbus centrinėje salos dalyje. Netoli Raudonojo upelio ištakos, prie pat Franklino kalno, buvo nutarta įrengti aptvarą atrajojantiems gyvuliams, kadangi arti Granitinių rūmų tie gyvuliai kolonistams būtų trukdę. Aptvaras buvo skiriamas daugiausia muflonams, kurie turėjo duoti kolonijai vilnos žieminiams drabužiams.

Kas rytą kolonistai, kartais visi drauge, o dažniausiai tik Sairas Smitas, Herbertas ir Penkrofas, vykdavo prie Raudonojo upelio ištakos, ir toji kelionė jiems būdavo kaip smagus pasivažinėjimas, kadangi visas penkias mylias onagrai juos veždavo keliu, neseniai praskintu po žaliais medžių skliautais,— tas kelias buvo pavadintas „Keliu į aptvarą".

Aptvarui draugai parinko plačią pievą tarp dviejų kalno atšakų. Tas sklypas, kur ne kur apaugęs medžiais, buvo labai patogus. Iš vienos pusės jį užstojo kalnai, be to, nuo šlaito per jį čiurleno upokšnis, įtekantis į Raudonąjį upelį. Čia žėlė sodri žolė, o reti medžiai nekliudė švaistytis po pievą vėjeliui. Sklypą reikėjo aptverti tokia aukšta statinių tvora, kad per ją negalėtų peršokti net vikriausi gyvuliai, ir tą tvorą iš dviejų pusių privesti prie kalnagūbrio atšakų. Aptvaras buvo numatytas kokiam šimtui raguočių — muflonų arba laukinių ožkų — ir būsimajam jų prieaugliui.

Inžinierius nužymėjo aptvaro ribas, ir dabar reikėjo tiktai kirsti medžius tvoros statiniams. Bet kolonistai, skindami per mišką kelią, jau buvo nuleidę nemaža me-

Jup spent most of his time in the kitchen.

džių, tad dabar juos suvežė, nutašė kelis šimtus stulpų ir kuo stipriausiai sukalė į žemę.

Priešakinėje tvoros dalyje buvo įtaisyti gana platūs dvivėriai vartai, sukalti iš storų lentų ir sijų.

Kolonistai darbavosi trejetą savaičių. Per tą laiką ne tik aptvėrė sklypą, bet ir pastatė gyvuliams erdvias lentines pastoges. Tiems darbams vadovavo Sairas Smitas, ir buvo stengiamasi viską statyti kuo tvirčiau, nes muflonai gana stiprūs, todėl kolonistai būgštavo, kad, pakliuvę į nelaisvę, jie gali pradėti siautėti.

Tvoros stulpai viršuje buvo nusmailinti, dėl atsparumo apdeginti ir sutvirtinti skersinėmis sijomis, o sukalus papildomus ramsčius, tvora pasidarė dar stipresnė.

Kai aptvaras buvo užbaigtas, Franklino kalno papėdėje reikėjo surengti atrajojančių gyvulių guitynes, nes ten jie pievose daugiausia ganėsi. Vasario 7-ąją, giedrą vasaros dieną, visi išėjo į tą medžioklę. Labai jiems pravertė abu onagrai, kuriais buvo jau gana daug važinėta; ant jų raiti jojo Gedeonas Spiletas ir Herbertas.

Medžiotojai ketino muflonus bei ožkas apsupti ir, pamažu siaurindami ratą, varyti tuos gyvulius prie aptvaro. Sairas Smitas, Penkrofas, Nabas ir Jupas sustojo įvairiuose lomos pakraščiuose, o abu raiteliai, Topo lydimi, jodinėjo aplink aptvarą per kokį pusmylį.

Šioje salos dalyje buvo daugybė muflonų; tie gražūs gyvuliai dideliais ragais, apžėlę ilga pilkšva vilna, ne didesni už danielių ir panašūs į argalus arba į laukinius avinus.

Medžiotojai per tas guitynes labai pavargo. Kiek jie prisilakstė, bėgiodami tai šen, tai ten, kiek šūkavo! Jie apsupo kokį šimtą muflonų, bet gyvuliai ėmė sprukti į šalis, banda triskart sumažėjo, ir iki aptvaro pavyko atvaryti vos trisdešimt muflonų ir dešimt laukinių ožkų. Pamatę atvirus vartus, gyvuliai turbūt tikėjosi čia išsigelbėti, tad subėgo į vidų ir pakliuvo į nelaisvę.

Apskritai, viskas baigėsi sėkmingai, ir skųstis kolonistai negalėjo. Patelių buvo daugiau, kai kurios iš jų turėjo greit atsivesti jauniklių. Nebuvo jokių abejonių, kad banda pagausės ir kolonistai gaus pakankamai vilnos bei kailių.

Vakare nusikamavę medžiotojai sugrįžo į Granitinius rūmus. Bet rytojaus dieną jie vėl išvyko į aptvarą. Belaisviai, matyt, buvo mėginę išversti tvorą, tačiau iš to nieko neišėjo, ir dabar jie buvo jau ramesni.

Vasario mėnesį neatsitiko nieko ypatingo. Kolonistai kaip paprastai dirbo įvairius kasdieniškus darbus. Nuolat gerindami kelius į aptvarą ir į Baliono uostą, tuo pačiu metu jie pradėjo tiesti trečią kelią — nuo aptvaro į vakarinį jūros krantą. Vis dar nebuvo ištirta viena Linkolno salos dalis — Gyvatės pusiasalis, ištisai apaugęs miškais, kuriuose slapstėsi plėšrieji žvėrys; Gedeonui Spiletui labai rūpėjo kuo greičiau juos visus išnaikinti.

Iki šalčių draugai atsidėję augino laukines daržoves, persodintas iš miško į Plataus Akiračio plynaukštę. Herbertas iš savo kelionių visuomet parsinešdavo įvairių naudingų augalų: tai cikorijų, iš kurių sėklų gali būti spaudžiamas puikus aliejus, tai paprastų rūgštynių, kurios padeda apsisaugoti nuo skorbuto; parsinešė jis ir labai vertingų šakniavaisių, nuo seno auginamų Pietų Amerikoje, būtent bulvių, kurių dabar priskaitoma daugiau kaip du šimtai veislių. Daržas buvo rūpestingai prižiūrimas, laistomas, saugomas nuo paukščių; lysvėse augo salotos, bulvės, rūgštynės, ropės, ridikai ir kiti kryžmažiedžiai. Žemė plynaukštėje buvo nepaprastai derlinga, ir kolonistai tikėjosi gauti gerą derlių.

Netrūko jiems ir visokių gėrimų. Net labai įgeidūs žmonės nebūtų galėję dėl to skųstis, žinoma, su viena sąlyga: nereikalauti vyno. Iš lūpažiedžių kolonistai virė „Osvego arbatą", iš dracenos šaknų gaminosi putojantį gėrimą. Be to, Sairas Smitas pradėjo gaminti tikrą alų iš jaunų *abies nigra* auglių: juos pavirinus ir išrauginus, gaunamas malonus ir labai sveikas gėrimas, kurį anglai ir amerikiečiai vadina *spring-beer*, tai yra spygliuočių alumi.

Į vasaros pabaigą paukštyne atsirado porelė gražuolių einių puošniomis plunksnomis, lyg su kokia pelerina, ir tuzinas didelių šaukštasnapių ančių su antaugomis abiejose snapo pusėse, taip pat keletas dailių laukinių kalakutų, panašių į Mozambiko kalakutus,— jie išdidžiai, ta-

rytum puikuodamiesi savo juodomis plunksnomis, skiautere ir gurkliu, vaikštinėjo ežero pakrante.

Taigi tiems drąsiems ir protingiems žmonėms energingai darbuojantis, viskas klojosi kuo geriausiai. Žinoma, už daug ką jie turėjo būti dėkingi apvaizdai, bet svarbiausia, laikydamiesi išmintingo priesako, kolonistai patys stengėsi, tad ir dangus jiems padėjo.

Vakarais, užbaigę darbus, kai atvėsdavo vasaros dienos karštis, o iš jūros imdavo pūsti gaivus vėjelis, kolonistai mėgdavo pasėdėti ant Plataus Akiračio plynaukštės, kur Nabas buvo pasodinęs vijoklinių augalų ir įtaisęs lyg kokią lapinę. Čia visi šnekučiuodavo, vieni iš kitų daug pasimokydami, kurdavo ateities planus, o šiurkštoki, bet nuoširdūs jūrininko juokai linksmai nuteikdavo tą mažą pasaulėlį, kuriame visuomet viešpatavo didžiausia santarvė.

Kalbėdavo jie ir apie savo tėvynę, tokią jiems brangią Ameriką. Ar dar tebevyksta pilietinis karas tarp Šiaurės ir Pietų? Negali būti, kad jis taip ilgai užtruktų. Ričmondas, be abejo, greit pasidavė generolui Grantui! Žlugus vergvaldiškų valstijų sostinei, turbūt pasibaigė tos kruvinos kautynės. Nugalėjo, žinoma, Šiaurė, kovojusi už teisybę. Ir kaip norėjosi tremtiniams, prisiglaudusiems Linkolno saloje, paskaityti kokį laikraštį! Štai praslinko jau vienuolika mėnesių, kai jie atskirti nuo viso pasaulio. Nebetoli kovo 24-toji — lygiai metai nuo tos dienos, kai balionas juos numetė į šią niekam nežinomą žemę. Tuomet jie buvo katastrofos ištiktieji ir nežinojo, ar pavyks jiems išsaugoti nors gyvastį kovoje su gaivalinga gamta. O dabar per savo vadovo mokytumą ir savo pačių protą jie buvo tapę tikrais kolonistais; jie turėjo ginklų, įrankių, prietaisų; jie sugebėjo savo naudai pajungti salos gyvulius, augalus ir mineralus, tai yra visas tris gamtos viešpatijas.

Taip, jie dažnai apie visa tai kalbėdavo ir kurdavo vis naujus ateities planus!

O Sairas Smitas beveik visuomet tylėdavo, klausydamas savo draugų. Tik kartais, išgirdęs kokią Herber-

to pastabą ar šmaikštų Penkrofo žodį, jis nusišypsodavo, bet visad ir visur jis galvodavo apie tuos neišaiškinamus reiškinius, apie tą keistą mįslę, kurios paslapties neįstengė suvokti!

Devintas skyrius

Dargana.— Hidraulinis keltuvas.— Langų stiklo ir indų gamyba.— Cikamedis.— Kelionės į aptvarą.— Bandos prieauglis.— Žurnalisto klausimas.— Tikslios Linkolno salos koordinatės.— Penkrofo pasiūlymas.

Pirmąją kovo savaitę oras pasikeitė. Mėnesio pradžioje buvo mėnulio pilnatis ir vis dar kepino dideli karščiai. Aiškiai buvo jaučiama, kad oras pritvinkęs elektros, taigi galėjo užeiti gana ilgas liūčių ir audrų laikotarpis.

Iš tikrųjų, kovo 2 dieną sugriaudėjo baisi perkūnija. Vėjas pūtė iš rytų, ir kruša ėmė kapoti Granitinių rūmų fasadą, keldama tokį triukšmą, tarsi kas būtų bėręs kartečę. Teko aklinai uždaryti duris ir langines, kad liūtis neužtvindytų kambarių.

Pamatęs, kad užėjo kruša, Penkrofas pakėlė aliarmą, nes kai kurie ledai buvo sulig karvelio kiaušiniu, todėl jo javams grėsė didelis pavojus. Jūrininkas tučtuojau nubėgo prie pasėlio, kur jau buvo išplaukėjusios žalios varpų galvutės, ir pridengė javus baliono pūslės audeklu. Kruša ir jį patį smarkiai kapojo, bet jis nesiskundė.

Blogas oras užtruko kokią savaitę, ir visą tą laiką be paliovos griaudėjo perkūnija. Audra sekė po audros: vos tik nuūžia viena, dar nenutyla už horizonto duslus grumenimas, o čia perkūnas jau vėl pradeda trankytis lyg pašėlęs. Žaibai zigzagais raižė dangų, sudegino saloje nemaža medžių, tarp jų ir milžinišką pušį, augusią pamiškėje netoli ežero. Porą ar trejetą kartų žaibas trenkė į smėlėtą krantą ir suvirino smėlį, paversdamas jį stiklu. Kai inžinierius aptiko tas „perkūno strėles", jam kilo mintis, kad galima į langus įstatyti storus ir tvirtus stiklus, kurie atlaikytų smarkų vėją, liūtis ir krušą.

Skubių darbų saloje nebuvo, tad kolonistai, dėl blogo oro priversti sėdėti namie, stengėsi kuo geriau ap-

Pencroff ran to his wheat field.

statyti Granitinius rūmus, kiekvieną dieną įsitaisydami ką nors nauja. Inžinierius pasidarė tekintuvą ir nutekino šiokių tokių tualeto reikmenų bei virtuvės rakandų; padirbo jis ir sagų, labai reikalingų visiems kolonistams. Paskui jie įrengė stovus ginklams, kuriuos laikė nepaprastai tvarkingai, visur pristatė spintų ir pritaisė lentynų. Kolonistai pjaustė, obliavo, drožinėjo, tekino, ir per visas tas dienas, kol siautė audros, kartu su perkūno dundesiais buvo girdėti, kaip pyška ir žvanga įrankiai, kaip dūzgia tekintuvas.

Nebuvo užmirštas ir dėdulė Jupas: šalia pagrindinio sandėlio kolonistai jam paskyrė atskirą kambarėlį, panašų į kajutę, su kabančiu gultu, priklotu minkštos žolės,— ten jam buvo labai jauku.

— Šaunus mūsų Jupas, viskuo jis patenkintas, pikto žodžio iš jo neišgirsi,— dažnai kalbėjo Penkrofas.— Štai kur puikus tarnas, Nabai, iš tiesų puikus!

— Mano mokinys,— sakydavo Nabas,— greit mane pasivys.

— Pralenks,— juokėsi jūrininkas,— nes tu, Nabai, daug plepi, o jis tyli!

Jupas iš tikrųjų gerai žinojo savo pareigas: išdulkindavo drabužius, vartydavo ant ugnies iešmą, pašluodavo kambarius, tarnaudavo prie stalo, sukraudavo malkas, o prieš miegą visuomet apkamšydavo antklode garbingąjį jūrininką, tuo ypačiai jį džiugindamas.

Visų mažosios kolonijos narių sveikata — dvikojų ir dvirankių, keturkojų ir keturrankių — buvo kuo geriausia. Kolonistai gyveno gryname ore, švelnaus vidutinio klimato srityje, buvo užsiėmę protiniu ir fiziniu darbu, todėl ligų bijoti jiems nereikėjo.

Ir tikrai, visi jautėsi puikiai. Herbertas per tuos metus paūgėjo dviem coliais. Jo veidas įgavo griežtesnių bruožų, pasidarė vyriškesnis, ir iš visko buvo matyti, kad jaunuolis taps geru žmogumi, tvirtu tiek fiziškai, tiek morališkai. Nuo darbo atliekamu laiku jis mokydavosi: perskaitė visas dėžėje rastąsias knygas, o po praktinių pamokų, kurių jam nuolat teikė pats gyvenimas saloje, kreipdavosi į inžinierių arba į žurnalistą, ir tie mielai pa-

dėdavo jam lavintis: Sairas Smitas švietė iš įvairių mokslų srities, o Gedeonas Spiletas mokė svetimų kalbų.

Inžinierius karštai troško perteikti jaunuoliui visa, ką jis pats žinojo, mokydamas jį tiek pavyzdžiu, tiek žodžiu; ir reikia Herbertą pagirti, kad jis mokėsi uoliai ir padarė didelę pažangą.

„Jeigu aš numirčiau,— galvojo Sairas Smitas,— jis mane pavaduotų!"

Audros nurimo kovo 9 dieną, bet oras neišsiblaivė visą tą paskutinį vasaros mėnesį. Smarkus griaustinis nuolat trikdė atmosferos ramybę, dangus buvo apniukęs, beveik visą laiką lijo lietus, o salą gaubė tirštas rūkas, ir pasitaikė tiktai trys ar keturios dienos, palankios visokioms kelionėms.

Tuo metu onagro patelė atsivedė labai stiprų jauniklį — irgi patelę. Aptvare dauginosi ir muflonai: pašiūrėse bliovė ėriukai, kuriais nepaprastai džiaugėsi Nabas ir Herbertas. Jie abu turėjo tarp ėriukų savo numylėtinius.

Kolonistai pabandė prijaukinti pekarių, ir tas bandymas puikiai pavyko. Šalia paukštyno jie pastatė tvartelį, ir netrukus jame atsirado paršiukų. Nabo rūpestingai prižiūrimi, jie greit pasidavė civilizacijos įtakai ir pradėjo penėtis. Dėdulei Jupui buvo pavesta kasdien nešioti jiems ėdalą — pamazgas, virtuvės atliekas, ir jis stropiai ėjo savo pareigas. Tiesa, kartais Jupas susimanydavo paišdykauti ir tampydavo savo globotinius už uodegų, bet tai darydavo meiliai, be jokio piktumo — jam labai patiko tos susiraičiusios uodegytės, ir jis tarsi žaisdavo jomis kaip mažas vaikas.

Vienąsyk kovo mėnesį Penkrofas priminė inžinieriui vieną jo pažadą, kuris iki tol dar nebuvo išpildytas.

— Jūs žadėjote, misteri Sairai, prie Granitinių rūmų vietoj kopėčių padaryti mašiną,— tarė jam jūrininkas.— Argi dabar jau nebeketinate jos įrengti?

— Ar jūs kalbate apie liftą?— paklausė inžinierius.

— Tebūnie tai liftas, jeigu jums taip patinka,— atsakė jūrininkas.— Juk svarbu ne pavadinimas, svarbu tai, kad būtų lengva kopti į mūsų butą.

— Tai padaryti visai nesunku, Penkrofai, tik ar bus iš to keltuvo kokia nauda?

— Žinoma, bus, misteri Sairai. Visa, kas būtiniausia, mes jau įsitaisėme, dabar galime pagalvoti ir apie patogumus. Žmonėms keltuvas galbūt yra prabanga, bet kai reikia laipioti su kroviniais, tai būtinas daiktas. Juk nelabai patogu kabarotis ilgomis kopėčiomis, apsikrovus sunkia našta!

— Gerai, Penkrofai, pabandysime jums suteikti tą malonumą,— tarė Sairas Smitas.

— Bet juk neturite mašinos.

— Padirbsime.

— Garinę mašiną?

— Ne, vandeninę.

Iš tikrųjų, inžinierius savo žinioje turėjo vandens jėgą, kurią buvo galima nesunkiai įkinkyti į darbą, priversti kilnoti keltuvą.

Reikėjo tik padidinti vandens kiekį, tekantį nedideliu kanalu iš ežero į Granitinius rūmus. Kolonistai praplatino žolėmis užžėlusią angą, paliktą tarp uolų viršutiniame tunelio gale, ir į kanalą ėmė garmėti tikras krioklys, o vandens perteklius bėgo į rūmų viduje esantį šulinį. Po kriokliu inžinierius įtaisė cilindrą su mentėmis, kuris buvo sujungtas su dideliu ratu lauko pusėje, o ant to rato užvyniotas stiprus lynas su pririštu prie jo krepšiu. Su ilga virve, nukarusia ligi žemės, buvo galima hidraulinį keltuvą įjungti arba išjungti ir krepšiu pasikelti iki Granitinių rūmų durų.

Kovo 17 dieną keltuvas buvo pirmą kartą paleistas. Visi jautėsi labai patenkinti, kadangi nuo šiol tas paprastas įtaisas, pakeitęs primityvias kopėčias, kurių niekas nė nemanė gailėtis, keldavo į viršų anglį, maistą ir pačius kolonistus. Labiausiai dėl to patobulinimo džiūgavo Topas: mat jis negalėjo savo vikrumu prilygti dėdulei Jupui ir kopėčiomis karstydavosi gana sunkiai; pirmiau, lipant į Granitinius rūmus, Nabas ir net Jupas dažnai turėdavo jį nešti ant nugaros.

Tomis dienomis Sairas Smitas pamėgino gaminti stiklą,— darbas buvo naujas, bet jis pasinaudojo sena puodų degimo krosnimi. Jam iškilo daug sunkumų, tačiau po

keleto bergždžių bandymų vis dėlto pavyko įrengti stiklo dirbtuvę, kurioje Gedeonas Spiletas ir Herbertas, uolūs inžinieriaus padėjėjai, įknibę darbavosi kelias dienas.

Į stiklo sudėtį įeina smėlis, kreida ir soda (natrio karbonatas arba sulfatas). Pajūryje buvo kiek nori smėlio, iš klinčių nuogulų kolonistai gaminosi kreidą, iš dumblių — sodą, iš pirito — sieros rūgštį, o iš žemės gelmių ėmė akmens anglį, kuria buvo galima įkaitinti krosnį iki reikiamos temperatūros. Taigi Sairas Smitas turėjo visa, kas būtina stiklo gamybai.

Gal užvis sunkiausia buvo pasidirbti stiklo pūtėjo „lazdą"— penkių ar šešių pėdų ilgio geležinį vamzdelį, kurio vienu galu pakabinama ištirpytos stiklo masės. Tačiau Penkrofas paėmė ilgą plonos geležies lakštą, susuko jį nelyginant šautuvo vamzdį, ir netrukus kolonistai galėjo puikiausiai juo naudotis.

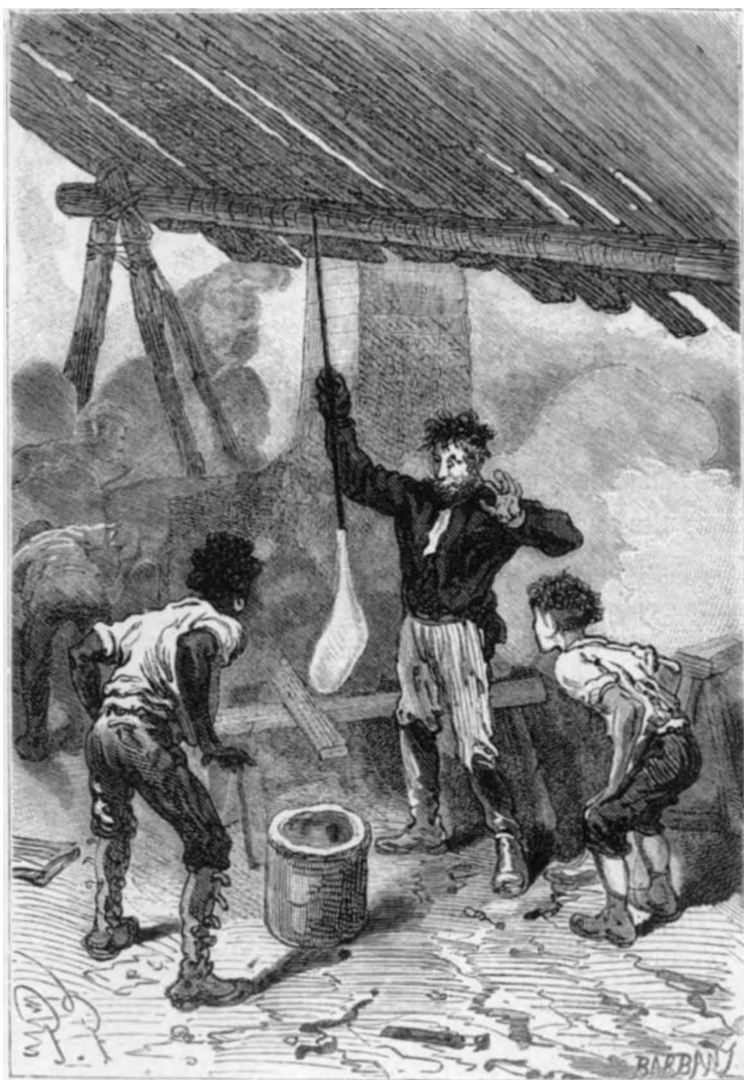
Kovo 28 dieną krosnis buvo įkaitinta. Stiklo gamintojai paėmė šimtą dalių smėlio, trisdešimt penkias dalis kreidos, keturiasdešimt dalių natrio sulfato, sumaišė su dviem trim dalim smulkiai sugrūstos anglies ir tą mišinį supylė į tigelius, padarytus iš ugniai atsparaus molio. Kai krosnyje, kur buvo aukšta temperatūra, visas tas mišinys ištirpo, tikriau sakant, pavirto tąsia tešla, Sairas Smitas vamzdeliu pakabino truputį stiklo masės ir ėmė ją vartalioti ant paruoštos tam reikalui metalinės plokštės, kad toji masė įgautų pūtimui patogią formą, o paskui padavė vamzdelį Herbertui, siūlydamas jam papūsti.

— Ar taip, kaip pučiami muilo burbulai?— paklausė jaunuolis.

— Lygiai taip,— atsakė inžinierius.

Herbertas įtraukė į plaučius oro ir, rūpestingai sukdamas rankose vamzdelį, atsargiai, bet stipriai ėmė pūsti stiklo burbuolę. Paskui buvo pridėta daugiau stiklo masės, ir netrukus burbuolė jau turėjo vieną pėdą skersmens. Tuomet Sairas Smitas paėmė iš jaunuolio rankų vamzdelį ir pradėjo jį siūbuoti lyg švytuoklę,— minkšta stiklo burbuolė ištįso ir įgavo kūgiško cilindro pavidalą.

Tokiu būdu pavyko išpūsti stiklinį cilindrą su dviem hemisferiniais galais, kuriuos kolonistai lengvai nupjovė

Pencroff produced the most amusing shapes.

aštriu peiliu, pavilgytu šaltame vandenyje; lygiai taip pat jie perpjovė cilindrą išilgai, vėl pakaitino, kol stiklas suminkštėjo, o tada jį padėjo ant metalinės plokštės ir iškočiojo mediniu velenėliu.

Taip buvo pagamintas langų stiklas. Penkiasdešimt kartų atlikę tą patį procesą, jie gavo penkiasdešimt lakštų stiklo. Ir pagaliau į Granitinių rūmų langus buvo įstatyti stiklai, nelabai skaidrūs, bet vis dėlto gerai praleidžiantys šviesą.

O stiklinių ir butelių dirbimas kolonistams buvo tikra pramoga. Viskas ėjo į apyvartą, nors kartais ir nepavykdavo labai gražiai padaryti. Penkrofas irgi paprašė leisti „papūsti",— ir koks jam tai buvo malonumas! Tiesa, jis pūtė taip smarkiai, kad jo kūriniai įgavo keisčiausias formas, bet jūrininkas nuoširdžiai jais žavėjosi.

Kartą kolonistai, išėję į ekspediciją, aptiko naujos rūšies medį, kuris dar labiau paįvairino jų maistą.

Tą dieną Sairas Smitas ir Herbertas iškeliavo pamedžioti į Tolimųjų Vakarų miškus, į kairįjį Gailestingumo upės krantą. Kaip paprastai, jaunuolis berte bėrė inžinieriui visokius klausimus, o šis mielai į juos atsakinėjo. Tačiau medžiojant, kaip ir kiekvieną kitą darbą dirbant, reikia būti atidžiam, antraip nieko nelaimėsi. Sairas Smitas ir šiaip nebuvo medžiotojas, o Herbertas šįkart labiau domėjosi chemija bei fizika, todėl nemaža kengūrų, kapivarų ir agučių išsigelbėjo nuo jų kulkų, nors buvo atsidūrę per šūvio atstumą. Diena jau slinko vakarop, ir atrodė, kad medžiotojai bus praleidę laiką be jokios naudos, tik staiga Herbertas sustojo ir džiaugsmingai šūktelėjo:

— Ak, misteri Sairai, tik pažiūrėkit į šitą medį!

Ir jis parodė inžinieriui medelį, panašų į krūmą, kurio kamienas buvo apaugęs žvynuota žieve, o lapai išmarginti lygiagretėmis gyslelėmis.

— Koks čia medis?— paklausė Sairas Smitas.— Jis panašus į nedidelę palmę.

— Tai *cycas revoluta*. Gamtos mokslų enciklopedijoje, kurią mes turime, yra jo piešinys.

— Bet tame krūme nematyti jokių vaisių.

— Vaisių nėra, misteri Sairai,— atsakė Herbertas,— užtat kamiene yra miltų, ir dabar gamta mus jais aprūpins.

— Vadinasi, čia cikamedis?

— Taip, cikamedis.

— Ką gi, drauguži, kol dar kviečiai neužderėję, šis radinys mums labai brangus. Imkimės darbo, ir duok dieve, kad tu nebūtum apsirikęs!

Herbertas neapsiriko. Jis prakirto medžio kamieną ir po akyta žieve rado miltingą šerdį su plaušinėmis pranaromis, per kurias ėjo tokios pat medžiagos koncentrinės rievės. Krakmolas buvo prisigėręs lipnių nemalonaus skonio sulčių, bet jas gana lengva pašalinti. Taip gaunami labai maistingi, puikūs miltai; kadaise iš Japonijos net įstatymais buvo draudžiama juos išvežti.

Kruopščiai apžiūrėję tą Tolimųjų Vakarų miškų dalį, kur augo *cycas revoluta*, Sairas Smitas ir Herbertas įkirto medžiuose žymes ir parsiskubino į Granitinius rūmus papasakoti draugams apie savo radinį.

Rytojaus dieną kolonistai išėjo miltų parsinešti, ir Penkrofas, kasdien vis labiau džiaugęsis sala, pasakė inžinieriui:

— Ar jums neatrodo, misteri Sairai, kad pasaulyje yra salų katastrofos ištiktiesiems?

— Ką jūs norite pasakyti, Penkrofai?

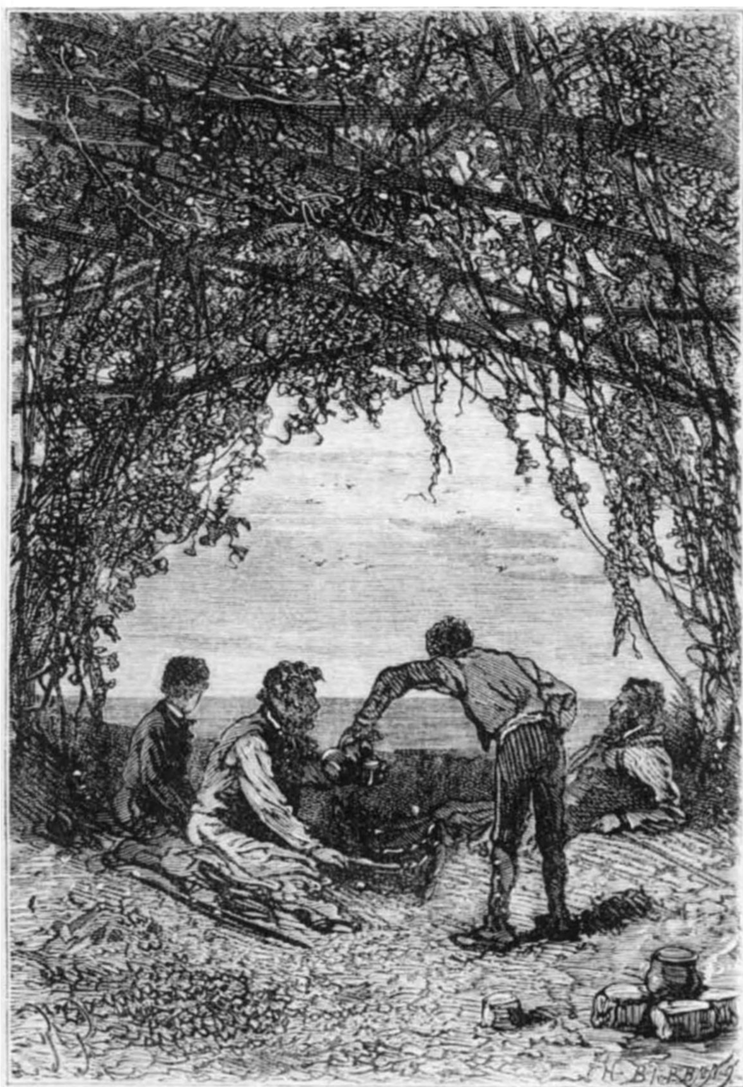
— Aš manau, kad pasaulyje yra tokių salų, prie kurių nebaisi jokia katastrofa,— tokiems vargšams kaip mes ten lengva išsisukti iš visų bėdų!

— Gali būti,— šypsodamasis atsakė Sairas Smitas.

— Taip ir yra, misteri Sairai,— tęsė Penkrofas,— ir aišku, kad Linkolno sala priklauso tokioms saloms.

Į Granitinius rūmus visi sugrįžo su didžiausia krūva cikamedžių kamienų. Inžinierius įtaisė presą, išspaudė lipnias sultis, sumišusias su krakmolinga medžiaga, ir gavo gana daug miltų, o Nabas iš jų netrukus iškepė tešlainių ir pudingo. Tos duonos skonis jiems priminė tikrą kvietinę duoną.

Onagrai, ožkos ir muflonai dabar kasdien duodavo kolonistams pieno, todėl reikėjo dažnai važinėti į aptvarą. Važiuodavo lengva karietėle, pasidirbta vietoj gre-

They chatted about the island and its remoteness.

mėzdiško vežimo. Kai ateidavo eilė vykti Penkrofui, jis drauge imdavo Jupą ir duodavo jam valdyti onagrus. Jupas pliauškindavo botagu, pavestą jam darbą kaip visuomet atlikdamas labai sumaniai.

Apskritai, tiek Granitiniuose rūmuose, tiek aptvare viskas klojosi kuo puikiausiai, ir jeigu kolonistai nebūtų buvę atskirti nuo tėvynės, tai nebūtų turėję kuo skųstis. Jie taip prisitaikė prie naujų gyvenimo sąlygų, taip apsiprato saloje, kad su liūdesiu ir apgailestavimu būtų palikę šį svetingą kraštą!

Tačiau žmogaus širdyje tokia stipri tėvynės meilė, jog kolonistai, vos užmatę kokį laivą, tuojau būtų pradėję signalizuoti, stengdamiesi atkreipti jo įgulos dėmesį, ir būtų išplaukę... O tuo tarpu jie gyveno be didelių rūpesčių ir greičiau bijojo, negu norėjo, kad jų gyvenimą sudrumstų koks nors įvykis.

Bet kas gali pasigirti, kad laimė amžina, kad tu apsaugotas nuo likimo staigmenų!

Kolonistai dažnai šnekėdavosi apie Linkolno salą, kurioje buvo išgyvenę jau daugiau kaip metus, ir kartą palietė vieną klausimą, vėliau turėjusį rimtų pasekmių.

Tai atsitiko balandžio 1-ąją, velykų sekmadienį. Sairas Smitas ir jo draugai tą dieną ilsėjosi ir meldėsi. Oras pasitaikė labai gražus, koks dažnai esti Šiaurės pusrutulyje spalio mėnesį.

Po pietų visi susirinko žalumynų lapinėje ant Plataus Akiračio plynaukštės ir žiūrėjo, kaip horizonte pamažu gęsta vakaro žara. Nabas vietoj kavos padavė šeivamedžio uogų gėrimo; tą arbatą gurkšnodami, kolonistai šnekučiavo apie salą, apie tai, kokia ji vieniša vidur Ramiojo vandenyno, tik staiga Gedeonas Spiletas paklausė:

— Sakykite, mielas Sairai, ar jūs nenustatėte mūsų salos padėties sekstantu, kurį radome dėžėje?

— Ne,— atsakė inžinierius.

— O juk vertėtų tai padaryti. Sekstantas yra tobulas prietaisas, su juo galima tiksliau nustatyti koordinates, negu tuo būdu, kaip jūs darėte.

— O kam?— paklausė Penkrofas.— Juk salos padėtis nepasikeis.

— Žinoma,— atsakė Gedeonas Spiletas,— bet kol neturėjome tobulo prietaiso, stebėjimai buvo netikslūs, o dabar rezultatus lengva patikrinti...

— Jūsų teisybė, mielas Spiletai,— tarė inžinierius,— reikėjo tai padaryti anksčiau, nors man atrodo, jeigu kiek ir suklydome, tai klaida neturėtų prašokti penkių laipsnių ilgumos arba platumos.

— O kas žino?— tęsė žurnalistas.— Kas žino, gal mes esame arčiau gyvenamos žemės, negu manome?

— Rytoj sužinosime,— atsakė Sairas Smitas.— Ir jeigu ne tie visi darbai, būtume jau seniai tai padarę.

— Na ir puiku,— tarė Penkrofas.— Misteris Sairas ne toks žmogus, kad galėtų apsirikti, ir jeigu sala nepasijudino iš vietos, tai ir dabar tebėra ten, kur jis sakė.

— Pamatysim.

Rytojaus dieną sekstantu buvo atlikti reikalingi stebėjimai ir patikrintos koordinatės, kurias inžinierius jau seniau buvo nustatęs.

Pradiniais duomenimis, Linkolno salos geografinė padėtis buvo tokia: tarp 150° ir 155° vakarų ilgumos, tarp 30° ir 35° pietų platumos.

Visiškai tikslūs apskaičiavimai parodė: 150°30′ vakarų ilgumos, 34° 57′ pietų platumos.

Taigi Sairas Smitas, nors ir neturėdamas tobulų matavimo prietaisų, pirmą kartą salos koordinates nustatė taip tiksliai, jog klaida neprašoko penkių laipsnių.

— Juk dabar mes turime ne tik sekstantą, bet ir atlasą,— tarė Gedeonas Spiletas.— Pažiūrėkim, brangusis Sairai, kurioje Ramiojo vandenyno vietoje yra Linkolno sala.

Herbertas atnešė atlasą, matyt, išleistą Prancūzijoje, kadangi vietovardžiai buvo surašyti prancūziškai.

Atskleidęs Ramiojo vandenyno žemėlapį, inžinierius su skriestuvu jau norėjo nustatyti salos vietą.

Staiga jis stabtelėjo ir tarė:

— Nagi čia, Ramiajame vandenyne, jau pažymėta sala.

— Sala! — sušuko Penkrofas.

— Aišku, tai mūsų sala?— tarė Gedeonas Spiletas.

— Ne,— atsakė inžinierius.— Toji sala yra šimtas penkiasdešimt trečiame laipsnyje ilgumos ir trisdešimt septintame laipsnyje vienuolika minučių platumos, taigi pustrečio laipsnio į vakarus ir du laipsniai į pietus nuo Linkolno salos.

— O kas tai per sala?— paklausė Herbertas.

— Taboro sala.

— Ar ji didelė?

— Ne, tai maža salelė, vieniša vidur Ramiojo vandenyno, joje turbūt dar niekas nėra lankęsis.

— O mes apsilankysime,— pareiškė Penkrofas.

— Mes?

— Taip, misteri Sairai. Pasidarysime didesnį laivą, su deniu, ir aš apsiimu jį valdyti. O ar toli mes nuo Taboro salos?

— Maždaug per šimtą penkiasdešimt mylių į šiaurės rytus,— atsakė Sairas Smitas.

— Šimtas penkiasdešimt mylių! Vieni niekai,— tarė Penkrofas.— Palankiam vėjui pučiant, būsime ten per porą dienų.

— O ko?— paklausė žurnalistas.

— Gi šiaip sau. Reikia juk pažiūrėti!

Po tokio atsakymo kolonistai nutarė, kad laivas bus padarytas ir kad jie leisis į kelionę spalio mėnesį, kai nusistovės gražūs orai.

Dešimtas skyrius

Laivo statyba.— Antroji pjūtis.— Sterblinių lokių medžioklė.— Naujas augalas, ne tiek naudingas, kiek malonus.— Banginis jūroje.— Žeberklas iš Vainjardo.— Banginis išdarinėtas.— Kam buvo panaudotos banginio raginės plokštelės.— Gegužės pabaigoje.— Penkrofui nieko netrūksta.

Jei Penkrofui į galvą šaudavo kokia nors mintis, jis tol nenusiramindavo, kol padarydavo ką sumanęs. Parūpo jam, pavyzdžiui, nukeliauti į Taboro salą, o tokiai kelionei buvo reikalingas gana didelis laivas, todėl teko imtis darbo ir darytis laivą.

Inžinierius nubraižė tokį laivo projektą, kuriam jūrininkas visiškai pritarė.

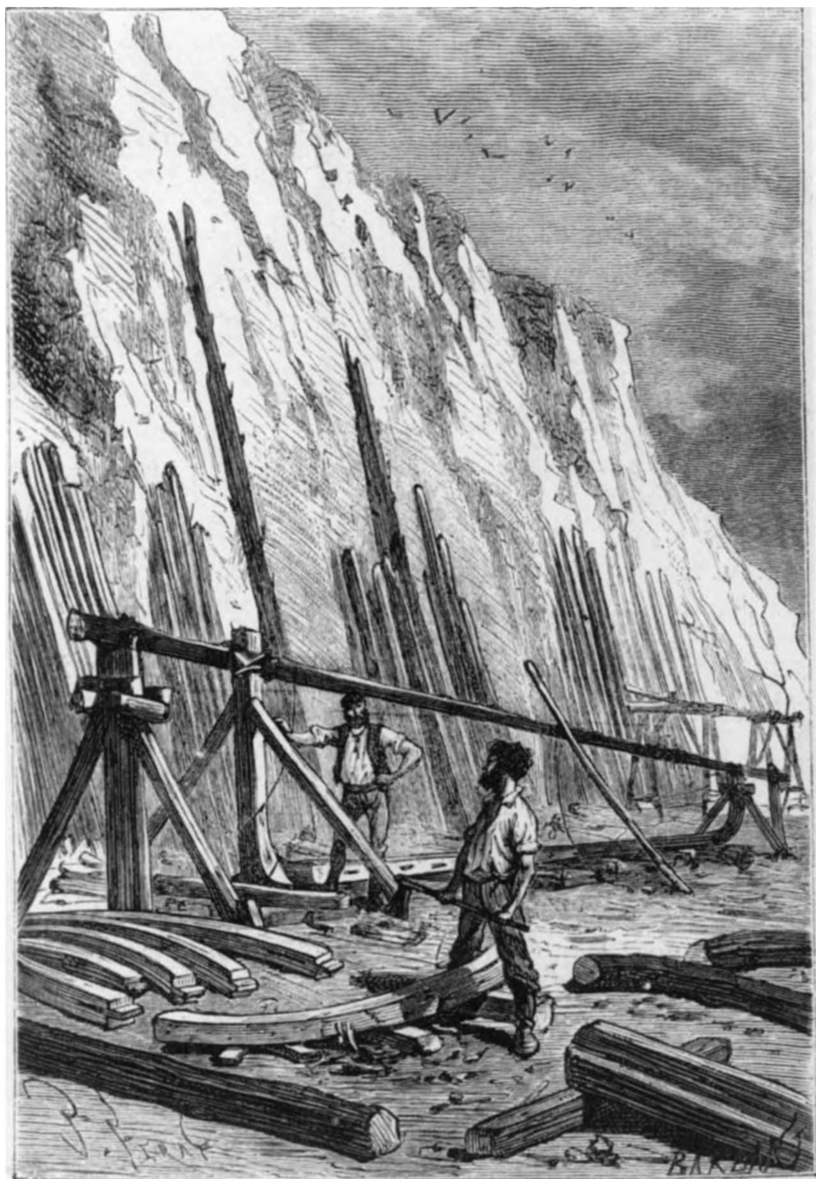
Laivas turėjo būti trisdešimt penkių pėdų ilgio ir devynių pėdų pločio, labai greitas, jeigu tik pavyks tinkamai išlenkti korpusą ir normali bus grimzlė — ne daugiau kaip šešios pėdos, nors dėl pastovumo laivas turi būti įgrimzdęs gana giliai. Denį buvo numatyta kloti ištisai, nuo laivo priešakio iki užpakalio, ir jame įrengti du liukus, per kuriuos bus galima nusileisti į dvi aklinai pertvertas kajutes. Statytojai ketino pritaisyti tiek burių, kiek jų turi didelis vienastiebis laivas,— įstrižą grotą, lotynišką foką, brifoką, topselį ir kliverį. Tos burės lengvai valdomos, su jomis nesunku manevruoti per audrą arba plaukti stačiai beidevindu. Ir pagaliau buvo nutarta laivo korpusą statyti su aukštais bortais, išorinio apkalimo lentas ne vieną ant kitos užleisti, o kalti suglaustinai, pirmiau jas pritaikyti prie netikrų španhautų ir tada pritvirtinti prie laivo griaučių.

O iš kokio medžio laivą statyti? Iš guobos ar iš pušies, kurių tiek daug auga saloje? Buvo nuspręsta statyti iš pušies,— tiesa, šis medis, anot dailidžių, labai skalus, bet užtat lengviau apdirbamas ir nebijo vandens.

Viską apgalvoję iki smulkmenų, kolonistai nutarė, kad laivo statybos imsis tiktai Sairas Smitas ir Penkrofas, nes iki pavasario dar buvo pusė metų. Gedeonas Spiletas ir Herbertas po senovei eis nuolat medžioti, o Nabas ir jo padėjėjas, dėdulė Jupas, dirbs namų ūkio darbus.

Taigi, apsisprendę statyti laivą iš pušies, kolonistai tuojau pat nukirto keliolika medžių, nutašė rąstus ir kaip tikri pjovėjai išpjovė lentas. O po savaitės nedidelėje lomelėje tarp Galerijų ir granitinio kalnagūbrio, kur buvo laivo statykla, jau gulėjo trisdešimt penkių pėdų ilgio sija — laivo kilis su achteršteveniu užpakalyje ir foršteveniu priešakyje.

Sairas Smitas apie laivų statymą, kaip ir apie daugelį kitų dalykų, neblogai nusimanė, tad pirmiausia nubraižė laivo brėžinį. Tiesa, jis turėjo puikų padėjėją — Penkrofą, kelerius metus dirbusį Bruklino laivų statyklose ir gerai pramokusį to darbo. Kruopščiai viską ap-

A keel, thirty-five feet in length.

skaičiavę, po ilgų svarstymų juodu nutarė padaryti papildomus španhautus.

Penkrofas, savaime suprantama, laivo statybos ėmėsi nepaprastai uoliai ir buvo pasiryžęs dirbti be jokios atvangos.

Bet vienas dalykas sykį privertė jį atsitraukti nuo stapelio, tiesa, tiktai vienai dienai. Tai buvo balandžio 15-ąją, kai jis nuėmė antrąjį kviečių derlių. Derlius buvo labai geras kaip ir pirmąjį kartą,— grūdų gavo tiek, kiek buvo numatyta.

— Penki saikai, misteri Sairai! — sušuko Penkrofas, rūpestingai paseikėjęs savo gėrybes.

— Penki saikai,— pakartojo inžinierius.— O viename saike — šimtas trisdešimt tūkstančių grūdų; vadinasi, iš viso bus šeši šimtai penkiasdešimt tūkstančių grūdų.

— Dabar visus grūdus pasėsime, tik truputėlį pasiliksime atsargai,— pasakė jūrininkas.

— Sutinku, Penkrofai. Ir jeigu derlius bus toks pat geras, mes gausime keturis tūkstančius saikų.

— Ir kepsime duoną?

— Kepsime duoną.

— Teks statyti malūną!

— Ir malūną pastatysime.

Todėl trečią kartą javams buvo paskirtas daug didesnis sklypas. Kuo rūpestingiausiai įdirbę žemę, kolonistai pasėjo kviečius. Kai tik lauko darbai buvo baigti, Penkrofas vėl grįžo prie laivo statybos.

O Gedeonas Spiletas ir Herbertas visą tą laiką medžiojo apylinkėse arba leisdavosi gilyn į neištirtas Tolimųjų Vakarų miškų tankmes, rankose laikydami kulkomis užtaisytus šautuvus. Ne kartą jie buvo nuklydę į neįžengiamus brūzgynus, kur medžiai augo vienas šalia kito, tarsi jiems nebūtų užtekę vietos. Tyrinėti tokius tankumynus buvo baisiai sunku, ir žurnalistas visuomet nešdavosi kompasą, kadangi saulės spinduliai beveik negalėjo prasiskverbti pro tankias šakas ir buvo lengva paklysti. Žvėrių ir paukščių, suprantama, čia pasitaikydavo mažiau, nes tokiose tankynėse jiems buvo per ankšta. Vis dėlto antrojoje balandžio mėnesio pusėje medžiotojams pavyko nušauti tris didelius žolėdžius. Tai buvo

sterbliniai lokiai, kuriuos kolonistai vienąsyk jau buvo matę šiauriniame ežero krante. Žvėrys bandė nuo medžiotojų pasislėpti už tankių šakų, bet taikliais šūviais buvo nudėti. Jų kailius medžiotojai parsinešė į Granitinius rūmus, sieros rūgštimi išdirbo, išraugino, ir jie pasidarė tinkami naudojimui.

Kartą medžiojant pasisekė užeiti dar vieną labai vertingą daiktą, nors tas radinys buvo visai kitokio pobūdžio; atradimo garbė priklausė Gedeonui Spiletui.

Tai atsitiko balandžio 30 dieną. Medžiotojai nužygiavo Tolimųjų Vakarų mišku į pietvakarius, ir žurnalistas, kokiais penkiasdešimčia žingsnių pralenkęs Herbertą, staiga išėjo į laukymę — medžiai čia tarytum prasiskyrė, laisvai praleisdami saulės spindulius.

Gedeoną Spiletą nustebino keistas aromatas: gardžiai kvepėjo kažkokie augalai, apkibę žiedų kekėmis, su tiesiais, lieknais stiebais ir mažulyčių sėklelių dėžutėmis. Žurnalistas nusiskynė porą stiebų ir, grįžęs pas jaunuolį, tarė:

— Pažiūrėk, Herbertai, kas čia?

— Kur jūs tuos žiedus skynėte, misteri Spiletai?

— Nagi ten, laukymėje, tenai jų pilna.

— Koks bus dėkingas jums Penkrofas už šitą radinį, misteri Spiletai!

— Nejaugi čia tabakas?

— Taip, nors ir ne pats geriausias, bet vis dėlto tabakas.

— Kaip nudžiugs Penkrofas! Tačiau viską jis vienas negi surūkys, velniai rautų! Paliks ir mums!

— Žinote ką, misteri Spiletai, kol kas Penkrofui apie radinį nieko nesakykime,— pasiūlė Herbertas.— Mes paruošime tabaką ir vieną gražią dieną įteiksime jam prikimštą pypkę.

— Puikiai sugalvota, Herbertai, ir tuomet mūsų bičiuliui Penkrofui nieko šiame pasaulyje nebetruks.

Žurnalistas ir Herbertas priskynė didžiulį glėbį brangiųjų lapų ir parnešė į Granitinius rūmus kaip kontrabandą — taip slaptai, tarsi Penkrofas būtų buvęs koks muitininkas. Sairui Smitui ir Nabui tą paslaptį juodu pasakė, o jūrininkas nieko nenumanė visą tą laiką, kol

ploni lapai buvo išdžiovinti, supjaustyti ir pašutinti ant karštų akmenų. Praėjo koks mėnuo, bet viską pavyko padaryti taip, kad Penkrofas nieko nepastebėjo: jis su didžiausiu atsidėjimu statė savo botą ir namo pareidavo tik vėlai vakare.

Gegužės 1 dieną jam vis dėlto teko nutraukti mėgstamąjį darbą ir kartu su savo draugais medžioti vieną retą gyvūną.

Jau kelios dienos atviroje jūroje, per porą ar trejetą mylių nuo Linkolno salos krantų, plaukiojo milžiniškas banginis. Matyt, jis priklausė pietinių arba Kapo banginių veislei.

— Kaip čia mums reikėtų tą banginį nusmeigti?— kartą pasakė jūrininkas.— Jei turėtume tinkamą laivą ir stiprų žeberklą, aš pirmas pasiūlyčiau: „Einam banginio medžioti,— savęs nepagailėsiu, bet jį nudėsiu."

— Norėčiau pamatyti, Penkrofai, kaip jūs mėtote žeberklą,— tarė Gedeonas Spiletas.— Tikriausiai būtų labai įdomu.

— Labai įdomu ir labai pavojinga. Bet mes esame beginkliai,— pasakė inžinierius,— todėl apie banginį nėra ko nė galvoti.

— Aš tik stebiuosi,— tęsė žurnalistas,— kaip banginis atklydo į tokias platumas.

— Ko čia stebėtis, misteri Spiletai?— užginčijo Herbertas.— Juk mes esame kaip tik toje Ramiojo vandenyno dalyje, kurią anglų ir amerikiečių žvejai vadina „banginių lauku",— būtent čia, tarp Naujosios Zelandijos ir Pietų Amerikos, pasitaiko daugiausia Pietų pusrutulio banginių.

— Kas tiesa, tai tiesa,— įsiterpė Penkrofas,— ir aš tiesiog negaliu suprasti, kodėl čia jų taip mažai. Tarp kitko, kokia iš jų nauda, jeigu negalima prie jų prieiti.

Ir Penkrofas dūsaudamas ėmėsi savo darbo, kadangi kiekvienas jūrininkas yra apsigimęs žvejys, ir jeigu žūklė teikia juo didesnį malonumą, juo daugiau sugauni žuvies, tai spręskite patys, ką turi jausti žeberklininkas, matydamas banginį.

Dar nieko, jeigu čia būtų vien tik malonumas! Bet kolonistai gerai žinojo, kokį puikų grobį išleidžia iš savo

ıankų, kaip jiems praverstų banginio taukai ir raginės plokštelės.

O banginis tarytum visai nė negalvojo nuo salos pasišalinti. Kolonistai jį stebėjo tai nuo Plataus Akiračio plynaukštės, tai pro Granitinių rūmų langus; kai Herbertas ir Gedeonas Spiletas nebūdavo išėję į medžioklę, juodu nuolat žvalgydavosi pro žiūroną, o kartais iš virtuvės ateidavo pasižiūrėti ir Nabas.

Pakliuvęs į plačią Sąjungos įlanką, banginis smarkiai vagojo jos vandenis tarp Žandikaulio ir Nago kyšulių. Jis yrėsi nepaprastai galingu uodegos peleku, kuriuo tarsi pasispirdavo, nerdamas į priekį lyg kokiais šuoliais ir plaukdamas dideliu greičiu, bent po dvylika mylių per valandą. Kartais jis tiek prisiartindavo prie salos, jog būdavo gerai matomas. Pasirodė, kad tai tikras pietų banginis: jis buvo visas juodas, o galva labiau priplota, negu Šiaurės pusrutulio banginių.

Kolonistai matė, kaip pro švirkšles aukštai iškildavo garų debesis... arba vandens fontanas, kadangi, nors ir labai keista, gamtininkai ir banginių medžiotojai iki šiol dėl to ginčijasi. Ką gi jis išpurkščia — garus ar vandenį? Spėjama, kad tai garai, kurie šaltame ore pavirsta vandens purslais ir krinta žemyn.

Žodžiu, tas milžiniškas žinduolis neišėjo kolonistams iš galvos. Ypač jis viliojo Penkrofą, kartais net atitraukdamas nuo darbo. Pagaliau jūrininkas paliovė bet kuo kitu domėtis, tiktai vis galvojo, kaip sugavus banginį,— taip mažas vaikas negali nurimti, įsigeidęs kokio užginto daikto. Jūrininkas banginį net sapnuodavo, ir jeigu jis būtų turėjęs žeberklą, jeigu būtų buvęs baigtas statyti botas, tai jis, žinoma, nesvyruodamas būtų išplaukęs į jūrą banginio medžioti.

Bet tai, ko negalėjo padaryti kolonistai, padarė atsitiktinumas. Gegužės 3 dieną pasigirdo šauksmai: Nabas, stovėjęs prie virtuvės lango ir stebėjęs jūrą, pranešė, kad banginis užplaukęs ant seklumos.

Herbertas ir Gedeonas Spiletas, jau pasirengę eiti į medžioklę, numetė šautuvus, Penkrofas sviedė šalin kirvį, Sairas Smitas ir Nabas taip pat prisidėjo prie draugų, ir visi leidosi bėgti prie seklumos, kur gulėjo banginis.

Vanduo buvo nuslūgęs, o jis tįsojo ant smėlio seklumos prie Radinio kyšulio, per trejetą mylių nuo Granitinių rūmų. Matyt, banginiui buvo nelengva iš ten išsikapstyti. Šiaip ar taip, draugai nutarė kuo greičiausiai užkirsti visus kelius, kad jam nepavyktų paspukti.

Bėgdami prie kyšulio, kolonistai pasiėmė ietis ir lazdas su geležiniais antgaliais. Tiltu perėję per Gailestingumo upę į dešinįjį jos krantą, jie nuskubėjo smėlėtu pajūriu ir po dvidešimties minučių atsidūrė šalia didžiulio gyvūno, viršum kurio sūkuriavo ištisas debesis paukščių.

— Kokia pabaisa! — sušuko Nabas.

Iš tiesų, tas pietinių jūrų banginis buvo tikras milžinas. Jis turėjo aštuoniasdešimt pėdų ilgio ir svėrė turbūt ne mažiau kaip šimtą penkiasdešimt tūkstančių svarų.

Pabaisa gulėjo ant seklumos, nemataškavo uodega, nesistengė nuplaukti, kol vanduo dar tebebuvo gana aukštai pakilęs.

Prasidėjus atoslūgiui, kolonistai apėjo aplink banginį ir suprato, kodėl jis guli nejudėdamas.

Banginis buvo nebegyvas: kairiajame jo šone kolonistai išvydo smygsantį žeberklą.

— Vadinasi, į šį kraštą kartais atplaukia banginių medžiotojų laivai! — guviai tarė Gedeonas Spiletas.

— Kodėl jums taip atrodo? — paklausė jūrininkas.

— Nagi šis žeberklas...

— Et misteri Spiletai, tai nieko nereiškia, — atsakė Penkrofas. — Kai kada banginis ir tūkstantį mylių nuplaukia su žeberklu šone; gali būti, kad šis banginis sužeistas pačioje Atlanto šiaurėje, o mirti jis atplaukė į Ramiojo vandenyno pietus.

— O vis dėlto... — vėl prabilo Gedeonas Spiletas, neįtikintas Penkrofo žodžių.

— Tai labai galimas dalykas, — pasakė Sairas Smitas. — Bet pirmiausia apžiūrėkime žeberklą. Gal banginių medžiotojai savo papročiu bus jame išraižę savo laivo vardą.

Ir tikrai, ištraukęs iš banginio šono žeberklą, Penkrofas perskaitė tokį įrašą:

„Marija Stela". Vainjardas." [1]

— Laivas iš Vainjardo! Iš mano gimtinės! — sušuko jūrininkas.—„Marija Stela"! Dievaži, tai puikus banginių medžiojimo laivas. Labai gerai jį pažįstu. Ak, mano mieli, laivas iš Vainjardo, banginių medžiojimo laivas iš Vainjardo!

Ir jūrininkas, žeberklu mosikuodamas, susijaudinęs kartojo savo gimtojo uosto vardą, taip brangų jo širdžiai.

Nebuvo ko tikėtis, kad galėtų atplaukti „Marija Stela" ir kad to laivo įgula pareikalautų atiduoti banginį, sužeistą tų medžiotojų žeberklu, todėl kolonistai nutarė banginį sukapoti į dalis, kol jis dar nepradėjo pūti. Plėšrieji paukščiai, jau kelias dienas sekę tokį puikų grobį, dabar pulkais apspito nebegyvą banginį, bet kolonistai juos nubaidė šūviais.

Paaiškėjo, kad jų buvo rasta banginio patelė. Iš jos spenių bėgo pienas, o tas pienas, gamtininko Difenbacho nuomone, galįs atstoti karvės pieną, nuo kurio nesiskiriąs nei skoniu, nei spalva, nei tirštumu.

Penkrofas seniau buvo tarnavęs banginių medžiojimo laive, todėl dabar žiūrėjo, kad banginis būtų dorojamas pagal visas taisykles. Darbas buvo nelabai malonus ir užtruko tris dienas, bet nė vienas jo nevengė — darbavosi net Gędeonas Spiletas, anot Penkrofo, „sugebantis išsisukti iš bet kokios bėdos".

Banginio riebalus kolonistai supjaustė vienodomis pustrečios pėdos storio paltimis, paskui jas sukapojo mažesniais gabalais, po kokį tūkstantį svarų, ir sulydė didžiuliuose moliniuose puoduose, kuriuos atsivežė į darbo vietą, nenorėdami užteršti Plataus Akiračio plynaukštės apylinkių. Taukų buvo prilydyta trečdaliu mažiau, bet vis dėlto jų atsargos susidarė gana didelės: vien iš liežuvio jie gavo šešis tūkstančius svarų taukų, o iš apatinės lūpos — keturis tūkstančius svarų.

Kolonistams pravertė ne tik taukai, kurių turėjo ilgai užtekti stearino ir glicerino gamybai,— galėjo būti panaudotos ir banginio raginės plokštelės, nors Graniti-

---

[1] Uostas Niujorko valstijoje.— *Aut. past.*

nių rūmų gyventojams nebuvo reikalingi nei skėčiai, nei korsetai. Banginio žiotyse abipus viršutinio žandikaulio karojo po ištisą eilę elastingų raginių plokštelių,— iš viso jų buvo apie aštuonis šimtus. Plokštelės į apačią ėjo siauryn, ir jų eilės atrodė panašios į dvejas milžiniškas „šukas" su šešių pėdų ilgio dantimis. Tos šukos sulaiko didžiulę daugybę mikroskopinių gyvūnėlių, žuvyčių ir minkštakūnių, kuriais banginis minta.

Su pasitenkinimu užbaigę darbą ir palikę išmėsinėtą banginį rajūnams paukščiams, kurie turėjo greit jį visą sunaikinti, kolonistai grįžo namo prie kasdieninio savo užsiėmimo.

Tačiau Sairas Smitas, prieš imdamasis laivo statybos darbų, įniko kažką dirbti iš banginio raginių plokštelių; žiūrėdami į jį, draugai negalėjo tverti smalsumu. Paėmęs tuziną plokštelių, kiekvieną jis supjaustė į šešias lygias dalis ir jų galus nusmailino.

— Ką su jomis veiksime, misteri Smitai?— paklausė Herbertas, kai inžinierius baigė drožinėti plokšteles.

— Medžiosime vilkus, lapes ir net jaguarus,— atsakė Sairas Smitas.

— Dabar?

— Ne, žiemą, kai mums padės ledas.

— Nieko nesuprantu...— tarė Herbertas.

— Tuojau suprasi, dranguži,— atsakė inžinierius.— Ne aš išradau šį dalyką — tokius įtaisus plačiai vartoja medžiotojai aleutai toje Amerikos dalyje, kuri priklauso rusams [1]. Taigi, mano bičiuliai, kai tik prasidės šalčiai, aš visas šitas plokšteles sulenksiu kaip žiedus ir laistysiu vandeniu tol, kol jos apšals ledo sluoksniu ir nebegalės išsitiesti; paskui jų prikamšysiu į riebalų gabalus ir išmėtysiu ant sniego. Kas gi pasidarys, jeigu alkanas žvėris praris tokią plokštelę? Ogi ledas jo pilve nuo šilumos ištirps, plokštelė išsities, ir smailūs jos galai pervers grobuonies vidurius.

— Gerai sugalvota! — šūktelėjo Penkrofas.

---

[1] Aliaska 1741 metais buvo atrasta rusų ir priklausė Rusijai, bet 1867 metais caro vyriausybė ją su Aleutų salomis pardavė Jungtinėms Amerikos Valstijoms.

— Taip mes pataupysime paraką ir kulkas,— pridūrė Sairas Smitas.

— Tai kur kas geriau už spąstus! — įsiterpė Nabas.

— Ką gi, palauksim žiemos!

— Palauksim žiemos.

Tuo tarpu laivo statyba ėjo gana sparčiai, ir į mėnesio pabaigą jis jau buvo pusiau apkaltas. Jau dabar buvo galima pasakyti, kad laivas išeis puikus ir gerai laikysis ant vandens.

Penkrofas dirbo su neapsakomu užsidegimu, ir tik toks geležinės sveikatos žmogus galėjo įveikti nuovargį; o tuo tarpu jo draugai, kaip atpildą už visą tą triūsą, ruošė jam malonią staigmeną, ir gegužės 31 dieną jūrininkui buvo lemta patirti kone didžiausią džiaugsmą savo gyvenime.

Tą dieną Penkrofas, pavalgęs pietų, jau buvo besikeliąs iš užstalės, tik staiga pajuto, jog kažkas uždėjo jam ant peties ranką.

Tai buvo Gedeonas Spiletas. Jis tarė:

— Palaukit, brangusis Penkrofai, kur taip bėgate? O desertas?

— Ačiū, misteri Spiletai,— atsakė jūrininkas,— aš neturiu laiko.

— Gal nors kavos puoduką, drauguži?

— Nenoriu.

— Tai gal pypkutę?

Penkrofas staiga pašoko, platus ir malonus jo veidas išbalo, kai jis pamatė, jog žurnalistas jam duoda prikimštą pypkę, o Herbertas — žariją.

Jūrininkas norėjo kažką pasakyti, bet neįstengė ištarti nė žodžio; jis pagriebė pypkę, įsikandęs užsidegė į žariją ir keletą kartų patraukė.

Melsvi kvapnūs dūmai kaip debesis ėmė virsti kamuoliais, o pro tą debesį pasigirdo džiaugsmingas balsas:

— Tabakas, tikras tabakas!

— Taip, Penkrofai,— atsiliepė Sairas Smitas,— ir labai geras tabakas!

— O viešpatie! O sutvėrėjau! — sušuko jūrininkas.— Dabar mūsų saloje yra visko, ko tik širdis geidžia!

Ir Penkrofas rūkė, rūkė nepaliaudamas.

"Tobacco! Real tobacco!"

— O kas tabaką rado?— paklausė jis staiga.— Žinoma, tu, Herbertai.

— Ne, Penkrofai, misteris Spiletas.

— Misteris Spiletas! — sušuko jūrininkas, spausdamas glėbyje žurnalistą, kuriam dar niekuomet nebuvo tekę pakliūti į tokias reples.

— Oi, Penkrofai,— sudejavo Gedeonas Spiletas, vos atgaudamas kvapą.— Padėkokite ir Herbertui, kuris tabaką pažino, ir Sairui Smitui, kuris jį paruošė, ir Nabui, kuriam buvo taip sunku laikyti liežuvį už dantų.

— Taip, mano bičiuliai, aš jums būtinai atsidėkosiu. Kol mirsiu neužmiršiu!

Vienuoliktas skyrius

Žiema.— Vilnos vėlimas.— Vėlykla.— Penkrofui neduoda ramybės viena mintis.— Banginio raginių plokštelių jaukai.— Kaip gali pasitarnauti albatrosas.— Ateities kuras.— Topas ir Jupas.— Audra.— Sugriovimai paukštyne.— Išvyka į pelkę.— Sairas Smitas pasilieka namie.— Šulinio tyrinėjimas.

Žiema prasidėjo birželio mėnesį,— tas mėnuo Pietų pusrutulyje panašus į šiaurinių platumų gruodį. Laikas buvo pasirūpinti šiltais ir patvariais drabužiais.

Kolonistai prikirpo nuo muflonų vilnos, ir dabar reikėjo iš tos brangios žaliavos pasigaminti drabužiams medžiagos.

Savaime suprantama, Sairas Smitas neturėjo nei karšiamųjų, nei veliamųjų, nei verpiamųjų, nei kitokių mašinų, nei audžiamųjų staklių, todėl buvo priverstas tenkintis paprasčiausiomis priemonėmis, kad nereikėtų nei verpti, nei austi. Jis nusprendė pasinaudoti tuo, kad vilna nuo glamžymo veliasi, jos plaukeliai susikabina ir susipina,— tokiu būdu gaminamas veltinis. Taigi veltinio buvo galima pasidaryti visai paprastai ir, veliant vilną, gauti šiurkščios, bet labai šiltos medžiagos. Muflonų vilna buvo trumpa, o veltiniui velti kaip tik tokia ir reikalinga.

Inžinierius su savo draugais, neišskiriant nė Penkrofo, kuriam teko dar kartą nutraukti boto statybą, ėmėsi pa-

rengiamųjų darbų. Pirmiausia reikėjo iš vilnos pašalinti riebiąsias medžiagas, vadinamas riebaliniu prakaitu. Kolonistai taip ir padarė: sudėjo vilną į kubilus, pripiltus vandens, pašildyto iki septyniasdešimties laipsnių, ir mirkė ištisą parą, po to gerai išplovė sodos tirpale, su presu išspaudė, ir vilna buvo paruošta vėlimui. Iš jos kolonistai galėjo velti veltinį — tankią, bet šiurkščią medžiagą, neturinčią didelės vertės pramoninguose Europos bei Amerikos centruose, tačiau labai brangią „Linkolno salos rinkoje".

Veltinys žinomas jau nuo senų laikų — pirmieji milai buvo daromi tokiu pat būdu, kaip darė Sairas Smitas.

Inžinieriui labai pravertė technikos mokslų žinios, kai jis ėmėsi dirbti veliamąją mašiną. Į vėlyklą jis sumaniai įkinkė krioklį, kurio varomoji jėga ligi tol niekam nebuvo naudojama.

Mašina išėjo baisiai senoviška. Didelis velenas su gumbais, kurie tai pakeldavo, tai nuleisdavo statmenus volelius, dėžės vilnai, kurią tie voleliai plūkė, tvirti mediniai rėmai, jungiantys visą tą įrengimą,— štai kokia buvo ši mašina ilgus amžius, kol išradėjai volelius pakeitė kompresoriais, kol buvo paliauta vilną velti, o imta leisti ją per velenus.

Darbui vadovavo Sairas Smitas, ir viskas ėjo kuo puikiausiai. Vilna prieš vėlimą buvo vilgoma muilinu vandeniu, kad jos plaukeliai pasidarytų slidūs ir minkšti, kad geriau vienas su kitu susikabintų ir veliami netrūkinėtų; tie plaukeliai labai nelygūs, su vagutėmis ir gumburėliais, todėl susipynė ir susivėlė taip standžiai, jog iš vėlyklos buvo gauta stora medžiaga, tinkama ir antklodėms, ir drabužiams. Žinoma, ji negalėjo prilygti audiniams iš merinosų vilnos, muslinui, škotiškam kašmirui, štofui, ripsui, kiniškam atlasui, Orleano vilnai, alpakai, plonai gelumbei, flanelei. Tai buvo „Linkolno veltinys", ir Linkolno salos pramonė praturtėjo dar viena šaka.

Dabar kolonistai turėjo patvarius drabužius, miegodavo užsikloję antklodėmis ir galėjo be baimės laukti žiemos.

Apie birželio 20 dieną prasidėjo tikri šalčiai, ir Penkrofas, nors ir labai nenoromis, buvo priverstas nutraukti boto statybą, tačiau jis pasiryžo iki pavasario jį kaip nors užbaigti.

Jūrininką įkyriai persekiojo viena mintis — ištirti Taboro salą, bet Sairas Smitas tokiai kelionei nepritarė. Jo manymu, tai buvo tiktai tuščias smalsumas: kas gi gali jiems padėti uolėtoje salelėje, kuri tokia skurdi ir dyka? Inžinierių graužė nerimas, kad Penkrofas ketina menku laivuku nuplaukti šimtą penkiasdešimt mylių per nežinomą vandenyną. O kas bus, jeigu botas, išplaukęs į atvirą jūrą, nepasieks Taboro salos, o sugrįžti į Linkolno salą nebegalės? Kas tuomet ištiks keleivius vidur neramaus vandenyno, kur pilna pavojų? Sairas Smitas dažnai kalbėjo apie tai Penkrofui, bet jūrininkas su kažkokiu nesuprantamu užsispyrimu gynė savo sumanymą turbūt ir pats gerai nesuvokdamas, kodėl taip spiriasi.

— Kaipgi šitaip, mano mielas,— kartą jam pasakė inžinierius,— jūs taip gyrėte Linkolno salą, gailėjotės, kad reikės kada nors ją palikti, o dabar pats norite iš jos išvykti.

— Tiktai kelioms dienoms,— atsakė Penkrofas,— tiktai kelioms dienoms, misteri Sairai. Nuplauksiu tenai ir tuojau pasuksiu atgal, tik pažiūrėsiu, kas tai per salelė!

— Betgi jos negalima nė palyginti su Linkolno sala!

— Aš tuo visiškai tikiu.

— Tai kam jums rizikuoti?

— Noriu sužinoti, kas ten Taboro saloje dedasi.

— Nieko ypatingo ten nėra ir negali būti!

— Kas žino!

— Na, o jeigu pakils audra?

— Pavasarį jų nėra ko bijoti,— atsakė Penkrofas.— Bet kadangi reikia viską numatyti, misteri Smitai, aš prašau su manim į tą kelionę leisti vien tiktai Herbertą.

— Paklausykit, Penkrofai,— tarė inžinierius, padėjęs jam ant peties ranką,— jeigu jums ir tam jaunuoliui, kurį likimas padarė mūsų visų sūnumi, atsitiktų kokia nelaimė, mes niekur nerastume jokios paguodos.

— Misteri Sairai,— su nepalaužiamu pasitikėjimu atsakė Penkrofas,— mes niekados jums nepadarysime tokio

sielvarto. O atėjus laikui, apie tai dar pasikalbėsime. Bet aš esu tikras, kai jūs pamatysite, kaip tvirtai bus pastatytas ir kaip gerai įrengtas mūsų botas, kai juo apiplauksime aplink savo salą,— juk mes tai padarysime visi drauge,— ir jūs įsitikinsite, kaip jis tinka jūrų kelionėms, tai esu tikras, jog leisite man vykti ramia širdimi. Galiu drąsiai pasakyti, kad jūsų laivas išeis tikrai puikus!

— Geriau sakykite, *mūsų* laivas, Penkrofai,— atsiliepė inžinierius, jūrininko žodžių visiškai nuginkluotas.

Tuo pokalbis ir pasibaigė, nors vėliau dar ne kartą buvo atnaujintas, bet nei Sairas Smitas, nei jūrininkas vienas kito neįtikino.

Birželio pabaigoje pasnigo. Kolonistai iš anksto buvo paruošę aptvare didelę atsargą pašaro, todėl dabar nebebuvo reikalo kasdien pas gyvulius važinėti, ir jie nutarė ten lankytis vieną kart per savaitę.

Vėl buvo paspęsti žabangai ir pirmą kartą išbandyta Sairo Smito išmonė. Iš banginio raginių plokštelių sulenktus žiedus medžiotojai apšaldė ledu ir storai ištepė taukais, paskui išmėtė pamiškėje, toje vietoje, kur paprastai eidavo prie ežero žvėrys.

Inžinierius buvo patenkintas — aleutų žvejų išradimas pasirodė labai veiksmingas. Jaukus prarijo koks tuzinas lapių, keli šernai ir net jaguaras: raginės plokštelės jiems visiems prabadė pilvus.

Reikia papasakoti, kaip kolonistai pirmą sykį pabandė užmegzti ryšį su tolimuoju pasauliu.

Gedeonas Spiletas jau seniai galvojo, ar nevertėtų įmesti į jūrą butelį su rašteliu, kurį srovė galbūt nuneštų prie gyvenamų krantų, arba gal pasiųsti kokią žinią su balandžiu. Bet argi galima pasikliauti balandžiais arba buteliu: juk sala nuo kitų žemių buvo per tūkstantį du šimtus mylių! Ne, ko nors tikėtis būtų gryna beprotystė.

Birželio 30 dieną kolonistams, nors ir gana sunkiai, pavyko sugauti albatrosą, kurį Herbertas šautuvo šūviu buvo lengvai sužeidęs į koją. Paukštis buvo stambus, jo sparnų plotis siekė dešimt pėdų; albatrosai gali perskristi net per Ramųjį vandenyną.

Herbertas labai norėjo tą gražuolį paukštį pasilaikyti sau,— jo žaizda greit užgijo, ir jaunuolis svajojo jį prijaukinti,— bet Gedeonas Spiletas įtikino, kad negalima praleisti progos užmegzti ryšį su Ramiojo vandenyno pakrante, kad toks pasiuntinys galėtų ten nunešti žinią, todėl Herbertas turėjo nusileisti: mat jeigu albatrosas atskrido iš gyvenamo krašto, reikia tiktai duoti jam laisvę, ir jis tuojau grįš į gimtąsias vietas.

Galbūt Gedeonas Spiletas, kurio sieloje kartais pabusdavo žurnalisto polinkiai, su mielu noru būtų pasiuntęs likimo valiai įdomų pasakojimą apie Linkolno salos kolonistų nuotykius. Kokia tai būtų sensacija, kokio pasisekimo susilauktų „Niujork Herald" nuolatinis korespondentas! Skaitytojai plėšte plėštų vienas kitam iš rankų laikraščio numerį su tuo straipsniu, jeigu tik jis pakliūtų vyriausiajam redaktoriui, gerbiamajam Džonui Benetui!

Gedeonas Spiletas parašė trumpą korespondenciją ir įdėjo į neperšlampamo audeklo maišelį kartu su prašymu pasiųsti tą radinį į „Niujork Herald" redakciją. Maišelį kolonistai pririšo albatrosui prie kaklo, o ne prie kojos, kadangi albatrosas mėgsta ilsėtis jūros paviršiuje, paskui tą greitasparnį pasiuntinį paleido ir susijaudinę tol jį stebėjo, kol jis pranyko ūkanotoje padangėje toli vakaruose.

— Kur jis skrenda?— paklausė Penkrofas.

— Naujosios Zelandijos link,— atsakė Herbertas.

— Laimingos kelionės! — šūktelėjo jūrininkas, nors ir nelabai ko tikėdamasis iš tokio laiškanešio.

Žiemą kolonistai darbavosi daugiausia namie: lopė drabužius, dirbo įvairius naujus daiktus; jie pasiuvo botui bures, iškirptas iš aerostato pūslės, kuri, rodės, niekad nesibaigs...

Liepos mėnesį užėjo smarkūs šalčiai, bet Granitiniuose rūmuose buvo šilta — kolonistai negailėjo kuro. Didžiojoje salėje Sairas Smitas įtaisė antrą židinį, prie jo draugai ir leisdavo ilgus žiemos vakarus. Laikas ėjo naudingai: dirbdami visi šnekučiuodavosi, o laisvalaikiu skaitydavo.

Kolonistai jausdavo tikrą palaimą, kai po sočių pietų susėsdavo skaidriai žvakių apšviestoje salėje prie besikūrenančio židinio ir, gurkšnodami šeivamedžio uogų „kavą", rūkydami kvepiantį tabaką, klausydavosi, kaip už Granitinių rūmų langų staugia audra. Jie buvo visiškai patenkinti, jeigu tik žmonės gali jaustis visiškai patenkinti, atsidūrę toli nuo savo artimųjų, neįmanydami net duoti apie save žinios. Ir jie visuomet šnekėdavo apie savo tėvynę, apie tolimus bičiulius, apie galingą Amerikos respubliką ir didėjančią jos reikšmę, ir Sairas Smitas, gerai nusivokdamas apie Jungtinių Valstijų vidaus padėtį, daug ką draugams pasakodavo, išdėstydamas jiems savo mintis bei išvadas, ir visi jo klausydavo didžiai susidomėję.

Kartą Gedeonas Spiletas paklausė:

— Ar jums neatrodo, mielas Sairai, kad nuolatinė pramonės ir technikos pažanga, apie kurią jūs kalbate, anksčiau ar vėliau prieis galą?

— Prieis galą! O kodėl, jūsų manymu, turėtų taip atsitikti?

— Todėl, kad nebebus akmens anglies, kuri iš tikrųjų yra pats vertingiausias iš visų žemės turtų!

— Sutinku, kad anglis yra vertingiausias iš visų žemės turtų,— atsakė inžinierius,— ir gamta, tarsi norėdama tai įrodyti, sukūrė deimantus, kurie iš esmės yra ne kas kita, kaip kristalinis grynanglis.

— Ar tik nenorite pasakyti, misteri Sairai,— įsiterpė Penkrofas,— kad deimantai bus deginami garo katilų pakurose vietoj anglies?

— Ką jūs, mano mielas! — nusijuokė Sairas Smitas.

— Tačiau aš esu tos nuomonės, ir jūs, manau, to neneigsite,— tęsė Gedeonas Spiletas,— kad ateis tokia diena, kai visi akmens anglies telkiniai išseks.

— O, akmens anglies telkiniai dar tokie dideli, jog jų nepajėgs išsemti nė šimtas tūkstančių darbininkų, kasmet iškasančių iš žemės gelmių po šimtą milijonų centnerių anglies.

— Bet anglies suvartojama vis daugiau,— ginčijosi Gedeonas Spiletas,— ir galima tikėtis, kad netrukus ang-

A small bag was attached to the albatross's neck.

liakasių bus ne šimtas, o du šimtai tūkstančių ir kad anglies iškasimas dvigubai padidės.

— Be abejo. Tačiau kai išsisems Europos anglies kasyklos, nors su naujomis mašinomis eksploatuojami ir labai gilūs klodai, pramonė dar ilgai bus aprūpinama akmens anglimi iš tų telkinių, kurių daug yra Amerikoje ir Australijoje.

— O kiek laiko?— paklausė žurnalistas.

— Mažiausia pustrečio ar tris šimtus metų.

— Vadinasi, mes galime būti ramūs,— įsiterpė Penkrofas,— tačiau vargšams mūsų provaikaičiams bus riesta.

— Jie dar ką nors išras,— tarė Herbertas.

— Reikia tikėtis,— atsakė Gedeonas Spiletas,— nes jeigu nebus anglies, tai nebus ir mašinų, o be mašinų nebus geležinkelių, garlaivių, fabrikų — žodžiu, viso to, ką yra sukūrusi šiuolaikinė technika.

— O kas dar bus išrasta?— paklausė Penkrofas.— Ar jūs tai įsivaizduojate, misteri Sairai?

— Maždaug įsivaizduoju, mano mielas.

— Tai koks kuras pakeis anglį?

— Vanduo,— atsakė inžinierius.

— Vanduo?— pakartojo Penkrofas.— Vanduo degs garlaivių ir lokomotyvų pakurose, vanduo šildys vandenį?

— Taip, bet tiktai vanduo, suskaidytas į sudėtines dalis,— paaiškino Sairas Smitas.— Be abejo, tai bus daroma su elektra, kuri žmonių rankose taps galinga jėga, kadangi visi didieji išradimai — toks jau nesuvokiamas dėsnis — seka vienas po kito ir tarytum papildo vienas kitą. Taip, aš esu tikras, jog ateis tokia diena, kai vanduo pakeis kurą; vandenilis ir deguonis, iš kurių jis susideda, bus naudojami ir atskirai, kaip neišsenkamas ir toks galingas šilumos bei šviesos šaltinis, jog anglis toli gražu negalės jiems prilygti! Ateis laikas, mano bičiuliai, kai į garlaivių triumus ir garvežių tenderius bus kraunama ne anglis, o balionai, pripildyti suspaustų vandenilio ar deguonies dujų, kurios degdamos teiks milžinišką šilumos kiekį. Vadinasi, nėra ko bijoti. Kol žemėje gyvena žmonės, ji nepagailės jiems nei savo gėrybių, nei šviesos, nei šilumos, ji atiduos jų žinion augalus, mineralus ir gyvūnus. Žodžiu, aš esu tikras, kai akmens

anglies telkiniai išsisems, žmogus pavers kuru vandenį ir naudos jį šildymui. Vanduo — tai ateities anglis.

— Norėčiau aš visa tai pamatyti savo akimis,— tarė jūrininkas.

— Per anksti gimei, Penkrofai,— įterpė Nabas, ligi tol neištaręs nė žodžio.

Po šios Nabo pastabos pašnekesys nutrūko, nes pradėjo loti Topas. Jis vėl lojo kažkaip keistai, ir toks jo elgesys jau ne kartą buvo privertęs inžinierių susimąstyti. Kaip paprastai, lodamas Topas sukiojosi aplink šulinį vidinio koridoriaus gale.

— Ko čia tas Topas vėl taip loja?— sušuko Penkrofas.

— Ir Jupas kažko urzgia,— pridūrė Herbertas.

Orangutangas iš tikrųjų pritarė šuniui, aiškiai kažko suirzęs. Keistas dalykas, atrodė, kad abu jautė nerimą, tačiau nebuvo supykę.

— Matyt, šulinys jungiasi su vandenynu,— tarė Gedeonas Spiletas,— ir koks nors jūros gyvūnas retkarčiais atplaukia čia pakvėpuoti.

— Turbūt taip ir yra, kitaip čia sunku ką nors paaiškinti,— atsiliepė jūrininkas.— Na nutilk, Topai,— šūktelėjo jis, pasisukęs į šunį,— o tu, Jupai, eik gulti!

Beždžionė ir šuo aprimo. Jupas nuėjo gulti, o Topas pasiliko salėje ir visą vakarą dusliai urzgė.

Daugiau kolonistai apie tai nekalbėjo, tačiau inžinierius atrodė susirūpinęs.

Visa liepos pabaiga buvo darganota: tai lijo, tai vėl snigo. Temperatūra nenukrito taip žemai, kaip praeitą žiemą, Farenheito termometras rodė ne mažiau kaip aštuonis laipsnius (—13,33 °C). Bet nors žiema pasitaikė nelabai šalta, užtat siautėjo audros, stūgavo vėjai. Šėlstančios bangos ne kartą su baisiu įniršiu daužė Galerijas. Atrodė, tarsi povandeniniai smūgiai staiga būtų pradėję kilnoti baisingus vandens kalnus, versdami juos tiesiog ant Granitinių rūmų sienų.

Kolonistai pro langus grožėdavosi didingu reginiu, žiūrėdami, kaip milžiniškos bangos šturmuoja krantą, kaip jos traukiasi, aukštai išmesdamos purslų fontanus, kaip šėlsta bejėgiško įtūžimo pagautas vandenynas, kaip grasūs vandens kalnai su baltomis putų keteromis nuolat

užlieja smėlėtą pakrantę. Atrodė, kad granitinis kalnagūbris iškilęs tiesiog iš jūros gelmės, tarp putų purslų, tykštančių aukštyn bent šimtą pėdų.

Sunku ir pavojinga buvo vaikščioti keliais: siaučiant audrai, vėtra kartais išversdavo medžius. Vis dėlto kolonistai vienąsyk per savaitę būtinai vykdavo į aptvarą. Laimė, kad vėją čia užstojo pietrytinės Franklino kalno atšakos, todėl siautulingi uraganai didelės žalos aptvarui nepadarė, tarytum gailėdami medžių, pastatų ir tvoros. Užtat paukštynas, įrengtas ant Plataus Akiračio plynaukštės, kur laisvai švaistėsi rytų vėjai, gerokai nukentėjo. Dusyk buvo apversta karvelidė, išdraskyta tvora. Visa tai reikėjo perstatyti, padaryti kuo tvirčiau, nes dabar jau buvo aišku, kad Linkolno sala yra audringiausioje Ramiojo vandenyno dalyje. Atrodė, kad ši sala — galingų ciklonų traukos centras, ir ciklonai neretai ją čaižė lyg šmaikštis vilkutį, tiktai šiuo atveju vilkutis stovėjo vietoje, o šmaikštis sukosi.

Pirmąją rugpjūčio savaitę audra ėmė rimti, dangus išsiblaivė, nors dar neseniai atrodė, kad niekad nepaliaus siautusios vėtros. Nutilus vėjui, smarkiai atšalo oras, ir Farenheito termometras rodė aštuonis laipsnius žemiau nulio (—22 °C).

Rugpjūčio 3 dieną kolonistai išsiruošė į pietrytinę salos dalį, į Ančių pelkę, kur jau seniai ketino vykti. Juos viliojo paukščiai, nes žiemą ten knibždėte knibždėjo rudagalvių, smailauodegių ir kitokių laukinių ančių, perkūno oželių, kryklių; buvo nutarta tą dieną pamedžioti. Šiame žygyje dalyvavo ne tik Gedeonas Spiletas ir Herbertas, bet ir Penkrofas su Nabu. Tik Sairas Smitas, sakydamas neturįs laiko, pasiliko namie.

Pažadėję grįžti vakarop, medžiotojai išžygiavo į pelkę keliu, einančiu į Baliono uostą. Juos lydėjo Topas ir Jupas. Keleiviams perėjus tiltu per Gailestingumo upę, inžinierius jį pakėlė ir sugrįžo namo, pasiryžęs įvykdyti seniai kilusį sumanymą,— dėl to jis ir pasiliko namie.

Inžinierius norėjo kruopščiai ištirti šulinį, kurio anga buvo Granitinių rūmų koridoriuje; tas šulinys, be abejo, siekė jūrą, nes anksčiau čia tekėjo iš ežero van-

dens perteklius. Kodėl Topas taip dažnai aplink jį sukiojasi? Kodėl taip keistai loja, su nerimu pribėgęs prie jo angos? Kodėl tokį pat nerimą jaučia ir Jupas? Galbūt giliau nuo to šulinio atsišakoja urvai, einantys į kitas salos dalis? Sairas Smitas ir norėjo visa tai išsiaiškinti, kol kas savo abejonių niekam neatskleisdamas. Jis buvo nusprendęs ištirti šulinį, kai visi išeis iš namų, ir pagaliau tokia proga pasitaikė.

Į šulinį nesunkiai buvo galima nusileisti virvinėmis kopėčiomis. Tos kopėčios, kolonistams įsitaisius keltuvą, gulėjo nenaudojamos; jos buvo pakankamai ilgos. Inžinierius atvilko kopėčias prie šulinio, kurio anga turėjo beveik šešias pėdas skersmens, kuo tvirčiausiai pririšo viršutinį jų galą ir numetė jas žemyn. Paskui užsidegė žibintą, pasiėmė karabiną, užsikišo už diržo peilį ir ėmė leistis į šulinį.

Granitinės sienos buvo lygios, tik vietomis barkšojo iškyšuliai, ir koks nors vikrus gyvūnas, už jų kabindamasis, būtų galėjęs užsiropšti iki pat viršaus.

Apie tai pagalvojęs, inžinierius žibintu apšvietė visus tuos iškyšulius, bet neaptiko jokio pėdsako, jokio įbrėžimo, niekur nebuvo nė ženklo, kad jais, lyg kokiais laiptais, kas nors būtų kopinėjęs.

Sairas Smitas nusileido dar giliau, apšviesdamas kiekvieną sienos sprindį.

Jis nepastebėjo nieko įtartino.

Nulipęs žemyn, kiek siekė kopėčios, inžinierius pajuto po kojomis vandenį, kuris tuo momentu buvo visiškai ramus. Nei palei jo paviršių, nei šulinio sienose nebuvo matyti jokio urvo, einančio kur nors salos gilumon. Sairas Smitas ėmė belsti į sieną peilio kotu ir įsitikino, kad tuštumų niekur nėra. Čia buvo vientisa granito masė, pro kurią nebūtų įstengusi prasiskverbti jokia gyva būtybė; norint patekti į šulinio dugną ir paskui užkopti į viršų, reikėjo čia atplaukti vandens užlietu požeminiu kanalu, jungiančiu tą šulinį su jūra uolėto kranto apačioje, o tai galėjo padaryti vien jūros gyvūnai. O kur kanalas išeina į jūrą ir kokiame gylyje, nustatyti buvo neįmanoma.

He saw nothing suspicious.

Ištyręs šulinį, Sairas Smitas išlipo iš jo, ištraukė kopėčias, uždengė angą ir susimąstęs nuėjo į Granitinių rūmų didžiąją salę, pats sau kalbėdamas:

— Aš nieko neaptikau, bet vis dėlto ten yra kažkokia paslaptis!

Dvyliktas skyrius

Boto takelažas.— Laukinių šunų užpuolimas.— Jupas sužeistas.— Jupas gydomas.— Jupas pasveiksta.— Boto statyba baigta.— Penkrofas džiūgauja.— „Bonadventūras".— Pirmasis plaukimas į pietinę salos pakrantę.— Butelis jūroje.

Vakare sugrįžo medžiotojai, po sėkmingos medžioklės tiesiog apsikarstę paukščiais; jie nešėsi tiek, kiek tik gali keturi žmonės panešti. Topui ant kaklo kabojo smailauodegių ančių virtinės, o Jupui visas juosmuo buvo apkabinėtas tilvikais.

— Štai, misteri Sairai,— sušuko Nabas,— mes puikiai pasidarbavome! Kiek paruošime atsargai rūkytos paukštienos, kiek bus skanių paštetų! Reikia tiktai, kad man kas nors padėtų. Tikiuosi, Penkrofai, tavo pagalbos.

— Ne, Nabai, negaliu,— atsakė jūrininkas.— Aš turiu rūpintis boto takelažu, apsieisi ir be manęs.

— O jūs, Herbertai?

— Aš, Nabai, rytoj važiuoju į aptvarą.

— Tai gal jūs, misteri Spiletai, padėsite?

— Mielai padėsiu, Nabai, tik įspėju: aš suseksiu visas tavo kulinarines paslaptis ir paskelbsiu tavo receptus laikraščiuose!

— Kaip jums patiks, misteri Spiletai,— atsakė Nabas,— kaip jums patiks!

Taigi rytojaus rytą Gedeonas Spiletas įsitaisė virtuvėje ir ėmė talkininkauti Nabui. O dar iš vakaro inžinierius žurnalistui papasakojo, kaip jis tyrinėjo šulinį, ir Gedeonas Spiletas pritarė Sairo Smito nuomonei, kad ten slypi kažkokia paslaptis, nors ir nepavyko nieko užtikti.

Dar visą savaitę spaudė šalčiai; kolonistai sėdėjo namie, tik retkarčiais išeidami pažiūrėti, kas dedasi paukštyne. Jų būstas pakvipo gardžiais kvapais — tai Nabas ir žurnalistas sumaniai gamino įvairius valgius. Tačiau ne visą medžioklės laimikį jie paruošė atsargai, dalį paukštienos šaltyje pavyko išlaikyti šviežią; kolonistai su pasigardžiavimu šveitė antienos ir kitokios paukštienos kepsnius, girdami, kad pasaulyje nėra nieko skanesnio už vandens sparnuočius.

Visą tą savaitę Penkrofas siuvo bures, o jam padėjo Herbertas, irgi šmaikščiai dygsniuodamas su adata; abu darbavosi taip uoliai, jog netrukus viskas buvo baigta. Kaip iš anksto buvo numatyta, takelažui jūrininkas panaudojo labai patvarias virves, iš kurių buvo nuregztas tinklas, atrastas kartu su baliono pūsle. Burių kraštus jis apsiuvo tvirtais liktrosais; virvių taip pat užteko falams, vantams, škotams ir kitam takelažui. Sairas Smitas, Penkrofo patariamas, nutekino reikalingus skridinius. Taigi visa burių įranga buvo užbaigta anksčiau, negu paties boto statyba. Penkrofas padirbo net vėliavą, nuspalvinęs baltą foną raudonais ir mėlynais dažais, gautais iš dažomųjų augalų, kurių saloje buvo labai daug. Prie trisdešimt septynių žvaigždžių, Amerikos laivų vėliavose vaizduojančių trisdešimt septynias valstijas, jūrininkas pridėjo trisdešimt aštuntą —„Linkolno valstijos" žvaigždę, kadangi jis buvo tos nuomonės, jog sala jau esanti prijungta prie Amerikos respublikos.

— Nors pats faktas dar neįvykęs, bet aš tai jaučiu savo širdimi,— sakydavo jis.

O kol vėliava dar nesuplevėsavo ant laivo stiebo, kolonistai ją iškėlė viršum Granitinių rūmų durų ir sušuko triskart „valio".

Tuo tarpu jau artinosi pavasaris, ir kolonistai tikėjosi, kad antroji žiema irgi praeis be ypatingų įvykių, bet staiga naktį į rugpjūčio 11-ąją Plataus Akiračio plynaukštė vos nebuvo nusiaubta.

Per dieną nuo darbų pavargę, visi kietai miegojo, tačiau apie ketvirtą valandą ryto juos pažadino Topo lojimas.

Šį kartą šuo lodamas nelakstė aplink šulinį, o šokinėjo ant durų, tarsi norėdamas jas išversti. Jupas irgi smarkiai urzgė.

— Nurimk, Topai! — šūktelėjo Nabas, pabudęs pats pirmas.

Bet šuo dar pikčiau ėmė loti.

— Kas atsitiko? — paklausė Sairas Smitas.

Visi paskubomis apsirengė ir, atidarę langus, pasižiūrėjo žemyn.

Nakties tamsoje neaiškiai bolavo apsnigtas pajūris. Kolonistai nieko įtartino nepastebėjo, tiktai išgirdo keistą lojimą. Buvo aišku, kad į pakrantę įsibrovė kažkokie žvėrys, bet tamsoje nebuvo galima jų įžiūrėti.

— Kas ten per žvėrys? — paklausė Penkrofas.

— Vilkai, jaguarai arba beždžionės, — atsakė Nabas.

— Po velnių! Kad tik jie nepralįstų į plynaukštę, — prabilo žurnalistas.

— Tuomet žuvęs mūsų paukštynas, — sušuko Herbertas, — žuvę pasėliai!..

— Bet kaipgi jie čia įsibrovė? — paklausė Penkrofas.

— Turbūt per tiltelį, — atsakė inžinierius, — kuris nors iš mūsų užmiršo jį pakelti.

— Ak, atsimenu, aš užmiršau... — tarė Gedeonas Spiletas.

— Nėr ko sakyti, gerai padarėte! — supykęs šūktelėjo Penkrofas.

— Kas padaryta, tai padaryta, — tarė Sairas Smitas, — geriau pagalvokime, ką dabar turime daryti.

Sairas Smitas ir jo draugai skubiai persimetė keliais žodžiais. Visiems buvo aišku, kad kažkokie žvėrys per tiltelį įsibrovė į pajūrį ir kad kairiuoju Gailestingumo upės krantu jie gali susikraustyti į Plataus Akiračio plynaukštę. Reikėjo nieko nelaukiant juos išvyti, o jei reikės, ir grumtis su jais.

— Bet kokie gi ten žvėrys? — negalėjo suprasti kolonistai, o tuo tarpu lojimas buvo girdėti vis garsiau.

Herbertas įsiklausė ir krūptelėjęs prisiminė, jog lygiai tokį pat lojimą girdėjo, kai pirmą kartą buvo prie Raudonojo upelio ištakos.

— Tai laukinių Amerikos šunų ruja! — sušuko jaunuolis.

— Pirmyn! — riktelėjo Penkrofas.

Apsiginklavę kirviais, karabinais ir šautuvais, kolonistai greit sulipo į keltuvą ir nusileido į pakrantę.

Alkanų laukinių šunų būriai gana pavojingi. Tačiau kolonistai drąsiai puolė į patį gaujos vidurį, ir pirmieji jų šūviai, lyg žaibas perskrodę nakties tamsą, privertė priešą trauktis.

Svarbiausia buvo neleisti tų grobuonių į Plataus Akiračio plynaukštę, nes tenai jie būtų išdraskę paukštidę, ištrypę daržus ir, žinoma, viskam padarę didžiulę, gal nepataisomą žalą, ypač javams. Bet į plynaukštę žvėrys galėjo įsiveržti tiktai kairiuoju Gailestingumo upės krantu, todėl reikėjo tvirtai užkirsti jiems kelią siauriausioje pakrantės dalyje tarp upės ir granitinės sienos.

Kolonistai puikiai tai suprato ir Sairo Smito įsakymu nuskubėjo į paupį; šunų gauja sekė jiems įkandin.

Sairas Smitas, Gedeonas Spilėtas, Herbertas, Penkrofas ir Nabas sustojo eilėn arti vienas kito. Topas, išžiojęs baisius nasrus, stovėjo priešaky, o už jo — Jupas, kaip vėzdu mosuodamas gumbuota lazda.

Naktis pasitaikė labai tamsi. Tik plyksčiojant šūviams,— o tuščiai šaudyti nebuvo galima,— kolonistai matė puolant ne mažiau kaip šimtą žvėrių žaižaruojančiomis akimis.

— Nejaugi jie prasiverš?— šūktelėjo Penkrofas.

— Ne, neprasiverš! — atsakė inžinierius.

Žvėrys neįstengė gyvos užtvaros pralaužti, nors ir smarkiai ją spaudė. Užpakalinės eilės grūdosi ant priešakinių, ir kolonistai be atvangos šaudė, kapojo žvėris kirviais. Nemaža nukautų šunų jau drybsojo ant žemės, bet gauja, rodės, nė kiek neretėjo, tarsi žvėrys nepaliaujamai būtų plūdę per tiltelį į krantą.

Netrukus šunys gulte užgulė kolonistus, ir dabar jie neišvengė sužeidimų, tik laimė, kad žaizdos buvo lengvos. Herbertas šūviu nudėjo žvėrį, kuris lyg laukinė katė buvo užsikoręs Nabui ant nugaros. Topas kovėsi su pasiutusiu įniršiu, iltimis griebdamas laukinius šunis už gerklės ir juos smaugdamas. Jupas negailestingai tva-

tino priešus vėzdu, jo tiesiog nebūtum galėjęs atitraukti atgal. Tikriausiai jis neblogai matė ir naktį, grumdamasis pačioje žvėrių spūstyje ir nuolat spiegiamai švilpdamas, o tai buvo ženklas, kad jis baisiai įsikarščiavęs. Karingos narsos pagautas, Jupas puolė į priekį; tvykstelėjus šūviui, visi išvydo, jog jį apsupo penketas ar šešetas didžiulių žvėrių, tačiau jis gynėsi nepaprastai šaltakraujiškai.

Kolonistai nugalėjo, bet tiktai po atkaklių kautynių, trukusių ištisas dvi valandas. Pasirodžius pirmosioms aušros prošvaistėms, žvėrys, žinoma, atsitraukė ir pabėgo į šiaurę per tiltelį, kurį Nabas tučtuojau pakėlė. O kai saulė apšvietė mūšio lauką, kolonistai pakrantėje priskaitė kokį pusšimtį nukautų žvėrių.

— O kur Jupas?— staiga sušuko Penkrofas.— Kur mūsų Jupas?

Jupo niekur nebuvo. Nabas jį šaukė, bet Jupas pirmą kartą neatsiliepė į draugo šauksmą.

Visi puolė ieškoti, su baime galvodami, ar tik Jupas neguli tarp užmuštų žvėrių. Kolonistai nutempė į šalį lavonus, suvirtusius ant kruvino sniego, ir atkasė Jupą iš po didelės krūvos negyvų šunų; sutrupinti žandikauliai ir sulaužytos nugaros aiškiai rodė, kad čia drąsuolis Jupas triuškino žvėris savo vėzdu. Vargšas Jupas dar tebelaikė sugniaužęs rankoje vėzdo nuolaužą; netekusį ginklo, žvėrys jį turbūt apipuolė ir parmušė ant žemės. Jupo krūtinėje buvo išplėštos gilios žaizdos.

— Jis gyvas! — sušuko Nabas, pasilenkęs prie jo.

— Ir mes jį išgydysime,— pareiškė jūrininkas,— mes jį slaugysime kaip savo bičiulį! . .

Jupas tarytum suprato jo žodžius, nes padėjo galvą jūrininkui ant peties, lyg norėdamas jam padėkoti. Jūrininkas irgi buvo sužeistas, bet jo paties ir jo draugų žaizdos buvo nepavojingos, kadangi jie, turėdami šaunamuosius ginklus, beveik visą laiką žvėrių arti neprisileido. Sunkiai buvo nukentėjusi vien tik beždžionė.

Penkrofas ir Nabas nunešė Jupą į keltuvą, ir tik čia jis silpnai sudejavo. Kolonistai jį atsargiai pakėlė į Granitinius rūmus, paguldė ant čiužinių, išimtų iš vienos lovos, ir kuo rūpestingiausiai nuplovė jam žaizdas. Iš visko sprendžiant, beždžionės vidaus organai nebuvo sužaloti,

Jupas buvo tiktai netekęs daug kraujo ir dėl to labai nusilpęs, jam pakilo didelis karštis.

Taigi kolonistai Jupą aptvarstė, paguldė ir paskyrė jam griežčiausią dietą, anot Nabo, „kaip tikram žmogui"; paskui ligonis buvo priverstas išgerti kelis puodukus karštį mažinančio gėrimo, išvirto iš vaistažolių, laikomų Granitinių rūmų vaistinėlėje.

Jupas užmigo ir iš pradžių miegojo labai neramiai, bet pamažu jo alsavimas pasidarė lygesnis, ir kolonistai išėjo, duodami jam visišką ramybę. Retkarčiais tik Topas patylomis, nelyginant „pirštų galais", įsėlindavo į savo draugo kambarį, matyt, patenkintas, kad juo taip rūpinamasi. Jupas gulėjo nukoręs leteną, ir Topas liūdnai ją laižydavo.

Tą patį rytą kolonistai nuvilko užmuštus žvėris prie Tolimųjų Vakarų miško ir užkasė.

Žvėrių užpuolimas, galėjęs padaryti kolonistams didelių nemalonumų, buvo jiems gera pamoka, ir dabar jie niekad neidavo gulti nepatikrinę, ar tiltai pakelti, ar vėl negali kas nors įsiveržti.

Tuo tarpu Jupas, dėl kurio gyvybės visi labai nerimavo, per keletą dienų įveikė ligą. Jupą išgelbėjo tvirtas organizmas; karštis palengva nukrito, ir apie mediciną nusimanantis Gedeonas Spiletas netrukus paskelbė, kad Jupui pavojus nebegresia. Rugpjūčio 16 dieną Jupas gardžiai pavalgė. Nabas jam gamino saldžius skanumynus, ir ligonis juos šveitė apsilaižydamas, kadangi jis turėjo vieną silpnybę — mėgo pasmaguriauti, o Nabas su šia jo yda nekovojo.

— Ką gi darysi? — sakydavo Nabas Gedeonui Spiletui, kai žurnalistas imdavo jam priekaištauti už Jupo lepinimą. — Juk vargšelis Jupas teturi tą vieną malonumą — pasmaguriauti, ir aš labai džiaugiuosi, galėdamas jam atsidėkoti už ištikimą tarnybą.

Dėdulė Jupas dešimt dienų išgulėjo patale; rugpjūčio 21 dieną jam buvo leista atsikelti. Jo žaizdos užgijo, ir buvo matyti, kad greit jis vėl bus stiprus ir vikrus. Kaip ir visiems sveikstantiesiems, Jupui atsirado vilkiškas apetitas, bet žurnalistas leido jam valgyti kiek tik nori, pasitikėdamas jo instinktu, kurio dažnai trūksta žmo-

nėms: jis turėjo apsaugoti orangutangą nuo persisotinimo. Nabas tiesiog džiūgavo, matydamas, kad jo mokinys vėl taip godžiai valgo.

— Valgyk, drauguži,— kalbėjo jis Jupui,— valgyk viską, ko tik tavo širdis geidžia. Tu praliejai už mus kraują, ir aš privalau padėti tau pasitaisyti.

Vienąsyk, rugpjūčio 25-ąją, pasigirdo Nabo šauksmas:

— Misteri Sairai, misteri Gedeonai, Herbertai, Penkrofai, eikšekit greičiau!

Kolonistai, tuo metu sėdėję didžiojoje salėje, pašoko ir nubėgo į Jupo kambarėlį, iš kur šaukė Nabas.

— Kas atsitiko?— paklausė žurnalistas.

— Nagi jūs tik pažiūrėkite! — atsakė Nabas kvatodamas.

Ir ką gi jie išvydo! Dėdulė Jupas, lyg turkas parietęs kojas, ramiai sau sėdėjo prie Granitinių rūmų slenksčio ir papsėjo pypkutę.

— Mano pypkė! — sušuko Penkrofas.— Paėmė mano pypkę! Ką gi, seni, pasilaikyk ją kaip dovaną! Rūkyk, brolau, rūkyk!

O Jupas išdidžiai leido tirštus dūmų kamuolius ir, matyt, jautėsi neapsakomai patenkintas.

Sairas Smitas nė kiek tuo nesistebėjo; jis papasakojo, kad prijaukintos beždžionės neretai tampa aistringais rūkoriais, ir pateikė daugybę pavyzdžių.

Nuo tos dienos Jupas jau turėjo nuosavą pypkę, kuri anksčiau priklausė jūrininkui; ji kabojo Jupo kambaryje drauge su tabako kapšiuku. Jis pats ją prisikimšdavo, pats į žariją įsidegdavo ir, rodės, buvo laimingiausias iš visų beždžionių. Aišku, kad tokie bendri polinkiai dar labiau sustiprino Jupo ir šauniojo jūrininko draugystę.

— O gal jis žmogus?— kartais sakydavo Penkrofas Nabui.— Ar tu nenustebtum, jeigu vieną gražią dieną jis mus prakalbintų?

— Garbės žodis, nenustebčiau,— pritarė jam Nabas.— Mane labiau stebina tai, kad jis nekalba!

— Tai bent smagu būtų,— tęsė jūrininkas,— jeigu jis imtų ir man pasakytų: „Mainykim pypkėmis, Penkrofai!"

— Kaip gaila,— pridūrė Nabas,— kad jis iš prigimties nebylys!

Atėjo rugsėjis. Baigėsi žiema, ir kolonistai karštai ėmėsi darbo.

Boto statyba ėjo sparčiai. Jo liemuo jau buvo apkaltas, ir dabar statytojai kalė laivą iš vidaus, naudodami garu pašutintas lentas, kurias lengvai galėjo su kreivine liniuote pritaikyti prie španhautų išlenkimų.

Miško medžiagos buvo pakankamai, tad Penkrofas pasiūlė inžinieriui vidaus apkalimą irgi padaryti nelaidų vandeniui, kad botas būtų patvaresnis.

Nežinia, kas jų laukė ateityje, todėl Sairas Smitas jūrininkui pritarė, jog reikia pastatyti tvirtą laivą.

Vidaus apkalimas ir denis buvo baigtas iki rugsėjo 15 dienos. Laivo plyšius kolonistai užkamšė sausa jūros žole, kurią mediniais plaktukais suvarė į vidinio bei išorinio apkalimo ir denio išskrodas; paskui jas užliejo verdančia derva, surinkta iš pušų, apsčiai augančių miške.

Laivas buvo įrengtas labai paprastai. Pirmiausia vietoj balasto į triumą statytojai prikrovė maždaug dvylika tūkstančių svarų granito luitų ir gerai juos sutvirtino. Viršum to balasto išklojo denį. Boto vidus buvo padalytas į dvi kajutes, ir abiejose kajutėse išilgai pertvaros stovėjo po du gultus, kurie atstojo ir skrynias. Stiebo pagrindas buvo kaip tik vidury kajučių pertvaros; iš abiejų kajučių į denį buvo iškirsti liukai, uždaromi sandariais dangčiais.

Penkrofas lengvai susirado stiebui tinkamą medį. Jis parinko jauną, tiesią ir lygią eglę, nukirto ją, nutašė ir suapvalino viršūnę. Stiebo, vairo ir liemens apkaustai buvo nukalti Galerijų kalvėje, nors ir grubiai, bet tvirtai. Rėjos, gikai, vėliavos stiebas ir visas kitas rangautas, taip pat irklai ir kitos dalys buvo baigtos pirmąją spalio savaitę, ir kolonistai nutarė išbandyti laivą netoli salos krantų, pažiūrėti, kaip jis laikosi ant vandens, ar galima juo leistis į tolimas keliones.

Tuo tarpu kasdieniniai darbai ėjo įprastine tvarka. Aptvare buvo pastatyta naujų pašiūrių, kadangi gerokai pagausėjo muflonų bei ožkų prieauglis, kuriam reikėjo pastogės ir pašaro. Kaip ir seniau, kolonistai dažnai

lankėsi austrių seklumoje ir triušyne, važinėjo į anglies ir geležies telkinius, keliaudavo į dar neištirtus Tolimųjų Vakarų miškų tankumynus, kur buvo daug medžiojamų paukščių.

Jie dar užtiko naujų vietinių augalų, nors ne tokių jau būtinų, tačiau paįvairinusių jiems maistą. Tai buvo kelių rūšių fukoidai, vieni iš jų su mėsingais valgomais lapais, kiti su miltingomis sėklomis.

Spalio 10 dieną botas buvo nuleistas į vandenį. Penkrofas iš džiaugsmo net švitėjo. Viskas pasisekė kuo puikiausiai. Galutinai įrengtą laivą kolonistai ristuvais nurideno prie pat kranto, kur potvynis jį pakėlė ir didingai ėmė supti ant bangų, visiems plojant katučių; užvis garsiau plojo Penkrofas, neparodydamas nė mažiausio kuklumo. Jo savimeilę kuteno ir tai, kad jis turėjo tam laivui vadovauti. Visi sutartinai tuojau pat jį paskyrė kapitonu.

Norėdami padaryti kapitonui Penkrofui malonumą, draugai pirmiausia nusprendė duoti laivui vardą ir po ilgų ginčų sutarė jį pavadinti „Bonadventūru", kadangi tokiu vardu buvo pakrikštytas garbingasis jūrininkas.

Vos tiktai „Bonadventūras" ėmė plaukti per bangas, visi įsitikino, kad jo grimzlė labai gera ir kad jis puikiai laikysis ant vandens.

Tiesą sakant, laivas tą pačią dieną buvo išbandytas, išplaukus į kelionę aplink salą. Oras buvo kuo gražiausias, vėjas gana smarkus, bet bangavimas nedidelis, ypač palei pietinį krantą; jau daugiau kaip valandą pūtė šiaurrytys.

— Laikas keliauti! — šaukė kapitonas, ruošdamasis išplaukti.

Bet pirmiau dar reikėjo papusryčiauti, be to, pasiimti maisto, jeigu kartais kelionė užtruktų iki vakaro.

Sairui Smitui irgi rūpėjo kuo greičiau išbandyti botą, pastatytą pagal jo brėžinius, ir nors jis, jūrininko patariamas, ne kartą keitė kai kurias detales, vis dėlto nebuvo taip tvirtai įsitikinęs laivo gerumu, kaip Penkrofas, ir vylėsi, kad jūrininkas bus jau atsisakęs savo sumanymo keliauti į Taboro salą, kadangi jis apie tai nebeužsimindavo. Sairas Smitas nenorėjo nė galvoti, kad

du ar trys jo draugai išdrįstų plaukti tokiu mažu, ne daugiau kaip penkiolikos tonų talpos laiviūkščiu.

Pusę vienuoliktos visi jau buvo laive, net ir Topas su Jupu. Nabas ir Herbertas pakėlė inkarą, kuris buvo įsmigęs į smėlį prie Gailestingumo upės žiočių, ir „Bonadventūras" su iškeltu įstrižu grotu, ant stiebo plevėsuojančia Linkolno salos vėliava, kapitono Penkrofo vadovaujamas, pasuko į atvirą jūrą.

Norint išplaukti iš Sąjungos įlankos, reikėjo palankaus vėjo, ir čia pasirodė, kad fordevindu botas neria gana greitai. Aplenkęs Radinio ir Nago kyšulius, palei pietinį salos krantą Penkrofas turėjo varytis beveik prieš patį vėją, ir laviruodamas pastebėjo, kad „Bonadventūras" gali plaukti per penkis rumbus nuo vėjo krypties, nelabai dreifuodamas. Laivas lengvai keitė halsus, jūreivių žodžiais tariant, darydamas overštago posūkį ir tuo manevru net laimėdamas laiko. „Bonadventūro" keleiviai buvo tiesiog susižavėję. Dabar jie turėjo puikų laivą, kuris prireikus galėjo jiems labai daug padėti, o šią nuostabią dieną, ir dar pučiant palankiam vėjui, plaukti buvo vienas malonumas.

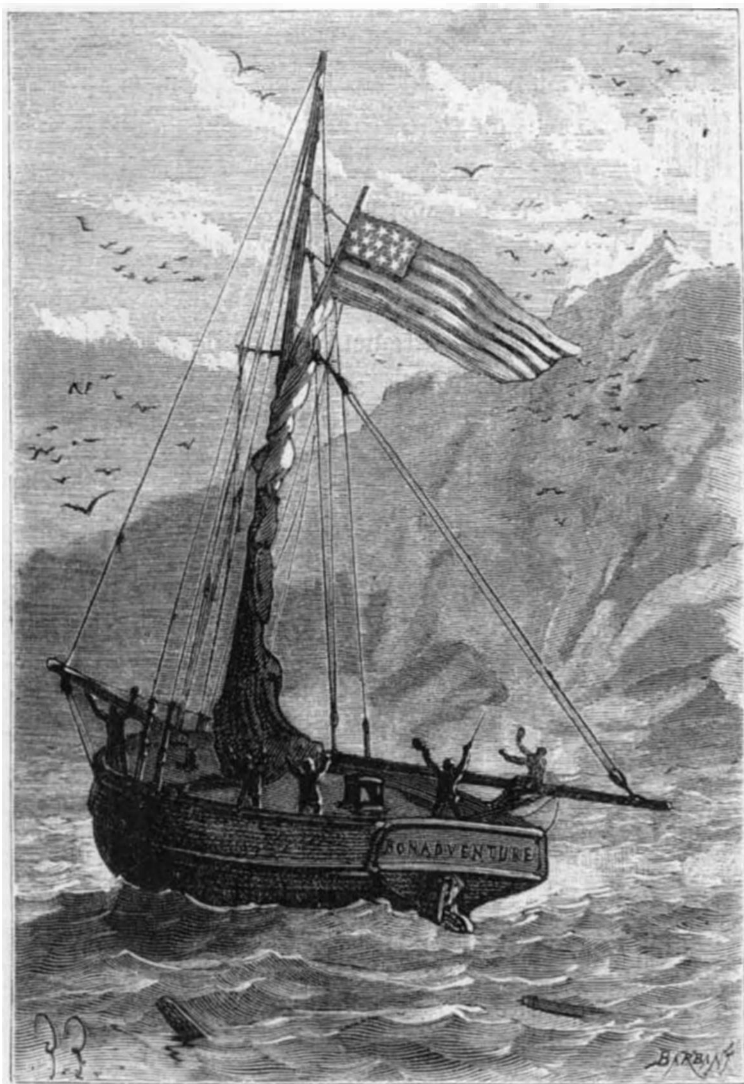
Penkrofas vedė botą į atvirą jūrą, laikydamasis per trejetą ar ketvertą mylių nuo kranto ir vairuodamas „Bonadventūrą" į Baliono uosto traversą. Sala dabar jiems atrodė visai naujai: prieš akis didingai atsiskleidė pakrantės panorama tarp Nago ir Roplio kyšulių; palei kraštą lyg mūras dunksojo miškas, šviesiame vos išsprogusios lapuočių žalumos fone ryškiai skyrėsi tamsūs spygliuočiai medžiai, o toliau stūksojo Franklino kalnas su baltuojančia sniegina viršūne.

— Kaip gražu! — sušuko Herbertas.

— Taip, mūsų sala graži ir svetinga,— atsakė Penkrofas.— Aš ją myliu taip, kaip mylėjau savo motiną! Ši sala mus priglaudė nelaimingus vargšus, o argi dabar ko nors trūksta jos sūnums, nukritusiems čia tiesiog iš dangaus?

— Mums visko užtenka,— atsiliepė Nabas,— visko, kapitone!

Ir abu šaunieji draugai garsiai suriko savo salos garbei triskart „valio".

The Bonadventure.

Tuo tarpu Gedeonas Spiletas, atsirėmęs į stiebą, piešė salos panoramą.

Sairas Smitas tylėdamas atidžiai žvelgė į krantą.

— Na, misteri Sairai,— kreipėsi Penkrofas į inžinierių,— ką pasakysite apie mūsų botą?

— Atrodo, kad gerai laikosi! — atsakė inžinierius.

— Puikiai! O kaip jūs manote, ar galima juo leistis į tolimą kelionę?

— Į kokią kelionę, Penkrofai?

— Na, sakysim, į Taboro salą.

— Mano mielas,— atsakė Sairas Smitas,— aš manau, kad prireikus būtų galima be jokių abejonių patikėti savo likimą „Bonadventūrui" ir vykti dar į tolimesnę kelionę; bet žinokite, aš nenorėčiau jūsų leisti į Taboro salą, ten jums nėra ko veikti.

— Reikia juk susipažinti su kaimynais,— atkakliai spyrėsi Penkrofas.— Taboro sala — vienintelis mūsų kaimynas! Bent jau iš mandagumo reikia jį aplankyti.

— Po velnių,— įsikišo Gedeonas Spiletas,— pasirodo, mūsų bičiulis Penkrofas laikosi etiketo taisyklių!

— Nė nemanau,— subambėjo jūrininkas, pykdamas, kad inžinierius toks nesukalbamas, bet kartu ir nenorėdamas jo užgauti.

— Klausyk, Penkrofai, juk negalima leistis į tokią kelionę be palydovų.

— Vieno palydovo man užteks.

— Tegu ir taip,— atsakė inžinierius.— Vadinasi, dėl jūsų Linkolno salos kolonija gali netekti dviejų narių, o juk iš viso mūsų tik penki!

— Šeši,— pataisė Penkrofas,— jūs užmiršote Jupą.

— Septyni! — pridėjo Nabas.— Topas ne blogesnis už mus!

— Čia nėra jokios rizikos, misteri Sairai,— prieštaravo jūrininkas.

— Galimas daiktas, Penkrofai; bet dar kartą sakau, kad jūs be reikalo lendate į pavojų.

Užsispyręs jūrininkas nieko neatsakė, tačiau vienas sau nusprendė, radęs progą, dar grįžti prie to pokalbio. Jis negalvojo, kad proga jam taip greit pasitaikys ir tuščią jo užgaidą pavers kilniu poelgiu.

Paplaukiojęs atvira jūra, „Bonadventūras" prisiartino prie kranto, sukdamas į Baliono uostą. Reikėjo išsiaiškinti, ar jis galės pranerti tarp seklumos ir povandeninių rifų, kadangi kolonistai laivą ketino laikyti tame nedideliame užutekyje.

Iki kranto bebuvo koks pusmylis, ir Penkrofas turėjo laviruoti prieš vėją. Plaukė iš lėto — aukšti krantai užstojo vėją, ir jis labai silpnai tegalėjo išpūsti bures; tik stipresniam jo gūsiui praskriejus, per lygų jūros paviršių retkarčiais nuribėdavo bangelės.

Herbertas stovėjo laivo priešakyje, rodydamas farvaterį. Staiga jis šūktelėjo:

— Suk prieš vėją, Penkrofai, suk prieš vėją!

— Kas yra?— paklausė jūrininkas kilstelėjęs.— Uola?

— Ne... palauk,— atsakė Herbertas,— negaliu įžiūrėti... suk prieš vėją... taip, gerai... truputėlį priekin...

Tai sakydamas, Herbertas persisvėrė per bortą, greitai įkišo į vandenį ranką ir sušuko:

— Butelis!

Jis laikė užkimštą butelį, išgriebtą iš vandens per kelis kabeltovus nuo kranto

Sairas Smitas paėmė butelį, tylėdamas išmušė kamštį ir ištraukė sudrėkusį popieriaus lapelį, kuriame buvo galima įskaityti šiuos žodžius:

„Ištiktas laivo katastrofos... Taboro sala, 153° vakarų ilgumos, 37°11' pietų platumos."

Tryliktas skyrius

Nutarta plaukti.— Spėliojimai.— Pasiruošimas.— Trys keleiviai.— Pirmoji naktis.— Antroji naktis.— Taboro sala.— Ieškojimas smėlėtoje pakrantėje.— Ieškojimas miške.— Saloje nieko nėra.— Gyvuliai.— Augalai.— Būstas.— Trobelė tuščia.

— Kažkas ištiktas laivo katastrofos,— sušuko Penkrofas,— ir vienui vienas gyvena per kokį šimtą mylių nuo mūsų, Taboro saloje! Na, misteri Sairai, dabar jūs tikrai neprieštarausite kelionei!

— Ne, Penkrofai,— atsakė Sairas Smitas,— ir reikia keliauti kuo greičiau.

— Rytoj?

— Rytoj.

Inžinierius, kažką galvodamas, keliolika sekundžių žiūrinėjo iš butelio ištrauktą popieriaus lapelį, paskui tarė:

— Iš šio raštelio, mano bičiuliai, galima padaryti tokias išvadas: pirma, Taboro saloje esantis nukentėjęs žmogus nusimano apie jūreivystę, kadangi jo nurodyta salos platuma bei ilguma sutampa su koordinatėmis, mūsų nustatytomis minutės tikslumu; antra, jis anglas arba amerikietis, nes raštelis parašytas angliškai.

— Visai logiška pastaba,— pareiškė Gedeonas Spiletas.— Štai ir įminta mįslė: dabar aišku, iš kur ant kranto atsirado toji dėžė. Vadinasi, koks nors laivas tikrai sudužo, jeigu yra katastrofos ištiktas žmogus. Ir nesvarbu, kas jis toks, bet jo laimė, kad Penkrofui atėjo į galvą mintis pastatyti botą ir šiandien jį išbandyti; dar kokia diena — ir butelis galėjo sudužti į povandenines uolas.

— Iš tikrųjų,— tarė Herbertas,— kaip gerai, kad „Bonadventūras" plaukė pro čia, kai butelis plūduriavo ant vandens.

— O ar jums tai neatrodo keista?— paklausė Sairas Smitas Penkrofą.

— Man rodos, tai laimingas atsitiktinumas, daugiau nieko,— atsakė jūrininkas.— Argi jūs, misteri Sairai, čia matote ką nors nepaprasta? Juk butelis turėjo kur nors nuplaukti? Kodėl gi jis negalėjo kaip tik čia patekti?

— Gal ir teisybę sakote, Penkrofai,— pritarė inžinierius,— tačiau. . .

— Betgi nėra jokio įrodymo,— stebėjosi Herbertas,— kad butelis jau seniai plaukioja po jūrą.

— Taip,— atsakė Gedeonas Spiletas,— ir netgi atrodo, kad raštelis parašytas neseniai. Ką jūs apie tai galvojate, Sairai?

— Sunku pasakyti, bet mes būtinai viską išsiaiškinsime! — atsakė Sairas Smitas.

Per šį pokalbį Penkrofas nesėdėjo rankas sudėjęs. Jis pasuko laivą kitu halsu, ir „Bonadventūras", iškėlęs visas

bures, nuskriejo Nago kyšulio link. Kiekvienas galvojo apie žmogų, likimo nublokštą į Taboro salą. O kas bus, jeigu jie pavėluos ir nebespės jo išgelbėti? Kolonistai suprato, kad tai didelis įvykis jų gyvenime. Jie patys buvo katastrofos ištikti, tačiau bijojo, kad tam žmogui galbūt ne taip pasisekė, kaip jiems, ir laikė savo pareiga skubėti nelaimingajam į pagalbą.

„Bonadventūras" aplenkė Nago kyšulį ir ketvirtą valandą išmetė inkarą prie Gailestingumo upės.

Tą patį vakarą kolonistai smulkiai aptarė kelionės planą. Geriausia buvo į salą vykti Penkrofui ir Herbertui, kadangi jie abu mokėjo valdyti laivą. Išplaukę rytojaus dieną, spalio 11-ąją, jie galėjo salą pasiekti 13-ąją, dienos metu, nes dabar, pučiant palankiam vėjui, per dvi paras nuplaukti šimtą penkiasdešimt mylių buvo gana lengva; vieną dieną jie išbus saloje, tris ar keturias dienas keliaus atgal, vadinasi, spalio 17-ąją turėtų grįžti į Linkolno salą. Oras buvo kuo gražiausias, barometras palengva kilo, vėjas tarytum nusistovėjo — žodžiu, visos aplinkybės buvo palankios drąsiems keliautojams, pasiryžusiems palikti savo mieląją salą iš pareigos ir artimo meilės.

Taigi buvo nutarta, kad Sairas Smitas, Nabas ir Gedeonas Spiletas pasiliks namie; bet Gedeonas Spiletas neužmiršo esąs „Niujork Herald" laikraščio korespondentas ir staiga pareiškė plaukte plauksiąs per jūrą, o tokios progos nepraleisiąs, todėl irgi pateko į keleivių tarpą.

Vakare kolonistai nunešė į „Bonadventūrą" šiek tiek patalynės, indų, ginklų, šaudmenų, kompasą, maisto atsargą savaitei ir, greitai viską sutvarkę, grįžo į Granitinius rūmus. Rytojaus dieną, penktą valandą ryto, trys draugai susijaudinę atsisveikino su pasiliekančiais, ir Penkrofas, iškėlęs bures, pasuko laivą Nago kyšulio link,— kyšulį reikėjo aplenkti, norint plaukti į pietvakarius.

„Bonadventūras" jau buvo per ketvirtį mylios nuo kranto, kai keleiviai pastebėjo aikštelėje prie Granitinių rūmų stovinčius du žmones, kurie atsisveikindami jiems mosavo. Tai buvo Sairas Smitas ir Nabas.

— Antai mūsų bičiuliai! — sušuko Gedeonas Spiletas.— Mes pirmą kartą per pusantrų metų išsiskiriame.

Penkrofas, žurnalistas ir Herbertas paskutinį kartą jiems pamojavo, ir netrukus Granitiniai rūmai pasislėpė už aukštų kyšulio uolų.

Visą rytą „Bonadventūro" keleiviai dar matė pietinę Linkolno salos dalį. Iš tolo sala atrodė lyg žalias krepšelis su iškilusiu Franklino kalnu. Neaiškiai tolumoje dunksantis kalnuotas salos paviršius vargu ar būtų galėjęs atkreipti laivų dėmesį, jeigu kartais jie būtų ir užklydę į šiuos vandenis.

Apie pirmą valandą dienos botas už dešimties mylių nuo kranto aplenkė Roplio kyšulį. Iš čia jau nebebuvo galima įžiūrėti vakarinės pakrantės, einančios iki Franklino kalno atšakų, o dar po trijų valandų sausumos sklypelis, vadinamas Linkolno sala, dingo už akiračio.

„Bonadventūras" plaukė puikiai. Jis lengvai šokinėjo per bangas, gana dideliu greičiu nerdamas į priekį. Penkrofas iškėlė topselį, ir botas visomis burėmis skriejo pagal kompasą tiesiog į Taboro salą.

Kartkartėmis Penkrofą prie vairo pavaduodavo Herbertas; jis tvirtai valdė botą, neleisdamas jam nukrypti nuo kurso, ir kapitonas savo padėjėjui neturėjo ko prikišti.

Gedeonas Spiletas šnekučiavo tai su jūrininku, tai su Herbertu, o prireikus padėdavo jiems iškelti arba nuleisti bures. Kapitonas negalėjo savo ekipažu atsigirti ir žadėjo „duoti budintiems po stiklą vyno".

Vakare, pradėjus brėkšti, vaiskiame danguje sušvito siauras mėnulio pjautuvas, tačiau greit vėl užgeso, nes priešpilnis turėjo būti tik spalio 16-ąją. Užėjo tamsi, bet žvaigždėta naktis, pranašaujanti giedrą dieną. Penkrofas dėl visa ko nuleido topselį, kad netikėta vėtra nesuplėšytų viršutinės burės. Gal toks atsargumas ir nebuvo reikalingas, kadangi naktis atrodė būsianti rami, tačiau Penkrofas elgėsi kaip protingas jūrininkas, ir už tai neverta jo peikti.

Žurnalistas išmiegojo beveik visą naktį. O Penkrofas ir Herbertas, keisdamiesi kas dvi valandas, stovėjo prie vairo. Jūrininkas pasitikėjo Herbertu kaip pats savimi:

šaltakraujis ir išmintingas jaunuolis tokio pasitikėjimo tikrai buvo vertas. Penkrofas jam duodavo nurodymus, kaip kapitonas vairininkui, ir Herbertas neleido laivui nukrypti į šalį.

Naktis praėjo laimingai, taip pat nieko naujo neatsitiko ir kitą dieną, spalio 12-ąją. „Bonadventūras" visą laiką buvo vedamas griežtai nustatytu kursu į pietvakarius, ir jeigu tiktai jo nenešė į šalį kokia nors srovė, jis turėjo nuplaukti tiesiog prie Taboro salos.

Jūra aplinkui buvo dyka. Tik retkarčiais koks nors didelis paukštis — albatrosas arba fregata — praskrisdavo per šūvio atstumą. Ir Gedeonas Spiletas pats savęs klausė, ar tik ne vienam iš šitų stambių sparnuočių jis patikėjo savo straipsnelį, parašytą „Niujork Herald" laikraščiui. Atrodė, kad tiktai šie stiprūs paukščiai tegalėjo atklysti į tokią tolybę, į vandenis, skalaujančius Taboro ir Linkolno salas.

— O juk šiuo metų laiku,— pasakė Herbertas,— banginių medžiotojai paprastai vyksta į Ramiojo vandenyno pietus. Teisybę sakant, aš manau, kad niekur kitur pasaulyje nerasi tokios nykios, žmonių taip nelankomos vietos.

— Ne tokia jau čia nyki vieta, kur visiškai nesilanko žmonės,— užginčijo Penkrofas.

— Ką jūs norite tuo pasakyti?— paklausė žurnalistas.

— Nagi juk mes čia esame. O gal jums atrodo, kad mūsų botas yra tiktai sudužusio laivo nuolauža, o mes patys — delfinai?

Ir Penkrofas pats nusijuokė iš savo sąmojo.

Vakare keleiviai apskaičiavo, jog per trisdešimt valandų „Bonadventūras" tikriausiai bus nuplaukęs nuo Linkolno salos šimtą dvidešimt mylių, kadangi jis plaukė daugiau kaip po tris mylias per valandą. Pūtė toks silpnas vėjas, jog atrodė, kad greit visai nurims. Bet vis dėlto buvo galima tikėtis, kad auštant pasirodys Taboro sala, jeigu tik teisingi buvo apskaičiavimai ir jeigu srovė nenunešė boto į šalį.

Nei Gedeonas Spiletas, nei Herbertas, nei Penkrofas nesumerkė akių visą naktį iš spalio 12-osios į 13-ąją. Nerimo graužiami, jie nekantriai laukė ryto. Juos ka-

mavo tiek daug abejonių! Ar jau iš tikrųjų nebetoli Taboro sala? Ar dar tebėra gyvas katastrofos ištiktasis žmogus, kuriam padėti jie skuba? Kas jis toks? Ar jis nesudrums darnaus kolonistų šeimos gyvenimo? Ar jis norės vieną kalėjimą pakeisti kitu? Visi šie klausimai, be abejo, turėjo paaiškėti rytojaus dieną, bet keleiviai buvo taip susirūpinę, jog kiaurą naktį negalėjo užmigti, ir vos tiktai brėkštelėjo aušra, jie sužiuro į vakarus, įsmeigė akis į horizonto liniją.

— Žemė! — staiga sušuko Penkrofas apie šeštą valandą ryto.

Penkrofas, aišku, negalėjo apsirikti, vadinasi, ten iš tikrųjų buvo žemė.

Galima įsivaizduoti, kaip nudžiugo nedidelė laivo įgula. Po kelių valandų keleiviai išlips į krantą!

Lėkšta salelė vos matėsi tarp bangų, ne toliau kaip už penkiolikos mylių. „Bonadventūras" buvo šiek tiek nukrypęs į pietus, todėl jo kursas tuojau buvo išlygintas, ir dabar botas plaukė tiesiai į salą. Tekant saulei, šen bei ten vis labiau ėmė ryškėti neaukštos kalvos.

— Ši saliukė negali nė lygintis su Linkolno sala,— pasakė Herbertas,— bet ji tikriausiai irgi vulkaninės kilmės.

Vienuoliktą valandą ryto „Bonadventūrui" beliko plaukti vos dvi mylios, ir Penkrofas, ieškodamas patogaus farvaterio, nepažįstamais vandenimis laivą vedė nepaprastai atsargiai.

Dabar jau buvo matyti visa salelė, apaugusi žaliuojančiais gumamedžiais ir dar kažkokiais didžiuliais medžiais, panašiais į tuos, kurie augo Linkolno saloje. Tačiau, kad ir kaip keista, keleiviai niekur nepastebėjo nei dūmelio, kuris tikrai būtų parodęs, jog sala gyvenama, nei jokio nelaimės signalo.

O juk raštelyje buvo parašyta, kad saloje gyvena laivo katastrofos ištiktas žmogus, ir jis, be abejo, laukia pagalbos!

Tuo tarpu „Bonadventūras" drąsiai plaukė vingiuotais takais tarp rifų, ir Penkrofas su didžiausiu dėmesiu stebėjo kiekvieną farvaterio posūkį. Vairą jis patikėjo Herbertui, o pats, stovėdamas laivo priešakyje, atidžiai

žiūrėjo į vandenį, ranka nusitvėręs už falo ir pasiruošęs kiekvienu momentu nuleisti burę. Gedeonas Spiletas pro binoklį žvalgė krantą, bet nieko ypatingo nepastebėjo.

Pagaliau apie vidudienį „Bonadventūro" forštevenis atsitrenkė į smėlėtą krantą. Keleiviai išmetė inkarą, nuleido bures ir išlipo į salą.

Negalėjo būti abejonių, jog tai Taboro sala, kadangi, sprendžiant iš paskutiniųjų žemėlapių, Ramiajame vandenyne tarp Naujosios Zelandijos ir Amerikos jokios kitos salos nebuvo.

Tvirtai pririšę laivą, kad atoslūgis jo nenuneštų, Penkrofas ir abu jo draugai gerai apsiginklavo ir leidosi eiti prie kūgiškos kalvos, kuri stūksojo per pusmylį nuo kranto, iškilusi pustrečio ar tris šimtus pėdų viršum jūros lygio.

— Nuo to kalniuko apžiūrėsime visą salą,— pasakė Gedeonas Spiletas,— ir tuomet mums lengviau bus ieškoti.

— Taip Linkolno saloje padarė misteris Smitas, užkopęs ant Franklino kalno! — sušuko Herbertas.

— Tikrai taip,— patvirtino žurnalistas,— nuo to ir reikia pradėti.

Draugai šnekučiuodami žingsniavo pieva, einančia iki pat kalvos. Viršum jų galvų sūkuriavo būrys uolinių karvelių ir jūros kregždžių, tokių pat kaip Linkolno saloje. Kairėje tęsėsi miškas, jame girdėjosi šakų traškesys. Keleiviai išvydo, kaip subangavo žolė,— matyt, juos pajutę, išlakstė kokie nors baikštūs žvėreliai. Tačiau niekur nesimatė jokio ženklo, kad čia gyventų žmogus.

Priėję kalvą, kolonistai bematant ant jos užlipo ir ėmė žvalgytis.

Jie buvo patekę į nedidelę salelę, apsukui turinčią ne daugiau kaip šešias mylias ilgio. Ji buvo pailgo ovalo formos, o lygi jos krantų linija beveik neišraižyta, be kyšulių, įlankų ir užutekių. Aplink plytėjo su horizontu susiliejusi vandens dykynė. Niekur nebuvo matyti nei žemės, nei laivo burės.

Salelė ištisai buvo apaugusi miškais, ne taip, kaip Linkolno sala, kurios viena dalis buvo sausa ir nyki,

o kita — derlinga ir vešli. Viršum lygaus žalumynų kilimo dunksojo pora ar trejetas neaukštų kalvų. Įstrižai kirsdamas salą, per plačią pievą sruveno upelis, įtekantis į jūrą vakarinėje pakrantėje, kur prie žiočių buvo prasigraužęs kiek platesnę vagą.

— Taip, mažoka čia vietos,— tarė Herbertas.

— Mažoka,— atsiliepė Penkrofas,— mums čia nebūtų kur pasireikšti.

— Be to,— pridūrė žurnalistas,— salelė atrodo negyvenama.

— Iš tikrųjų,— sutiko Herbertas,— nematyti jokio ženklo, kad joje būtų žmonių.

— Lipkime žemyn,— pasiūlė Penkrofas,— ir einame greičiau ieškoti.

Jūrininkas ir jo draugai grįžo prie kranto, kur stovėjo „Bonadventūras". Jie nutarė pėsti apeiti aplink salą pajūriu, o paskui leistis gilyn į mišką. Taip jie ketino ištirti visą salą.

Eiti pakrante buvo lengva, tik vietomis riogsojo uolos, bet kolonistai jas aplenkdavo; jie žygiavo į pietus, išbaidydami vandens paukščius ir ištisas bandas ruonių, kurie šokdavo į jūrą, vos tiktai iš tolo pastebėdavo žmones.

— Tie gyvuliai nebe pirmą kartą mato žmogų,— pasakė žurnalistas.— Jie mūsų bijo, vadinasi, žmones jau pažįsta.

Po valandos trys draugai pasiekė pietinį krantą, užsibaigiantį smailiu kyšuliu, paskui pasuko į šiaurę, eidami palei vakarinį krantą, kuris taip pat buvo smėlėtas ir prigriuvęs uolų, juosiamas tankaus miško.

Jie apėjo per keturias valandas aplink visą salą, bet niekur nerado jokio būsto, niekur neaptiko žmogaus pėdsakų.

Tai buvo labai nuostabu. Atrodė, jog Taboro sala visiškai negyvenama arba jau seniai čia nebėra žmonių. Gal kas nors parašė raštelį prieš keletą mėnesių ar net prieš kelerius metus, taigi žmogus iš sudužusio laivo arba grįžo į tėvynę, arba suvargęs numirė.

Penkrofas, Gedeonas Spiletas ir Herbertas, visaip spėliodami, paskubomis savo laive papietavo, norėdami kuo

greičiau vėl pradėti ieškojimą ir ligi sutemų ištirti visą salą.

Penktą valandą vakaro jie leidosi tolyn į miško tankmę.

Draugai išbaidė kažkokius gyvulius, kurie išlakstė į visas puses: tai buvo ožkos ir kiaulės, labai panašios į europines savo padermes. Tikriausiai jų čia atsitiktinai buvo užvežęs koks nors banginių medžiotojų laivas, ir tų gyvulių greit prisiveisė. Herbertas nusprendė kelias jų poras būtinai pasigauti ir parsivežti į Linkolno salą.

Nebeliko jokių abejonių, kad salelėje žmonių būta. Keleiviai tuo įsitikino, kai tik įžengė į mišką: jame gulėjo kirviu nukirsti medžių kamienai, visur matėsi žymių, kaip žmogaus grumtasi su gamta. Tiesa, medžiai buvo nukirsti prieš daugelį metų ir jau beveik supuvę, visi įkirtimai apsamanoję, o takai užžėlę tokia aukšta ir tankia žole, jog vargiai begalėjai juos pastebėti.

— Matyt, žmonės čia buvo ne tik išlipę, bet kurį laiką net gyveno,— tarė Gedeonas Spiletas.— O kas tai per žmonės? Kiek jų buvo? Kiek dar išliko?

— Raštelyje kalbama tik apie vieną žmogų,— priminė Herbertas.

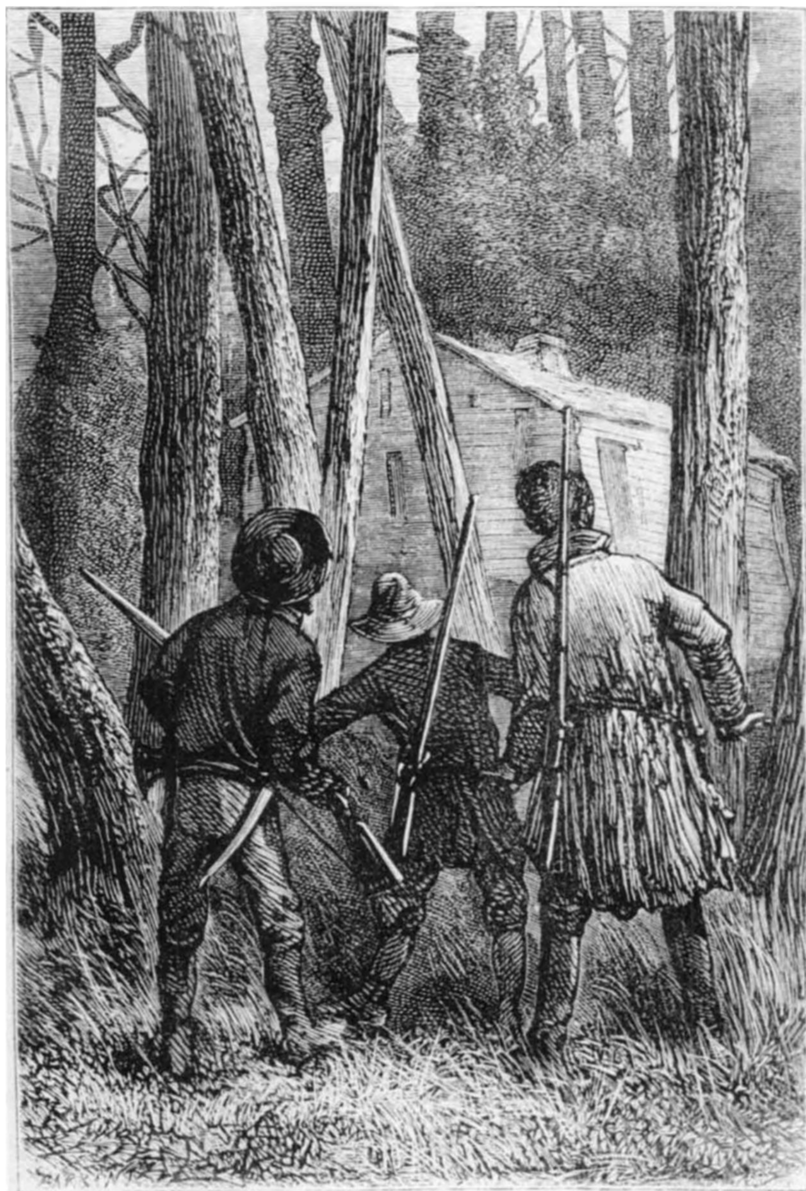
— Negalimas daiktas, kad mes jo nesurastume! — sušuko Penkrofas.

Jūrininkas ir jo draugai leidosi ieškoti toliau. Jie nužygiavo keliuku, einančiu įstrižai salelės, ir atsidūrė prie upelio, tekančio į vandenyną.

Ne tik gyvuliai, atvežti iš Europos, ne tik kirvio žymės medžiuose, bet ir įvairūs čia pasitaikantys augalai buvo nenuginčijamas įrodymas, kad žmogaus saloje gyventa. Kai kur laukymėse, matyt, senais laikais buvo sukastos daržovių lysvės.

Herbertas labai nudžiugo, aptikęs bulvių, morkų, kopūstų, ropių: juk pasirinkus stiebagumbių ir jų sėklų, galima visų tų daržovių užveisti ir Linkolno saloje!

— Kaip gerai! — sušuko Penkrofas.— Nabui tai pravers, taip pat ir mums! Jei katastrofos ištikto žmogaus ir nerasime, mūsų kelionė vis tiek nebus tuščia, viešpats mums atlygino.

"A dwelling!"

— Tai tiesa,— atsiliepė Gedeonas Spiletas,— bet jeigu daržai taip apleisti, vadinasi, saloje jau seniai niekas nebegyvena.

— Iš tikrųjų,— pritarė Herbertas,— kas gi nesirūpintų daržovėmis!

— Ką čia kalbėti, juk tuoj matyti, kad laivo katastrofos ištiktas žmogus iš salos jau išvykęs! — pridūrė Penkrofas.

— Jūsų manymu, raštelis parašytas labai seniai?

— Suprantama.

— Ir butelis ilgai plaukiojo po jūrą, kol bangos jį atnešė prie Linkolno salos?

— O kodėl ne?— atsakė Penkrofas ir pridūrė:— Jau temsta, gana ieškoti.

— Grįžkime į laivą, o rytoj viską pradėsime iš naujo,— pasiūlė žurnalistas.

Tai buvo išmintingas patarimas, ir visi jau norėjo grįžti, tik staiga Herbertas, rodydamas tarp medžių juoduojantį kažkokį pastatą, šūktelėjo:

— Trobelė!

Trys draugai tuojau nuskubėjo prie trobelės. Prietemoje buvo galima įžiūrėti, kad ji sukalta iš lentų ir apdengta stora dervuota drobe.

Penkrofas pastūmė praviras duris ir įbėgo į vidų.

Trobelė buvo tuščia!

Keturioliktas skyrius

Kas buvo trobelėje.— Naktis.— Kelios raidės.— Ieškoma toliau.— Augalai ir gyvuliai.— Herbertas išvengia mirties.— Laive.— Išplaukimas.— Audra.— Pasireiškia įprotis.— Paklydę jūroje.— Išganinga šviesa.

Penkrofas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas tylėdami stovėjo tamsioje trobelėje.

Penkrofas garsiai šūktelėjo.

Niekas neatsiliepė.

Tuomet jūrininkas įskėlė ugnį ir uždegė sausą šakutę, kuri akimirką apšvietė kambarėlį,— keleiviams jis pasirodė negyvenamas. Kampe buvo iš netašytų akme-

nių sukrautas židinys, o jame ant pelenų krūvos gulėjo glėbelis žagarų. Penkrofas į juos įmetė degančią šakutę, žagarai ėmė pleškėti, ir skaisti liepsna apšvietė visą trobelę.

Dabar draugai pastebėjo lovą, užtiestą atidrėkusiomis, pageltusiomis antklodėmis,— matyt, joje seniai niekas nebemiegojo; prie židinio buvo numesti du surūdiję katiliukai ir apverstas dubenėlis; spintoje kabojo supelėję jūreiviški drabužiai; ant stalo buvo keletas alavinių lėkščių ir nuo drėgmės pažaliavusi biblija; kertėje riogsojo įrankiai — kastuvas, kirtiklis, kauptukas ir du medžiokliniai šautuvai, vienas iš jų sulaužytas; ant lentynos stovėjo statinaitė parako, statinaitė šratų ir kelios dėžutės kapsulių; viską dengė storas sluoksnis dulkių, turbūt susikaupusių per daugelį metų.

— Nieko nėra,— pagaliau prabilo žurnalistas.

— Nieko! — patvirtino Penkrofas.

— Čia jau seniai niekas nebegyvena,— pridūrė Herbertas.

— Taip, labai seniai,— atsakė žurnalistas.

— O gal mums šioje trobelėje pernakvoti, misteri Spiletai?— pasiūlė Penkrofas.

— Sutinku, Penkrofai,— atsakė Gedeonas Spiletas.— Jei šeimininkas ir pareitų, jis tikrai nesupyktų, kad čia įsibrovė neprašyti svečiai.

— Šeimininkas nepareis! — tarė jūrininkas, kratydamas galvą.

— Jūs manote, kad jis išvykęs?— paklausė žurnalistas.

— Ne, jeigu būtų išvykęs, būtų pasiėmęs ginklus ir įrankius,— atsakė Penkrofas.— Juk žinote, kaip žmogus brangina tokius daiktus, kuriuos jam pavyksta išgelbėti iš skęstančio laivo. Oi ne, ne,— pakartojo jūrininkas, tvirtai tuo įsitikinęs,— iš salos jis neišvyko. Jeigu jis būtų pasidirbęs valtį ir ja išplaukęs, tai nieku gyvu nebūtų palikęs būtiniausių daiktų! Ne, jis turi būti saloje!

— Ir jis gyvas?— paklausė Herbertas.

— Galbūt gyvas, o gal ir miręs. Bet jeigu jis mirė, tai juk pats savęs negalėjo palaidoti,— atsakė Penkrofas,— vadinasi, mes rasime jo palaikus.

Taigi draugai nutarė pernakvoti apleistoje trobelėje

ir karštai ją prikūreno, nes malkų čia buvo prinešta pakankamai. Uždarę duris, Penkrofas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas susėdo ant suolo; jie buvo paskendę savo mintyse ir tik retkarčiais persimesdavo vienu kitu žodžiu. Taip nusiteikęs žmogus pradeda visaip spėlioti, jis pasirengęs visokiems netikėtumams. Ir keleiviai budriai klausėsi iš miško sklindančių garsų. O jeigu durys staiga būtų atsivėrusios ir kas nors būtų įėjęs, jie nė kiek nebūtų nustebę, nors trobelė ir buvo apleista; jie iš visos širdies būtų paspaudę ranką tam laivo katastrofos ištiktam nežinomam žmogui, kurio laukė kaip savo draugo.

Bet žingsnių jie taip ir neišgirdo, durys taip ir neatsivėrė, o laikas slinko.

Kokia ilga pasirodė toji naktis jūrininkui ir jo draugams! Tiesa, Herbertas porą valandų numigo, nes tokiame amžiuje miegas yra būtinas. Visi trys nekantravo, norėdami kuo greičiau vėl pradėti ieškojimą ir iššvalgyti nuošaliausius salos kampelius. Suprantama, Penkrofas buvo padaręs teisingas išvadas: žiūrint į tą apleistą trobelę ir joje išlikusius įrankius, rakandus bei ginklus, buvo galima drąsiai pasakyti, kad čia gyvenęs žmogus yra žuvęs. Todėl keleiviai nutarė surasti jo palaikus ir krikščioniškai juos palaidoti.

Pagaliau išaušo. Penkrofas ir jo draugai tučtuojau ėmė apžiūrinėti trobelę.

Vieta jai buvo parinkta labai vykusiai, prie pat kalvos, keleto didingų gumamedžių paunksnėje. Priešais trobelę buvo iškirsta plati proskyna, tad gerai matėsi jūra. Žemyn į pakrantę ėjo pievutė, aptverta medine tvorele, kuri buvo jau beveik išvirtusi, o kairiuoju pievutės pakraščiu į jūrą sruveno upelis.

Trobelė buvo pastatyta iš lentų, tikriausiai kokio nors laivo liemens arba denio liekanų. Sudužęs laivas, matyt, buvo išmestas į salą, kas nors išsigelbėjo ir, susiradęs įrankių, iš laivo nuolaužų pasistatė trobelę.

Dėl to nebeliko jokių abejonių, kai Gedeonas Spiletas, apėjęs aplink trobelę, vienoje lentoje — turbūt iš falšborto — pastebėjo beveik nusitrynusias tokias raides: „B. . .tan. . .a."

— Britanija! — riktelėjo žurnalisto pašauktas jūrininkas.— Toks pavadinimas dažnai pasitaiko, ir aš tikrai nežinau, kieno buvo tas laivas — amerikiečių ar anglų.

— Tai nesvarbu, Penkrofai!

— Teisybė, nesvarbu,— sutiko Penkrofas.— Jei tas jūreivis dar gyvas, mes jį išgelbėsime, vis tiek, iš kur jis būtų kilęs. Bet prieš pradedant vėl ieškoti, manau, reikėtų nueiti į „Bonadventūrą".

Penkrofas ėmė būgštauti dėl savo laivo. Juk saloje gali būti žmonių ir kas nors iš tų gyventojų gali užgrobti botą. Bet jis pats patraukė pečiais, kad jam į galvą šovė tokia neįtikima mintis.

Tačiau jis mielai būtų „Bonadventūre" papusryčiavęs. Taku iki pajūrio buvo netoli — daugiausia kokia mylia. Taigi visi leidosi į botą, o eidami žvalgė mišką ir krūmus, į kuriuos nuo jų spruko ištisos bandos ožkų ir kiaulių.

Po dvidešimties minučių jie vėl išvydo rytinį salos krantą ir savo botą, išmetusį inkarą, giliai įsmigusį į smėlį.

Penkrofas lengviau atsiduso. Juk tas laivas buvo jo kūdikis, o tėvai turi teisę pasiduoti nerimui, neklausydami proto balso. Keleiviai sulipo į laivą ir sočiai papusryčiavo, kad neišalktų iki pietų, tikriau sakant — iki vėlyvo vakaro; pavalgę visi vėl leidosi į salą ir nepaprastai kruopščiai ją ištyrinėjo.

Tikriausiai vienintelis salos gyventojas buvo žuvęs. Todėl Penkrofas ir jo draugai ieškojo ne tiek gyvo žmogaus, kiek jo palaikų. Bet visas tas ieškojimas buvo bergždžias: ištisą pusdienį draugai tuščiai landžiojo po miškus, klydinėdami po visą salelę. Pagaliau jie nutarė, kad žmogus iš sudužusio laivo bus miręs ir kad nebus likę jokių jo pėdsakų: matyt, jo lavoną sudraskė plėšrieji žvėrys.

— Rytoj auštant plauksime atgal,— tarė Penkrofas savo draugams, kai apie antrą valandą dienos visi susėdo pasilsėti pušų pavėsyje.

— Man rodos,— pasakė Herbertas,— kad mes ramia sąžine galime išsivežti visus daiktus, ginklus ir įrankius, kurie priklausė trobelės šeimininkui. Ar ne tiesa?

— Sutinku,— pritarė Gedeonas Spiletas,— visa tai mums pravers. Jei neklystu, trobelėje yra nemaža parako ir šratų.

— Taip,— vėl prabilo Penkrofas,— ir reikėtų neužmiršti bent porą kiaulių pasigauti, juk Linkolno saloje jų nėra...

— Ir prisirinkti sėklų,— pridūrė Herbertas,— tuomet mes turėsime visokių Senojo ir Naujojo Pasaulio daržovių.

— O gal dar pabūti kokią dienelę Taboro saloje?— pasiūlė žurnalistas.— Susineštume į laivą visa, kas tik galėtų mums praversti.

— Ne, misteri Spiletai,— pasipriešino Penkrofas,— aš prašyčiau išplaukti rytoj iš pat ryto. Man rodos, kad vėjas keičiasi ir pradeda pūsti iš vakarų; čia mes plaukėme, palankaus vėjo varomi, o dabar su palankiu vėju galėsime ir grįžti.

— Tad neverta gaišti laiko! — sušuko Herbertas pašokdamas.

— Taip, neverta,— pritarė Penkrofas.— Tu, Herbertai, eik rinkti sėklų, apie jas tu geriau už mus nusimanai, o mudu su misteriu Spiletu eisime kiaulių pamedžioti, ir tikiuosi, kad net be Topo pagalbos pavyks keletą jų sugauti.

Herbertas takeliu nuėjo į laukymes ir daržus, o jūrininkas su žurnalistu leidosi tolyn į mišką.

Čia buvo daug visokių veislių kiaulių, bet nepaprastai vikrūs gyvuliai žmonių nė artyn neprisileido, išlakstydami į visas puses. Po pusvalandžio medžiotojams vis dėlto pavyko tankiuose brūzgynuose sugauti kiaulę ir tekį, bet tuo metu šiaurėje už keleto šimtų žingsnių staiga pasigirdo riksmai, o kartu ir kažkoks baisus, žvėriškas niaurojimas.

Penkrofas ir Gedeonas Spiletas atsitiesė ir ėmė klausytis, o tuo tarpu kiaulės pabėgo, nes jūrininkas dar nebuvo spėjęs jų surišti.

— Juk tai Herberto balsas! — šūktelėjo žurnalistas.

— Bėkim! — suriko Penkrofas.

Ir juodu kiek įkabindami leidosi bėgti į tą vietą, iš kur girdėjosi riksmai.

Jų skubėta ne be reikalo: kai takas pasuko į vieną aikštelę, jie išvydo, jog kažkoks laukinis žvėris, matyt, didžiulė beždžionė, smaugia ant žemės parblokštą jaunuolį.

Penkrofas ir Gedeonas Spiletas žaibo greitumu puolė tą pabaisą ir parvertė, iš jos letenų ištraukė Herbertą, o ją pačią prispaudė prie žemės. Jūrininkas buvo stiprus kaip Heraklis, žurnalistas irgi turėjo nemaža sveikatos, ir nors belaisvis priešinosi, juodu taip tvirtai jį surišo, jog šis negalėjo nė pajudėti.

— Tu sveikas ir gyvas, Herbertai?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Taip, taip.

— Pamėgintų šita beždžionė tave sudraskyti!..— grasinamai riktelėjo Penkrofas.

— Betgi čia ne beždžionė! — užginčijo Herbertas.

Jam taip pasakius, Penkrofas ir Gedeonas Spiletas pažvelgė į gulintį ant žemės keistą padarą.

Iš tikrųjų, tai buvo ne beždžionė. Tai buvo žmogiška būtybė, tai buvo žmogus! Tačiau koks žmogus! Laukinis pačia baisiausia to žodžio prasme, ir juo klaikiau jis atrodė, kad buvo jau galutinai sulaukėjęs.

Susivėlę plaukai, ant krūtinės nudrykusi nešvari barzda, vietoj drabužių — tiktai kažkoks suplyšęs skuduras, apvyniotas apie strėnas, klydinėjančios akys, didžiulės rankos baisiai ilgais nagais, veidas tamsus, lyg iš juodmedžio išdrožtas, padai surambėję, tarsi raginiai. Štai kokia buvo išvaizda to nelaimingo padaro, kurį vis dėlto reikėjo pavadinti žmogumi. Ir nenoromis kilo klausimas: ar dar tebeturi ši būtybė sielą, ar išlikę vien tik gyvuliški instinktai?

— Ar jūs tikras, kad čia žmogus arba kad jis kada nors buvo žmogus?— paklausė Penkrofas žurnalistą.

— Deja! Abejonių čia negali būti,— atsakė žurnalistas.

— Tai jis ir yra tas žmogus iš sudužusio laivo?— sušuko Herbertas.

— Taip,— patvirtino Gedeonas Spiletas,— bet nelaimingasis visai į žmogų nebepanašus!

Žurnalistas sakė tiesą. Ir visiems pasidarė aišku, kad jeigu belaisvis anksčiau ir buvo protinga būtybė, tai

vienatvė jį pavertė ne šiaip kokiu laukiniu, o tikru žvėrim. Jis urzgė, piktai iššiepęs dantis, kurie buvo aštrūs kaip plėšrūnų, tarytum skirti žaliai mėsai draskyti. Turbūt jau labai seniai jis buvo užmiršęs, kas esąs, atpratęs naudotis įrankiais ir ginklais, nebemokėjo kurti ugnies. Jis buvo vikrus, liemeningas, bet, matyt, šios fizinės jo savybės išlavėjo, tuo pat metu nykstant protinėms galioms.

Gedeonas Spiletas bandė jį kalbinti. Bet jis, rodės, nieko nesuprato ir tarytum net negirdėjo... Ir vis dėlto, atidžiau įsižiūrėjęs į to žmogaus akis, žurnalistas pamatė, kad jo protas dar ne visai aptemęs.

Tuo tarpu belaisvis gulėjo nesiblaškydamas ir nesistengė sutraukyti jį varžančių virvių. Gal jis apsiramino, kai išvydo žmones, panašius į jį patį? O gal koks nors trumpas prisiminimas privertė jį pajusti, kad jis vėl tapo žmogumi? Jeigu jam būtų grąžinta laisvė, kažin ar jis bėgtų, ar pasiliktų? Kolonistai to nežinojo, bet jo paleisti neketino. Gedeonas Spiletas, su didžiausiu dėmesiu pažvelgęs į nelaimingąjį, pasakė:

— Vis tiek, kas jis toks, ką seniau yra veikęs ir kas paskui gali jam atsitikti, bet mūsų pareiga — parsivežti jį į Linkolno salą!

— O, žinoma,— pritarė Herbertas,— gal rūpestingai tą vargšą prižiūrint, mums pavyks pažadinti jo sąmonę!

— Siela nemiršta,— tarė žurnalistas,— ir mes būsime šimteriopai atlyginti, jei praskaidrinsime to nelaimingojo protą.

Penkrofas abejodamas pakraipė galvą.

— Šiaip ar taip, reikia pamėginti,— kalbėjo žurnalistas,— bent jau iš gailestingumo.

Ir tikrai, tokia buvo kiekvieno žmogaus krikščioniška pareiga. Visi trys tai suprato ir gerai žinojo, kad Sairas Smitas tokiam jų poelgiui pritars.

— O kaip, ar mes jo neatrišime?— paklausė jūrininkas.

— Galbūt jeigu atrištume jam kojas, jis pats eitų su mumis?— tarė Herbertas.

— Pabandysim! — sutiko Penkrofas.

Ir jie perpjovė virves, kuriomis buvo supančiotos belaisvio kojos, o rankas paliko tvirtai surištas. Jis atsistojo, tačiau bėgti ne nemanė. Aštriu žvilgsniu jis stebėjo šalia einančius tris žmones, bet pats, matyt, nesuvokė esąs toks pat žmogus, neprisiminė, kad bent seniau toks buvo. Belaisvis sunkiai alsavo, ėjo paniuręs, tačiau nesipriešino.

Žurnalistui patarus, belaisvis buvo nuvestas į trobelę. Kolonistai tikėjosi, kad jo sąmonė pragiedrės, kai tiktai jis išvys savo daiktus. Gal užtenka kibirkštėlės jo aptemusiam protui pažadinti, merdinčiai sielai atgaivinti.

Trobelė buvo netoli — į ją visi nuėjo per kelias minutės. Tačiau belaisviui, matyt, niekas čia nesukėlė jokių prisiminimų, jis tarsi nesuvokė esąs namie.

Nelaimingasis atrodė visai sulaukėjęs, ir jau vien iš to buvo galima spręsti, kad jis seniai gyvena salelėje, virtusioje jam kalėjimu, kad čia jis pateko protingas žmogus, bet neištvėrė slegiančios vienatvės ir pamišo.

Žurnalistas nusprendė pabandyti, ar belaisvio nepaveiks ugnis, ir židinyje tučtuojau ėmė pleventi skaidri liepsna, kuri sudomina net gyvulius.

Iš karto ugnis tarytum patraukė nelaimingojo dėmesį, bet netrukus jis nuėjo nuo židinio šalin, jo žvilgsnis apsiblausė ir vėl pasidarė beprasmiškas.

Taip, matyt, nieko kito neliko, kaip tik nuvesti belaisvį į „Bonadventūrą"; kolonistai taip ir padarė, o Penkrofas pasisiūlė jį saugoti.

Herbertas ir Gedeonas Spiletas vėl išlipo į krantą užbaigti pradėto darbo ir po kelių valandų grįžo su įrankiais ir ginklais, su daržovių sėklomis, kiaulėmis ir sumedžiotais paukščiais. Visa tai jie sukrovė į laivą; „Bonadventūras" ketino pakelti inkarą rytmetį, kai tik prasidės potvynis.

Belaisvis buvo nuvestas į kajutę laivo priešakyje, ir ten jis sėdėjo ramiai, tylėdamas, lyg nebylys.

Penkrofas jam pasiūlė valgyti, bet jis atstūmė virtą mėsą, nuo kurios, žinoma, buvo jau atpratęs. Ir tikrai, vos tik jūrininkas jam padavė Herberto nušautą antį, jis griebė ją ir godžiai sušveitė kaip žvėris.

— Ir jūs manote, kad jo protas praskaidrės?— paklausė Penkrofas, abejojamai kraipydamas galvą.

— Galimas daiktas, jog rūpestinga mūsų priežiūra padės jam išgyti,— atsakė žurnalistas,— kadangi tokį jį padarė vienatvė, o nuo šiol jis nebebus vienas.

— Matyt, vargšelis jau seniai netekęs bet kokio panašumo į žmogų,— tarė Herbertas.

— Galimas daiktas,— vėl pasakė Gedeonas Spiletas.

— Kiek jis gali turėti metų?— paklausė jaunuolis.

— Sunku pasakyti,— atsakė žurnalistas,— nes jo veidas apžėlęs tankia barzda. Tačiau jis nebejaunas, manau, turi bent penkiasdešimt metų.

— O ar pastebėjote, misteri Spiletai, kaip įkritusios jo akys?— paklausė jaunuolis.

— Taip, Herbertai, bet man rodos, kad jo akyse dar šviečia mintis, nors šiaip pažiūrėjęs nepasakysi, jog tai protinga būtybė.

— Na, paskui pamatysim,— tarė Penkrofas.— Tik įdomu, ką pasakys Sairas Smitas, išvydęs tą mūsų laukinį. Juk išvykome žmogaus ieškoti, o parsivešime kažkokią baidyklę. Bet nieko nepadarysi!

Naktis praėjo. Nežinia, ar belaisvis miegojo, ar ne, tačiau jis sėdėjo nejudėdamas, nors ir buvo atrištas. Jis atrodė panašus į plėšrųjį žvėrį, kurį nelaisvė iš pradžių prislegia, o paskui įsiutina.

Spalio 15 dieną, anksti rytą, kaip Penkrofas ir buvo numatęs, oras pasikeitė: ėmė pūsti šiaurės vakarų vėjas, palankus „Bonadventūrui" plaukti, tačiau jūra įšėlo, dėl to kelionė žadėjo būti sunki.

Penktą valandą ryto keleiviai pakėlė inkarą. Penkrofas rifais sutraukė grotą ir pasuko laivą į šiaurryčius, tiesiai į Linkolno salą.

Pirmąją kelionės dieną neatsitiko nieko ypatingo. Belaisvis ramiai sėdėjo priešakinėje kajutėje,— juk jis buvo jūrininkas, todėl jūros bangavimas, matyt, gerai jį veikė. Gal jis prisiminė savo tarnybą laive? Šiaip ar taip, jis buvo ramus ir atrodė greičiau nustebęs negu prislėgtas.

Kitą dieną, spalio 16-ąją, vėjas sustiprėjo, ėmė pūsti beveik iš šiaurės ir „Bonadventūrui" buvo jau nepalan-

kus. Smarkiai blaškomą laivą Penkrofas turėjo kreipti dar labiau prieš vėją; bangos įnirtingai daužė boto priešakį, ir jūrininkas jautė didelį nerimą, nors savo draugams nieko nesakė. Buvo aišku, kad jeigu vėjas nepasikeis, tai į Linkolno salą teks plaukti daug ilgiau, negu plaukė į Taboro salą.

Iš tikrųjų, spalio 17 dienos rytą suėjo dvi paros, kai „Bonadventūras" pasuko į jūrą, bet niekur nesimatė jokio ženklo, kad nebetoli būtų sala. Pagaliau nebuvo įmanoma nė apskaičiuoti, kiek mylių jau nuplaukta, kadangi laivo kryptis ir greitis visą laiką keitėsi.

Praėjo dar viena para, o žemės vis nebuvo matyti. Pūtė rytų vėjas, jūra siautėjo. Bangos ritosi per boto denį, reikėjo nuolat manevruoti burėmis, rišti rifus, dažnai keisti kursą ir plaukti trumpais halsais. Vienąsyk, spalio 18 dieną, „Bonadventūrą" visiškai užliejo banga, ir jeigu keleiviai atsargumo dėlei iš anksto nebūtų prisirišę ant denio, tai banga būtų juos nuplovusi.

Penkrofas ir jo draugai tiesiog nusivarė nuo kojų, bet netikėtai jiems į pagalbą atėjo belaisvis: jis iššoko pro liuką iš kajutės, tarsi jame būtų prabilęs jūrininko instinktas, ir galingu dalbos smūgiu pramušė falšbortą, kad nuo denio nutekėtų vanduo, o kai botas nusimetė tą sunkią naštą, belaisvis, nė žodžio netaręs, vėl sugrįžo į kajutę.

Penkrofas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas, iš nustebimo net apstulbę, leido jam daryti, ką jis nori.

Tačiau jų padėtis buvo gana sunki; jūrininkas būgštavo, ar jie nebus paklydę neaprėpiamoje jūroje, ar begalės pasiekti salą.

Naktis iš spalio 18 į 19-ąją pasitaikė tamsi ir šalta. Bet apie vienuoliktą valandą vėjas aprimo, bangavimas sumažėjo, „Bonadventūras" buvo jau nebe taip smarkiai mėtomas ir plaukė daug greičiau. Apskritai, botas puikiai atlaikė audrą.

Nei Penkrofas, nei Gedeonas Spiletas, nei Herbertas nesumerkė akių. Jie budėjo ir įtemptai žvalgė jūrą: jeigu Linkolno sala netoli, tai auštant ji turi pasirodyti, o jei srovė ir vėjas „Bonadventūrą" nunešė į šalį, tai nustatyti teisingą kursą bus beveik neįmanoma.

Penkrofas jautė didelį nerimą, tačiau nenusiminė, nes buvo užsigrūdinęs ir tvirtos dvasios žmogus. Vairuodamas laivą, jis akylai žvelgė į tamsą.

Apie antrą valandą nakties jis staiga pašoko ir suriko:

— Ugnis! Ugnis!

Ir tikrai, už kokių dvidešimt mylių šiaurės rytuose suspindo ryškus šviesos pluoštas. Tenai, Linkolno saloje, skaidriai liepsnojo laužas, kurį tikriausiai sukūrė Sairas Smitas, norėdamas parodyti jiems kelią.

Botas buvo nukrypęs toli į šiaurę. Penkrofas jį pasuko link ugnies, spindinčios horizonte tartum pirmojo dydžio žvaigždė.

Penkioliktas skyrius

Sugrįžimas.— Ginčas.— Sairas Smitas ir nepažįstamasis.— Baliono uostas.— Trečioji pjūtis.— Vėjinis malūnas.— Miltai ir duona.— Inžinieriaus pasiaukojimas.— Išbandymas.— Ašaros.

Rytojaus dieną, spalio 20-ąją, septintą valandą ryto, po keturių dienų kelionės „Bonadventūras" atsargiai priplaukė prie kranto Gailestingumo upės žiotyse.

Sairas Smitas ir Nabas, sunerimę dėl blogo oro ir dėl to, kad taip ilgai negrįžta draugai, vos švintant užkopė ant Plataus Akiračio plynaukštės ir pagaliau išvydo ilgai lauktą „Bonadventūrą".

— Ačiū dievui, jie sugrįžo! — šūktelėjo Sairas Simtas.

O Nabas iš džiaugsmo ėmė šokinėti, suktis aplink, pliaukšėdamas delnais ir garsiai kartodamas:

— Ak, pone, mano pone!

Ši pantomima buvo labiau jaudinanti už bet kokias gražbylystes!

Inžinierius pirmiausia suskaitė, kiek ant „Bonadventūro" denio yra žmonių, ir nusprendė, kad Penkrofas Taboro saloje nebus suradęs laivo katastrofos ištikto žmogaus arba kad nelaimingasis bus atsisakęs palikti savo salelę ir vieną kalėjimą pakeisti kitu.

Iš tikrųjų, ant denio stovėjo tiktai trys žmonės: Penkrofas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas.

Laivui priplaukus prie kranto, draugų ten jau laukė inžinierius ir Nabas, ir dar nespėjus keleiviams išlipti, Sairas Smitas tarė:

— Mes dėl jūsų, mano bičiuliai, labai nerimavome: jus per ilgai užtrukote! Ar jums neatsitiko kokia nelaimė?

— Ne,— atsakė Gedeonas Spiletas,— viskas baigėsi gerai. Tuojau jums viską papasakosime.

— Tačiau jums nepavyko nieko rasti: jūs trise išvykote, trise ir grįžote.

— Atleiskite, misteri Sairai,— užginčijo jūrininkas,— mes keturiese.

— Argi radote tą žmogų iš sudužusio laivo?

— Taip.

— Ir parsivežėte?

— Taip.

— Ir jis gyvas?

— Taip.

— O kur jis? Kas jis?

— Jis yra žmogus, tikriau sakant, kada nors buvo žmogus! — tarė Gedeonas Spiletas.— Tai ir viskas, Sairai, ką galime jums pasakyti!

Ir draugai tučtuojau papasakojo inžinieriui viską, kas jiems nutiko kelionėje: kaip jie saleléje ieškojo žmonių, kaip rado jau seniai apleistą vienišą trobelę, kaip pagaliau į nelaisvę pakliuvo katastrofos ištiktasis, kurio, rodės, nebebuvo galima nė žmogumi pavadinti.

— Aš tiesiog nežinau, ar gerai padarėme, kad čia jį parsivežėme?

— Žinoma, gerai, Penkrofai,— gyvai atsiliepė inžinierius.

— Bet juk jis beprotis!

— Galimas daiktas, tačiau prieš keletą mėnesių jis buvo toks pat žmogus, kaip ir mes. Ir ką gali žinoti, kas atsitiks tam iš mūsų, kuris gyvens ilgiau už savo draugus ir liks vienas šioje saloje? Vargas vienišam žmogui, mano bičiuliai, ir reikia manyti, kad vienatvė greit išvaro žmogų iš proto, jei tas vargšas taip sulaukėjo.

— Bet, misteri Sairai,— šūktelėjo Herbertas,— kodėl jūs manote, kad tas nelaimingasis sulaukėjo tiktai prieš keletą mėnesių?

— Todėl, kad mūsų rastasis raštelis parašytas neseniai, o jį parašyti galėjo tiktai jis,— atsakė Sairas Smitas.

— Arba jo draugas, kuris jau yra miręs,— įterpė Gedeonas Spiletas.

— Tai negalimas daiktas, mielasis Spiletai.

— Kodėl?— paklausė žurnalistas.

— Ogi todėl, kad raštelyje būtų minimi du žmonės,— paaiškino Sairas Smitas,— tuo tarpu kalbama tik apie vieną.

Herbertas keliais žodžiais papasakojo, kas atsitiko plaukiant atgal, kaip belaisviui prašvito sąmonė tuo momentu, kai siautulingas viesulas jame tarsi pažadino jūrininko instinktą; jaunuolis ypatingai atkreipė Sairo Smito dėmesį į tą įdomų faktą.

— Taip, Herbertai,— atsakė inžinierius,— tu esi teisus, teikdamas šiam faktui didelę reikšmę. Nelaimingąjį galima išgydyti, kadangi proto jis neteko apimtas nevilties. O dabar jis gyvens tarp žmonių, ir jeigu jis tebeturi sielą, mes jį išgydysime.

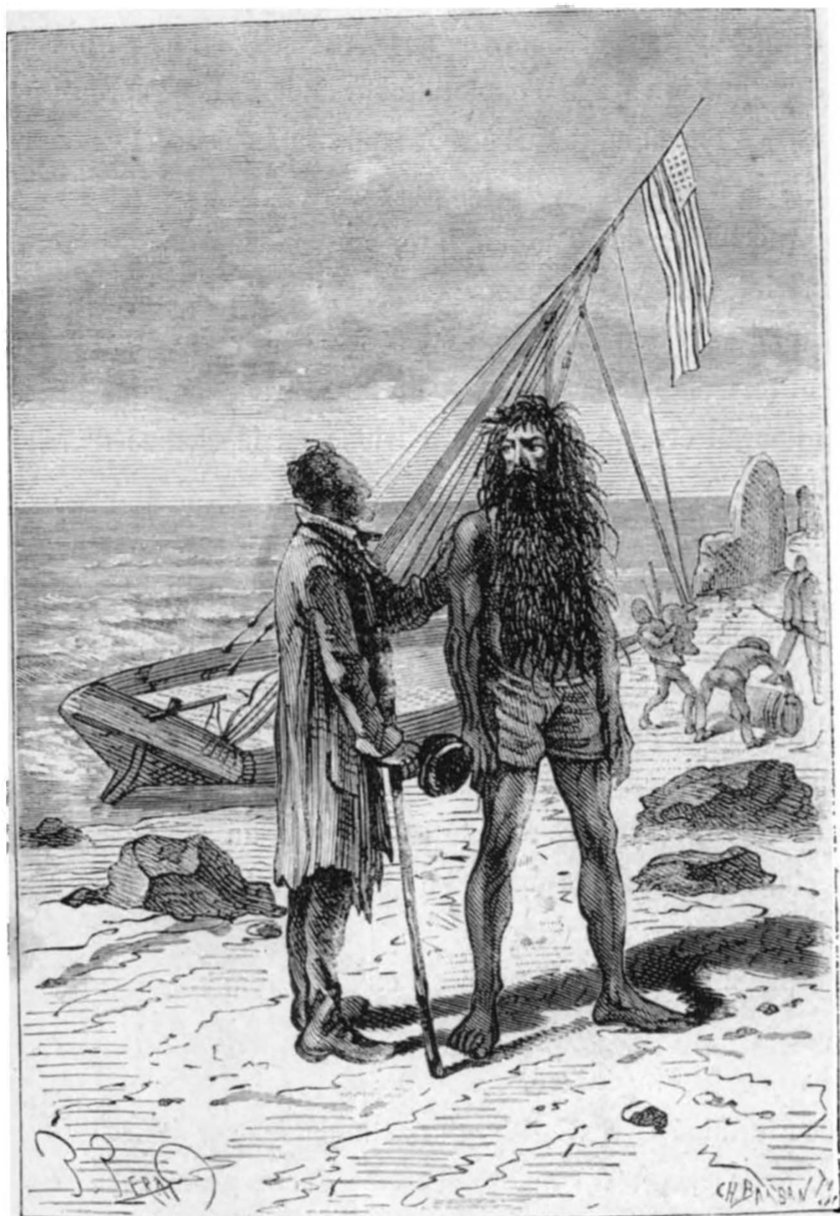
Iš Taboro salos parsivežtą belaisvį keleiviai tuo tarpu išvedė iš priešakinės laivo kajutės. Inžinierius į jį žiūrėjo su didžia užuojauta, o Nabas baisiai juo stebėjosi. Išlipęs į krantą, belaisvis bandė ištrūkti ir pabėgti.

Bet Sairas Smitas priėjęs valdingai uždėjo jam ant peties ranką, žvelgdamas į jį su neapsakomu lipšnumu. Ir nelaimingasis, tarsi pasiduodamas kažkokiai jėgai, aprimo, nuleido akis, panarino galvą ir nustojo priešintis.

— Vargšas, visų apleistas žmogus! — sušnibždėjo inžinierius.

Sairas Smitas įdėmiai žiūrėjo į belaisvį. Sprendžiant iš jo išvaizdos, galima buvo pamanyti, kad šis nelaimingasis nebeturi nieko žmogiško, tačiau Sairą Smitą, lygiai kaip ir Gedeoną Spiletą, nustebino kažkoks labai silpnas minties atspindys jo akyse.

Pasitarę visi nusprendė, jog belaisvį, arba nepažįstamąjį,— taip nuo šiol jį ėmė vadinti naujieji draugai,— reikia apgyvendinti viename Granitinių rūmų kambary-

Cyrus Smith put a hand on his shoulder.

je, iš kur jis negalės pabėgti. Belaisvis nesipriešindamas leidosi nuvedamas į savo naująjį būstą, todėl Linkolno salos kolonistai pradėjo tikėtis, kad rūpestingai jį globodami, jie pagaliau įsigis dar vieną draugą.

Žurnalistas, Herbertas ir Penkrofas buvo baisiai išalkę, tad Nabas paskubomis pagamino pusryčius, o valgant Sairas Smitas paprašė dar kartą smulkiai papasakoti, kas jiems nutiko kelionėje. Jis draugams pritarė, kad nepažįstamasis, matyt, yra anglas arba amerikietis: tai rodė ir pats laivo pavadinimas „Britanija", be to, Sairas Smitas neabejojo, kad pro susivėlusią barzdą ir pašiurusius gaurus to vyro veide jam pavyko įžiūrėti būdingus anglosaksų rasės bruožus.

— Beje,— kreipėsi Gedeonas Spiletas į Herbertą,— tu mums dar nepapasakojai, kaip susidūrei su tuo laukiniu. Mes žinome tik tiek, kad jis tave būtų pasmaugęs, jei nebūtume suskubę tau į pagalbą.

— Iš tiesų,— atsakė Herbertas,— man sunku papasakoti, kaip viskas atsitiko. Kiek pamenu, aš rinkau augalus, tik staiga išgirdau bildesį, tarytum kas būtų nukritęs nuo medžio viršūnės... Nespėjau nė atsigręžti, o tas nelaimingasis,— matyt, jis buvo pasislėpęs tarp šakų,— puolė mane lyg žaibas, ir jeigu ne misteris Spiletas ir ne Penkrofas...

— Drauguži,— tarė Sairas Smitas,— tau grėsė mirtinas pavojus, bet kitaip jūs nebūtumėte to vargšo suradę ir mes nebūtume turėję naujo draugo.

— Vadinasi, jūs tikitės, Sairai, kad pavyks jį žmogumi padaryti?— paklausė žurnalistas.

— Tikiuosi,— patvirtino inžinierius.

Po pusryčių Sairas Smitas ir jo draugai išėjo į pajūrį. Jie iškrovė „Bonadventūrą", ir inžinierius, apžiūrėjęs ginklus bei įrankius, neužtiko jokio ženklo, kuris būtų padėjęs nustatyti, kas yra tas nepažįstamasis.

Iš salelės parvežtos kiaulės buvo sutiktos su džiaugsmu: jos praturtino Linkolno salos kolonijos ūkį. Kiaules kolonistai suvarė į tvartą, ir jos, žinoma, turėjo naujoje vietoje greit apsiprasti.

Inžinierius pagyrė draugus, kad jie parsivežė statinaitę parako ir statinaitę šratų, taip pat dėžes su kapsu-

lėmis. Kolonistai sumanė įrengti nedidelį parako sandėlį prie Granitinių rūmų arba aukštutinėje oloje. Tuomet jiems nebus baisus joks sprogimas. Bet vis dėlto buvo nutarta šautuvų užtaisams ir toliau vartoti piroksiliną, nes ši medžiaga davė puikius rezultatus ir nebuvo reikalo ją keisti paraku.

Kai laivas buvo iškrautas, Penkrofas tarė inžinieriui:

— Man rodos, misteri Sairai, kad mūsų botą reikia laikyti saugesnėje vietoje.

— Ar jūs manote, kad prie Gailestingumo upės žiočių netinkama vieta jam stovėti?— paklausė Sairas Smitas.

— Netinkama, misteri Sairai,— atsakė jūrininkas.— Per atoslūgį botas stovi ant smėlio, o tai jam kenkia. Matote, mūsų laivas tikrai puikus. Jis gerai atsilaikė prieš audrą, kuri grįžtant mus smarkiai pamėtė.

— Tai gal jį laikyti upės žiotyse?

— Žinoma, būtų galima ir ten laikyti, bet žiotys neapsaugotos nuo rytų vėjo, ir aš bijau, kad bangos „Bonadventūro" neapgadintų.

— O kur jūs galvojate botą pastatyti, Penkrofai?

— Baliono uoste,— atsakė jūrininkas.— Mano nuomone, ta nedidelė, uolų apsaugota įlankėlė jam geriausiai tinka.

— Ar ne per toli?

— Ką jūs! Nuo Granitinių rūmų iki uosto tėra trejetas mylių, be to, tiesiai į jį praskintas puikiausias kelias!

— Darykite, kaip norite, Penkrofai, veskite ten „Bonadventūrą",— sutiko inžinierius,— nors man labiau patiktų, kad jis būtų arčiau. Radę laisvo laiko, mes jam įrengsime uostą.

— Čia tai puiku! — sušuko Penkrofas.— Uostas su švyturiu, molu ir sausu doku! Dievaži, misteri Smitai, su jumis lengva išsisukti iš bet kokios keblios padėties!

— Taip, drauguži, bet tiktai jums padedant, nes tris ketvirtadalius visų darbų padirbate jūs!

Netrukus Herbertas ir jūrininkas nuėjo į laivą, pakėlė inkarą, išskleidė burę, ir botas, palankaus vėjo varomas, greitai nuplaukė Nago kyšulio link. Po poros va-

landų „Bonadventūras" jau stovėjo ramiame Baliono uoste.

Kolonistai visą laiką stebėjo nepažįstamąjį, kaip jis elgėsi pirmosiomis dienomis, apgyvendintas Granitiniuose rūmuose. Ar buvo galima pasakyti, kad laukinis jo būdas sušvelnėjo? Ar prašvito jo sąmonė? Ar pasidarė jis nors kiek žvalesnis? Taip, be jokios abejonės, ir tai buvo taip aiškiai matyti, jog Sairas Smitas ir žurnalistas pradėjo galvoti, kad nelaimingojo protas tikriausiai ne visai aptemęs.

Iš pradžių nepažįstamajam, Taboro saloje pripratusiam prie laukų platybės ir nevaržomos laisvės, dažnai užeidavo baisaus įniršio priepuoliai, ir kolonistai bijojo, kad jis neiššoktų pro Granitinių rūmų langą. Bet pamažu jis apsiramino, ir jam buvo suteikta daugiau laisvės.

Dabar kolonistai jau turėjo vilties, kad jis pasveiks. Nepažįstamasis atsikratė savo kraugeriškų instinktų; jis nebevalgė žalios mėsos, kuria maitinosi salelėje, o virta mėsa jam nebekeldavo pasišlykštėjimo, kaip pirmiau, patekus į „Bonadventūrą".

Kartą Sairas Smitas, nepažįstamajam užmigus, apkirpo ilgą jo barzdą ir gauruotus plaukus, lyg kokius karčius, su kuriais jis atrodė toks baisus. Vietoj skuduro, apvynioto aplink strėnas, inžinierius jam užvilko padoresnį drabužį. Ir pagaliau, nepažįstamuoju taip rūpinantis, jo veide pasirodė kažkas žmogiška, o žvilgsnis tarytum sušvelnėjo. Turbūt seniau, kai jo akyse švietė mintis, jis buvo tikras gražuolis.

Sairas Smitas nusistatė kasdien po keletą valandų praleisti su juo. Pasiėmęs kokį darbą, jis nueidavo pas nepažįstamąjį ir kiek galėdamas stengdavosi kuo nors jį sudominti. Inžinierius tikėjosi, kad minties blykstelėjimas nušvies tamsią jo sielą, kad koks nors prisiminimas grąžins jam sąmonę. Juk taip jau buvo atsitikę „Bonadventūre" per audrą.

Inžinierius jam ką nors pasakodavo, stengdamasis pažadinti jo snaudžiantį protą, versdamas nepažįstamąjį klausytis ir stebėti. Kartais į kambarį įeidavo tai vienas, tai kitas kolonistas, kai kada susirinkdavo visi drauge.

Dažniausiai jie šnekėdavosi apie jūreivystę — apie tai, kas labiausiai domina kiekvieną jūrininką. Protarpiais nepažįstamasis tartum pradėdavo klausytis, ką kolonistai kalba, ir draugai greit įsitikino, kad jis šį tą supranta. Kai kada jo veide jie pastebėdavo liūdną išraišką, rodančią jo dvasines kančias, nes vargu ar buvo galima manyti, kad jis apsimeta. Tačiau nelaimingasis tylėjo, nors jiems ne kartą atrodė, kad žodžiai jau buvo besprūstą iš jo lūpų.

Visą laiką jis buvo kažkoks liūdnas ir ramus. Bet gal tas jo ramumas buvo netikras? Gal jis liūdėjo dėl to, kad kentė nelaisvę? Sunku pasakyti. O gal jis pamažu keitėsi į gerąją pusę, juk tai buvo taip natūralu. Jis pateko tarp draugų, į ramią aplinką, gyveno viskuo aprūpintas, nuolat bendravo su kolonistais, prie kurių pagaliau priprato, visuomet buvo sotus ir šiltai aprengtas. Bet ar dabartinis naujas gyvenimas jį sutaurino, ar teisingiau būtų pasakius, kad jį pavyko tiktai prijaukinti? Toks klausimas kvaršino Sairui Smitui galvą, ir jis norėjo kuo greičiau išblaškyti savo abejones, bet bijojo atgrasinti ligonį, nes laikė jį ligoniu. Tačiau ar kada nors išgis tas nepažįstamasis?

Inžinierius be paliovos jį stebėjo. Jis sekė kiekvieną jo sielos virptelėjimą, jeigu tiktai galima taip pasakyti, kalbant apie nepažįstamąjį. Ir kaip norėjo Sairas Smitas suprasti tą sielą!

Kolonistai nuoširdžiai jaudinosi, žiūrėdami, kaip Sairas Smitas bando išgydyti ligonį. Jie stengėsi šiame kilniame darbe jam padėti, ir visi, išskyrus gal tiktai mažatikį Penkrofą, puoselėjo tokią pat viltį, kaip ir Sairas Smitas, kad nepažįstamasis išgis.

Kaip jau minėta, nepažįstamasis buvo ramus ir visam kam abejingas, bet visi matė, kad jis savotiškai prisirišęs prie inžinieriaus. Todėl Sairas Smitas nutarė jį išbandyti ir iš įprastos aplinkos nuvesti prie jūros, kad jis vėl, kaip ir seniau, galėtų išvysti jos platybes, nuvesti į pamiškę, turėjusią jam priminti tuos miškus, kuriuose jis buvo praleidęs tiek metų!

— Bet ar jis, atgavęs laisvę, nepabėgs nuo mūsų? — paklausė Gedeonas Spiletas.

— Vis tiek reikia jį išbandyti,— atsakė Sairas Smitas.

— Na, pamatysite,— tarė Penkrofas,— kai tik tas šaunuolis atsidurs atvirame lauke ir pajus laisvę, kaipmat nurūks!

— Nemanau,— atsakė Sairas Smitas.

— Pabandysim,— tarė Gedeonas Spiletas.

— Pabandysim! — pakartojo inžinierius.

Šis pašnekesys vyko spalio 30 dieną; nepažįstamasis iš Taboro salos jau devynias dienas buvo praleidęs nelaisvėje, Granitiniuose rūmuose. Buvo karšta, skaisčiai švietė saulė, savo spinduliais nutvieksdama visą salą.

Sairui Smitui ir Penkrofui įėjus į kambarį, belaisvis gulėjo prie lango ir žiūrėjo į dangų.

— Einam su mumis, mano bičiuli! — tarė jam inžinierius.

Nepažįstamasis pašoko. Įdėmiai pažiūrėjęs į Sairą Smitą, jis nusekė paskui jį, o jūrininkas žingsniavo paskutinis, visa savo išvaizda rodydamas, kad iš to sumanymo nesitiki nieko gero.

Prie durų Sairas Smitas ir Penkrofas nepažįstamąjį įsodino į keltuvą, o Nabas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas jų laukė apačioje. Krepšys nusileido, ir po kelių minučių visi jau buvo ant kranto.

Kolonistai nuo nepažįstamojo pasitraukė į šalį, kad jo nevaržytų.

Jis žengė kelis žingsnius prie jūros, jo akys iš susijaudinimo blizgėjo, tačiau bėgti jis nė nemanė. Jis žiūrėjo, kaip bangos, sudužusios į salelę, tingiai skalauja krantą.

— Tuo tarpu jis mato vien tik jūrą,— tarė Gedeonas Spiletas,— ir ji galbūt nežadina jam noro bėgti.

— Jūsų teisybė,— atsakė Sairas Smitas,— reikia jį nuvesti ant plynaukštės, į pamiškę. Ten bandymas aiškiau viską parodys.

— Bet juk pabėgti jam vis tiek nepavyks, nes tiltai pakelti,— tarė Nabas.

— Žinoma, taip jis ir išsigąs tavo Glicerininio upelio! — šūktelėjo Penkrofas.— Jis vienu akimirksniu per jį perlėks!

— Pažiūrėsim,— trumpai atsakė Sairas Smitas, žvelgdamas savo globotiniui į akis.

Kolonistai nepažįstamąjį nuvedė prie Gailestingumo upės žiočių; paėjėję aukštyn kairiuoju krantu, visi užkopė ant Plataus Akiračio plynaukštės.

Atsidūręs pamiškėje ir išvydęs vešliai žaliuojančius medžius, kurių lapai nuo lengvo vėjelio tyliai šlamėjo, nepažįstamasis lyg apsvaigęs ėmė godžiai traukti gardų miško kvapą, ir iš jo krūtinės išsiveržė gilus atodūsis. Kolonistai stovėjo kiek atokiau, pasiruošę tuojau pat jį sučiupti, jeigu tik jis pabandytų bėgti.

Ir tikrai, nelaimingasis jau buvo bešokąs į upelį, kuris skyrė jį nuo miško,— jo kojų raumenys akimirką įsitempė... Bet jis tuoj atsitraukė atgal, susmuko ant žemės, ir per jo skruostą nuriedėjo stambi ašara.

— Tu verki,— sušuko Sairas Smitas,— vadinasi, tu vėl tapai žmogumi!

Šešioliktas skyrius

Neišaiškinama paslaptis.— Pirmieji nepažįstamojo žodžiai.— Dvylika metų salelėje.— Prisipažinimas.— Nepažįstamasis dingsta.— Sairas Smitas nepraranda vilties.— Vėjinio malūno statyba.— Duona iškepta.— Atsidavimas.— Garbingi žmonės nori paspausti ranką.

Taip, nelaimingasis verkė! Matyt, koks nors prisiminimas jį sujaudino, ir Sairas Smitas teisingai pasakė, kad per ašaras jis vėl pasidarė žmogus.

Kolonistai paėjėjo šalin, palikdami jį ant plynaukštės, kad jis pasijustų laisvas, bet nepažįstamasis nė nemanė ta laisve naudotis, ir Sairas Smitas netrukus jį parsivedė į Granitinius rūmus.

Praėjus dviem dienom po to įvykio, nepažįstamasis tartum pradėjo domėtis kolonijos gyvenimu. Buvo aišku, kad jis viską girdi, viską supranta, bet užsispyręs tyli, nenorėdamas su kolonistais kalbėtis. Vieną vakarą Penkrofas, pridėjęs ausį prie jo kambario durų, išgirdo jį murmant:

— Ne, tik ne jiems!

Jūrininkas pranešė savo draugams, ką girdėjęs.

— Čia slypi kažkokia liūdna paslaptis,— tarė Sairas Smitas.

Pagaliau nepažįstamasis ėmėsi darbo — pradėjo kasinėti darže lysves. Bet dažnai jis mesdavo kastuvą ir ilgai stovėdavo nejudėdamas, paskendęs savo mintyse. Inžinieriui patarus, kolonistai nedrumstė jam vienumos, į kurią jis taip veržėsi. Jei kuris nors prie jo prisiartindavo, jis bėgdavo šalin, ir jo pečiai krūpčiodavo nuo nebylaus verksmo.

Gal jį kamavo sąžinės graužimas? Tikriausiai taip ir buvo, ir kartą Gedeonas Spiletas neiškentęs pasakė:

— Jis tyli todėl, kad turi prisipažinti padaręs sunkų nusikaltimą.

Taigi reikėjo būti kantriems ir laukti.

Po kelių dienų, lapkričio 3-ąją, kai nepažįstamasis, tuo metu dirbęs ant plynaukštės, staiga numetė kastuvą, Sairas Smitas, iš tolo stebėdamas, vėl pamatė jį verkiant. Gailesčio apimtas, inžinierius nesusivaldęs priėjo artyn ir lengvai palietė jo petį.

— Klausykite, mano bičiuli! — tarė jis.

Nepažįstamasis nukreipė į šalį akis, o kai Sairas Smitas norėjo paimti jį už rankos, jis skubiai atsitraukė.

— Mano bičiuli,— tvirtu balsu pakartojo Sairas Smitas,— aš noriu, kad jūs pažiūrėtumėte man į akis.

Nepažįstamasis pažiūrėjo į inžinierių, klausydamas jo valios kaip užhipnotizuotas žmogus. Jis buvo jau bebėgąs. Bet staiga jo veidas pasikeitė. Akys sublizgo. Pro lūpas, rodės, tuojau išsiverš kažkokie žodžiai. Jis nebegalėjo tvardytis!.. Pagaliau, susinėręs ant krūtinės rankas, jis dusliu balsu paklausė:

— Kas jūs esate?

— Mes taip pat ištikti katastrofos kaip ir jūs,— neapsakomai susijaudinęs, atsakė inžinierius.— Jūs čia esate tarp savųjų, tarp žmonių...

— Tarp žmonių... Ne, aš nebe žmogus!

— Jūs esate tarp draugų...

— Tarp draugų! Aš neturiu draugų! — suriko nepažįstamasis, užsidengęs veidą rankomis.— Ne... ir niekados neturėsiu... Palikite mane, palikite...

"Who are you?" he asked Smith.

Jis nubėgo į patį plynaukštės pakraštį, iškilusį prie jūros kranto, ir ilgai ten stovėjo. Sairas Smitas sugrįžo pas draugus ir viską jiems papasakojo.

— Taip, to žmogaus gyvenime yra kažkokia paslaptis,— tarė Gedeonas Spiletas,— ir, matyt, tiktai sąžinės graužimas vėl padarė jį žmogumi.

— Atsivežėme čia kažin kokį keistuolį atsiskyrėlį,— pareiškė jūrininkas.— Labai jau slapus...

— Jis saugo kažkokią paslaptį, ir mes turime ją gerbti,— gyvai atsakė Sairas Smitas.— Jeigu jis ir padarė kokį nusižengimą, tai skaudžiai už jį atkentėjo, ir tebūnie atleistos jam nuodėmės.

Nepažįstamasis dvi valandas išbuvo vienas ant kranto; matyt, užplūdus prisiminimams, jo sąmonėje atgijo praeitis,— žinoma, liūdna praeitis. Kolonistai to nelaimingojo neišleido iš akių, bet nedrumstė jam ramybės.

Pagaliau po ilgo mąstymo, tarytum kažką nusprendęs, jis priėjo prie Sairo Smito. Jo akys nuo ašarų buvo paraudusios, bet jis nebeverkė. Atrodė jis kažkoks lyg išsigandęs, lyg sugėdintas, jam norėjosi susigūžti, tapti mažyčiu žmogeliu, jo žvilgsnis buvo nudelbtas į žemę.

— Sere,— kreipėsi jis į Sairą Smitą,— ar jūs ir jūsų draugai — anglai?

— Ne, mes amerikiečiai,— atsakė inžinierius.

— Ak, šitaip,— sušuko nepažįstamasis ir negarsiai pridūrė:— Juo geriau.

— O jūs, mano bičiuli?— paklausė inžinierius.

— Anglas,— greit atsakė jis.

Matyt, jam buvo nelengva ištarti tuos kelis žodžius, nes jis tuojau pat pasišalino iš pakrantės; jis nubėgo nuo krioklio prie upės žiočių ir atrodė baisiai susijaudinęs.

Vieną kartą, eidamas pro Herbertą, jis sustojo ir prislopintu balsu paklausė:

— Kuris dabar mėnuo?

— Lapkritis,— atsakė Herbertas.

— O kelinti metai?

— Tūkstantis aštuoni šimtai šešiasdešimt šešti.

— Dvylika metų! Dvylika metų! — pakartojo nepažįstamasis ir staiga nubėgo.

Herbertas apie tą pokalbį papasakojo kolonistams.

— Mūsų nelaimingasis belaisvis,— tarė Gedeonas Spiletas,— pamiršęs net mėnesius ir metus.

— Taip,— pridūrė Herbertas,— vadinasi, dvylika metų jis išgyveno Taboro saloje!

— Dvylika metų! — pakartojo Sairas Smitas.— Iš tiesų, dvylika metų išgyvenus vienui vienam ir dar su nešvaria sąžine, galima lengvai iš proto išeiti.

— Man rodos,— įsiterpė Penkrofas,— kad tas žmogus nėra joks katastrofos ištiktasis, išsigelbėjęs iš sudužusio laivo, o paprastas nusikaltėlis, nuvežtas į Taboro salą ir paliktas už bausmę.

— Gal ir jūsų teisybė, Penkrofai,— pritarė žurnalistas,— o jeigu iš tikrųjų taip yra, tai žmonės, kurie jį išlaipino į salą, būtinai sugrįš jo paimti.

— Ir neberas jo,— pasakė Herbertas.

— Vadinasi, reikia keliauti į salą...— vėl prabilo Penkrofas.

— Mano bičiuliai,— tarė Sairas Smitas,— to klausimo neliesime, kol sužinosime, kaip viskas yra. Esu tikras, kad tas nelaimingasis daug iškentėjęs, kad jis skaudžiai užmokėjo už savo nusižengimus, nors jie būtų ir labai dideli, kad jis kankinasi, trokšdamas atverti mums savo širdį. Bet mes tuo tarpu neversime jo prisipažinti. Jis, žinoma, pats viską papasakos, ir tada matysime, kaip reikia pasielgti. Be to, tik nepažįstamasis gali mums pasakyti, ar jis tikisi, ar turi vilties kada nors sugrįžti į tėvynę. Aš pats abejoju, ar bus jam tai leista.

— Kodėl?— paklausė žurnalistas.

— Jeigu jis būtų buvęs nuteistas tam tikram laikui, tai būtų laukęs išlaisvinimo ir nemetęs į jūrą raštelio. Ne, greičiausiai jis buvo pasmerktas kalėti iki gyvos galvos, amžinai ištremtas į tą salelę.

— Bet aš niekaip negaliu suprasti vieno dalyko,— pasakė jūrininkas.

— Ko taip?

— Jeigu prieš dvylika metų žmogus buvo paliktas Taboro saloje, vadinasi, jau daugel metų jis toks sulaukėjęs, kokį mes jį radome.

— Labai gali būti,— tarė Sairas Smitas.

— Išeina, kad raštelį jis parašė prieš kelerius metus!

— Be abejo... tačiau iš visko matyti, kad raštelis parašytas neseniai...

— Ir juk negalėjo tas butelis su rašteliu kelerius metus plaukti nuo Taboro salos iki Linkolno salos.

— Čia kaip tik nėra nieko nepaprasto,— prieštaravo žurnalistas.— O gal jis jau seniai buvo jūros išmestas į mūsų salą.

— Oi ne! — atsakė Penkrofas.— Bangos jo negalėjo nuplauti nuo kranto, apie tai nėra ko nė galvoti,— juk pietinėje pakrantėje daugybė uolų, ir butelis kaipmat būtų sudužęs.

— Jūsų teisybė,— tarė Sairas Smitas susimąstęs.

— O be to,— pridūrė jūrininkas,— jei raštelis kelerius metus būtų išbuvęs butelyje, tai drėgmė jį tikriausiai būtų apgadinusi. O juk jis atrodė sveikutėlis.

Jūrininko samprotavimai buvo visiškai teisingi: kaip tik tas dalykas labiausiai ir stebino, nes kolonistų rastasis raštelis atrodė parašytas visai neseniai. Be to, jame tiksliai buvo nurodyta Taboro salos geografinė platume bei ilguma, taigi jį rašęs žmogus turėjo gerai nusimanyti apie hidrografiją, vadinasi, jis negalėjo būti paprastas jūreivis.

— Taip, čia vėl kažkas neaišku,— pagaliau prabilo inžinierius.— Bet vis dėlto nereikia mūsų naujojo draugo kamantinėti. Jis pats mums viską papasakos, mano bičiuliai, kai panorės.

Praėjo dar kelios dienos. Nepažįstamasis per tą laiką nepratarė nė vieno žodžio ir nė karto nebuvo išėjęs už plynaukštės ribų. Veltui negaišdamas nė minutės, jis uoliai dirbo darže, bet atokiau nuo kitų. Poilsio metu jis nesikeldavo į Granitinius rūmus ir tenkindavosi žaliomis daržovėmis, nors visi jį kviesdavo prie stalo. Jis neidavo nakvoti į jam paskirtą kambarį, bet miegodavo plynaukštėje po medžiais, o kai būdavo blogas oras, tada slėpdavosi tarp uolų — žodžiu, gyveno taip pat, kaip Taboro saloje, kur vienintelis jo prieglobstis buvo miškas. Visi kolonistų mėginimai pakeisti nepažįstamojo įpročius nieko gero nedavė, tad jiems beliko tiktai kantriai laukti. Pagaliau jame prabilo sąžinės balsas, ir iš jo

lūpų, tarsi kokiai nenugalimai jėgai veikiant, nejučiomis išsprūdo baisus prisipažinimas.

Lapkričio 10 dieną, apie aštuntą valandą vakaro, kai kolonistai prietėmy sėdėjo žalumynais apsivijusioje pavėsinėje, netikėtai pasirodė nepažįstamasis. Jo akys kažkaip keistai blizgėjo, o veide vėl buvo atsiradusi nuožmi išraiška.

Sairas Smitas ir jo draugai labai nustebo, išvydę nepažįstamąjį taip susijaudinusį: jis kaleno dantimis, tartum šalčio krečiamas. Kas jam pasidarė? Gal jis neapkenčia žmonių? Gal jam nusibodo gyventi tarp dorų, darbščių kolonistų? O gal jame vėl atgijo kraugeriški instinktai? Visi taip ir pagalvojo, išgirdę padriką jo kalbą:

— Kam jūs mane čia atgabenote? Kokią teisę turėjote išvežti mane iš tos salelės?.. Kas tarp mūsų gali būti bendro?.. Ar jūs žinote, kas aš?.. Ką esu padaręs?.. Kodėl vargau ten... vienui vienas? O jeigu aš tremtinys?.. Jeigu pasmerktas mirti tenai, toje saloje?.. Ar jūs žinote mano praeitį?.. Gal aš pavogiau, užmušiau... gal esu visų atstumtas ir prakeiktas... O jeigu man vieta tiktai tarp plėšriųjų žvėrių... toli nuo žmonių?.. Sakykite gi... ar jūs visa tai žinote?

Kolonistai klausėsi, nepertraukdami šios nepažįstamojo išpažinties, kuri liejosi iš jo lūpų tarsi prieš jo paties valią. Sairas Smitas norėjo nelaimingąjį nuraminti ir priėjo artyn, bet jis atšoko atgal.

— Pasitraukite! — sušuko jis.— Sakykite tik vieną žodį... Ar aš laisvas?

— Taip, laisvas,— atsakė inžinierius.

— Tuomet sudie! — šūktelėjo jis ir lyg pamišęs leidosi bėgti.

Nabas, Penkrofas ir Herbertas jį nusivijo į mišką, bet grįžo vieni.

— Tegu daro, kaip nori,— tarė Sairas Smitas.

— Jis niekada nebegrįš,— sušuko Penkrofas.

— Sugrįš,— atsakė inžinierius.

Nuo to laiko praėjo nemaža dienų, bet Sairas Smitas, tarsi nujausdamas, tebebuvo įsitikinęs, kad nelaimingasis tremtinys anksčiau ar vėliau sugrįš.

— Tai paskutinis jo nesuvaldomo, laukinio būdo siutulys, kurį sukėlė sąžinės graužimas,— tvirtino inžinierius.— Bet dabar jis vienatvės nebegalės pakęsti.

Tuo tarpu kolonistai darbavosi tai Plataus Akiračio plynaukštėje, tai aptvare, kur Sairas Smitas sumanė įrengti fermą. Iš Taboro salos Herberto parvežtos sėklos, žinoma, buvo kuo rūpestingiausiai pasėtos. Plynaukštėje dabar išsiplėtė didelis daržas su tvarkingomis, gerai įdirbtomis lysvėmis, ir kolonistai turėjo be paliovos plušėti — ten jiems visuomet atsirasdavo darbo. Daržovių vis daugėjo, buvo pradėta joms kasti lysves net pievose. Bet ganyklų saloje buvo daug, ir onagrams badas negrėsė. Todėl Plataus Akiračio plynaukštę, kurią iš visų pusių juosė gilūs upeliai, geriausia buvo užleisti daržams, o gyvuliai galėjo ganytis ir kitur, nes pievų nereikėjo saugoti nuo žvėrių.

Lapkričio 15 dieną kolonistai nuėmė trečią kviečių derlių. Per pusantrų metų, praėjusių nuo tos dienos, kai buvo pasodintas vienintelis grūdelis, javų laukas neatpažįstamai pasikeitė. Antraisiais metais kolonistai buvo pasėję šešis šimtus tūkstančių grūdų ir gavo keturis tūkstančius saikų, taigi daugiau kaip penkis šimtus milijonų grūdų. Dabar kolonija kviečiais buvo jau apsirūpinusi: reikės tiktai kasmet sėti bent po dešimtį saikų, ir gauto derliaus užteks ne tik sau duonai, bet ir naminiams gyvuliams pašarui.

Nuėmę derlių, kolonistai darbavosi iki pat lapkričio pabaigos, kol viską paruošė grūdų malimui.

Iš tikrųjų, jie turėjo grūdų, bet neturėjo miltų, tad atsirado būtinas reikalas pasistatyti malūną. Sairas Smitas iš pradžių norėjo išnaudoti antrąjį krioklį, krintantį į Gailestingumo upę, ir ten statyti vandens malūną, kadangi pirmasis krioklys jau suko vėlyklą, tačiau pagalvoję visi nutarė pastatyti paprasčiausią vėjinį malūną Plataus Akiračio plynaukštėje. Tas darbas nebuvo labai sunkus; be to, kolonistai neabejojo, kad ant plynaukštės, kur laisvai švaistėsi jūros vėjai, vėjinis variklis gerai veiks.

— Ir dar vėjinis malūnas pagyvins ir papuoš peizažą,— pasakė Penkrofas.

Kolonistai tuojau pat ėmėsi darbo, kirto medžius malūno pastatui ir kitoms dalims. Iš smiltainio luitų, rastų šiaurinėje ežero pakrantėje, buvo galima iškalti girnas, o sparnus statytojai nutarė aptempti baliono pūslės audeklu, kurio atsarga, rodės, niekad neišsibaigs.

Sairas Smitas nubraižė brėžinius. Vieta malūnui statyti buvo parinkta kiek į dešinę nuo paukštidės, prie ežero kranto. Visas pastatas turėjo laikytis ant stovo, įtvirtinto į rentinį, ir kartu su malūno mechanizmu suktis pagal vėją.

Malūnas buvo greit pastatytas. Nabas ir Penkrofas, kaip tikri dailidės, dirbo pagal inžinieriaus brėžinius. Netrukus ant kranto iškilo būda su smailiu stogu, iš išvaizdos panaši į pipirinę. Malūno sparnai su geležinėmis sąvaržomis buvo pritvirtinti prie veleno. Nesunkiai buvo padarytos ir įvairios vidaus dalys: dėžė girnoms, kurių apatinė pusė nejuda, o viršutinė sukama; didelė, į viršų platėjanti kvadratinė skrynia, iš kurios grūdai byra į girnas; judantis kaušelis, vadinamas dar „kratilu", nes jis visą laiką kratosi, kad grūdai vienodai byrėtų; pagaliau sietas, kuris sijoja miltus, atskirdamas nuo jų sėlenas. Kolonistai turėjo gerus įrankius, o darbas buvo nesudėtingas, kadangi visos malūno dalys labai paprastos.

Prie malūno statybos dirbo visi išvien, ir gruodžio 1 dieną viskas buvo baigta.

Kaip ir visuomet, Penkrofas žavėjosi savo darbu, neabejodamas, kad malūnas išėjo tikrai puikus.

— Dabar kad tik papūstų stipresnis vėjas, ir mūsų malūnas lengvai sumaltų visus grūdus.

— Vėjo reikia, Penkrofai, bet tiktai kad jis būtų nelabai stiprus!

— Juo stipresnis bus vėjas, juo greičiau suksis malūno sparnai!

— Nėra reikalo, kad jie labai greit suktųsi,— atsakė Sairas Smitas.— Iš patyrimo yra žinoma, kad malūno sparnų apsisukimų skaičius priklauso nuo vėjo greičio, išreikšto pėdomis per sekundę. Sakysim, pučiant vidutiniam vėjui, kurio greitis — dvidešimt keturios pėdos per

Pencroff was delighted with his handiwork.

sekundę, sparnai turi apsisukti šešioliką kartų per minutę, o mums daugiau ir nereikia.

— Kaip tik kyla šiaurės rytų vėjas,— sušuko Herbertas,— jis mums ir padės!

Kolonistai džiaugdamiesi nutarė tuojau pat susimalti grūdų, nes jie baisiai nekantravo, norėdami kuo greičiau paragauti savos duonos. Tą patį rytą jie sumalė porą ar trejetą saikų grūdų, o kitą dieną per pietus Granitiniuose rūmuose ant stalo jau buvo padėtas kepalas puikiausios duonos, gal tiktai kiek pazmekusios, nors ji ir buvo užmaišyta su alaus mielėmis. Nesunku įsivaizduoti, su kokiu pasigardžiavimu visi šveitė tą duoną!

Tuo tarpu nepažįstamasis vis nesirodė. Gedeonas Spiletas ir Herbertas ne kartą vaikščiojo po mišką Granitinių rūmų apylinkėse, bet jo niekur nesutiko ir net nepastebėjo jokių jo pėdsakų. Kolonistai pradėjo dėl jo nerimauti. Žinoma, tas žmogus, gyvenęs Taboro saloje kaip laukinis, susiras sau maisto Tolimųjų Vakarų miškuose, kur pilna visokių žvėrelių ir paukščių, bet ar jis negrįš prie savo senųjų įpročių, ar laisvėje neatgis kraugeriški jo instinktai? Vis dėlto Sairas Smitas atkakliai tvirtino, kad bėglys sugrįš, tarytum jam taip būtų sakęs kažkoks vidinis balsas.

— Pamatysite, jis ateis,— kartojo inžinierius įsitikinęs, nors jo draugai daug vilčių neturėjo.— Kai tas vargšas gyveno Taboro saloje, tai žinojo esąs vienas, o dabar žino, kad mes jo laukiame. Jis jau beveik atvėrė mums savo praeitį; atgailaujantis nusidėjėlis sugrįš ir viską pasipasakos, ir tą dieną jis taps mūsų šeimos nariu.

Tolimesni įvykiai parodė, kad Sairas Smitas buvo teisus.

Gruodžio 3 dieną Herbertas, nusileidęs nuo Plataus Akiračio plynaukštės, nuėjo į pietinį ežero krantą meškerioti. Šautuvo jis nepasiėmė, nes čia nebuvo ko bijoti, kadangi plėšrieji žvėrys šioje salos dalyje niekad nebuvo pasirodę.

Tuo metu Penkrofas ir Nabas kažką dirbo paukštidėje, o Sairas Smitas ir žurnalistas gamino sodą, nes jie buvo visai pabaigę muilą.

Staiga pasigirdo riksmas:

— Gelbėkit, gelbėkit!

Sairas Smitas ir žurnalistas buvo taip toli, jog to riksmo negirdėjo. O Penkrofas su Nabu išlėkė iš paukštidės ir nudūmė prie ežero.

Bet priešais juos bėgo nepažįstamasis, kurio čia pat būta, nors niekas apie tai nė nepagalvojo. Jis persiyrė per Glicerininį upelį, kuris skyrė plynaukštę nuo miško, ir iššoko į kitą jo krantą.

Prie Herberto buvo prisėlinęs didžiulis jaguaras, panašus į nušautąjį Roplio kyšulyje. Jaunuolis buvo užkluptas netikėtai; jis stovėjo atsišliejęs į medį, o žvėris pritūpęs ruošėsi jau šokti... Tą akimirką nepažįstamasis, išsitraukęs peilį, drąsiai puolė grobuonį, o žvėris atsigręžė ir šoko prie naujojo priešo.

Grumtynės baigėsi tiesiog žaibiškai. Nepažįstamasis buvo nepaprastai stiprus ir vikrus. Viena ranka jis pagriebė žvėriui už gerklės ir kaip replėmis ją sugniaužė, o antrąja suvarė peilį jam į širdį, visai nepaisydamas, kad grobuonies nagai buvo įsmigę jam į kūną.

Jaguaras krito negyvas. Nepažįstamasis jį paspyrė ir, matyt, jau norėjo pabėgti, bet tuo metu kovos lauke pasirodė kolonistai, o Herbertas puolė prie jo šaukdamas:

— Palaukite, nenueikite!

Sairas Smitas priėjo prie nepažįstamojo, o šis, jį išvydęs, paniuro. Visas jo petys buvo kruvinas, nuo kraujo raudonavo ir suplėšyti marškiniai, bet jis viso to tarytum nė nematė.

— Mano bičiuli,— tarė Sairas Smitas,— dabar mes esame jums daug skolingi. Juk jūs, gelbėdamas mūsų sūnų, vos nepaaukojote savo gyvybės!

— Savo gyvybės! — sumurmėjo nepažįstamasis.— Argi mano gyvybė ko nors verta? Kas man iš jos?

— Jūs sužeistas?

— Niekis.

— Leiskite paspausti jums ranką!

Herbertas pribėgo prie savo išgelbėtojo, norėdamas jam padėkoti, bet nepažįstamasis susinėrė rankas; jo krūtinė smarkiai kilnojosi, akys apsiblausė — atrodė, kad jis

He seized the jaguar by the throat.

buvo jau pasiryžęs bėgti, tačiau begalinėmis pastangomis susitvardė ir atšiauriai paklausė:

— Kas jūs esate ir ko jums iš manęs reikia?

Matyt, jis norėjo sužinoti kolonistų istoriją. Gal išgirdęs apie jų nelaimes, jis pasipasakos ir apie save?

Sairas Smitas keliais žodžiais apsakė visa, kas jiems atsitiko, pabėgus iš Ričmondo, kaip jiems pavyko išsigelbėti ir kaip jie įsikūrė saloje.

Nepažįstamasis klausėsi labai atidžiai.

Paskui inžinierius ėmė kalbėti apie savo draugus — Gedeoną Spiletą, Herbertą, Penkrofą, Nabą — ir pridūrė, jog nuo to laiko, kai jie gyvena Linkolno saloje, didžiausią džiaugsmą visi patyrė tą dieną, kai „Bonadventūras" grįžo iš kelionės, ir kai sužinojo, jog susirado naują draugą.

Išgirdęs tuos žodžius, nepažįstamasis paraudo ir nuleido galvą: jis atrodė nuolankus ir sumišęs.

— O dabar, kai jūs žinote apie mus,— užbaigė Sairas Smitas,— paspauskime vienas kitam ranką!

— Ne, tai neįmanoma,— dusliu balsu atsakė nepažįstamasis,— kadangi jūs esate dori žmonės, o aš. . .

Septynioliktas skyrius

Visuomet vienas.— Nepažįstamojo prašymas.— Fermos statyba aptvare.— Praėjo dvylika metų! —„Britanijos" bocmanas.— Paliktas Taboro saloje.— Sairas Smitas paspaudžia ranką.— Paslaptingas raštelis.

Tie žodžiai patvirtino kolonistų spėliojimus. Praeityje tas nelaimingasis buvo padaręs kokį nors sunkų nusikaltimą, kurį gal ir išpirko žmonių akyse, bet neišpirko savo širdyje. Nusikaltėlį graužė sąžinė, jis gailėjosi, ir naujieji draugai, žinoma, karštai ir nuoširdžiai būtų paspaudę jam ranką, bet jis jautėsi esąs nevertas, kad jam paduotų ranką dori žmonės! Tačiau po grumtynių su jaguaru į mišką jis nebegrįžo ir nuo tos dienos niekur nebėjo nuo Plataus Akiračio plynaukštės.

Kokia gi paslaptis gaubia jo gyvenimą? Ar jis kada nors pasakys? Beliko tiktai laukti. Šiaip ar taip, kolo-

nistai tvirtai nutarė jo neklausinėti ir elgtis taip, tarytum jie nieko nenumanytų.

Po kelių dienų gyvenimas saloje grįžo į senas vėžes. Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas darbavosi drauge, užsiėmę tai chemija, tai fizika. Tik retkarčiais žurnalistas eidavo su Herbertu pamedžioti, nes dabar kolonistai bijojo leisti į mišką vieną jaunuolį,— reikėjo būti atsargiems. O Nabas ir Penkrofas triūsė arba paukštidėje, arba aptvare, be to, ruošdavosi apie namus,— žodžiu, darbų turėjo pakankamai.

Nepažįstamasis dirbo nuošaly nuo draugų, vis dar nesėsdavo prie bendro stalo, miegodavo plynaukštėje po medžiu ir su kolonistais nesišnekėjo. Atrodė, kad jis iš tikrųjų negali pakęsti savo gelbėtojų draugijos.

— Ir kuriems galams jis tuomet šaukėsi žmonių pagalbos? Kam metė į jūrą raštelį?— stebėjosi Penkrofas.

— Jis pats mums viską papasakos,— atkakliai kartojo Sairas Smitas.

— Kada?

— Gal anksčiau, negu jūs manote, Penkrofai.

Ir tikrai, prisipažinimo diena artėjo.

Gruodžio 10-ąją, praslinkus savaitei po sugrįžimo, nepažįstamasis atėjo į Granitinius rūmus pas Sairą Smitą ir tyliai, nuolankiai tarė:

— Sere, aš noriu jus šio to prašyti.

— Prašykite,— atsakė inžinierius,— bet pirmiau leiskite man šį tą pasakyti.

Išgirdęs tuos žodžius, nepažįstamasis paraudo ir jau norėjo bėgti. Sairas Smitas suprato, kas dedasi to nusikaltėlio sieloje,— matyt, jis bijojo, kad jo nepradėtų klausinėti apie praeitį.

Sairas Smitas jį sulaikė.

— Klausykite,— tarė jis,— mes jums esame ne tiktai nelaimės draugai, bet ir bičiuliai. Tai viskas, ką norėjau jums pasakyti, o dabar aš jūsų klausau.

Nepažįstamasis perbraukė ranka sau per akis. Jis visas drebėjo ir kelias sekundes negalėjo nė žodžio ištarti.

— Sere,— pagaliau prabilo jis,— aš noriu jus prašyti vienos malonės.

— Kokios?

— Už keturių ar penkių mylių nuo čia, kalno papėdėje, yra jūsų aptvaras, kuriame laikote naminius gyvulius. Jie reikalingi priežiūros. Gal man leistumėte tenai gyventi?

Sairas Smitas su didžia užuojauta pažiūrėjo į nelaimingąjį ir atsakė:

— Mano bičiuli, aptvare nėra kur gyventi, ten vieni tvartai, jie ir gyvuliams nelabai tinkami...

— O man, sere, ten bus gerai.

— Mano bičiuli,— vėl tarė inžinierius,— mes jums niekados neprieštarausime. Jūs norite gyventi aptvare? Gerai, tebūnie taip. Tačiau jūs visuomet būsite laukiamas svečias Granitiniuose rūmuose. O jeigu vis dėlto norite gyventi aptvare, mes pasistengsime padaryti taip, kad jums ten būtų patogiau.

— Man bus patogu bet kaip.

— Mano bičiuli,— atsakė Sairas Smitas, tyčia taip vadindamas nepažįstamąjį,— leiskite mums šiuo atveju pasielgti savo nuožiūra.

— Dėkoju, sere,— atsakė nepažįstamasis ir tuojau pat išėjo.

Inžinierius apie nepažįstamojo prašymą papasakojo draugams, ir visi nutarė pastatyti aptvare medinį namelį ir kuo jaukiau jį įrengti.

Tą pačią dieną kolonistai, pasiėmę įrankius, išvyko į aptvarą. Nepraėjo nė savaitė, o namelis jau buvo baigtas ir laukė šeimininko. Jis stovėjo ant kalniuko, už kokių dvidešimties pėdų nuo tvartų; iš čia buvo patogiausia stebėti visą muflonų bandą — daugiau kaip aštuoniasdešimt gyvulių. Kolonistai padirbo ir būtiniausius baldus — lovą, stalą, suolą, spintą, skrynią, paskui atvežė į aptvarą ginklų, šaudmenų ir šiokių tokių įrankių.

Reikia pasakyti, kad nepažįstamasis visai nesidomėjo, kaip kolonistai stato jam namelį, ir nė karto nebuvo atėjęs jo pasižiūrėti, o dirbo sau plynaukštėje, matyt, norėdamas užbaigti pradėtą darbą. Iš tikrųjų, uoliai jam triūsiant žemė buvo įdirbta ir tik laukė, kada ateis sėjos laikas.

Gruodžio 20 dieną namelis jau buvo galutinai įrengtas. Inžinierius tai pranešė nepažįstamajam, o šis atsakė vakare eisiąs ten nakvoti.

Tą vakarą Granitinių rūmų gyventojai susirinko didžiojoje salėje. Artėjo aštunta valanda — nepažįstamajam buvo laikas išeiti į aptvarą. Kolonistai nenorėjo jo varžyti, nenorėjo su juo atsisveikinti, galvodami, kad tai jam būtų skaudu, todėl po darbo paliko jį vieną, o patys parėjo namo.

Taigi, susėdę didžiojoje salėje, jie šnekučiavo, tik staiga į duris kažkas negarsiai pasibeldė. Į salę greitai įėjo nepažįstamasis ir be jokios įžangos tarė:

— Ponai, su jumis atsisveikindamas, aš noriu, kad jūs sužinotumėte apie mane visą tiesą. Klausykite.

Šie paprasti žodžiai Sairui Smitui ir jo draugams padarė didelį įspūdį.

Inžinierius atsistojo ir tarė nepažįstamajam:

— Mes nieko jūsų neklausiame, mano bičiuli. Jūs galite tylėti...

— Mano pareiga viską papasakoti.

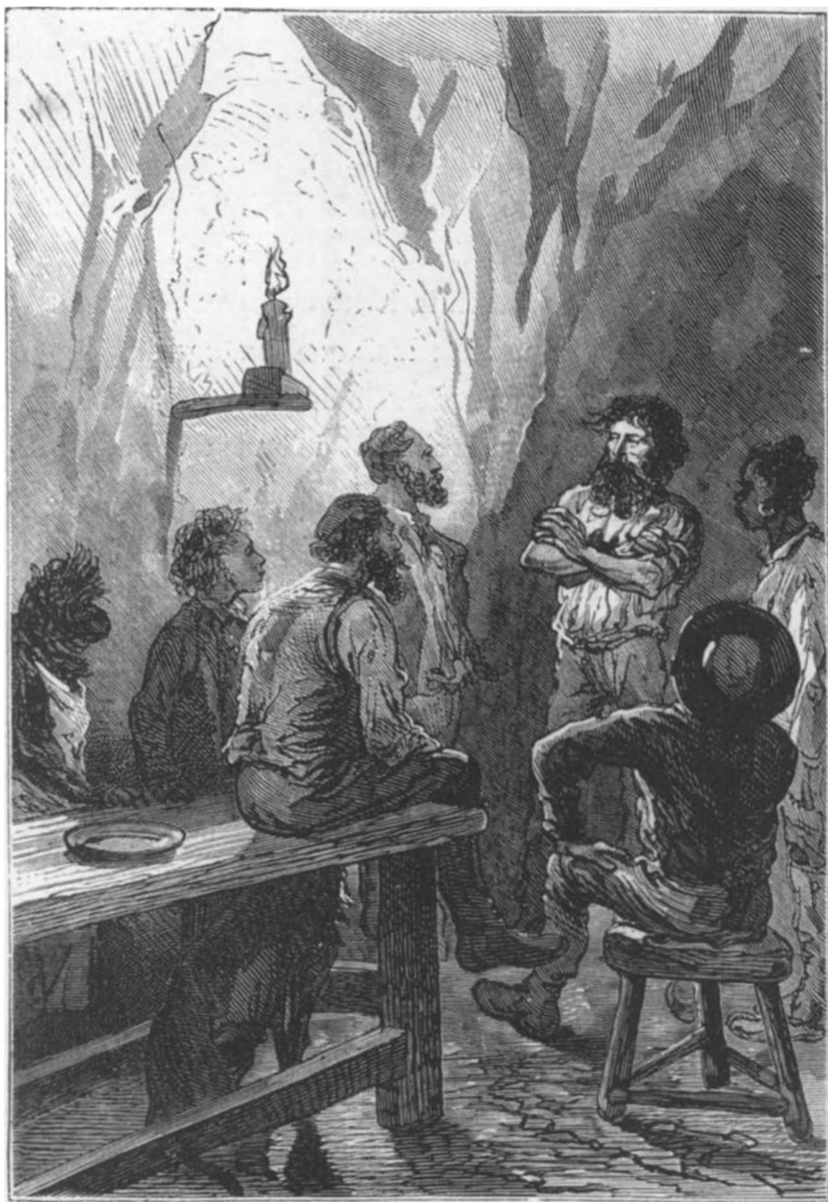
— Tai sėskite.

— Aš pastovėsiu.

— Mes su mielu noru paklausysime jūsų pasakojimo,— tarė Sairas Smitas.

Nepažįstamasis pasitraukė į tamsesnį kambario kampą. Jis stovėjo vienplaukis, susinėręs ant krūtinės rankas, ir dusliu balsu, tartum prisiversdamas, pradėjo pasakoti, o klausytojai nė karto jo nepertraukė.

— Tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt ketvirtų metų gruodžio dvidešimtą dieną garinė jachta „Dunkanas", priklausiusi turtingam škotų žemvaldžiui lordui Glenarvanui, išmetė inkarą vakarinėje Australijos pakrantėje, prie Bernuilio kyšulio, esančio trisdešimt septintoje lygiagretėje. Toje jachtoje buvo Glenarvanas su žmona, anglų kariuomenės majoras, prancūzas geografas ir kapitono Granto vaikai — jaunutė mergaitė ir berniukas. Jų tėvo laivas „Britanija" prieš metus buvo paskendęs, jo ekipažas žuvęs. Jachtai vadovavo kapitonas Džonas Manglsas, o įgulos buvo penkiolika žmonių.

"It is my duty to speak."

Štai dėl ko „Dunkanas" buvo tuomet atsidūręs prie Australijos krantų.

Prieš pusę metų jachtos įgula Airių jūroje buvo radusi butelį su rašteliu, parašytu trimis kalbomis: angliškai, vokiškai ir prancūziškai. Tame raštelyje trumpai buvo pranešama, kad iš skęstančios „Britanijos" išsigelbėję trys žmonės — kapitonas Grantas ir du jūrininkai, kad jie patekę į kažkokią žemę. Buvo nurodyta ir geografinė platuma bei ilguma, tačiau ilgumos nebebuvo galima įskaityti, nes vanduo buvo nuplovęs skaitmenis.

Taigi raštelis rodė, kad išsigelbėjusieji yra trisdešimt septintajame laipsnyje vienuolika minučių pietų platumos. Bet ilguma buvo nežinoma. Todėl kapitono Granto ir jo draugų reikėjo ieškoti kur nors trisdešimt septintoje lygiagretėje, ir buvo galima drąsiai pasakyti, kad, apkeliavus žemynus ir jūras, pavyks juos surasti.

Anglų admiralitetas atsisakė išrengti gelbėjimo ekspediciją, bet lordas Glenarvanas nutarė padaryti visa, kas tik galima, ir surasti kapitoną Grantą. Jis susipažino su Granto vaikais — Meri ir Robertu. Jachta buvo išrengta į tolimą kelionę, kurioje panoro dalyvauti lordo žmona ir kapitono Granto vaikai. Taigi „Dunkanas", išplaukęs iš Glazgovo, leidosi skersai Atlanto vandenyną, Magelano sąsiauriu išnėrė į Ramųjį vandenyną ir pasuko prie Patagonijos krantų, kur buvo tikimasi rasti kapitoną Grantą čiabuvių nelaisvėje,— mat iš pradžių taip buvo išsiaiškintas raštelis.

„Dunkano" keleiviai išlipo į vakarinį Patagonijos krantą, o jachta pasuko atgal,— ji turėjo jų laukti rytinėje pakrantėje, prie Korientės kyšulio.

Glenarvanas ir jo draugai perėjo visą Patagoniją, nenukrypdami nuo trisdešimt septintosios lygiagretės, bet niekur neužtiko jokių kapitono Granto pėdsakų, tad lapkričio tryliktą dieną vėl sėdo į jachtą ir leidosi į atvirą jūrą, pasiryžę toliau jo ieškoti.

Pakeliui jie apžiūrėjo Tristano d'Akunjos ir Amsterdamo salas, bet ir jose nieko nerado. Pagaliau tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt ketvirtų metų gruodžio dvidešimtą dieną „Dunkanas", kaip jau esu sakęs, priplaukė prie Bernuilio kyšulio Australijos pakrantėje.

Glenarvanas nusprendė pereiti visą Australiją, kaip anksčiau buvo perėjęs Pietų Ameriką, taigi išlipo į krantą. Už kelių mylių nuo jūros stovėjo vieno airio ferma, kur keliautojai buvo vaišingai priimti. Lordas Glenarvanas airiui papasakojo, kokiu tikslu atkeliavo į tą kraštą, ir paklausė, ar jis neturįs žinių apie „Britaniją", tristiebį anglų laivą, prieš porą metų sudužusį kažkur prie vakarinių Australijos krantų.

Airis atsakė, kad apie paskendusį laivą nieko negirdėjęs, bet tuomet, didžiai visus nustebindamas, į kalbą įsiterpė vienas fermerio tarnas.

— Milorde, garbinkite dievą ir dėkokite jam,— tarė jis.— Jei kapitonas Grantas dar gyvas, tai jis turi būti Australijoje.

— O kas jūs esate?— paklausė lordas Glenarvanas.

— Škotas, kaip ir jūs, milorde,— atsakė nepažįstamasis.— Aš esu vienas iš kapitono Granto bendrakeleivių, išsigelbėjau iš skęstančio laivo.

To žmogaus pavardė buvo Airtonas. Jo dokumentai liudijo, kad jis iš tikrųjų kadaise tarnavo „Britanijoj" bocmanu. Jis sakėsi pametęs iš akių kapitoną tuo momentu, kai laivas sudužo į pakrantės rifus, ir iki šiol buvęs įsitikinęs, jog iš viso „Britanijos" ekipažo išlikęs gyvas tik jis vienas, o kapitonas Grantas žuvęs kartu su visais.

— Tačiau,— pridūrė Airtonas,— „Britanija" sudužo ne prie vakarinių, o prie rytinių Australijos krantų, ir jeigu kapitonas Grantas dar gyvas, kaip tai rodo rastasis raštelis, vadinasi, jis turi būti čiabuvių nelaisvėje kur nors rytiniame žemyno pakraštyje.

Airtonas kalbėjo su patraukliu nuoširdumu ir žiūrėjo tiesiai į akis. Abejoti jo žodžiais nebuvo jokio pagrindo, be to, už jį garantavo airis, pas kurį jis buvo ištarnavęs daugiau kaip metus. Lordas Glenarvanas patikėjo, kad Airtonas yra doras žmogus, ir jo patariamas nusprendė pereiti trisdešimt septintąja lygiagrete visą Australiją. Glenarvanas, jo žmona, kapitono Granto vaikai, majoras, geografas, kapitonas Manglsas, ir keletas jūrininkų sudarė nedidelį būrelį ir, Airtono vedami, leidosi į kelionę, o tuo tarpu „Dunkanas", kapitono padėjėjo Tomo

Ostino vadovaujamas, išplaukė į Melburną, kur turėjo laukti tolimesnių Glenarvano įsakymų.

Taigi tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt ketvirtų metų gruodžio dvidešimt trečią dieną būrys iškeliavo į rytinį Australijos pakraštį.

Reikia jums pasakyti, kad Airtonas buvo išdavikas. Kadaise jis iš tikrųjų tarnavo „Britanijos" bocmanu, bet susikivirčijo su kapitonu ir bandė sukurstyti ekipažą pakelti maištą, norėdamas tokiu būdu užgrobti laivą. Už tai kapitonas Grantas tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt antrų metų balandžio aštuntą dieną išlaipino jį vakarinėje Australijos pakrantėje — tai buvo visiškai teisinga bausmė.

Vadinasi, tas niekšas apie „Britanijos" žuvimą nebuvo net girdėjęs, apie tai jis sužinojo tiktai iš Glenarvano. Mat, išlaipintas į krantą, Airtonas, pasivadinęs Benu Džoisu, subūrė gaują pabėgusių katorgininkų ir tapo jos vadu, o dabar jis akiplėšiškai tvirtino, kad laivas sudužęs rytinėje pakrantėje. Jis tyčia nukreipė lordą Glenarvaną klaidingu keliu, tikėdamasis, kad per tą laiką, kol šis keliaus, jam pavyks pagrobti jachtą, paversti ją piratų laivu ir tapti jūrų pabaisa.

Nepažįstamasis patylėjo, paskui virpančiu balsu ėmė pasakoti toliau:

— Būrys iškeliavo, ketindamas pereiti visą Australijos žemyną. Nėra ko stebėtis, kad jo laukė nesėkmės: juk gauja plėšikų, kuriai vadovavo Airtonas, arba Benas Džoisas,— vadinkite jį kaip norite,— ėjo tai ekspedicijos priešakyje, tai iš paskos, ruošdamasi įvykdyti savo vado sumanymą.

Tuo tarpu „Dunkanas" stovėjo Melburno uoste, kur jis buvo taisomas. Airtonas įtikino lordą Glenarvaną, kad reikia įsakyti „Dunkanui" plaukti iš Melburno į rytinę pakrantę,— ten plėšikai jachtą būtų lengvai pagrobę. Netoli jūros kranto Airtonas įvedė ekspediciją į nepereinamus miškų tankumynus, kur keleiviai kentė baisų vargą, paskui įkalbėjo Glenarvaną parašyti jachtos kapitono padėjėjui laišką ir pats apsiėmė jį nugabenti. Tame laiške buvo įsakoma ekipažui nedelsiant atvesti „Dunkaną" į rytinę pakrantę, į Tufoldo įlanką, iki kurios nuo būrio

stovyklos buvo keletas dienų kelio. Ten Airtono turėjo laukti jo gauja.

Išdavikui jau būtų buvęs įteiktas įsakymas, parašytas kapitono padėjėjo vardu, bet tuomet netikėtai buvo susekta jo klasta, ir jam beliko tik bėgti. Tačiau Airtonas žinojo, kad su tuo laišku paimtų jachtą į savo rankas, todėl pasistengė žūt būt jį gauti. Tai jam pavyko, ir po dviejų dienų Airtonas jau buvo Melburne.

Ligi šiol nusikaltėliui sekėsi, ir jis tikėjosi, kad taip bus ir toliau: jis nusiųs „Dunkaną" į Tufoldo įlanką, plėšikų gauja išžudys ekipažą ir užgrobs laivą, o tada jis, Benas Džoisas, viešpataus aplinkinėse jūrose. Bet dievas neleido piktadariui įvykdyti kruvinų savo kėslų.

Atvykęs į Melburną, Airtonas įteikė įsakymą kapitono padėjėjui Tomui Ostinui, ir šis, jį perskaitęs, tuojau pat liepė pakelti inkarą. Bet galima įsivaizduoti, kaip nusivylė ir kaip įtūžo Airtonas, antrą kelionės dieną sužinojęs, kad kapitono padėjėjas jachtą veda ne į Tufoldo įlanką, o į rytinę Naujosios Zelandijos pakrantę. Airtonas bandė pasipriešinti, bet Ostinas jam parodė laišką. Iš tiesų, tokia jau laimė, kad prancūzas geografas atsitiktinai buvo padaręs klaidą — laivui buvo liepta plaukti prie rytinių Naujosios Zelandijos krantų.

Visi Airtono planai sužlugo! Jis pamėgino maištauti, tačiau buvo uždarytas. Taigi jis prieš savo valią plaukė į Naująją Zelandiją, nežinodamas, kas nutiko jo gaujai, kas nutiko lordo Glenarvano būriui.

„Dunkanas" plaukiojo Naujosios Zelandijos pakrantėmis iki kovo trečios dienos. Tą dieną Airtonas išgirdo šūvius. Tai „Dunkanas" pyškino iš visų koronadų, ir netrukus į jachtą sulipo lordas Glenarvanas su savo žmonėmis.

Štai kas įvyko per tą laiką.

Po ilgų vargų ir daugybės pavojų lordo Glenarvano būrys priėjo rytinį Australijos pakraštį ir pasiekė Tufoldo įlanką. Jachtos ten nebuvo! Glenarvanas telegrafavo į Melburną ir gavo tokį atsakymą: „Šio mėnesio aštuonioliktą dieną „Dunkanas" išplaukė nežinoma kryptimi."

Glenarvanas nusprendė, kad drąsusis jo akipažas bus patekęs į Beno Džoiso rankas, o jachta tapusi piratų laivu.

Ir vis dėlto Glenarvanas pasiryžo toliau ieškoti kapitono Granto. Jis buvo drąsus ir kilnus žmogus. Sėdęs į pirmą pasitaikiusį prekybinį laivą, jis nuplaukė iki vakarinių Naujosios Zelandijos krantų, trisdešimt septintąja lygiagrete perėjo visą tą salą, bet neužtiko jokių kapitono Granto pėdsakų; užtat rytinėje pakrantėje jis, didžiai nustebęs, rado „Dunkaną", kuris kapitono padėjojo įsakymu čia jo laukė ištisas penkias savaites!

Tai atsitiko tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt penktų metų kovo trečią dieną. Taip Glenarvanas vėl pateko į „Dunkaną", o jame sėdėjo užrakintas Airtonas. Jis buvo atvestas pas Glenarvaną, kuris norėjo iš piktadario iškvosti, ar šis ką nors žino apie kapitono Granto likimą. Airtonas atsisakė kalbėti. Glenarvanas tą niekšą įspėjo, kad pirmajame uoste jį perduos anglų valdžiai. Tačiau Airtonas tylėjo.

„Dunkanas" plaukė toliau, laikydamasis trisdešimt septintosios lygiagretės. O tuo tarpu ledi Glenarvan pasiryžo įveikti piktadario užsispyrimą. Pagaliau jai tas pavyko, ir Airtonas prižadėjo viską papasakoti Glenarvanui, bet su sąlyga, kad jo neperduos anglų valdžiai, o išlaipins jį kurioje nors Ramiojo vandenyno saloje. Glenarvanas sutiko, nes buvo viskam pasiryžęs, kad tiktai galėtų ką nors sužinoti apie kapitoną Grantą.

Tuomet Airtonas apsakė visą savo gyvenimą ir prisipažino, jog nuo to laiko, kai buvo išlaipintas į Australijos krantą, apie kapitoną Grantą jis nieko nežinąs.

Vis dėlto Glenarvanas savo žodį ištesėjo. „Dunkanas" plaukė vis tolyn, kol pagaliau pasirodė Taboro sala. Čia ir buvo nutarta palikti Airtoną. Ir koks stebuklas: šiame žemės sklypelyje, esančiame trisdešimt septintoje lygiagretėje, buvo susiradę sau prieglobstį kapitonas Grantas ir du jo jūrininkai. Vietoj jų toje negyvenamoje saloje turėjo pasilikti nusikaltėlis. Išlipant jam iš jachtos, Glenarvanas jį palydėjo tokiais žodžiais:

— Airtonai, jūs būsite atskirtas nuo viso pasaulio, nuo žmonių. Jums nepavyks pabėgti iš salelės, kur mes jus paliekame. Jūs čia būsite vienas kaip pirštas, sergi-

mas visa matančio dievo, kuris skaito slapčiausias žmonių mintis, ir niekas jumis nesirūpins, kaip mes rūpinomės kapitonu Grantu. Jūs ir nevertas, kad dori žmonės jus atmintų, bet jie jūsų neužmirš, Airtonai! Aš žinau šią salą, žinau, kur bus galima jus rasti. Mano atmintis gera, aš niekada to neužmiršiu!

Ir „Dunkanas", pakėlęs inkarą, netrukus dingo iš akių.

Tai buvo tūkstantis aštuoni šimtai penkiasdešimt penktų metų kovo aštuonioliktą dieną.

Airtonas liko vienas, bet jis buvo aprūpintas visais būtinais daiktais: ginklais, įrankiais, maistu. Jis galėjo gyventi trobelėje, kurią buvo pasistatęs garbingasis kapitonas Grantas. Tremtiniui buvo lemta vienui vienam stumti savo dienas ir atpirkti padarytus nusikaltimus.

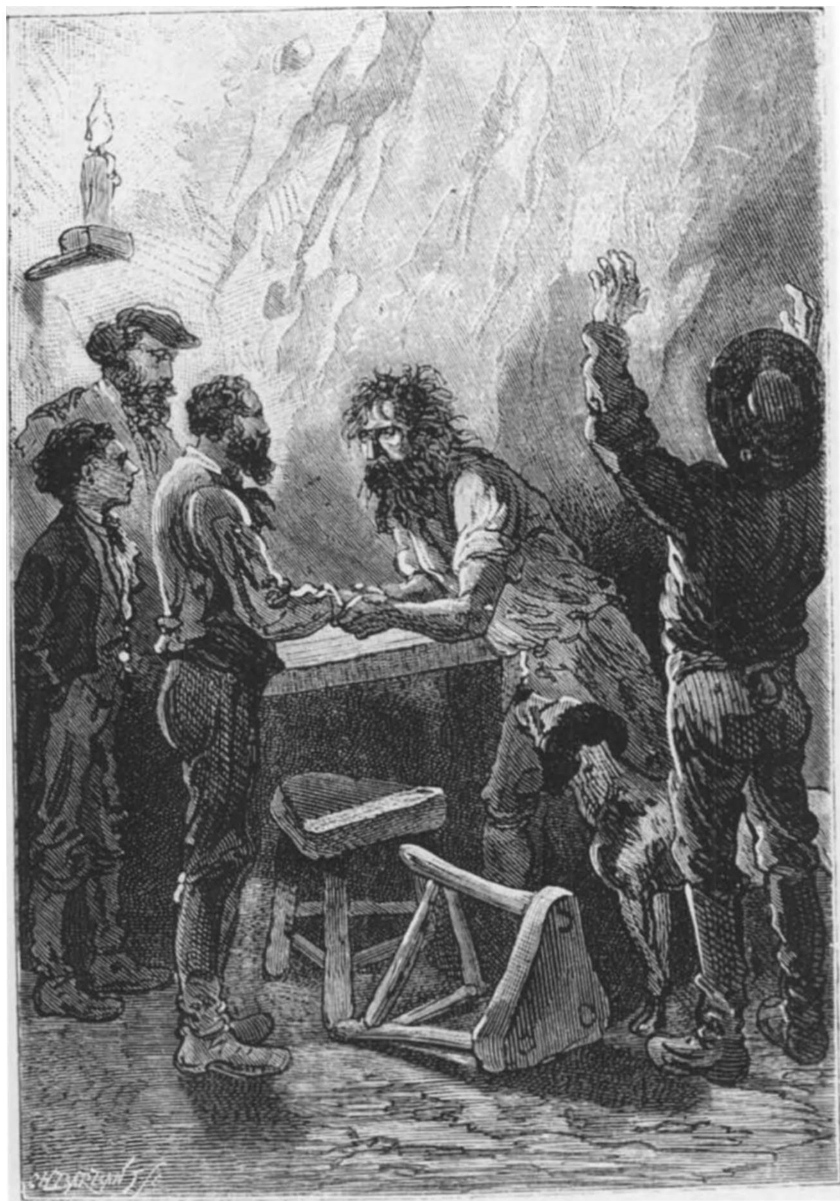
Ir jis atgailavo, ponai, sąžinė nedavė jam ramybės; jis buvo toks nelaimingas! Ir jeigu žmonės kada nors atvyks jo paimti, jis pasiryžo į pasaulį grįžti kitoks žmogus. Kiek tas atstumtasis prisikentėjo! Kiek daug dirbo, tikėdamasis, kad darbas jį pataisys! Kiek daug meldėsi, vildamasis, kad malda padės jam atgimti!

Taip Airtonas gyveno dvejus, trejus metus. Bet jį slėgė vienatvė, ir jis nenuleisdavo akių nuo horizonto, tikėdamasis išvysti laivą ir pats save klausdamas, ar dar ilgai jam skirta vargti, kol išpirks savo kaltę. Jis kentėjo taip, kaip joks žmogus gal nėra kentėjęs. Juk vienišas gyvenimas — tikra kankynė tam, kieno sielą drasko sąžinės kančios!

Bet dangus, matyt, dar nepakankamai buvo nubaudęs tą nelaimingąjį, nes jis pastebėjo, kad pradeda virsti laukiniu. Jis jautėsi netekęs proto. Sunku pasakyti, kada tai atsitiko — ar po dvejų, ar po ketverių metų, bet tiktai galų gale tremtinys visai sulaukėjo — tokį jūs jį ir radote!

Nėra reikalo jums kalbėti, ponai, kad Airtonas, Benas Džoisas ir aš — tas pats asmuo.

Šios išpažinties galo Sairas Smitas ir jo draugai išklausė stovėdami. Sunku apsakyti, kaip ta išpažintis juos sujaudino! Jie matė tiek nuoširdaus sielvarto, kančios, nevilties!

"Here is my hand," said the engineer.

— Airtonai,— iškilmingai prabilo Sairas Smitas,— jūs buvote užkietėjęs nusikaltėlis, bet aš esu tikras, kad viešpats dievas jums atleido visas nuodėmes! Todėl jis ir grąžino jus į žmonių tarpą. Jums dovanota, Airtonai! O dabar sakykite, ar norite būti mūsų draugu?

Airtonas atsitraukė atgal.

— Paspauskime vienas kitam ranką,— tarė inžinierius.

Airtonas puolė prie Sairo Smito, stipriai paspaudė jam ranką, ir stambios ašaros pabiro iš jo akių.

— Ar dabar sutinkate gyventi drauge su mumis?— paklausė Sairas Smitas.

— Misteri Smitai,— atsakė Airtonas,— geriau man truputį dar pabūti vienam aptvare.

— Jūsų valia, Airtonai,— sutiko Sairas Smitas.

Airtonas jau norėjo išeiti, bet inžinierius jį sustabdė.

— Palaukit, mano bičiuli,— tarė jis.— Juk jūs ketinote gyventi vienas, tai kam metėte į jūrą raštelį, kuris mums ir padėjo jus surasti?

— Kokį raštelį?— nustebo Airtonas, matyt, nežinodamas, apie ką kalbama.

— Aš turiu galvoje į butelį įdėtą raštelį: mes jį radome jūroje, jame buvo tiksliai nurodytos Taboro salos koordinatės.

Airtonas perbraukė ranka sau per kaktą ir pagalvojęs atsakė:

— Aš niekados tokio raštelio nerašiau ir butelio į jūrą nemečiau.

— Niekados?— paklausė Penkrofas.

— Niekados!

Ir Airtonas nusilenkęs išėjo.

Aštuonioliktas skyrius

Pašnekesys.— Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas.— Inžinieriaus sumanymas.— Elektrinis telegrafas.— Laidai.— Baterija.— Abėcėlė.— Vasara.— Kolonijos klestėjimas.— Fotografavimas.— Tariamas sniegas.— Dveji metai Linkolno saloje.

— Vargšas Airtonas! — tarė Herbertas, sugrįžęs į kambarį po nesėkmingo bandymo pasivyti Airtoną, kuris nusileido virve ir dingo tamsoje.

— Jis sugrįš,— pasakė Sairas Smitas.

— Tai bent gražiausia, misteri Sairai! — sušuko Penkrofas.— Ką gi tai reiškia? Kaip čia dabar? Išeina, kad butelį su rašteliu įmetė ne Airtonas? Tai kas gi?

Toks klausimas kilo savaime.

— Raštelį tikriausiai įmetė Airtonas,— tarė Nabas,— tiktai tuo metu jis nieko nebenutuokė.

— Taip,— sutiko Herbertas,— jis neišmanė, ką darąs.

— Kitaip viso to ir negalima paaiškinti, mano bičiuliai,— tučtuojau pritarė Sairas Smitas.— Dabar taip pat suprantama, iš kur Airtonas žinojo tikslias Taboro salos koordinates,— jis buvo jas sužinojęs anksčiau, prieš išlaipinamas į salą.

— Išeina, kad raštelį jis parašė, kol dar nebuvo pamišęs,— tarė Penkrofas,— vadinasi, butelį į jūrą įmetė prieš kokius septynerius ar aštuonerius metus. Tai kodėl gi raštelis taip gerai išsilaikęs?

— Tai tik įrodo,— atsakė Sairas Smitas,— kad Airtonas išprotėjo ne taip seniai, kaip jis pats mano.

— Matyt, taip ir yra,— sutiko Penkrofas,— kitaip čia nieko nesuprasi.

— Jūsų teisybė,— patvirtino inžinierius, nebenorėdamas apie tai kalbėti.

— O kaip jūs manote, ar Airtonas mums papasakojo visą tiesą?— teiravosi jūrininkas.

— Suprantama,— atsakė žurnalistas.— Visa tai — gryna tiesa. Aš puikiai atsimenu, kad laikraščiuose buvo rašoma, kaip lordas Glenarvanas išvyko į gelbėjimo ekspediciją ir kaip ji sėkmingai baigėsi.

— Airtonas mums papasakojo tiesą, tuo nėra ko abejoti, Penkrofai,— pridūrė Sairas Smitas,— ir labai žiaurią tiesą. Prisipažindami savo kaltes, žmonės visuomet sako tiesą!

Rytojaus dieną, gruodžio 21-ąją, kolonistai apėjo krantą, paskui užkopė ant plynaukštės, bet Airtono niekur nerado. Jis naktį buvo išėjęs į aptvarą, ir kolonistai nutarė jo netrukdyti. Jie tikėjosi, kad laikas padarys tai, ko nepadarė draugiška jų užuojauta.

Herbertas, Penkrofas ir Nabas ėmėsi kasdieninių savo darbų. O Sairas Smitas ir žurnalistas susitiko dirbtuvėje, Galerijose.

— Klausykite, mielas Sairai,— užvedė kalbą Gedeonas Spiletas,— jūsų vakarykštis aiškinimas manęs anaiptol neįtikino. Negalimas daiktas, kad Airtonas būtų užmiršęs raštelį, jeigu pats būtų jį parašęs ir su buteliu įmetęs į jūrą.

— Vadinasi, brangusis Spiletai, butelį įmetė ne jis.

— Tai jūs manote...

— Nieko aš nemanau, nieko nežinau,— atšovė Sairas Smitas, nutraukdamas žurnalistą.— Aš tik priskiriu šitą įvykį prie visų tų mįslių, kurių iki šiol negaliu išaiškinti.

— Taip, jūsų teisybė, Sairai, visa tai nesuprantama,— sutiko Gedeonas Spiletas.— Ir tai, kaip jūs išsigelbėjote, ir toji dėžė, išmesta į krantą, ir Topo elgesys, ir pagaliau tas butelis... Bet ar kada nors įspėsime visas tas mįsles?

— Įspėsime! — daug negalvodamas, atsakė inžinierius.— Visą salą išnaršysiu, bet tą paslaptį išaiškinsiu.

— Gal mums padės koks atsitiktinumas?

— Atsitiktinumas! Ką jūs, Spiletai! Netikiu aš atsitiktinumu, lygiai kaip netikiu visokiomis paslaptingomis jėgomis. Nėra pasaulyje padarinių be priežasčių, ir aš surasiu visų tų neišaiškinamų reiškinių priežastį. O kol kas dirbsime ir stebėsime.

Atėjo sausis. Prasidėjo nauji 1867 metai. Kaip visuomet vasarą, kolonistai turėjo daug darbo. Kartą Herbertas ir Gedeonas Spiletas apsilankė aptvare ir įsitikino, kad Airtonas gyvena jam pastatytame namelyje. Jis rūpestingai prižiūrėjo didžiulę gyvulių bandą, ir kolonistams dabar nebereikėjo vykti į aptvarą kas dvi ar trys dienos. Tačiau, nenorėdami ilgesniam laikui palikti Airtono vieno, jie savo naująjį draugą lankė gana dažnai. Be to, kaip tik toji salos dalis inžinieriui ir Gedeonui Spiletui kėlė šiokių tokių įtarimų, todėl reikėjo ją stebėti, o jeigu ten kas nors atsitiktų, Airtonas visas naujienas būtinai praneštų Granitinių rūmų gyventojams.

O jeigu jam staiga prireiks ką nors skubiai pranešti inžinieriui? Juk tenai, jau nekalbant apie visas Linkolno salos paslaptis, gali pasitaikyti nemaža visokių įvykių,

kai kolonistams reikės greitai veikti: gali pasirodyti laivas, gali jis prie kranto sudužti, gali į salą išsikelti piratai ir taip toliau.

Todėl Sairas Smitas nutarė tarp aptvaro ir Granitinių rūmų nustatyti tiesioginį ryšį.

Sausio 10 dieną apie savo sumanymą jis papasakojo draugams.

— O ką jūs manote padaryti, misteri Sairai?— paklausė Penkrofas.— Ar tik ne telegrafą įvesti?

— Įspėjote,— atsakė inžinierius.

— Elektrinį?— šūktelėjo Herbertas.

— Elektrinį,— patvirtino Sairas Smitas.— Mes turime visa, kas reikalinga baterijoms, sunkiau bus tik pasigaminti geležinės vielos, bet manau, kad ir tai pavyks, pasidarius lentą vielai traukti.

— Na žinote,— pareiškė jūrininkas,— aš nenustebsiu, jeigu vieną gražią dieną mes pradėsime važinėti po salą traukiniu!

Taigi kolonistai ėmėsi darbo, pradėdami nuo to, kas buvo užvis sunkiausia, būtent nuo vielos gamybos, nes jie suprato, kad jeigu čia juos ištiks nesėkmė, tai neverta bus dirbti baterijas ir visa kita.

Kaip žinoma, Linkolno salos geležis pasižymėjo puikia kokybe, todėl iš jos lengvai buvo galima pagaminti vielą. Sairas Smitas pirmiausia ėmėsi dirbti prietaisą vielai traukti — plieninę lentą su kūgio formos ir įvairaus dydžio skylėmis: pro jas nuosekliai traukiama viela, kol ištempiama iki reikiamo storumo. Kuo kiečiausiai tą lentą užgrūdinęs, inžinierius ją įtvirtino ant stovo, įkasto į žemę per kelis žingsnius nuo didžiojo krioklio, kurio varomąja jėga jis nutarė dar kartą pasinaudoti.

Ten pat stovėjo vėlykla, tuo tarpu neturėjusi jokio darbo. Su jos velenu, varomu vandens, buvo galima vyniojant tempti vielą.

Darbas buvo sudėtingas ir keblus. Kolonistai ėmė ilgus, plonus geležies virbalus, vieną jų galą dilde nusmailindavo ir kišdavo į pačią didžiąją plieninės lentos skylę, o besisukantis vėlyklos velenas juos traukdavo. Iš kiekvieno tokio virbalo buvo privyniojama apie dvidešimt penkias ar trisdešimt pėdų storos vielos, kurią paskui ko-

lonistai nuvyniodavo nuo veleno ir vėl leisdavo pro mažesnes skyles. Pagaliau buvo ištempta daugybė vielos gabalų, turinčių nuo keturiasdešimties iki penkiasdešimties pėdų ilgio; juos sujungus, buvo gautas penkių mylių ilgio laidas — kaip tik toks atstumas skyrė aptvarą nuo Granitinių rūmų.

Visas tas darbas buvo baigtas per kelias dienas. Sairas Smitas, įtaisęs lentą vielai traukti, paliko prie jos darbuotis savo draugus, o pats ėmė dirbti bateriją.

Jis ketino padaryti pastoviosios srovės bateriją. Kaip žinoma, šiuolaikinių baterijų elementai susideda iš dirbtinio grafito, cinko ir vario. Vario inžinierius neturėjo,— nors jis atsidėjęs ieškojo, bet Linkolno saloje to metalo niekur neužtiko, todėl reikėjo apsieiti be jo. Dirbtinis grafitas gaunamas dujų fabrikuose, kai iš akmens anglies retortose išsiskiria visas vandenilis. Kolonistai būtų galėję tokio grafito pasigaminti, tačiau tam reikalui būtų reikėję įrengti specialius prietaisus, o tai buvo per sunkus uždavinys.

Užtat cinko jie turėjo. Kaip skaitytojai atsimena, prie Radinio kyšulio rastoje dėžėje buvo įdėta antra dėžė, cinkinė, o tam cinkui geresnio panaudojimo nebuvo galima nė sugalvoti.

Taigi Sairas Smitas, rimtai apsvarstęs, nutarė padaryti paprasčiausią bateriją, kokią 1820 metais išrado Bekerelis, nes tokiai baterijai reikalingas tiktai cinkas. O kitų medžiagų — azoto rūgšties ir potašo — inžinierius turėjo kiek nori.

Papasakosime, kaip buvo įtaisyta toji baterija, veikusi dėl azoto rūgšties ir potašo reakcijos.

Inžinierius padarė keletą stiklainių ir pripylė azoto rūgšties. Paskui kiekvieną stiklainį gerai užkimšo, vidury kamščio išpjovė skylutę ir įstatė stiklinį vamzdelį, kurio apatinis galas buvo užkištas moliniu kamščiu ir apvyniotas skudurėliu. Įleidęs tą vamzdelio galą į rūgštį, pro viršutinę angą į vamzdelį jis pripylė iš augalų pelenų pagaminto potašo tirpalo, ir taip potašas, prasisunkęs pro molinį kamštį, reagavo su azoto rūgštimi.

Paskui Sairas Smitas paėmė dvi cinko plokšteles, vieną įmerkė į azoto rūgštį, o kitą — į potašo tirpalą. Ir tuojau

atsirado elektros srovė, kuri nuo neigiamo poliaus — nuo plokštelės, įmerktos į azoto rūgštį,— vielute ėjo į teigiamą polių — į plokštelę, įmerktą į potašo tirpalą. Dabar tik reikėjo sujungti visus tuos stiklainius, ir buvo gauta ištisa baterija, galinti tiekti srovę elektriniam telegrafui.

Tas gudrus ir paprastas išradimas padėjo Sairui Smitui nutiesti telegrafą tarp Granitinių rūmų ir aptvaro.

Vasario 6 dieną kolonistai palei visą kelią, einantį į aptvarą, pradėjo statyti stulpus su stikliniais izoliatoriais ir tiesti laidą. Po kelių dienų viskas buvo baigta, beliko tik paleisti srovę, kuri laidu eina šimtą tūkstančių kilometrų per sekundę. Dar pridursime, kad žemė turėjo būti tuo laidininku, kuriuo srovė grįžta į išeities tašką.

Buvo padarytos dvi baterijos: viena pastatyta Granitiniuose rūmuose, o kita — aptvare, kad tarp jų būtų abipusis telegrafo ryšys.

Patys aparatai — imtuvas ir siųstuvas — buvo labai paprasti. Abiejose stotyse laidas buvo užvyniotas ant elektromagneto — minkštos geležies strypelio. Į grandinę įjungta srovė ėjo laidu nuo teigiamojo poliaus į elektromagnetą, laikinai jį įmangnetindavo ir per žemę grįždavo į neigiamąjį polių. Vos tik srovė nutrūkdavo, elektromagnetas išsimagnetindavo. Prie elektromagneto buvo pritaisyta minkštos geležies plokštelė; einant srovei, elektromagnetas ją pritraukdavo, o srovei nutrūkus, ji grįždavo į pradinę padėtį. Sairas Smitas prie tos plokštelės prijungė slankiojančią rodyklę: ji sukosi aplink skritulį, ant kurio buvo surašyta visa abėcėlė, ir kiekvieną kartą sustodavo ties reikiama raide. Taip inžinierius įtaisė telegrafo ryšį tarp Granitinių rūmų ir aptvaro.

Viskas buvo galutinai baigta vasario 12-ąją. Tą dieną Sairas Smitas įjungė srovę ir užklausė Airtoną, ar aptvare viskas tvarkoj, o po kelių sekundžių gavo teigiamą atsakymą.

Tas išradimas didžiausią malonumą teikė Penkrofui; dabar jis kas rytą ir kas vakarą telegrafavo Airtonui, o šis jam visada atsakydavo.

Telegrafas iš karto pasirodė labai naudingas, pirmiausia dėl to, kad visuomet buvo galima įsitikinti, ar namie

The engineer sealed them with cork lids.

Airtonas, o antra, dabar jis nebebuvo toks vienišas, kaip anksčiau. Be to, jį kas savaitę aplankydavo Sairas Smitas, o kartais ir pats Airtonas ateidavo į Granitinius rūmus, kur visada būdavo širdingai priimamas.

Vasara praslinko, visiems dirbant įprastinius darbus. Kolonistų maisto atsargos vis didėjo, daržovių ir grūdų jie turėjo pertektinai, o iš Taboro salos parsivežti augalai puikiai prigijo. Plataus Akiračio plynaukštė kolonistams teikė didelį džiaugsmą. Jie ketvirtą kartą nuėmė gausų kviečių derlių, ir dabar niekam nė į galvą neatėjo patikrinti, ar iš tikrųjų gauta keturi šimtai milijardų grūdų. Tiesa, Penkrofas jau buvo užsimojęs suskaityti visus grūdus, bet tuojau nuo to atsisakė, nes Sairas Smitas garbingajam jūrininkui išaiškino, kad jam tektų skaičiuoti apie pusšešto tūkstančio metų, jeigu net pavyktų suskaityti po tris šimtus grūdų per minutę arba po devynis tūkstančius grūdų per valandą.

Oras buvo kuo gražiausias, dienos labai karštos, bet į vakarą kaitra sumažėdavo, papūsdavo gaivus jūros vėjelis, ir Granitinių rūmų gyventojai mėgaudavosi nakties vėsa. Keletą kartų pro Linkolno salą praūžė trumpos, bet nepaprastai smarkios audros. Audrai, užėjus, dangų ilgai raižydavo žaibai, nepaliaujamai trankydavosi perkūnas.

Tuo metu mažoji kolonija suklestėjo kaip niekad. Dabar kolonistai maitinosi naminiais paukščiais, nes jų prisiveisė tiek daug, jog buvo nutarta sparnuočių skaičių sumažinti. Kiaulės atsivedė paršiukų, todėl Nabas ir Penkrofas turėjo su jais daug rūpesčio. Gedeonas Spiletas ir Herbertas, žurnalisto priežiūroje tapęs puikiu raiteliu, neretai jodinėdavo onagrais, kurie irgi atvedė prieauglį — du gražučius asiliukus. O kartais jie onagrus pakinkydavo į vežimėlį ir parsiveždavo į Granitinius rūmus malkų, akmens anglies, įvairių medžiagų, reikalingų inžinieriui.

Kolonistai dažnai vykdavo pasižvalgyti į Tolimųjų Vakarų miškus. Baisus karštis jų nebaugino, nes saulės spinduliai vos galėjo prasiskverbti pro tankią lapiją, kuri lyg stogas niūksojo viršum jų galvų. Taip jie apėjo

visą kairįjį Gailestingumo upės krantą iki pat kelio, jungiančio aptvarą su Krioklio upelio žiotimis.

Eidami į žygį, tyrinėtojai gerai apsiginkluodavo, kadangi neretai susidurdavo su nuožmiais šernais, o jie paprastai esti gana pavojingi.

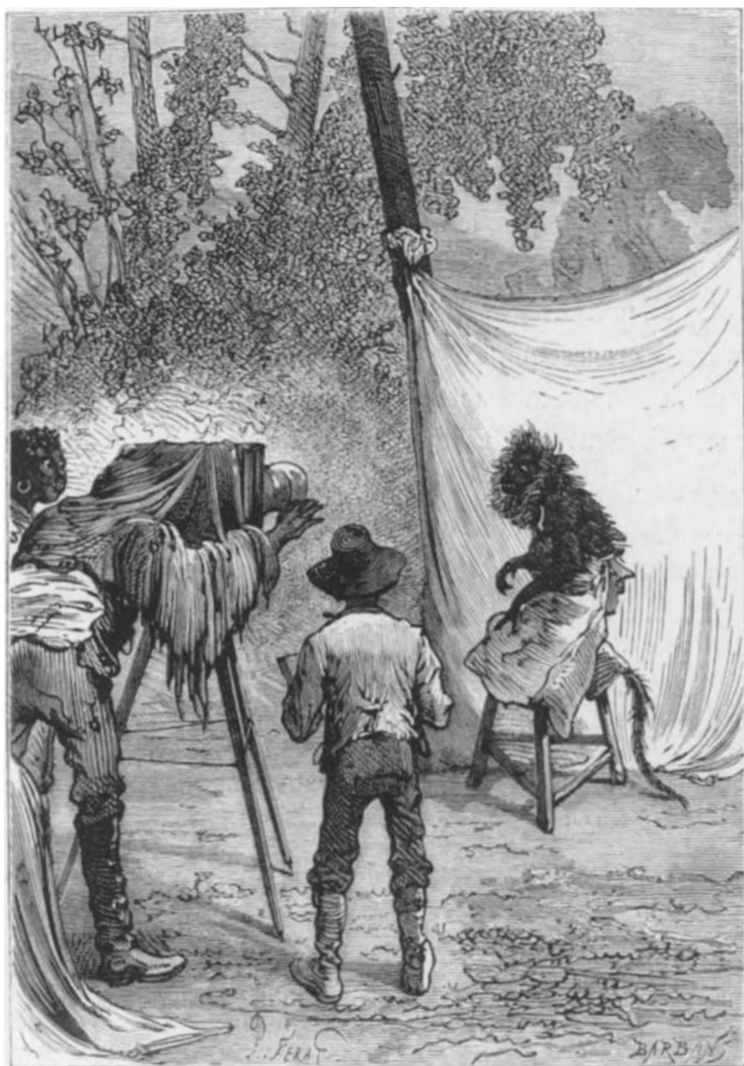
Tą pačią vasarą kolonistai pradėjo karą su jaguarais. Gedeonas Spiletas tiesiog dantį ant jų griežė, o Herbertas tų žvėrių irgi nekentė. Abudu buvo puikiai ginkluoti ir baisiųjų grobuonių nė kiek nebijojo. Visi žavėjosi Herberto drąsa ir žurnalisto šaltakraujiškumu. Apie dvidešimt gražiausių kailių jau puošė didžiąją Granitinių rūmų salę, ir jeigu ilgiau būtų pasilaikęs geras oras, medžiotojai būtų pasiekę savo tikslą ir išnaikinę saloje visus jaguarus.

Kartais inžinierius eidavo pasižvalgyti po neištirtas salos vietas, kur nepaprastai įdėmiai viską apžiūrinėdavo. Matyt, neįžengiamose miškų tankmėse jis ieškojo kažkieno pėdsakų, tačiau nė karto nieko įtartino nepastebėjo. Tuose žygiuose jį visuomet lydėdavo Topas ir Jupas, bet čia jie būdavo ramūs, o tuo tarpu namie šuo dažnai lodamas lakstydavo aplink šulinį, kurį ne taip seniai inžinierius nesėkmingai buvo tyrinėjęs.

Tomis dienomis Gedeonas Spiletas ir jo padėjėjas Herbertas pasinaudojo dėžėje rastuoju fotografijos aparatu, kuris ligi tol gulėjo nevartojamas, ir padarė daugybę nuotraukų, fotografuodami vaizdingiausias salos vietas.

Dėžėje buvo rastas ne tik aparatas su stipriu objektyvu, bet ir visa kita, kas reikalinga fotografui. Jie turėjo kolodijaus plokštelėms aptraukti, sidabro nitrato, darančio plokšteles jautrias šviesai, hiposulfito, vartojamo fiksažui, amonio chlorido, į kurio tirpalą dedamas popierius pozityvams, natrio acetato ir aukso chlorido, kurio tas popierius primirkomas. Buvo jau ir chlore primirkyto popieriaus; prieš dedant jį ant negatyvo, reikėjo tiktai kelias minutes palaikyti sidabro nitrato tirpale.

Netrukus žurnalistas ir jo padėjėjas išmoko gerai fotografuoti, ir jiems išėjo gražios vaizdinės nuotraukos — nuo Plataus Akiračio plynaukštės nufotografuota sa-

Master Jup posed for his photograph.

los panorama su Franklino kalnu horizonte, aukštų uolų vaizdingai apsuptos Gailestingumo upės žiotys, pamiškė ir prie kalno atšakų prisišliejęs aptvaras, keistai išraižytas Nago kyšulys ir Radinio kyšulys.

Fotografai neužmiršo nutraukti ir visų salos gyventojų.

— Mūsų daugėja,— juokavo Penkrofas.

Jūrininkas tiesiog džiūgavo, išvydęs savo portretą, kuris drauge su kitomis nuotraukomis puošė Granitinių rūmų sienas; jis su pasitenkinimu ilgai žiūrinėdavo tą parodą, tarsi čia būtų buvusi ištaigingos Brodvėjaus parduotuvės vitrina.

Atvirai kalbant, geriausiai pavyko dėdulės Jupo nuotrauka. Fotografui jis pozavo baisiai rimta mina ir išėjo kaip gyvas.

— Rodos, ims ir pradės šaipytis,— juokėsi jūrininkas.

Jupas buvo aikštingo būdo, ir jeigu portretas jam būtų nepatikęs, jis tikrai būtų įširdęs; tačiau nuotrauka buvo tokia graži, jog jis savo atvaizdą stebėjo net susigraudinęs ir labai savimi patenkintas.

Kovo mėnesį oras kiek atvėso. Kartais palydavo, bet šiaipjau dar tebebuvo gana šilta. Tais metais kovas, atitinkantis šiaurinių platumų rugsėjį, buvo lietingesnis ir šaltesnis, nekaip tikėtasi. Gal tai pranašavo ankstyvą ir šaltą žiemą.

Vieną rytą, kovo 21-ąją, visiems net pasirodė, kad iškrito pirmasis sniegas. Tą rytą Herbertas, anksti atsikėlęs, priėjo prie lango ir staiga sušuko:

— Žiūrėkite, visa Išsigelbėjimo salelė apsnigta!

— Dar per anksti snigti,— pasakė žurnalistas, pasižiūrėjęs pro langą.

Prie jų pribėgo kiti draugai, ir visi įsitikino, kad ne tiktai salelę, bet ir visą krantą prie Granitinių rūmų dengia balta lygi skraistė.

— Tikrų tikriausias sniegas! — pareiškė Penkrofas.

— Arba kas nors panašaus,— atsiliepė Nabas.

— Bet juk termometras rodo penkiasdešimt aštuonis laipsnius (+14 °C),— nustebo Gedeonas Spiletas.

Sairas Smitas tylėdamas žiūrėjo į tą baltąją dangą, tiesiog nežinodamas, kuo paaiškinti, kad pasnigo tokiu metų laiku, esant tokiam šiltam orui.

— Velniai rautų! — šūktelėjo Penkrofas.— Visi mūsų sodiniai iššals!

Jūrininkas jau norėjo leistis žemyn, bet jį aplenkė nenuorama Jupas.

Tačiau orangutangas dar nespėjo pasiekti žemės, o storas sniego sluoksnis pakilo aukštyn ir išsklido ore kaip begalinė daugybė plaštakių, kurios vieną akimirką net užstojo saulę.

— Paukščiai! — sušuko Herbertas.

Tai iš tikrųjų buvo pulkai jūros paukščių skaisčiai baltomis plunksnomis. Šimtai tūkstančių tų sparnuočių buvo nutūpę į salelę ir į krantą, o dabar iškilo į padangę ir pranyko tolumoje, bežiūrint nustebusiems kolonistams, kurie lyg scenoje išvydo, kaip žiema netikėtai pasikeitė vasara. Deja, viskas įvyko taip staigiai, jog Gedeonas Spiletas ir Herbertas nesuskubo nušauti nė vieno paukščio, todėl ir nesužinojo, kokios veislės buvo tie sparnuočiai ir kaip jie vadinasi.

Po kelių dienų, kovo 26-ąją, suėjo dveji metai, kai katastrofos ištikti aeronautai pateko į Linkolno salą!

Devynioliktas skyrius

Tėvynės prisiminimas.— Viltys.— Pakrantės tyrinėjimo planai.— Nutarta išplaukti balandžio 16 dieną.— Gyvatės pusiasalio reginys iš jūros.— Bazaltinės uolos vakariniame krante.— Audra.— Artėja naktis.— Dar viena mįslė.

Praėjo ištisi dveji metai! Dvejus metus kolonistai gyveno toli nuo žmonių! Jie nežinojo, kas dedasi civilizuotame pasaulyje, ir, patekę į vienišą salą vidur vandenyno, buvo atsidūrę tarsi mažyčiame Saulės sistemos asteroide.

Kas dabar darosi jų tėvynėje? Juos be paliovos persekiojo mintis apie gimtąją šalį, kurią jie buvo palikę draskomą pilietinio karo,— gal dėl pietiečių maišto ir

Hundreds of thousands of sea birds.

dabar ten dar liejasi kraujas! Ši mintis jiems nedavė ramybės, ir jie dažnai kalbėdavosi apie savo tėvynę, tačiau niekados neabejodami, kad teisingas šiauriečių žygis baigsis pergale Jungtinių Valstijų garbei.

Per tuos dvejus metus pro salą nepraplaukė nė vienas laivas, horizonte nepasirodė nė viena burė. Matyt, Linkolno sala buvo nuošaly nuo jūros kelių, niekam nežinoma, dėl to nepažymėta net žemėlapiuose. Antraip gėlo vandens šaltiniai, be abejo, būtų čia traukę laivus, nors salos pakrantėse ir nebuvo patogaus užutekio.

Aplink tyvuliuojanti bekraštė jūra visuomet buvo tuščia, ir kolonistai žinojo, kad sugrįžti į tėvynę jiems niekas nepadės, kad reikia pasikliauti tiktai savimi. Ir vis dėlto jie turėjo vieną galimybę išsigelbėti. Kartą balandžio pradžioje kolonistai apie ją šnekėjosi, susirinkę Granitinių rūmų salėje.

Tąsyk išėjo kalba apie Ameriką, apie gimtąją šalį, kurią išvysti jie beveik nebesitikėjo.

— Iš tiesų, mes turime tik vieną galimybę ištrūkti iš Linkolno salos,— pasakė Gedeonas Spiletas:— reikia pasistatyti laivą, kuriuo būtų galima nuplaukti jūra kelis šimtus mylių. Jei mums pavyko pasistatyti botą, tai pasistatysime ir didelį laivą.

— Ir nuplauksime iki Tuamotu salų, kaip nuplaukėme iki Taboro salos,— pridūrė Herbertas.

— Aš nieko prieš,— atsakė Penkrofas, kuris visais jūreivystės klausimais tardavo lemiamą žodį,— aš nieko prieš, nors vienas dalykas — nuplaukti didelį atstumą, o kitas dalykas — nuplaukti mažą atstumą! Kai plaukėme į Taboro salą, vėjas blaškė mūsų botą kaip skiedrą, tačiau mes žinojome, kad krantas netoli, o tūkstantis du šimtai mylių — ilgas kelias: juk iki artimiausios žemės bus ne mažiau kaip tiek!

— Argi jūs, Penkrofai, nesiryšite plaukti?— paklausė žurnalistas.

— Aš viskam pasiryžęs, misteri Spiletai,— atsakė jūrininkas,— patys žinote, kad man nebaisūs jokie pavojai!

— Nepamiršk, Penkrofai, kad prie mūsų prisidėjo dar vienas jūrininkas,— priminė Nabas.

— Kas?— nustebo Penkrofas.

— Airtonas.

— Tai tiesa,— patvirtino Herbertas.

— Jeigu tik jis panorės su mumis keliauti! — tarė Penkrofas.

— Ką jūs sakote, Penkrofai! — sušuko žurnalistas.— Gal jūs manote, kad Airtonas būtų atsisakęs išvykti, jeigu Glenarvano jachta būtų atplaukusi į Taboro salą tomis dienomis, kai jis joje gyveno?

— Jūs užmirštate, mano bičiuliai,— tarė Sairas Smitas,— kad Airtonas buvo išėjęs iš proto tik paskutiniaisiais metais. Bet svarbu ne tas. Reikia nuspręsti, ar galima tikėtis, kad škotų laivas grįš Airtono paimti. Juk Glenarvanas žadėjo sugrįžti į Taboro salą, kai jam atrodys, jog Airtonas jau išpirko savo kaltę, ir aš esu tikras, kad jis savo žodį ištesės.

— Be abejo,— pritarė žurnalistas,— ir jis atvyks greitai, nes jau dvylika metų, kai Airtonas ištremtas!

— Ir aš sutinku su jumis,— tarė Penkrofas,— lordas Glenarvanas sugrįš, ir ilgai jo laukti nereikės. Bet kur, jūsų manymu, atplauks jo jachta? Žinoma, į Taboro, o ne į Linkolno salą.

— Tikra teisybė,— įsiterpė į kalbą Herbertas,— juo labiau kad Linkolno sala net žemėlapyje nepažymėta.

— Todėl, mano bičiuliai,— tęsė inžinierius,— tam, kas atplauks į Taboro salą, reikia kaip nors pranešti, jog Airtonas ir mes patys esame Linkolno saloje.

— Kas tiesa, tai tiesa,— tarė žurnalistas.— Man rodos, geriausia parašyti raštelį, jame nurodyti tikslias mūsų salos koordinates ir palikti jį trobelėje, kur gyveno kapitonas Grantas, o paskui Airtonas, ir tą raštelį padėti taip, kad jis iš karto kristų į akis Glenarvanui arba jo draugams.

— Kaip gaila,— sušuko jūrininkas,— kad mes nesusipratome to padaryti, kai buvome Taboro saloje!

— Mums tai nė į galvą neatėjo! — tarė Herbertas.— Juk mes nežinojome Airtono praeities, nežinojome, kad turi kas nors atvykti jo paimti. Viskas paaiškėjo tik rudenį, bet tuomet dėl blogo oro grįžti į Taboro salą jau negalėjome.

— Taip,— patvirtino Sairas Smitas,— tuomet buvo jau vėlu, ir dabar reikės laukti pavasario.

— O jeigu škotų jachta atplauks kaip tik dabar?— paklausė Penkrofas.

— Vargu,— atsakė inžinierius,— žiemą Glenarvanas nesileis į tokią tolimą kelionę. Bet gali būti, kad per tuos penkis mėnesius, kai Airtonas čia gyvena, Glenarvanas jau lankėsi Taboro saloje, o jeigu ne, tai dar ilgai reikės jo laukti, ir mes nepavėluosime; spalio mėnesį, kai nusistovės gražus oras, nuplauksime į Taboro salą ir paliksime ten raštelį.

— Būtų labai gaila,— tarė Nabas,— jei „Dunkanas" jau būtų buvęs šiose jūrose.

— Tikiuosi, kad dar nebuvo,— atsakė Sairas Smitas,— apvaizda neatims iš mūsų tos galimybės sugrįžti į tėvynę!

— Šiaip ar taip,— tarė žurnalistas,— jeigu jachta ir buvo atplaukusi į Taboro salą, mes tai pamatysime tenai nuvykę, o tuomet vietoje ir nuspręsime, ką daryti.

— Visiškai teisingai,— atsakė inžinierius.— Taigi, mano mieli, kantriai lauksime ir tikėsimės, kad pavyks jachta grįžti į gimtuosius krantus, o jeigu mūsų viltys pasirodys tuščios, tada pagalvosime, kaip toliau tvarkytis.

— Bet, žinoma,— pridūrė Penkrofas,— Linkolno salą mes paliksime ne todėl, kad mums čia būtų bloga!

— Suprantama, Penkrofai,— atsiliepė inžinierius,— paliksime todėl, kad čia mes esame atskirti nuo viso to, kas žmogui brangu,— nuo šeimos, nuo draugų ir nuo tėvynės!

Taip nutarę, kolonistai daugiau nekalbėjo nei apie didelio laivo statybą, nei apie tolimą kelionę į šiaurę, į Tuamotu salas, arba į vakarus, į Naująją Zelandiją, bet ėmėsi kasdieninių savo darbų, ruošdamiesi praleisti trečią žiemą Granitiniuose rūmuose.

Tiesa, kol dar neprasidėjo darganotos dienos, kolonistai nutarė apiplaukti botu aplink salą. Jie dar nebuvo kaip reikiant ištyrę visos pakrantės ir teturėjo labai miglotą supratimą apie šiaurinę ir vakarinę jos dalį tarp Krioklio upelio žiočių ir Žandikaulio kyšulio, taip pat apie siaurą įlanką, panašią į pražiotus ryklio nasrus.

Tai buvo Penkrofo sumanymas, bet Sairas Smitas, norėdamas apžiūrėti savo valdas, mielai jam pritarė.

Oras tuo tarpu buvo nepastovus, tačiau barometras smarkiai nesvyravo, todėl kolonistai tikėjosi, kad atmosferinės sąlygos kelionei bus palankios. Balandžio pradžioje barometro rodyklė buvo nukritusi, ir penkias šešias dienas pūtė stiprus vakarų vėjas, bet paskui ji ėmė kilti į „giedrą" ir sustojo ties 29,9 colio (759,45 mm); kolonistai nutarė, kad atėjo laikas keliauti.

Išplaukti buvo numatyta balandžio 16 dieną, ir „Bonadventūras", stovėjęs Baliono uoste, buvo paruoštas ilgesnei kelionei, nes keleiviai galėjo kur nors užtrukti.

Sairas Smitas apie tą ekspediciją pranešė Airtonui ir pasiūlė jam kartu keliauti, bet Airtonas atsisakė. Tuomet buvo susitarta, kad iki to laiko, kol sugrįš kolonistai, jis gyvens Granitiniuose rūmuose. Drauge su juo turėjo pasilikti ir dėdulė Jupas, kuris sutiko nė kiek neprieštaraudamas.

Balandžio 16 dienos rytą kolonistai, pasiėmę ir Topą, leidosi į kelionę. Pūtė smarkus pietvakarių vėjas, tad „Bonadventūras", išėjęs iš Baliono uosto, laviravo, plaukdamas Roplio kyšulio link. Aplink salą buvo devyniasdešimt mylių, o pietinė kranto dalis nuo uosto iki kyšulio turėjo dvidešimt mylių ilgio. Visas tas dvidešimt mylių kolonistai plaukė prieš vėją.

Praslinko beveik visa diena, kol botas pasiekė kyšulį, nes išplaukus po dviejų valandų pasibaigė atoslūgis, ir „Bonadventūras" ištisas šešias valandas turėjo grumtis su potvyniu. Tik sutemus jis aplenkė kyšulį.

Penkrofas, surišęs burėms du rifus, pasiūlė inžinieriui nedideliu greičiu plaukti toliau. Bet Sairas Smitas buvo linkęs išmesti inkarą per kelis kabeltovus nuo salos, o dieną apžiūrėti krantą. Buvo sutarta plaukti tiktai dieną, kad būtų galima geriau ištirti pakrantę, o sutemus išmesti inkarą arčiau žemės.

Taigi botas visą naktį išstovėjo su nuleistu inkaru prie kyšulio; vėjas nurimo, užslinko rūkas, buvo labai tylu. Visi keleiviai, išskyrus Penkrofą, sumigo, nors ir ne taip kietai, kaip namie.

Balandžio 17 dieną, vos tik saulei patekėjus, Penkrofas pakėlė inkarą ir ėmė plaukti kairiuoju halsu pilnu bagštagu, laikydamas botą arti vakarinio kranto.

Kolonistams jau buvo pažįstamas vaizdingas krantas, apaugęs mišku, palei kurį jie kadaise ėjo pėsti, tačiau keleiviai žavėjosi gamtovaizdžiu ir šį kartą. Norėdami geriau viską apžiūrėti, plaukė kiek galima arčiau salos, atsargiai aplenkdami bangų nešamus medžių kamienus. Keletą kartų buvo net išmetę inkarą, ir Gedeonas Spiletas fotografavo gražius vaizdus.

Apie vidudienį „Bonadventūras" pasiekė Krioklio upelio žiotis. Palei dešinįjį upelio krantą tęsėsi netankus miškas, o toliau, už trejeto mylių, dunksojo tik retos giraitės, išsimėčiusios tarp vakarinių skurdaus kalnagūbrio atšakų, einančių žemyn iki pat jūros.

Koks skirtumas tarp pietinės ir šiaurinės kranto dalies! Vienoje pusėje — skaisti miškų žaluma, kitoje — nykios, plikos uolos! Šiaurinį krantą buvo galima pavadinti „geležiniu krantu",— taip kai kuriuose kraštuose vadinamos tokios vietos. Susigrūdusios uolos tarsi rodė, kad vienoje geologinių epochų čia staigiai susikristalizavo verdanti lava. Kolonistai būtų pasibaisėję, jeigu po katastrofos likimas juos čia būtų nubloškęs ir jie tuomet būtų išvydę taip siaubingai suvirtusius uolynus. Žvalgydami apylinkes nuo Franklino kalno viršūnės, jie negalėjo įsivaizduoti, koks klaikus ir niaurus šis krantas, nes tada žiūrėjo iš didelės aukštumos, o dabar jis slinko jiems prieš akis, nepaprastai keistas ir savotiškas; gal niekur visame pasaulyje nebuvo galima išvysti tokio gamtovaizdžio.

„Bonadventūras" plaukė per pusmylį nuo kranto. Iš taip arti gana aiškiai buvo matyti, kad visa pakrantė užvirtusi keisčiausių formų luitais, siekiančiais nuo dvidešimties iki trijų šimtų pėdų aukščio; cilindrinės uolos atrodė kaip kokie bokštai, prizminės — kaip varpinės, piramidinės — kaip obeliskai, kūginės — kaip fabrikų kaminai. Net chaotiškai susigrūdusios ledo lytys poliarinėse jūrose neteikia tokio didingo ir kraupaus reginio. Vienur rodėsi, kad matai tiltelius, permestus nuo vienos uolos ant kitos, kitur buvo išsilenkusios arkos, lyg vartai į

šventovę, kurios gilumoje paklysdavo žvilgsnis; toliau — didžiulės olos su monumentaliais skliautais, o greta — ištisas miškas smailumų, piramidinių bokštelių ir špilių, kokių nerasi nė vienoje gotiškoje katedroje. Gamtos kūriniai, daug įvairesni ir fantastiškesni už žmogaus vaizduotės sukurtus statinius, teikė didingumo šiam krantui, nutįsusiam aštuonias ar devynias mylias.

Sairas Smitas ir jo draugai, iš nustebimo net apstulbę, žiūrėjo į pakrantę. Tiktai Topas nesivaržydamas drumstė tylą ir garsiai lojo, o tarp bazaltinių uolų skardeno daugiabalsis aidas. Tas lojimas inžinieriui pasirodė keistas — kaip tik taip šuo lodavo, lakstydamas aplink šulinio angą Granitiniuose rūmuose.

— Priplauksime arčiau,— įsakė Sairas Smitas.

Ir „Bonadventūras" priplaukė beveik prie pat uolėtojo kranto. Gal čia yra kokia nors ola, kurią vertėtų apžiūrėti? Bet Sairas Smitas nieko nepastebėjo — nei olos, nei jokios įdubos, ir gyvai būtybei čia nebuvo kur prisiglausti, nes uolų papėdę skalavo bangų mūša. Netrukus Topas nutilo, ir laivas leidosi plaukti toliau, vėl per kelis kabeltovus nuo kranto.

Šiaurvakarinė pakrantės dalis buvo lėkšta ir smėlėta; pelkėtoje žemumoje, kuri kolonistams jau buvo pažįstama, šen bei ten stirksojo pavieniai medžiai; tik vandens paukščiai teikė gyvumo peizažui, sudarančiam tokį ryškų kontrastą palyginti su likusiu užpakalyje dyku krantu.

Netrukus „Bonadventūras" išmetė inkarą šiaurinėje salos pusėje, nedideliame, bet tokiame giliame užutekyje, jog pavyko priplaukti prie pat kranto. Naktis praėjo ramiai, nes vėjas nuščiuvo, vos užgesus paskutiniams saulės spinduliams, ir vėl atgijo, tik pradėjus švisti.

Išlipti į krantą buvo nesunku, todėl Herbertas ir Gedeonas Spiletas, geriausieji kolonijos medžiotojai, porą valandų pavaikštinėję po salą, sugrįžo nešini virtinėmis ančių ir tilvikų. Topas darė stebuklus, dėl jo vikrumo ir uolumo negalėjo paspruktі nė vienas paukštis.

Aštuntą valandą ryto „Bonadventūras" pakėlė inkarą ir, vis stiprėjančio palankaus vėjo varomas, nuskriejo Šiaurinio Žandikaulio kyšulio link.

— Aš nė kiek nenustebsiu,— staiga tarė Penkrofas,— jeigu iš vakarų užeis vėtra. Vakar saulė leidosi raudona, o rytą danguje pasirodė „kačių uodegos"— jos nežada nieko gero.

„Kačių uodegomis" vadinami ilgi debesys, nusidriekę zenite ir panašūs į lengvus vatos tumulus; jie nenusileidžia žemiau kaip penkis tūkstančius pėdų viršum jūros lygio ir paprastai pranašauja audrą.

— Na ką gi,— atsakė Sairas Smitas.— Dumsime iškėlę visas bures ir paieškosime užuovėjos Ryklio įlankoje. Manau, kad ten „Bonadventūrui" negrės joks pavojus.

— Visiškai teisingai,— patvirtino Penkrofas,— be to, šiaurinis krantas nuobodus — vienos kopos.

— Aš mielai praleisčiau toje įlankoje ne tik naktį, bet ir visą rytojaus dieną,— pridūrė inžinierius.— Ją vertėtų kaip reikiant apžiūrėti.

— Manau, kad mums noromis nenoromis teks taip padaryti,— atsakė Penkrofas.— Tik pažiūrėkit, kas dedasi vakaruose! Dangus net juodas!

— Bet dabar pučia palankus vėjas, ir mes spėsime pasiekti Šiaurinio Žandikaulio kyšulį,— tarė žurnalistas.

— Vėjas palankus,— atsiliepė jūrininkas,— tačiau laviruoti reikės, kitaip į įlanką neįplauksi, ir tai padaryti būtų geriau, kol dar šviesu: juk mes nežinome, koks ten dugnas!

— Dugnas ten turbūt pilnas rifų,— įsiterpė Herbertas,— jeigu spręsime iš to, ką matėme pietinėje Ryklio įlankos pakrantėje.

— Darykite, kaip jūs išmanote, Penkrofai,— tarė Sairas Smitas,— mes jumis pasitikime.

— Būkite ramus, misteri Sairai,— atsakė jūrininkas,— be reikalo aš nerizikuosiu! Verčiau jau man kas smogtų peiliu, kad tiktai „Bonadventūro" viduriai nenukentėtų.

„Viduriais" Penkrofas vadino povandeninę laivo dalį, kadangi botą jis brangino labiau už savo gyvybę.

— Kelinta valanda?— paklausė Penkrofas.

— Dešimta,— atsakė Gedeonas Spiletas.

— O kiek mylių liko iki Šiaurinio Žandikaulio kyšulio, misteri Sairai?

— Apie penkiolika,— atsakė inžinierius.

— Per pustrečios valandos,— tarė jūrininkas,— vadinasi, apie pusę pirmos, mes pasieksime kyšulį. Tik gaila, kad tuo laiku baigsis potvynis ir prasidės atoslūgis. Bijau, kad gali būti sunku įplaukti įlankon prieš srovę ir prieš vėją.

— Juo labiau,— pritarė Herbertas,— kad šiandien mėnulio pilnatis ir kad dabar, balandžio mėnesį, esti smarkūs potvyniai ir atoslūgiai.

— Kaip jūs manote, Penkrofai,— paklausė Sairas Smitas,— ar nebūtų galima išmesti inkaro prie kyšulio galo?

— Išmesti inkarą prie pat kranto, kai artėja audra! — sušuko jūrininkas.— Ką jūs sau galvojate, misteri Sairai! Ar norite į dugną nugarmėti?

— Tai ką gi daryti?

— Pasistengsiu išsilaikyti atviroje jūroje, kol prasidės potvynis, tai yra iki septintos valandos vakaro, ir jeigu dar nebus visiškai sutemę, pabandysiu įplaukti įlankon, o jei nepavyks — dreifuosime visą naktį ir įplauksime tik prašvitus.

— Dar kartą sakau, Penkrofai, mes pasitikime jumis,— tarė Sairas Smitas.

— Ak,— atsiduso Penkrofas,— kad čia stovėtų švyturys, plaukti jūra mums būtų daug lengviau!

— Taip,— pritarė Herbertas,— bet dabar ant kranto mūsų nelaukia rūpestingas draugas, ir niekas nesukurs laužo, neparodys mums kelio į įlanką!

— Beje, brangusis Sairai,— kreipėsi į inžinierių Gedeonas Spiletas,— mes jums netgi nepadėkojome, o juk, atvirai kalbant, niekada mes nebūtume išvydę salos, jei ne laužas...

— Laužas?— nustebęs paklausė Sairas Smitas.

— Mes norime pasakyti, misteri Sairai, kad mums buvo pasidarę visai riesta, kai „Bonadventūru" grįžome namo,— atsakė už žurnalistą Penkrofas.— Mes tikriausiai būtume praplaukę pro salą, jeigu jūs nebūtumėte pasirūpinęs ir aikštelėje prie Granitinių rūmų nebūtumėte sukūręs laužo naktį iš spalio devynioliktosios į dvidešimtąją.

— Taip, taip, žinoma...— pritarė inžinierius.— Tai buvo gera mintis!

— O dabar nėra kam taip pasitarnauti, nebent tik Airtonas susiprastų,— pridūrė jūrininkas.

— Taip, nėra kam! — patvirtino Sairas Smitas.

O po kelių minučių, likęs vienas su žurnalistu laivo priešakyje, inžinierius tyliai pasakė:

— Žinau tik vieną dalyką, Spiletai, kad naktį iš spalio devynioliktosios į dvidešimtąją aš nebuvau sukūręs laužo nei aikštelėje prie Granitinių rūmų, nei kur nors kitur!

Dvidešimtas skyrius

Naktis jūroje.— Ryklio įlanka.— Prisipažinimas.— Pasiruošimas žiemai.— Ankstyva žiema.— Šalčiai.— Kolonistai dirba namie.— Po pusės metų.— Fotografija.— Staigmena.

Viskas įvyko būtent taip, kaip Penkrofas buvo numatęs,— nujautimas jo neapgavo. Vėjas vis stiprėjo ir pagaliau virto tikra vėtra, skriedamas po keturiasdešimt ar keturiasdešimt penkias mylias per valandą [1]; buriniai laivai, tokio vėjo užklupti atviroje jūroje, paprastai skuba rišti rifus ir nuleisti bramselius. Buvo jau apie šeštą valandą vakaro, kai „Bonadventūras" pasiekė Ryklio įlanką, bet į ją įplaukti nepavyko, nes buvo prasidėjęs atoslūgis. Kapitonas Penkrofas buvo priverstas laikytis atviroje jūroje: kad ir kaip norėdamas, jis nebūtų galėjęs nusikasti net iki Gailestingumo upės žiočių. Taigi, sutraukęs rifais grotą ir iškėlęs kliverį, jis laukė, pasukęs botą priešakiu į krantą.

Laimė, kad jūrą čia užstojo krantas, ir nors vėjas šėlo kaip padūkęs, ji įsisiautėjo nelabai smarkiai. Čia nebuvo ko bijoti didžiulių bangų, pražūtingų mažiems laivams. Ir nors „Bonadventūras" tikriausiai nebūtų apvirtęs, kadangi buvo prikrautas balasto pagal visas taisykles, tačiau milžiniškos bangos, besirisdamos ant denio, būtų galėjusios laivą sutriuškinti. Penkrofas — prityręs jūrininkas — pasiruošė kovai su audra. Savo botu jis

---

[1] Apie 106 kilometrus per valandą.— *Aut. past.*

be galo pasitikėjo, bet vis dėlto ryto laukė truputį nerimaudamas.

Sairui Smitui ir Gedeonui Spiletui per visą naktį nė karto nepavyko šnektelti akis į akį, o dabar, sprendžiant iš tų žodžių, kuriuos inžinierius pašnibždėjo žurnalistui, buvo verta pasikalbėti apie tą įvykį, nes čia vėl pasireiškė paslaptingoji jėga, matyt, valdanti Linkolno salą. Gedeoną Spiletą be paliovos persekiojo mintis: kas gi sukūrė pajūryje laužą? Juk tai buvo ne sapnas! Herbertas ir Penkrofas laužą irgi matė! Tas laužas jiems padėjo tamsią naktį surasti salą, ir jie neabejojo, kad jį buvo sukūręs inžinierius, o dabar — še tau, kad nori! — Sairas Smitas kategoriškai teigia esąs čia niekuo dėtas! Žurnalistas nusprendė, kai tik jie sugrįš namo, visa tai apsvarstyti su inžinieriumi ir jį įtikinti, kad apie tą paslaptį būtina papasakoti visiems. Gal reikia bendromis jėgomis ištirti Linkolno salą!

Šiaip ar taip, bet tą naktį pakrantėje prie neištirtos įlankos ugnis nepasirodė, ir botas iki ryto dreifavo atviroje jūroje.

Kai rytuose sušvito pirmosios aušros prošvaistės, vėjas truputį aprimo ir dviem rumbais pakeitė kryptį, todėl Penkrofas galėjo nesunkiai vesti botą neplačiu sąsiauriu. Apie septintą valandą ryto „Bonadventūras", aplenkęs Šiaurinio Žandikaulio kyšulį, atsargiai įplaukė sąsiauriu į įlanką, kurią supo keisčiausių formų sustingusios lavos luitai.

— Puikus reidas, čia galėtų išsitekti visas laivynas! — sušuko Penkrofas.

— O įdomiausia,— tarė Sairas Smitas,— kad įlankos krantai sudaryti dviejų vulkaninės lavos srautų; matyt, per kiekvieną išsiveržimą lavos čia kaupėsi vis daugiau. Todėl įlanka puikiai apsaugota: turbūt jūra net per audrą čia rami kaip ežeras.

— Teisybė,— atsakė jūrininkas,— vėjas čia gali patekti tik pro siauras žiotis tarp abiejų kyšulių, be to, šiaurinis kyšulys užstoja pietinį, tad viesulams įlankon įsisukti sunkoka. Dievaži, mūsų „Bonadventūras" galėtų čia ištisus metus ramiai stovėti nuleidęs inkarą.

— Įlanka jam per didelė! — tarė žurnalistas.

— Jūsų tiesa, misteri Spiletai,— atsakė jūrininkas,— „Bonadventūrui" ji per didelė; bet aš manau, jeigu Jungtinių Valstijų laivynui bus reikalingas Ramiajame vandenyne saugus uostas, tai geresnio niekur nerasi!

— Mes čia patekome tarytum į ryklio nasrus,— pasakė Nabas, darydamas užuominą į įlankos kontūrus.

— Į pačius nasrus, mieliausias Nabai! — atsiliepė Herbertas.— Tačiau nėra ko bijoti — ryklys mūsų nepraris.

— Aš ir nebijau, Herbertai,— atsakė Nabas,— bet visdėlto įlanka man nepatinka. Labai jau niauri!

— Ką gi tu, Nabai, darai! — sušuko Penkrofas.— Niekini mano įlanką, kai aš jau ketinau ją padovanoti Amerikai!

— Kaip jūs manote, ar čia gilu?— pasiteiravo inžinierius.— Nors mūsų „Bonadventūrui" įlanka tinkama, bet šarvuočiams gali ir netikti.

— Tai nesunku patikrinti,— atsakė Penkrofas.

Ir jūrininkas nuleido į vandenį savo darbo lotą — ilgą lyną su geležiniu pasvaru. Tas lynas turėjo apie penkiasdešimt jūros sieksnių ilgio, ir nors jis visas išsivyniojo, bet dugno lotas nepasiekė.

— Na, mūsų šarvuočiai gali čia įplaukti, ant seklumos neįstrigs,— tarė Penkrofas.

— Iš tiesų,— sutiko Sairas Smitas,— čia tikra gelmė. Bet juk sala vulkaninės kilmės, todėl nėra ko stebėtis, kad jūros dugne pasitaiko tokių gilių duburių.

— Įlankos krantai iškilę tartum statmenos uolos,— pridūrė Herbertas,— ir aš manau, kad Penkrofas nepasiektų dugno, net nuleidęs prie pat kranto penkis ar šešis kartus ilgesnę virvę.

— Visa tai gerai,— tarė žurnalistas,— bet, man rodos, jūsų uostui, Penkrofai, kai ko trūksta.

— Ko taip, misteri Spiletai?

— Kokio nors iškyšulio arba įlankos, kad būtų galima išlipti į krantą. Čia tokia lygi siena, jog niekaip neužkopsi.

Iš tikrųjų, įlanką supo aukšti ir statūs lavos krantai, į kuriuos nebuvo įmanoma įkopti. Jie atrodė lyg neprieinami bastiono pylimai arba Norvegijos fiordų krantai, tik dar niūresni. „Bonadventūras" plaukė palei tą sie-

ną, kone liesdamas ją, bet keleiviai niekur neaptiko jokio iškyšulio, kur būtų buvę galima išlipti į krantą.

Penkrofas guodėsi tuo, kad prireikus jie galėtų tą sieną išsprogdinti mina. Paskui, nusprendęs, kad įlankoje nebėra ko veikti, jis pasuko botą atgal ir apie antrą valandą po pietų atsidūrė atviroje jūroje.

— O, pagaliau! — šūktelėjo Nabas ir atsikvėpė visa krūtine.

Matyt, didžiuliuose ryklio nasruose šaunusis negras jautėsi nelabai jaukiai.

Nuo Žandikaulio kyšulio iki Gailestingumo upės žiočių buvo ne daugiau kaip aštuonios mylios. „Bonadventūras", išskleidęs bures, pasuko Granitinių rūmų link, plaukdamas per kokią mylią nuo kranto. Milžiniškus sustingusios lavos uolynus netrukus pakeitė vaizdingos kopos, kur kadaise stebuklingai išsigelbėjo inžinierius. Ten skrajojo pulkai jūros paukščių.

Apie ketvirtą valandą po pietų botas, palikdamas kairėje Išsigelbėjimo salelę, įplaukė į sąsiaurį tarp tos salelės ir kranto, o penktą valandą „Bonadventūro" inkaras įsmigo į smėlėtą dugną Gailestingumo upės žiotyse.

Tris paras kolonistai nebuvo namie. Ant kranto jų laukė Airtonas, o dėdulė Jupas, iš džiaugsmo nernėdamas, linksmai bėgo jų pasitikti.

Taigi buvo baigta tyrinėti visa pakrantė, bet kolonistai nepastebėjo nieko įtartino. Jeigu saloje ir gyvena kokia nors paslaptinga būtybė, tai ji tikriausiai slepiasi Gyvatės pusiasalyje, neįžengiamuose dar neištirtų miškų tankumynuose.

Viską apsvarstę, Gėdeonas Spiletas ir inžinierius nutarė, kad reikia atkreipti draugų dėmesį į visus tuos keistus įvykius, atsitikusius saloje, ypač į paskutinįjį, kurį sunkiausia išaiškinti.

Kai juodu ėmė kalbėtis apie laužą, kažkieno sukurtą ant kranto, Sairas Smitas neiškentęs gal dvidešimtą kartą paklausė žurnalistą:

— Bet ar jūs neapsirikote? Gal laužu palaikėte iš ugnikalnio kraterio išsiveržusį ugnies stulpą arba krintantį meteorą?

— Ne, Sairai,— atsakė žurnalistas,— tai buvo žmogaus sukurtas laužas. Jei norite, paklauskite Penkrofą ir Herbertą. Jie irgi matė laužą ir patvirtins mano žodžius.

Po kelių dienų, balandžio 25-sios vakarą, kai visi kolonistai susirinko ant Plataus Akiračio plynaukštės, Sairas Smitas kreipėsi į juos tokiais žodžiais:

— Mano bičiuliai! Laikau savo pareiga atkreipti jūsų dėmesį į kai kuriuos keistus reiškinius ir norėčiau sužinoti jūsų nuomonę apie juos. Tie, sakyčiau, antgamtiniai reiškiniai...

— Antgamtiniai! — sušuko jūrininkas, leisdamas iš pypkės dūmus.— Vadinasi, mūsų salą galima pavadinti antgamtine?

— Ne, Penkrofai, tačiau ją tikrai galima pavadinti paslaptinga sala,— atsakė inžinierius,— nors jums gal ir pavyks išaiškinti tai, ko mudu su Spiletu iki šiol neįstengiame suprasti.

— Papasakokite, kas ir kaip, misteri Sairai,— paprašė jūrininkas.

— Taigi štai kas! Ar jūs galite suprasti,— kalbėjo inžinierius,— kaip aš, vos nepaskendęs jūroje, atsidūriau už ketvirčio mylios nuo kranto, nors nė pats visiškai nenutuokiu, kaip nusigavau į tą olą.

— Gal būdamas be nuovokos...— tarė Penkrofas.

— Tai neįmanomas dalykas,— atsakė inžinierius.— Toliau. Ar jūs galite suprasti, kaip Topas surado jūsų buveinę — už penkių mylių nuo tos olos, kur aš gulėjau!

— Jam padėjo instinktas...— prabilo Herbertas.

— Koks čia instinktas! — nutraukė jį žurnalistas.— Tą naktį lijo lietus ir šėlo vėjas, o Topas į Galerijas atbėgo sausas ir švarus.

— Toliau,— tęsė inžinierius.— Ar jūs galite suprasti, kokia nesuvokiama jėga išmetė iš vandens mūsų šunį po grumtynių su diugonu?

— Ne, prisipažįstu, negaliu,— tarė Penkrofas,— lygiai kaip negaliu suprasti, kas tartum peiliu perskrodė diugonui pilvą.

— Toliau,— tęsė Sairas Smitas.— Ar jūs, mano bičiuliai, galite suprasti, kokiu stebuklu į pekario kūną pa-

teko šratas; kokiu būdu jūra, mūsų laimei, išmetė dėžę su būtinais daiktais, nors mes neužtikome jokių pėdsakų, kad prie salos būtų sudužęs laivas; kieno valia butelis su rašteliu pateko mums į rankas kaip tik tą dieną, kai mes pirmą kartą išplaukėme į jūrą; kodėl nutrūko virvė, o piroga, plaukdama žemyn Gailestingumo upe, pasirodė tuo momentu, kai ji mums buvo taip reikalinga; kaip atsitiko, kad po beždžionių įsiveržimo nuo Granitinių rūmų durų nukrito kopėčios, ir kas pagaliau parašė tą raštelį, kurio Airtonas — bent taip jis tvirtina — niekuomet nėra rašęs?

Sairas Smitas, nieko nepraleisdamas, išvardijo visus tuos keistus nuotykius, kurie buvo atsitikę saloje. Herbertas, Penkrofas ir Nabas tik žvilgčiojo vienas į kitą, nežinodami, ką atsakyti, nes visi tie įvykiai pirmą kartą iškilo jiems prieš akis kaip vienos grandinės grandys ir neapsakomai juos nustebino.

— Dievaži, jūsų teisybė, misteri Sairai,— sušuko pagaliau Penkrofas,— visa tai sunku išaiškinti!

— Taigi, mano bičiuliai,— kalbėjo toliau inžinierius,— pridėsiu dar vieną faktą, lygiai tokį pat keistą ir nesuprantamą.

— Kokį, misteri Sairai?— gyvai paklausė Herbertas.

— Jūs sakote, Penkrofai,— tęsė inžinierius,— kad, grįždami iš Taboro salos, matėte Linkolno saloje ant kranto liepsnojantį laužą?

— Taip,— atsakė jūrininkas.

— Ir esate tvirtai įsitikinęs, kad matėte ugnį?

— Suprantama.

— O tu, Herbertai?

— Ak, misteri Sairai,— sušuko Herbertas,— ugnis žibėjo kaip pirmo dydžio žvaigždė!

— Gal tikrai buvo žvaigždė?— teiravosi inžinierius.

— Oi ne,— prieštaravo Penkrofas,— juk dangus buvo visai apsiniaukęs, be to, argi žvaigždė galėjo būti pakibusi prie pat horizonto? Misteris Spiletas irgi matė laužą, tegu jis patvirtina mūsų žodžius!

— Turiu pridurti,— pasakė žurnalistas,— kad ugnis buvo labai ryški, tartum elektros šviesos pluoštas.

— Tikra teisybė! — sušuko Herbertas.— Ir ji, be abejo, degė aikštelėje prie Granitinių rūmų.

— Taigi štai ką pasakysiu, mano bičiuliai,— tarė Sairas Smitas:— naktį iš spalio devynioliktosios į dvidešimtąją nei aš, nei Nabas nekūrėme ant kranto jokio laužo.

— Tai jūs ne. . .— Ir nustebęs Penkrofas nutilo, nebaigęs žodžio.

— Mes nebuvome išėję iš Granitinių rūmų,— atsakė Sairas Smitas,— ir jeigu tą naktį pakrantėje degė laužas, mes čia niekuo dėti.

Penkrofas ir Herbertas iš nustebimo net apstulbo. Ne, jie negalėjo apsirikti: naktį iš spalio 19-osios į 20-ąją jie tikrai matė ant kranto ugnį.

Taip, reikėjo sutikti, kad visa tai gaubia paslaptis! Matyt, Linkolno salą valdė kažkokia paslaptinga jėga, kuri kolonistams buvo palanki ir laiku ateidavo į pagalbą. Draugai nesitvėrė smalsumu. Gal kokia paslaptinga būtybė gyvena kur nors slaptoje vietelėje? Štai ką reikėjo sužinoti, būtinai sužinoti.

Sairas Smitas savo draugams priminė, kaip keistai elgdavosi Topas ir Jupas, bėgiodami aplink šulinį, kuris iš Granitinių rūmų ėjo žemyn iki pat jūros, ir prisipažino, kad tą šulinį jis ištyręs, bet nepastebėjęs nieko įtartino. Kolonistai baigė pokalbį, nutarę pirmosiomis pavasario dienomis apieškoti visą salą.

Po šio vakaro Penkrofas liko susimąstęs ir susirūpinęs. Jam vis rodėsi, kad saloje, kurią iki šiol jis laikė savo nuosavybe, dabar atsirado dar vienas šeimininkas, kad jie visi noromis nenoromis turi klausyti jo valios. Penkrofas ir Nabas dažnai šnekėdavosi apie Linkolno salos paslaptis, o kadangi abudu buvo prietaringi, tai galų gale beveik patikėjo, jog salą valdo kažkokia antgamtinė jėga.

Atėjo gegužės mėnuo, panašus į lapkritį Šiaurės pusrutulyje, ir prasidėjo darganotos dienos. Artinosi ankstyva atšiauri žiema. Todėl reikėjo nedelsiant pasiruošti žiemojimui.

Tiesą sakant, kolonistai buvo visiškai pasirengę sutikti ir stipriausius šalčius. Jie turėjo nemažą atsargą savos gamybos drabužių, o gausi muflonų banda užtek-

tinai davė jiems vilnos, iš kurios veldavo šiurkščią, bet šiltą medžiagą.

Suprantama, Airtonas irgi gavo žieminius drabužius. Sairas Smitas jam pasiūlė, atšalus orui, persikelti į Granitinius rūmus, kur buvo daug jaukiau nei aptvare, ir Airtonas pažadėjo persikraustyti, kai tik užbaigs visus darbus. Savo žodį jis ištesėjo ir balandžio vidury paliko aptvarą. Nuo to laiko Airtonas gyveno drauge su visais kolonistais; jis buvo paslaugus, kuklus, bet atrodė liūdnas ir niekad nedalyvaudavo draugų pramogose.

Beveik visą žiemą — trečią žiemą Linkolno saloje — kolonistai tūnojo namie. Šėlo audros, siautėjo baisūs uraganai, nuo vėtrų net uolos drebėjo. Milžiniškos bangos, rodės, tuoj tuoj užlies salą; koks nors laivas, atsitiktinai išmetęs inkarą prie kranto, bematant būtų sudužęs į uolas. Audroms siaučiant, du kartus buvo patvinusi Gailestingumo upė ir galėjo nunešti tiltus bei tiltelius. Kolonistai turėjo net sustiprinti pajūryje pastatytus tiltus, kuriuos užliedavo vanduo kiekvieną kartą, kai bangos šniokšdavo į krantą.

Aišku, lietaus ir sniego sūkuriai, lekiantys kaip smarkūs viesulai, ant Plataus Akiračio plynaukštės padarė daug žalos. Ypač nukentėjo malūnas ir paukštidė. Kolonistai turėjo nuolat skubiai taisyti apgriautus pastatus ir gelbėti nuo pražūties sparnuočius.

Neretai tomis dienomis, kai baisiai subjurdavo oras, prie plynaukštės prisiartindavo išbadėję jaguarai, kurie slankiodavo poromis, ir ištisi būriai beždžionių; patiems vikriesiems ir drąsiesiems žvėrims buvo vieni niekai persikraustyti per užšalusį upelį. Kolonistai bijojo, kad grobuonys nenusiaubtų daržų bei laukų ir neužpultų naminių gyvulių, tad visuomet buvo budrūs; dažnai jiems tekdavo šūviais nubaidyti neprašytus svečius. Žinoma, be šių rūpesčių, žiemotojai visad turėjo daugybę visokių darbų, nes jie be paliovos rūpinosi kuo geriau įrengti savo būstą.

Kartais, net tomis šaltomis dienomis, jie eidavo į Ančių pelkę medžioti. Gedeonas Spiletas ir Herbertas, Jupo ir Topo padedami, išbaidydavo didžiausius pulkus ančių, tilvikų, kryklių, pempių bei smailauodegių ir taik-

liais šūviais tuos sparnuočius skinte skindavo. Pasiekti tas vietas, kur gausiai veisėsi paukščių, buvo nesunku — arba keliu, einančiu per Gailestingumo upę į Baliono uostą, arba apsukus Radinio kyšulį; žodžiu, nuo namų medžiotojai nutoldavo ne daugiau kaip dvi ar tris mylias.

Taip praėjo keturi žiauriausi žiemos mėnesiai — birželis, liepa, rugpjūtis ir rugsėjis. Apskritai, Granitinių rūmų gyventojai nuo darganų nelabai kentėjo, lygiai kaip ir aptvaro gyventojai, nes aptvaras stovėjo ne tokioje atviroje vietoje, kaip Granitiniai rūmai, ir iš vienos pusės buvo apsaugotas Franklino kalno, o iš kitų pusių jį dengė miškai ir aukštas uolėtas krantas; atsimušę į tas užtvaras, viesulai netekdavo savo griaunamosios jėgos. Todėl audros aptvarui padarė visai nedidelių nuostolių, ir veiklus, sumanus Airtonas greit viską pataisė, pagyvenęs ten keletą dienų antrojoje spalio mėnesio pusėje.

Jokių paslaptingų įvykių visą žiemą saloje nebuvo. Neatsitiko nieko keisto, nors Penkrofas ir Nabas buvo linkę kiekviename menkniekyje įžiūrėti kažkokį paslaptingumą. Topas ir Jupas apie šulinį nebesisukiodavo ir buvo ramūs. Antgamtinių reiškinių grandinė tarytum nutrūko, nors Granitinių rūmų gyventojai vakarais dažnai apie juos kalbėdavosi ir tebebuvo pasiryžę apieškoti visą salą, ištyrinėti net ir labiausiai neprieinamus jos užkampius. Bet vienas svarbus įvykis, galintis turėti lemtingų pasekmių, netikėtai suardė visus Sairo Smito ir jo draugų planus.

Tai atsitiko spalio mėnesį. Artėjo pavasaris. Gaivinantys saulės spinduliai pažadino gamtą, ir miško pakraštyje tarp spygliuočių jau sužaliavo dilgėliniai medžiai, Bankso pušys, Himalajų kedrai.

Skaitytojas atsimena, kad Gedeonas Spiletas ir Herbertas daug kartų fotografavo Linkolno salą.

Vienąsyk, spalio 17 dieną, apie trečią valandą po pietų, Herbertas nutarė pasinaudoti giedru oru ir nufotografuoti visą Sąjungos įlanką, tyvuliuojančią priešais Granitinius rūmus tarp Žandikaulio ir Nago kyšulių.

Aiškiai buvo išsibrėžusi horizonto linija, dvelkė silpnas vėjelis, ir jūra vietomis lengvai ribuliavo, o tolu-

moje ji buvo panaši į ramiai snaudžiantį ežerą; tai vienur, tai kitur plyname jos paviršiuje žybčiojo ryškūs švituliai.

Herbertas pastatė fotografijos aparatą ant palangės didžiojoje Granitinių rūmų salėje, iš kur plačiai buvo matyti krantas ir įlanka. Pagal visas taisykles padaręs nuotrauką, jaunuolis nuėjo į tamsų sandėliuką jos išryškinti.

O kai jis sugrįžo ir ryškioje šviesoje apžiūrėjo negatyvą, tai pastebėjo, kad horizonto linijoje juoduoja vos matomas taškelis.

„Plokštelė su dėme",— pagalvojo Herbertas.

Bet vis dėlto jis nutarė tą dėmelę apžiūrėti pro didinamąjį stiklą, išimtą iš žiūrono.

Jaunuolis pažvelgė į nuotrauką ir surikęs vos neišmetė jos iš rankų.

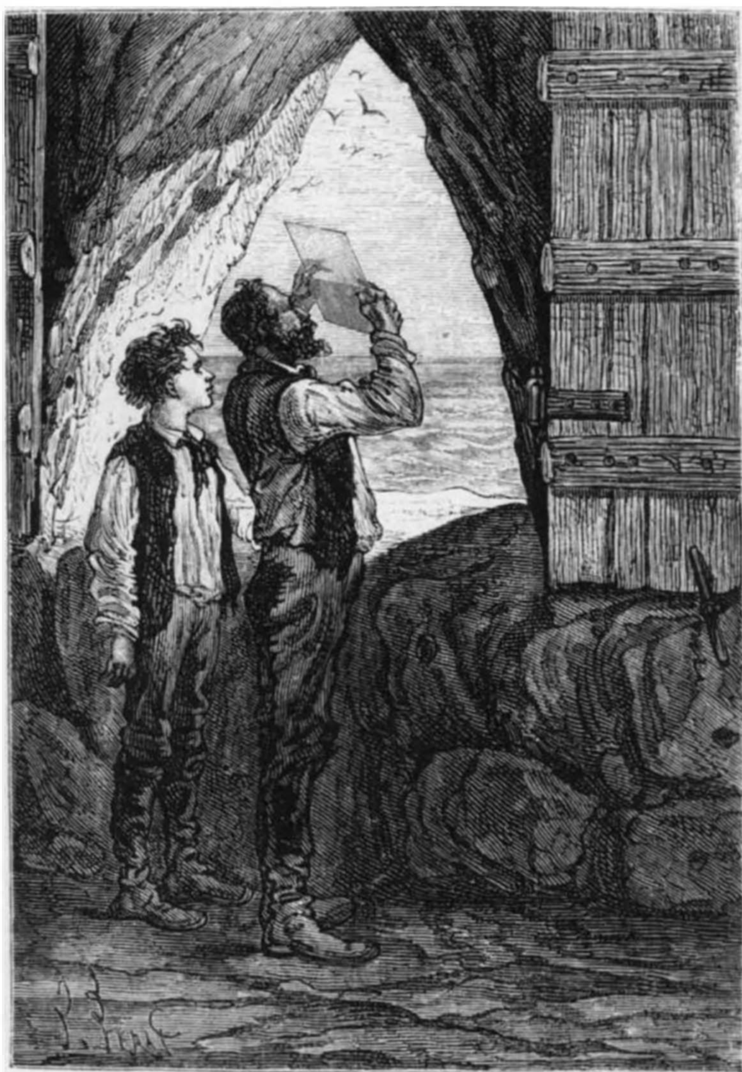
Įbėgęs į kambarį, kur dirbo Sairas Smitas, jis padavė jam negatyvą ir didinamąjį stiklą ir parodė dėmelę.

Sairas Smitas įsižiūrėjo į nuotrauką, kur juodavo taškas, ir, pagriebęs žiūroną, puolė prie lango.

Jis nukreipė žiūroną į įtartiną dėmelę. Gerai į ją įsižiūrėjęs, jis nuleido ranką ir pasakė tik vieną žodį:

— Laivas!

Iš tikrųjų, horizonte buvo matyti laivas.

The engineer examined the speck.

SALOS PASLAPTIS

Pirmas skyrius

Pražūtis ar išsigelbėjimas?— Skubiai iškviečiamas Airtonas.— Svarbus ginčas.— Tai ne „Dunkanas".— Įtartinas laivas.— Reikia ką nors daryti.— Laivas artėja.— Patrankos šūvis.— Brigas išmeta inkarą.— Naktis.

Praėjo pustrečių metų nuo tos lemtingos dienos, kai nukrito balionas, o jo keleiviams, išmestiems į Linkolno salą, vis dar nepavyko užmegzti ryšio su tolimuoju pasauliu. Kartą žurnalistas bandė tam reikalui panaudoti paukštį ir, parašęs keletą žodžių, sparnuotajam pasiuntiniui patikėjo jų dingimo paslaptį, bet vargu ar buvo galima turėti vilčių, kad tas laiškas paklius į žmonių rankas. Per tuos pustrečių metų vien tik Airtonas, kaip skaitytojai jau žino, prisidėjo prie jų nedidelės kolonijos. Ir staiga nelauktai netikėtai spalio 17 dieną amžinai dykoje jūros plynėje pasirodė laivas!

Negalėjo būti jokių abejonių: netoli salos plaukė laivas! Bet ar jis praeis pro šalį, ar prisiartins prie salos? Po dviejų ar trijų valandų viskas turi paaiškėti.

Sairas Smitas ir Herbertas tučtuojau pakvietė į didžiąją Granitinių rūmų salę Gedeoną Spiletą, Penkrofą, Nabą ir pranešė jiems naujieną. Penkrofas, stvėręs žiūroną, skubiai apžvelgė horizontą ir pastebėjo juodą tašką kaip tik toje vietoje, kur fotografijos plokštelėje buvo matyti vos žymi dėmelė.

— Po šimts velnių! Tai iš tikrųjų laivas! — sušuko jis be ypatingo džiaugsmo.

— O kur jis plaukia? Ar į šią pusę?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Sunku ką nors pasakyti,— atsiliepė Penkrofas.— Kol kas iš už horizonto matyti vien stiebai, o laivo liemuo dar nepasirodė.

— Ką gi mums daryti?— šūktelėjo jaunuolis.

— Laukti,— atsakė Sairas Smitas.

Keletą valandų kolonistai tylėjo, juos audringai užplūdo įvairios mintys ir jausmai, būgštavimai ir viltys, sužadintos to įvykio, kuris buvo pats reikšmingiausias nuo tos dienos, kai jie pateko į Linkolno salą.

Žinoma, mūsų kolonistų nebuvo galima lyginti su nelaimingomis laivų avarijos aukomis, jūros išmestomis į dyką salą, kur reikia iš pamotės gamtos išsikovoti net paprasčiausios egzistencijos teisę ir kur žmogų kankina nenumaldomas troškimas grįžti į gyvenamą žemę. Pirmiausia, labai apgailestaudamas būtų palikęs savo salą Nabas, taip pat ir Penkrofas, nes juodu čia jautėsi tokie laimingi ir visko pertekę. Abu jau buvo apsipratę su naujuoju gyvenimu, čia viskas jiems priklausė, ir jų sala žmogaus proto dėka tarsi pritapo prie civilizuoto pasaulio. Bet juk laivas — tai žinios iš žemyno, tai gal tėvynės dalelė, ir štai dabar jis kaskart vis artėja, jame yra žmonių, tokių pat kaip jie,— tad kaip galėjo kolonistams nesuvirpėti širdys, išvydus tą laivą.

Penkrofas kartkartėmis vis paimdavo žiūroną ir prieidavo prie lango. Iš čia jis, įtempęs visą dėmesį, stengdavosi kuo geriau įsižiūrėti į laivą, kuris dabar buvo už kokių dvidešimties mylių į rytus nuo salos. Vadinasi, nėra ko nė galvoti, kad iš jo galėtų pastebėti signalą. Gal iškelti vėliavą? Bet vėliavos nepamatys, šūvių neišgirs, o laužo dūmų irgi neįžiūrės.

Tačiau buvo visiškai aišku, kad sala su aukštai iškilusiu Franklino kalnu negalėjo likti nepastebėta laivo signalininkų, sėdinčių ant stiebo. Tiktai kuriems galams laivas plauks prie nykaus kranto? Argi tai ne grynas atsitiktinumas, kad jis užklydo į šią Ramiojo vandenyno dalį, kur žemėlapiuose nepažymėta daugiau jokių žemių, tik Taboro salelė, irgi esanti nuošaly nuo įprastų jūros kelių, kuriais laivai plaukioja į Polinezijos salas, į Naująją Zelandiją ir Ameriką?

Šis klausimas kvaršino galvą visiems kolonistams, ir netikėtai atsakymą į jį surado Herbertas.

— O gal tai „Dunkanas"?— sušuko jis.

Kaip skaitytojas atmena, „Dunkanas" buvo lordo Glenarvano jachta, o Glenarvanas kadaise paliko Taboro salelėje Airtoną ir anksčiau ar vėliau turėjo grįžti jo paimti. Bet juk toji salelė gana arti, ir laivas, plaukdamas į Taboro salą, be abejo, turi praplaukti netoli Linkolno salos. Abi salas skiria vos šimtas penkiasdešimt mylių pagal dienovidinį ir septyniasdešimt penkios mylios pagal lygiagretę.

— Reikia įspėti Airtoną ir skubiai pakviesti jį čia,— tarė Gedeonas Spiletas.— Tik jis vienas gali mums pasakyti, ar tai „Dunkanas", ar ne.

Su žurnalisto nuomone visi sutiko, ir Gedeonas Spiletas, priėjęs prie telegrafo aparato, kuris jungė Granitinius rūmus su aptvaru, pasiuntė tokią telegramą:

„Ateikite kuo greičiau."

Po kelių akimirkų pasigirdo skambutis iš aptvaro.

„Einu",— pranešė Airtonas.

Kolonistai vėl ėmė stebėti laivą.

— Jeigu tai „Dunkanas",— tarė Herbertas,— Airtonas, žinoma, tuojau pat jį pažins, juk jis pats kurį laiką yra ta jachta plaukiojęs.

— Ir jeigu pažins,— pridūrė Penkrofas,— kaip jis susijaudins, vargšelis.

— Taip,— sutiko Sairas Smitas,— bet dabar Airtonas gali įžengti į „Dunkaną" išdidžiai pakelta galva, ir aš iš visos širdies trokštu, kad tai iš tikrųjų būtų lordo Glenarvano jachta, nes kitas laivas vargu ar gali čia pasirodyti su gerais ketinimais! Ne be reikalo šios vietos turi blogą vardą, ir aš bijau, kad mūsų salos neaplankytų malajų piratai.

— Mes savo salą ginsime! — sušuko Herbertas.

— Žinoma, drauguži, bet būtų geriau, kad visai netektų gintis,— šypsodamasis atsakė inžinierius.

— O žinote ką?— staiga prašneko Gedeonas Spiletas.— Juk Linkolno sala nepažymėta net naujausiuose žemėlapiuose, vadinasi, jūrininkams ji nežinoma. Ir kaip

jums atrodo, Sairai, ar laivas, atsitiktinai aptikęs naują žemę, nepanorės jos ištirti, užuot praplaukęs pro šalį?

— Protingai pasakyta,— pritarė Penkrofas.

— Visiškai sutinku su jumis,— patvirtino inžinierius.— Galima net garantuoti, kad kiekvienas kapitonas laikys tiesiogine savo pareiga pažymėti žemėlapyje, taigi ir apžiūrėti dar nežinomą žemę, o mūsų sala kaip tik ir yra tokia geografams nežinoma teritorija.

— Na, gerai,— tarė Penkrofas,— sakykim, kad laivas prisiartins ir išmes inkarą per kelis kabeltovus nuo salos. Ką gi mes tada darysime?

Visi tylėjo, nežinodami, ką atsakyti į šį tiesų klausimą. Bet Sairas Smitas, truputį pagalvojęs, kaip paprastai ramiu balsu pasakė:

— Štai ką mes darysime, mano bičiuliai, štai ką turime daryti: mes su tuo laivu susižinosime ir paliksime savo salą, iškėlę čia Jungtinių Valstijų vėliavą. O paskui grįšime atgal kartu su tais, kurie panorės čia vykti, paversime šitą salą tikra kolonija ir padovanosime Amerikos respublikai naują ir labai naudingą žemės sklypelį šioje Ramiojo vandenyno dalyje.

— Valio! — riktelėjo Penkrofas.— Taip, mūsų tėvynė gaus neblogą dovaną. Salos kolonizavimas jau beveik baigtas, visoms jos dalims duoti vardai, čia yra natūralus uostas, čia yra gėlo vandens šaltiniai, puikūs keliai, telegrafo linija, laivų statykla ir net fabrikas, taigi belieka tik pažymėti Linkolno salą žemėlapyje!

— O jeigu, mums išvykus, kas nors kitas užvaldys šią salą?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Po šimts velnių! — sušuko jūrininkas.— Aš čia pasiliksiu ir pats ją saugosiu, ir patikėkite Penkrofu, iš manęs taip lengvai salos nepavogs, kaip pavagia laikrodį iš užsižiopsojusio mulkio kišenės.

Praėjo dar valanda, bet vis nebuvo galima tikrai pasakyti, ar laivas artėja prie Linkolno salos, ar ne, o jeigu artėja, tai kokiu greičiu. Net Penkrofas negalėjo to nustatyti. Tačiau pūtė šiaurrytys, ir reikėjo manyti, kad laivas plaukia dešiniuoju halsu. Be to, vėjas jį varė tiesiog į salą, o kadangi jūra buvo visiškai rami, laivas

galėjo drąsiai artintis prie kranto, nors šių vietų gylis žemėlapyje ir nebuvo pažymėtas.

Ketvirtą valandą, lygiai po valandos, kai buvo iškviestas, į Granitinius rūmus atėjo Airtonas.

— Kuo galiu patarnauti, ponai?— tarė jis, įėjęs į salę.

Sairas Smitas kaip paprastai padavė jam ranką ir, privedęs jį prie lango, pasakė:

— Airtonai, mes jus pakvietėme svarbiu reikalu. Netoli salos pasirodė laivas.

Iš pradžių Airtonas truputį pablyško, jo akyse švystelėjo nerimas. Pro langą jis atidžiai apžvelgė horizontą, bet nieko nepamatė.

— Paimkite žiūroną, Airtonai,— tarė Gedeonas Spiletas,— ir gerai įsižiūrėkite. Gal „Dunkanas", sugrįžęs į šiuos vandenis jūsų parvežti į tėvynę.

— „Dunkanas"! — sumurmėjo Airtonas.— Taip greitai!

Šie žodžiai Airtonui išsprūdo prieš jo paties valią, ir jis nutilo, parėmęs galvą rankomis.

Nejaugi jam atrodė, kad per tuos dvylika metų vienišo gyvenimo tuščioje saloje jis dar neišpirko savo kaltės? Nejaugi tiek atgailavęs nusikaltėlis neatleido sau savo piktadarybių ir netikėjo, kad kiti bus jam atleidę?

— Ne,— sumurmėjo jis,— ne, tai negali būti „Dunkanas".

— O jūs gerai pažiūrėkite, Airtonai,— tarė inžinierius,— svarbu iš anksto žinoti, su kuo teks susidurti.

Airtonas paėmė žiūroną ir nukreipė nurodyta linkme. Keletą minučių jis nejudėdamas tyliai stebėjo horizontą, paskui tarė:

— Taip, tai iš tikrųjų laivas, bet aš manau, kad ne „Dunkanas".

— Kodėl ne „Dunkanas"?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Todėl, kad „Dunkanas"— garinė jachta, o aš, kad ir kaip norėdamas, negaliu įžiūrėti nė ruoželio dūmų nei viršum laivo, nei užpakaly.

— O gal jis plaukia vien burėmis,— suabejojo Penkrofas.— Vėjas jam palankus, o jūrininkams, žinoma, naudingiau taupyti anglį,— kur čia papildysi kuro atsargas, jei aplinkui nėra jokios žemės.

— Gal ir jūsų teisybė, misteri Penkrofai,— atsakė Airtonas,— gal laive iš tiesų užgesintos kūryklos. Tegu jis priplaukia arčiau prie kranto, tuomet viskas paaiškės.

Po to Airtonas nuėjo į salės kampą, ten atsisėdo ir daugiau nieko nekalbėjo. Jis visai nesikišo į karštą kolonistų ginčą dėl to paslaptingojo laivo.

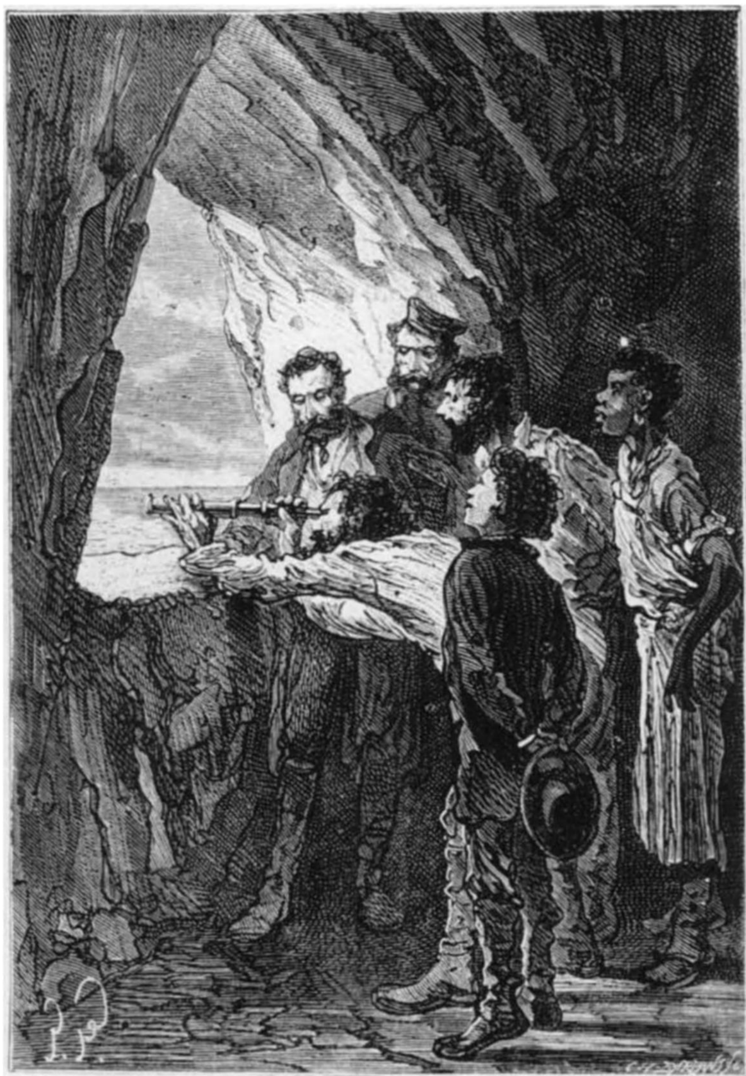
Visi buvo taip susijaudinę, jog tiesiog nepajėgė grįžti prie nutraukto darbo. Ypač nervinosi Gedeonas Spiletas ir Penkrofas. Juodu niekaip negalėjo nustygti vietoje ir dideliais žingsniais matavo salę skersai ir išilgai. Herbertas nesitvėrė smalsumu. Vien tik Nabas kaip paprastai tebebuvo ramus. Juk jo gimtasis kraštas tenai, kur yra Sairas Smitas, jo šeimininkas. Inžinierius sėdėjo paskendęs savo mintyse ir širdyje greičiau būgštavo, o ne laukė, kad laivas priplauktų prie kranto.

Tuo tarpu laivas šiek tiek priartėjo prie salos. Pro žiūroną jau buvo matyti, kad tai tolimojo plaukiojimo laivas, o ne malajiškas prao, kuriais paprastai klajoja Ramiojo vandenyno piratai. Ir galima buvo tikėtis, kad bloga inžinieriaus nuojauta pasirodys neteisinga, kad tas laivas, atklydęs į šiuos vandenis prie Linkolno salos, nekelia kolonistams jokio pavojaus. Penkrofas dar kartą atidžiai apžiūrėjo nežinomą laivą ir pareiškė, kad, sprendžiant iš burių įrangos, tai yra brigas, kad jis plaukia kranto link įstrižai, dešiniuoju halsu, iškėlęs marselius ir bramselius. Tą patį patvirtino ir Airtonas.

Bet jeigu laivas nesumažins greičio, tai netrukus dings už Nago kyšulio, kadangi jis plaukia į pietvakarius; tuomet jį reikės stebėti nuo aukštumos, stūksančios prie Vašingtono įlankos netoli Baliono uosto. Kolonistai dėl to labai apgailestavo, juo labiau kad jau buvo penkta valanda vakaro, ir sutemus jie, žinoma, laivo stebėti nebegalės.

— Ką gi mes darysime naktį?— paklausė Gedeonas Spiletas.— Gal sukursime laužą ir duosime jūrininkams signalą, kad čia esama žmonių?

Žurnalistas savo draugams uždavė nelengvą klausimą, ir nors Sairas Smitas dar ne visiškai buvo atsikratęs nelemtos nuojautos, vis dėlto buvo nutarta sukurti laužą. Juk naktį laivas gali nuplaukti, dingti amžinai,

Ayrton took the telescope.

ir nežinia, ar pasirodys kada prie Linkolno salos koks nors kitas laivas. O kas žino, kokius netikėtumus ruošia kolonistams likimas?

— Taip,— pakartojo žurnalistas,— nesvarbu, kas tuo laivu plauktų, bet mes turime duoti jam signalą, kad saloje yra žmonių. Jei nepasinaudosime ta vienintele proga, galimas daiktas, paskiau dėl to labai gailėsimės.

Taigi visi nusprendė, kad Nabas ir Penkrofas eis į Baliono uostą ir, vos tiktai sutemus, sukurs didžiulį laužą, kurio liepsna, be abejo, atkreips brigo ekipažo dėmesį.

Bet tuo metu, kai Nabas ir jūrininkas jau rengėsi išeiti iš Granitinių rūmų, laivas staiga pakeitė kryptį ir ėmė plaukti tiesiai į salą, Sąjungos įlankos link. Matyt, tas brigas buvo greitas, nes atstumas tarp jo ir kranto sparčiai mažėjo.

Nabas ir Penkrofas pasiliko Granitiniuose rūmuose. Kolonistai vėl padavė žiūroną Airtonui, prašydami pagaliau nuspręsti, ar tai „Dunkanas", ar ne. Juk škotų jachta irgi turėjo tokią pat burių įrangą, kaip brigas. Vadinasi, reikėjo nustatyti, ar yra tame laive tarp dviejų stiebų kaminas.

Vakaro sutemos dar nebuvo apgaubusios dangaus skliauto, ir Airtonas lengvai galėjo stebėti laivą, kuris dabar buvo per dešimtį mylių nuo kranto. Po kiek laiko jis nuleido žiūroną ir tvirtai pakartojo:

— Ne, tai ne „Dunkanas"! Ir negali tai būti „Dunkanas"!

Dabar žiūroną paėmė Penkrofas ir, apžiūrėjęs laivą, draugams pranešė, kad tas brigas yra trijų ar keturių šimtų tonų talpos, puikiai pastatytas ir įrengtas,— žodžiu, kad tai vienas iš greičiausių laivų, kokie tik plaukioja jūrose. O kuriai tautai jis priklauso, kol kas pasakyti dar sunku.

— Tiesa, ant stiebo plevėsuoja vėliava,— pridūrė jūrininkas,— tiktai aš niekaip negaliu įžiūrėti, kokios spalvos.

— Daugiausia po pusvalandžio mes viską sužinosime,— pasakė žurnalistas.— Visiškai aišku, kad laivo ka-

pitonas ketina priplaukti prie kranto, vadinasi, jei ne šiandien, tai rytoj mes su juo susipažinsime.

— Taip tai taip,— tarė Penkrofas.— Bet vis dėlto būtų daug geriau iš anksto žinoti, su kuo teks susidurti. Iš teisybės, aš labai norėčiau jau dabar įžiūrėti laivo vėliavą.

Kalbėdamas su žurnalistu, Penkrofas nenuleido nuo akių žiūrono.

Diena ėjo vakarop. Gęstant paskutiniams saulės spinduliams, pamažu rimo vėjas. Ant stiebo plevėsavusi vėliava nukaro kaip skuduras, įsipynė tarp falų, ir dabar buvo dar sunkiau įžiūrėti, kokios ji spalvos.

— Ne, žinoma, tai ne Amerikos vėliava,— kalbėjo Penkrofas,— ir ne Anglijos, nes angliškos vėliavos raudonas fonas iš karto kristų į akis; nepanašu, kad čia būtų prancūzų arba vokiečių vėliavos spalvos; antra vertus, tai ir ne balta rusiška jūrų vėliava, ir ne geltona ispaniška... Bet greičiausiai ji vienaspalvė... Nagi, kurių kraštų vėliavos gali pasitaikyti šiose jūrose?.. Gal Čilės?.. Ne, Čilės vėliava trispalvė... Gal brazilų? Ne, jų žalia... Japonų? Jų geltona su juodu... o šita...

Tą akimirką vėjas išpūtė paslaptingąją vėliavą. Airtonas pagriebė jūrininkui iš rankų žiūroną, kurį tas kaip tik buvo nuleidęs, prisidėjo prie akies ir įsižiūrėjęs prislėgtu balsu sušuko:

— Juoda!

Iš tiesų, ant laivo stiebo plaikstėsi juodas audeklas, ir dabar tas atėjūnas kolonistams sukėlė rimtus įtarimus.

Vadinasi, nuojauta inžinieriaus neapgavo? Nejaugi tai piratų laivas? Gal jis plėšikauja Ramiojo vandenyno pietuose, neatsilikdamas nuo malajų prao, vis dar siautėjančių šiose geografinėse platumose? Bet kam šis laivas rengiasi priplaukti prie Linkolno salos? Galbūt šią niekam nežinomą, žmonių užmirštą žemę jis bus pasirinkęs kaip saugią vietelę prisiplėštiems turtams laikyti? O gal jis čia ieško ramaus uosto prisiglausti nuo žiemos audrų? Argi puikiajai kolonistų salai būtų lemta tapti šlykščia plėšikų lindyne, Ramiojo vandenyno piratų būstine?

"The black flag!"

Visos šios mintys nenoromis lindo kiekvienam į galvą. Deja, pernelyg aišku buvo, koks pavojus gresia, susidūrus su juoda vėliava. Juk juoda vėliava — piratų vėliava! Ir tokia pat vėliava būtų buvusi iškelta ant „Dunkano" stiebo, jeigu katorgininkams būtų pavykę įvykdyti savo piktadariškus kėslus!

Dabar nebuvo galima gaišti nė minutės.

— Mano bičiuliai,— prabilo Sairas Smitas,— galimas daiktas, kad šis laivas nori tik iš tolo apžiūrėti salą. Gal jo ekipažas į krantą neišlips. Tikėsimės. Bet, šiaip ar taip, mes turime čia viską užmaskuoti, kad nebūtų matyti, jog sala gyvenama. Labiausiai į akis krinta malūnas, pastatytas ant Plataus Akiračio plynaukštės. Tegu Airtonas ir Nabas eina ir nuima jo sparnus. Granitinių rūmų langus uždangstysime šakomis. Ugnį visur reikia užgesinti. Reikia padaryti taip, kad neliktų jokio ženklo, jog šioje saloje yra žmonių!

— O mūsų laivas?— paklausė Herbertas.

— Tai nieko,— atsakė Penkrofas,— jis paslėptas Baliono uoste. Esu tikras, kad tie galvažudžiai jo neras.

Viskas tuojau buvo padaryta taip, kaip inžinierius nurodė. Nabas ir Airtonas nuėjo į plynaukštę ir ėmė ten darbuotis, maskuodami visas žymes, rodančias, kad saloje esama žmonių. Tuo tarpu jų draugai nužygiavo į Žakamaro mišką ir parsinešė didžiausius glėbius šakų ir lianų, kurios iš tolo galėjo atrodyti kaip natūrali augmenija, ir jomis kruopščiai uždangstė langų kiaurymes, iškirstas granitinėje sienoje. Šaudmenis ir ginklus išdėstė taip, kad viskas būtų po ranka, jeigu juos netikėtai užpultų piratai.

Kai visa jau buvo sutvarkyta, Sairas Smitas kreipėsi į kolonistus.

— Mieli draugai,— tarė jis jaudindamasis,— jeigu tie niekšai išdrįs užpulti Linkolno salą, mes juos kaip pridera atremsime, ar ne tiesa?

— Taip, Sairai,— atsakė už visus žurnalistas,— ir jei reikės, žūsime kovoje, gindami savo salą!

Inžinierius padavė savo draugams ranką, o tie karštai ją paspaudė.

Vien tik Airtonas tylėdamas stovėjo kampe, tik jis vienas neprisidėjo prie kitų kolonistų. Gal jis, buvęs nusikaltėlis, tarėsi esąs nevertas paspausti inžinieriui ranką?

Sairas Smitas suprato, kas dedasi Airtono širdyje, ir priėjo prie jo.

— O jūs, Airtonai,— paklausė inžinierius,— ką jūs manote daryti?

— Atlikti savo pareigą,— atsakė Airtonas.

Po to jis užėmė sekimo punktą prie lango ir įsmeigė žvilgsnį į jūrą, stebėdamas ją pro šakų uždangą.

Buvo jau pusė aštuntos, saulė prieš kokias dvidešimt minučių nusileido už Granitinių rūmų, ir rytai pamažu temo. O brigas vis artėjo į Sąjungos įlanką. Dabar jis buvo ne toliau kaip už aštuonių mylių, tiesiog priešais Plataus Akiračio plynaukštę, kadangi, pasisukęs prie Nago kyšulio, potvynio nešamas, jis nukrypo į šiaurę. Iš teisybės, brigas jau buvo įplaukęs įlankon: mat išvedus tiesią liniją nuo Nago kyšulio iki Žandikaulio kyšulio, dešinysis brigo bortas būtų buvęs į vakarus nuo tos linijos.

Bet ar plauks brigas toliau įlankon? Štai koks klausimas ypač jaudino kolonistus. O jei plauks, tai ar išmes įlankoje inkarą? Šis klausimas jiems taip pat nedavė ramybės. Gal jis tik apžiūrės pakrantę ir vėl išplauks į atvirą jūrą, neišlaipinęs į krantą ekipažo? Visa tai turi paaiškėti greičiau nei per valandą. Taigi kolonistams beliko tik laukti.

Sairas Smitas su neslepiamu nerimu galvojo apie įtartiną brigą, ant kurio stiebo plevėsavo juoda vėliava. Nejaugi jis neša grėsmę jų kolonijai, visam tam, kas bendromis jėgomis jų čia nuveikta ir sukurta? O gal piratai,— dabar nebebuvo jokių abejonių, kad brigo ekipažą sudaro jūrų plėšikai,— ir anksčiau yra lankęsi šioje saloje? Antraip, prie jos artėdami, jie nebūtų iškėlę vėliavos. Ar kada nors seniau jie buvo išlipę į krantą? Jeigu taip, tuomet šiek tiek paaiškėtų kai kurios dar nesuprantamos aplinkybės. Gal kur nors neištirtoje salos dalyje slepiasi jų bendrininkai, kurie tik ir laukia savo draugų, norėdami prie jų prisidėti?

Tokie klausimai sukosi Sairo Smito galvoje, bet jis negalėjo rasti į juos atsakymo: jis tik suprato, kad piratų brigo pasirodymas nieko gero nežada, kad jiems visiems gresia rimtas pavojus.

Vis dėlto draugai ir jis pats tvirtai pasiryžo priešintis iki paskutiniųjų. Pirmiausia tik reikėjo sužinoti, kiek yra piratų, ar jų daug daugiau kaip kolonistų, ar tie atėjūnai gerai ginkluoti. Bet kaip nusigauti į brigą?

Užėjo naktis. Jaunas mėnulis, nublankęs saulėlydžio spinduliuose, jau dingo iš padangės. Juoda tamsos skraistė gaubė salą ir jūrą. Visą horizontą aptraukė sunkūs debesys, nepraleisdami jokios švieselės. Sutemus vėjas visiškai nurimo. Nebešlamėjo net medžių lapai, o tingios bangos tyliai skalavo krantą. Laivas pranyko tamsoje, visi žiburiai jame buvo užgesinti, ir jeigu jis tebeplaukė netoli salos, kolonistai vis tiek negalėjo susekti, kur jis yra.

— Ė, ką čia žinosi,— pasakė Penkrofas.— Gal tas prakeiktas brigas naktį išplauks, o rytą mes jo nė pėdsako nerasime.

Tarytum atsakymas į jūrininko žodžius virš jūros blykstelėjo ryški ugnis ir sugriaudėjo patrankos šūvis.

Brigas plaukė čia pat, jame buvo net patrankų.

Šūvis pasigirdo, praėjus šešioms sekundėms po ugnies žybtelėjimo. Vadinasi, brigas buvo per vieną mylią su ketvirčiu nuo kranto.

Tuo pat metu kolonistai išgirdo, kaip sužvangėjo per kliuzus slenkančios grandinės.

Laivas nuleido inkarą netoli Granitinių rūmų.

Antras skyrius

Pasitarimas.— Nuojauta.— Airtono pasiūlymas.— Pasiūlymas priimtas.— Airtonas ir Penkrofas Išsigelbėjimo salelėje.— Norfolko katorgininkai.— Jų planai.— Didvyriškas Airtono žygdarbis.— Grįžimas.— Šešetas prieš penkiasdešimt.

Dabar nebeliko nė mažiausios abejonės, ką piratai ketina toliau daryti. Jie išmetė inkarą netoli salos ir, žinoma, rytoj valtimis bandys keltis į krantą.

Sairas Smitas ir jo draugai buvo tvirtai pasiryžę veikti, bet vis dėlto nutarė būti atsargūs. Piratai gali jų ir nepastebėti, jeigu išsikėlę tenkinsis vien pakrantės apžiūrėjimu ir neras reikalo eiti į vidurį salos. Kas žino, gal jie iš tiesų nori tik apsirūpinti gėlu vandeniu, kurio ras Gailestingumo upėje, o tuomet greičiausiai nepastebės nei tilto, nutiesto per upę už pusantros mylios nuo žiočių, nei žmogaus šeimininkavimo pėdsakų Galerijose.

Bet kuriems galams jie tada iškėlė ant stiebo juodą vėliavą? Kam šovė iš patrankos? Žinoma, tai tuščia puikybė, jeigu tik tas šūvis nereiškia, kad nuo šiol jūrų plėšikai nori tapti salos šeimininkais. Sairas Smitas dabar žinojo, jog brigas ginkluotas, kaip sakoma, iki dantų. O kuo gali Linkolno salos kolonistai atsakyti į piratų laivo patrankų šūvius? Šautuvų šūviais, daugiau niekuo.

— Ir vis dėlto,— pasakė Sairas Smitas,— prie mūsų ne taip lengva prieiti. Dabar, kai senojo vandens nuotėkio anga visiškai užaugusi meldais ir žolėmis, priešas jos neaptiks, taigi negalės įsibrauti į Granitinius rūmus.

— O mūsų plantacijos, mūsų paukštynas, mūsų aptvaras, mūsų dirbtuvės, visas mūsų turtas! — sušuko Penkrofas ir net koja treptelėjo.— Juk jie per porą ar trejetą valandų viską sugriaus ir sunaikins.

— Gal ir taip, Penkrofai,— atsakė Sairas Smitas,— tačiau mes bejėgiai jiems sukliudyti.

— O ar daug jų? Štai kas svarbiausia,— pridūrė žurnalistas.— Jeigu jų tiktai kokia dešimtis, mes su jais susidorosime, bet jeigu keturiasdešimt, penkiasdešimt ar dar daugiau, tada...

— Misteri Smitai,— staiga tarė Airtonas, prieidamas prie inžinieriaus,— aš noriu jus paprašyti... Leiskite man...

— Ką taip, mano bičiuli?

— Leiskite man nusigauti į brigą ir sužinoti, kiek jame yra žmonių.

— Bet, Airtonai,— neryžtingai atsakė inžinierius,— juk jūs rizikuojate savo gyvybe.

— O kodėl nesurizikavus, misteri Smitai?

— Čia jau yra daugiau, negu savo pareigos atlikimas.

— Aš ir turiu padaryti daugiau, ne tik atlikti pareigą,— atsakė Airtonas.

— Jūs norite į laivą irtis su piroga?— pasiteiravo Gedeonas Spiletas.

— Ne, aš noriu pats vienas plaukti. Žmogus gali lengvai prasmukti ten, kur piroga nepraeis.

— O ar žinote, kad iki brigo bus mylia su ketvirčiu?— paklausė Herbertas.

— Aš geras plaukikas, misteri Herbertai.

— Bet dar kartą sakau — jūs rizikuojate gyvybe,— tarė inžinierius.

— Na tai kas?— atkirto Airtonas.— Aš jus prašau leidimo kaip jūsų malonės, misteri Smitai. Man gal tai vienintelė galimybė atgauti savigarbą.

— Ką gi, keliaukit sveikas, Airtonai,— sutiko inžinierius, gerai suprasdamas, kad draudimas būtų be galo įskaudinęs buvusį nusikaltėlį, tapusį doru žmogumi.

— Aš eisiu su jumis,— staiga pasisiūlė Penkrofas.

— Jūs manim nepasitikite! — šūktelėjo Airtonas ir nuolankiai pridūrė:— Ką gi, aš esu to vertas.

— Oi ne, ne,— karštai užginčijo Sairas Smitas,— ne, Airtonai! Penkrofas jumis neabejoja. Jūs tiktai ne taip jį supratote.

— Iš tikrųjų,— patvirtino jūrininkas,— aš tik norėjau palydėti Airtoną iki salelės. Kas žino, gal kas nors iš tų galvažudžių jau bus išsikėlę į krantą, ir dviese mes, žinoma, lengviau jiems sukliudytume pakelti aliarmą. Aš palauksiu Airtono salelėje, o į brigą jis plauks vienas, kadangi jis pirmas tai pasiūlė.

Airtono pasiūlymas buvo priimtas, ir jis pradėjo ruoštis į žygį. Nors jo planas buvo labai drąsus, tačiau nakties tamsoje galėjo baigtis sėkmingai. Airtonas ketino, nuplaukęs iki brigo, įsikabinti į vaterštagus arba į apatinius vantų skridinius ir pamėginti sužinoti, kiek laive yra piratų ir kokie jų kėslai.

Draugų lydimi, Airtonas ir Penkrofas nuėjo prie kranto. Airtonas nusirengė ir visą kūną išsitrynė taukais, o tai, kaip žinoma, padeda žmogui lengviau iškęsti žemą temperatūrą. Juk nežinia, gal ne vieną valandą teks išbūti šaltame vandenyje.

Tuo tarpu Penkrofas ir Nabas nuėjo atgabenti pirogos, kuri stovėjo pririšta prie Gailestingumo upės kranto per kokį šimtą žingsnių; kai juodu sugrįžo, Airtonas jau buvo pasiruošęs.

Kažkuris paslaugiai užmetė Airtonui ant pečių šiltą antklodę, ir visi kolonistai atsisveikindami paspaudė jam ranką.

Penkrofas ir Airtonas sulipo į pirogą ir atsistūmė nuo kranto.

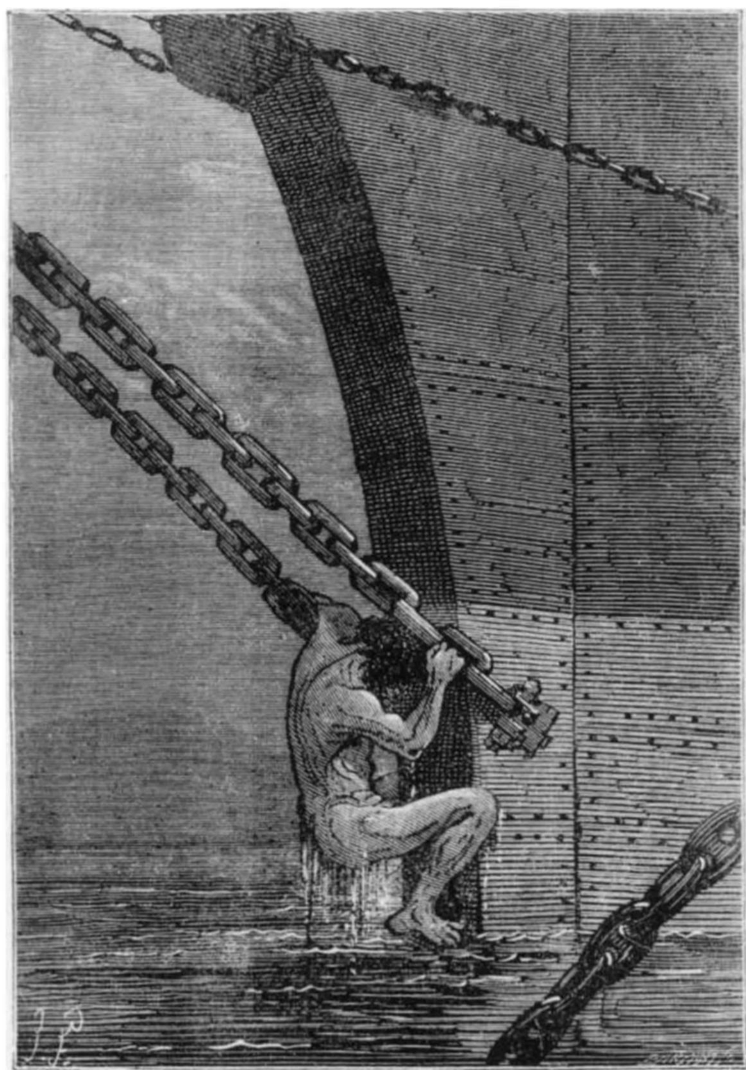
Abu keleiviai netrukus pranyko tamsoje — buvo jau pusė vienuoliktos. Kolonistai tylėdami nužingsniavo į Galerijas, nusprendę čia laukti, kol sugrįš drąsuoliai.

Piroga greitai perplaukė sąsiaurį ir sustojo prie salelės kranto. Airtonas ir Penkrofas buvo labai atsargūs, bijodami, kad nesusidurtų su piratais. Bet atidžiai apžiūrėję salelę, juodu įsitikino, jog čia nieko nesama. Penkrofas ir Airtonas sparčiai perėjo skersai salelę, gąsdindami uolų plyšiuose sumigusius paukščius. Paskui Airtonas ryžtingai šoko į vandenį ir tyliai ėmė plaukti prie laivo, kuriame neseniai buvo užsižiebę žiburiai, aiškiai rodydami jo stovėjimo vietą.

O Penkrofas pasislėpė tarp pakrantės uolų, pasiryžęs laukti draugo grįžtant.

Tuo tarpu Airtonas yrėsi prie brigo, galingais rankų mostais skrosdamas lygų jūros paviršių, kuris už plaukiko nugaros tuoj pat tyliai susiglausdavo. Iš vandens buvo tik truputį išlindusi jo galva, o akylas žvilgsnis įsmeigtas į tolumoj dūluojantį laivą, kurio žiburiai atsispindėjo jūroje. Jis tvirtai žinojo tik vieną dalyką: reikia žūt būt ištesėti draugams duotą žodį — atlikti savo pareigą. Jam net į galvą neatėjo, kad laive jo laukia pavojai, kad jūroje jį gali užpulti rykliai, gana dažnai nardantys palei salą. Srovė jį greitai nešė tolyn nuo kranto.

Po pusvalandžio Airtonas, niekieno nepastebėtas, jau įsikabino ranka į bugšprito vateršlagus. Truputį atsikvėpęs, jis užsiropštė ant grandinės ir laimingai įlipo į laivo priešakį. Čia buvo padžiautos kelerios jūreiviškos kelnės. Airtonas vienomis kelnėmis greit apsimovė ir, patogiau įsitaisęs, ėmė klausytis.

He took a breath and climbed the chains.

Brigo ekipažas dar nemiegojo. Kur ten! Aidėjo balsai, dainos, juokas. Ir staiga Airtono dėmesį patraukė vienas pokalbis, palydimas smarkiais keiksmais.

— Neblogą laivą įsigijome, brigas tikrai puikus!

— Taip, gerai neria. Ne be reikalo „Greituoliu" pavadintas!

— Gali jį ir visas Norfolko laivynas vytis. Pamėgink sugauti!

— Valio mūsų kapitonas!

— Valio Bobas Harvėjus!

Nesunku įsivaizduoti, ką turėjo jausti Airtonas, klausydamas šio pokalbio, ypač jeigu prisiminsime, kad tasai Bobas Harvėjus seniau buvo jo bendrininkas, priklausęs jo gaujai Australijoje, pašėlusiai narsus jūrininkas, dabar įvykdęs jų visų sumanytus piktadariškus kėslus. Tą brigą Bobas Harvėjus pagrobė netoli Norfolko salos, prikrautą ginklų, šaudmenų, įrankių ir rakandų, kurie turėjo būti nugabenti į vieną Sandvičo salų. Visa jo gauja persimetė į brigą, ir piratais virtę katorgininkai, visuomenės atmatos ir galvažudžiai, drąsiai plaukiojo po Ramųjį vandenyną, užpuldinėdami laivus ir žudydami jų įgulas, savo žiaurumu pralenkdami net malajų piratus.

Airtonas girdėjo, kaip garsiai šūkavo nusigėrę katorgininkai, vieni kitiems girdamiesi savo žygiais bei narsumu, ir štai ką jam pavyko suprasti iš jų kalbos nuotrupų.

Dabartinį „Greituolio" ekipažą sudarė vien iš Norfolko pabėgę anglų katorgininkai.

Trumpai papasakosime, kas yra tas Norfolkas.

Į rytus nuo Australijos, 29°2′ pietų platumos ir 165°43′ rytų ilgumos, yra nedidelė salelė, aplinkui turinti šešias lje ilgio, o joje stūkso Pito kalnas, iškilęs tūkstantį šimtą pėdų viršum jūros lygio. Tai ir yra Norfolko sala, į kurią tremiami Anglijos teismų pasmerkti labiausiai užkietėję nusikaltėliai. Jų ten esti apie penketą šimtų, ten įvesta baisiai griežta drausmė ir sudaryta ištisa sistema žiaurių bausmių, o salą saugo šimtas penkiasdešimt kareivių ir tiek pat prižiūrėtojų, esančių gubernatoriaus žinioje. Vargu ar yra kur pasaulyje kitas toks šlykštus niekšų lizdas. Kartais — tiesa, labai retai — kai kuriems

katorgininkams pasiseka apgauti nepaprastai budrią sargybą, netikėtai užpulti ir pagrobti kokį nors laivą, ir tuomet jie klajoja po jūras, plėšikaudami Polinezijos salose.

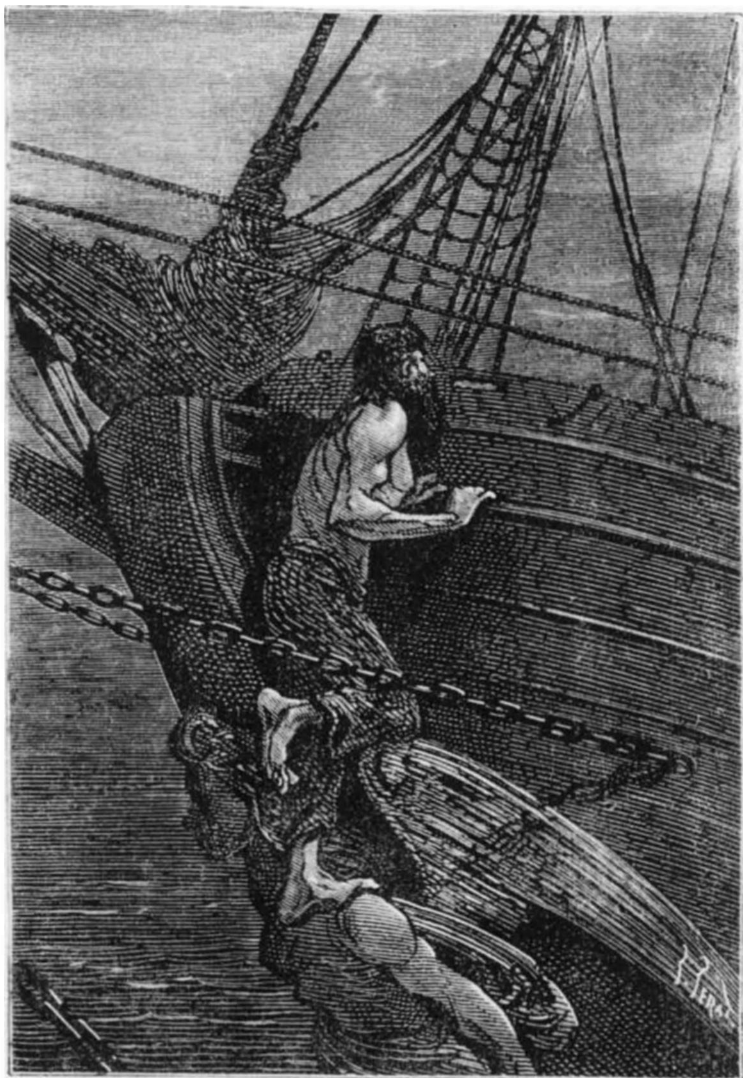
Taip padarė ir garsusis Bobas Harvėjus su savo bendrininkų gauja. Taip kitados norėjo padaryti ir Airtonas. Bobas Harvėjus pagrobė „Greituolį", stovėjusį su nuleistu inkaru netoli Norfolko salos; plėšikai išžudė visą jo įgulą, ir nuo to laiko taikus brigas, virtęs piratų laivu, jau ištisus metus vagojo Ramųjį vandenyną; jam vadovavo pats Bobas Harvėjus, kadaise buvęs tolimojo plaukiojimo kapitonas, o dabar baisus piratas ir senas Airtono pažįstamas.

Daugumas nusikaltėlių buvo susirinkę jute, užpakalinėje laivo dalyje, bet keletas vyrų gulėjo išsitiesę ant denio ir garsiai kalbėjosi.

Kalbas retkarčiais nutraukdavo girtų plėšikų riksmai ir stiklų skambesys. Iš nugirstų frazių Airtonas sužinojo, kad „Greituolis" prie Linkolno salos atsidūrė visiškai atsitiktinai. Piratai nė karto nebuvo į jos krantą išlipę, tačiau, kaip Sairas Smitas ir numatė, kapitonas, pastebėjęs žemėlapiuose nepažymėtą ir todėl niekam nežinomą salą, nutarė ją apžiūrėti, o jeigu čia bus tinkamas užutekis, įsirengti jame uostą brigui stovėti.

O vėliavą ant stiebo jie iškėlė ir iš patrankos iššovė šiaip sau, norėdami pasididžiuoti ir pamėgdžiodami karo laivus, kuriuose, iškėlus vėliavą, trenkiama salvė iš patrankų. Taigi tas šūvis nebuvo joks signalas, ir bėgliai iš Norfolko salos jokių ryšių su Linkolno sala neturėjo.

Vadinasi, kolonijai ir kolonistams grėsė rimtas pavojus. Nėra abejonės, kad Linkolno sala plėšikams patiks: juk čia gausu gėlo vandens šaltinių, yra patogus užutekis laivams stovėti, čia nemaža pasidarbavo kolonistai, padidindami gamtinius salos turtus, be to, pati gamta buvo čia sukūrusi patikimą tvirtovę — Granitinius rūmus. Piratai šį ramų kampelį pavers savo lindyne, ir kaip tik dėl to, kad sala negyvenama ir jūrininkų dar neatrasta, jie čia ilgus metus galės jaustis visiškai saugūs. Taip pat aišku, kad Bobas Harvėjus su savo gauja nepasigailės įkyrių liudininkų ir išžudys visus kolonis-

Ayrton listened.

tus iki vieno. Sairas Smitas ir jo draugai negali tikėtis kur nors pabėgti arba pasislėpti saloje, kadangi piratai buvo nutarę tvirtai joje įsikurti; net tuomet, kai „Greituolis" išplauks į jūrą plėšikauti, keletas žmonių iš jo ekipažo tikriausiai čia pasiliks. Taigi yra tik viena išeitis — stoti į kovą ir išnaikinti visus tuos galvažudžius, nevertus jokio pasigailėjimo, išnaikinti bet kokiomis priemonėmis, nes kovoje su tokiais žmonėmis visokios priemonės yra geros.

Tokios mintys sukosi Airtono galvoje, ir jis žinojo, puikiai žinojo, kad Sairas Smitas galvoja tą patį.

Bet ar įstengs kolonistai pasipriešinti, ar jie gali tikėtis pergalės? Tai priklauso nuo to, kaip brigas ginkluotas ir kiek jame yra žmonių.

Airtonas ir nutarė žūt būt visa tai sužinoti, ir maždaug po valandos, kai ant denio nutilo šūkavimai ir keiksmai, kai gera pusė piratų įkaušę sumigo, jis nesvyruodamas nuslinko į denį, kur jau buvo užgesinti žiburiai ir viešpatavo visiška tamsa.

Kabindamasis už vateršt angų, jis užsikorė ant bušprito, o iš ten nusigavo iki bako. Atsargiai sėlindamas tarp katorgininkų, šen bei ten miegančių ant denio, jis apėjo visą laivą ir sužinojo, kad „Greituolis" ginkluotas keturiomis patrankomis, šaudančiomis aštuonių ar dešimties svarų sviediniais. Apgraibomis jas apčiupinėjęs, jis įsitikino, kad patrankos užtaisomos pro užpakalinę dalį. Vadinasi, čia buvo naujausios sistemos pabūklai, patogūs šaudyti ir didelės griaunamosios jėgos.

Ant denio Airtonas suskaitė dešimt miegančių piratų, bet, matyt, tiek pat, jei ne daugiau, ramiai ilsėjosi kubrike. Be to, iš nugirstų kalbų Airtonui jau buvo aišku, kad laive esama apie penkiasdešimties žmonių. Penkiasdešimt prieš šešis Linkolno salos kolonistus — ar ne per daug! Užtat dėl pasiaukojamo Airtono žygio Sairas Smitas nebus užkluptas netikėtai, jis iš anksto sužinos, kokios priešo jėgos, ir galės veikti apgalvotai ir atsargiai.

Dabar Airtonas galėjo ramia sąžine grįžti į krantą ir viską pranešti savo draugams, kurių labui atliko šią pavojingą žvalgybą; jis jau ketino lipti iš laivo ir plaukti atgal.

Bet staiga jam į galvą šovė drąsi mintis — ne veltui Airtonas inžinieriui pasakė, kad jis nori atlikti savo pareigą, net padaryti daugiau, negu reikalauja pareiga. Taip, jis paaukos savo gyvybę, bet sala ir kolonistai bus išgelbėti. Juk aišku, kad Sairas Smitas ir jo draugai negali atsispirti penkioms dešimtims puikiai ginkluotų piratų, kurie vis tiek juos nugalės: arba jėga įsiverš į Granitinius rūmus, arba apsiaus ir badu numarins. Airtonas prisiminė savo gelbėtojus, visus tuos, kurie jam padėjo grįžti į protą ir tapti doru žmogumi, tuos, kuriems jis už viską turėjo būti dėkingas. O dabar piratai juos negailestingai išžudys, sunaikins jų darbo vaisius, pavers salą plėšikų lizdu! Ir kas bus tiesioginis visų tų nelaimių kaltininkas? Pats Airtonas, nes buvęs jo draugas ir bendrininkas Bobas Harvėjus tiktai įvykdė jo paties planus. Taip pagalvojus, Airtoną apėmė siaubas. Jis nusprendė žūt būt susprogdinti brigą, o kartu ir visą jo ekipažą. Nors sprogimo metu ir jis pats žus, bet garbingai atliks savo pareigą.

Airtonas nebesvyravo. Pasiekti kriuitkamerą, kuri paprastai esti užpakalinėje laivo dalyje, buvo nesunku. Piratų laive turėjo būti nemaža atsarga parako, tad užtektų vienos kibirkštėlės, ir brigas akimirksniu susprogtų.

Airtonas atsargiai nusileido į tarpdenį, kur be tvarkos drybsojo piratai, ne šiaip sugulę pamiegoti, o daugiausia nugriuvę iš girtumo. Prie didžiojo stiebo degė žibintas, o aplinkui buvo įtaisyti stovai visokiems šaunamiesiems ginklams laikyti.

Airtonas išsirinko sau revolverį ir pažiūrėjęs įsitikino, kad jis užtaisytas ir kad kapsulė vietoje. Dabar jis gali įvykdyti savo planą — sunaikinti brigą. Ir jis patyliukais ėmė sėlinti į laivo užpakalį, kur po jutu turėjo būti kriuitkamera.

Bet čia laivą gaubė prieblanda, ir slinkti į priekį buvo gana sunku — po kojomis painiojosi miegantys piratai. Airtonas nuolat tai vieną, tai kitą piratą užkliudydavo, o tas, nepramerkęs akių, imdavo keiktis ir net voždavo akiplėšai kumščiu; tuomet Airtonas, užgniaužęs kvapą, sustingdavo vietoje. Šiaip taip jis vis dėlto,

"What are you doing here?"

pasiekė pertvarą, kuri skyrė užpakalinę laivo dalį, ir užčiuopė duris — be abejo, tiesiog į kriuitkamerą.

Beliko tas duris išlaužti, ir Airtonas pradėjo darbuotis, stengdamasis nekelti triukšmo, nors tai buvo nelengva, kadangi reikėjo numušti kabančią spyną. Tačiau Airtonas, galingu delnu spustelėjęs, spyną pagaliau nusuko, ir durys atsidarė.

Tą pačią akimirką Airtonas pajuto, kad jam ant peties kažkas sunkiai uždėjo ranką.

— Ko čia tau reikia, drauguži mielas? — šalia ausies pasigirdo šiurkštus balsas, ir kažkoks augalotas vyriškis staiga prikišo žibintą Airtonui prie pat veido.

Airtonas nejučiomis atšoko atgal. Aiškiai švystelėjus žibintui, jis išvydo buvusį savo bendrininką Bobą Harvėjų, bet šis jo nepažino, nes manė, kad Airtonas jau seniai miręs.

— Ko čia tau reikia? — pakartojo Bobas Harvėjus, čiupdamas Airtonui už juosmens.

Bet Airtonas, nieko neatsakęs, stipriu smūgiu nubloškė piratų vadą šalin ir puolė prie kriuitkameros. Vienas šūvis iš revolverio į parako statinę — ir viskas bus baigta! ..

— Ei, vyrai, čionai! — suriko Bobas Harvėjus.

Pora ar trejetas piratų, jo riksmo išbudinti, pašoko ant kojų ir puolė Airtoną, stengdamiesi parmesti jį žemėn. Bet stipruoliui Airtonui pavyko iš jų rankų ištrūkti. Vienas po kito trinktelėjo du revolverio šūviai, ir du plėšikai nugriuvo; tačiau pats Airtonas nespėjo išsisukti, ir staigus peilio smūgis perskrodė jam petį.

Airtonas suprato, kad jo planas sužlugo. Bobas Harvėjus užtrenkė kriuitkameros duris, o laive tuo metu pabudo dauguma piratų ir kilo sąmyšis. Reikėjo gelbėti savo gyvybę, kad paskui būtų galima kautis drauge su kolonistais. Vadinasi, beliko tik bėgti!

Bet ar ne vėlu? Išsigelbėti buvo labai maža vilties, tačiau Airtonas ryžosi žūt būt pasiekti savo draugus.

Revolveryje dar buvo keturi šoviniai. Airtonas iššovė dar du kartus, bet tas šūvis, kurį jis taikė Bobui Harvėjui, nuzvimbė pro šalį, o jeigu jį ir sužeidė, tai tik lengvai. Pasinaudojęs tuo, kad piratai akimirką atsitrau-

kė, Airtonas puolė prie laiptelių, einančių į brigo denį. Bėgdamas pro žibintą, jis revolverio rankena jį sudaužė, ir denis paskendo tamsoje, dėl to pabėgti buvo daug lengviau.

Keletas piratų, išbudinti triukšmo, leidosi laipteliais žemyn. Penktu šūviu Airtonas vieną jų nutrenkė nuo laiptų, o kiti atšoko į šalį, gerai nesuprasdami, kas laive dedasi. Airtonas dviem šuoliais iššoko į denį ir po trijų sekundžių paleido šeštą, paskutinį šūvį tiesiai į veidą vienam piratui, kuris buvo bestveriąs jį už sprando; paskui Airtonas stryktelėjo per falšbortą ir nėrė į jūrą.

Nespėjus jam nuplaukti nė šešių sieksnių, aplink jį pasipylė kruša kulkų.

Ką turėjo jausti Penkrofas, laukdamas Airtono salelėje, pasislėpęs tarp uolų, ką turėjo jausti Galerijose prisiglaudę Sairas Smitas, žurnalistas, Herbertas ir Nabas, kai išgirdo šūvius? Pagriebę šautuvus, jie nubėgo prie kranto ir ėmė laukti užpuolimo, pasirengę drąsiai atremti priešą.

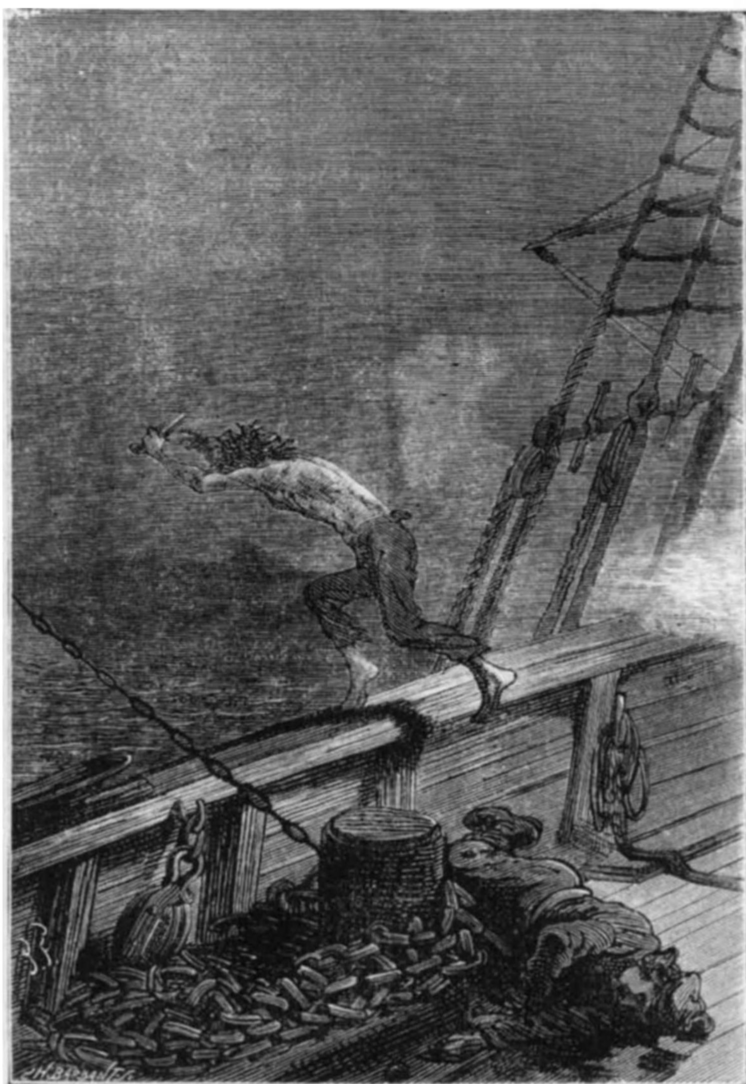
Jie nepuoselėjo jokių vilčių: Airtonas tikriausiai bus patekęs į piratų rankas ir, matyt, jau žuvęs. Galimas daiktas, kad jūrų plėšikai mėgins pasinaudoti nakties tamsa ir tuojau išsikels į krantą!

Praėjo pusvalandis, bet kolonistus vis dar kamavo nerimas. Šūviai nutilo, tačiau kol kas negrįžo nei Airtonas, nei Penkrofas. Nejaugi piratai jau užėmė salelę? Gal reikia tučtuojau, nieko nelaukiant, skubėti į pagalbą Airtonui ir Penkrofui? Bet kaip? Dabar pats potvynis, per sąsiaurį neįmanoma persikelti. Ir piroga anoje pusėje. Taigi spręskite patys, kaip kankinosi Sairas Smitas ir jo draugai!

Pagaliau po vidunakčio, pusę pirmos, prie kranto priplaukė piroga; joje sėdėjo du žmonės. Kolonistai išskėstomis rankomis pasitiko Airtoną, kuris buvo tik lengvai sužeistas į petį, ir Penkrofą, gyvą ir sveiką.

Visi tuojau nuėjo į Galerijas. Čia Airtonas papasakojo draugams savo nuotykius, neslėpdamas ir to, kaip jis norėjo susprogdinti brigą ir kaip jam nepasisekė.

Draugai karštai spaudė jam ranką, o Airtonas vis pasakojo. Jis atvirai nurodė, kad padėtis labai rimta. Pira-

He leaped over the bulwarks.

tai dabar bus atsargūs. Jie jau žino, kad Linkolno sala gyvenama, todėl netrukus gali išlaipinti į krantą didelį ir gerai ginkluotą būrį, kuris niekam nedovanos. Vadinasi, jei kolonistai paklius piratams į nagus, pasigailėjimo nėra ko laukti.

— Ką gi, mokėsime žūti,— pasakė žurnalistas.

— O dabar grįšime namo ir budriai seksime priešą,— tarė inžinierius.

— Kaip jūs manote, misteri Smitai, ar mums pavyks išsigelbėti?— paklausė jūrininkas.

— Žinoma, Penkrofai.

— Tai dar kažin! Šešiese prieš penkiasdešimt!

— Jūsų teisybė, šešiese... neskaitant...

— Ko?— paklausė Penkrofas.

Sairas Smitas tylėdamas parodė ranka į dangų.

Trečias skyrius

Rūkas sklaidosi.— Inžinierius duoda nurodymus.— Trys postai.— Airtonas ir Penkrofas.— Pirmoji valtis.— Dar dvi kitos.— Salelėje.— Šešetas piratų sausumoje.— Brigas pakelia inkarą.—„Greituolio" baterija.— Nebėra vilties.— Netikėta atomazga.

Naktis praėjo ramiai. Kolonistai buvo viskam pasiruošę ir niekur nesitraukė iš Galerijų, nepalikdami savo sekimo posto. Tačiau piratai, rodės, nė nebandė į krantą keltis. Nutilus šautuvų salvėms, kuriomis piratai palydėjo Airtoną, daugiau nebuvo girdėti nei šūvių, nei triukšmo — jokio ženklo, kad prie Linkolno salos stovėtų laivas. Galima buvo net pagalvoti, jog piratai, bijodami įnirtingo salos gyventojų pasipriešinimo, pakėlė inkarą ir tarė būsiant geriau iš čia pasišalinti.

Bet iš tikrųjų buvo ne taip, ir kai pradėjo aušti, kolonistai pro rytmečio miglas išvydo neaiškiai dūluojantį laivą. Tai buvo „Greituolis".

— Taigi, mano bičiuliai,— prašneko inžinierius,— štai ką, man rodos, reikia daryti, kol rūkas dar ne visai išsisklaidęs. Tuo tarpu jis mus slepia nuo piratų, ir mes galime veikti, nesukeldami jiems įtarimų. Pirmiausia tu-

rime sudaryti tokį įspūdį, kad saloje gyvena daug žmonių ir kad jie sugebės tinkamai atremti priešą. Todėl siūlau pasidalyti į tris grupes: viena liks Galerijose, antra užims vietą prie Gailestingumo upės žiočių, o trečiajai, manau, užvis geriausia pasislėpti salelėje ir neleisti piratams išsikelti į krantą arba juos ten bent sulaikyti. Mes turime du karabinus ir keturis šautuvus. Vadinasi, visi būsime ginkluoti ir negailestingai naikinsime priešus, kadangi parako ir kulkų mums užteks su kaupu. O piratų šautuvų ir net patrankų nėra ko bijoti. Juk šioms uoloms jie nieko negali padaryti, o iš Granitinių rūmų pro langus mes patys nešaudysime, todėl piratams nė į galvą neateis, kad ten yra mūsų būstas, kurį jie savo patrankomis galėtų apgriauti. Mums tiktai reikia vengti atviros kovos, kadangi brigo ekipažas daug gausesnis. Todėl mes ir turime sukliudyti piratams išsikelti, patys likdami priešų nepastebėti. Taigi negailėsime šovinių. Šaudykite be pertraukos, tik taikliai. Kiekvienas iš mūsų turi nudėti aštuonis, o gal ir dešimt priešų, ir mes tai padarysime.

Sairas Smitas nubrėžė aiškų veikimo planą, kalbėdamas visiškai ramiai, tarytum ne apie kruvinas kautynes, o apie kasdieninius darbus. Draugai klausėsi tylėdami, nepertraukdami jo kalbos, ir tai buvo ženklas, kad jie su viskuo sutinka. Dabar, kol dar neišsisklaidė rūkas, kiekvienas turėjo skubiai užimti savo postą.

Nabas ir Penkrofas tučtuojau nuėjo į Granitinius rūmus ir atnešė didelę atsargą kulkų bei parako. Gedeonas Spiletas ir Airtonas — abu puikūs šauliai — apsiginklavo karabinais, nešančiais kone visą mylią. Likusius keturis šautuvus pasidalino Sairas Smitas, Nabas, Penkrofas ir Herbertas.

Dabar pažiūrėsime, kaip buvo išdėstyti postai.

Sairas Smitas ir Herbertas liko Galerijose, kur iš pasalų galėjo apšaudyti gana didelę pakrantės dalį ties Granitiniais rūmais.

Gedeonas Spiletas ir Nabas turėjo pasislėpti tarp uolų prie Gailestingumo upės žiočių. Didysis tiltas per upę ir visi tilteliai dėl visa ko buvo pakelti. Šios grupės uždavinys buvo ne tik neprileisti artyn nė vienos priešų

valties, bet ir kiek galima trukdyti piratams išsikelti į priešingą krantą.

Tuo tarpu Penkrofas ir Airtonas nuleido į vandenį pirogą, kuria jie turėjo persikelti per sąsiaurį į salelę ir ten užimti du atskirus postus kuo toliau vienas nuo kito. Pamatę šaudant iš keturių pusių, piratai pagalvos, kad saloje yra daug gyventojų ir kad jie brangiai parduos savo laisvę.

O jeigu piratams vis dėlto pavyktų išsikelti į krantą arba jeigu Penkrofui ir Airtonui pradėtų grėsti apsupimas iš užpakalio, tuomet abu draugai turėtų kuo greičiausiai grįžti į salą ir užimti naują gynybos ruožą, kur grės didžiausias priešų įsiveržimo pavojus.

Prieš užimdami kovos postus, kolonistai paskutinį kartą tvirtai paspaudė vieni kitiems rankas.

Penkrofas, apkabindamas Herbertą, savo įsūnį, sukaupė visą valią, stengdamasis nugalėti jį apėmusį susijaudinimą, ir draugai išsiskyrė.

Negaišdami laiko, Sairas Smitas su Herbertu įsitaisė prie Galerijų, žurnalistas su Nabu išėjo prie Gailestingumo upės žiočių ir netrukus dingo už uolų, o po penkių minučių Airtonas ir Penkrofas laimingai persikėlė per sąsiaurį ir išlipo į salelę, kur pasislėpė tarp uolų rytinėje pakrantėje.

Piratai iš brigo jų negalėjo pastebėti, nes ir jiems patiems pro tirštą rūką buvo sunku įžiūrėti laivo kontūrus.

Buvo pusė septintos ryto.

Netrukus rūko uždanga perplyšo, ir pasirodė lengvos miglelės apgaubtos stiebų viršūnės. Dar keletą minučių rūkas vilnijo jūros paviršiumi, paskui pūstelėjo vėjas ir nunešė tolyn paskutines jo driekanas.

Giedro dangaus fone aiškiai matomas „Greituolis" stovėjo išmetęs du inkarus, priešakiu į šiaurę, atsukęs į salą kairįjį bortą. Kaip Sairas Smitas ir spėjo, brigas buvo maždaug per mylią su ketvirčiu nuo kranto.

Ant stiebo plevėsavo nelemtoji juoda vėliava.

Inžinierius pro žiūroną įžiūrėjo, kad laivo bateriją sudaro keturios patrankos; jų vamzdžiai buvo atkreipti į salą. Rodės, jos tik laukė signalo pradėti šaudyti.

Tačiau kol kas laive viešpatavo tyla. Po denį vaikštinėjo bent dvidešimt, o gal ir trisdešimt piratų. Keli vyrai stovėjo jute, o dvejetas, užlipę prie grotbramselio ant salingo, su žiūronais atidžiai žvalgė salą.

Matyt, Bobas Harvėjus ir jo bendrininkai labai neaiškiai suprato, kas praeitą naktį laive įvyko. Kažkoks pusnuogis žmogus išlaužė kriuitkameros duris, o kai jie supuolę stengėsi jį sučiupti, jis paleido šešis šūvius, vieną jų draugą nušovė, o du sužeidė. Bet kas gi tam žmogui nutiko? Ar jį kliudė bent viena jų kulka? Ar jam pavyko nuplaukti iki salos? Ir iš kur jis atsirado? Ką veikė jų laive? Turbūt iš tiesų norėjo susprogdinti brigą, kaip Bobui Harvėjui atrodė. Visa tai buvo sunku išsiaiškinti. Bet vieną dalyką pabėgę katorgininkai dabar tikrai žinojo: toji nežinoma sala, prie kurios „Greituolis" išmetė inkarą, yra gyvenama, ir labai galimas daiktas, kad visi gyventojai atkakliai ją gins. Ir vis dėlto nei ant kranto, nei ant plynaukštės nematyti nė gyvos dvasios. Ir niekur jokio ženklo, kad čia būtų žmonių. Negi jie spėjo pabėgti į vidurį salos?

Tokie klausimai kvaršino galvą piratų vadui Bobui Harvėjui, ir jis, būdamas apdairus žmogus, norėjo pirmiau gerai išžvalgyti salą ir tik tada siųsti į ją savo gaują.

Praėjo pusantros valandos, tačiau brige tebebuvo ramu, atrodė, kad piratai nesirengia nei pulti, nei keltis į krantą. Matyt, Bobas Harvėjus vis dar svyravo. Net pro stipriausią žiūroną jis, aišku, negalėjo įžiūrėti tarp uolų pasislėpusių kolonistų. Ir vargu ar bus jo dėmesį patraukęs žalių šakų ir lianų raizginys, dengiantis Granitinių rūmų langus, nors ir ryškiai matomas ant plikos statmenos sienos. Iš tikrųjų, kaip jam galėjo ateiti į galvą, kad čia, tokiame aukštyje, granitinio kalnagūbrio gelmėse, žmogus yra įsirengęs sau būstą? Visoje Sąjungos įlankos pakrantėje nuo Nago kyšulio iki Žandikaulio kyšulio nesimatė jokių žymių, kad sala gyvenama.

Tačiau aštuntą valandą ryto kolonistai pastebėjo laive kažkokį sujudimą. Jūrininkai su skridiniais nuleido į vandenį valtį. Į ją sulipo septyni vyrai, ginkluoti šautuvais. Vienas iš tų piratų atsisėdo prie vairo, keturi

ėmėsi irklų, o du įsitaisė valties priešakyje; žemai pasilenkę, atstatę šautuvus, juodu atidžiai stebėjo krantą. Be abejo, ši valtis plaukė pasižvalgyti, neturėdama tikslo keltis į salą, nes tokiu atveju kapitonas būtų pasiuntęs didesnį būrį.

Ant salingų užlipę piratai, žinoma, turėjo matyti, kad priešais salą yra dar nedidelė salelė, o už jos — maždaug pusės mylios pločio sąsiauris. Sairas Smitas, stebėdamas valtį, greitai įsitikino, kad piratai neketina plaukti į sąsiaurį, matyt, dėl atsargumo norėdami pirmiau prisiartinti prie salelės.

Penkrofas ir Airtonas, tarp uolų pasislėpę, iš savo užuolandų puikiai matė, kad valtis plaukia tiesiai į juos, ir laukė, kol ji prisiartins per šūvio atstumą.

Irkluotojai atsargiai, retais irklų mostai varė valtį pirmyn, stengdamiesi neatkreipti į ją dėmesio. Buvo matyti, kad vienas iš piratų, sėdinčių valties priešakyje, laiko rankoje lotą, bandydamas surasti Gailestingumo upės tėkmės išgraužtą farvaterį. O tai reiškė, jog Bobas Harvėjus nori privesti savo brigą kuo arčiau prie kranto. Apie trisdešimt piratų, pasklidę po vantus, sekė valtį, žiūrėdami, kur galima saugiai priplaukti prie salos.

Per porą kabeltovų nuo salelės valtis sustojo. Vairininkas pakilo iš savo vietos ir stačias ėmė žvalgytis, kur būtų geriau prie kranto prisiirti.

Tuo momentu trinktelėjo du šūviai. Viršum uolų iškilo balti dūmų debesėliai. Vairininkas ir piratas su lotu rankoje aukštielninki nugriuvo į valtį. Airtono ir Penkrofo paleistos kulkos iš karto nudėjo du plėšikus.

Beveik tuojau pat driokstelėjo baisus trenksmas; viršum brigo subolavo dūmų stulpas, o patrankos sviedinys atsimušė į uolas, už kurių buvo prisiglaudę Airtonas ir Penkrofas. Akmenų skeveldros pažiro į visas puses, bet abu šauliai laimingai liko sveiki.

Piratai valtyje prapliupo keiksmais ir tuoj ėmė plaukti tolyn. Vairininko vieton atsisėdo kitas jūreivis, o irkluotojai smarkiai užgulė irklus.

Tačiau valtis dar nesirengė grįžti į brigą, kaip buvo galima tikėtis; ji leidosi išilgai kranto, matyt, norėdama

aplenkti salelę iš pietų pusės. Piratai yrėsi iš visų jėgų, stengdamiesi pasitraukti toliau, kad nesiektų kulkos. Jie plaukė vis į pietus, kol beliko penki kabeltovai iki įlankos pakrantės, užsibaigiančios Radinio kyšuliu, tuomet apsuko pusratį ir leidosi upės žiočių link, visą laiką būdami laivo baterijos apsaugoje.

Buvo aišku, kad piratai nori įsiskverbti į sąsiaurį ir apeiti salelėje pasislėpusius žmones iš užpakalio. Taigi salelės gynėjai, net didelis jų būrys, būtų atsidūrę tarsi kokiuose spąstuose: iš vienos pusės — valtis su piratais, žeriančiais kulkas iš šautuvų, o iš kitos pusės — brigas, laidantis sviedinius iš patrankų.

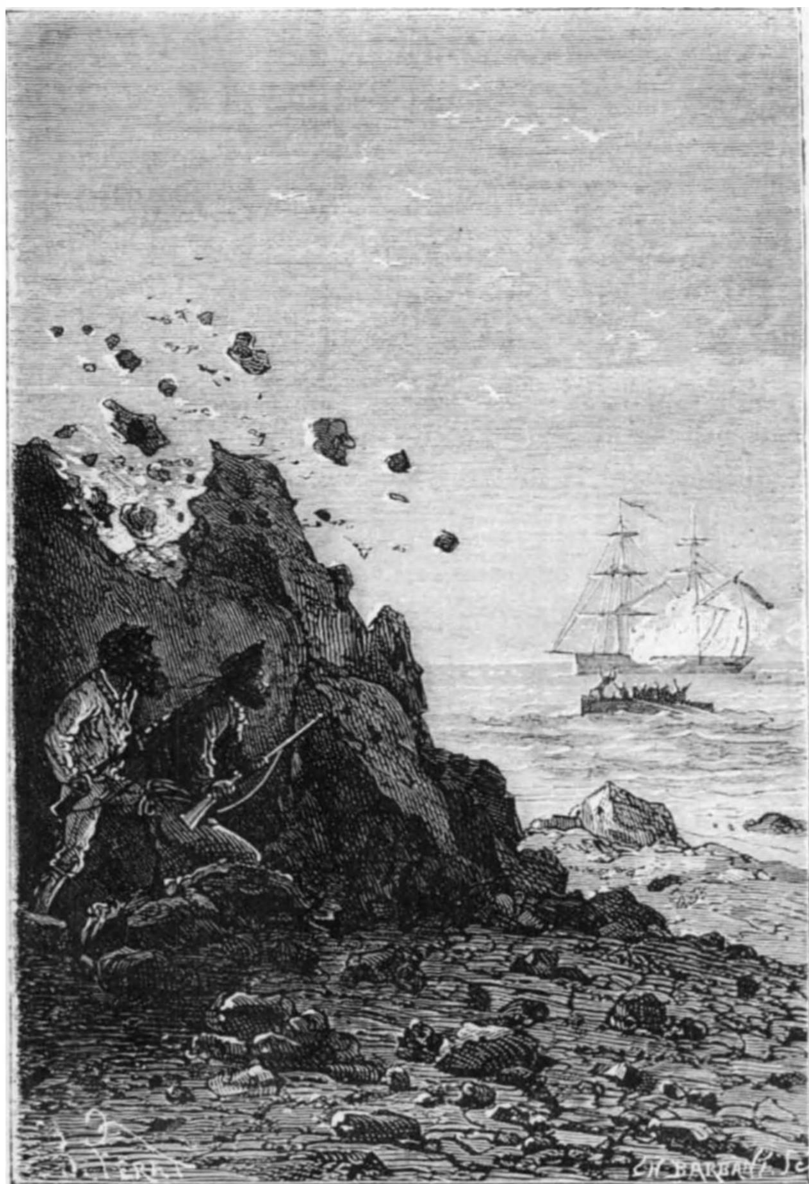
Jau bent penkiolika minučių valtis plaukė ta pačia kryptimi. Ant vandens ir ore viešpatavo niekieno netrikdoma tyla, niekieno nedrumsčiama ramybė.

Penkrofas ir Airtonas puikiai suprato, kad juos gali apeiti iš užpakalio, bet jie nesirengė palikti savo posto, galvodami, jog neverta rodytis priešui ir taip atkreipti į save „Greituolio" patrankų šūvius; be to, juodu pasikliovė Nabu ir Gedeonu Spiletu, saugančiais upės žiotis, taip pat Sairu Smitu ir Herbertu, pasislėpusiais tarp uolų Galerijose.

Praėjus apie dvidešimčiai minučių po pirmųjų šūvių, valtis pasiekė upės žiotis ne mažiau kaip per du kabeltovus nuo salos kranto. Tuo metu prasidėjo potvynis, ypatingai smarkus sąsiauryje. Valtį pagavo srovė, nešdama upės link, ir piratai turėjo iš visų jėgų kabinti irklais, kad galėtų išsilaikyti vidury sąsiaurio, bet kai jie atsidūrė per šūvio atstumą nuo upės žiočių, iš priešakio paleistos dvi kulkos paklojo dar du piratus: Nabas ir Gedeonas Spiletas taip pat neprašovė pro šalį.

Iš brigo tučtuojau išlėkė antras sviedinys, nutaikytas ten, kur pakilo išdavikiški dūmų debesėliai, bet jis tik apdaužė keletą uolų, žmonėms nepadarydamas jokios žalos.

Dabar valtyje beliko trys kovingi žmonės. Srovės greitai nešama, ji lyg strėlė praskriejo pro Sairą Smitą ir Herbertą, tačiau jie veltui nešaudė, nesitikėdami, kad jų kulkos taip toli siektų. Paskui valtis, aplenkusi šiau-

A cannonball struck the rocks.

rinį salelės galą, tik dviejų irkluotojų iriama, leidosi atgal į brigą.

Iki šiol salos gynėjai neturėjo kuo skųstis. Pirmasis priešo išpuolis baigėsi nesėkmingai. Keturi piratai buvo sunkiai sužeisti, o gal ir nukauti, tuo tarpu nė vienas kolonistas nebuvo net įdrėkstas, ir jie tuščiai nepaleido nė vienos kulkos. Jeigu priešai ir toliau nepakeis savo taktikos ir vėl pasiųs valtį, norėdami šitaip išsikelti į krantą, tai bus lengva juos visus vieną po kito iššaudyti.

Kolonistai aiškiai pamatė, koks puikus buvo inžinieriaus pasiūlytas manevras. Piratai, be abejo, galvos, kad saloje yra daug gerai ginkluotų žmonių, kuriuos ne taip jau lengva nugalėti.

Praėjo geras pusvalandis, kol valtis, atkakliai grumdamasi su potvynio bangomis, pasiekė „Greituolį". Kai irkluotojai iš valties iškėlė sužeistuosius savo draugus, kolonistai išgirdo garsius piratų riksmus; iš brigo buvo paleisti trys ar keturi sviediniai, tačiau jie nieko negalėjo padaryti.

Bet dabar jau visas tuzinas piratų, apsvaigusių nuo įniršio, o gal nuo vakarykščio girtavimo, sušoko į valtį ir ėmė irtis kranto link. Tuojau pat į vandenį buvo nuleista antra valtis, į ją susėdo aštuonetas vyrų, ir kol pirmoji valtis plaukė tiesiai į salelę, tikėdamasi iš jos išmušti priešą, antroji pradėjo manevruoti, matyt, nusprendusi prasiskverbti į Gailestingumo upės žiotis.

Penkrofui ir Airtonui dabar grėsė didelis pavojus, ir juodu suprato, kad laikas persikelti atgal į salą.

Bet jie dar nutarė palaukti, kol arčiau priplauks pirmoji valtis, ir du taiklūs šūviai vėl suardė irkluotojų gretas. Po to šauliai išlindo iš savo slėptuvės, aplinkui zvimbiant kulkoms, kaip vėjas nudūmė per salelę, sušoko į pirogą ir perplaukė sąsiaurį kaip tik tuo momentu, kai antroji valtis pasiekė pietinį salelės galą; paskui juodu pasislėpė Galerijose.

Vos jiems spėjus prisidėti prie Sairo Smito ir Herberto, piratai iš pirmosios valties išlipo į salelę ir puolė ją apžiūrinėti.

Beveik tuo pat metu pasigirdo šūviai prie Gailestingumo upės žiočių, kur greitai prisiartino antroji valtis. Iš aštuonių žmonių, sėdėjusių toje valtyje, du buvo Gedeono Spileto ir Nabo nukauti, o valtis, stiprios srovės pagauta, sudužo į povandeninius rifus prie pat upės žiočių. Tačiau šešetas gyvų likusių piratų, pakėlę virš galvų šautuvus, kad jie nesušlaptų, išsikapstė į dešinįjį upės krantą. Suprasdami, jog pasislėpusiems šauliams čia jie yra labai geras taikinys, piratai kiek įkabindami leidosi bėgti Radinio kyšulio link, kur jų nebegalėjo pasiekti priešų kulkos.

Susidarė tokia padėtis: salelę užėmė dvylika piratų, ir nors keli jų buvo sužeisti, tačiau jie savo žinioje turėjo valtį: į pačią salą išlipo šeši žmonės, bet prieiti prie Granitinių rūmų jie negalėjo, nes kelią jiems buvo užtvėrusi upė, o visi tiltai pakelti.

— Kol kas laikomės,— sušuko Penkrofas, įbėgdamas į Galerijas,— juk dar laikomės, misteri Sairai, ar ne tiesa? Kaip jūs manote?

— Aš manau,— atsakė inžinierius,— kad priešas dabar tikriausiai griebsis kokio nors kito manevro. Kvaila būtų galvoti, jog piratai yra tokie negudrūs ir dar kartą bandys keltis į krantą tokiomis nepalankiomis sąlygomis!

— Jie jokiu būdu negalės persikraustyti per sąsiaurį,— pareiškė jūrininkas.— Airtonas ir misteris Spiletas ne be reikalo ginkluoti karabinais, ir nebijokite, jie nepraleis nė vieno plėšiko. Juk žinote, kad jų karabinai neša daugiau kaip mylią!

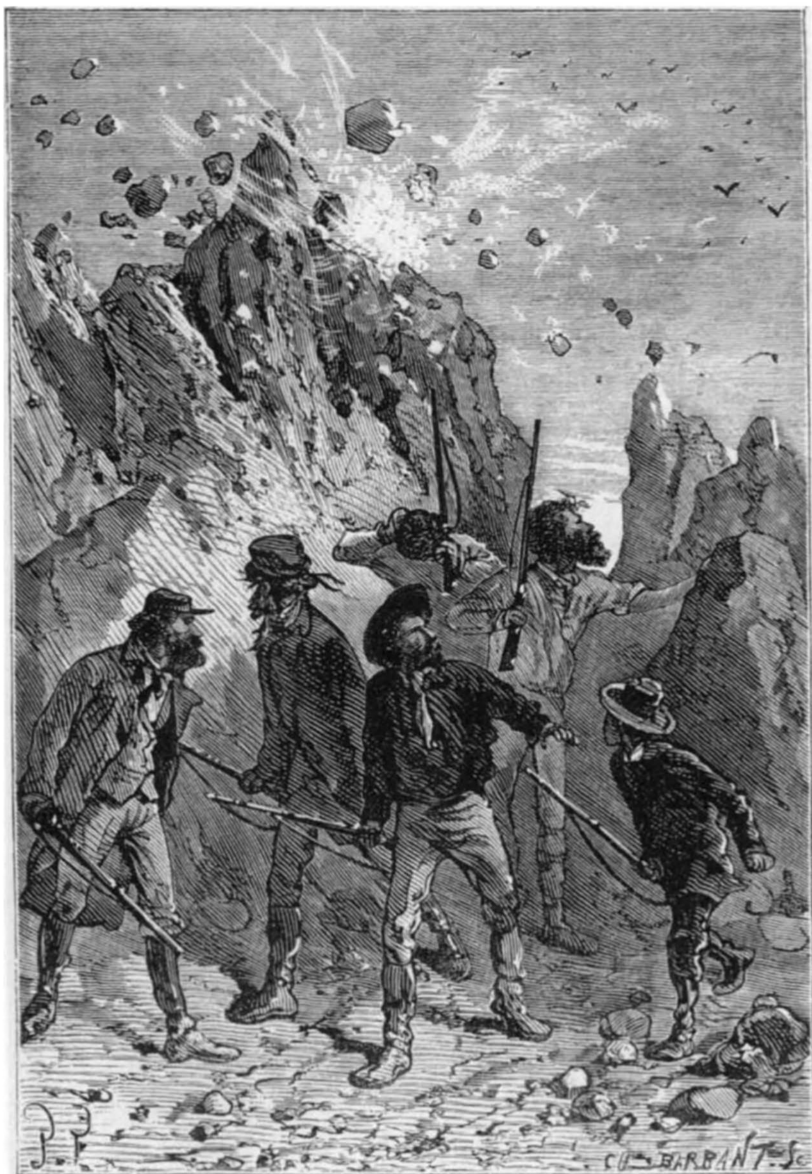
— Tai tiesa,— pritarė Herbertas,— bet ką galima padaryti su dviem karabinais prieš laivo bateriją?

— Betgi brigas į sąsiaurį dar neįplaukė,— atkirto Penkrofas.

— O jeigu vis dėlto įplauks?— paklausė Sairas Smitas.

— Tai negalimas dalykas, juk ten jis rizikuotų užplaukti ant seklumos, o tuomet jam galas!

— Ne, toks dalykas galimas,— įsikišo į kalbą Airtonas.— Piratai gali pasinaudoti potvyniu ir įplaukti į sąsiaurį, net rizikuodami per atoslūgį atsidurti ant seklumos, o tada prieš jų patrankas neatsilaikysime.

There was not an instant to lose.

— Po šimts velnių! — šūktelėjo Penkrofas.— Nagi tie niekšai, rodos, iš tiesų ruošiasi kelti inkarą!

— Gal mums geriau pasislėpti Granitiniuose rūmuose?— prabilo Herbertas.

— Kol kas dar palauksime,— atsakė Sairas Smitas.

— O kaip Nabas ir misteris Spiletas?— pasiteiravo Penkrofas.

— Jie spės prisidėti prie mūsų, kai ateis laikas. Būkite pasiruošęs, Airtonai. Dabar turės prabilti jūsų karabinas, taip pat ir Spileto karabinas.

Penkrofo nuomonė buvo visiškai teisinga: „Greituolis" sukosi, nepakėlęs inkaro, ketindamas plaukti prie salos. Potvynis turėjo užtrukti dar apie pusantros valandos, o kadangi srovė susilpnėjo, brigas galėjo lengvai manevruoti. Tačiau Penkrofas jokiu būdu nenorėjo sutikti su Airtonu, kad brigas rizikuos plaukti į sąsiaurį.

Tuo tarpu į salelę išsikėlusieji piratai pamažu atslinko iki priešingo kranto — dabar nuo Linkolno salos juos beskyrė tik sąsiauris. Ginkluoti vien šautuvais, kolonistams jie negalėjo padaryti jokios žalos, nes dalis kolonistų buvo pasislėpę Galerijose, o kiti užlindę už uolų prie upės žiočių. Nesitikėdami, kad salos gynėjai turėtų toliašaudžių karabinų, atėjūnai manė, jog čia jiems negresia nė mažiausio pavojaus. Todėl jie kuo ramiausiai apžiūrinėjo salelę ir net tiek įsidrąsino, jog atvirai vaikščiojo palei pat krantą.

Bet labai greitai jiems buvo lemta patirti, kaip jie klydo. Staiga iš karto prabilo Airtono ir Spileto karabinai, ir toji byla turbūt nepatiko dviems katorgininkams, kurie aukštielninki nugriuvo žemėn.

Kilo neapsakoma panika. Dešimt kitų piratų, net nepasirūpinę paimti sužeistų ar nukautų draugų, galvotrūkčiais nudūmė į kitą salelės krantą, sušoko į valtį ir smarkiai ėmė irtis prie brigo.

— O, jau aštuonių žmonių nebėra! — sušuko Penkrofas.— Taip, misteris Spiletas ir Airtonas, matyt, stengiasi neatsilikti vienas nuo kito.

— Ponai,— tarė Airtonas, užtaisydamas savo karabiną,— padėtis darosi kebli: brigas ruošiasi plaukti.

— Teisybė, kelia inkarą! . .— suriko Penkrofas.

— Jau eina!

Iš tikrųjų, aiškiai buvo girdėti, kaip čeksi laivo įgulos sukamo veleno stabdiklis. Iš pradžių „Greituolis" pasistūmėjo prie inkaro, bet kai inkaras atsipalaidavo nuo dugno, brigas ėmė plaukti kranto link. Vėjas pūtė iš jūros. Piratai iškėlė stakselį ir formarselį, ir laivas pradėjo greitai artintis prie salos.

Kolonistai glūdėjo savo postuose prie upės žiočių ir Galerijose, patylom stebėdami brigo manevrus, ir nenorom smarkiai jaudinosi. Iš tiesų, jų laukė baisus likimas — netrukus priešo baterija vėl pradės į juos šaudyti, laidydama sviedinius į salą visai iš arti, o jie negalės padaryti priešui nė mažiausios žalos. Kaip čia dabar sukliudysi piratams išsikelti?

Sairas Smitas puikiai suprato, koks didelis pavojus jiems gresia, ir suko sau galvą, stengdamasis surasti kokią nors išeitį. Po keleto minučių jis turės vienaip ar kitaip apsispręsti. Tiktai kaip? Gal užsidaryti Granitiniuose rūmuose ir piratų apgultiems sėdėti tenai savaitę, mėnesį ar net kelis mėnesius? Na, gerai, sakykim, kad toks planas jam pavyks, nes maisto atsargų puikiausiai užteks. O kas bus toliau? Piratai vis vien užgrobs salą, ims čia siautėti, apvers viską aukštyn kojom ir galų gale įveiks Granitiniuose rūmuose užsidariusius kolonistus.

Tiesa, buvo dar viena viltis: gal Bobas Harvėjus nerizikuos leistis į sąsiaurį ir nepriplauks prie salelės? Tuomet laivas bus per pusmylį nuo salos, o iš tokio nuotolio patrankų sviediniai negalės padaryti labai didelės žalos nei kolonijai, nei patiems kolonistams.

— Nieku gyvu,— kartojo Penkrofas,— nieku gyvu tas Bobas Harvėjus, jeigu tik jis prityręs jūrininkas, nerizikuos savo brigu. O jei oras ims ir pasikeis? Kas tada ištiks laivą?

Tačiau brigas prisiartino prie salelės: matyt, piratai ketino pasiekti pietinį jos galą. Pūtė lengvas vėjelis, srovė gerokai susilpnėjo, ir Bobas Harvėjus galėjo vairuoti savo laivą, kur tik jam patinka.

Į žvalgybą pasiųstos piratų valtys surado farvaterį, todėl brigas drąsiai plaukė pirmyn. Nesunku buvo įspėti plėšikų planus: laivas išmes inkarą priešais Galerijas ir

sviedinių kruša apibers kolonistus, kurie taikliais šūviais jau buvo išklojęs dalį ekipažo.

Netrukus „Greituolis" pasiekė pietinį salelės galą ir be jokių kliūčių jį aplenkė. Piratai iškėlė įžambųjį grotą, ir brigas, laviruodamas prieš vėją, greitai atsidūrė kaip tik priešais Gailestingumo upės žiotis.

— Tai nevidonai, vis dėlto lenda! — suriko Penkrofas.

Tuo metu prie Sairo Smito, Airtono, jūrininko ir Herberto prisidėjo Nabas ir Gedeonas Spiletas.

Žurnalistas ir jo draugas nutarė, kad atėjo laikas palikti savo postą prie upės žiočių, ir nutarė visai teisingai, nes iš ten šaudyti į laivą nebuvo jokios prasmės. Daug geriau būti visiems drauge tuo lemiamu momentu, kai galbūt prasidės žiaurios grumtynės. Gedeonas Spiletas ir Nabas, slapstydamiesi už uolų, nusigavo iki Galerijų, ir aplinkui žyrančios kulkos jiems nepadarė jokios žalos.

— Spiletai! Nabai! — sušuko inžinierius.— Tikiuosi, jūs nesužeisti?

— Ne, nesužeisti,— atsakė žurnalistas.— Tiesa, truputį kliudė rikošetas! Bet žiūrėkite, tas nelabasis brigas eina į sąsiaurį!

— Taip,— patvirtino Penkrofas,— ir po dešimties minučių išmes inkarą priešais Granitinius rūmus!

— O koks jūsų veiksmų planas, Sairai?— kreipėsi Gedeonas Spiletas į inžinierių.

— Mums teks slėptis Granitiniuose rūmuose, kol dar yra laiko ir katorgininkai mūsų nepastebėjo.

— Aš su jumis visiškai sutinku,— atsakė Gedeonas Spiletas,— bet užsidarę tenai. . .

— Veiksime pagal aplinkybes,— tarė inžinierius.

— Na tai keliaujam, ir kuo greičiau! — sušuko žurnalistas.

— O kaip jūs manote, misteri Sairai, ar ne geriau mudviem su Airtonu čia pasilikti?— paklausė jūrininkas.

— O kam, Penkrofai?— paprieštaravo Sairas Smitas.— Ne, dabar mums neverta skirtis.

Nebuvo galima gaišti nė akimirkos. Kolonistai išslinko iš Galerijų. Ant „Greituolio" denio susibūrę piratai jų negalėjo matyti, nes juos užstojo nedidelis kalnagūbrio

kyšulys, tačiau patrankos įnirtingai daužė uolas, ir skardus šūvių aidas rodė, jog brigas artėja prie kranto.

Nubėgti iki keltuvo ir pasikelti į Granitinius rūmus, kur didžiojoje salėje nuo vakar dienos buvo uždaryti Topas ir Jupas, kolonistams prireikė ne daugiau kaip minutės.

Ir buvo pats laikas! Pro žalumynais apraizgytus langus jie išvydo, kad „Greituolis", dūmų kamuolių apsiaustas, jau plaukia į sąsiaurį. Kolonistai turėjo net pasitraukti kiek į šalį, kadangi piratai be paliovos pyškino iš visų keturių patrankų, sviediniais aklai apšaudydami Galerijas ir Gailestingumo upės žiotis, nors gynėjai savo postą jau buvo palikę. Uolos trupėjo į skeveldras, o piratai po kiekvienos salvės džiaugsmingai visa gerkle rėkė „valio-o!"

Ir vis dėlto buvo galima tikėtis, kad Granitiniai rūmai liks sveiki, nes Sairas Smitas dėl atsargumo buvo liepęs visus langus uždangstyti žalumynais, bet staiga sviedinys išmušė duris ir įlėkė į koridorių.

— Prakeikimas! — sušuko Penkrofas.— Nejau tie niekšai mus susekė?

Gal piratai kolonistų nė nepastebėjo, tačiau Bobas Harvėjus, be abejo, nusprendė dėl visa ko paleisti keletą sviedinių į žaliąją uždangą, taip įtartinai ryškiai matomą ant akmeninės sienos. Dabar Granitiniai rūmai buvo apšaudomi dar įnirtingiau, ir netrukus dar vienas sviedinys nuplėšė žalias šakas, atidengdamas granite juoduojančią kiaurymę.

Kolonistų padėtis darėsi beviltiška. Jų prieglobstis buvo susektas. O jie negalėjo pastatyti jokios užtvaros prieš sviedinius, negalėjo net pasislėpti nuo granito skeveldrų, kurios lyg fontanas žiro aplink juos. Beliko tiktai trauktis į aukštutinį Granitinių rūmų koridorių, palikti savo būstą likimo valiai. Bet staiga driokstelėjo duslus trenksmas, ir tuoj pat pasigirdo siaubingi klyksmai.

Sairas Smitas ir jo draugai puolė prie langų...

Didžiulis vandens stulpas, tarsi neregėtos jėgos taifūnas, pamėtėjo brigą aukštyn, jis perlūžo pusiau, ir per dešimt sekundžių bangos prarijo laivą su visais jame buvusiais nusikaltėliais!

Ketvirtas skyrius

Kolonistai ant kranto.— Airtonas ir Penkrofas gelbėja tai, ką dar galima išgelbėti.— Pašnekesys per pusryčius.— Penkrofo samprotavimai.— Rūpestingai apžiūrimas brigas.— Kriuitkamera išlikusi sveika.— Naujos gėrybės.— Paskutiniai likučiai.— Metalinio cilindro skeveldra.

— Brigas susprogo! — šūktelėjo Herbertas.

— Tikrai! Išlėkė į orą, tarytum Airtonas būtų padegęs paraką kriuitkameroje! — patvirtino Penkrofas, kartu su Nabu ir jaunuoliu šokdamas prie keltuvo.

— Bet kas gi vis dėlto atsitiko?— paklausė Gedeonas Spiletas, po tokios netikėtos atomazgos vis dar negalėdamas atsipeikėti.

— Na, šį kartą viską sužinosime! . .— gyvai atsiliepė inžinierius.

— Ką sužinosime?

— Paskui, paskui, o dabar einam, Spiletai. Svarbiausia, kad piratų nebėra.

Ir Sairas Smitas, vesdamasis paskui save žurnalistą ir Airtoną, nuskubėjo į pakrantę, kur jų jau laukė Penkrofas, Nabas ir Herbertas.

Jūros bangos visiškai apsėmė brigą, net stiebų nebuvo matyti. Vandens viesulas, pamėtėjęs laivą aukštyn, apvertė jį ant šono, ir tokioje padėtyje jis nuskendo, matyt, pritekėjus vandeniui pro didžiulę išmuštą skylę. Bet sąsiauris toje vietoje turėjo ne daugiau kaip dvidešimt pėdų gylio, todėl reikėjo tikėtis, kad per atoslūgį paskendusio brigo liemuo iškils į paviršių.

Vandenyje plaukiojo laivo nuolaužos — visa šūsnis atsarginių stiebų bei rėjų, narvai su vištomis (sparnuotosios belaisvės tebebuvo gyvos), dėžės ir statinaitės, vandens spaudimo išmestos pro liukus ir dabar viena po kitos išnyrančios į paviršių. Tačiau niekur nebuvo matyti nei denio lentų, nei liemens apkalo nuolaužų, dėl to dar paslaptingesnis atrodė toks netikėtas „Greituolio" žuvimas.

Bet netrukus iš vandens išlindo du stiebai, kurie buvo nulūžę per kelias pėdas viršum denio ir krisdami sutraukė štagus bei vantus. Stiebai išplaukė į paviršių su

visomis burėmis, kurių vienos buvo išskleistos, o kitos suspaustos tarp medinių dalių. Kolonistai, žinoma, negalėjo žiūrėti rankas susidėję, kol atoslūgis visą tą turtą nuneš į atvirą jūrą, tad Airtonas ir Penkrofas tuojau šoko į pirogą, pasiryžę išlikusį rangautą atplukdyti prie salos arba prie Išsigelbėjimo salelės.

Bet kai juodu jau paėmė į rankas irklus, juos sustabdė Gedeono Spileto balsas.

— O kaip tie šeši piratai, išlipę į dešinįjį upės krantą?— staiga paklausė žurnalistas.

Jis laiku prisiminė plėšikus, nubėgusius Radinio kyšulio link, kai jų valtis sudužo į pakrantės uolas.

Visi pažvelgė kyšulio pusėn, bet nepastebėjo nė vieno bėglio. Labai galimas daiktas, kad plėšikai, išvydę, kaip sąsiauryje nuskendo brigas, pasitraukė į salos gilumą.

— Su jais paskui tvarkysimės,— tarė Sairas Smitas.— Tiesa, plėšikai ginkluoti ir gali mums padaryti daug pikta, bet juk šeši prieš šešis — vadinasi, jėgos lygios. O dabar turime svarbesnių reikalų.

Airtonas su Penkrofu atstūmė pirogą nuo kranto, stipriai patraukė irklus, ir valtelė greit nuskriejo į katastrofos vietą.

Jūra buvo rami, o vanduo pakilęs labai aukštai, kadangi prieš dvi dienas stojo jaunas mėnuo. Taigi sąsiauryje nuskendusio brigo liemuo turėjo pasirodyti ne anksčiau kaip po valandos.

Penkrofas ir Airtonas suskubo lynu surišti stiebus bei medines sijeles, tada lyno galą užmetė ant kranto ties Granitiniais rūmais. Kolonistai bendromis jėgomis viską išvilko į sausumą. Paskui į pirogą surinko narvus su vištomis, statines, dėžes ir kitką, kas tik plūduriavo ant vandens, ir visą tą laimikį tučtuojau sugabeno į Galerijas.

Kartu su laivo nuolaužomis į paviršių iškilo ir keletas lavonų. Tarp jų Airtonas pažino Bobą Harvėjų ir, rodydamas Penkrofui negyvą piratą, susijaudinęs pasakė:

— Štai koks buvau ir aš, Penkrofai!

— Bet dabar jūs visiškai kitas žmogus, mūsų šaunusis Airtonai! — sušuko jūrininkas.

Atrodė gana keista, kad lavonų buvo labai mažai. Kolonistai suskaitė vos penkis ar šešis skenduolius, sro-

"That's what I have been, Pencroff!"

vės nešamus į atvirą jūrą. Turbūt piratai, staigiai ištikti katastrofos, nespėjo iššokti iš laivo, o kadangi jis apvirto ant šono, tai daugumas jų žuvo, įsipainioję į bortų tinklus. Atoslūgis nešė lavonus į jūrą, išvaduodamas kolonistus nuo liūdnos pareigos — laidoti juos kur nors nuošaliame Linkolno salos kampelyje.

Ištisas dvi valandas Sairas Smitas su draugais vilko į krantą laivo nuolaužas, raišiojo nuo rėjų bures, kurios laimingai buvo išlikusios visiškai sveikos, ir tiesė jas ant smėlio, kad išdžiūtų. Įsitraukę į darbą, jie beveik nesikalbėjo, bet kiek daug minčių spietėsi jų galvose! Juk brigas su visomis savo gėrybėmis — tai tikras lobis. Kiekvienas laivas yra tarytum ištisas plaukiojantis pasaulėlis, ir dabar kolonistai, be abejo, galės iš jo gauti daugybę labai reikalingų daiktų. Trumpiau sakant, kartojosi sena istorija, tik daug didesniu mastu: čia buvo toks pat radinys, kaip ir toji dėžė, kadaise aptikta prie kyšulio, kuris dėl to ir buvo pavadintas Radinio kyšuliu.

„Ir kodėl,— galvojo Penkrofas,— kodėl mes negalime nuskendusio laivo pakelti? Jeigu jame tėra viena kiaurymė, ją užtaisyti labai lengva, o trijų ar net keturių šimtų tonų talpos laivas — tai juk tikras milžinas palyginti su mūsų „Bonadventūru"! Tokiu laivu gali drąsiai leistis nors už tūkstančio mylių! Kur nori, ten ir plauk! Reikėtų man su misteriu Sairu ir Airtonu pasirūpinti šiuo dalyku! Verta padirbėti!"

Iš tikrųjų, jei brigu dar bus galima plaukti, kolonistams atsiras daug daugiau galimybių sugrįžti į tėvynę. Bet norint išspręsti šį svarbų klausimą, reikėjo laukti, kol visai nuslūgs vanduo: tuomet bus galima iš visų pusių apžiūrėti brigo liemenį.

Kai nuskendusio laivo likučiai buvo išgraibyti iš vandens ir sukrauti saugioje vietoje ant kranto, kolonistai nutarė atsikvėpti ir papusryčiauti. Jie tiesiog mirė badu. Laimė, kad maisto sandėlis buvo netoli, ir Nabas dar kartą garbingai įrodė savo nepaprastus kulinarinius sugebėjimus. Pusryčius visi valgė gryname ore prie Galerijų. Skaitytojas, aišku, numano, kad valgant visos kalbos

sukosi apie netikėtą įvykį, stebuklingai išgelbėjusį kolonistus nuo neišvengiamos pražūties.

— Tikrai stebuklingai,— tvirtino Penkrofas,— nes reikia prisipažinti, kad galvažudžiai išlėkė į orą, kaip sakoma, pačiu laiku! Granitiniuose rūmuose jau buvo pasidarę labai nejauku.

— O kaip, jūsų manymu, Penkrofai, visa tai atsitiko?— paklausė žurnalistas.— Ar jūs įsivaizduojate, kodėl įvyko sprogimas?

— Tai visai paprastas dalykas, misteri Spiletai,— atsakė Penkrofas.— Juk plėšikų brige negi tokia drausmė, kaip, sakysim, karo laive! Piratai — ne jūrininkai. Turbūt kriuitkameros duris paliko atviras, o patys be atvangos pyškino į salą. Čia nors menkiausias neatsargumas, koks žioplys neapsižiūrėjo, ir to užteko, kad viskas išlėktų į orą.

— O žinote, misteri Sairai,— prašneko Herbertas,— mane štai kas stebina. Kodėl sprogimas smarkiau nesuardė laivo? Trenksmas buvo nelabai stiprus, ir nukentėjo vien tik liemens apkalas. Iš tiesų, galima pamanyti, kad laivas ne susprogo, o šiaip paskendo.

— Tai tave stebina, mielasis?— paklausė inžinierius.

— Labai, misteri Sairai.

— Ir mane stebina, Herbertai,— atsakė inžinierius,— netgi labai stebina. Bet palauk, apžiūrėsime brigo liemenį ir, aišku, suprasime, kaip viskas atsitiko.

— Nejaugi jūs norite pasakyti, misteri Sairai,— įsikišo Penkrofas,— kad „Greituolis" šiaip sau ėmė ir nuskendo kaip paprasčiausias laivas, atsitrenkęs į rifą?

— O kodėl ne?— paklausė Nabas.— Sąsiauryje daug rifų.

— Žiūrėk tik, koks Nabas! — šūktelėjo Penkrofas.— Išeina, kad tu, draguži, nepastebėjai svarbiausio dalyko. O aš puikiai mačiau brigą prieš pat skendimą, mačiau, kaip jį pamėtėjo milžiniška banga, mačiau, kaip jis apvirto ant kairiojo borto. O jeigu jis būtų atsitrenkęs į uolą, tai būtų nugrimzdęs ramiai, kaip ir kiekvienas kitas padorus laivas.

— Bet juk „Greituolis" kaip tik nebuvo padorus laivas! — atkirto Nabas.

— Pamatysim, pamatysim, Penkrofai,— tarė inžinierius.

— Aišku, pamatysim,— patvirtino jūrininkas,— tik aš dedu galvą, kad mūsų sąsiauryje nėra jokių povandeninių rifų. Sakykite, misteri Sairai, pridėjęs ranką prie širdies, ką jūs turėjote galvoje, tardamas, jog šis įvykis iš dalies yra stebuklingas?

Sairas Smitas šio klausimo tarsi nė negirdėjo.

— Šiaip ar taip,— sušuko Gedeonas Spiletas,— ar brigas paskendo, ar susprogo, bet reikia sutikti, Penkrofai, kad tai įvyko pačiu laiku!

— Žinoma, žinoma,— atsakė jūrininkas,— bet svarbu ne tas. Štai aš klausiu misterį Smitą, ką jis visame šiame įvykyje mato antgamtiška.

— Kol kas aš savo nuomonės nepareikšiu, Penkrofai,— atsiliepė inžinierius.— Tai viskas, ką dabar galiu jums pasakyti.

Bet šie žodžiai jokiu būdu negalėjo Penkrofo patenkinti. Jis atkakliai teigė, kad brigas susprogo, ir nenorėjo savo nuomonės atsisakyti. Niekas niekados jo neįtikins, kad tame sąsiauryje, per kurį jis tiek kartų atoslūgio metu kėlėsi ir kurio dugnas, kaip ir pats krantas, buvo smulkaus smėlio nuklotas, staiga ėmė ir atsirado kažkokia niekam nežinoma povandeninė uola. Be to, kai brigas nuskendo, buvo potvynis, kitaip tariant — laivas galėjo ramiausiai praplaukti, neužkliudęs rifų, kurių nesimatė net per atoslūgį. Vadinasi, brigas ne į rifus sudužo. Vadinasi, jis galėjo tik susprogti.

Reikia pripažinti, kad jūrininko samprotavimai buvo gana išmintingi.

Apie pusę antros kolonistai susėdo į pirogą ir nuplaukė į katastrofos vietą. Jie tik apgailestavo, kad nepavyko išgelbėti dviejų laivo valčių: viena, kaip žinoma, sudužo prie Gailestingumo upės žiočių, ir jos nebebuvo galima pataisyti, o antroji nuniro į dugną kartu su brigu, kuris silpną valtį, matyt, sutriuškino ir prislėgė, todėl ji ir neiškilo į paviršių.

Tuo tarpu iš vandens pamažu pradėjo lįsti „Greituolio" liemuo. Pasirodė, kad brigas guli visai ne ant šono,— katastrofos metu stiebai nulūžo, balastas persimetė į kitą

vietą ir laivas apvirto kiliu aukštyn. Tokia baisi buvo toji neišaiškinama povandeninė jėga, jog išsviedė į viršų didžiulį vandens stulpą ir iš karto apvertė laivą.

Kolonistai apiplaukė aplink brigą; vanduo vis labiau slūgo, ir nors jiems dar nepavyko sužinoti, kas sukėlė tą netikėtą katastrofą, bet jie pamatė jos padarinius.

Priešakinėje laivo dalyje, abipus kilio, per septynias ar aštuonias pėdas nuo forštevenio pagrindo, brigo šonai buvo baisiai išdraskyti. Čia švietė bent dvidešimties pėdų pločio kiaurymės, ir jas užtaisyti nebuvo ko nė galvoti. Išplėštose vietose neliko ne tik medinio, bet ir varinio apkalimo, kuris buvo, matyt, visiškai sunaikintas; dingo net karkaso dalys, geležinės vinys, varžtai ir nageliai. Per visą liemenį, iki pat užpakalinės dalies, karkaso apkalimas buvo išklibintas ir niekam nebetinkamas. Kažkokia baisinga jėga buvo nuplėšusi falškilį, o pats kilis daug kur atšokęs nuo kilsono ir visas išilgai perskilęs.

— Po šimts velnių — suriko Penkrofas.— Šitą laivą ne taip jau lengva bus pataisyti.

— Tikriau sakant, visai neįmanoma,— pridūrė Airtonas.

— Šiaip ar taip,— kreipėsi Gedeonas Spiletas į jūrininką,— sprogimas, jeigu tik čia iš tikrųjų sprogimo būta, gana keistai suardė laivą. Pažiūrėkite, denis ir viršutinė dalis visai nenukentėjo, o juk kaip tik šios dalys turėjo išlėkti į orą! Ir pažvelkite į tas kiaurymes; sprendžiant iš jų dydžio, galima spėti, kad brigas greičiausiai bus užšokęs ant povandeninio rifo, o ne susprogęs.

— Betgi mūsų sąsiauryje nėra jokių rifų,— tarė jūrininkas.— Gerai, aš sutinku pripažinti bet kokią brigo žuvimo priežastį, tik ne tuos jūsų rifus!

— Pabandykime įsibrauti į laivo vidų,— pasiūlė inžinierius.— Gal ten mums pavyks tikrai sužinoti, kodėl nuskendo „Greituolis".

Visi šiam protingam pasiūlymui pritarė, nes jiems vis tiek reikėjo apžiūrėti, kokio turto yra paskendusiame laive, ir pamėginti visas tas gėrybes išgelbėti.

Patekti į brigo vidų dabar nebuvo labai sunku. Vanduo, pamažu slūgdamas, iš laivo beveik visai ištekėjo, ir į vidų patogiausia buvo įlįsti per apatinį denį, kuris

dabar buvo viršuje, kadangi laivas riogsojo apvirtęs. Ketaus gabalai, panaudoti kaip balastas, denį keliose vietose buvo pramušę. O visą brigo liemenį buvo išvagoję plyšiai, pro kuriuos į lauką vienodai gurgėjo vanduo.

Sairas Smitas ir jo draugai, pasiėmę kirvius, užlipo ant aplaužyto denio. Po kojomis visur painiojosi įvairaus dydžio dėžės, dar neilgai išbuvusios vandenyje, todėl buvo galima tikėtis, kad jose supakuoti daiktai nebus sugedę.

Pirmiausia kolonistai visą krovinį nutempė į saugią vietą. Potvynis turėjo prasidėti tik po kelių valandų, bet draugai veltui laiko negaišo. Airtonas ir Penkrofas prie išmuštos kiaurymės pritaisė skridinius, kad lengviau būtų nuleisti dėžes ir statines. Jas krovė į pirogą ir tuoj pat gabeno į krantą. Iš brigo ėmė viską paeiliui, nutarę paskui laisvalaikiu naująjį turtą apžiūrėti ir suskirstyti.

Bet jau ir dabar kolonistai labai džiaugdamiesi pastebėjo, kad brigo triumuose esama daug vertingų gėrybių — įvairiausių daiktų, rakandų, indų, audinių, įrankių,— žodžiu, čia buvo toks krovinys, kokį paprastai galima rasti laivuose, prekiaujančiuose su Polinezijos salomis. Tikriausiai brige buvo visko po truputį, o Linkolno salos kolonistams kaip tik to ir reikėjo.

Tuo tarpu Sairas Smitas nustebęs įsitikino, kad nuo kažkokio katastrofiško smūgio nukentėjęs ne tik brigo liemuo, kaip jau anksčiau minėta, bet ir pats vidus, ypač priešakinėje dalyje. Pertvaros ir pileriai buvo visai išgriauti, tartum brigo viduje būtų sprogęs nepaprastai galingas sviedinys. Kolonistai laisvai nuėjo nuo laivo priešakio iki užpakalio, laviruodami tarp dėžių ir ryšulių, kurie vienas po kito buvo traukiami iš triumo. Laimė, kad visi tie daiktai pasitaikė nesunkūs, nors buvo suvirtę be jokios tvarkos.

Pagaliau kolonistai pasiekė užpakalinę laivo dalį, kur anksčiau buvo jutas. Pasak Airtono, čia ir reikėjo ieškoti kriuitkameros. Sairas Smitas tikėjosi, kad ji nebus susprogusi, vadinasi, kelios statinaitės parako bus išlikusios, o kadangi parakas paprastai laikomas su metaliniu įpakavimu, tai greičiausiai nebus sudrėkęs.

Inžinieriaus spėta teisingai. Tarp daugybės patrankų sviedinių kolonistai užtiko apie dvidešimt vario lakštais iš vidaus išmuštų statinaičių su paraku; jos buvo tuoj pat kuo atsargiausiai ištrauktos iš kriuitkameros. Penkrofas dabar galėjo pats savo akimis įsitikinti, kad „Greituolis" žuvo ne nuo sprogimo. Kaip tik toji laivo dalis, kur buvo kriuitkamera, atrodė mažiausiai nukentėjusi.

— Ką gi, gali ir taip būti,— sutiko jūrininkas, bet tučtuojau atkakliai pridūrė:— O vis dėlto jokių rifų mūsų sąsiauryje nėra!

— Na, tai kas gi atsitiko?— paklausė Herbertas.

— Nežinau,— atšovė Penkrofas,— ir misteris Sairas nežino, ir niekas nežino, ir niekada nesužinos!

Apžiūrinėdami laivą, kolonistai nė nepastebėjo, kaip praslinko kelios valandos ir prasidėjo potvynis. Visus gelbėjimo darbus teko nutraukti. Tačiau nebuvo ko bijoti, kad bangos gali brigo griaučius nunešti į atvirą jūrą, nes laivas jau buvo įgrimzdęs į smėlį ir laikėsi tvirčiau, kaip ant visų savo inkarų.

Todėl kolonistai galėjo ramiai laukti sekančio atoslūgio ir tuomet iš brigo išgabenti visą likusį turtą. Bet pats laivas buvo galutinai žuvęs, ir reikėjo skubiai išgelbėti nors jo nuolaužas, kol sąsiaurio dugne jų dar neįsiurbė lakusis smėlys.

Buvo jau penkta valanda vakaro. Tą dieną kolonistams teko gerokai pasidarbuoti. Jie labai gardžiai papietavo, o po pietų, nors ir baisiai išvargę, nepajėgė atsispirti pagundai ir ėmė žiūrinėti, kas yra iš „Greituolio" triumų ištrauktose dėžėse.

Dauguma dėžių buvo su gatavais drabužiais, ir savaime suprantama, kad kolonistai jais labai džiaugėsi, savo džiaugsmą reikšdami garsiais šauksmais. Viršutinių drabužių, visokiausių baltinių ir įvairaus dydžio avalynės buvo tiek daug, kad per akis būtų užtekę ištisai kolonijai.

— Oi, kiek čia turto! — kartojo Penkrofas.— Tiktai kur mes tokią daugybę dėsim?

Linksmasis jūrininkas be paliovos garsiai rėkė „valio", sveikindamas kiekvieną naują radinį: tai statinaitę cukranendrių degtinės, tai tabako gniutulus, tai šauna-

mąjį arba šaltąjį ginklą, medvilnės pundus, žemės ūkio padargus, dailidžių, stalių ir kalvių įrankius, maišus su įvairiausių augalų sėklomis, kurios per trumpą laiką vandeny dar nebuvo spėjusios sugesti. O, koks iš tikrųjų brangus lobis čia jiems būtų buvęs prieš porą metų! Bet nieko, net ir dabar, kai sumanūs ir darbštūs kolonistai sugebėjo patys savo rankomis sukurti sau visa, kas reikalinga, šios gėrybės taip pat bus tinkamai panaudotos.

Granitinių rūmų sandėliuose vietos buvo kiek nori, bet tą dieną nebebuvo laiko visus daiktus sunešioti. Tuo tarpu nereikėjo užmiršti, kad po salą slankioja šešetas piratų iš „Greituolio", kad tie nekviesti svečiai yra baisūs niekšai, todėl reikia būti atsargiems. Nors tiltas per Gailestingumo upę ir visi tilteliai pakelti, bet argi gali plėšikus sulaikyti nedidelis upokšnis ar net upė? O dabar, nebeturėdami jokios išeities, nepaprastai įtūžę, jie pasidarė daug pavojingesni.

Kol kas dar nebuvo reikalo imtis prieš atėjūnus kokių nors priemonių. Kolonistai nutarė, jog laikas pats parodys, ką reikia daryti, o dabar jie turėjo akylai saugoti prie Galerijų sukrautas dėžes bei ryšulius, todėl visą naktį pasikeisdami budėjo.

Naktis praslinko ramiai, piratai neišdrįso jų užpulti. Dėdulė Jupas ir Topas, kuriems buvo pavesta saugoti Granitinius rūmus, žinoma, tučtuojau būtų sukėlę aliarmą.

Kitas tris dienas — spalio 19, 20 ir 21-ąją — kolonistai šauniai pasidarbavo, gelbėdami visa, kas turėjo nors šiokią tokią vertę, ar tai būtų „Greituolio" krovinys, ar takelažo dalys. Per atoslūgį jie viską traukdavo iš triumo, o prasidėjus potvyniui — gabendavo turtą į krantą. Nors laivo griaučiai kasdien grimzdo vis gilyn į smėlį, vis dėlto pavyko nuo brigo nuplėšti didelę dalį varinio apmušalo. Airtonas ir Penkrofas keletą kartų buvo pasinėrę į sąsiaurio dugną ir ištraukė sunkiuosius daiktus, kuriuos greit galėjo praryti smėlis,— grandines, inkarus, ketaus grimzdus ir net visas keturias laivo baterijos patrankas; jas pririšo prie tuščių statinių ir taip atplukdė į krantą.

Kaip matome, kolonistai gerokai praturtino ne tik savo sandėlius ir kamaras, bet ir savo arsenalą. Penkrofas,

kupinas naujų sumanymų, jau planavo pastatyti bateriją, kuri saugotų priėjimą prie sąsiaurio ir prie upės žiočių. Juk, šiaip ar taip, jie turėjo keturias patrankas, ir Penkrofas sakėsi su jomis nuvysiąs šalin bet kokį laivyną, „net patį galingiausią", jei tik toks laivynas susimanytų plaukti prie Linkolno salos!

Kai iš brigo beliko tiktai niekam netinkami griaučiai, kilo audra ir užbaigė griovimo darbą. Sairas Smitas buvo ketinęs brigą susprogdinti, o paskui jo likučius išvilkti į sausumą, bet stiprus šiaurės rytų vėjas ir įsisiautėjusi jūra išvadavo kolonistus nuo tų rūpesčių, ir taip jie sutaupė daug parako.

Iš tikrųjų, naktį iš spalio 23 į 24 dieną audra į šipulius sudaužė brigo liemenį ir dalį nuolaužų išmetė į krantą.

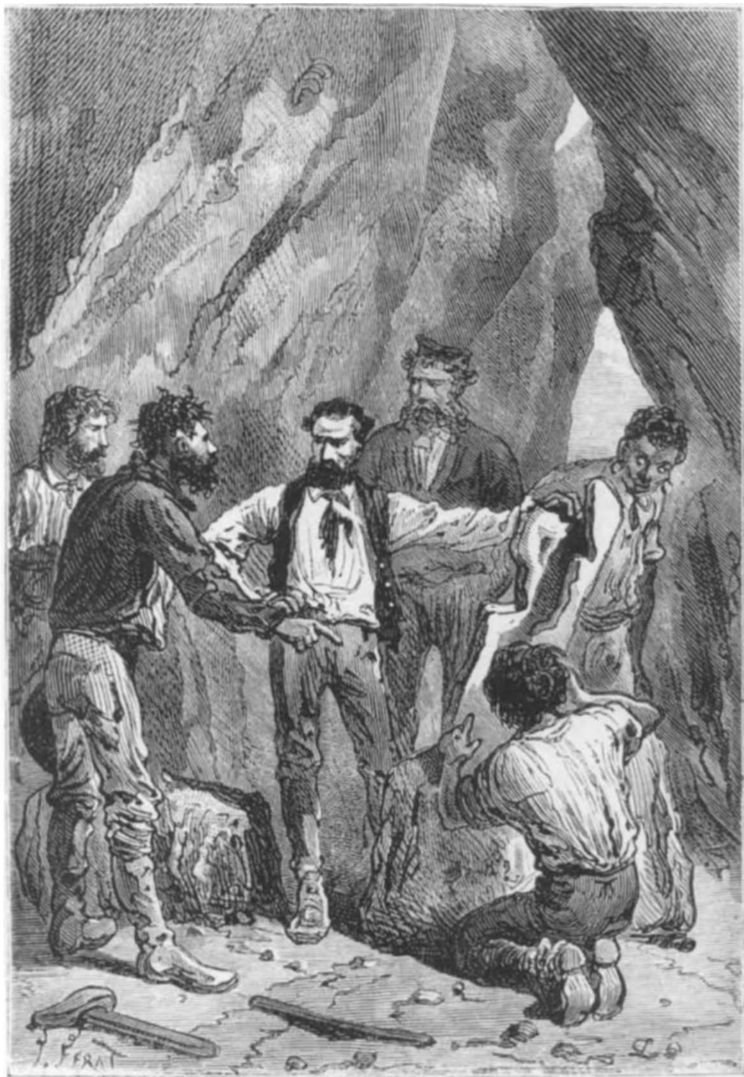
Kažin ar beverta kalbėti, jog Sairas Smitas, ieškodamas laivo popierių, labai kruopščiai išžiūrėjo jute visas spintas ir stalčius, bet neužtiko jokių dokumentų. Matyt, piratai buvo sunaikinę visus raštus, galinčius parodyti, kas buvo brigo kapitonas arba savininkas, o kadangi laivo užpakalyje kolonistai nerado pažymėto uosto, prie kurio brigas buvo prirašytas, tai negalėjo sužinoti net jo tautybės. Tačiau Airtonas ir Penkrofas teigė, kad brigas, sprendžiant iš priešakinės jo dalies, esąs pastatytas Anglijos laivų statyklose.

Praėjus savaitei po katastrofos, tikriau sakant, po paslaptingosios atomazgos, išgelbėjusios kolonistams gyvybę, jau net per atoslūgį nebuvo matyti jokių „Greituolio" pėdsakų. Paskutines jo nuolaužas srovė nunešė į jūrą, o krovinys praturtino Granitinių rūmų sandėlius.

Tačiau kolonistams gal ir nebūtų išaiškėjusi paslaptis, kodėl taip netikėtai ir keistai žuvo brigas, jeigu spalio 30 dieną Nabas, vaikštinėdamas pakrante, nebūtų radęs metalinio storasienio cilindro skeveldros, su aiškiomis sprogimo žymėmis. Tas cilindras buvo tarsi kokios sprogstamosios medžiagos susuktas ir per kraštus perplėštas.

Nabas radinį nunešė inžinieriui, drauge su kitais kolonistais dirbusiam Galerijų dirbtuvėse.

Sairas Smitas atidžiai apžiūrėjo cilindrą, paskui atsigręžė į Penkrofą ir tarė:

"This?" replied Pencroff.

— Jūs vis dar tvirtinate, mano mielas, kad „Greituolis" paskendo ne atsitrenkęs į rifą?

— Taip, misteri Sairai,— atsakė jūrininkas.— Juk jūs pats puikiai žinote, kad mūsų sąsiauryje jokių rifų nėra.

— Na, o jeigu jis atsitrenkė į šitą geležies gabalą?— paklausė inžinierius, rodydamas Penkrofui metalinio cilindro skeveldrą.

— Ar į šitą vamzdelį?— sušuko jūrininkas, net nebandydamas slėpti savo nepasitikėjimo.

— Mano bičiuliai,— kreipėsi Sairas Smitas į visus kolonistus,— tikiuosi, jūs atsimenate, kad prieš paskęsdamas brigas buvo didžiulio vandens stulpo pamėtėtas aukštyn?

— Žinoma, atsimename, misteri Sairai! — greitai atsiliepė Herbertas.

— Ar norite žinoti, kas sukėlė tokį vandens viesulą? Va šitas! — Ir inžinierius ant delno atkišo sulankstytą cilindrą.

— Va šitas?— dar paklausė Penkrofas.

— Taip! Šis cilindras yra visa, kas liko iš povandeninės minos.

— Minos! — vienu balsu šūktelėjo kolonistai.

— O kas gi šitą miną padėjo?— paklausė Penkrofas, vis dar abejodamas.

— Tik tiek galiu pasakyti, kad ne aš! — atsakė Sairas Smitas.— Bet faktas aiškus: kažkas padėjo miną, ir jūs patys galėjote įsitikinti, kokia baisi jos griaunamoji jėga.

Penktas skyrius

Inžinieriaus išvados.— Grandioziški Penkrofo planai.— Salos baterija.— Keturi šūviai.— Pokalbis apie išlikusius piratus.— Airtonas svyruoja.— Sairo Smito kilnumas.— Penkrofas su apgailestavimu nusileidžia.

Taigi dabar jau buvo aišku, kad brigą susprogdino povandeninė mina. Sairas Smitas negalėjo apsirikti: per Jungtinių Valstijų pilietinį karą jis ne kartą buvo turėjęs reikalų su tais baisiais griovimo įnagiais. Kaip tik tasai cilindras, užtaisytas nitroglicerinu, pikrininės rūgšties druskomis arba kitokia sprogstamąja medžiaga, ir iš-

sviedė iš sąsiaurio vandens stulpą, o brigas, žaibiško smūgio trenktas, tuoj pat nugrimzdo ir buvo taip smarkiai sužalotas, jog kolonistai nebeįmanė jo pakelti. Jeigu povandeninė mina lengvai pramuša fregatos šarvą tarsi paprastą žvejų valtį, tai kaip čia galėjo atsilaikyti brigas!

Taip, viskas buvo aišku, viskas... išskyrus vieną aplinkybę: iš kur sąsiauryje atsirado mina.

— Mano bičiuliai,— prabilo Sairas Smitas,— dabar nebėra abejonės, kad saloje gyvena kažkokia paslaptinga būtybė, gal irgi katastrofos ištiktas žmogus kaip ir mes patys. Aš tai sakau, norėdamas supažindinti Airtoną su neišaiškinamais įvykiais, pasitaikiusiais čia per tuos dvejus metus. Kas yra tas nežinomas geradarys, jau ne kartą laimingai mums pagelbėjęs,— negaliu pasakyti. Kokiais sumetimais jis taip daro ir kodėl slepiasi nuo mūsų, jo paties globojamų žmonių,— to aš nepajėgiu suprasti. Bet, šiaip ar taip, pagalba mums buvo suteikta, o suteikti tokią pagalbą galėjo tik nepaprastai galingas žmogus. Airtonas turi būti jam lygiai taip pat dėkingas, kaip ir mes visi, nes jeigu tas nežinomas globėjas, balionui nukritus, išgelbėjo mane iš jūros gelmės, tai jis, matyt, parašė ir raštelį, įmetė į jūrą butelį ir taip mums pranešė apie vargingą mūsų bičiulio padėtį. Pridursiu, kad tai jis taip laiku išmetė Radinio kyšulyje dėžę, kurioje buvo mums labai reikalingų daiktų; tai jis sukūrė laužą ant kalno, kad jūs galėtumėte rasti kelią į salą; tai jis šovė į pekarį, ir iš jo šautuvo paleistą šratą mes radome mūsų sugauto žvėrelio kūne; tai jis padėjo sąsiauryje miną, ant kurios užšokęs, susprogo plėšikų brigas,— žodžiu, už visas neišaiškinamas ir nesuprantamas geradarybes mes turime būti dėkingi tai paslaptingajai būtybei. Ir nesvarbu, kas jis būtų, ar žmogus iš sudužusio laivo, ar tremtinys, paliktas šioje saloje, mes negalime jo užmiršti, antraip pasirodytume baisiai nedėkingi. Mes esame jam skolingi, ir tikiuosi, kad anksčiau ar vėliau už viską atsilyginsime.

— Jūsų teisybė, brangusis Sairai,— atsakė Gedeonas Spiletas.— Taip, jūs visiškai teisingai pasakėte, kad kur nors saloje gyvena kažkokia paslaptinga būtybė, turinti beveik nežmogišką galią, kurią iki šiol naudojo mūsų

kolonijos labui. Aš net sakyčiau, kad tasai nežinomasis turi antgamtinę galią, jeigu tik mes pripažintume antgamtines jėgas, galinčias kištis į kasdieninį mūsų gyvenimą. Gal jis slapta įsibrauna į Granitinius rūmus pro šulinį ir taip sužino visus mūsų planus. Gal jis numetė mums butelį, kai pirmą kartą laivu išplaukėme į jūrą. Gal jis išsviedė Topą iš ežero ir užmušė diugoną. Gal jis išgelbėjo jus, Sairai, iš jūros gelmės, ir įsidėmėkite — išgelbėjo tokiomis aplinkybėmis, kai paprastas mirtingasis būtų bejėgis ką nors padaryti. Jeigu tai tiesa, jis yra nepaprastai galingas ir valdo net stichijas.

Žurnalistas samprotavo teisingai, ir visi turėjo su tuo sutikti.

— Tikra tiesa,— pritarė Sairas Smitas,— dabar jau nė vienas mūsų neabejoja, kad saloje esama paslaptingos būtybės, ir aš pripažįstu, jog ji turi nepaprastą galią, kuri žmonėms kol kas dar nepasiekiama. Tai dar viena mįslė... Bet mes ją įminsime, kai tik surasime nepažįstamąjį. Vadinasi, turime nuspręsti, ar ir toliau gerbsime to kilnaus žmogaus inkognito, ar visomis išgalėmis stengsimės jį surasti. Aš norėčiau sužinoti jūsų nuomonę, bičiuliai.

— Mano manymu,— atsakė Penkrofas,— ar jis šioks, ar toks, bet vis vien šaunus vyras, ir aš visa širdimi jį gerbiu.

— Visa tai labai gerai,— tarė Sairas Smitas,— bet juk jūs, Penkrofai, neatsakėte į mano klausimą.

— O aš manau, pone,— prabilo Nabas,— ar mes to žmogaus ieškosime, ar ne — vis tiek. Kol jis pats nenorės mums rodytis, jokiu būdu jo nerasime.

— Gerai pasakyta, Nabai,— pagyrė Penkrofas,— tiesiog išmintingai pasakyta.

— Aš visiškai sutinku su Nabu,— pradėjo Gedeonas Spiletas,— bet tai nepakankamai svarus argumentas atsisakyti ieškojimo. Ar mes tą paslaptingąjį žmogų rasime, ar nerasime, tačiau bent atliksime jam savo pareigą.

— O ką tu, drauguži, pasakysi?— kreipėsi inžinierius į Herbertą.

— Ak! — sušuko Herbertas, ir jo akys sužibo.— Aš taip norėčiau jam padėkoti, kad jis pirmiausia išgelbėjo jus, misteri Sairai, o paskui ir mus visus!

— Neblogai sugalvota, sūneli,— atsiliepė Penkrofas,— ir aš su mielu noru tai padaryčiau, taip pat ir visi kiti! Kaip žinote, aš nesu labai smalsus, bet vis dėlto mielai duočiau išlupti dešinąją akį, kad gaučiau pažiūrėti į tą didvyrį. Reikia manyti, kad jis gražus vyras, stiprus toks, aukštas; jo barzda ilga, garbanota, plaukai spindėte spindi; sėdi jis turbūt, parimęs ant debesų ir rankose laiko didelį tokį rutulį.

— Betgi jūs atvaizdavote patį dievą,— nutraukė jūrininką Gedeonas Spiletas.

— Galimas daiktas,— atsakė Penkrofas,— bet ką padarysi, kad jis man kaip tik toks atrodo.

— O kokia jūsų nuomonė, Airtonai?— paklausė inžinierius.

— Matote, misteri Smitai, aš nežinau, ką ir pasakyti. Bet visa, ką jūs nutarsite, bus teisinga ir gera. Jei norite, kad ir aš drauge vykčiau ieškoti, esu pasirengęs keliauti su jumis.

— Ačiū jums, Airtonai,— atsakė Sairas Smitas,— bet aš norėčiau iš jūsų išgirsti tiesų atsakymą. Jūs esate lygiateisis mūsų draugas, jau daugel kartų įrodėte mums savo atsidavimą, todėl, spręsdami tokį svarbų dalyką, mes klausiame jūsų nuomonės, lygiai kaip ir kitų kolonistų nuomonės. Taigi sakykite, ką jūs apie tai galvojate?

— Misteri Smitai, aš manau, kad mes privalome kiek galėdami stengtis surasti paslaptingąjį savo globėją,— atsakė Airtonas.— Gal jį slegia vienatvė. Gal jis kenčia. Gal, mūsų padedamas, jis pradės naują gyvenimą. Jūs pats ką tik sakėte, jog aš turiu būti jam dėkingas. Žinoma, ne kas kitas, o jis buvo nuvykęs į Taboro salą, ten rado nelaimingą, kenčiančią būtybę ir jums pranešė, kad reikia ją išgelbėti. Vadinasi, iš jo malonės aš vėl tapau žmogumi. To aš niekad neužmiršiu.

— Ką gi, nutarta,— pasakė Sairas Smitas.— Pradėsime jo ieškoti, ir kuo greičiau. Ištirsime visą salą, išžiūrėsime kiekvieną užkampį. Apieškosime visas slaptas vie-

How many hours he spent cleaning them!

teles, ir teatleidžia mūsų nežinomasis draugas už tokį nekuklumą, kadangi mes taip darome, norėdami tiktai gero.

Keletą dienų kolonistai atsidėję ruošė pašaro atsargą gyvuliams ir dorojo derlių. Jie nusprendė, kad pirmiau reikia baigti visus neatidėliotinus darbus, o paskui leistis salos tyrinėti. Be to, jau nunoko iš Taboro salos parvežtos daržovės. Reikėjo visus kruopštaus darbo vaisius sugabenti į sandėlius; laimė, kad Granitiniuose rūmuose užteko vietos visoms salos teikiamoms gėrybėms. Kolonistų atsargos labai tvarkingai buvo laikomos tuose saugiuose gamtiniuose sandėliuose, į kuriuos negalėjo įsibrauti nei keturkojai, nei dvikojai priešai. Masyvios granitinės sienos nepraleido drėgmės. Kelios natūralios olos aukštutinėje koridoriaus dalyje kirtikliais arba sprogdinimu buvo praplatintos ir išvalytos; taip Granitiniuose rūmuose atsirado didžiuliai sandėliai, kur buvo laikomi maisto produktai, šaudmenys, įrankiai ir indai — žodžiu, visas kolonistų turtas.

Iš brigo paimtos patrankos buvo tikrai puikūs pabūklai, nulieti iš plieno. Penkrofui primygtinai prašant, jos su gervėmis ir skridiniais buvo įtemptos į Granitinius rūmus; tarp langų kolonistai iškalė šaudomąsias angas, ir netrukus pro jas išlindo ilgi blizgantys patrankų vamzdžiai. Iš tokios aukštumos pabūklai galėjo apšaudyti visą Sąjungos įlanką. Tai buvo lyg miniatiūriškas Gibraltaras, ir bet koks laivas, sustojęs čia prie Linkolno salos, būtų buvęs šiai baterijai labai geras taikinys.

— Misteri Sairai,— pasakė kartą Penkrofas (tai buvo lapkričio 8 dieną),— dabar, kai mūsų baterija galutinai įrengta, vertėtų patikrinti, ar toli patrankos šaudo.

— Jūs manote, kad tai reikalinga?— paklausė inžinierius.

— Ne tik reikalinga, bet ir būtina! Kaipgi kitaip sužinosime, kokį nuotolį lekia šitie malonūs sviediniai, kurių mes, ačiū dievui, nemaža prisivilkome?

— Ką gi, pamėginsime,— sutiko inžinierius.— Tačiau, mano manymu, bandomajam šaudymui geriau naudoti ne paraką,— kam jį tuščiai eikvoti,— bet piroksiliną, kurio turime labai daug.

— O ar atlaikys mūsų patrankos piroksilino sprogimo jėgą?— paklausė žurnalistas, ne mažiau už Penkrofą norėdamas išbandyti, ar toli neša Granitinių rūmų baterija.

— Manau, kad atlaikys. Be to,— pridūrė inžinierius,— mes veiksime atsargiai.

Sairas Smitas ne be reikalo buvo artilerijos žinovas. Jis tuojau pamatė, kad patrankos tikrai puikios. Jos buvo padarytos iš geriausio plieno, užtaisomos pro užpakalinę dalį ir šaudė stambaus kalibro sviediniais, taigi jie turėjo lėkti gana toli. Kaip žinoma, pabūklas šaudo juo toliau, juo ilgesnė sviedinio apibrėžiama trajektorija, o trajektorijos ilgis priklauso nuo sviedinio pradinio greičio.

— O pradinis greitis tiesiogiai priklauso nuo parako kiekio,— paaiškino inžinierius savo draugams.— Vadinasi, gaminant artilerijos pabūklus, svarbiausia yra naudoti geros kokybės metalą, kuris turi būti maksimaliai atsparus, o plienas neabejotinai yra pats tvirčiausias iš visų metalų. Todėl aš manau, kad mūsų patrankos drąsiai atlaikys piroksilino dujų plėtimąsi ir duos labai gerų rezultatų.

— Štai išbandysime savo patrankėles, tuomet viską sužinosime! — pritarė Penkrofas.

Nėra ko nė kalbėti, kad visos keturios patrankos buvo pavyzdingai prižiūrimos. Kai jos buvo ištrauktos iš vandens ir atgabentos į krantą, Penkrofas, negailėdamas jėgų ir laiko, nuolat jas šveisdavo ir tepdavo taukais, poliruodavo, valydavo užraktus, spynas, varžtus. Ir dabar patrankos blizgėjo taip, tarsi būtų karinėje Amerikos fregatoje.

Taigi tą pačią dieną, dalyvaujant visiems kolonistams, ir, žinoma, Topui bei dėdulei Jupui, buvo paeiliui išbandytos visos keturios patrankos. Jas užtaisė piroksilinu, atsižvelgdami į jo sprogimo jėgą, kuri, kaip jau minėta, keturis kartus viršija parako jėgą; sviediniai buvo kūginės formos.

Penkrofas rankoje laikė degtuvo virvutę, pasiruošęs šauti.

Sairui Smitui davus ženklą, sugriaudėjo šūvis. Jūros pusėn paleistas sviedinys perlėkė per salelę ir dingo kaž-

kur tolumoje, todėl tiksliai nustatyti nuotolį nebuvo įmanoma.

Antroji patranka buvo nutaikyta į Radinio kyšulio pakraštį, ir sviedinys, atsitrenkęs į smailų uolos kampą, maždaug per tris mylias nuo Granitinių rūmų, visai jį sutrupino.

Patranką nutaikė ir iššovė Herbertas, tad ar bereikia kalbėti, kaip jis didžiavosi pirmuoju savo šūviu iš pabūklo. Bet gal dar labiau didžiavosi Penkrofas, kad jo įsūnis pasirodė toks taiklus artileristas.

Trečias sviedinys, paleistas į kopų virtinę, nusidriekusią palei Sąjungos įlankos krantą, atsimušė į smėlį per ketvertą mylių nuo Granitinių rūmų, po to rikošetu šoktelėjo aukštyn ir nukrito į jūrą, sukeldamas vandens purslų fontanus.

Ruošdamasis ketvirtam šūviui, Sairas Smitas padidino piroksilino kiekį, norėdamas išbandyti, kiek toliausia gali nulėkti sviedinys. Paskui kolonistai pasitraukė į šalį, jeigu kartais patranka plyštų, ir degtuvą padegė su ilga virvute.

Padrioksėjo kurtinamas trenksmas, bet patranka atlaikė. Kolonistai puolė prie lango ir pamatė, kaip sviedinys numušė uolos viršūnę Žandikaulio kyšulyje, maždaug už penkių mylių nuo Granitinių rūmų, ir dingo Ryklio įlankos vandenyse.

— Na, misteri Sairai, ką pasakysite apie mūsų bateriją?— paklausė Penkrofas, kuris iš džiaugsmo taip laidė gerklę, jog beveik nustelbdavo šūvių trenksmą.— Dabar prie Granitinių rūmų gali sulėkti nors ir visi Ramiojo vandenyno piratai,— labai prašom! Tegu dabar pabando iškelti koją į krantą be mūsų leidimo!

— Patikėkite manim, Penkrofai,— atsakė inžinierius,— geriau apsieiti be tokių bandymų.

— Beje,— šūktelėjo jūrininkas,— o ką mes darysime su tais šešiais galvažudžiais, slankiojančiais po salą? Ar taip ir leisime jiems valkiotis po mūsų miškus, pievas ir laukus? Juk tie piratai — tikri jaguarai, su jais ir reikia elgtis kaip su jaguarais. Kaip jūs manote, Airtonai?— kreipėsi Penkrofas į savo bičiulį.

Airtonas ne tuoj atsakė, ir Sairas Smitas apgailestavo, kad jūrininkas nepagalvojęs to paklausė. Jis jaudindamasis laukė, ką Airtonas atsakys.

— Aš pats buvau toks jaguaras, misteri Penkrofai,— sumišęs prabilo Airtonas,— ir neturiu teisės reikšti savo nuomonės.

Ir jis lėtai išėjo iš kambario.

Penkrofas viską suprato.

— Koks aš avigalvis, koks žioplys! — sušuko jis.— Vargšas Airtonas! Bet juk aš norėjau tik sužinoti jo nuomonę, jis turi teisę ją pareikšti, kaip ir kiekvienas iš mūsų.

— Tikra tiesa,— patvirtino Gedeonas Spiletas,— tačiau Airtono santūrumas teikia jam garbę, ir mes turime gerbti tą jausmą, su kuriuo jis prisimena savo praeitį.

— Teisingai, misteri Spiletai,— atsiliepė jūrininkas,— daugiau aš tokios žioplystės nepadarysiu! Geriau sau liežuvį nukąsiu, negu užgausiu Airtoną! Bet dar pakalbėkime apie piratus. Mano manymu, jie neverti mūsų gailestingumo, ir reikia kuo greičiau juos išnaikinti.

— Jūs iš tikrųjų taip galvojate, Penkrofai?— paklausė inžinierius.

— Taip, tokia mano nuomonė.

— O ar ne geriau pirma palaukti, prieš griebiantis tokių žiaurių priemonių? Gal jie mums nebedarys nieko pikto.

— Jūsų manymu, dar neužtenka to, ką jie padarė?— klausimu atsakė Penkrofas, kuriam toks svyravimas buvo nesuprantamas.

— Bet juk jie gali pasitaisyti,— prieštaravo Sairas Smitas,— kas žino, gal net pradės atgailauti...

— Ar tai jie atgailaus?— šūktelėjo jūrininkas, gūžčiodamas pečiais.

— Penkrofai, atsimink Airtoną! — tarė Herbertas, imdamas jūrininką už rankos.— Juk jis tapo doru žmogumi.

Penkrofas iš eilės peržvelgė savo draugus. Niekad jis nebūtų pagalvojęs, kad jo pasiūlymas bus taip priimtas. Būdamas tiesus ir atšiaurus žmogus, jis nė manyti nemanė, kad kam nors ateis į galvą terliotis su išsikėlusiais į jų salą piratais, vesti derybas su Bobo Harvėjaus bend-

rininkais, su „Greituolio" plėšikais; jis iš tiesų juos laikė laukiniais žvėrimis, kuriuos reikia naikinti kaip giobuonis, visai nesvyruojant ir ramia sąžine.

— Še tau! — sušuko jis.— Visi prieš mane! Jūs norite būti kilnūs tiems valkatoms! Ką gi, tebūnie taip! Tik žiūrėkite, kad paskui nereikėtų gailėtis.

— Mums negresia joks pavojus,— tarė Herbertas,— juk mes būsime atsargūs.

— Kaip čia pasakius,— atsiliepė žurnalistas, kuris iki šiol atkakliai tylėjo.— Juk jų šešetas, ir jie gerai ginkluoti. Jei plėšikai pasklis po salą arba pasislėps kur nors nuošaliame kampelyje, tai gali mus vieną po kito iššaudyti ir užvaldyti koloniją.

— O kodėl iki šiol jie to nepadarė?— paklausė Herbertas.— Žinoma, todėl, kad jie neturi tokio tikslo. Be to, mūsų irgi šešetas.

— Gerai, gerai! — suniurzgė Penkrofas, kurio negalėjo įtikinti jokie draugų išvedžiojimai.— Tegu tie nekalti avinėliai daro, kas jiems patinka, daugiau apie juos nekalbėsime.

— Žinai, Penkrofai,— įsikišo Nabas,— tu visai ne toks žiaurus, koks dediesi! Jei kuris nors tų nelaimingųjų staiga pasirodytų tau per šūvio atstumą, tu tikrai nešautum...

— Šaučiau negalvodamas, Nabai, kaip į pasiutusį šunį,— šaltai atkirto Penkrofas.

— Paklausykite, Penkrofai,— tarė inžinierius,— jūs ne kartą sutikote su mano nuomone. Ar sutinkate ir šį kartą pasikliauti manimi?

— Gerai, aš ir dabar jūsų klausysiu, misteri Smitai,— atsakė Penkrofas, nors draugai ir neįstengė jo perkalbėti.

— Puiku, tuomet lauksime ir juos pulsime tik tokiu atveju, jeigu jie pirmieji mus užpuls.

Inžinieriaus pasiūlymas buvo priimtas, nors Penkrofas tokiai taktikai nepritarė, būdamas tos nuomonės, kad tai gerai nesibaigs. Kolonistai nutarė kol kas jų laukti, nieko nedaryti, bet būti atsargiems. Juk Linkolno sala gana didelė, žemė čia derlinga. Jeigu atėjūnų sielose dar yra padoraus jausmo, gal jie galų gale pasitaisys. Atsi-

dūrus tokiose sąlygose, jiems patiems naudinga grįžti į dorą gyvenimą. Šiaip ar taip, bent jau iš žmoniškumo reikia palaukti. Tiesa, dabar kolonistai nebegalės taip ramiai, kaip anksčiau, vaikščioti po visą salą. Iki šiol jie turėjo saugotis tik plėšriųjų žvėrių, o dabar kažkur aplinkui slankioja šešetas nusikaltėlių, galbūt dar žiauresnių už grobuonis. Tai nemažas pavojus, ir ne tokie narsūs žmonės, kaip mūsų kolonistai, tikriausiai ilgam būtų praradę dvasinę ramybę.

Tiktai kas iš to! Ginčydamiesi su Penkrofu, kolonistai atrodė teisūs. Bet ar jie iš tikrųjų buvo teisūs — parodys ateitis.

Šeštas skyrius

Ekspedicijos projektas.— Airtonas aptvare.— Kelionė į Baliono uostą.— Ką Penkrofas pastebėjo „Bonadventūre".— Į aptvarą pasiųsta telegrama.— Airtonas neatsako.— Keliaujam rytoj.— Kodėl neveikia telegrafas.— Šūvis.

Tuo tarpu kolonistai ruošėsi kruopščiai ištirti salą, teisingai galvodami, kad tai yra svarbiausias jų uždavinys, nes dabar ši ekspedicija turėjo dvejopą tikslą: pirmiausia, jie norėjo surasti paslaptingąjį globėją, neabejotinai gyvenantį saloje, ir kartu sužinoti, kas nutiko piratams, kur jie slepiasi, ką veikia ir koks pavojus gresia iš jų pusės.

Sairas Smitas mielai būtų tuojau pat iškeliavęs, bet kelionė turėjo užtrukti keletą dienų, todėl reikėjo imti vežimėlį — sukrauti į jį būtinus stovyklos reikmenis ir kitokius daiktus. O vienas onagras, lyg tyčia, susižeidė koją ir negalėjo būti kinkomas; kolonistai turėjo jam duoti kelias dienas poilsio, todėl nutarė kelionę atidėti dešimčiai dienų, iki lapkričio 20-osios. Tose geografinėse platumose lapkritis atitinka gegužės mėnesį Šiaurės pusrutulyje. Buvo pats pavasario gražumas. Saulė artėjo į Ožio atogrąžą, kai esti ilgiausios dienos metuose. Žodžiu, laikas ekspedicijai buvo labai patogus. Jeigu net jos tikslas ir nebus pasiektas, tai kiek kolonistai aptiks naujų

gamtos turtų: juk Sairas Smitas buvo numatęs ištirti tankius Tolimųjų Vakarų miškus iki pat Gyvatės pusiasalio galo.

Per tas dešimt dienų, likusių iki ekspedicijos, kolonistai nutarė baigti paskutinius darbus ant Plataus Akiračio plynaukštės.

Tačiau Airtonui reikėjo vykti į aptvarą naminių gyvulių pažiūrėti. Buvo susitarta, kad jis ten išbus dvi dienas, o paskui, padavęs gyvuliams daugiau pašaro, grįš į Granitinius rūmus.

Airtonui jau susiruošus važiuoti, Sairas Smitas paklausė, ar jis nenorįs, kad drauge vyktų dar kas nors iš kolonistų, kadangi dabar kelionė pavojinga.

Airtonas atsakė, kad toks atsargumas visiškai nereikalingas,— su darbu jis ir vienas puikiausiai susidorosiąs, o su piratais susitikti nebijąs. Jei pačiame aptvare ar netoliese kas nors atsitiksią, jis telegrafu tuojau pranešiąs į Granitinius rūmus.

Taigi lapkričio 9 dieną, anksti rytą, Airtonas pasikinkė į vežimėlį onagrą ir išvažiavo, o po dviejų valandų telegrafas pranešė, kad aptvare viskas gerai.

Per sekančias dvi dienas Sairas Smitas įvykdė seniai sumanytą savo projektą — visiškai apsaugoti Granitinius rūmus nuo netikėto priešų įsibrovimo. Tam tikslui reikėjo visai paslėpti viršutinę senojo vandens nuotėkio angą pietiniame Granto ežero gale; tiesą sakant, ji buvo jau užmūryta akmenimis ir užmaskuota krūmais bei žolėmis. Užbaigti pradėtą darbą nebuvo sunku, beliko tik pora ar trejetu pėdų pakelti ežero lygį, kad vanduo visai apsemtų užmūrytą angą.

Norint tai padaryti, reikėjo užtvenkti ežerą tose vietose, kur iš jo tekėjo Glicerininis upelis ir kur buvo paleistas krioklys. Kolonistai karštai ėmėsi darbo, ir netrukus iškilo dvi užtvankos, ne daugiau kaip septynių ar aštuonių pėdų pločio ir trijų pėdų aukščio; jos buvo pastatytos iš uolų nuolaužų, sutvirtintų cementu.

Baigus darbą, kai vanduo ežere pakilo, niekam nė į galvą nebegalėjo ateiti, kad seniau čia, ežero gale, buvo požeminis nuotėkis, kur nubėgdavo vandens perteklius.

Nėra reikalo kalbėti, kad tuneliu tekantis upeliukas, kuris teikė Granitiniams rūmams vandenį ir sukdavo keltuvo ratą, liko nepaliestas. Dabar, kai keltuvas būdavo pakeltas, kolonistai savo jaukiame, tvirtame būste galėdavo netikėto užpuolimo nebijoti.

Greitai pastatę užtvankas, Penkrofas, Gedeonas Spiletas ir Herbertas nutarė apsilankyti Baliono uoste, nes iki ekspedicijos dar buvo nemaža laiko. Jūrininkas ypač nekantravo, norėdamas sužinoti, ar buvo piratai prie mažojo užutekio, kur, išmetęs inkarą, stovėjo „Bonadventūras".

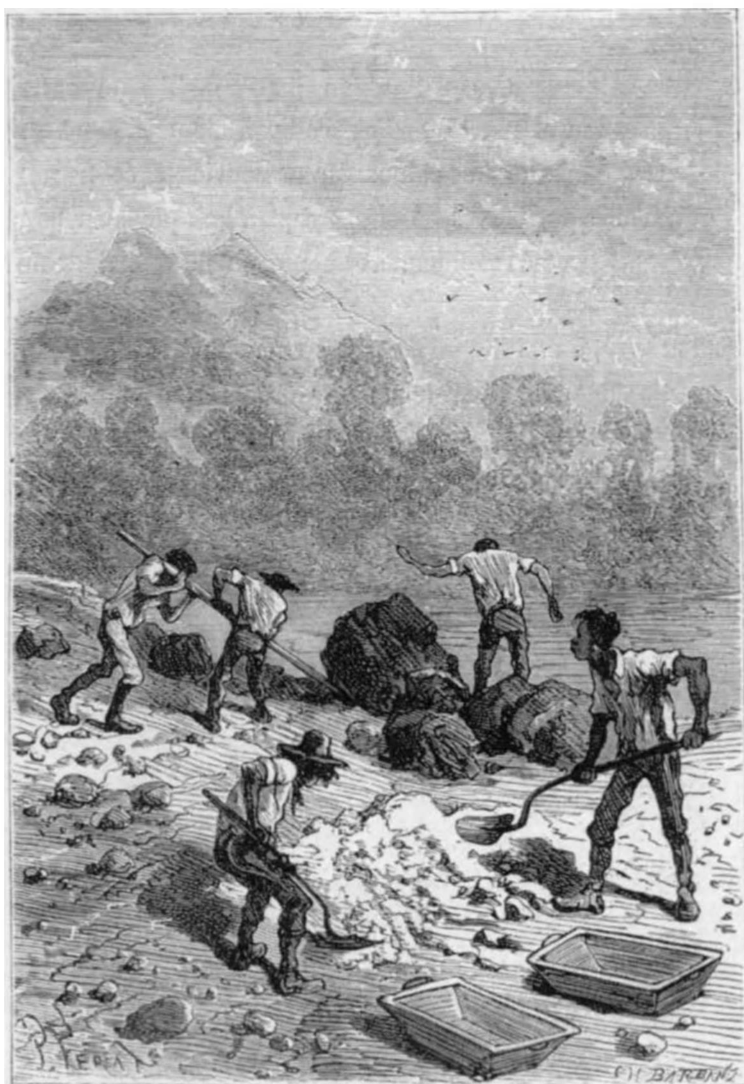
— Juk tie džentelmenai,— kalbėjo jis,— išlipo į krantą kaip tik pietinėje Sąjungos įlankos pusėje, ir jeigu jie žygiavo toliau pajūriu, bijau, ar nebus aptikę mūsų uosto, o tuomet už „Bonadventūrą" aš neduočiau nė sudilusio skatiko.

Penkrofas būgštavo ne be pagrindo, todėl niekas jam neprieštaravo, kad verta apžiūrėti Baliono uostą.

Jūrininkas ir jo draugai iškeliavo lapkričio 10 dieną po pietų, pasiėmę su savimi šautuvus. Penkrofas į abu savo šautuvo vamzdžius su didžiausiu abejingumu įdėjo po du šovinius ir po to reikšmingai linktelėjo galva; tas linktelėjimas nežadėjo nieko gero tam, kas išdrįs prie šaulio per daug prisiartinti,— anot jo paties, nesvarbu, ar tai būtų žvėris, ar žmogus. Gedeonas Spiletas ir Herbertas taip pat pasiėmė šautuvus, ir apie trečią valandą dienos visi trys išvyko iš Granitinių rūmų.

Nabas keleivius palydėjo iki Gailestingumo upės vingio ir, jiems perėjus į kitą krantą, pakėlė tiltą. Buvo sutarta, kad grįžę jie paleis šūvį iš šautuvo, o Nabas, išgirdęs signalą, nuleis tiltą ir vėl sujungs abu krantus.

Nedidelis būrelis nužygiavo tiesiog uosto link, į pietinį salos pakraštį. Iki užutekio buvo ne daugiau kaip pusketvirtos mylios, bet Gedeonas Spiletas ir jo draugai keliavo ištisas dvi valandas. Jie rūpestingai apieškojo visą pakelę tiek iš miško pusės, tiek iš Ančių pelkės pusės, tačiau bėglių neužtiko nė pėdsako; tikriausiai nežinodami, kiek yra kolonistų ir kaip jie ginkluoti, piratai nutarė būsiant geriau slėptis kur nors nuošalioje ir neprieinamoje salos dalyje.

The colonists set to work . . .

Kai keleiviai pasiekė Baliono uostą, Penkrofas negalėjo susilaikyti iš džiaugsmo nesušukęs — jų laivas su nuleistu inkaru ramiai stovėjo siaurame užutekyje. Tiesa, pati gamta pasirūpino paslėpti tą užutekį nuo žmonių akių: tarp susigrūdusių aukštų uolų jo nebuvo matyti nei iš jūros, nei iš sausumos, ir tik atsitiktinai čia pakliuvęs arba ant pakrantės uolų užlipęs žmogus galėjo pastebėti šį natūralų uostą.

— Na, vadinasi, tie niekšai čia dar nebuvo,— tarė Penkrofas, lengviau atsidusęs.— Pagaliau juk šliužams labiau patinka aukšta žolė, o ne kalnai, todėl mes juos tikriausiai sutiksime Tolimųjų Vakarų miškuose.

— Ir ačiū dievui,— šūktelėjo Herbertas,— šiaip jie būtų suradę mūsų laivą ir juo išplaukę. Kaip tuomet nukeliautume į Taboro salą?

— Iš tikrųjų,— pritarė žurnalistas,— mums reikia ten nugabenti raštelį, o jame nurodyti Linkolno salos koordinates ir naująją vietą, kur dabar gyvena Airtonas, jei kartais škotų jachta atplauktų jo paimti.

— Laimė, kad mūsų laivas tebėra vietoje, misteri Spiletai! — atsakė jūrininkas.— Tiek jo ekipažas, tiek jis pats gali leistis kelionėn, kai tik bus duotas įsakymas!

— Aš manau, Penkrofai, kad, baigę tyrinėti salą, mes taip ir padarysime. Beje, jei surastume paslaptingą nepažįstamąjį, gal jis daug ką mums papasakotų apie Linkolno ir Taboro salas. Neužmirškite, kad ne kas kitas, o jis parašė raštelį, todėl tikriausiai žino, kada turi grįžti jachta.

— Po perkūnais! — sušuko Penkrofas.— O kas gi jis toks? Tik pamanykit, jis mus pažįsta, o mes jo ne! Jeigu tai šiaip koks žmogus iš sudužusio laivo, kodėl gi jis tada slepiasi? Juk mes, rodos, dori žmonės, o draugauti su dorais žmonėmis niekam ne gėda! Ar jis savo noru čia atvyko? Ar gali palikti salą, kada jam patinka? Ir kas žino, ar jis dar čia? Gal jo saloje nebėra?

Taip kalbėdamiesi apie paslaptingąjį globėją, Penkrofas, Herbertas ir Gedeonas Spiletas sulipo į laivą ir apėjo aplink denį. Staiga jūrininkas, metęs žvilgsnį į bitengą, prie kurio buvo pritvirtintas inkaro lynas, sušuko:

— Kad jį kur! Tai bent gražiausia!

— Kas atsitiko, Penkrofai?— paklausė žurnalistas.

— Ogi tas, kad šitą mazgą ne aš užmezgiau!

Ir Penkrofas parodė virvę, kuria prie bitengo buvo pririštas inkaro lynas, kad jis neišsivyniotų.

— Kaip ne jūs?— savo ruožtu sušuko Gedeonas Spiletas.

— Nagi taip, ne aš, prisiekiu savo galva! Pažiūrėkite — čia plokščiasis mazgas, o aš paprastai mezgu dvigubą jūrų mazgą.

— Gal jūs apsirikote, Penkrofai?

— Negalėjau apsirikti,— atsakė jūrininkas.— Čia pati ranka viską daro, taip sakant, žmogui visai negalvojant, o argi ranka gali apsirikti?

— Vadinasi, piratai laive buvo?— paklausė Herbertas.

— To aš nežinau,— atsakė Penkrofas,— žinau tiktai, jog kažkas buvo pakėlęs inkarą, o paskui vėl nuleido. Nagi žiūrėkite, štai dar vienas įrodymas! Inkarą nuleido, o lynas, kaip matote, neapvyniotas iki kliuzo. Sakau jums, kažkas naudojosi mūsų laivu.

— Bet jeigu čia būtų buvę piratai, jie laivą būtų apiplėšę arba juo pabėgę. . .

— Pabėgę?— pakartojo jūrininkas.— O kur, gal į Taboro salą? Argi manote, kad jie būtų išdrįsę tokiu mažu laivuku leistis į atvirą jūrą?

— Be to, tai reikštų, kad Taboro sala jiems yra žinoma,— pridūrė žurnalistas.

— Šiaip ar taip,— užbaigė jūrininkas,— bet kažkas mūsų laivu buvo išplaukęs, tai lygiai taip tikra, kaip ir tai, jog aš esu Bonadventūras Penkrofas iš Vainjardo.

Šiuos žodžius jūrininkas pasakė taip tvirtai, jog nei Gedeonas Spiletas, nei Herbertas nesiryžo su juo ginčytis. Matyt, kažkas iš tikrųjų buvo laive, kuris stovėjo Baliono uoste nuo pat tos dienos, kai Penkrofas jį čia atvedė. Jūrininkas neabejojo, kad inkaras buvo pakeltas, o paskui vėl nuleistas. Bet kam kilnoti inkarą, jeigu nemanoma plaukti į jūrą?

— O kodėl nematėme „Bonadventūro", kai jis plaukė palei salą?— dar paklausė žurnalistas, nenorėdamas Penkrofui nusileisti, kol neišnaudojo visų galimų prieštaravimų.

— Ė, misteri Spiletai,— atšovė jūrininkas,— reikia tik palankaus vėjo ir tamsios nakties, tuomet po poros valandų iš jokios salos jo neįžiūrėsi!

— Sakykim, kad taip,— sutiko Gedeonas Spiletas,— bet aš norėčiau žinoti, kam katorgininkai plaukiojo mūsų laivu ir kodėl po kelionės jį vėl atvedė į užutekį?

— Et, misteri Spiletai,— atsakė jūrininkas,— telieka ir tai paslaptis... Ačiū dievui, paslapčių saloje kiek tik nori, tad be reikalo nekvaršinkim sau galvos. Svarbu, kad mūsų „Bonadventūras" tebėra kur buvęs. Bet jeigu piratai dar kartą jį paims, tuomet viskas žuvę, bijau, kad mes jo neberegėsime!

— Jei taip, Penkrofai,— pasiūlė Herbertas,— gal geriau „Bonadventūrą" nuplukdyti prie Granitinių rūmų?

— Ir taip, ir ne,— atsakė Penkrofas,— teisingiau vis dėlto ne. Gailestingumo upės žiotys — netinkama vieta laivams stovėti, be to, ir jūra ten nerami.

— Na, o jeigu jį atitemptume per smėlį iki pat Galerijų?..

— Tai gal būtų ir neblogai,— sutiko Penkrofas,— bet juk mes turime ilgam laikui palikti Granitinius rūmus, ir ekspedicijos metu „Bonadventūras", man rodos, čia bus saugesnis. Tegu sau stovi Baliono uoste, kol išnaikinsime tuos prakeiktus plėšikus.

— Ir aš esu tokios pat nuomonės,— pritarė žurnalistas.— Čia laivas bent ne taip nukentės nuo audrų, kaip Gailestingumo upės žiotyse.

— O jeigu piratai dar kartą čia užsuks?— paklausė Herbertas.

— Ką gi padarysi, vaikuti,— atsiliepė Penkrofas.— Įsivaizduok, kad plėšikai čia ateis ir neberas laivo,— jie kaipmat susiieškos jį prie Granitinių rūmų, o mums išvykus salos tyrinėti, niekieno nekliudomi jį pasigrobs. Aš sutinku su misteriu Spiletu — geriau palikti „Bonadventūrą" vietoje. O kai grįšime iš ekspedicijos ir pagaliau atsikratysime tų galvažudžių, tada kas kita, mes tuojau pat parsivarysime laivą prie Granitinių rūmų. Taip bus išmintingiausia, ir tegu jis sau ten stovi, kol vėl kas nors įsibraus į salą, jeigu tiktai dar atsiras norinčių mums ramybę drumsti.

— Nutarta! — šūktelėjo žurnalistas.— Dabar keliaujam atgal!

Sugrįžę į Granitinius rūmus, keleiviai papasakojo inžinieriui, kas atsitiko, ir jis visiškai jiems pritarė, kad dabar laivą reikia palikti užutekyje, o paskiau bus galima atvesti prie Granitinių rūmų. Jis Penkrofui net pažadėjo nuodugniai ištirti dalį sąsiaurio tarp Išsigelbėjimo salelės bei salos kranto ir pažiūrėti, ar negalima ten pastatyti užtvankų ir įrengti dirbtinio uosto. Jeigu tai pavyks, „Bonadventūras" visada bus po ranka, kolonistų akivaizdoje, o prireikus galės būti net prirakintas.

Tą patį vakarą draugai pasiuntė Airtonui telegramą, prašydami atvesti iš aptvaro dvi ožkas, nes Nabas norėjo jas pripratinti ganytis plynaukštės pievose. Bet, keistas dalykas, Airtonas nepranešė, kad telegramą gavo, nors šiaip visada tai padarydavo. Inžinierius nustebo. Tiesa, tuo momentu Airtono galėjo nebūti aptvare,— matyt, jis jau išvykęs į Granitinius rūmus. Praėjo dvi dienos, kai Airtonas išvažiavo, o buvo sutarta, kad jis grįš lapkričio 10 dienos vakarą arba vėliausiai 11 dienos rytą.

Kolonistai tikėjosi, kad Airtonas tučtuojau pasirodys ant Plataus Akiračio plynaukštės. Nabas su Herbertu laukė prie tilto, pasiruošę jį nuleisti, kai tik pamatys grįžtant savo draugą.

Buvo jau apie dešimta valanda vakaro, bet Airtonas vis dar nesirodė. Tuomet draugai nutarė pasiųsti antrą telegramą ir pareikalauti skubaus atsakymo.

Tačiau skambutis Granitiniuose rūmuose tylėjo.

Kolonistai neramiai žvilgčiojo vienas į kitą. Kas gi atsitiko? Vadinasi, Airtonas išvykęs iš aptvaro, o jeigu ten tebėra, tai, matyt, dėl ko nors negali jiems atsakyti? Gal reikia, nepaisant nakties tamsos, skubėti į aptvarą draugo gelbėti?

Nuomonės čia skyrėsi: vieni reikalavo tučtuojau vykti, kiti sakė, kad geriau palaukti ryto.

— O gal sugedo telegrafo aparatas?— paklausė Herbertas.

— Galimas daiktas,— pritarė žurnalistas.

— Palauksime iki rytojaus,— pasiūlė Sairas Smitas.— Gal Airtonas negavo mūsų telegramos arba mes negavome jo telegramos.

Buvo nutarta laukti iki ryto, bet kolonistai vis labiau nerimavo.

Lapkričio 11 dieną, vos sušvitus pirmiesiems saulės spinduliams, Sairas Smitas vėl ėmė telegrafuoti, bet ir vėl negavo atsakymo.

Jis dar kartą pabandė — ir vėl tyla.

— Greičiau į aptvarą! — sušuko jis.

— Ir pasiimkim šautuvus! — pridūrė Penkrofas.

Nenorėdami likimo valiai palikti savo būsto, kolonistai pavedė Nabui saugoti Granitinius rūmus. Jis turėjo palydėti savo draugus iki Glicerininio upelio, pakelti tiltą ir, pasislėpęs už medžio, laukti, kol sugrįš jie arba Airtonas.

O jei kartais pasirodytų piratai ir bandytų įsibrauti į Plataus Akiračio plynaukštę, Nabas šūviais pasistengs juos sulaikyti, o blogiausiu atveju užsidarys Granitiniuose rūmuose ir pakels keltuvą,— toje neįveikiamoje tvirtovėje jis galės nieko nebijoti.

Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas, Herbertas ir Penkrofas nutarė eiti tiesiog į aptvarą, o jeigu ten neras Airtono, tuomet apieškoti visus aplinkinius miškus.

Šeštą valandą ryto inžinierius su trimis savo draugais perėjo per Glicerininį upelį, o Nabas pasislėpė kairiajame jo krante už kalnelio, ant kurio augo keletas aukštų dracenų.

Nusileidę nuo Plataus Akiračio plynaukštės, kolonistai nužygiavo tiesiai aptvaro link. Šautuvus jie laikė parengtus, kad galėtų tuoj pat šauti, vos tik išgirs kokį įtartiną šlamesį. Jų ginkluotė buvo du karabinai ir du šautuvai, užtaisyti kulkomis.

Abipus kelio lyg siena niūksojo tankūs krūmai, kuriuose lengvai galėjo slapstytis plėšikai, irgi ginkluoti šautuvais, todėl su jais susidurti buvo labai pavojinga.

Kolonistai žygiavo sparčiai, netardami vienas kitam nė žodžio. Priešaky bėgo Topas, čia dumdamas tiesiai keliu, čia nerdamas gilyn į mišką; jis ramiai uostinėjo žemę nė neviauktelėdamas. O kolonistai žinojo, kad iš-

tikimasis šuo turi puikią uoslę ir iš tolo pajus pavojų,— jei artinsis koks priešas, jis tuojau pradės skardžiai loti.

Išilgai kelio, kuriuo žingsniavo kolonistai, buvo nutiestas telegrafo laidas, jungiantis aptvarą su Granitiniais rūmais. Jie nuėjo jau porą mylių, bet niekur neaptiko, kad būtų kas sugadinta. Stulpai stovėjo savo vietose, laidas buvo gerai įtemptas. Tačiau po kurio laiko inžinierius pastebėjo, kad laidas truputį nukabęs, o kai jie prisiartino prie stulpo, pažymėto septyniasdešimt ketvirtu numeriu, priekyje ėjęs Herbertas staiga sustojo ir šūktelėjo:

— Laidas nutrauktas!

Draugai paspartino žingsnį ir po minutės priėjo prie Herberto.

Skersai kelio riogsojo išverstas stulpas. Taip kolonistai surado tą vietą, kur buvo nutrauktas laidas, ir suprato, kodėl telegramos iš Granitinių rūmų nenuėjo į aptvarą, o iš aptvaro — į Granitinius rūmus.

— Ne, šitas stulpas ne vėjo išverstas,— pasakė Penkrofas.

— Teisingai,— patvirtino Gedeonas Spiletas.— Matote, žemė aplinkui išrausta, o ir pats stulpas, be abejo, žmogaus išverstas.

— Be to, laidas nutrauktas,— tarė Herbertas.

Iš tikrųjų, ant žemės tysojo du vielos galai. Buvo aišku, kad laidą kažkas nutraukė tyčia.

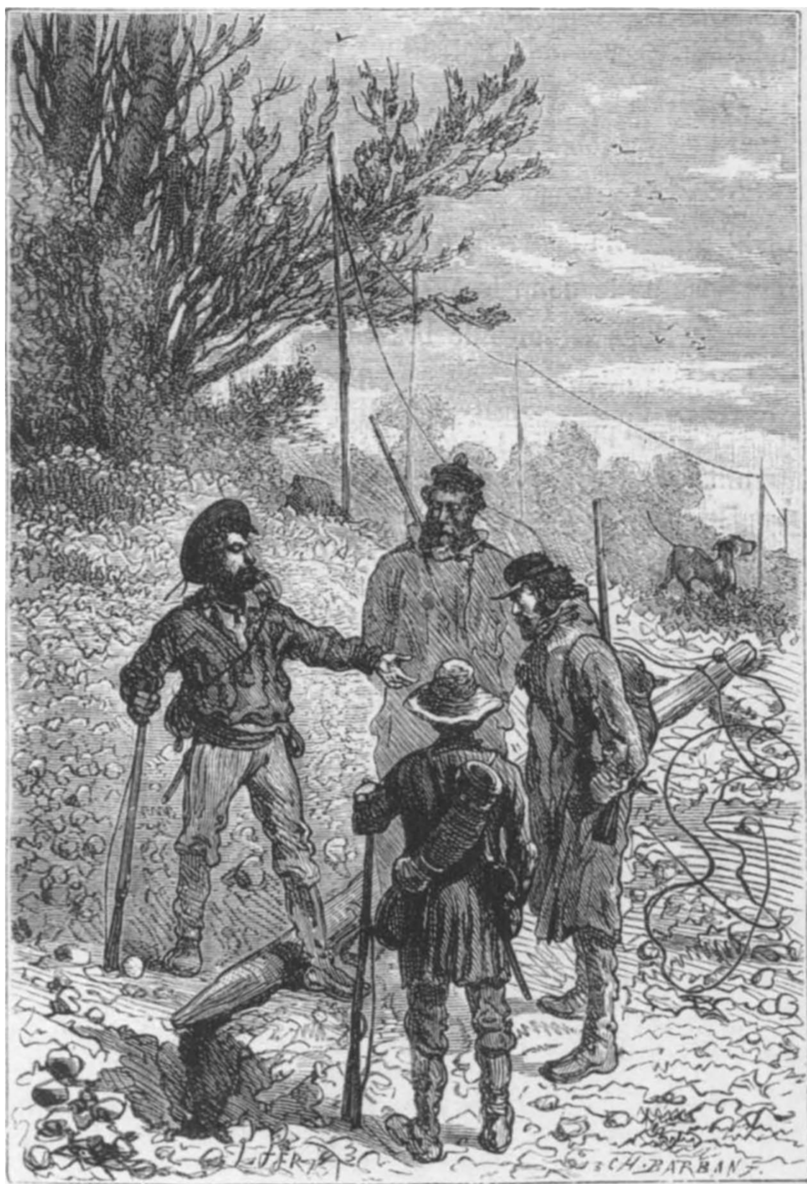
— Ar neseniai jis nutrauktas?— paklausė Sairas Smitas.

— Taip,— patvirtino Herbertas,— matyt, visai neseniai.

— Einam į aptvarą! Greičiau į aptvarą! — sušuko jūrininkas.

Kolonistai buvo nuėję pusę kelio. Iki aptvaro jiems dar liko pustrečios mylios, ir jie tylėdami sparčiai leidosi žygiuoti toliau.

Aptvare turbūt iš tiesų atsitiko kas nors rimta. Žinoma, Airtonas gal ir pasiuntė į Granitinius rūmus telegramą, bet ji vis tiek negalėjo ateiti, taigi kolonistai ne dėl telegramos nerimavo, o dėl to, kad Airtonas buvo žadėjęs grįžti jau vakar vakare, o tuo tarpu iki šiol

"It wasn't the wind."

dar negrįžo. Tai buvo iš tikrųjų kažkokia mįslė. Pagaliau juk ne atsitiktinai nutrūko laidas, jungiantis Granitinius rūmus su aptvaru. O kam kitam, jei ne pabėgusiems katorgininkams, prireikė nutraukti telegrafo ryšį?

Apimti baisaus nerimo, kolonistai dabar bėgte bėgo. Jie visa širdimi buvo prisirišę prie savo naujojo draugo. Argi jiems lemta jį rasti nužudytą tų plėšikų, kurių vadas jis pats kadaise buvo?

Netrukus jie pasiekė tą vietą, kur kelias ėjo palei nedidelį upeliuką, Raudonojo upelio intaką, drėkinantį aptvaro pievas. Čia jie sulėtino žingsnį, norėdami atsikvėpti, kad prireikus galėtų žvalūs stoti į mūšį. Šautuvų gaidukai buvo atlaužti. Kiekvienas sekė tam tikrą miško ruožą. Topas negarsiai urzgė, o tai irgi nelėmė nieko gero.

Pagaliau pro medžius pasirodė tvora. Iš pirmo žvilgsnio ten nesimatė nieko įtartino. Vartai kaip paprastai buvo uždaryti. Aptvare viešpatavo visiška tyla: nebuvo girdėti nei įprasto muflonų bliovimo, nei griežtų Airtono šūksmų.

— Einam į vidų! — tarė Sairas Smitas.

Inžinierius priėjo prie tvoros, o jo draugai budriai laukė už dvidešimties žingsnių, pasiruošę tučtuojau šauti.

Sairas Smitas pakėlė vidinę velkę ir norėjo atidaryti vieną vartų sąvarą, bet staiga Topas ėmė įnirtingai loti. Iš už tvoros trenkė šūvis, ir tuojau pasigirdo gailus riksmas.

Kulkos pakirstas Herbertas nugriuvo žemėn!

Septintas skyrius

Žurnalistas ir Penkrofas aptvare.— Herbertas įnešamas į namelį.— Jūrininkas nusiminęs.— Inžinierius ir žurnalistas tariasi.— Gydymas.— Pagaliau atsiranda viltis.— Kaip įspėti Nabą?— Patikimas pasiuntinys.— Nabo atsakymas.

Išgirdęs Herberto riksmą, Penkrofas numetė šautuvą ir puolė prie jaunuolio.

— Nušovė! — suriko jis.— Sūnelį mano nušovė! Nušovė! Nušovė!

Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas irgi pribėgo prie Herberto. Žurnalistas, priglaudęs ausį prie jaunuolio krūtinės, ėmė klausytis, ar plaka širdis.

— Gyvas! — sušuko jis.— Reikia jį nunešti...

— Į Granitinius rūmus? Bet tai neįmanoma,— atsiliepė inžinierius.

— Tuomet į aptvarą! — šūktelėjo Penkrofas.

— Palaukit truputį,— atsakė Sairas Smitas.

Ir jis nubėgo į kairę, norėdamas apsukti aplink tvorą. Čia jis susidūrė akis į akį su piratu, tas paspaudė gaiduką, ir kulka peršovė inžinieriui kepurę. Bet antrą kartą iššauti plėšikas nebespėjo ir nugriuvo žemėn, tiesiai į širdį pervertas durklu, nes Sairas Smitas šaltuoju ginklu mokėjo naudotis dar geriau negu šaunamuoju.

Tuo tarpu Gedeonas Spiletas ir jūrininkas rankomis prisitraukė iki tvoros viršaus, peršoko per ją, numetė į šalį rąstgalius, kuriais iš vidaus buvo užremti vartai, ir įsiveržė į namelį, bet čia nieko nerado. Greit nelaimingasis Herbertas jau gulėjo Airtono patale.

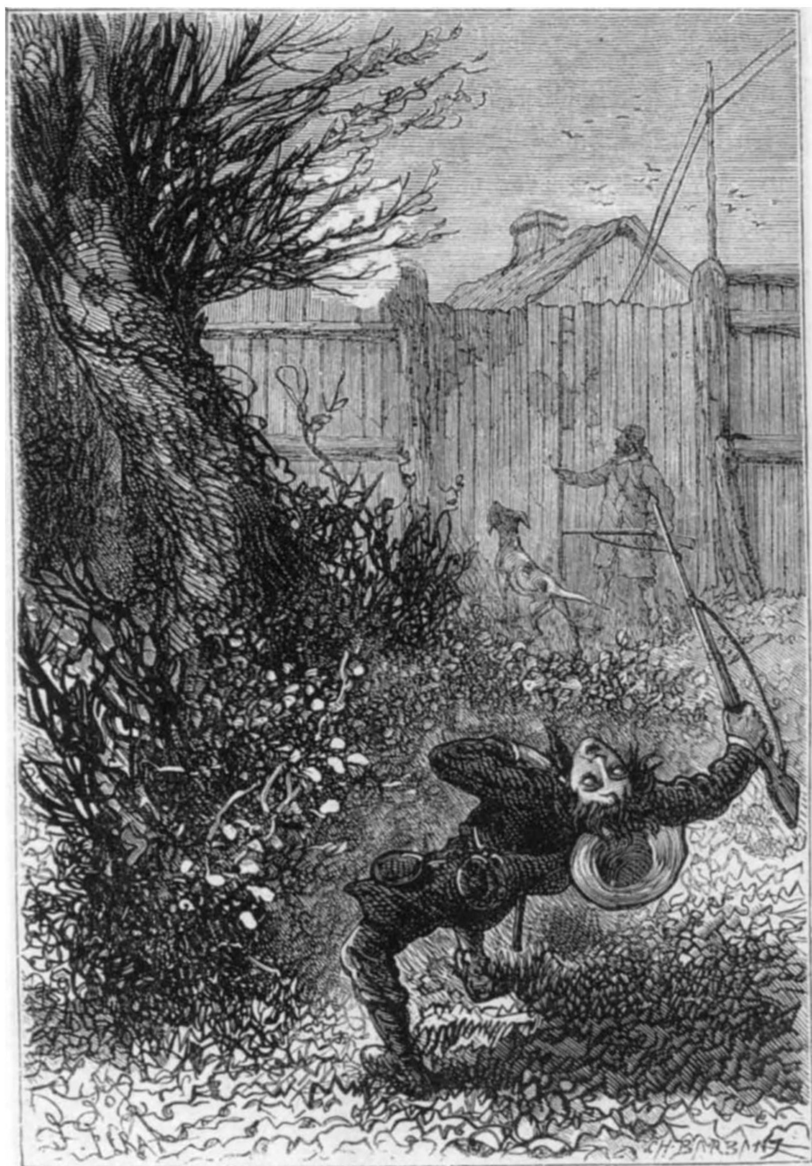
Po keleto akimirkų atskubėjo ir Sairas Smitas.

Jūrininkas, matydamas be dvasios gulintį Herbertą, neapsakomai nusiminė. Jis verkė, raudojo, norėjo sudaužyti į sieną sau galvą. Nei inžinierius, nei žurnalistas negalėjo jo nuraminti. Be to, ir jie patys neįstengė kalbėti, nes iš susijaudinimo jiems užėmė kvapą.

Tačiau jie darė visa, ką tik išmanė, stengdamiesi išplėšti iš mirties nagų Herbertą, kurio minutės, rodės, buvo suskaitytos. Gedeonas Spiletas, savo gyvenime patyręs daug visokiausių nuotykių, buvo šiek tiek susipažinęs ir su medicina. Jis nusimanė apie viską po truputį, ir jam ne kartą buvo tekę gydyti žmones, sužeistus šaunamuoju arba šaltuoju ginklu. Sairo Smito padedamas, jis apžiūrėjo sužeistą jaunuolį ir pasistengė jam suteikti pirmąją pagalbą.

Labiausiai žurnalistą gąsdino visiškas Herberto alpulys, tikriau sakant, sustingimas, kurio priežastis galėjo būti didelis kraujo nutekėjimas arba šokas; matyt, kulka, smarkiai atsitrenkusi į kaulą, sukrėtė visą organizmą.

Herberto veidas buvo mirtinai išblyškęs, pulsas tvinkčiojo taip silpnai ir su tokiais pertrūkiais, jog Gedeonas

A burst of gunfire and cry of pain!

Spiletas, gana sunkiai jį užčiuopęs, pradėjo nuogąstauti, kad širdis visai nesustotų. Jaunuolis vis dar nebuvo atgavęs sąmonės. Žodžiu, simptomai buvo kuo blogiausi. Žurnalistas atsargiai apnuogino Herberto krūtinę, nušluostė kraują, dėdamas prie žaizdos nosines, o paskui žaizdą nuplovė šaltu vandeniu.

Dabar buvo galima apžiūrėti sužeistą vietą. Tarp trečiojo ir ketvirtojo šonkaulio raudonavo apskrita skylutė. Čia nelaimingasis Herbertas ir buvo peršautas.

Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas apvertė sužeistąjį ant šono, ir tuo metu jis vos girdimai sudejavo, bet toji dejonė atrodė tarsi priešmirtinis atsidusimas.

Herberto nugaroje buvo antra kraujuota žaizda — kulka išėjo kiaurai.

— Ačiū dievui! — sušuko žurnalistas.— Žaizda eina kiaurai, tad kulkos mums nereikės imti.

— O kaip širdis?— paklausė Sairas Smitas.

— Širdis nepaliesta, kitaip Herbertas būtų jau miręs.

— Miręs! — šiurpiu balsu suriko Penkrofas.

Mat jūrininkas nugirdo tik paskutinį žurnalisto žodį.

— Ne, ne, Penkrofai,— greit atsiliepė Sairas Smitas,— ne, jis nemiręs! Juk dar galima užčiuopti pulsą! Ir pats girdėjote, kaip berniukas sudejavo. Prašau jus nusiraminti dėl jūsų paties sūnaus. Mes turime neprarasti šalto kraujo. Nenumuškite mums drąsos, mano bičiuli.

Penkrofas nutilo, bet jis buvo taip smarkiai sukrėstas, jog per vyrišką jo veidą ėmė riedėti ašaros.

Tuo tarpu Gedeonas Spiletas stengėsi prisiminti visa, ką žinojo iš medicinos srities, ir veikti metodiškai. Apžiūrėjęs sužeistąjį, jis galutinai įsitikino, kad kulka, pataikiusi į krūtinę, išėjo per nugarą. Bet kaip ji sužalojo kūną? Kuriuos organus palietė? Į šį klausimą kol kas vargu ar būtų atsakęs net prityręs chirurgas, tad juo labiau negalėjo atsakyti žurnalistas.

Vis dėlto Gedeonas Spiletas gerai žinojo vieną dalyką: reikia apsaugoti sužalotą audinį nuo uždegimo, paskui kovoti prieš vietinį uždegimą ir drugį, kurį turi sukelti žaizda — gal mirtina! Bet kokių priemonių jis turi, kokių vaistų, apsaugančių nuo uždegimo? Kaip išvengti komplikacijų?

Šiaip ar taip, būtina abi žaizdas tučtuojau aprišti. Gedeonas Spiletas nusprendė, kad nereikia nei plauti žaizdų šiltu vandeniu, nei stengtis sutraukti jų kraštus, nes gali vėl prasidėti kraujavimas. Jau ir taip kraujo nubėgo labai daug, ir Herbertas nepaprastai nusilpo.

Todėl žurnalistas nieko daugiau nedarė, tiktai abi žaizdas apiplovė šaltu vandeniu.

Jaunuolį draugai apvertė ant kairiojo šono ir visą laiką žiūrėjo, kad jis taip gulėtų.

— Jam negalima judėti,— pasakė Gedeonas Spiletas.— Tokia padėtis yra geriausia, nes abi žaizdos — tiek krūtinėje, tiek nugaroje — gali laisvai pūliuoti. Herbertui reikalinga visiška ramybė.

— Vadinasi, mes negalime jo pernešti į Granitinius rūmus?— paklausė Penkrofas.

— Jokiu būdu,— atsakė žurnalistas.

— Prakeikimas! — sušuko jūrininkas, grasindamas į dangų kumščiu.

— Penkrofai! — sudraudė jį Sairas Smitas.

Gedeonas Spiletas pasilenkė prie nelaimingojo berniuko ir vėl ėmė atidžiai jį stebėti. Herbertas tebebuvo išbalęs kaip drobė, ir žurnalistas pajuto nerimą.

— Sairai,— tarė jis,— aš juk ne gydytojas... neslėpsiu, aš tiesiog nežinau, ką daryti... Padėkite gi man, patarkite, jūs toks prityręs!..

— Nusiraminkite, mano bičiuli,— atsakė inžinierius, tvirtai spausdamas žurnalistui ranką.— Veikite šaltakraujiškai... Atminkite tik vieną dalyką: mes turime išgelbėti Herbertą!

Išgirdęs šiuos žodžius, Gedeonas Spiletas atgavo įprastą savitvardą, kurią jis, nevilties apimtas, jau buvo praradęs, kai staiga suprato, kokia didelė jo atsakomybė. Jis atsisėdo prie ligonio lovos. Sairas Smitas stovėjo šalia. Penkrofas atplėšė savo marškinių skiautę ir mašinaliai ėmė pašyti tvarstymui korpiją.

Gedeonas Spiletas Sairui Smitui paaiškino, kad, jo nuomone, pirmiausia būtina sustabdyti kraujavimą, bet žaizdų uždengti nereikia, taip pat nereikia stengtis, kad

jos per anksti surandėtų, nes sužaloti vidaus organai. Be to, reikia žiūrėti, kad krūtinės ląstoje neprisirinktų pūlių.

Sairas Smitas žurnalistui visiškai pritarė, ir buvo nuspręsta gydyti žaizdas, pirma laiko nesutraukiant jų kraštų. Laimė, kad nereikėjo imtis chirurginių priemonių.

Bet ar turi kolonistai veiksmingą vaistą nuo galimo uždegimo?

Taip, vienas vaistas buvo čia pat, gausiai teikiamas pačios gamtos. Šalimais tekėjo tyras šaltas vanduo, kitaip tariant — puikus raminantis vaistas, vartojamas dėl sužeidimo prasidėjus uždegimui, veiksmingas vaistas sunkiai susirgus, šiuo metu pripažintas visų gydytojų. Be to, šaltas vanduo turi dar vieną gerą ypatybę: jį vartojant, žaizda gali ramiai gyti, nėra reikalo tuojau pat ją perrišti, o tai labai svarbu, nes bandymais yra nustatyta, kad pirmosiomis ligos dienomis žaizdos sąlytis su oru ligoniui kenkia.

Gedeonas Spiletas ir Sairas Smitas šiuo atveju vadovavosi vien sveiku protu, darydami tą patį, ką būtų daręs geriausias chirurgas. Nelaimingajam Herbertui ant abiejų žaizdų jie uždėjo drobinius kompresus ir nuolat vilgė juos šaltu vandeniu.

Tuo tarpu jūrininkas sukūrė židinyje ugnį ir apžiūrėjo Airtono namelį, kuriame buvo visko, ko tik reikia gyvenimui. Iš klevinio cukraus ir vaistažolių, paties Herberto surinktų Granto ežero pakrantėse, kolonistai išvirė gaivinamo gėrimo ir keletą šaukštelių įpylė jaunuoliui į burną, bet ligonis nieko nepajuto. Jis turėjo labai daug karščio ir ištisą parą neatgavo sąmonės. Herberto gyvybė kabojo ant plaukelio, ir tas plaukelis kiekvieną akimirką galėjo nutrūkti.

Rytojaus dieną, lapkričio 12-ąją, kolonistams atsirado šiokia tokia viltis. Herbertas po ilgo alpulio pagaliau atsipeikėjo. Jis pravėrė akis ir pažino prie jo pasilenkusius Sairą Smitą, žurnalistą ir Penkrofą. Jis net pratarė kelis žodžius. Pasirodo, jaunuolis neatsiminė nieko, kas buvo įvykę. Gedeonas Spiletas trumpai jam viską papasakojo, prašydamas gulėti visiškai ramiai, nes pavojus

jau praėjęs, tik reikia, kad žaizda greičiau surandėtų. Tiesą sakant, Herbertas beveik nejautė jokio skausmo, o nuolat keičiami šalti pavilgai apsaugojo nuo uždegimo. Žaizdos vienodai pūliavo, karštis nedidėjo, ir buvo galima tikėtis, kad baisioji žaizda užgis be komplikacijų. Penkrofas pirmą kartą lengviau atsiduso. Jis buvo panašus į gailestingąją seserį ir kaip motina slaugė savo „vaikelį".

Herbertas vėl užmigo, bet šį kartą miegojo ramiai.

— Pasakykite man dar sykį, misteri Spiletai, kad galima tikėtis jį pasveiksiant! — prašė Penkrofas.— Pasakykite, kad jūs Herbertą išgelbėsite.

— Taip, mes jį išgelbėsime! — atsakė žurnalistas.— Žaizda rimta, to neslėpsiu, galimas daiktas, kad kulka perėjo per plautį, bet šio organo sužeidimas nėra mirtinas.

— Teišgirsta viešpats jūsų žodžius! — šūktelėjo Penkrofas.

Savaime suprantama, kad visą tą parą, praleistą toli nuo Granitinių rūmų, kolonistai galvojo tik apie Herbertą, rūpinosi vien tik juo. Jie tarsi užmiršo, kad jiems gresia pavojus, kad piratai gali sugrįžti, ir nesiėmė jokių apsaugos priemonių.

Bet lapkričio 12 dieną, kol Penkrofas budėjo prie ligonio patalo, Sairas Smitas ir žurnalistas nutarė apsvarstyti susidariusią padėtį ir pradėti veikti.

Pirmiausia juodu apėjo visą aptvarą, bet neužtiko jokių Airtono pėdsakų. Nejau tą nelaimingąjį būtų išsivedę buvę jo bendrininkai? Vadinasi, jie netikėtai jį užklupo? Ar jis grūmėsi su jais, ar žuvo nuo jų rankos? Pastarasis spėjimas buvo bene tikriausias. Vakar, lipdamas per tvorą, Gedeonas Spiletas pastebėjo, kaip vienas piratas leidosi bėgti pietinės Franklino kalno atšakos link, o ištikimasis Topas jį nusivijo. Tai buvo, žinoma, vienas iš tų nekviestų atėjūnų, kurių valtis sudužo į uolas Gailestingumo upės žiotyse. Be to, Sairo Smito nudurtas plėšikas, kurio lavoną kolonistai rado už tvoros, irgi buvo iš Bobo Harvėjaus gaujos.

Tačiau aptvare niekas nebuvo sugriauta. Muflonai

ir ožkos neišlakstė po mišką, nes vartai buvo uždaryti. Kolonistai taip pat nerado jokių kovos žymių, namelyje niekas nebuvo sugadinta, tvora niekur nebuvo išlaužta. Tik parakas ir šoviniai, kuriuos Airtonas čia laikė, buvo dingę kartu su juo.

— Matyt, vargšą Airtoną užklupo iš netyčių,— pasakė Sairas Smitas,— bet jis ne toks žmogus, kad pasiduotų be šūvio, todėl piratai jį tikriausiai nužudė.

— Taip, labai galimas daiktas! — atsakė žurnalistas.— O paskui tie katorgininkai užgrobė aptvarą, kur visko yra tiek daug, bet, pastebėję mus, pabėgo. Taip pat neabejotina, kad šiuo metu Airtonas — ar gyvas, ar miręs — jau toli nuo čia.

— Reikia apieškoti visą mišką,— tarė inžinierius,— ir išnaikinti tuos niekšus. Nujautimas Penkrofo neapgavo, ne be reikalo jis spyrėsi, kad būtina surengti piratų gaudynes ir iššaudyti juos kaip plėšriuosius žvėris. Jeigu mes jo būtume paklausę, tai kiek nelaimių būtume išvengę!

— Teisybė,— patvirtino žurnalistas,— bet užtat dabar mes turime teisę be jokio gailesčio su jais susidoroti.

— Šiaip ar taip,— tarė inžinierius,— mes esame priversti būti aptvare tol, kol Herbertą bus galima pervežti į Granitinius rūmus.

— O kaip Nabas?

— Nabui negresia joks pavojus.

— Na, o jeigu jis, mūsų nesulaukdamas, pradės nerimauti, neištvers Granitiniuose rūmuose ir susimanys čia ateiti?

— To negalima leisti! — gyvai atsakė Sairas Smitas.— Piratai jį užmuš!

— O juk labai gali būti, kad jis bandys pasiekti aptvarą.

— Ak, jeigu telegrafas veiktų, mes tuoj pat jį įspėtume! Deja, dabar tai neįmanoma! Antra vertus, mes negalime čia palikti vieno Penkrofo su Herbertu... Žinote ką, aš vienas eisiu į Granitinius rūmus.

— Ne, ne, ką jūs, Sairai! — sušuko žurnalistas.— Jūs neturite teisės rizikuoti savo gyvybe. Narsumas čia nie-

ko nepadės. Juk tie niekšai mus seka, užlindę kur nors netoliese miške, ir jeigu jūs eisite į Granitinius rūmus, mums teks apraudoti ne vieną, o du.

— Bet kaip bus su Nabu?— nenusileido inžinierius.— Juk jis jau ištisą parą nieko apie mus nežino. Aišku, Nabas eis čionai!

— O kadangi jis dar mažiau saugosis, kaip mes, piratai jį tikriausiai užmuš!..

— Argi jau niekaip negalima jo įspėti?

Inžinieriaus žvilgsnis staiga pakrypo į Topą; per visą tą pokalbį ištikimasis šuo neramiai lakstė po kambarį, tarsi norėdamas pasakyti: „O kam aš čia esu?"

— Topai! — šūktelėjo Sairas Smitas.

Tojas pribėgo prie šeimininko.

— Teisingai, reikia pasiųsti Topą,— tarė žurnalistas, įspėjęs inžinieriaus mintį.— Topas lengvai praeis ten, kur mes nepraeitume! Jis nugabens laišką į Granitinius rūmus ir atneš mums atsakymą.

— Negaiškime nė minutės! — sušuko inžinierius.— Greičiau!

Gedeonas Spiletas greit išplėšė iš savo užrašų knygutės lapelį ir parašė kelias eilutes:

„Herbertas sužeistas. Mes kol kas esame aptvare. Būk atsargus. Niekur neik iš Granitinių rūmų. Ar kur nors netoliese nepasirodė piratai? Atsakymą atsiųsk su Topu."

Šiame trumpame laiškelyje buvo visos naujienos, kurias reikėjo žinoti Nabui, ir visi klausimai, kurie dabar labiausiai rūpėjo kolonistams. Žurnalistas raštelį sulankstė ir užkišo Topui už antkaklio taip, kad popieriaus kampelis būtų išlindęs.

— Topai, šuneli mano! — kalbėjo inžinierius, glostydamas Topą.— Nabas! Supranti, Topai, Nabas! Eik! Eik!

Išgirdęs šiuos žodžius, Topas tuojau pašoko iš vietos. Jis suprato, jis įspėjo, ko iš jo reikalauja šeimininkas. Kelią iš aptvaro jis gerai žinojo. Daugiausia per pusvalandį jis parbėgs namo. Kolonistai tikėjosi, kad Topas, slapstydamasis tankioje žolėje, prasmuks per mišką nepastebėtas, kai tuo tarpu žmogui, išėjusiam už tvoros, grėsė priešų kulkos.

"Neb, Top! Neb! Go!"

Inžinierius priėjo prie vartų ir juos pravėrė.

— Nabas! Topai, supranti — Nabas! — vėl jis pakartojo, ranka rodydamas Granitinių rūmų link.

Topas išsmuko už tvoros ir bematant dingo iš akių.

— Jis tikrai nubėgs! — tarė žurnalistas.

— Ne tik nubėgs, bet ir sugrįš atgal, tas mano ištikimasis Topas!

— Kelinta dabar valanda? — paklausė Gedeonas Spiletas.

— Lygiai dešimta.

— Po valandos jis gali grįžti. Lauksime.

Inžinierius ir žurnalistas vėl uždarė vartus ir nuėjo į namelį. Herbertas kietai miegojo. Penkrofas visą laiką keitė jam šaltus kompresus. Gedeonas Spiletas, laikinai atsitraukęs nuo ligonio, ėmė gaminti paprastus pietus, nuolat žvalgydamasis į tą tvoros dalį, kuri šliejosi prie kalno šlaito, nes iš ten piratams buvo patogiausia juos užpulti.

Kolonistai su nerimu laukė Topo sugrįžtant. Apie vienuoliktą valandą Sairas Smitas ir žurnalistas, pasiėmę karabinus, atsistojo prie vartų, pasiruošę juos atidaryti, kai tik tolumoje pasigirs šuns lojimas. Juodu neabejojo, kad jeigu Topui pavyko laimingai pasiekti Granitinius rūmus, tai Nabas tučtuojau išsiųs jį atgal.

Taip jie išstovėjo apie dešimt minučių, tik staiga pokštelėjo šūvis, o paskui kažkur ėmė skalyti šuo.

Inžinierius atidarė vartus, maždaug už šimto žingsnių pastebėjo parako dūmus ir iššovė į tą pusę.

Beveik tuo pat metu Topas šmurkštelėjo į aptvarą, ir kolonistai greit užtrenkė vartus.

— Topai! Topai! — sušuko inžinierius, abiem rankom apkabinęs puikiojo šuns galvą.

Topui prie antkaklio buvo pririštas raštelis, ir Sairas Smitas perskaitė keletą žodžių, parašytų stambia Nabo rašysena:

„Granitinių rūmų apylinkėse piratų nėra. Aš niekur neisiu. Vargšas misteris Herbertas!"

Aštuntas skyrius

Piratai slankioja aplink aptvarą.— Laikinas būstas.— Tolesnis Herberto gydymas.— Pirmieji Penkrofo džiaugsmai.— Pokalbiai apie praeitį.— Ką žada ateitis.— Kokios mintys jaudina Sairą Smitą.

Vadinasi, pabėgę katorgininkai tebebuvo čia, jie sekė kolonistus, matyt, norėdami juos vieną po kito iššaudyti. Tie atėjūnai iš tikrųjų buvo laukiniai žvėrys, neverti jokio pasigailėjimo. Bet visų pirma reikėjo būti nepaprastai atsargiems, nes piratų padėtis daugeliu atžvilgių buvo geresnė: jie galėjo juos matyti, patys likdami nematomi, jie galėjo užpulti iš pasalų, patys staigaus užpuolimo nebijodami.

Todėl Sairas Smitas nusprendė kol kas įsikurti aptvare, kur maisto jie rado kelioms savaitėms. Airtono namelyje buvo visa, kas tik žmogui reikalinga; kolonistai čia pasirodė taip netikėtai, jog piratai nesuskubo nieko pagrobti. Matyt, viskas buvo įvykę taip, kaip spėjo Gedeonas Spiletas: šeši katorgininkai, išlipę į Linkolno salą, nužygiavo palei pietinį krantą, aplenkė Gyvatės pusiasalį ir, nenorėdami leistis į Tolimųjų Vakarų miškų glūdumą, pajūriu priėjo Krioklio upelio žiotis. Toliau keliaudami dešiniuoju upelio krantu, jie pasiekė Franklino kalno atšakas ir, teisingai nutarę, kad kalnuotoje vietoje bus nesunku rasti sau prieglobstį, pradėjo ieškoti saugios vietelės ir greit užėjo aptvarą, kur tuo metu nebuvo nė vieno kolonisto. Čia jie tikriausiai ir nutarė įsitaisyti lindynę, laukdami geros progos, kada galės įvykdyti savo piktadariškus kėslus. Netikėtas Airtono pasirodymas suardė jų planus, bet jiems pavyko tą nelaimingąjį sučiupti... ir nesunku įsivaizduoti, kas po to atsitiko.

Dabar piratai,— tiesa, jų bėra penketas, tačiau visi penki gerai ginkluoti,— slankioja aplink aptvarą, ir bet koks mėginimas pereiti per mišką būtų nepaprastai rizikingas — kiekvienas kolonistas plėšikams būtų puikus taikinys, o pats negalėtų nei apsisaugoti nuo užpuolimo, nei jam pasiruošti.

— Reikia laukti, tiktai laukti! — kartojo Sairas Smitas.— Kitos išeities nėra. Kai pasveiks Herbertas, tada surengsime tikras plėšikų gaudynes ir su jais susidorosime. Tai dar vienas mūsų ekspedicijos tikslas, ne tiktai...

— Ne tiktai paslaptingojo mūsų globėjo ieškojimas,— užbaigė Gedeonas Spiletas.— Reikia pripažinti, brangusis Sairai, kad jis neatėjo mums į pagalbą tuo metu, kai ji buvo labiausiai reikalinga.

— Kas žino! — atsiliepė inžinierius.

— Ką jūs norite tuo pasakyti?— nustebęs paklausė žurnalistas.

— Ogi tai, brangusis Spiletai, kad mūsų negandos dar nesibaigė, kad visagalis mūsų globėjas galbūt dar ras progą mums padėti. Bet dabar ne tai svarbu. Pirmiausia turime žiūrėti, kad Herbertas išliktų gyvas.

Herberto sveikata kolonistams kėlė daug rūpesčių ir sielvarto. Praėjo keletas dienų, bet, laimė, vargšo jaunuolio būklė nepablogėjo. O sergant pratraukti kelias dienas — tai jau daug reiškia. Nuolat keičiami šalti kompresai apsaugojo žaizdas nuo uždegimo. Žurnalistas net buvo įsitikinęs, kad tas vanduo, tekantis netoli ugnikalnio ir todėl turintis nedidelį kiekį sieros, padėjo žaizdoms greičiau gyti. Jos beveik nustojo pūliavusios, ir rūpestingai slaugomas Herbertas ėjo kaskart vis geryn, karštis jam palaipsniui mažėjo. Kadangi ligoniui buvo taikoma griežčiausia dieta, jis labai nusilpo; vis dėlto vaistažolių sunkos ir, svarbiausia, visiška ramybė organizmą gerai veikė.

Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas ir Penkrofas puikiai išmoko žaizdas tvarstyti. Tam reikalui jie naudojo Airtono namelyje rastus baltinius. Herbertui ant žaizdų dėdavo kompresus ir korpiją, paskui aprišdavo, nelabai suverždami, bet ir nelabai palaidai, dėl to žaizdos greičiau randėjo ir buvo išvengta uždegimo. Žurnalistas nepaprastai kruopščiai darydavo perrišimą, žinodamas, kaip tat svarbu,— jis ne kartą savo draugams priminė, jog tokios pat nuomonės laikosi ir gydytojai; ne veltui sakoma, kad lengviau yra gerai padaryti operaciją, negu gerai aprišti žaizdą.

Praslinkus dešimčiai dienų, lapkričio 22-ąją, Herbertui pasidarė daug geriau. Jis jau galėjo nuryti kelis šaukštus sriubos. Jo skruostai šiek tiek paraudo, jis su šypsena meiliai žiūrėjo, kaip aplink jį triūsia savanoriai slaugytojai. Jis net bandė kalbėti, nors Penkrofas stengėsi jam to neleisti, pats plepėdamas nuo ryto iki vakaro ir pasakodamas ligoniui visokias nebūtas istorijas. Kartą Herbertas pasiteiravo apie Airtoną; nematydamas jo prie savo lovos, jis labai stebėjosi, nes manė, kad Airtonas turi būti čia, drauge su visais. Nenorėdamas ligonio skaudinti, jūrininkas trumpai jam paaiškino, kad Airtonas sugrįžęs į Granitinius rūmus padėti Nabui juos ginti, jei kartais piratai užpultų.

— Oi, tie prakeikti piratai! — pridūrė jis.— Su tokiais džentelmenais nėra ko daug terliotis! O misteris Smitas dar norėjo gerumu juos paveikti. Ne, juos galima paveikti tik stambaus kalibro kulkomis.

— Ar daugiau jie nebuvo čia pasirodę?— paklausė Herbertas.

— Ne, brolau,— atsakė jūrininkas,— bet mes juos surasime, nebijok. O kai tu pasveiksi, tada pažiūrėsime, ar išdrįs tie bailiai, šaudantys iš pasalų, susitikti su mumis akis į akį!

— Bet aš dar labai silpnas, mano vargše Penkrofai!

— Menkniekis! Pamažu tu vėl atgausi jėgas! Didelio čia daikto, kad peršovė krūtinę! Vieni juokai! Aš dar ne tokių žaizdų esu turėjęs, o kaip matai — gyvas ir sveikas!

Herbertas aiškiai taisėsi, ir jei nebus kokių komplikacijų, buvo galima tikėtis, kad pavojus jau praėjęs. Bet kokioje iš tikrųjų baisioje padėtyje būtų atsidūrę kolonistai, jeigu, sakysim, kulka būtų įstrigusi kaule arba jeigu būtų reikėję amputuoti Herbertui ranką ar koją!

— Ne,— prisipažino Gedeonas Spiletas,— aš negaliu ramiai pagalvoti, ką mes tuomet būtume darę!

— O jei vis dėlto būtų buvęs toks reikalas, jūs nebūtumėt svyravęs?— kartą jį tiesiai paklausė inžinierius.

— Ne, nebūčiau,— atsakė Gedeonas Spiletas,— bet, ačiū dievui, mums nereikėjo to daryti.

"I'm still very weak, dear Pencroff."

Šį kartą, kaip ir kitais atvejais, kolonistai į pagalbą pasitelkė sveiką protą, kuris juos dažnai išvaduodavo iš keblios padėties, ir savo žinių dėka vėl laimėjo! Bet kas bus, jeigu išmuš tokia valanda, kai jiems nieko negalės padėti nei visos jų žinios, nei visa jų logika? Juk jie šioje saloje visiškai vieni! O visuomenėje žmonės papildo vienas kitą ir negali apsieiti vienas be kito. Sairas Smitas tai puikiai žinojo ir kartais su nerimu galvodavo, kad gali pasitaikyti tokių negandų, prieš kurias jie bus bejėgiai.

Jam net atrodė, kad jo draugams ir jam pačiam, iki šiol gyvenusiems taip laimingai, prasidėjo nelemtos dienos. Per pustrečių metų, praslinkusių nuo to laiko, kai jiems pavyko ištrūkti iš Ričmondo, viskas taip sekėsi, viskas klojosi taip gerai. Salos gelmėse buvo gausu metalų bei mineralų, o miškuose ir lygumose — naudingų augalų bei gyvulių, gamta jiems nuolat teikė savo dovanas, ir jie, būdami sumanūs bei darbštūs, sugebėjo naudotis jos dosnumu. Materialinės gerovės atžvilgiu kolonija klestėte klestėjo. Be to, sunkiais momentais jiems į pagalbą ateidavo kažkokia nesuprantama jėga! Tačiau juk negalėjo amžinai taip būti!

Žodžiu, Sairas Smitas neaiškiai jautė, kad laimė nuo jų nusigręžė.

Iš tikrųjų, prie salos pasirodė plėšikų brigas, ir nors, kažkokiai paslaptingai jėgai įsikišus, piratai žuvo, vis dėlto šešetas jų išsigelbėjo nuo katastrofos. Negana to, jie išlipo į krantą, ir penki dar gyvi plėšikai yra beveik nesugaunami. Tie niekšai, ginkluoti iki dantų, tikriausiai nužudė vargšą Airtoną, taip išbandydami savo karabinų taiklumą. Herbertą irgi pakirto priešo kulka, vos pavyko jį išplėšti iš mirties nagų. Ir ar nesuduos jiems likimas naujų negailestingų smūgių? Štai kokios mintys jaudino Sairą Smitą. Štai apie ką jis ne sykį kalbėjosi su žurnalistu, ir abiem kartais rodėsi, jog neišaiškinama, bet galinga jėga nustojo juos globojusi. Gal tas paslaptingasis žmogus, neabejotinai čia gyvenęs, jau paliko salą? O gal ir jis žuvo nuo priešo kulkos?

Į visus šiuos klausimus nebuvo atsakymo. Tačiau klaidinga būtų manyti, kad Sairas Smitas ir Gedeonas Spi-

letas, dažnai šnekučiuodavę šia tema, nusiminė ir nuleido rankas. Ne tokie jie buvo žmonės! Jie drąsiai grūmėsi su visokiomis negandomis, jie stengėsi rasti protingiausią išeitį iš kiekvienos padėties, jie gerai pasirengę laukė visokių netikėtumų, kokius tik likimas jiems atsiųs, jie su pasitikėjimu žiūrėjo į ateitį, ir jeigu jiems vėl bus lemta patirti kokią nelaimę, jie buvo pasiryžę ją sutikti kaip narsūs kovotojai.

Devintas skyrius

Nuo Nabo nėra žinių.— Žurnalisto ir Penkrofo pasiūlymas atmestas.— Antroji Gedeono Spileto žvalgyba.— Drabužio skiautė.— Laiškutis.— Skubiai išvykstama.— Atvykimas į Plataus Akiračio plynaukštę.

Herberto sveikata kasdien ėjo geryn. Dabar kolonistai tik laukė, kada jaunuolis pakankamai sustiprės, norėdami kuo greičiau jį pargabenti į Granitinius rūmus. Nors namelis aptvare buvo viskuo aprūpintas, vis dėlto patogumo atžvilgiu anaiptol negalėjo prilygti granitiniam jų būstui. Be to, čia kolonistai nesijautė visiškai saugūs,— nuolat tik ir dairykis, kad piratai kur nors iš pasalų nepaleistų kulkos. O tenai, savo tvirtovėje, neprieinamo granitinio kalnagūbrio gelmėje, jiems nieko nereikėtų bijoti,— priešingai, bet koks piratų bandymas į ją pasikėsinti baigtųsi jiems labai liūdnai. Todėl kolonistai nekantriai laukė tos dienos, kai Herbertą bus galima parvežti namo be jokios rizikos jo sveikatai, ir nutarė žūt būt įvykdyti savo planą, nors puikiai suprato, kaip sunku bus persigauti per Žakamaro mišką.

Nuo Nabo nebuvo jokių žinių, bet dėl to kolonistai nesijaudino. Narsusis negras, užsidaręs tvirtame granitiniame būste, taip lengvai priešams nepasiduos. Todėl ir Topo su rašteliu pas Nabą nebesiuntė,— buvo gaila statyti į pavojų ištikimąjį šunį, o juo labiau gaila netekti tokio naudingo kolonijos nario.

Taigi kolonistai buvo priversti laukti, nors ir labai nekantravo, norėdami kuo greičiau grįžti į Granitinius rūmus. Sairas Smitas jautė apmaudą, matydamas, kad

jų jėgos išskaidytos, o tai buvo paranku piratams. Dingus Airtonui, jie liko tik keturiese prieš penkis, nes Herbertas kol kas dar nieko negalėjo jiems padėti, ir dėl to jautrus jaunuolis tiesiog kankinosi,— jam buvo skaudu, žinant, kaip jis apsunkina savo draugus.

Lapkričio 29 dieną Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas ir Penkrofas, pasinaudoję tuo momentu, kai Herbertas miegojo ir negalėjo jų girdėti, nutarė apsvarstyti tolimesnį veikimo planą, ko reikia griebtis prieš piratus.

— Mano bičiuliai,— tarė žurnalistas, kai buvo užsiminta apie tai, kad jie atskirti nuo Nabo ir negali su juo susižinoti,— aš esu tokios pat nuomonės, kaip ir jūs, jog iš aptvaro niekur negalima eiti, nes tik gautume kulką ir nespėtume net šūviu atsakyti į šūvį. Bet ar jums neatrodo, kad dabar būtų užvis protingiausia pradėti tų niekšų medžioklę?

— Visiškai su jumis sutinku,— pritarė Penkrofas.— Mums, manau, nedera bijoti kulkų, ir jeigu misteris Sairas leis, aš tuoj pat einu į mišką. Pamanyk, baisus čia daiktas! Vienas žmogus vieną visuomet įveiks!

— Na, o penkis?— paklausė inžinierius.

— Aš eisiu drauge su Penkrofu,— nutraukė žurnalistas,— mudu pasiimsime Topą, ir dviese, gerai ginkluoti. . .

— Brangusis mano Spiletai, ir jūs, Penkrofai,— atsakė Sairas Smitas,— pasvarstykime šaltai. Jeigu piratai būtų pasislėpę kur nors saloje ir mes tą vietą žinotume, jeigu mums tiktai reikėtų juos iš ten išmušti, tuomet aš, žinoma, sutikčiau tiesiai atakuoti. Bet argi galima būti tikram, kad piratai pirmieji nepradės šaudyti?

— Ė, misteri Sairai,— šūktelėjo Penkrofas,— ne kiekviena kulka pasiekia tikslą.

— Bet toji, kuri sužeidė Herbertą, kaip matote, nepaklydo,— atkirto inžinierius.— Be to, neužmirškite, jeigu judu abu paliksite aptvarą, aš vienas turėsiu jį ginti. O ar galite garantuoti, kad piratai jūsų tyčia nenuvilios tolyn į mišką ir tuomet neužpuls aptvaro, žinodami, jog čia tėra sužeistas berniukas ir vienas vyras?

— Jūsų teisybė, misteri Sairai,— atsakė Penkrofas, nors jo krūtinėje virte virė pyktis,— jūsų teisybė. Jie tikrai pasistengs užgrobti aptvarą, nes žino, kad visokio

gero čia per akis! O jūs vienas prieš juos, žinoma, neatsilaikysite! Ak, kad mes būtume Granitiniuose rūmuose!

— Jeigu būtume Granitiniuose rūmuose,— atsakė inžinierius,— tada būtų kas kita! Ten aš ramiai palikčiau Herbertą su bet kuriuo iš jūsų, o kiti trys eitume į mišką piratų ieškoti. Bet, deja, mes esame aptvare ir iš jo išvykti galime tik visi kartu.

Būtų buvę tiesiog absurdiška ginčyti tokius svarius Sairo Smito argumentus, ir jo draugai puikiai tą suprato.

— Kad nors Airtonas būtų su mumis! — atsiduso Gedeonas Spiletas.— Ak, vargšas, vargšas! Grįžo į dorą gyvenimą ir taip greitai mirė!

— Jeigu tiktai jis mirė...— pasakė Penkrofas kažkokiu keistu tonu.

— Argi jūs, Penkrofai, tikitės, kad jis gyvas, kad tie plėšikai jo pasigailėjo?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Žinoma, jiems tai būtų tiesioginis išskaičiavimas!

— Kaip! Nejaugi jūs manote, kad Airtonas, atsidūręs tarp savo buvusiųjų bendrininkų, užmiršo visa, už ką turi būti mums dėkingas?..

— Ką gali žinoti?— atsakė jūrininkas padelsęs, tarytum ne jam pačiam būtų kilęs toks baisus įtarimas.

— Klausykite, Penkrofai,— tarė Sairas Smitas, paėmęs jūrininkui už rankos,— jums į galvą atėjo bloga mintis, ir aš nenorėčiau dar kartą išgirsti iš jūsų ką nors panašaus. Neskaudinkite manęs. Aš galiu už mūsų Airtono ištikimybę garantuoti!

— Ir aš,— karštai atsiliepė žurnalistas.

— Taip, žinoma, misteri Sairai... gal ir klystu,— atsakė Penkrofas.— Jūs teisingai pasakėte, bloga ta mintis, be to, niekuo nepagrįsta! Bet ką padarysi? Man tiesiog galva svaigsta. Nuo to sėdėjimo aptvare aš visai pakvaišau. Kaip gyvas dar nesu taip niršęs.

— Kantrybės, Penkrofai,— atsakė inžinierius.— Kaip jūs manote, brangusis Spiletai, kada bus galima pervežti Herbertą į Granitinius rūmus?

— Žinote, sunku pasakyti, Sairai,— susimąstęs tarė žurnalistas,— juk mažiausias neatsargumas tokiais atvejais gali turėti labai liūdnų pasekmių. Bet kol kas viskas

eina gerai, ir jeigu per savaitę Herbertas atgaus jėgas, tada pažiūrėsime!

Per savaitę! Vadinasi, grįžti į Granitinius rūmus bus galima tik pirmosiomis gruodžio mėnesio dienomis.

Praslinko jau du pavasario mėnesiai. Oras buvo labai gražus, prasidėjo karštos dienos. Miškai vėrė akį savo puošniu žaliu apdaru, artinosi laikas doroti derlių. Vadinasi, sugrįžus į Granitinius rūmus, tuojau pat prasidės laukų darbai, kurie užtruks iki numatytosios ekspedicijos.

Skaitytojai gali suprasti, kiek žalos kolonijai darė tas priverstinis sėdėjimas aptvare. Ir nors kolonistai turėjo tylomis nusileisti būtinybei, tačiau juos graužė nerimas.

Žurnalistas porą kartų vis dėlto buvo išsėlinęs iš aptvaro ir apėjo aplink jį. Drauge su juo bėgo Topas. Gedeonas Spiletas, laikydamas atstatytą karabiną, buvo pasirengęs netikėtam piratų užpuolimui.

Bet jis nieko nesutiko, nepastebėjo jokių įtartinų pėdsakų. Ištikimasis šuo, pajutęs pavojų, žinoma, būtų pradėjęs loti, tačiau Topas tylėjo; buvo aišku, kad bent šiuo metu nėra ko bijoti, kad piratai tikriausiai bus išsidanginę į kitą salos dalį.

Tačiau lapkričio 27 dieną, antrą kartą išėjęs pasižvalgyti, Gedeonas Spiletas surizikavęs paėjėjo apie ketvirtį mylios mišku palei pietinį kalno šlaitą ir staiga pamatė, kad Topas pradėjo nerimauti. Šuo nebe abejingai bėgo priekyje, bet lakstė pirmyn ir atgal, uostinėdamas žolę bei krūmus, tarsi jausdamas kažką įtartina.

Gedeonas Spiletas sekė paskui Topą, jį kurstydamas ir siuntinėdamas į priekį, o pats akylai žvalgėsi į šalis, laikydamas parengtą karabiną ir slapstydamasis už medžių. Vargu ar Topas užuodė žmogų, nes tokiais atvejais jis pradėdavo dusliai vampsėti, tarytum pykdamas ant nematomo priešo. O dabar šuo netgi neurzgė, vadinasi, pavojus buvo dar toli.

Penketą minučių Topas zujo po mišką, o žurnalistas atsargiai sekė paskui jį, tik staiga šuo nėrė į tankius krūmus ir atnešė kažkokį skudurą.

Tai buvo drabužio skiautė, visa purvina ir suplėšyta. Gedeonas Spiletas su tuo radiniu tučtuojau grįžo į aptvarą.

Kolonistai skiautę atidžiai apžiūrėjo ir pažino, jog ji nuplėšta nuo Airtono švarko,— jo švarkas buvo pasiūtas iš šiurkščios vilnonės medžiagos, pagamintos Granitinių rūmų dirbtuvėje.

— Štai matote, Penkrofai,— tarė Sairas Smitas,— vargšas Airtonas narsiai priešinosi. Piratai mūsų bičiulį išsivedė prievarta! Argi jūs ir dabar abejojate jo dorumu?

— Ne, ne, misteri Sairai,— atsakė jūrininkas,— aš jau seniai neabejoju, man tik tuomet buvo kažkas kvoštelėję į galvą. Bet, man rodos, iš viso to peršasi viena išvada!

— Kokia?— paklausė žurnalistas.

— Ogi tokia, kad aptvare piratai Airtono nenužudė! Jį išvedė gyvą,— juk jis miške jiems priešinosi! Vadinasi, jis ir dabar gal tebėra gyvas!

— Galimas daiktas,— susimąstęs atsakė inžinierius.

Kolonistų širdyse atgijo viltis vėl išvysti savo draugą. Pirmiau jie manė, kad iš netyčių užkluptas Airtonas žuvo nuo piratų kulkos, kaip vos nežuvo ir Herbertas. Bet jeigu katorgininkai nenušovė Airtono iš pat pradžių, jeigu nusivedė kur nors salos gilumon, tai ar negali būti, kad jis iki šiol tebevargsta jų nelaisvėje? Galimas daiktas, kuris nors iš piratų pažino Airtoną kaip seną savo draugą iš Australijos — Beną Džoisą, pabėgusių katorgininkų vadą. Ir kas žino, ar jiems nekilo beprotiškas sumanymas vėl prisivilioti Airtoną į savo gaują? Juk jeigu piratams pavyktų prikalbėti Airtoną tapti išdaviku, jis būtų jiems labai naudingas!..

Žodžiu, radę drabužio skiautę, kolonistai atgavo viltį, kad jiems dar lemta pamatyti savo draugą. Jeigu Airtonas gyvas, bet yra nelaisvėje, tai jis padarys visa, kas tik galima, ir žūt būt pasistengs ištrūkti iš plėšikų rankų, o tuomet kokią stiprią paramą gaus kolonija!

— Šiaip ar taip,— pasakė Gedeonas Spiletas,— jeigu Airtonui pavyks laimingai pabėgti, jis pirmiausia eis tiesiai į Granitinius rūmus. Juk jis nežino, kad piratai vos

Spilett's carbine was loaded and ready.

nenušovė Herberto, todėl jam nė į galvą neateis, jog mes čia sėdime kaip tikri kaliniai!

— Ak, kaip norėčiau, kad jis būtų Granitiniuose rūmuose,— šūktelėjo Penkrofas,— ir kad mes patys pagaliau ten parsikraustytume! Nors tie niekšai prie pat rūmų ir neprieis, tačiau jie gali nusiaubti plynaukštę, nuniokoti mūsų plantacijas, išgriauti mūsų paukštyną.

Ilgą laiką gyvendamas Linkolno saloje, Penkrofas virto tikru fermeriu ir visa širdimi buvo prisirišęs prie savo daržų ir laukų. Bet reikia pasakyti, kad ir Herbertas troško grįžti į Granitinius rūmus, suprasdamas, kaip būtina ten susirinkti visiems kolonistams. Juk draugai dėl jo sėdi čia, aptvare! Herbertą nepaliaujamai persekiojo viena mintis: išvykti iš čia, žūt būt išvykti! Jis manė lengvai ištversiąs kelionę į Granitinius rūmus ir įtikinėjo savo draugus, kad tenai, jų būste, kur pro langus matyti jūra ir kur dvelkia gaivus vėjelis, jis bematant pasveiksiąs.

Dešimtis kartų jis tai įrodinėjo Gedeonui Spiletui, bet šis, pagrįstai būgštaudamas, kad kelionėje neatsivertų dar nepakankamai surandėjusios Herberto žaizdos, kol kas neleido vykti.

Bet netrukus vienas įvykis privertė Sairą Smitą ir jo draugus nusileisti jaunuolio prašymams, ir vienas dievas težino, kiek jie paskui dėl to turėjo sielvarto ir gailesčio.

Tai atsitiko lapkričio 29 dieną, septintą valandą ryto. Trejetas kolonistų ramiai šnekučiavosi prie Herberto lovos, tik staiga pasigirdo smarkus lojimas.

Sairas Smitas, Penkrofas ir Gedeonas Spiletas čiupo karabinus ir išbėgo iš namelio, ruošdamiesi tučtuojau šaudyti.

Topas lakstė patvoriu, šokinėjo ir lojo, bet lojo linksmai, nepykdamas.

— Kažkas eina!

— Taip!

— Bet tik ne priešas!

— Gal Nabas?

— O gal Airtonas?

Vos spėjus kolonistams persimesti šiomis trumpomis frazėmis, virš tvoros pasirodė kažkoks padaras ir lengvai nušoko žemėn.

Tai buvo Jupas, dėdulė Jupas, ir tai jį linksmu lojimu pasveikino ištikimasis Topas!

— Jupas! — sušuko Penkrofas.

— Jį čia atsiuntė Nabas,— tarė žurnalistas.

— Tuomet jis turi turėti raštelį,— atsiliepė inžinierius.

Penkrofas puolė prie orangutango. Iš tikrųjų, jeigu Nabui prireikė ką nors pranešti savo ponui, jis negalėjo susirasti patikimesnio ir vikresnio pasiuntinio, kaip dėdulė Jupas,— beždžionė lengvai prasmuko ten, kur nebūtų galėję praeiti ne tik kolonistai, bet ir Topas.

Sairas Smitas neapsiriko. Jupui ant kaklo kabojo mažytis maišiukas, o jame buvo įdėtas Nabo parašytas raštelis.

Galima įsivaizduoti, kaip visi nusiminė, kai perskaitė šiuos žodžius:

„*Penktadienis, 6 valanda ryto.*
Piratai užėmė plynaukštę!
Nabas."

Neįstengdami ištarti nė žodžio, kolonistai tylomis persimetė žvilgsniais ir liūdnai nukiūtino į namelį. Ką daryti? Piratai ant Plataus Akiračio plynaukštės — juk tai nelaimė, pražūtis, katastrofa!

Pažvelgęs į susirūpinusius savo vyresniųjų draugų veidus, Herbertas tuoj suprato, jog atsitiko kažkas negera, o kai pamatė Jupą, jam nebeliko jokios abejonės, kad Granitiniams rūmams gresia pavojus.

— Misteri Sairai,— ėmė jis maldauti,— aš noriu važiuoti! Aš ištversiu kelionę! Aš būtinai noriu važiuoti!

Gedeonas Spiletas priėjo prie Herberto. Įdėmiai pasižiūrėjęs į jaunuolį, jis tarė:

— Ką gi, važiuojam!

Kolonistai greit apsvarstė, ar geriau nešti Herbertą neštuvais, ar vežti vežimėliu, kuriuo čia buvo atvažiavęs Airtonas. Neštuvai už vežimėlį tuo patogesni, kad ligonis juose nejaustų kratymo, bet užtat juos turėtų

Pencroff harnessed the onager.

nešti du žmonės, tad jeigu netikėtai užpultų piratai, mažame kolonistų būrelyje būtų dviem šauliais mažiau.

Ir priešingai, važiuojant vežimėliu, visų trijų kolonistų rankos būtų laisvos. Argi jau negalima į vežimėlį prikloti daugiau čiužinių ir atsargiai vesti onagrą už apynasrio, kad ligonio nekratytų? Aišku, galima.

Vežimėlis tuoj buvo atitemptas prie namelio, ir Penkrofas pakinkė onagrą.

Sairas Smitas ir žurnalistas paėmė čiužinius, ant kurių gulėjo Herbertas, ir paklojo ant vežimėlio dugno.

Diena pasitaikė labai graži. Pro vešliai žaliuojančius medžius skverbėsi linksmi saulės spinduliai.

— Ar šautuvai užtaisyti?— paklausė Sairas Smitas.

Viskas buvo kaip reikiant paruošta. Inžinierius ir Penkrofas apsiginklavo dvivamzdžiais šautuvais, o Gedeonas Spiletas pasiėmė savo karabiną. Buvo galima keliauti.

— Ar tau patogu, Herbertai?— paklausė inžinierius.

— Taip, misteri Sairai, nesirūpinkite, negi aš dabar imsiu ir numirsiu važiuodamas,— atsakė jaunuolis.

Nors Herbertas drąsinosi, tačiau buvo matyti, kad jis sutelkė visą savo energiją ir tik didelėmis valios pastangomis nugali silpnumą ir šleikštulį.

Sairui Smitui skausmingai suspaudė širdį. Jis stovėjo susimąstęs, delsdamas duoti ženklą važiuoti. Bet kelionės nebuvo galima atidėti — Herbertą tai galėjo labai nuliūdinti, o gal ir visai pribaigti.

— Keliaujam! — sukomandavo Sairas Smitas.

Aptvaro vartai atsidarė. Jupas ir Topas pirmieji pro juos išbėgo be jokio triukšmo,— reikalui esant, jie mokėdavo tylėti. Vežimėlis išvažiavo už tvoros, vartus kolonistai uždarė; Penkrofo vedamas onagras iš lėto nužingsniavo pirmyn.

Žinoma, kolonistams saugiau būtų buvę važiuoti ne keliu, einančiu iš aptvaro į Granitinius rūmus, o mišku, tačiau jie bijojo, kad su vežimėliu bus sunku per tankumynus prasibrauti. Todėl noromis nenoromis teko važiuoti keliu, nors jis buvo žinomas ir piratams.

Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas ėjo abipus vežimėlio, pasiruošę atremti kiekvieną užpuolimą. Tiesą sa-

kant, vargu ar buvo galima tikėtis, kad piratai nei iš šio, nei iš to paliks Plataus Akiračio plynaukštę. Matyt, Nabas, vos tik pastebėjęs priešus, tučtuojau parašė ir pasiuntė raštelį. Juk ir pačiame raštelyje buvo pažymėta „6 valanda ryto", o vikrusis orangutangas, ne kartą lankęsis aptvare kaip svečias, nesugaišo nė keturiasdešimt penkių minučių, kol nubėgo penkias mylias, skiriančias aptvarą nuo Granitinių rūmų. Todėl kelias dabar buvo palyginti saugus, o jeigu ir prireiks šaudyti, tai tikriausiai kur nors arčiau Granitinių rūmų.

Tačiau kolonistai buvo atsargūs. Topas ir Jupas (pastarasis neišleido iš rankų savo lazdos) tai pabėgėdavo priekin, tai pasukdavo gilyn į mišką, dunksantį abipus kelio, bet laikėsi ramiai.

Penkrofo valdomas onagras palengva traukė vežimėlį. Iš aptvaro kolonistai išvažiavo pusę aštuntos. Per valandą jie laimingai, be jokių nuotykių, jau nukeliavo keturias mylias.

Kelias buvo tuščias, kaip ir visa ši Žakamaro miško dalis tarp Gailestingumo upės ir Granto ežero. Visur buvo ramu. Miško tankynės atrodė tokios pat nykios, negyvenamos kaip ir tą dieną, kai kolonistai išlipo į salą.

Kas minutę jie vis artėjo prie plynaukštės. Dar viena mylia, ir pasirodys tiltelis per Glicerininį upelį. Sairas Smitas neabejojo, kad tiltelis bus nuleistas: piratai per jį arba jau išsikraustė, arba, kaip nors persikėlę per upokšnį, pasirūpino tiltelį iš anksto nuleisti, kad prireikus būtų lengviau atsitraukti.

Pagaliau pro medžius sublizgo jūra. Bet vežimėlis vis taip pat iš lengvo slinko pirmyn, ir jo gynėjai buvo priversti sulėtinti žingsnį.

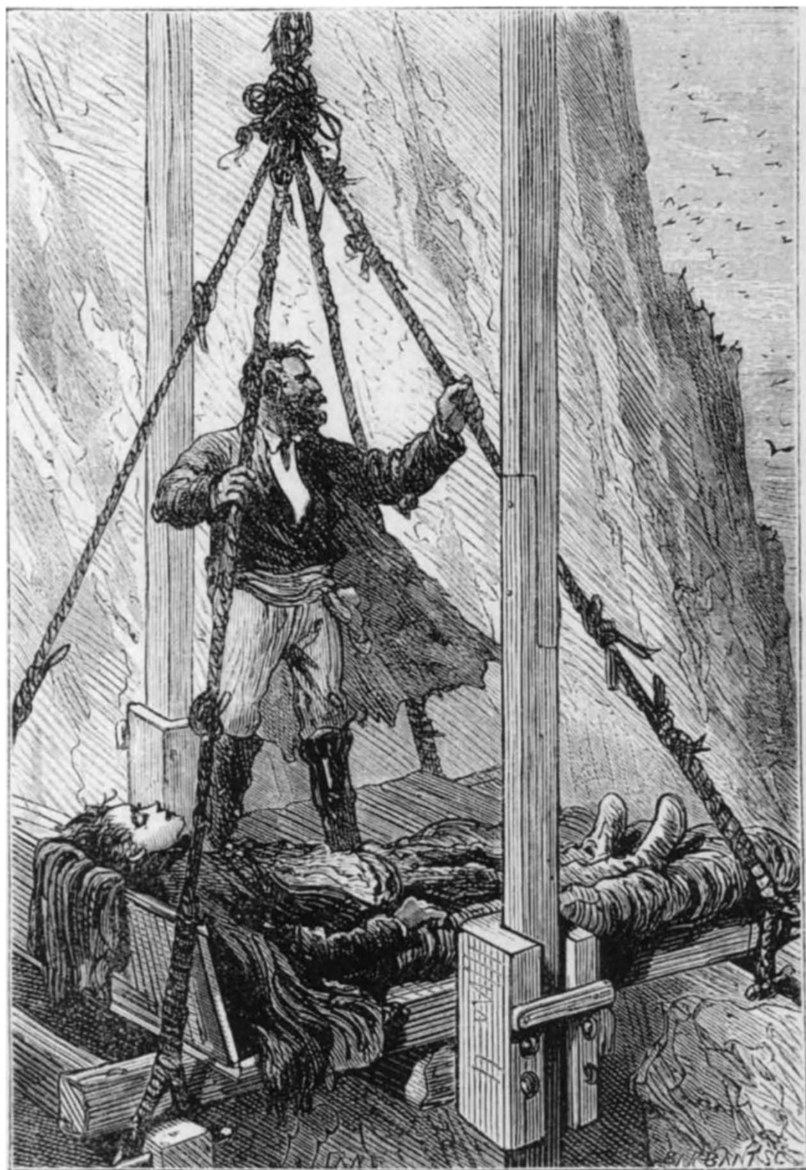
Staiga Penkrofas sustabdė onagrą ir šiurpiu balsu riktelėjo:

— Ak, niekšai!

Drebančia ranka jis rodė į tirštus dūmus, kamuoliais kylančius viršum malūno, daržinių ir paukštidžių.

Kažkoks žmogus čia pranykdavo dūmų kamuoliuose, čia vėl pasirodydavo.

Tai buvo Nabas.

The elevator was raised.

Kolonistai garsiai jį pašaukė. Nabas išgirdo balsus ir atbėgo draugų pasitikti.

Katorgininkai išsidangino iš plynaukštės prieš pusvalandį, sunaikinę visa, ką tik galėjo sunaikinti.

— O kaip misteris Herbertas?— paklausė Nabas.

Gedeonas Spiletas priėjo prie vežimėlio.

Herbertas gulėjo nualpęs.

Dešimtas skyrius

Herbertas vėl Granitiniuose rūmuose.— Ką papasakojo Nabas.— Sairas Smitas eina pasižiūrėti į Plataus Akiračio plynaukštę.— Viskas nusiaubta ir sunaikinta.— Beginkliai ligos akivaizdoje.— Gluosnio žievė.— Mirštamas drugys.— Topas vėl loja!

Apie piratus, apie Granitiniams rūmams grėsusius pavojus, apie nusiaubtą Plataus Akiračio plynaukštę dabar nebebuvo nė kalbos. Pirmiausia reikėjo rūpintis Herberto sveikata. Gal jaunuoliui labai pakenkė pervežimas? O kas bus, jeigu toji kelionė sukels kokią nors sunkią komplikaciją? Gedeonas Spiletas nebuvo tikras, kaip baigsis liga. Ir jis pats, ir jo draugai visiškai nusiminė.

Vežimėlį kolonistai sustabdė prie upės vingio, o čia nualpusį ligonį drauge su visais čiužiniais iškėlė ir paguldė ant neštuvų, kuriuos paskubomis supynė iš šakų. Po dešimties minučių Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas ir Penkrofas jau buvo granitinio kalnagūbrio papėdėje, Nabą palikę prie vežimėlio, kad jį nuvežtų į Plataus Akiračio plynaukštę.

Herbertas keltuvu buvo pakeltas į Granitinius rūmus ir netrukus jau gulėjo savo lovoje.

Rūpestingai slaugant, ligonį pavyko atgaivinti. Pamatęs, kad guli savo kambaryje, jis nusišypsojo, tačiau buvo toks silpnas, jog vargais negalais tepratarė keletą žodžių.

Gedeonas Spiletas jį apžiūrėjo, būgštaudamas, ar jam neatsivėrė dar ne visai užgijusios žaizdos. Ne, to neatsitiko. Tai kuo gi paaiškinti tokį silpnumą? Kodėl Herbertui pasidarė blogiau?

Jaunuolis užsnūdo, bet tai buvo kažkoks nesveikas, karštligiškas miegas. Žurnalistas ir Penkrofas nesitraukė nuo ligonio lovos.

Tuo tarpu Sairas Smitas papasakojo Nabui, kas atsitiko aptvare, o Nabas jam apsakė, kas dėjosi Plataus Akiračio plynaukštėje.

Praeitą naktį piratai pasirodė pamiškėje netoli Glicerininio upelio. Nabas, ėjęs sargybą prie paukštidės, nesvyruodamas šovė į vieną plėšiką, norėjusi keltis per upelį; bet tamsoje nematė, ar pataikė jo kulka į tą niekšą. Šiaip ar taip, vienas šūvis, žinoma, negalėjo išvaikyti visos gaujos, ir Nabas vos suskubo pabėgti į Granitinius rūmus, kur jam nebegrėsė joks pavojus.

O ką toliau daryti? Kaip sukliudyti piratams, kad jie nenusiaubtų plynaukštės? Nabas suko galvą, kaip įspėti savo šeimininką. Bet ar jis padės? Kaip ten jie patys laikosi aptvare?

Sairas Smitas ir jo draugai į aptvarą išvyko lapkričio 11 dieną, o dabar jau buvo lapkričio 29-oji. Per devyniolika dienų Nabas iš jų gavo žinią tiktai vieną kartą, kai jie atsiuntė Topą su rašteliu, pranešdami baisias naujienas: Airtonas dingęs, Herbertas sunkiai sužeistas, o inžinierius, žurnalistas ir jūrininkas liko aptvare nelyginant belaisviai.

„Ką daryti?"— mąstė sau vargšas Nabas. Jam pačiam nebuvo ko bijoti — į Granitinius rūmus piratai negalėjo įsibrauti. Bet pastatai, plantacijos, visi įrengimai Plataus Akiračio plynaukštėje — viskas dabar piratų rankose. Tegu jau geriau pats Sairas Smitas sprendžia, ką daryti. Reikia jį bent įspėti, koks pavojus gresia.

Ir tuomet Nabui atėjo mintis pasiųsti į aptvarą Jupą su rašteliu. Jis žinojo, kad orangutangas jau ne kartą buvo parodęs nepaprastą sumanumą. Jupas gerai suprato žodį „aptvaras", kurį dažnai girdėdavo tariant, ir skaitytojai turbūt atsimena, kad jis daugel kartų buvo ten važiavęs drauge su Penkrofu. Dar nepradėjo švisti, tad vikri beždžionė sugebės mišku nepastebimai prasmukti, o jeigu piratai ją ir užmatys, tai tikriausiai palaikys paprastu šių tankumynų gyventoju.

Nabas nesvyruodamas užrišo Jupui ant kaklo raštelį, privedė beždžionę prie Granitinių rūmų durų ir, nuleidęs iki pat žemės ilgą virvę, kelis sykius pakartojo:

— Jupai! Jupai! Aptvaras! Aptvaras!

Beždžionė suprato. Nusitvėrusi už virvės, ji nusliuogė žemyn į pakrantę ir dingo tamsoje, nesukėlusi piratams nė mažiausio įtarimo.

— Tu gerai padarei, Nabai,— tarė Sairas Smitas.— Bet, žinai, būtum padaręs dar geriau, jeigu visai nebūtum mūsų įspėjęs.

Taip sakydamas, Sairas Smitas galvojo apie Herbertą: juk jaunuolis jau sveiko, o po tos priverstinės kelionės jo būklė smarkiai pablogėjo.

Nabas greit baigė savo pasakojimą. Pajūryje piratai nebuvo pasirodę. Ar daug saloje gyventojų, jie nežinojo ir tikriausiai manė, kad Granitinius rūmus saugo didelis būrys. Be abejo, piratai atsiminė, jog tuo metu, kai jie iš brigo pradėjo pulti salą, juos smarkiai apšaudė ir nuo žemutinių, ir nuo aukštutinių uolų, todėl ir dabar jie, žinoma, nenorėjo lįsti į pavojų. Bet visi keliai į Plataus Akiračio plynaukštę jiems buvo atviri, iš Granitinių rūmų tenai jų niekas negalėjo apšaudyti. Taigi plėšikai čia davė valią savo žvėriškiems instinktams, ėmė viską niokoti, plėšti, deginti, darė pikta dėl paties pikto ir išsidangino tik koks pusvalandis prieš kolonistams atvykstant, turbūt manydami, kad šie tebėra užsidarę aptvare.

Tuomet Nabas skubiai nusileido iš Granitinių rūmų. Rizikuodamas gauti kulką, jis užkopė ant plynaukštės ir bandė užgesinti gaisrą, apėmusį paukštyno pastatus. Jis bergždžiai kovojo su ugnimi tol, kol pamiškėje pasirodė vežimėlis.

Štai kokie svarbūs dalykai atsitiko! Dabar Linkolno salos kolonistams nuolat grėsė plėšikų užpuolimas, o juk pirmiau jie gyveno taip laimingai! Nuo šiol jie galėjo laukti dar baisesnių nelaimių.

Gedeonas Spiletas ir Penkrofas pasiliko Granitiniuose rūmuose prie Herberto, o Sairas Smitas su Nabu išėjo į plynaukštę, norėdamas pats pasižiūrėti, kaip ji piratų nusiaubta.

Laimė, kad plėšikai nebuvo prisiartinę prie Granitinių rūmų, kitaip jie būtų sunaikinę ir Galerijose įrengtas dirbtuves. Tiesa, ši piktadarybė būtų buvusi lengviau pataisoma, negu Plataus Akiračio plynaukštės nuniokojimas, po kurio ten beliko vieni griuvėsiai!

Sairas Smitas ir Nabas pasuko prie Gailestingumo upės ir ėmė eiti kairiuoju jos krantu, niekur nematydami jokių pėdsakų, kad čia per upę būtų kėlęsi piratai. Kitame krante, tankiai apaugusiame mišku, jie taip pat nepastebėjo nieko įtartino.

Beveik tikrai buvo galima padaryti tokias išvadas: arba piratai sužinojo, kad į Granitinius rūmus sugrįžo kolonistai,— jie galėjo pamatyti keliu iš aptvaro važiuojantį jų vežimėlį,— arba Gailestingumo upės krantu pasitraukė tolyn į Žakamaro mišką ir apie kolonistų sugrįžimą nieko nežino. Pirmuoju atveju piratai turbūt vėl nužygiavo į aptvarą, likusį be jokios apsaugos, kur buvo tiek daug jiems naudingų atsargų. Antruoju atveju jie, be abejo, grįžo į savo stovyklą ir, sulaukę patogaus momento, vėl užpuls kolonistus.

Gerai būtų pirmiesiems užpulti piratus, tačiau bet koks bandymas juos išnaikinti vis dar priklausė nuo Herberto sveikatos būklės. Sairui Smitui buvo reikalingi visi jo pagalbininkai, todėl nė vienas neturėjo teisės išvykti iš Granitinių rūmų.

Inžinierius ir Nabas užkopė ant Plataus Akiračio plynaukštės. Koks siaubingas vaizdas! Laukai ištrypti; jau pribrendę, pjautini javai sugulę ir išbyrėję. Ne mažiau nuniokoti ir kiti sodiniai. Visas daržas išknaisiotas. Laimė, Granitiniuose rūmuose buvo sėklų atsarga, tad šią žalą kolonistai dar galėjo atitaisyti.

Bet užtat malūnas, paukštyno pastatai ir onagrų tvarteliai buvo visiškai supleškėję. Po plynaukštę klaidžiojo nedaugelis išlikusių gyvulių. Paukščiai, per gaisrą išskridę į tolimą ežero kraštą, pamažu jau grįžo į savo įprastą vietą ir kapstėsi pakrantėje. Čia viską reikėjo kurti iš naujo.

Pablyškęs Sairo Smito veidas aiškiai rodė jo pasipiktinimą, jis vos begalėjo sulaikyti savo rūstybę, tačiau nepratarė nė žodžio. Paskutinį kartą apžvelgęs nunio-

kotus laukus ir rūkstančius degėsius, jis sugrįžo į Granitinius rūmus.

Linkolno salos kolonistams užėjo liūdnos dienos, pačios liūdniausios iš visų, kokias tik jiems teko čia pergyventi. Herbertas nyko jų akyse. Atrodė, kad dėl organizmo sukrėtimo, patirto nuo gautųjų žaizdų, jam prisimetė kažkokia nauja sunki liga, ir nors Gedeonas Spiletas matė, jog ligonio būklė nelemtai blogėja, tačiau buvo bejėgis su tuo kovoti.

Herbertas beveik visą laiką gulėjo be nuovokos ir jau pradėjo kliedėti. O kolonistai jam galėjo duoti tik labai menką vaistą — gaivinamą žolelių gėralą. Drugys dar ne per daug jį kamavo, bet netrukus jo priepuoliai ėmė kartotis reguliariai.

Gedeonas Spiletas tuo įsitikino gruodžio 6 dieną. Vargšo berniuko nosis, ausys ir pirštai pasidarė lyg vaškiniai, jį taip smarkiai pradėjo krėsti šaltis, jog net dantys barškėjo. Pulsas buvo silpnas ir nelygus, oda sausa, ligonį kamavo troškulys. Staiga pakilo didelis karštis, akys ėmė blizgėti, veidas degte degė, pulsas padažnėjo; paskui ligonį smarkiai išpylė prakaitas, o po to karštis atslūgo ir drugys tarytum liovėsi krėtęs. Priepuolis truko apie penketą valandų.

Gedeonas Spiletas nesitraukė nuo Herberto; dabar jau buvo visai aišku, kad jis serga pelkių drugiu; tą ligą reikėjo žūt būt sustabdyti, kol dar nepasireiškė sunkios jos pasekmės.

— O tam reikia vaistų nuo drugio,— pasakė Gedeonas Spiletas Sairui Smitui.

— Nuo drugio! ..— pakartojo inžinierius.— O kur jų gausi? Mes neturime nei kinmedžio žievės, nei chinino miltelių!

— Tai tiesa, neturime,— sutiko Gedeonas Spiletas.— Bet prie ežero auga gluosniai, o juk gluosnių žievė kartais gali atstoti chininą.

— Na tai pabandykime, tik negaiškime! — atsakė Sairas Smitas.

Gluosnio žievė iš tikrųjų šiek tiek atstoja kinmedžio žievę, lygiai kaip ir indiškojo kaštano žievė, bugienio lapai, gyvatžolė ir kai kurie kiti augalai. Suprantama,

reikėjo šį vaistą išbandyti, nors jis ir negali lygintis su chininu, ir vartoti jį natūraliu pavidalu, nes nebuvo kaip išgauti iš žievės alkaloidą, vadinamą salicinu.

Sairas Smitas pats nuėjo prie ežero ir iš juodojo gluosnio kamieno išpjovė keletą gabalų žievės. Gluosnio žievę jis parsinešė į Granitinius rūmus, smulkiai sutrynė ir tą patį vakarą davė Herbertui išgerti tų miltelių.

Naktis praėjo laimingai. Herbertas truputį kliedėjo, bet priepuolių nebuvo nei naktį, nei rytojaus dieną.

Penkrofas vėl atgavo viltį. Gedeonas Spiletas tuo tarpu nieko nekalbėjo. Galimas daiktas, tiktai pailgėjo protarpiai tarp priepuolių ir dabar jie kartosis ne kasdien, bet kas antrą dieną. Rytoj viskas turi išsispręsti. Ir su kokiu nerimu Granitinių rūmų gyventojai laukė rytojaus!

Reikia dar pasakyti, kad po priepuolių Herbertas jausdavosi lyg sudaužytas, galva jam apsunkdavo, akyse pasidarydavo tamsu. Buvo dar vienas simptomas, labai išgąsdinęs Gedeoną Spiletą: gerokai padidėjo Herberto kepenys ir prasidėjo jų uždegimas, o netrukus ligonis ėmė smarkiai kliedėti,— tai buvo ženklas, kad liga paveikė ir smegenis.

Ši nauja komplikacija Gedeoną Spiletą visai pribloškė. Jis nusivedė inžinierių į šalį ir pasakė:

— Tai piktybinis drugys!

— Piktybinis?— sušuko Sairas Smitas.— Jūs apsirinkate, Spiletai. Piktybinis drugys negali savaime atsirasti. Reikia, kad organizme jau būtų jo užuomazgų.

— Ne, aš neapsirinku,— atsakė žurnalistas.— Herbertas, be abejo, gavo jį čia, pelkėje. Mes jau matėme pirmąjį priepuolį. Tikriausiai bus ir antras, o jeigu mums nepavyks užkirsti kelio trečiam priepuoliui... Herbertas mirs.

— O gluosnio žievė?..

— Nepadės,— atsakė Gedeonas Spiletas.— O sergant piktybiniu drugiu, trečiasis jo priepuolis visuomet esti mirštamas.

Laimė, kad Penkrofas negirdėjo šio pokalbio. Jis būtų išėjęs iš proto.

Visiškai suprantama, jog Sairą Smitą ir Gedeoną Spiletą kankino nerimas visą gruodžio 7 dieną ir visą sekančią naktį.

Vidudienį prasidėjo antras priepuolis. Krizė buvo baisi. Herbertas jautė artėjančią mirtį. Jis maldaujamai tiesė rankas į Sairą Smitą, į Spiletą, į Penkrofą. Jis nenorėjo mirti... Tai buvo širdį verianti scena. Penkrofą draugai turėjo išvesti.

Antrasis priepuolis truko irgi penkias valandas. Buvo aiškiai matyti, kad trečio priepuolio ligonis nebeištvers.

Naktis praslinko šiurpiai. Herbertas kliedėdamas kalbėjo tokius žodžius, jog draugams širdis plyšo besiklausant. Jis blaškėsi, rėkavo, tarytum kovėsi su piratais, šaukė Airtoną. Jis maldavo pagalbos kažkur pradingusį paslaptingąjį globėją, kuris jam vis neišėjo iš galvos... Paskui Herbertas, netekęs jėgų, gulėdavo visiškai paslikas, be sąmonės, lyg sustingęs... Gedeonui Spiletui keletą kartų rodėsi, kad vargšas berniukas jau miręs.

Kitą dieną, gruodžio 8-ąją, Herbertas ėjo vis silpnyn. Sulysusios jo rankos glamžė antklodės kraštą. Jam vėl davė sutrintos gluosnio žievės, bet Gedeonas Spiletas iš to nieko nesitikėjo.

— Jei iki rytojaus ryto neduosime Herbertui stiprių vaistų nuo drugio,— pasakė žurnalistas,— jis mirs!

Atėjo naktis, neabejotinai paskutinė Herberto naktis. Toks geras, drąsus, protingas, ne pagal metus išprusęs berniukas merdėjo. Visi jį mylėjo kaip sūnų, bet negalėjo jo išgelbėti! Linkolno saloje nebuvo to vienintelio vaisto nuo piktybinio drugio, kuris būtų galėjęs jį išgydyti.

Naktį iš gruodžio 8 dienos į 9-ąją ligonis pradėjo smarkiai kliedėti. Kepenų uždegimas buvo baisus, sąmonė aptemo, Herbertas nieko nebepažino.

Ar jis išgyvens iki rytojaus? Bet trečiasis priepuolis vis tiek jį pribaigs. Herberto jėgos išseko, ir protarpiais, nustojęs kliedėti, jis gulėdavo kaip negyvas.

Apie trečią valandą ryto Herbertas staiga klaikiai suriko ir ėmė blaškytis, tarsi priešmirtinės agonijos tampomas. Prie jo lovos budėjęs Nabas išsigando ir puolė

šauktis pagalbos į gretimą kambarį, kur nemiegodami sėdėjo jo draugai.

O tuo metu Topas kažkaip keistai sulojo...

Visi atbėgo į ligonio kambarį ir dar suskubo nutverti mirštantįjį — kliedėdamas jis norėjo iššokti iš lovos. Gedeonas Spiletas, paėmęs Herberto ranką, pajuto, kad pulsas pamažu darosi lygesnis...

Buvo penkta valanda ryto. Pro langus į Granitinius rūmus jau skverbėsi tekančios saulės spinduliai. Žadėjo būti graži, giedra diena, paskutinė diena vargšo berniuko gyvenime.

Saulės spindulys apšvietė staliuką, pastatytą prie mirštančiojo lovos.

Ir staiga Penkrofas riktelėjęs parodė pailgą dėžutę, iš kažkur atsiradusią ant staliuko...

Ant dėžutės viršelio buvo parašyti du žodžiai: *Chininum sulfuricum.*

Vienuoliktas skyrius

Neišaiškinama paslaptis.— Herbertas sveiksta.— Ruošiamasi į ekspediciją.— Pirmoji diena.— Naktis.— Antroji diena.— Agatmedžiai.— Kazuarai.— Pėdos miške.— Keleiviai atvyksta į Roplio kyšulį.

Gedeonas Spiletas pagriebė dėžutę ir atvožė. Joje buvo apie du šimtai gramų baltų miltelių. Žurnalistas kelias kruopelytes tų miltelių įsidėjo į burną. Baisus jų kartumas parodė, kad užrašas ant viršelio teisingas. Tai iš tikrųjų buvo brangus kinmedžio žievės alkaloidas, puikus vaistas nuo drugio.

Reikėjo daug negalvojant duoti chinino miltelių Herbertui. O kaip čia atsirado dėžutė, bus galima ir paskiau pasikalbėti.

— Kavos! — pareikalavo Gedeonas Spiletas.

Nabas bematant atnešė puodelį šiltos kavos. Gedeonas Spiletas į ją įbėrė apie aštuoniolika granų chinino, ir tą mikstūrą pavyko sugirdyti Herbertui.

Dar buvo nevėlu — trečias drugio priepuolis dar nebuvo prasidėjęs!

Ir tebūnie leista mums pridurti: dabar negalėjo prasidėti.

Reikia taip pat pasakyti, kad visi atgavo drąsą. Vėl pasireiškė paslaptingoji geradarė būtybė, ir dar tokiu momentu, kai visi buvo nebetekę vilties sulaukti jos pagalbos!..

Po kelių valandų Herbertas jau miegojo ramiau. Tada jo draugai galėjo pasikalbėti apie keistąjį įvykį. Nepažįstamojo įsikišimas į jų gyvenimą dar niekuomet nebuvo toks akivaizdus. Bet kaip jis galėjo patekti į Granitinius rūmus, ir dar naktį? Tai buvo nesuvokiama. Visi paslaptingojo „salos genijaus" veiksmai buvo ne mažiau slėpiningi kaip pats genijus.

Visą tą dieną Herbertui kas trys valandos buvo duodama chinino.

Jau sekančią dieną jam pasidarė geriau. Žinoma, jis dar nepasveiko, o pelkių drugiu sergantis ligonis dažnai gana pavojingai atkrinta, bet juk jis buvo taip rūpestingai slaugomas. Be to, dabar kolonistai turėjo išganingų vaistų, o kažkur netoliese tikriausiai buvo ir tas, kuris juos atnešė. Žodžiu, visiems širdyje ėmė rusenti viltis.

Ir jie neapsivylė. Praslinkus dešimčiai dienų, gruodžio 20-ąją, Herbertas jau pradėjo sveikti. Jis dar tebebuvo silpnas, jam reikėjo laikytis griežtos dietos, tačiau priepuoliai nesikartojo. Šaunusis berniukas klusniai vykdė visus medicininius nurodymus. Jis taip norėjo išgyti!

Penkrofas irgi tarytum prisikėlė iš mirusiųjų, ir savo džiaugsmą jis reiškė taip audringai, lyg būtų kvaištelėjęs. Įsitikinęs, kad trečio priepuolio nebebus, jūrininkas iš laimės vos nepasmaugė savo glėbyje Gedeono Spileto. Nuo to laiko žurnalistą jis vadino ne kitaip, kaip tik *daktaru.* Tačiau visi troško kuo greičiau surasti tą, kuris buvo tikrasis gydytojas.

— Palaukit, viskas paaiškės! — kartojo Penkrofas.

Praslinko gruodžio mėnuo ir pasibaigė 1867 metai, kuriais Linkolno salos kolonistams teko pergyventi tiek skaudžių nelaimių. Naujieji, 1868 metai prasidėjo gražiu oru, dangus buvo giedras, skaisčiai švietė saulė ir kepino tropinis karštis, maloniai vėsinamas jūros vėjo. Her-

bertas pamažu atsigavo. Jo lova buvo pastatyta Granitiniuose rūmuose prie lango, kur iš vandenyno gaiviai dvelkė sūrus vėjas, ir jaunuolis visa krūtine traukė sveiką jūros orą. Jam atsirado geras apetitas, ir, dieve mano, kaip tuo apsidžiaugė Nabas! Kiek visokių valgių jis gamino savo jaunajam draugui — lengvų, maistingų ir skanių!

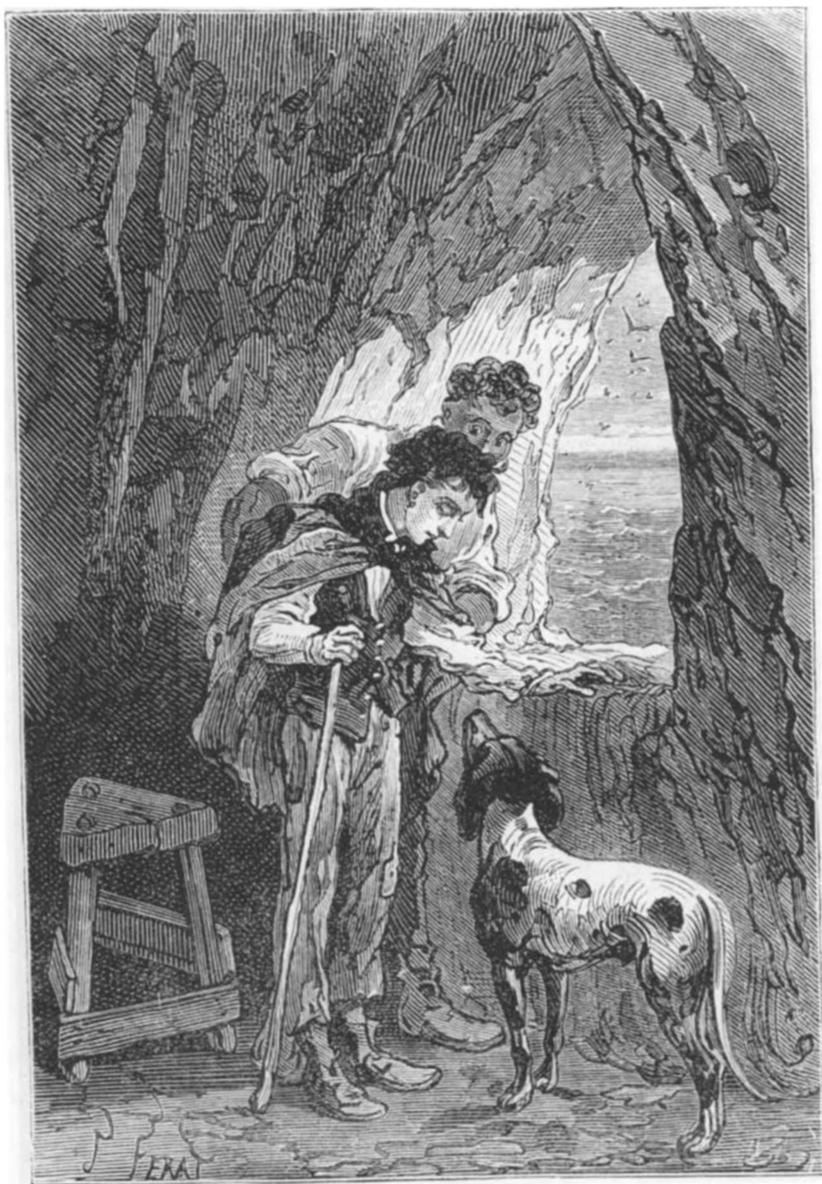
— Iš tiesų, šitaip ir pačiam gali užeiti noras sirgti! — juokavo Penkrofas.

Per visą tą laiką piratai Granitinių rūmų apylinkėse nė karto nepasirodė. Apie Airtoną taip pat nebuvo jokių žinių. Sairas Smitas ir Herbertas dar nenustojo vilties jį surasti, bet kiti dabar buvo įsitikinę, kad vargšas Airtonas žuvęs. Vis dėlto reikėjo pagaliau viską išsiaiškinti, ir kolonistai nutarė, kai tik jaunuolis pasveiks, leistis į ekspediciją, kurios rezultatai jiems turėjo būti labai svarbūs. Bet išvykti anksčiau kaip po mėnesio nebuvo ko nė galvoti: norint įveikti plėšikus, reikėjo tame žygyje dalyvauti visiems kolonistams.

O Herbertas greit taisėsi. Kepenų uždegimas praėjo, žaizdos visiškai užgijo.

Visą sausio mėnesį kolonistai daug dirbo ant Plataus Akiračio plynaukštės, kiek galima stengdamiesi, kad būtų geras sekantis javų bei daržovių derlius. Jau artėjo antrosios sėjos laikas, tad sėklai jie nuėmė nuo lauko išlikusius javus, paruošė daržovių daigus. O iš naujo statyti malūną, tvartelius ir paukštides Sairas Smitas neskubėjo. Juk tuo metu, kai jis su draugais ieškos plėšikų, tie niekšai gali vėl atsidanginti į plynaukštę, todėl nevertėjo duoti jiems progos dar kartą viską apiplėšti ir sudeginti. Kai tik saloje bus išnaikinti tie piktadariai, tuomet kas kita,— reikės viską atstatyti.

Antrojoje sausio mėnesio pusėje ligonis jau tiek sustiprėjo, jog jam buvo leista atsikelti iš lovos — iš pradžių kasdien po valandą, paskui po dvi, o vėliau ir po tris valandas. Jis greit atgavo jėgas, toks tvirtas buvo jo organizmas. Herbertui sukako aštuoniolika metų, jis gerokai išaugo ir atrodė būsiąs gražus ir taurus vyras. Nors ligonį dar reikėjo slaugyti („daktaras" Spiletas šiuo

The young convalescent got up.

atžvilgiu buvo nepermaldaujamas), tačiau jis kasdien vis labiau sveiko.

Sausiui baigiantis Herbertas jau pradėjo vaikštinėti po Plataus Akiračio plynaukštę ir po visą pajūrį. Ne kartą jis drauge su Penkrofu ir Nabu maudėsi jūroje, ir tos maudynės jam buvo naudingos. Sairas Smitas nusprendė, kad greit jau bus galima leistis į ekspediciją — buvo numatyta išvykti vasario 15 dieną. Kaip visuomet tokiu metų laiku, naktys buvo labai šviesios, ir kolonistams, ketinantiems išžvalgyti visą salą, ši aplinkybė galėjo daug padėti.

Taigi kolonistai pradėjo ruoštis į žygį, ruoštis labai rimtai, kadangi jie patys sau buvo pasižadėję negrįžti į Granitinius rūmus tol, kol pasieks užsibrėžtą dvejopą tikslą: pirma, jie norėjo sunaikinti piratus ir suieškoti Airtoną, jeigu jis tebėra gyvas, o antra, surasti tą, kuris tiek gero buvo padaręs kolonijai ir patiems kolonistams.

Linkolno saloje kolonistai nuodugniai pažino šias vietas: visą rytinį krantą nuo Nago kyšulio iki Pietinio Žandikaulio ir Šiaurinio Žandikaulio kyšulių, didelę Ančių pelkę, Granto ežero apylinkes, Žakamaro mišką (tą dalį, kuri buvo tarp kelio į aptvarą ir Gailestingumo upės), Gailestingumo upės bei Raudonojo upelio krantus ir pagaliau tas Franklino kalno atšakas, tarp kurių buvo įrengtas aptvaras.

Jie buvo ištyrę, bet gana paviršutiniškai, Vašingtono įlankos pakrantę nuo Nago kyšulio iki Roplio kyšulio, taip pat miškus bei pelkes palei vakarinį krantą ir ilgą virtinę kopų, einančių iki pat įlankos, panašios į pražiotus ryklio nasrus.

Bet jiems buvo visiškai nepažįstami dideli miškai, nusidriekę per visą Gyvatės pusiasalį, dešinysis Gailestingumo upės krantas, kairysis Krioklio upelio krantas ir painus labirintas kalnyno atšakų, tarpeklių bei slėnių, aprietusių Franklino kalną iš trijų pusių — iš vakarų, šiaurės ir rytų, o ten tikriausiai turėjo būti gilių olų. Vadinasi, saloje dar nebuvo ištirtas kelių tūkstančių akrų plotas. Todėl ekspedicijos dalyviai nutarė leistis į ke-

lionę per Tolimųjų Vakarų miškus ir apžiūrėti visą dešinįjį Gailestingumo upės krantą.

Galimas daiktas, geriausia būtų buvę iš pradžių nuvykti į aptvarą, kur vėl galėjo susikraustyti piratai, norėdami jį visiškai apiplėšti arba ten įsikurti. Bet jeigu jie į aptvarą ėjo plėšti, tai kolonistai vis tiek nebegali jiems sukliudyti, nes ten viskas tikriausiai bus jau nusiaubta, o jeigu piratai sugalvojo tame nuošaliame kampelyje pasislėpti, tuomet nėra ko skubėti, visada bus galima juos ten surasti.

Taigi pasitarę kolonistai nusprendė laikytis pirmojo plano — traukti per mišką į Roplio kyšulį. Tiesa, šešiolika ar septyniolika mylių jiems teks kelią skintis kirviais, bet tai bus pirmasis kelias, kuris vėliau eis nuo Granitinių rūmų iki pat Gyvatės pusiasalio galo.

Vežimėlis buvo visiškai tvarkingas. Gerai pasilsėję onagrai galėjo leistis į ilgą kelionę. Į vežimėlį buvo sukrauta nemaža maisto atsarga, stovyklos reikmenys, lauko virtuvė ir visokie rakandai, taip pat įvairūs ginklai, rūpestingai parinkti labai turtingame Granitinių rūmų arsenale. Nevertėjo užmiršti, kad piratai galbūt slapstosi miškuose, kad kur nors tankumyne gali tekti su jais susišaudyti, todėl nedideliam kolonistų būreliui jokiu būdu nebuvo galima pasidalyti grupėmis ir nutolti vieniems nuo kitų.

Buvo taip pat nutarta nieko nepalikti Granitiniuose rūmuose. Ekspedicijoje turėjo dalyvauti net ir Topas su Jupu. Neprieinama tvirtovė galėjo laikinai likti be apsaugos.

Kelionės išvakarėse, vasario 14-ąją, pasitaikė sekmadienis. Visą tą dieną kolonistai ilsėjosi.

Herbertas buvo jau visai pasveikęs, bet dar truputį silpnas, todėl draugai nusprendė palikti jam vietą vežimėlyje.

Išaušus kitai dienai, Sairas Smitas ėmėsi visų priemonių, kad niekas negalėtų įsibrauti į Granitinius rūmus. Virvinės kopėčios, kuriomis pirmiau laipiodavo kolonistai, buvo nuneštos į Galerijas ir giliai užkastos į smėlį, bet sudėtos labai rūpestingai, nes jomis reikės naudotis ir sugrįžus,— mat keltuvo tambūras ir visas tas

įrenginys buvo išardytas. Šiuo dalyku rūpinosi Penkrofas; viską baigęs tvarkyti, jis paskutinis nusileido iš Granitinių rūmų virve, permesta per uolos iškyšulį. Nutempus tą virvę, nebeliko jokios galimybės nuo kranto patekti ant viršutinės aikštelės.

Oras pasitaikė labai gražus.

— Karšta bus dienelė! — linksmai pasakė žurnalistas.

— Tai nieko, daktare Spiletai,— atsiliepė Penkrofas.— Mes eisime mišku, o po medžiais net ir saulės nebus matyti.

— Keliaujam! — tarė inžinierius.

Vežimėlis laukė pakrantėje prie Galerijų. Žurnalistas pareikalavo, kad Herbertas jame važiuotų nors kelias valandas iš pradžių. Jaunuolis turėjo savo gydytojo paklausyti.

Nabas paėmė onagrus už pavadžio. Sairas Smitas, žurnalistas ir jūrininkas nuėjo į priekį. Topas buvo, matyt, labai patenkintas ir šokinėjo aplink juos. Herbertas pakvietė Jupą sėsti šalia jo į vežimėlį, ir tas nesivaržydamas tuojau įsikraustė. Pagaliau nedidelis būrelis iškeliavo.

Vežimėlis apsuko granitinio kalnagūbrio kyšulį ir, pavažiavęs mylią kairiuoju Gailestingumo upės krantu, per tiltą persirito į kitą krantą, kur jau prasidėjo kelias į Baliono uostą; palikę tą kelią kairėje pusėje, kolonistai per aukštų medžių paūksmę patraukė tolyn plačiais Tolimųjų Vakarų miškais.

Pirmąsias dvi mylias medžiai nebuvo labai tankiai suaugę, ir vežimėlis galėjo laisvai važiuoti; tik kartais keleiviai turėdavo kirviais iškapoti susiraizgiusias lianas arba skintis kelią per brūzgynus. Bet jokios rimtos kliūtys būrio kol kas nesulaikė.

Po kupliais medžiais buvo malonus pavėsis. Aplinkui plytėjo neaprėpiama miško viešpatija, kur pakaitomis dunksojo aukšti Himalajų kedrai, Duglo pocūgės, kazuarinos, Bankso pušys, gumamedžiai, dracenos ir kitoki kolonistams jau pažįstami medžiai.

Maišėsi čia ir visų salos paukščių atstovai: tetervinai, žakamarai, fazanai, loriai, triukšmingi pulkeliai kakadu, papūgų ir papūgėlių. Tarp krūmų šmėkščiojo agučiai,

kengūros, kapivaros — viskas kolonistams priminė pirmąsias jų ekspedicijas po salą.

— O vis dėlto aš matau permainą,— pasakė Sairas Smitas,— visi keturkojai ir sparnuočiai dabar baikštesni kaip seniau. Vadinasi, plėšikai jau klaidžiojo po šiuos miškus, ir mes čia tikriausiai rasime jų pėdsakus.

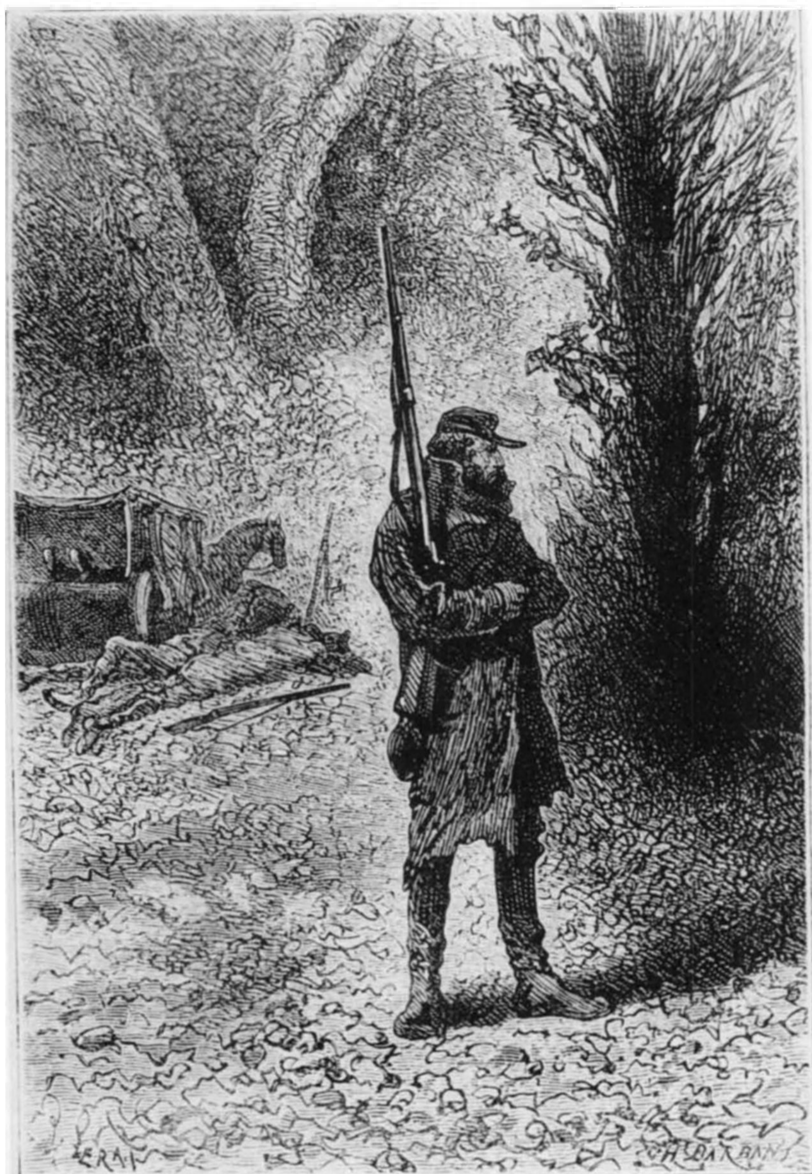
Iš tiesų, daug kur keleiviai užėjo įvairių žymių, rodančių, kad per mišką neseniai yra perėjęs ištisas žmonių būrys: vienur įlaužtos medžių šakos, turbūt dėl to, kad pagal tas gaires būtų galima rasti kelią atgal; kitur — užgesusio ugniakuro pelenai ir žmonių pėdos, įsispaudusios molėtoje žemėje. Bet nebuvo matyti jokio ženklo, kad žmonės kur nors būtų įsirengę stovyklą.

Inžinierius patarė savo draugams susilaikyti nuo medžioklės. Šūviai galėjo atkreipti piratų dėmesį,— juk jie, ko gero, tebeslankioja po šiuos miškus. Be to, medžiotojams noromis nenoromis būtų reikėję nutolti nuo vežimėlio, o vaikštinėti čia pavieniui Sairas Smitas griežtai uždraudė.

Po pietų, kai keleiviai jau buvo už šešeto mylių nuo Granitinių rūmų, žygiuoti pasidarė gana sunku. Vietomis miškas buvo toks tankus, jog tik kirviais galėjai prasiskinti kelią. Prieš lįsdamas į tokius brūzgynus, Sairas Smitas siųsdavo žvalgybon Topą ir Jupą; juodu labai sąžiningai atlikdavo savo pareigą, ir jei abudu ramūs grįždavo pas šeimininkus, vadinasi, nebuvo ko bijoti: miške jų netykojo nei piratai, nei laukiniai žvėrys — dvi vienodai pavojingų grobuonių rūšys.

Vakarop kolonistai pasistatė stovyklą už kokių devynių mylių nuo Granitinių rūmų, prie nedidelio upelio, Gailestingumo upės intako, kurį jie visai netikėtai užtiko,— tai buvo dar vienas hidrografinės sistemos elementas tarp daugelio įvairių vandens šaltinių, prisidedančių prie nepaprasto salos derlingumo.

Kelionėje visi gerokai išalko, todėl sustoję pirmiausia sočiai pavakarieniavo, paskui sugulė, iš anksto pasirūpinę, kad naktį neatsitiktų koks nelemtas nuotykis. Jeigu būtų reikėję saugotis tik laukinių žvėrių — jaguarų ar kitokių grobuonių, Sairas Smitas paprasčiausiai būtų sukūręs aplink stovyklą laužus, ir to būtų užtekę. Bet

The watch.

piratus laužų ugnys galėjo greičiau privilioti negu nugąsdinti, tad nuo jų geriausia apsaugos priemonė buvo visiška tamsa.

Keleiviai nustatė griežtą patruliavimo tvarką: du sargybiniai, kas dvi valandos keisdamiesi, turėjo visą laiką stebėti apylinkę. Herbertas, nors jis ir protestavo, nuo budėjimo buvo atleistas. Dvi poros sargybinių — Penkrofas su Gedeonu Spiletu ir Sairas Smitas su Nabu — pakaitom saugojo stovyklą.

Tiesą sakant, naktis buvo trumpa, o tamsa miške viešpatavo greičiau dėl to, kad išsikeroję medžiai visai užstojo dangų, o ne dėl to, kad nebuvo saulės. Tylą tik retkarčiais sudrumsdavo kimus jaguaro riaumojimas arba šaipus beždžionių riksmas, kuris, matyt, labai erzino gerbiamąjį Jupą.

Naktis praslinko ramiai, ir kitą dieną, vasario 16-ąją, nedidelis būrelis, vėl leidosi žygiuoti per mišką; kelionė ir toliau buvo sunki, o svarbiausia, keleiviai galėjo eiti tiktai pamažu.

Tą dieną jie nužygiavo vos šešias mylias,— nuolat reikėdavo sustoti ir darbuotis kirviais. Kaip tikri šeimininkai, kolonistai gailėjo didelių, gražių medžių, be to, juos ir kirsti būtų buvę labai sunku, todėl kapojo tik mažus medelius. Žinoma, jie negalėjo važiuoti tiesiai, ir kelias darėsi ilgesnis nuo daugybės vingių bei posūkių.

Herbertas tą dieną miške aptiko naujų medžių rūšių, iki šiol saloje dar nematytų. Tai buvo medžio pavidalo paparčiai, kurių plunksniški lapai leidosi iki žemės kaip fontano čiurkšlės baseine, ir saldžiavaisiai pupmedžiai, apkibę ilgomis ir labai gardžiomis, saldžiomis ankštimis, kurias godžiai ėdė onagrai. Keleiviai čia vėl užėjo grupėmis augančių didingų agatmedžių; jų kamienai, panašūs į kolonas, siekė du šimtus pėdų aukščio ir viršuje baigėsi tamsiais žalumos kūgiais. Šie medžiai, karališki Naujosios Zelandijos miškų milžinai, yra tiek pat garsūs, kaip ir Libano kedrai.

Gyvūnijos atstovai čia buvo tie patys, jau ne kartą mūsų medžiotojų saloje matyti. Tiesa, vienąsyk jie iš tolo pastebėjo porą didžiulių paukščių, daugiausia gy-

vėnančių Australijoje,— tai emos, viena kazuarų rūšis. Jos turi penketą pėdų aukščio, apaugusios rudomis plunksnomis ir priklauso ilgakojų būriui. Topas kiek įkabindamas pasileido jas vytis, bet emos lengvai nuo jo paspruko, nes jos bėga labai greitai.

Su plėšikais keleiviai kol kas nesusidūrė, bet miške vėl užtiko jų pėdsakus. Prie užgesusio ugniakuro,— jis buvo užgesęs, matyt, dar neseniai,— jie pastebėjo daug pėdų. Tas pėdas apžiūrėjo labai atidžiai, vienas po kitų, išmatavo jų ilgį bei plotį ir nesunkiai nustatė, jog čia neseniai praeita penkių žmonių. Šioje vietoje jie tikriausiai buvo sustoję poilsio. Bet kolonistai, kad ir kaip kruopščiai tyrinėdami, negalėjo rasti šešto žmogaus pėdų,— vadinasi, Airtono su piratais nebuvo.

— Airtono su jais nebuvo! — pasakė Herbertas.

— Nebuvo,— patvirtino Penkrofas.— O jeigu Airtono su jais nebuvo, tie bjaurybės bus jį nužudę. Bet klausykit, tie niekšai, matyt, neturi savo lindynės, kur būtų galima juos apsiausti kaip tigrus.

— Taip, lindynės jie neturi,— pritarė žurnalistas.— Tikriausiai klaidžioja po mišką, kur pakliūva. Taip jiems naudingiau. Laukia to momento, kada galės tapti salos šeimininkais.

— Salos šeimininkais?! — sušuko jūrininkas.— Salos šeimininkais! — pakartojo jis dusliu, prislopintu balsu, tarytum kieno geležinė ranka būtų sugniaužusi jam gerklę. Paskui jau ramiau pridūrė:— O žinote, misteri Smitai, kokia kulka mano šautuvas užtaisytas?

— Ne, Penkrofai, nežinau.

— Ta pačia kulka, kuri pervėrė Herbertui krūtinę. Ir galite būti tikri, aš pro šalį neprašausiu!

Bet teisingas atpildas piktadariams negalėjo grąžinti gyvybės Airtonui. Apžiūrėję pėdas, atsispaudusias drėgnoje žemėje, kolonistai buvo priversti padaryti išvadą, kad reikia atsižadėti bet kokios vilties kada nors dar pamatyti Airtoną.

Tą vakarą keleiviai pasistatė stovyklą už keturiolikos mylių nuo Granitinių rūmų; Sairas Smitas galvojo, kad iki Roplio kyšulio liko ne daugiau kaip penkios mylios.

Iš tikrųjų kitą dieną jie pasiekė tą kyšulį, taigi miškas buvo pereitas iš vieno galo į kitą, bet kolonistai niekur neaptiko jokių žymių, rodančių, kur pasislėpė piratai ir kur yra paslaptingojo globėjo buveinė.

Dvyliktas skyrius

Gyvatės pusiasalio tyrinėjimas.— Stovykla prie Krioklio upelio žiočių.— Per šešis šimtus žingsnių nuo aptvaro.— Gedeonas Spiletas ir Penkrofas eina į žvalgybą.— Žvalgai sugrįžta.— Pirmyn! — Atviri vartai.— Šviesa lange.— Mėnesienoje.

Rytojaus dieną, vasario 18-ąją, kolonistai tyrinėjo miškingą pakrantės dalį nuo Roplio kyšulio iki Krioklio upelio. Jiems pavyko nuodugniai apžiūrėti visą tą miško ruožą, turintį nuo trijų iki keturių mylių pločio, apribotą pusiasalio krantų. Didžiuliai plačiašakiai medžiai aiškiai rodė, kokia nuostabiai derlinga čia žemė — turbūt derlingiausia visoje saloje. Galėjai pamanyti, kad čia, į vidutinio klimato juostą, gamta perkėlė dalelę pirmykščių tropinių miškų iš Amerikos arba iš Centrinės Afrikos. Matyt, šioje dirvoje, kurios viršutinis sluoksnis buvo drėgnas ir kuri iš vidaus buvo šildoma vulkaninės ugnies, vešli augmenija galėjo rasti šilumos, nebūdingos vidutiniam klimatui. Miške vyravo agatmedžiai ir eukaliptai, išaugę kaip tikri milžinai.

Bet kolonistai čia buvo atėję ne didinga augmenija grožėtis. Jie jau žinojo, kad šiuo atžvilgiu Linkolno sala gali varžytis su daugeliu Kanarų salų, kurios iš pradžių buvo pavadintos Laimingosiomis salomis. Deja, dabar Linkolno sala priklausė nebe jiems vieniems,— ją užgrobė kiti, į šią žemę įsibrovė piktadariai, ir reikėjo juos išnaikinti visus aliai vieną.

Vakarinėje pakrantėje, nors ir kaip ieškodami, kolonistai neberado jokių žymių, kad čia būtų lankęsi piratai,— nei pėdų, nei įlaužtų medžių šakų, nei užgesusio ugniakuro pelenų, nei stovyklos liekanų.

— Tai manęs nestebina,— kalbėjo draugams Sairas Smitas.— Tie niekšai išlipo į krantą netoli Radinio ky-

šulio ir, perėję Ančių pelkę, leidosi į Tolimųjų Vakarų miškus. Jie žygiavo tikriausiai tuo pačiu keliu, kaip ir mes, išvykę iš Granitinių rūmų, todėl miške ir užtikome jų pėdsakus. Bet, išėję į pajūrį, piratai suprato, kad čia jiems nepavyks rasti pakenčiamos prieglaudos, ir tuomet vėl pasuko į šiaurę, užėjo mūsų aptvarą...

— Gal jie vėl ten susikraustė...— tarė Penkrofas.

— Nemanau,— atsakė inžinierius.— Juk jie turi suprasti, kad mes jų ieškosime toje pusėje. Mūsų aptvaras jiems yra tokia vieta, kur galima gauti maisto, bet įsirengti ten stovyklos jie nedrįs.

— Aš sutinku su Sairu,— pritarė žurnalistas.— Man rodos, piratai ieškos sau prieglaudos tarp Franklino kalno atšakų.

— Na, tai nėra ko daug galvoti, misteri Smitai. Į aptvarą žengte marš! Reikia su jais baigti. Ko čia mes dar gaištame!

— Ne, mano mielas,— atsakė inžinierius.— Jūs užmiršote, kad mums labai svarbu išsiaiškinti, ar nėra Tolimųjų Vakarų miškuose kokios nors buveinės. Mūsų ekspedicija turi dvejopą tikslą, Penkrofai. Mes privalome nubausti nusikaltėlius ir sumokėti dėkingumo skolą.

— Teisingai pasakyta, misteri Sairai,— sutiko jūrininkas.— Bet vis dėlto, man rodos, to paslaptingojo džentelmeno mes nesurasime, jeigu jis pats to nepanorės.

Penkrofas iš esmės išreiškė visų savo draugų nuomonę. Nepažįstamojo buveinė tikriausiai buvo tokia pat paslaptinga, kaip ir jis pats.

Pavakare vežimėlis sustojo prie pat Krioklio upelio žiočių. Taisydamiesi gulti, keleiviai kaip paprastai ėmėsi visų atsargumo priemonių. Herbertas vėl pasidarė stiprus ir sveikas jaunuolis, koks buvo prieš ligą, jam išėjo į naudą grynas oras, vandenyno vėjai ir gaivus miškų kvapas. Dabar jam nebebuvo reikalo važiuotam važiuoti, ir jis pėsčias eidavo vilkstinės priešakyje.

Kitą dieną, vasario 19-ąją, kolonistai paliko jūros pakrantę, kur už upelio žiočių vaizdingai buvo suvirtusios keisčiausių formų bazaltinės uolos, ir leidosi kairiuoju upelio krantu prieš srovę. Kelias čia daugiausia jau buvo praskintas per ankstesnius žygius, keliaujant iš aptvaro

į vakarinį salos krantą. Dabar kolonistai buvo per šešias mylias nuo Franklino kalno.

Sairas Smitas pasiūlė tokį planą: atidžiai stebint visą slėnį, kuriuo ėjo upės vaga, atsargiai prisiartinti prie aptvaro; jeigu aptvaras užgrobtas — jėga jį atsiimti, o jeigu laisvas — jame įsitvirtinti ir paskui iš jo leistis į keliones Franklino kalno tyrinėti.

Visi kolonistai šiam planui pritarė. Juk jie taip norėjo kuo greičiau vėl tapti šeimininkais savo saloje!

Taigi keleiviai nužygiavo toliau siauru slėniu, skiriančiu dvi pačias didžiąsias Franklino kalno atšakas. Tankios giraitės abipus upelio, artėjant prie ugnikalnio, pamažu retėjo. Vietovė aplinkui buvo kalnuota, išraižyta daubų ir tarpeklių, be galo patogi priešui iš pasalų užpulti, todėl čia reikėjo keliauti labai atsargiai. Topas ir Jupas buvo pasiųsti į priekį: puldinėdami tai dešinėn, tai kairėn į miško tankynes, juodu puikiai ėjo žvalgų pareigas, stengdamiesi vienas kitą pralenkti savo vikrumu ir sumanumu. Tačiau niekur nesimatė jokio ženklo, kad kas nors neseniai būtų klaidžiojęs kalnų upelio pakrantėmis, kad kur nors netoliese būtų piratai.

Apie penktą valandą vakaro vežimėlis sustojo už kokių šešių šimtų žingsnių nuo aptvaro. Pusračiu suaugę dideli medžiai čia dengė keleivius savo tankiomis šakomis.

Reikėjo eiti į žvalgybą ir sužinoti, ar aptvaras neužimtas. Bet jeigu jame pasislėpę plėšikai, artintis prie jo atvirai, kai dar švietė saulė, buvo pavojinga: žvalgai galėjo gauti kulką į krūtinę, kaip jau buvo atsitikę Herbertui. Todėl buvo nutarta, kad geriausia yra palaukti, kol sutems.

Tačiau Gedeonas Spiletas norėjo tučtuojau eiti prie aptvaro pasižvalgyti, o drauge su juo buvo beżengiąs ir Penkrofas, jau visai nebetekęs kantrybės.

— Ne, mano bičiuliai,— pasakė inžinierius.— Palaukite tamsos. Aš jums neleisiu be reikalo rizikuoti gyvybe.

— Kaip čia dabar yra, misteri Sairai! ..— nepatenkintas šūktelėjo jūrininkas, nenorėdamas klausyti.

— Nusiraminkite, aš jus prašau, Penkrofai! — tarė inžinierius.

— Klausau, nusiraminti! — atsakė Penkrofas ir, išliedamas savo pyktį ant piratų, ėmė juos keikti paskutiniais žodžiais, kaip moka keikti tik jūrininkai.

Taigi kolonistai, susibūrę prie vežimėlio, laukė ir atidžiai stebėjo, kas dedasi aplink juos miške.

Taip praslinko trys valandos. Vėjas nuščiuvo. Po aukštais medžiais įsiviešpatavo tyla, tokia gūdi tyla, jog galėjo girdėtis silpniausias garsas: kaip lengvai trakšteli nulaužta plona šakutė, kaip po sėlinančio žmogaus kojomis čeža sausi lapai, kaip šliaužiantis priešas šiurena žolę. Bet aplinkui visur buvo ramu. Topas nejudėdamas gulėjo ant žemės, padėjęs galvą ant ištiestų letenų, ir nerodė nė mažiausio nerimo.

Apie aštuntą valandą jau gerokai sutemo, ir buvo galima drąsiai leistis į žvalgybą. Gedeonas Spiletas pareiškė esąs pasirengęs vykti drauge su Penkrofu. Sairas Smitas sutiko. Topas ir Jupas turėjo likti su inžinierium, Herbertu ir Nabu: juk šuo galėjo iš netyčių suloti, o Jupas rikteleti ir taip sukelti ant kojų priešus.

— Be reikalo nerizikuokite,— pasakė Sairas Smitas jūrininkui ir žurnalistui.— Jūs einate ne aptvaro užimti, o žvalgybon. Sužinokite, ar ten yra plėšikų, ar nėra.

— Nutarta,— atsakė Penkrofas.

Ir abu žvalgai išėjo.

Miške po medžiais jau buvo taip tamsu, jog per trisdešimt ar keturiasdešimt pėdų nieko negalėjai įžiūrėti. Žurnalistas ir Penkrofas slinko labai atsargiai ir, vos išgirdę nors menkiausią įtartiną šlamesį, sustingdavo vietoje.

Juodu ėjo tam tikru atstumu vienas nuo kito, kad būtų sunkiau į juos pataikyti. Mat jie kas akimirką laukė šūvio.

Po penkių minučių Gedeonas Spiletas ir Penkrofas jau išėjo į pamiškę; priešais buvo aikštelė, o už jos dunksojo tvora.

Žvalgai sustojo. Blankioje sambrėškio šviesoje už trisdešimties žingsnių jie išvydo aptvaro vartus, kurie atrodė uždaryti. Reikėjo pereiti tuos trisdešimt žingsnių — nuo pamiškės iki tvoros. Bet šis plotas, balistikos terminu tariant, sudarė „pavojingąją zoną". Iš tikrųjų, kelios

kulkos ir net paskiras šūvis galėjo vietoje nudėti kiekvieną, kas tik išdrįs pasirodyti toje „pavojingojoje zonoje".

Gedeonas Spiletas ir jūrininkas niekad nepabūgdavo pavojų, tačiau jie gerai suprato, kad dabar mažiausias neatsargumas gali būti pražūtingas ne tik jiems patiems, bet ir jų draugams. Jei žvalgus nušaus, ką tuomet darys Sairas Smitas, Nabas ir Herbertas?

Tiesa, Penkrofas, jausdamas arti esant priešus,— juk jis galvojo, kad piratai pasislėpę aptvare,— labai karščiavosi ir jau buvo beželigiąs pirmyn, bet žurnalistas stipriai nutvėrė jį už peties.

— Po kelių minučių bus visiškai tamsu,— sušnibždėjo jis Penkrofui į ausį.— Tuomet ir eisime.

Penkrofas sustojo ir ėmė laukti, tvirtai sugniaužęs šautuvo vamzdį, patylom keikdamas plėšikus.

Netrukus užgeso paskutiniai blankūs atšvaitai. Aikštelę apgaubė tamsa, tarytum atslinkusi iš miško tankynės. Franklino kalnas stūksojo lyg milžiniška užtvara, dengianti horizontą vakaruose; greit visai sutemo, kaip paprastai temsta arti pusiaujo esančiose platumose. Laikas buvo veikti.

Žurnalistas ir Penkrofas, stovėdami pamiškėje, visą laiką nenuleido akių nuo aptvaro. Atrodė, kad jame nėra nė gyvos dvasios. Nors buvo tamsu, tvoros viršus ryškiai skyrėsi kaip užbrėžta juoda linija, kur nešmėkšojo joks įtartinas šešėlis. O jeigu aptvare būtų piratai, jie čia tikrai pastatytų sargybinį, kad galėtų apsisaugoti nuo visokių nemalonių staigmenų.

Gedeonas Spiletas spustelėjo savo draugui ranką, ir abu šliaužte nušliaužė aptvaro link, laikydami parengtus šautuvus.

Juodu prisėlino prie vartų: tamsoje niekur nežybtelėjo nė viena šviesos kibirkštėlė.

Penkrofas pabandė atidaryti vartus, bet pasirodė, kad jo paties ir žurnalisto spėta teisingai — vartai buvo užšauti, ir užšauti iš vidaus: jūrininkas apžiūrėjo, kad išorinės sklendės neužstumtos. Iš to buvo galima spresti, jog piratai yra aptvare, matyt, kuo tvirčiausiai užrėmę vartus, kad niekas negalėtų įsibrauti į vidų.

Gedeonas Spiletas ir Penkrofas ėmė klausytis.

Už tvoros viešpatavo mirties tyla. Turbūt muflonai ir ožkos miegojo, jų pašiūrėse buvo ramu.

Negirdėdami nė menkiausio šlamesio, žurnalistas ir Penkrofas jau pradėjo galvoti, ar jiems nevertėtų perlipti per tvorą. Bet tai prieštaravo Sairo Smito nurodymams.

Toks žygis galėjo pasisekti, bet galėjo baigtis ir nesėkmingai. O jei piratai apie ruošiamą puolimą nieko dar nenumano, tai dabar galima juos iš netyčių užklupti. Argi tokiu atveju verta rizikuoti ir viską sugadinti, neatsargiai perlipus per tvorą?

Žurnalistas nenorėjo veikti neapgalvotai. Jam atrodė, kad geriau yra palaukti, kol visi susirinks, ir tuomet skverbtis į aptvarą. Šiaip ar taip, buvo aišku, kad prie tvoros galima prislinkti nepastebėtiems ir kad jos niekas nesaugo. Tai sužinoję, žvalgai nutarė grįžti pas savo draugus ir su jais apsvarstyti padėtį.

Penkrofas dabar buvo, matyt, tokios pat nuomonės ir neprieštaraudamas nusekė paskui žurnalistą, kai šis pasuko atgal į mišką.

Po kelių minučių inžinierius jau žinojo žvalgybos rezultatus.

— Labai gerai,— tarė jis, truputį pagalvojęs.— Aš manau, kad aptvare plėšikų nėra.

— Mes tai tuojau patikrinsime,— atsiliepė Penkrofas.— Reikia tik perlipti per tvorą.

— Pirmyn, draugai! — šūktelėjo Sairas Smitas.

— O vežimėlį miške paliksime?— paklausė Nabas.

— Ne,— atsakė inžinierius.— Čia mūsų gurguolės furgonas su municija ir maistu. O prireikus vežimėlis gali būti mums ir priedanga.

— Na, tai keliaujam! — tarė Gedeonas Spiletas.

Vežimėlis išvažiavo iš miško ir tyliai nuriedėjo aptvaro link. Visur buvo tokia pat tamsybė, kaip ir tuo metu, kai Penkrofas su žurnalistu šliaužė per aikštelę. Tanki žolė slopino žingsnius.

Kolonistai ėjo atstatę šautuvus. Jupui Penkrofas liepė sekti iš paskos. Nabas laikė Topą už saito, kad jis nepultų į priekį.

Netrukus pasirodė aikštelė. Joje nieko nebuvo. Nedidelis būrelis drąsiai leidosi artyn prie tvoros. Greit perėjo „pavojingąją zoną". Nė vienas šūvis nesudrumstė tylos. Vežimėlis sustojo prie aptvaro. Nabas pasiliko onagrų saugoti. Inžinierius, žurnalistas, Herbertas ir Penkrofas nuėjo prie vartų pažiūrėti, ar jie iš vidaus neužremti.

Viena vartų pusė buvo atvira!

— Na, o ką jūs sakėte?— paklausė inžinierius, atsigręžęs į jūrininką ir Gedeoną Spiletą.

Šie stovėjo kaip pritrenkti.

— Prisiekiu savo galva,— šūktelėjo Penkrofas,— vartai ką tik buvo užšauti!

Kolonistai stovėjo, nežinodami, ką daryti. Juk tuo metu, kai Penkrofas ir žurnalistas buvo atėję prie tvoros žvalgybon, piratai buvo aptvare. Dėl to negalėjo būti jokių abejonių. Kas gi kitas, jei ne patys plėšikai, atidarė iš vidaus užšautus vartus? Bet ar jie ir dabar tebėra aptvare? Ar kas nors iš jų išėjo?

Visi šie klausimai kiekvienam sukosi galvoje, bet kaip rasti į juos atsakymą?

Tuo momentu Herbertas, žengęs kelis žingsnius per kiemą, puolė atgal ir pagriebė už rankos Sairą Smitą.

— Ką tu pamatei?— paklausė inžinierius.

— Šviesą.

— Namelyje?

— Taip.

Visi penki priėjo prie vartų. Iš tikrųjų, priešais juos pro langą spingsėjo blankus žiburėlis.

Sairas Smitas greit nusprendė, ką daryti.

— Kaip mums pasisekė! — tarė jis.— Plėšikai turbūt sėdi užsidarę namelyje ir nesitiki užpuolimo. Jie mūsų rankose! Pirmyn!

Kolonistai, laikydami parengtus šautuvus, įsėlino į kiemą. Vežimėlį paliko už tvoros, saugomą Jupo ir Topo, kurie dėl atsargumo buvo prie jo pririšti.

Sairas Smitas, Penkrofas ir Gedeonas Spiletas — iš vienos pusės, o Herbertas ir Nabas — iš kitos, tyliai slinko palei tvorą. Aplinkui buvo tamsu ir tuščia.

Po kelių akimirkų visi jau buvo prie namelio, prie uždarų durų.

Sairas Smitas rankos mostu liepė draugams nejudėti, o pats pasižiūrėjo pro silpnai iš vidaus apšviestą langą.

Jis žvilgsniu permetė visą kambarį — vienintelį kambarį namelyje.

Ant stalo degė žibintas. Greta stalo stovėjo lova, kurioje kadaise miegodavo Airtonas.

Lovoje kažkas gulėjo.

Staiga Sairas Smitas atšoko nuo lango ir pusbalsiu pratarė:

— Airtonas!

Kolonistai tučtuojau atidarė, tikriau sakant, verste išvertė duris ir subėgo į vidų.

Airtonas, matyt, miegojo. Jo veidas buvo išvargęs ir aiškiai rodė, kiek daug ir kaip sunkiai šis žmogus yra kentėjęs. Ant riešų ir kulkšnių raudonavo kraujuojančios žaizdos.

Sairas Smitas pasilenkė prie jo.

— Airtonai! — šūktelėjo inžinierius ir pagriebė miegantįjį už rankų.

Kokiomis nepaprastomis aplinkybėmis jie taip netikėtai susitiko!

Airtonas pramerkė akis ir pasižiūrėjo į Sairą Smitą, paskui apžvelgė visus kitus.

— Jūs? — sušuko jis. — Nejau jūs?

— Airtonai! Airtonai! — kartojo Sairas Smitas.

— Kur aš?

— Mūsų aptvare.

— Vienas?

— Taip.

— Bet jie tuoj ateis! — suriko Airtonas. — Ginkitės! Ginkitės!

Ir jis nusilpęs vėl krito į lovą.

— Spiletai, — tarė inžinierius, — mus kiekvienu momentu gali užpulti. Įvežkite į kiemą vežimėlį. Paskui gerai užsklęskite vartus ir vėl grįžkite čionai.

Penkrofas, Nabas ir žurnalistas išsiskubino vykdyti inžinieriaus įsakymo. Nebuvo galima gaišti nė minutės. Gal vežimėlis jau pateko į piratų rankas.

Žurnalistas su dviem draugais akimirksniu perbėgo per kiemą ir atsidūrė už tvoros, kur išgirdo dusliai urzgiant Topą.

Inžinierius, valandėlę palikęs Airtoną, išėjo iš namelio ir pasirengė šauti. Herbertas atsistojo greta jo. Abu įtemptai žiūrėjo į kalnyno keterą, iškilusią aptvaro pakraštyje. Jeigu plėšikai ten pasislėpę, tai gali vieną po kito iššaudyti visus kolonistus.

Tuo metu viršum juodos miško uždangos išniro mėnulis, ir pasidarė šviesu kaip dieną. Mėnesiena nutvieskė visą aptvarą, jame augančius medžių guotus, per jį tekantį upelį ir plačiai nusidriekusį žaliuojančių pievų kilimą. Toje pusėje, kur stūksojo Franklino kalnas, mėnulio spinduliai taip skaidriai nužėrė namelį ir dalį tvoros, jog viskas atrodė balta, o priešingoje pusėje, kur driekėsi šešėliai, tvora dūlavo lyg juoda siena.

Netrukus mėnulio apšviestame rate pasirodė kažkas didelis ir tamsus,— tai į kiemą įvažiavo vežimėlis. Sairas Smitas išgirdo, kaip užsitrenkė vartai ir sužvangėjo skląsčiai.

Bet tą akimirką Topas, nutraukęs pasaitą, įnirtingai lodamas, nudūmė tolyn į aptvarą, į dešinę nuo namelio.

— Atsargiau, draugai! Taikykit! — sušuko Sairas Smitas.

Kolonistai pakėlė šautuvus ir jau buvo pasiruošę šauti. Topas be paliovos lojo, o Jupas, prie jo pribėgęs, spiegiamai sušvilpė.

Kolonistai nusekė jiems iš paskos ir priėjo upelį, tekantį po aukštais medžiais.

Ir ką jie išvydo skaidriai mėnulio nušviestoje pakrantėje!

Ant žolės gulėjo penki lavonai.

Tai buvo tie patys piratai, kurie prieš keturis mėnesius išsikėlė į Linkolno salą!

Tryliktas skyrius

Airtono pasakojimas.— Buvusių jo bendrininkų planai.— Aptvaro užėmimas.— Linkolno salos teisėjas.—„Bonadventūras."— Ieškojimas aplink Franklino kalną.— Aukštutiniai slėniai.— Požeminis dundesys.— Penkrofo atsakymas.— Kraterio dugne.— Grįžimas.

Kas gi atsitiko? Kas nužudė piratus? Gal Airtonas? Ne, juk prieš valandėlę jis pats baisiai bijojo, kad jie gali sugrįžti!

O tuo tarpu Airtonas taip kietai įmigo, jog nebuvo galima jo pažadinti. Vos ištaręs tuos kelis žodžius, kurie jau anksčiau minėti, jis vėl griuvo į lovą ir gulėjo kaip negyvas.

Nežinodami nė ką manyti, susijaudinę kolonistai visą naktį nesumerkė akių, bet nė vienas nekėlė kojos iš namelio, nesiryžo dar kartą nueiti į tą vietą, kur gulėjo piratų lavonai. Tikriausiai ir Airtonas nebūtų galėjęs pasakyti, kaip juos ištiko mirtis, juk vargšas net nežinojo esąs aptvare. Bet gal jis žino, kas įvyko prieš tą baisųjį piratų nubaudimą.

Rytojaus dieną Airtonas atsipeikėjo, ir visi širdingai džiaugėsi, po šimto keturių dienų išsiskyrimo vėl matydami jį gyvą ir beveik sveiką.

Ir tuomet Airtonas trumpai papasakojo, kas atsitiko,— bent jau tą, ką jis žinojo.

Lapkričio 10-ąją, sekančią dieną po to, kai Airtonas atvažiavo į aptvarą, sutemus per tvorą perlipo piratai ir jį sučiupo. Piktadariai Airtoną surišo, užkimšo jam burną ir nusitempė prie Franklino kalno, į tamsią olą, kur buvo jų slėptuvė.

Plėšikai jį pasmerkė mirti ir ketino nužudyti rytojaus dieną. Bet staiga vienas iš piratų jį pažino ir pavadino tuo vardu, kuriuo jis buvo prisidengęs Australijoje. Tie niekšai norėjo nukankinti Airtoną, tačiau jie neišdrįso paliesti Beno Džoiso.

Bet dabar, kai piratai jį pažino, Airtonas turėjo spirtis prieš savo buvusių bendrininkų reikalavimus. Jie nutarė jį patraukti savo pusėn, tikėdamiesi, kad jis padės jiems užimti Granitinius rūmus; jie galvojo kaip nors

įsibrauti į tą neprieinamą būstą, išžudyti kolonistus ir tapti salos šeimininkais.

Airtonas nesileido įkalbamas. Buvęs plėšikas, atgailavimu išpirkęs kaltę ir pelnęs atleidimą, buvo pasiryžęs verčiau mirti, negu išduoti savo draugus.

Tuomet piratai jį vėl surišo, užkimšo jam burną ir taip beveik keturis mėnesius laikė oloje, nenuleisdami nuo jo akių.

Vos išlipę į salą, piratai labai greit užtiko aptvarą ir nuo to laiko jame visada apsirūpindavo maistu, bet ten gyventi nepanorėjo. Lapkričio 11 dieną dvejetas plėšikų susidūrė su kolonistais ir šovė į Herbertą; vienas jų grįžęs gyrėsi savo draugams, kad „nupylęs" kažką iš salos gyventojų; bet kitas piratas nebegrįžo — jį, kaip jau žinome, durklu pervėrė Sairas Smitas.

Nesunku įsivaizduoti, kokį nerimą pajuto ir kaip nuliūdo Airtonas, išgirdęs plėšiko šneką apie Herberto mirtį. Vadinasi, kolonistų beliko tik ketvertas, ir dabar jie tikriausiai irgi pakliūs į piratų rankas!

Po šio įvykio, visą tą laiką, kol dėl Herberto žaizdos kolonistai buvo priversti tūnoti Airtono namelyje, piratai slapstėsi oloje; net nusiaubę Plataus Akiračio plynaukštę, jie iš atsargumo sugrįžo į savo lindynę.

Su Airtonu jie pradėjo elgtis dar blogiau. Ant jo rankų ir kojų matėsi kruvinos žymės nuo virvių, kuriomis jis buvo surištas. Kas akimirką jis laukė mirties ir nematė jokio išsigelbėjimo.

Taip tęsėsi iki vasario vidurio. Plėšikai, laukdami progos užpulti kolonistus, retai išlįsdavo iš savo urvo, tik keletą kartų buvo išėję medžioti arba į salos vidurį, arba į pietinę pakrantę. Airtonas apie savo draugus daugiau nieko nebegirdėjo ir jau buvo praradęs bet kokią viltį juos pamatyti.

Pagaliau visaip kankinamas vargšas Airtonas tiek nusilpo, jog nebeteko jokios nuovokos. Paskutines dvi dienas jis nieko nebematė, nieko nebegirdėjo ir negalėjo pasakyti, kas įvyko.

— Nežinau, misteri Sairai, kaip čia buvo, kad aš gulėjau surištas oloje ir staiga vėl atsidūriau aptvare.

— O kaip atsitiko, kad piratai guli negyvi vidury aptvaro?— paklausė inžinierius.

— Negyvi?— suriko Airtonas ir net kilstelėjo lovoje, nors buvo labai silpnas.

Draugai jį prilaikė. Jis norėjo keltis iš lovos, jam padėjo atsistoti, ir visi drauge nuėjo prie upelio.

Buvo jau visai prašvitę.

Ant upelio kranto gulėjo negyvi piratai — tomis pačiomis pozomis, kokiomis juos tikriausiai užklupo staigi mirtis.

Airtonas buvo sukrėstas. Sairas Smitas ir visi jo draugai tylėdami žiūrėjo į jį.

Inžinieriui davus ženklą, Nabas ir Penkrofas apžiūrėjo jau sustingusius lavonus.

Negyvėlių kūnuose jie nerado jokių žaizdų. Ir tik paskiau Penkrofas, labai atidžiai tyrinėdamas, pastebėjo mažas raudonas dėmeles, tarytum užgavimo žymes: vienam dėmelė buvo kaktoje, kitam — krūtinėje, trečiam — ant nugaros, ketvirtam — ant peties. Iš kur tos dėmelės atsirado, nebuvo galima išaiškinti.

— Štai kaip jie nužudyti! — tarė Sairas Smitas.

— O kokiu ginklu?— stebėjosi žurnalistas.

— Žaibus svaidančiu ginklu, kurio paslapties mes nežinome.

— Ir kas juos nužudė?— paklausė Penkrofas.

— Mūsų salos teisėjas,— atsakė Sairas Smitas,— tasai, kuris jus čia atnešė, Airtonai; tasai, kuris mus tiek kartų gelbėjo; tasai, kuris mums daro viską, ko mes patys nepajėgiame padaryti, ir, taip darydamas, nuo mūsų slepiasi.

— Reikia jo ieškoti! — šūktelėjo Penkrofas.

— Taip, mes jo ieškosime,— atsiliepė Sairas Smitas.— Bet kur slepiasi tas galiūnas, padaręs mums tiek stebuklų, mes surasime tik tuomet, kai jis pats teiksis mus pakviesti.

Paslaptingojo geradario globa, niekais paverčianti visas jų pačių pastangas, Sairą Smitą erzino ir kartu didžiai jaudino. Kiekvienas globėjo įsikišimas rodė tam tikrą paties Sairo Smito bejėgiškumą, o išdidiems žmonėms tai pajusti gana skaudu. Jei kilni pagalba teikiama slap-

tai, vengiant priimti bet kokį dėkingumą iš tų, kuriems daroma gera, čia yra ir dalis puikybės, o tai, Sairo Smito nuomone, mažino geradarybės vertę.

— Mes jo ieškosime,— pakartojo inžinierius,— ir duok dieve, kad mums pavyktų tam išdidžiam globėjui kada nors įrodyti, jog mūsų negalima pavadinti nedėkingais žmonėmis! Viską aš atiduočiau, kad galėčiau jam atmokėti geru už gera ir padaryti kokią svarbią paslaugą, nors ir savo gyvybę paaukodamas!

Nuo tos dienos nepažįstamojo ieškojimas buvo vienintelis Linkolno salos gyventojų rūpestis. Jie troško įspėti paslaptį, sužinoti, kas yra tas žmogus, turintis tikrai nesuprantamą, kažkokią antgamtinę galią.

Kolonistai skubiai sugrįžo į namelį, o čia jų globojamas Airtonas greit atgavo dvasines ir fizines jėgas.

Nabas ir Penkrofas nunešė piratų lavonus į mišką, toliau nuo aptvaro, ir giliai užkasė žemėn.

Paskui draugai Airtonui papasakojo, kas įvyko per tą laiką, kai jis buvo nelaisvėje. Airtonas sužinojo, kaip buvo sužeistas Herbertas ir kiek visokių nelaimių patyrė kolonistai. Jie pasakė, kad jau nebeturėję vilties su juo pasimatyti, baisiai bijodami, jog beširdžiai plėšikai bus jį žvėriškai nužudę.

— O dabar,— baigdamas tarė Sairas Smitas,— mums belieka atlikti savo pareigą. Pusė mūsų uždavinio įvykdyta. Bet jeigu dabar mums nebėra ko bijoti piratų ir mes vėl tapome salos šeimininkais, tai čia ne mūsų pačių nuopelnas.

— Na ką gi,— atsakė Gedeonas Spiletas,— apieškosime visą tą tarpeklių labirintą tarp Franklino kalno atšakų. Apžiūrėsime kiekvieną olą, kiekvieną įdubimą! Ak, manau, dar nė vienam žurnalistui niekad neteko spėti tokios įdomios paslapties!

— Ir mes negrįšime į Granitinius rūmus, kol nesurasime savo geradario,— tarė Herbertas.

— Taip,— patvirtino inžinierius.— Mes padarysime visa, ką tik žmogus gali padaryti... Bet dar kartą sakau, kad jį surasti mums pavyks tik tada, jeigu jis pats to panorės!

— Tai pasilikime aptvare,— pasiūlė Penkrofas.

— Pasilikime,— sutiko Sairas Smitas.— Maisto čia yra daug, be to, dabar mes esame pačiame centre visų tų vietų, kurias turėsime apieškoti. Ir iš čia, jei bus reikalas, galima vežimėliu greit nuvažiuoti į Granitinius rūmus.

— Teisingai,— tarė jūrininkas.— Tik aš dar noriu pasakyti vieną dalyką.

— Kokį?

— Jau artėja vasara, ir nereikia užmiršti, kad mūsų laukia kelionė.

— Kokia kelionė? Kur?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Į Taboro salą,— atsakė Penkrofas.— Juk reikia ten palikti raštelį, o jame nurodyti mūsų salos koordinates ir pranešti, kur dabar yra Airtonas, jei kartais škotų jachta atplauktų jo paimti. Kas žino, gal mes jau pavėlavome.

— Palaukite, Penkrofai,— tarė Airtonas.— O kuo jūs galvojate keliauti į Taboro salą?

— Mūsų laivu!

— Jūsų laivu?— šūktelėjo Airtonas.— Jo nebėra.

— Kaip, laivo nebėra?! — suriko Penkrofas pašokdamas.

— Nebėra, Penkrofai,— tarė Airtonas.— Prieš savaitę piratai jį mažoje įlankėlėje surado, išplaukė į jūrą ir...

— Ir ką?..— visas nutirpęs, paklausė Penkrofas.

— Juk su jais nebebuvo Bobo Harvėjaus, o jie patys nemokėjo valdyti laivo... Na, jie ir užplaukė ant rifų. Jūsų laivas sudužo.

— Ak, niekšai! Ak, plėšikai! Prakeikti galvažudžiai! — suriko jūrininkas.

— Penkrofai,— tarė Herbertas, paėmęs jį už rankos,— mes pasistatysime kitą laivą, dar geresnį ir didesnį. Juk dabar turime visas geležines dalis, visą takelažą ir bures iš piratų brigo!

— O ar žinote, kiek reikia laiko, norint pastatyti kokių trisdešimties ar keturiasdešimties tonų talpos laivą?— liūdnai pasakė Penkrofas.— Mažiausiai bent penkių mėnesių, o gal net pusės metų.

— Kiek laiko reikės, tiek ir dirbsime, bet laivą pastatysime,— atsakė žurnalistas.— O į Taboro salą šiemet nevyksime.

— Na ką gi padarysi, Penkrofai,— guodė jį inžinierius.— Atsitiko nelaimė, reikia iškentėti. Tikėsimės, kad nieko blogo nebus, jei kelionę į Taboro salą atidėsime.

— Ak, „Bonadventūras"! Vargšas mano „Bonadventūras!"— sušuko Penkrofas, baisiai susijaudinęs, kad sudužo jų laivas, kuriuo jis taip didžiavosi.

Laivo žuvimas kolonistams iš tikrųjų buvo didelis nuostolis, ir jie tvirtai pasiryžo kuo greičiau tą žalą atitaisyti. Bet dabar vienintelis jų rūpestis buvo ištirti saloje visus slaptus užkampius.

Ieškojimas prasidėjo tą pačią dieną, vasario 19-ąją, ir truko ištisą savaitę. Franklino kalno papėdėje, tarp gausiai išsišakojusių kalnyno gūbrių, kaip painus labirintas keisčiausiai vingiavo slėniai ir daubos. Matyt, ieškoti reikėjo tuose siauruose tarpekliuose, gal net kalno gelmėse. Tokiam žmogui, kuris nori likti niekam nežinomas, lengviausia buvo įsirengti slaptą buveinę kaip tik šioje salos dalyje. Kalnyno atšakos čia buvo taip chaotiškai susipynusios, jog Sairas Smitas turėjo jas apžiūrinėti nepaprastai nuosekliai.

Pirmiausia buvo ištirti visi slėniai pietinėje ugnikalnio pašlaitėje ir prie Krioklio upelio ištakos. Airtonas draugams parodė plėšikų slėptuvę — tą olą, kur jis kamavosi nelaisvėje, kol buvo perneštas į aptvarą. Oloje viskas atrodė lygiai taip, kaip ir tuomet, kai čia vargo Airtonas. Ir lygiai taip pat tebebuvo sudėti ginklai, parakas, šoviniai ir maistas — visa tai, ką plėšikai buvo pasigrobę ir laikė savo lindynėje atsargai.

Kolonistai kruopščiai apieškojo prie tos olos visą slėnį, apaugusį puikiais medžiais, daugiausia spygliuočiais; paskui, aplenkę pietvakarinės kalnyno atšakos galą, pasuko į siaurą tarpeklį, einantį iki pat pajūrio, kur riogsojo vaizdingai suvirtusios bazaltinės uolos.

Čia medžių buvo mažiau. Žolė nebeaugo, prasidėjo akmenynas. Tarp uolų šokinėjo laukinės ožkos ir muflonai. O toliau tęsėsi visiškai dykas kraštas. Jau darėsi aišku, kad iš daugybės slėnių, išsišakojusių Franklino kalno papėdėje, tiktai trys buvo miškingi ir gausūs ganyklų, kaip, pavyzdžiui, aptvarui parinktas slėnys, vakaruose susisiekiantis su Krioklio upelio slėniu, o ry-

tuose — su Raudonojo upelio slėniu. Abu tie upokšniai tekėjo kažkur iš kalnų, o žemiau, suėmę iš kelių intakų vandenį, virto nemažomis upėmis, kurios drėkino pietinę salos dalį. O Gailestingumo upę daugiausia pildė gausios versmės, srūvančios Žakamaro miško tankmėse; nesuskaitomi podirvio vandenų srautai, trykštantys tokiomis pat versmėmis, drėkino Gyvatės pusiasalį.

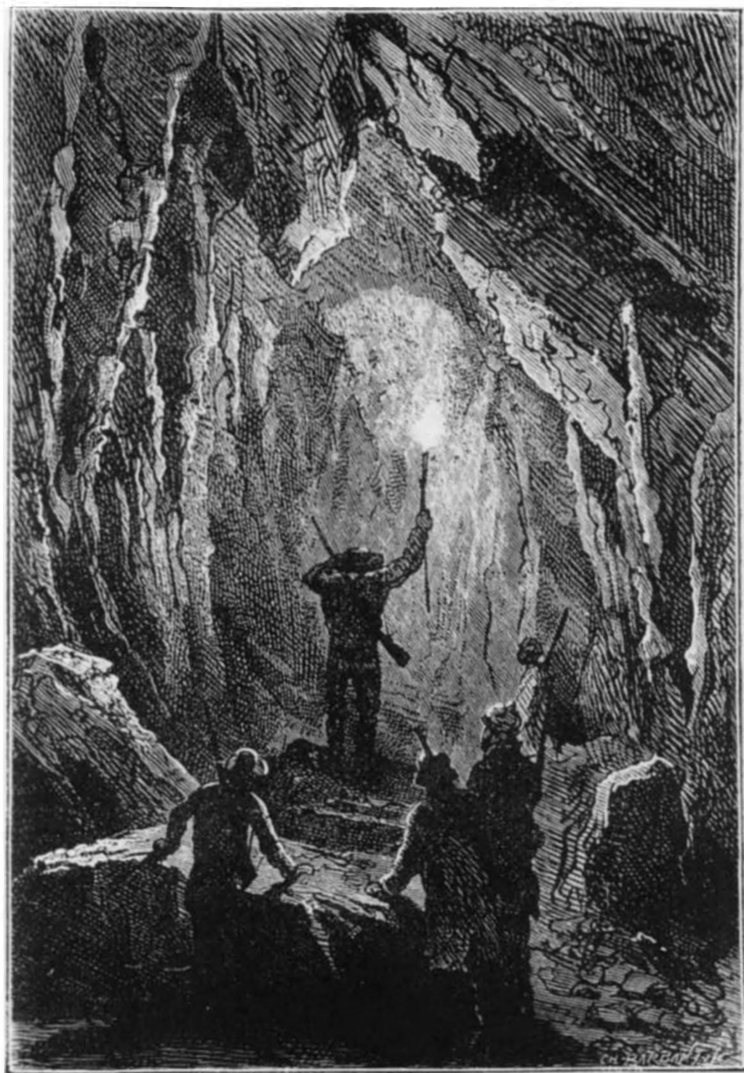
Vienas iš minėtų slėnių, kur nestigo gėlo vandens, puikiausiai tiko prisiglausti kokiam nors atsiskyrėliui,— jis čia galėjo rasti visa, ko tik reikia pragyvenimui. Kolonistai rūpestingai apieškojo visus tris slėnius, bet niekur neužtiko jokių žmogaus pėdsakų.

Tai kurgi paslaptingasis globėjas susirado sau prieglobstį? Gal šiauriniame šlaite, niūriuose tarpekliuose, tarp nugriuvusių uolų, dykuose kalno plyšiuose, tarp sustingusių lavos srautų?

Šiaurės pusėje prie Franklino kalno buvo tiktai du platūs ir negilūs slėniai; juose niekas neaugo, visur buvo privirtę akmenų, lyg margi rėžiai driekėsi ilgos morenų juostos ir sustingę lavos srautai, tarp kurių kyšojo vulkaninių uolienų gūbriai ir pabirai buvo pasklidusios smulkios obsidiano bei labradoritų skeveldros. Šią salos dalį teko ilgai ir sunkiai tyrinėti. Kalno šlaituose čia buvo daugybė olų, nors labai nepatogių gyventi, bet visiškai slaptų ir beveik neprieinamų. Kolonistai apžiūrėjo net tamsius tunelius, atsiradusius dar tuo laikotarpiu, kai iškilo pati sala. Smalingais deglais pasišviesdami, jie išvaikščiojo visas tas niūrias galerijas, apieškojo kiekvieną olą, ištyrė kiekvieną įdubą. Visur — tyla ir tamsa. Atrodė, kad šiais senais urvais dar niekuomet joks žmogus nebuvo žengęs, dar niekuomet nė vieno akmens čia nebuvo pajudinęs. Viskas tebebuvo lygiai taip, kaip ir žiloje senovėje, kai požeminė ugnis išvertė iš jūros dugno tuos uolynus ir viršum vandenų iškilo sala.

Bet nors tie tuneliai kalno gelmėse atrodė visai tušti ir juose viešpatavo pragariška tamsa, Sairas Smitas po kurio laiko įsitikino, kad čia nėra visiškos tylos viešpatija.

Eidamas viena tokia niūria ola, įsiskverbusia kelis šimtus pėdų į kalno vidurį, jis baisiai nustebo, išgirdęs

The colonists explored the dark tunnels.

iš tolumos sklindant kažkokį dundesį, aidintį po akmeniniais požemių galerijos skliautais.

Gedeonas Spiletas, ėjęs drauge su inžinierium, taip pat išgirdo tą tolimą griaudėjimą, aiškiai rodantį, kad ugnikalnio gelmėse atgijo užgesusi ugnis. Abu ėmė klausytis,— duslūs dundesiai pasikartojo kelis sykius; matyt, giliai žemėje vyko kažkoks geologinis procesas.

— Vadinasi, ugnikalnis dar ne visai užgesęs?— paklausė žurnalistas.

— Galimas daiktas, kad po to, kai mes ištyrėme kraterį,— atsakė Sairas Smitas,— žemutiniuose kalno sluoksniuose prasidėjo kažkokie procesai. Kiekviename ugnikalnyje, kuris laikomas užgesusiu, gali vėl įsiliepsnoti ugnis.

— Bet jeigu Franklino ugnikalnis atgis ir prasidės naujas išsiveržimas, argi Linkolno salai negresia pavojus?— paklausė Gedeonas Spiletas.

— Nemanau,— atsakė inžinierius.— Juk ugnikalnio krateris yra tartum apsauginis vožtuvas; garų bei lavos perteklius, kaip ir seniau, išsiverš pro tą įprastinį kanalą.

— Jeigu tik lava nepradės tekėti kita kryptimi, į derlingąją salos dalį...

— O kodėl turėtų taip atsitikti, mielas Spiletai?— tarė Sairas Smitas.— Kodėl lava galėtų nukrypti nuo to kelio, kuris pačios gamtos jai padarytas?

— Žinote, ugnikalniai labai ožiuoti,— atsakė žurnalistas.

— Įsidėmėkite,— prieštaravo inžinierius,— jog visas Franklino kalnas pasviręs taip, kad išsiveržusiai lavai patogiausia tekėti į tuos slėnius, kuriuos mes dabar tyrinėjame. Kita kryptimi ji pasuktų tada, jei pakeistų vietą svorio centras, o taip atsitikti gali tik dėl žemės drebėjimo.

— Bet juk tokiais atvejais, kiek žinau, visada reikia laukti žemės drebėjimo,— tarė Gedeonas Spiletas.

— Visada! — patvirtino inžinierius.— Ypač tuomet, kai požeminės jėgos atbunda po ilgos ramybės, o ugnikalnio krateris yra užsikimšęs. Iš tiesų, brangusis Spiletai, ugnikalnio išsiveržimas gali mums būti didelė nelaimė, ir geriau, kad jis niekados nepabustų, kad ramiai sau mie-

gotų. Bet čia mes bejėgiai ką nors pakeisti, ar ne tiesa? O jei kas ir atsitiktų, aš manau, kad mūsų plantacijoms ant Plataus Akiračio plynaukštės rimtas pavojus negresia. Tarp plynaukštės ir Franklino kalno yra gana gili įdauba, ir jei lava kada nors pradės tekėti ežero link, tai iš tos įdaubos ji išsilies į kopas ir prie Ryklio įlankos.

— Betgi mes viršum kalno dar nematėme nė mažiausio dūmelio, kuris rodytų, jog ugnikalnis gali greit išsiveržti,— pasakė Gedeonas Spiletas.

— Taip, nematėme,— sutiko Sairas Smitas.— Virš kraterio nėra jokio garų debesėlio, aš tik vakar atidžiai stebėjau kalno viršūnę. Bet galimas daiktas, kad per ilgus amžius kraterį iš apačios kietai užkimšo uolų luitai, vulkaniniai pelenai ir sustingusi lava, taigi apsauginis vožtuvas, apie kurį aš ką tik kalbėjau, yra labai tvirtai uždarytas. Tačiau po pirmojo stipraus smūgio visa tai išlėks į orą, ir būkite tikras, brangusis Spiletai, kad nei sala, kurią galima palyginti su garo katilu, nei ugnikalnis — jo pakura — nuo dujų slėgimo nesusprogs. Ir vis dėlto sakau dar kartą: geriau, kad išsiveržimo nebūtų.

— O juk mudu neapsirikome: labai gerai girdėti duslus dundesys. Ugnikalnio gelmėse kažkas darosi!..

— Taip, taip,— atsakė inžinierius, įtemptai klausydamasis.— Apsirikti neįmanoma... Čia, be abejo, vyksta kažkoks procesas, bet nei jo reikšmės, nei galutinių pasekmių kol kas dar negalima numatyti.

Išėję iš olos, Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas suieškojo savo draugus ir jiems papasakojo, ką buvo patyrę.

— Ak šitaip! — šūktelėjo Penkrofas.— Ugnikalnis vėl susimanė išdaigas krėsti. Tegu tik pabando. Bus kam ir jį suvaldyti!..

— O kas jį suvaldys?— paklausė Nabas.

— Mūsų globėjas, Nabai, mūsų gerasis genijus. Jis tikrai užkiš kraterį, jei ugnikalnis pamėgins išžioti savo gerklę!

Kaip skaitytojai mato, Penkrofo tikėjimas nauja dievybe, valdančia jų salą, buvo nepalaužiamas, ir reikia taip pat pasakyti, kad paslaptingoji jėga, tiek daug kartų pasireiškusi įvairiausiais atvejais, iš tikrųjų atrodė

visagalė. Bet šis stebukladaris buvo nesurandamas, ir nors kolonistai stengėsi kuo rūpestingiausiai ieškoti, nors labai uoliai ir, svarbiausia, be galo atkakliai tyrinėjo salą, tačiau slaptosios buveinės vis dar neužtiko.

Nuo vasario 19 iki 25 dienos buvo apieškota visa šiaurinė salos dalis; kolonistai čia išlandžiojo pačius nuošaliausius užkampius. Pagaliau jie net ėmė stuksenti uolynų šlaitus, kaip policija stuksena sienas, darydama kratą įtartinuose namuose. Inžinierius net sudarė labai tikslų kalno bei jo atšakų žemėlapį, ir kolonistai visur išvaikščiojo iki pat tolimiausių kampelių. Jie taip pat ištyrė viršutinę terasą ir ant jos stūksančią kūgio pavidalo viršukalnę, buvo pasiekę net sniego kepurę, baltuojančią ant kalno keteros, kur gilyn leidosi į piltuvą panaši kraterio kiaurymė.

Negana to: jie buvo nulipę net į patį kraterį, kuris dar nealsavo ugnimi, nors prarajos gilumoje jau aiškiai girdėjosi grėsmingas dundesys. Tačiau iš kraterio dar visai nerūko dūmai ir nekilo garai, jo sienos nė kiek nebuvo įkaitusios — žodžiu, jokio ženklo, kad greit galėtų prasidėti išsiveržimas. Ir niekur — nei kalno viršūnėje, nei šlaituose,— ničniekur kolonistai nerado nė menkiausių nepažįstamojo pėdsakų.

Tuomet jie ėmė ieškoti po visą kopų virtinę. Kruopščiai apžiūrėjo ir aukštus Ryklio įlankos krantus, užsibaigiančius stačia sustingusios lavos siena, ištyrė ją visą nuo viršaus iki apačios, nors tokia pakriūte leistis prie jūros buvo labai sunku. Ir niekur nė gyvos dvasios!

Šie žodžiai teisingai nusako, kaip liūdnai baigėsi bergždi ieškojimai, pareikalavę tiek daug varginančių pastangų, tiek atkaklumo, ir nėra ko stebėtis, kad tokia nesėkmė Sairui Smitui ir jo draugams sukėlė skaudų nusivylimą.

Bet metas jau buvo ir namo grįžti — ieškojimas negalėjo amžinai tęstis. Dabar kolonistai turėjo rimtą pagrindą manyti, kad paslaptingojo globėjo buveinė yra ne salos paviršiuje, taigi kiekvienam suaudrintoje vaizduotėje ėmė kilti beprotiškiausi spėliojimai. Ypač fantazavo Penkrofas ir Nabas; juodu paistė apie kažkokią

negirdėtą neregėtą būtybę, ir vaizduotė juos nešė į stebuklingą pasakų pasaulį.

Vasario 25 dieną kolonistai sugrįžo į Granitinius rūmus. Prie strėlės pririšę dvilinką virvę ir užmetę ant aikštelės iškyšulio, jie atstatė susisiekimą tarp savo būsto ir pakrantės.

Po mėnesio, kovo 24 dieną, jie šventė Linkolno saloje trečiąsias metines.

Keturioliktas skyrius

Praslinko treji metai.— Pokalbis apie naujo laivo statybą.— Sprendimas.— Kolonija klesti.— Laivo statykla.— Šalčiai Pietų pusrutulyje.— Penkrofas susitaiksto.— Baltinių skalbimas.— Franklino kalnas.

Praslinko treji metai nuo to laiko, kai belaisviai pabėgo iš Ričmondo. Kiek kartų per tuos trejus metus jie kalbėjosi apie savo tėvynę! Jie niekada jos nepamiršdavo!

Kolonistai neabejojo, kad pilietinis karas bus jau pasibaigęs, ir buvo visiškai tikri, jog šiauriečiai tame teisingame žygyje pasiekė pergalę. Bet kaip vyko tas baisusis karas? Ar daug buvo pralieta kraujo? Kas iš draugų ir pažįstamų žuvo mūšiuose? Štai apie ką dažnai šnekučiuodavo kolonistai, nežinodami, ar greit ateis ta diena, kada jie vėl išvys gimtąjį kraštą. Jie taip troško sugrįžti į tėvynę nors kelioms dienoms, vėl užmegzti ryšį su civilizuotu pasauliu, o po to, prasidėjus nuolatiniam susisiekimui tarp gimtosios jų šalies ir Linkolno salos, jie buvo pasiryžę ilgus metus praleisti savo įsteigtoje kolonijoje, kuri tuomet priklausytų nuo metropolijos, ir kas žino, gal tai būtų jų gyvenime patys gražiausi, patys laimingiausi metai? Argi visa tai buvo neįvykdoma svajonė?

Bet jų svajonė galėjo išsipildyti tik dviem atvejais: arba tuomet, jei prie Linkolno salos pasirodys koks nors laivas, arba tuomet, jei jie patys pasistatys gana didelį laivą, kuriuo galėtų nuplaukti iki artimiausios žemės.

— O gal,— kalbėjo Penkrofas,— mūsų gerasis genijus suteiks mums galimybę grįžti į tėvynę!

Iš tiesų, jeigu Penkrofui ir Nabui kas nors būtų pasakęs, jog Ryklio įlankoje arba Baliono uoste jų laukia trijų šimtų tonų talpos laivas, jie nė kiek nebūtų nustebę, nė akimi nebūtų mirktelėję, manydami, kad tai visiškai natūralu, nes iš nepažįstamojo jie tikėjosi bet kokių stebuklų.

Tačiau Sairas Smitas, būdamas ne toks patiklus žmogus, patarė jiems grįžti į realią tikrovę ir patiems imtis laivo statybos. Tai buvo iš tikrųjų neatidėliotinas uždavinys, nes reikėjo kuo greičiau nugabenti į Taboro salą raštelį — nurodyti, kur dabar gyvena Airtonas.

„Bonadventūro" nebebuvo, o naujo laivo statybai reikėjo mažiausiai bent pusės metų. Tuo tarpu artinosi žiema. Žodžiu, iki ateinančio pavasario apie kelionę nebuvo ko nė galvoti.

— Ką gi, mes turėsime užtektinai laiko ir, kol atšils oras, spėsime tinkamai pasiruošti,— pasakė inžinierius Penkrofui, kalbėdamas šia tema.— Aš manau, mielasis, jeigu mums reikia iš naujo statyti laivą, tai geriausia jį daryti didesnį. Dar nežinia, ar atplauks škotų jachta į Taboro salą. Galimas daiktas, ji ten buvo jau prieš keletą mėnesių, gal škotai ilgai ieškojo Airtono, bet saloje jo neberado ir iškeliavo atgal. Ne, mums reikia pasistatyti tokį laivą, kad prireikus galėtume juo nuplaukti iki Polinezijos salų arba iki Naujosios Zelandijos. Kaip jūs manote?

— Aš manau, misteri Sairai,— atsakė jūrininkas,— aš manau, kad jūs viską sugebėsite padaryti, jums ir didelis laivas išeis ne blogiau kaip mažas. Miško medžiagos ir įrankių turime pakankamai. Vadinasi, viskas priklauso nuo laiko.

— O per kelis mėnesius galima pastatyti dviejų šimtų penkiasdešimties ar trijų šimtų tonų talpos laivą?— paklausė Sairas Smitas.

— Tam reikės mažiausiai septynių ar aštuonių mėnesių,— atsakė Penkrofas.— Be to, neužmirškite, kad artėja žiema, o per didelius šalčius sunku medį apdoroti. Taigi dar kelios savaitės tikriausiai susigaiš, ir duok die-

ve, kad mums pavyktų nuleisti laivą į vandenį lapkričio mėnesį.

— Na ir puiku! — tarė Sairas Smitas.— Tai patogiausias laikas keliauti į Taboro salą arba net dar toliau.

— Teisybė, misteri Sairai, — atsakė jūrininkas.— Darykite brėžinius. Darbininkai pasiruošę. Aš manau, prie tokio darbo Airtonas bus mums geras talkininkas.

Juodu pasišnekėjo su kitais kolonistais, ir inžinieriaus planui visi pritarė,— iš tikrųjų, tai buvo puikus sumanymas. Tiesa, pastatyti dviejų ar trijų šimtų tonų talpos laivą — nelengvas uždavinys, bet kolonistai pasitikėjo savo jėgomis, ir tokį jų pasitikėjimą visiškai pateisino jau pasiekti laimėjimai.

Taigi Sairas Smitas tuojau pat ėmė daryti apskaičiavimus ir braižyti laivo brėžinius. Tuo tarpu jo draugai kirto ir vežė medžius lenktiems španhautams, visam laivo karkasui ir jo apkalimui. Tolimųjų Vakarų miškuose buvo puikiausių ąžuolų bei guobų, kaip tik labai tinkamų laivo statybai. Praplatinę proskyną, kuri buvo iškirsta paskutinės ekspedicijos metu, kolonistai ten nutiesė tikrą kelią ir jį pavadino *Tolimųjų Vakarų keliu;* rąstus juo vežė prie Galerijų, kur buvo numatyta statyti laivą. Tas kelias ėjo įvairiausiais zigzagais, vingiuodamas į visas puses, kur augo kirtimui parinkti medžiai, ir vis dėlto atsiradus keliui didelė Gyvatės pusiasalio dalis pasidarė lengviau prieinama.

Kolonistai skubėjo medžius kirsti ir tašyti, kadangi žalia miško medžiaga laivo statybai netinka,— reikėjo, kad ji spėtų išdžiūti. Dailidės išsijuosę dirbo visą balandžio mėnesį, ir per tą laiką neatsitiko jokių nemalonumų, tik kartais užeidavo gana smarkios audros, paprastai siaučiančios per ekvinokciją. Medkirčiams nemaža padėjo Jupas — tai įsikardavo į pačią ąžuolo viršūnę ir pririšdavo ten virvę, su kuria nuversdavo pakirstą medį, tai ant stiprių savo pečių nešiodavo jau nutašytus kamienus.

Rąstai buvo sukrauti į didelę, lentomis dengtą stoginę, pastatytą netoli Galerijų: čia jie rietuvėse turėjo gulėti, kol prireiks laivo statybai.

Balandžio mėnuo pasitaikė gražus, koks Šiaurės pusrutulyje dažnai esti spalis. Kolonistai rūpinosi ne tik lai-

vo statyba, bet ir uoliai dirbo žemę, tad netrukus ant Plataus Akiračio plynaukštės nebeliko jokios žymės, kad ji buvo plėšikų nusiaubta. Dailidės atstatė malūną, o vietoj sudeginto paukštyno iškilo naujos pašiūrės. Jos buvo pastatytos erdvesnės, mat sparnuotųjų fermos gyventojų gerokai padaugėjo. Arklidėje dabar stovėjo penki onagrai: keturi stiprūs, tvirti ir gerai pravažinėti gyvuliai, tiek kinkomi į vežimėlį, tiek jodinėjami, ir neseniai atvestas kumeliukas. Atsirado ir naujo inventoriaus — kolonistai įsitaisė plūgą; dabar žemę arė onagrais, ir plūgą jie traukė ne blogiau už jaučius, kuriais ariama Jorkšyre arba Kentukyje. Kiekvienas kolonistas nuolat imdavosi vienokio ar kitokio darbo, nė vienas nesėdėjo rankas sudėjęs. Užtat kokia pavydėtina sveikata galėjo pasigirti visi tie uolūs darbininkai, kaip linksmai jie praleisdavo vakarus Granitiniuose rūmuose, kokius šviesius ateities planus jie kūrė!

Airtonas dabar, žinoma, jautėsi lygiateisis visos draugijos narys ir niekad nebeužsimindavo, kad norėtų gyventi atskirai, aptvare. Tačiau jis buvo susimąstęs, tylus, daug su kolonistais dirbdavo, bet retai kartu su jais džiaugdavosi. O darbininkas jis buvo labai geras — stiprus, miklus, nagingas ir nuovokus, visi jį mylėjo ir gerbė, ir jis negalėjo to nejausti.

Nebuvo apleistas ir aptvaras. Kuris nors iš kolonistų kas antrą dieną važiuodavo ten važiuotas arba jodavo raitas, pridėdavo gyvuliams pašaro, pamelždavo ožkas ir parveždavo pieną, kurį perduodavo Nabui. Tose kelionėse būdavo ir medžiojama, todėl dažniausiai į aptvarą vykdavo Herbertas ir Gedeonas Spiletas, o juos lydėdavo Topas, visada bėgdamas priešakyje. Medžiotojai buvo labai sumanūs, ginkluoti puikiais šautuvais, tad Granitiniuose rūmuose niekad nepasibaigdavo žvėriena — kapivaros, agučiai, kengūros, šernai, pekariai; niekad nepasibaigdavo ir paukštiena — antys, tetervinai, kurtiniai, žakamarai, perkūno oželiai. Triušiai iš pievutės, austrės iš seklumos, kartais koks vėžlys, pilni tinklai lašišų, didžiausiais būriais atplaukiančių į Gailestingumo upę neršti, daržovės nuo Plataus Akiračio plynaukštės, laukiniai vaisiai iš miško — kokios gausios gamtos dovanos! Vyriau-

siasis virėjas Nabas vos spėdavo viską doroti ir krauti į savo sandėlius atsargai.

Savaime suprantama, kad telegrafo laidas, jungiantis Granitinius rūmus su aptvaru, buvo sutaisytas, ir dabar bet kuris kolonistas, nuvykęs į aptvarą, galėdavo lengvai pasiųsti telegramą, jei rasdavo reikalą ten apsinakvoti. Juk dabar saloje vėl pasidarė ramu, nebereikėjo bijoti bent jau žmonių užpuolimo.

Ir vis dėlto kolonistai būgštavo, kad nelaimė gali pasikartoti, jeigu į salą vėl susimanytų išsikelti kokie nors pabėgę katorgininkai. Gal Bobo Harvėjaus draugai ir bendrininkai, dar kalėję Norfolko saloje, žinojo slaptus jo planus ir ruošėsi pasekti jo pavyzdžiu. Taigi kolonistai nuolat stebėjo visas pakrantės dalis, kur buvo patogu iš laivo išsikelti, ir kasdien pro žiūroną apžvelgdavo platų horizonto lanką nuo Sąjungos įlankos iki Vašingtono įlankos. Nuvykę į aptvarą, jie taip pat atidžiai išžvalgydavo jūrą vakarų pusėje,— nuo Franklino kalno atšakų buvo labai toli matyti.

Nors akiratyje nė karto nepasirodė nieko įtartino, vis dėlto reikėjo visuomet būti budriems.

Vieną vakarą Sairas Smitas pasiūlė draugams naują planą — sustiprinti aptvarą. Jis buvo tos nuomonės, jog dėl atsargumo pravartu padaryti aukštesnę tvorą, o iš šono pastatyti nelyginant kokį blokhauzą, kad prireikus būtų galima ten pasislėpti ir atremti priešo puolimą. Granitiniai rūmai, pasak inžinieriaus, buvo beveik visiškai nepasiekiami ir saugūs, bet aptvaras su savo pastatais, maisto atsargomis ir pašiūrėse laikomais gyvuliais visuomet galėjo būti užpultas iš kur nors atsidanginusių plėšikų, taigi reikėjo pasirūpinti, kad būtų kuo lengviausia nuo jų gintis.

Šį planą kolonistai dar turėjo gerai apgalvoti, todėl visus aptvaro sustiprinimo darbus noromis nenoromis atidėjo iki pavasario.

Gegužės 15 dieną prie Galerijų jau nusitiesė naujo laivo kilis, ir netrukus į jo išpjovas beveik statmenai buvo įstatytas viename gale achterštevenis, o kitame gale — forštevenis. Iš tvirto ąžuolo padarytas kilis turėjo šimtą dešimt pėdų ilgio, tad vidurinis bimsas galėjo būti

dvidešimt penkių pėdų ilgio. Bet tiek dailidės ir tespėjo padaryti, kol užėjo darganos ir šalčiai. Sekančią savaitę jie dar sudėjo užpakalinėje laivo dalyje pirmuosius španhautus, o paskui teko visus darbus pamesti.

Mėnesio pabaigoje oras visai subjuro. Pūtė smarkus rytys, protarpiais virsdamas tikru uraganu. Sairas Smitas būgštavo, kad nenukentėtų laivo statykla. Jis buvo jai parinkęs patogiausią vietą, netoli Granitinių rūmų, bet per audrą Išsigelbėjimo salelė buvo menka kranto priedanga, vėjo genamos bangos ritosi iki granitinės sienos ir dužo jos papėdėje.

Laimė, inžinieriaus būgštauta be reikalo. Vėjas dažniausiai pūtė iš pietryčių, o tuomet Granitinius rūmus labai gerai dengė Radinio kyšulys.

Penkrofas ir Airtonas, uoliausieji naujojo laivo statytojai, darbavosi tol, kol tik buvo įmanoma. Juodu nebijojo nei vėjo, taršančio jiems plaukus, nei lietaus, kuris juos permerkdavo iki paskutinio siūlelio; jie sakydavo, kad plaktukas vis tiek gerai kala, ar oras bjaurus, ar gražus. Bet kai po šlapdribos spustelėjo šalčiai ir medis sukietėjo kaip geležis, dailidėms pasidarė nepaprastai sunku dirbti, ir birželio 10 dieną teko laivo statybą nutraukti.

Sairas Smitas ir jo draugai, žinoma, negalėjo neatkreipti dėmesio, kad Linkolno saloje labai atšiaurios žiemos. Tokie šalčiai būdavo gal tik Naujosios Anglijos valstijose, maždaug tiek pat nutolusiose nuo pusiaujo, kaip ir Linkolno sala. Šiaurės pusrutulyje, bent jau toje dalyje, kurią užima Naujoji Anglija ir šiaurinė Jungtinių Valstijų zona, šis reiškinys aiškinamas tuo, kad prie poliarinių sričių yra lėkštas reljefas: nė viena aukštuma ten neužkerta kelio šiaurės vėjams. Bet Linkolno salos atžvilgiu toks aiškinimas neturėjo jokio pagrindo.

— Stebėjimais yra nustatyta,— pasakė kartą Sairas Smitas savo draugams,— kad salose ir jūrų pakrantėse šalčiai ne tokie stiprūs, kaip toje pat geografinėje platumoje esančiose vidurinėse žemynų srityse. Pavyzdžiui, aš ne kartą esu girdėjęs, kad Lombardijoje žiemos žiauresnės negu Škotijoje, ir sakoma, jog tai priklauso nuo to, kad jūra žiemą atiduoda tą šilumą, kurią ji gauna iš

saulės vasarą. O juk salų padėtis šiuo atžvilgiu yra ypatingai gera, jūros turi jas labiausiai šildyti.

— Tai kaip čia dabar išeina, misteri Smitai?— paklausė Herbertas.— Kodėl Linkolno sala tarytum sudaro išimtį iš bendros taisyklės?

— Sunku tai paaiškinti,— atsakė inžinierius.— Bet aš manau, kad tokia klimato ypatybė priklauso nuo to, jog mūsų sala yra Pietų pusrutulyje, o čia, kaip tu pats žinai, mano vaikuti, žiemos esti šaltesnės, negu Šiaurės pusrutulyje.

— Taip, tai tiesa,— sutiko Herbertas.— Juk ir plaukiojančių ledų pietinėje Ramiojo vandenyno dalyje pasitaiko arčiau pusiaujo negu šiaurinėje.

— Teisingai,— pritarė Penkrofas.— Kai aš plaukiojau banginių medžiojimo laivu, esu matęs ledkalnių net palei Horno kyšulį.

— Vadinasi, smarkūs šalčiai, nuo kurių mes kenčiame Linkolno saloje, galimas daiktas, aiškintini tuo, kad palyginti netoli jos plaukioja ledkalniai ir net yra susidarę ledų laukai,— tarė Gedeonas Spiletas.

— Jūsų aiškinimas visai įtikimas, brangusis Spiletai,— atsakė Sairas Smitas.— Labai gali būti, kad dėl ledų artumo čia tokios atšiaurios žiemos. Aš noriu jums priminti, dėl kurios grynai fizinės priežasties Pietų pusrutulyje šalčiau negu Šiaurės pusrutulyje. Juk vasarą saulė esti arčiau šito pusrutulio, taigi žiemą ji neišvengiamai turi būti toliau. Tuo ir paaiškinamas didelis vidutinės temperatūros skirtumas žiemą ir vasarą. Atsiminkite, kad Linkolno saloje žiema šalta, užtat vasara labai karšta.

— O sakykite, misteri Smitai,— suraukęs kaktą, paklausė Penkrofas,— kodėl gi Pietų pusrutulis taip kvailai sutvarkytas? Juk tai neteisinga!

— Mieliausias Penkrofai,— juokdamasis atsakė inžinierius.— Ar teisinga, ar neteisinga, bet taip jau yra, reikia skaitytis su faktu. O tai priklauso štai nuo ko. Žemės orbita, kuria Žemė skrieja aplink Saulę, yra ne apskritimas, bet elipsė, ir tai atitinka išmintingus mechanikos dėsnius. Todėl Žemė tam tikru momentu pasiekia afelį, kitaip tariant, tolimiausią nuo Saulės tašką,

o kitu laiku — perihelį, Saulei artimiausią savo orbitos tašką. Ir pasirodo, jog kaip tik tuo metu, kai Pietų pusrutulio šalyse stoja žiema, Žemė yra labiausiai nutolusi nuo Saulės, vadinasi, tose srityse dėl to gali pasireikšti labai stiprūs šalčiai. Čia jau nieko nepadarysi, Penkrofai, net ir mokyčiausiems žmonėms niekuomet nepavyks kaip nors pakeisti visatos sąrangos.

— O vis dėlto nuostabu! — atsiliepė Penkrofas, matyt, nelabai noromis taikstydamasis su būtinybe. — Keistai sutvarkytas pasaulis! Storos knygos išeitų, jeigu surašytum visa, ką žmonės žino.

— Bet dar storesnes knygas būtų galima parašyti apie tai, ko žmonės iki šiol nežino, — tarė Sairas Smitas.

Šiaip ar taip, birželio mėnesį prasidėjo kolonistams jau įprasta atšiauri žiema, ir dabar jie dažnai visai neišeidavo iš Granitinių rūmų.

Toks užsidarymas visiems įgriso, bet gal labiausiai bodėjosi Gedeonas Spiletas.

— Žinai ką, — pasakė jis kartą Nabui, — aš tau parašyčiau pagal visas taisykles notaro patvirtintą dovanojimo raštą ir perleisčiau tau visą turtą, kokį tik aš paveldėsiu, jeigu tu, kaip geras vyras, nueitum į tokią vietą, kur prenumeruojami laikraščiai bei žurnalai, ir užsakytum man nors kokį menką laikraštėlį! Tikrai, iki visiškos laimės man labiausiai trūksta laikraščio. Norisi, dauguži, rytais sužinoti, kas praeitą dieną atsitiko pasaulyje, už mūsų salos ribų!

Nabas nusijuokė.

— Tai koks smalsus, — atsakė jis. — O aš bedirbdamas viską užmirštu. Juk darbo mes kasdien turime iki kaklo!

Iš tiesų, tiek Granitiniuose rūmuose, tiek kitur darbo buvo pakankamai.

Linkolno salos kolonistai trejus metus nenuilstamai dirbo, ir jų triūso dėka kolonija paskutiniais metais tiesiog klestėte suklestėjo. Iš paskendusio brigo jie taip pat gavo daug naujų gėrybių. Buvo nuimtas visas takelažas, kuris galėjo būti panaudotas naujai statomam laivui, o Granitinių rūmų sandėliai buvo užversti visokiais rakandais, įrankiais, prietaisais, ginklais, šaudmenimis ir drabužiais. Kolonistams jau nebereikėjo velti šiurkštaus mi-

lo. Pirmąją žiemą jie kentė šaltį, o dabar jų nė kiek nebaugino net baisiausi speigai. Baltinių jie taip pat turėjo daug ir juos laikė labai tvarkingai. Iš jūros druskos, kurioje yra natrio chlorido, Sairas Smitas lengvai gaudavo natrio ir chloro. Iš natrio paskui buvo gaminama soda, o iš chloro — chloro kalkės; ir viena, ir kita kolonistai naudojo ūkio reikalams, pavyzdžiui, baltiniams skalbti. Tiesa, iš pagrindų viską skalbdavo tik keturis kartus per metus, kaip senais laikais būdavo daroma šeimyniniuose namuose, ir reikia pridurti, kad Penkrofas ir Gedeonas Spiletas, svajoję apie malonumą kasdien skaityti laikraštį, pasirodė esą puikiausi skalbėjai.

Taip praslinko žiemos mėnesiai: birželis, liepa ir rugpjūtis. Spigino šalčiai — vidutinė temperatūra neprašoko 8 laipsnių pagal Farenheitą (—13,33 °C). Vadinasi, žiema pasitaikė šaltesnė negu praeitais metais. Užtat kaip karštai buvo kūrenami Granitinių rūmų židiniai! Juose visą laiką liepsnojo ugnis, ir suodžiai ilgais dryžiais išmargino sienas. Malkų kolonistai negailėjo — miškas buvo visai pašonėje. Kurui buvo naudojami ir atliekami rąstai, paruošti laivo statybai — taip kolonistai taupė akmens anglį, kurios buvo sunku iš kasyklos parsigabenti.

Ir žmonės, ir naminiai gyvuliai jautėsi puikiai. Tiesa, dėdulė Jupas nelabai pakentė šaltį,— tai buvo bene vienintelė jo yda. Teko jam pasiūti šiltą vatinį chalatą. Bet koks įstabus jis buvo tarnas — mitrus, stropus, ištvermingas, nesmalsus, neplepus; visai pelnytai jis galėjo būti pavyzdžiu visiems savo dvikojams bendrams Senajame ir Naujajame Pasaulyje.

— O ko čia stebėtis?— kalbėjo Penkrofas.— Juk jis turi keturias rankas, tad jam ir reikalavimai didesni,— turi stengtis!

Ir jau kaip uoliai stengėsi protingas keturrankis gyvulys!

Per septynis mėnesius, praslinkusius nuo to laiko, kai kolonistai aplink Franklino kalną ieškojo paslaptingojo globėjo, ir visą rugsėjo mėnesį, kai vėl užėjo šiltos dienos, gerasis salos genijus nė karto nepasireiškė ir neteikė jokios pagalbos. Tiesą sakant, ji ir nebuvo reika-

*"I'll tell you what," said Spilett.

linga,— per tą laiką neatsitiko nė vienos nelaimės, kolonistai nepatyrė jokių negandų.

Sairas Smitas net pastebėjo, kad tuo laiku visai nutrūko paslaptingasis ryšys, kadaise tarytum užsimezgęs per akmeninį kalnagūbrį tarp Granitinių rūmų gyventojų ir nepažįstamojo, kurį Topas, rodos, uoste suuosdavo. O dabar šuo liovėsi urzgęs, be to, ir Jupas apsiramino. Abudu bičiuliai (Topas ir beždžionė buvo labai susidraugavę) jau nebezujo aplink uždengtą šulinį, nebevampsėjo ir nebeinkštė su kažkokiu ypatingu nerimu, kuris tuojau patraukdavo inžinieriaus dėmesį. Bet argi Sairas Smitas galėjo tikrai pasakyti, kad su ta mįsle baigtas reikalas ir kad nebėra ko stengtis ją įminti? Argi jis galėjo tvirtinti, jog niekuomet nebeiškils tokių aplinkybių, kai paslaptingasis geradarys bus priverstas vėl pasireikšti? Kas žino, ką jiems žada ateitis?

Žiema pasibaigė. Bet kaip tik pirmosiomis pavasario dienomis atsitiko vienas įvykis, galėjęs turėti labai svarbių pasekmių.

Rugsėjo 7 dieną Sairas Smitas, pažvelgęs į Franklino kalno viršūnę, pastebėjo viršum užgesusio ugnikalnio kraterio raitantis ore dūmų srovelę ir baltų garų debesėlį.

Penkioliktas skyrius

Ugnikalnio pabudimas.— Vasara.— Vėl prie statybos.— Spalio 15 dienos vakaras.— Telegrama.— Prašymas.— Atsakymas.— Greičiau į aptvarą! — Raštelis.— Antras laidas.— Bazaltinės uolos.— Per potvynį.— Per atoslūgį.— Ola.— Akinama šviesa.

Išgirdę iš inžinieriaus baisią žinią, kolonistai metė darbą ir tylėdami sužiuro į Franklino kalną.

Taip, ugnikalnis pabudo iš miego; dujos ir garai, pakilę iš jo gelmių, prasiveržė pro kietų uolienų sluoksnį, susikaupusį kraterio dugne. Bet ar sukels požeminė ugnis stiprų išsiveržimą? Nei to numatyti, nei užkirsti nelaimei kelio nebuvo įmanoma.

Bet jeigu net išsiveržimas ir neišvengiamas, dar buvo viltis, kad nuo jo gali nukentėti ne visa sala. Iš ug-

nikalnio tekančios ištirpusios uolienos ne visuomet nešа pražūtį. Saloje jau seniau buvo taip atsitikę,— tai rodė sustingusios lavos srautai, išvagoję šiaurinius kalno šlaitus. Be to, pati kraterio forma ir gilus plyšys, skrodžiantis viršutinį jo kraštą, turėjo išsiveržusią lavą nukreipti į kitą pusę nuo vešliosios salos zonos.

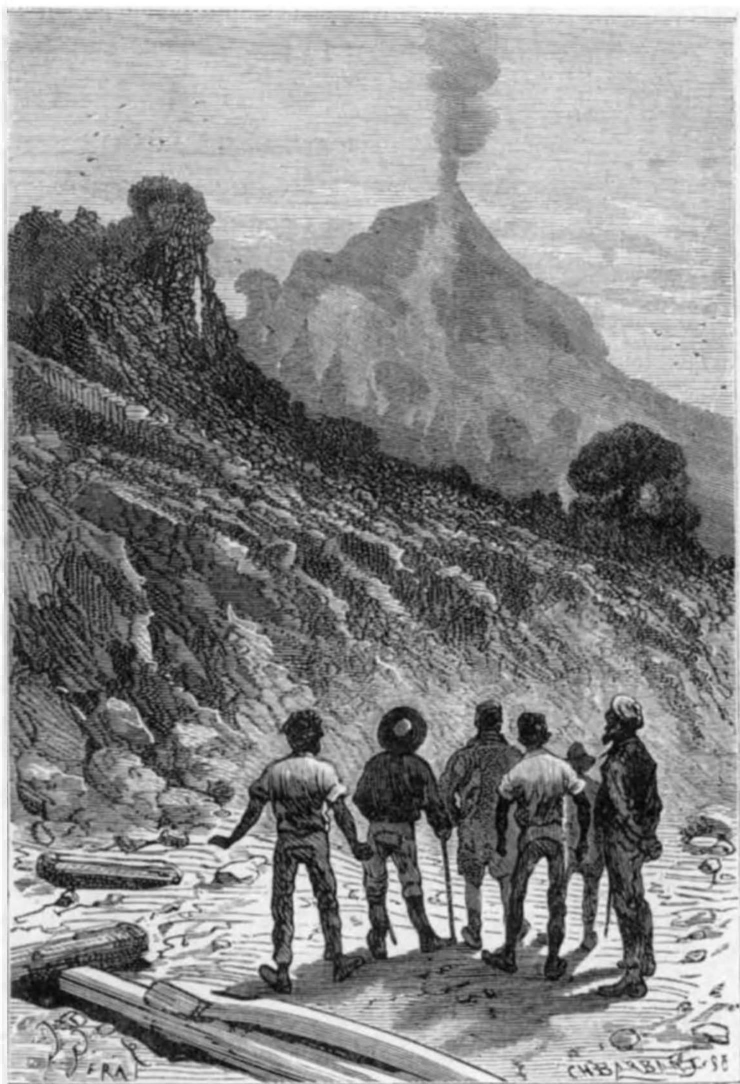
Tačiau praeitis nebuvo ateities garantija. Neretai pasitaiko, kad seni ugnikalnių krateriai būna aklinai užkimšti, bet vietoj jų atsiveria nauji krateriai. Tai pastebėta ir Senajame, ir Naujajame Pasaulyje — Etnos, Popokatepetlio, Orizabos ugnikalniuose, o prieš išsiveržimą visko galima tikėtis. Juk kartais užtenka žemės drebėjimo,— šis reiškinys dažnai lydi ugnikalnių išsiveržimus,— kad vidinė ugnikalnio sandara pasikeistų ir ištirpusi lava pradėtų tekėti kita kryptimi.

Sairas Smitas visa tai paaiškino draugams ir neperdėdamas pateikė visus argumentus už ir prieš galimą pavojų.

Šiaip ar taip, jie čia nieko negalėjo pakeisti. Granitiniams rūmams, rodos, niekas daugiau negrėsė, tik žemės drebėjimas. Bet aptvaras galėjo būti visiškai sunaikintas, jeigu kartais pietiniame Franklino kalno šlaite atsirastų naujas krateris.

Nuo tos dienos viršum kalno visą laiką ringavo baltas garų stulpas, ir net buvo žymu, kaip jis plečiasi ir kyla kaskart vis aukštyn. Tačiau tirštuose garų kamuoliuose dar nė karto nesužibo nė viena liepsnos kibirkštėlė. Kol kas visi procesai tebevyko apatinėje centrinio židinio dalyje.

Vos atšilus orui, kolonistai, nieko nepaisydami, vėl kibo į darbą. Jie skubėjo kuo greičiau statyti laivą. Sairas Smitas, pasinaudojęs į jūrą krintančio krioklio varomąja jėga, įrengė vandens lentpjūvę, ir dabar kolonistai daug greičiau, negu rankiniu būdu, pjovė rąstus į lentas ir sijas. Visas tas mechanizmas buvo toks paprastas, kaip ir kaimo lentpjūvės Norvegijoje. Juk čia reikėjo tiktai išgauti judesius dviem plokštumom: varyti rąstą gulsčiai, o pjūklą statmenai, ir daugiau nieko; Sairui Smitui pavyko tai padaryti, įrengus ratą, du velenus ir tam tikru būdu išdėstytus skridinius.

They looked in silence at Mount Franklin.

Rugsėjo pabaigoje ant paramsčių jau stovėjo beveik užbaigti laivo griaučiai; visi španhautai buvo laikinai pritvirtinti, ir jau išryškėjo būsimojo laivo forma. Kolonistai nutarė jį įrengti kaip škuną, ir buvo aišku, jog toji škuna su siauru priešakiu ir labai plačia užpakaline dalimi, be abejo, galės prireikus leistis į gana tolimas keliones, tiktai dar nemaža laiko turėjo užtrukti išorinis bei vidinis laivo apkalimas ir denio klojimas. Statytojams labai pravertė visos metalinės piratų brigo dalys, kurias pavyko išgelbėti, sprogus povandeninei minai. Iš suplėšytų bortinių lentų bei španhautų Penkrofas ir Airtonas replėmis ištraukė varžtus ir daugybę varinių vinių. Taigi kalviams nebereikėjo tiek daug plušėti, bet dailidės darbo turėjo iki kaklo.

Paskui visą savaitę škunos statybą teko nutraukti: kolonistai dorojo derlių, pjovė šieną, į svirnus bei sandėlius vežė nuo Plataus Akiračio plynaukštės grūdus ir daržoves. Bet vos tiktai baigę šiuos darbus, visi vėl grįžo prie laivo statybos ir jau nė akimirkos nebeatsitraukė.

Vakare statytojai iš nuovargio vos bepastovėdavo ant kojų. Nenorėdami be reikalo gaišti, dabar jie ir valgydavo kitu laiku: pietaudavo vidudienį, o vakarieniaudavo tik saulei nusileidus, kai jau visiškai sutemdavo. Tuomet jie grįždavo į Granitinius rūmus ir kuo greičiausiai eidavo gulti.

Tiesa, kartais užsimegzdavo koks nors įdomus pokalbis, ir kolonistai guldavo kiek vėliau. Jie pasakodavo vieni kitiems savo svajones apie ateitį ir mielai svarstydavo, kokių laimingų permainų į jų gyvenimą gali įnešti kelionė nauju laivu į artimiausius gyvenamus kraštus. Bet visuose jų planuose būtinai prasikišdavo viena mintis — vėl grįžti į Linkolno salą. Iš tikrųjų, argi galima palikti koloniją, kurią jie patys įsteigė, kur tiek daug jų triūsta, kur patirta tiek sunkių negandų ir pasiekta tiek laimėjimų? Reikia tik įvesti susisiekimą su Amerika, ir tuomet kolonijos gerovė pradės dar sparčiau kilti.

Penkrofas ir Nabas buvo tvirtai pasiryžę išgyventi saloje iki pat savo amžiaus galo.

— Herbertai,— kalbėjo jūrininkas,— juk tu niekada nepaliksi mūsų salos?

— Niekada, Penkrofai, ypač jeigu tu apsispręsi čia pasilikti!

— Aš jau seniai esu taip apsisprendęs, mano mielas,— atsakė Penkrofas.— Aš čia tavęs lauksiu. Tu atvyksi su žmona, su vaikučiais. Aš tavo mažulėlius puoselėsiu, ir jie užaugs tokie šaunūs vyrai, kad neatsidžiaugsi!

— Nutarta! — juokdamasis ir raudonuodamas atsiliepė Herbertas.

— O jūs, misteri Sairai,— balsu svajojo Penkrofas,— jūs būsite nuolatinis salos gubernatorius. Ak, beje! Kiek žmonių gali išmaitinti mūsų sala? Mano manymu, ne mažiau kaip dešimt tūkstančių.

Kartais draugai vakarais ilgai taip šnekėdavosi. Niekas iš Penkrofo nesišaipydavo, priešingai — jis visus paviliodavo į svajonių pasaulį, ir galų gale žurnalistas net pasišovė įsteigti saloje „Niu Linkoln Herald" laikraštį. Toks jau žmogus sutvertas. Jis trokšta kurti, palikti savo pėdsaką žemėje, įdėti visą širdį į kokį nors didelį darbą, kuris gyvuotų ilgai, ilgiau už jį patį,— kaip tik tuo žmogus pranašesnis už visus gyvulius, gyvenančius mūsų planetoje. Ir štai kodėl žmogus tapo aukščiausia būtybe, štai kas pateisina jo viešpatavimą gyvulių pasauliui.

Tiesą sakant, ką gali žinoti, gal ir Topas su Jupu turėjo kokių nors svajonių apie ateitį?

Vien tik Airtonas pats sau galvojo, kokia būtų laimė, jeigu jis vėl galėtų susitikti su lordu Glenarvanu ir visiems pasirodyti kaip naujas žmogus, išpirkęs savo kaltę.

Spalio 15 dienos vakarą malonus pašnekesys užsitęsė kiek ilgiau. Buvo jau devinta valanda. Visi pradėjo atvirai žiovauti, seniai buvo metas gulti, ir Penkrofas jau žengė prie savo lovos, tik staiga salėje suskambo elektros skambutis.

Visi kolonistai sėdėjo namie — Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas, Herbertas, Airtonas, Nabas ir Penkrofas,— aptvare nė vieno jų nebuvo.

Sairas Smitas pakilo iš savo vietos. Jo draugai klausiamai žvilgčiojo vienas į kitą, manydami, kad jiems taip tik pasigirdo.

— Ką tai reiškia?— sušuko Nabas.— Ar tik ne kipšas susimanė skambinti?

Į šitą pokštą niekas nieko neatsakė.

— Šiandien panašu į audrą,— tarė Herbertas.— Galbūt turi įtakos ore susitvenkusi elektra...

Jis nebaigė sakyti. Visi tuojau sužiuro į inžinierių, bet šis papurtė galvą.

— Palauksim,— prabilo tuomet Gedeonas Spiletas.— Jei čia kas nors duoda signalą, tai skambutis, be abejo, pasikartos.

— O kas gi, jūsų manymu, gali duoti signalą?— šūktelėjo Nabas.

— Ar tu užmiršai?— tarė Penkrofas.— Nagi tas, kuris...

Jo žodžius nutraukė vėl pasigirdęs skambutis,— plaktukėlis greit ėmė tarškinti į skambučio galvutę.

Sairas Smitas priėjo prie aparato ir, paleidęs laidu srovę, pasiuntė į aptvarą telegramą:

„Ko pageidaujate?"

Po kelių sekundžių aparato rodyklė ėmė slankioti skrituliu, kuriame buvo surašyta abėcėlė, ir Granitinių rūmų gyventojai perskaitė tokį atsakymą:

„Skubiai ateikite į aptvarą."

— Pagaliau! — šušuko Sairas Smitas.

Taip, pagaliau jie sužinos paslaptį! Jiems ir nuovargis praėjo, visi miegai išlakstė,— taip rūpėjo kuo greičiau atsidurti aptvare. Nepratardami nė žodžio, jie bematant susiruošė į kelionę ir po keliolikos akimirkų jau buvo vandenyno pakrantėje. Granitiniuose rūmuose liko tik Jupas ir Topas. Toje ekspedicijoje buvo galima ir be jų apsieiti.

Aplinkui viešpatavo tamsa. Tą dieną pasirodęs jaunas mėnuo nusileido kartu su saule. Herbertas neapsiriko pasakęs, kad artėja audra. Juodi debesys apgaubė žemę lyg sunki skraistė, pro kurią nebuvo matyti mirgant nė vienos žvaigždelės. Toli horizonte nuolat tvyksčiojo žaibai.

Reikėjo manyti, kad po kelių valandų audra prapliups viršum salos. Naktis žadėjo būti labai nerami.

Bet kraupi tamsa kolonistų negalėjo sulaikyti. Kelią į aptvarą jie gerai žinojo. Kairiuoju Gailestingumo upės krantu pasikėlę į Plataus Akiračio plynaukštę, jie tiltu perėjo per Glicerininį upelį ir toliau nužygiavo mišku.

Keleiviai ėjo sparčiai, be galo jaudindamiesi. Nė vienas neabejojo, kad dabar pavyks išsiaiškinti paslaptį, kurią jie taip ilgai ir bergždžiai stengėsi įspėti. Greit, labai greit jie sužinos, kaip vadinasi tas nematomas geradarys, tiek daug įtakos turėjęs jų likimui, tas kilnus ir galingas nepažįstamasis. Be abejo, jis atidžiai stebėjo jų gyvenimą, žinojo apie juos viską iki mažiausių smulkmenų, girdėdavo visas jų kalbas Granitiniuose rūmuose, kitaip jis nebūtų galėjęs visuomet taip laiku įsikišti.

Kiekvienas žingsniavo skubėdamas, paskendęs savo mintyse. Po medžių skliautais buvo tokia tamsybė, jog keleiviai negalėjo įžiūrėti net šalikelės. Miške viešpatavo gūdi tyla. Nuščiuvę glūdėjo paukščiai ir žvėreliai, prieš audrą lyg pastirę nuo tvankumos. Nevirpėjo nė vienas lapelis. Tamsoje gaudžiai aidėjo kolonistų žingsniai, žygiuojant jiems kieta kaip akmuo žeme.

Visi taip ėjo tylėdami jau ketvirtį valandos, ir tik sykį tylą nutraukė viena Penkrofo pastaba ir inžinieriaus atsakymas.

— Reikėjo pasiimti žibintą,— pasakė jūrininkas.

— Žibintą rasime aptvare,— atsiliepė inžinierius.

Iš Granitinių rūmų Sairas Smitas ir jo draugai išėjo devintą valandą dvylika minučių, o devintą valandą keturiasdešimt septynios minutės jie jau buvo nuėję tris mylias iš penkių, skiriančių Gailestingumo upės žiotis nuo aptvaro.

Didžiuliai balti žaibai raižė viršum salos dangų, ir po kiekvieno blykstelėjimo aplinkui aiškiai sumirguliuodavo tamsūs medžių lapai. Skaisti šviesa žlibino akis. Tuojau pat turėjo prapliupti audra. Padangėje vis dažniau grėsmingai švytravo žaibai. Vis arčiau trankėsi perkūnas. Oras buvo nepakenčiamai tvankus.

Keleiviai žygiavo taip sparčiai, tarytum kažkokios nenugalimos jėgos traukiami.

Penkiolika minučių vienuoliktos, ryškiai sutviskus žaibui, priešais save jie išvydo aptvarą. Vos jiems spėjus įeiti pro vartus, kurtinamai sugriaudė griaustinis.

Kolonistai vienu akimirksniu perbėgo per kiemą ir atsidūrė prie namelio durų.

Nepažįstamasis tikriausiai buvo namelyje,— juk telegramą jis, be abejo, iš čia pasiuntė. Tačiau nė viename lange nežibėjo šviesa.

Inžinierius pasibeldė.

Niekas neatsiliepė.

Sairas Smitas atidarė duris, ir visi suėjo į tamsutėlį kambarį.

Nabas įskėlė ugnį, kolonistai bematant uždegė žibintą ir apšvietė visus kampus...

Namelyje — nė gyvos dvasios. Visi daiktai tebestovėjo savo vietose, kaip buvo palikti.

— Nejaugi mums viskas tik pasivaideno?— sumurmėjo Sairas Smitas.

Ne, jie negalėjo apsirikti. Telegramoje aiškiai buvo pasakyta:

„Skubiai ateikite į aptvarą."

Kolonistai priėjo prie stalo, ant kurio stovėjo telegrafo aparatas. Čia irgi viskas tebebuvo savo vietoje — ir dėžė su baterija, ir imtuvas bei siųstuvas.

— Kas čia buvo paskutinis?— paklausė inžinierius.

— Aš, misteri Sairai,— atsakė Airtonas.

— Kada?

— Prieš keturias dienas.

— Žiūrėkite, raštelis! — šūktelėjo Herbertas, rodydamas ant stalo baltuojantį popieriaus lapuką. Jame buvo angliškai parašyta:

„Eikite pagal naująjį laidą."

— Keliaujam! — sušuko Sairas Smitas; jis suprato, kad telegrama buvo pasiųsta ne iš aptvaro, bet tikriausiai iš slaptosios nepažįstamojo buveinės ir kad koks nors papildomas laidas, nuvestas nuo senojo, tiesiogiai jungia tą buveinę su Granitiniais rūmais.

Nabas paėmė degantį žibintą, ir visi išėjo iš aptvaro.

Audra šėlo kaip padūkusi. Vos blykstelėjus žaibui, beveik tuojau pat sudundėdavo griaustinis. Buvo aišku,

kad netrukus perkūnija ims trankytis viršum Franklino kalno, viršum visos salos. Žaibai nuolat nutvieksdavo ugnikalnio viršūnę, vainikuotą garų debesėliu.

Aptvaro kieme, tarp namelio ir tvoros, naujos telegrafo linijos niekur nebuvo nė žymės. Išėjęs pro vartus, Sairas Smitas pribėgo prie artimiausio stulpo ir žaibų šviesoje pamatė, kad nuo izoliatoriaus iki pat žemės eina naujas laidas.

— Štai kur jis! — tarė inžinierius.

Laidas buvo nutiestas žeme, bet visas aptrauktas izoliaciniu apvalkalu kaip povandeninis kabelis, dėl to juo geriau galėjo tekėti srovė. Iš visko sprendžiant, jis ėjo per mišką ir pietines kalno atšakas į vakarinę salos dalį.

— Eikite pagal kabelį! — pasakė Sairas Smitas.

Tai blankiai šviečiant žibintui, tai akinamai plykščiojant žaibams, kolonistai sparčiai nužingsniavo pirmyn, o kelią jiems rodė telegrafo laidas.

Viršum jų galvų be paliovos taip kurtinamai trankėsi griaustinis, jog susikalbėti buvo visiškai neįmanoma. Tiesą sakant, žodžiai niekam nereikalingi, kai tėra vienas tikslas — kuo greičiau žygiuoti.

Sairas Smitas ir jo draugai pirmiausia priėjo kalnyno atšaką, skiriančią aptvaro slėnį nuo Krioklio upelio slėnio, ir perkopė per tą gūbrį siauriausioje jo dalyje; kelią jiems ir toliau rodė kabelis, vienur užkabintas ant apatinių medžių šakų, kitur nutiestas žeme.

Inžinierius spėjo, kad laidas pasibaigs slėnio gilumoje,— ten tikriausiai ir turėjo būti slaptoji nepažįstamojo buveinė.

Bet jis apsiriko. Teko šlaitu kopti į pietvakarinę kalnyno atšaką, o paskui nusileisti į dyką plynaukštę, einančią iki pat keistosios bazaltinių uolų sąvartos. Retkarčiais tai vienas, tai kitas kolonistas pasilenkęs apčiuopdavo laidą, tikrindamas, ar jų nenukrypta į šalį. Tačiau buvo jau aišku, kad laidas eina tiesiai prie jūros. Matyt, tenai, kur nors gilioje oloje, tarp nežinomų uolynų, buvo slaptasis būstas, kurio jie taip ilgai ir nesėkmingai ieškojo.

Visas dangus liepsnote liepsnojo. Be atvangos švysčiojo žaibai. Jie nuolat trankė į ugnikalnio viršūnę, pra-

smegdami tirštų dūmų apsiaustame krateryje. Kartais rodėsi, jog kalnas svaido liepsnas.

Vienuoliktą valandą be kelių minučių kolonistai priėjo vakarinį salos krantą, kur aukštas kalnagūbris baigėsi skardinga pakriūte. Apačioje, už kokių penkių šimtų pėdų, šniokštė bangų mūša.

Sairas Smitas apskaičiavo, kad nuo aptvaro jie buvo nukeliavę apie pusantros mylios. Toliau laidas ėjo žemyn tarp uolų, nutįsęs stačiu siauros ir vingiuotos daubos šlaitu.

Kolonistai ėmė leistis į pakalnę, rizikuodami išjudinti menkai tesilaikančias uolas, kurių griūtis galėjo juos nublokšti į jūrą. Lipti čia buvo be galo pavojinga, bet keleiviai apie tai visiškai negalvojo,— jie nebeturėjo jėgų tvardytis. Paslaptingoji nepažįstamojo buveinė juos traukte traukė, kaip magnetas traukia geležies pjuvenas.

Jie beveik nesąmoningai nusileido į daubą, kurios šlaitai net vidury dienos būtų atrodę baisūs. Keleiviams iš po kojų ritosi akmenys, žaibų šviesoje blykčiodami tartum įkaitę meteorai. Sairas Smitas ėjo pirmutinis, o Airtonas — paskutinis. Visi čia palengvėlė slinko, žingsnis po žingsnio, čia slyste slydo plynu, tarsi nupoliruotu akmeniniu pakriaušiu, o paskui atsistoję vėl žygiavo toliau.

Pagaliau laidas, staigiai pasisukęs, nutįso tarp pakrantės uolų, prie juodos rifų grandinės, į kurią per didelius potvynius turbūt sunkiai daužydavosi bangos. Kolonistai pasiekė apatines bazaltinės sienos pakopas. Čia lygiagrečiai su jūra ėjo ilgas, siauras gūbrys, pagal jį vingiavo telegrafo laidas, ir kolonistai pasuko ta kryptimi. Nenuėjus jiems nė šimto žingsnių, prasidėjo nuožulni pakalnė, kuria jie nusileido prie jūros.

Inžinierius kilstelėjo kabelį ir pamatė, kad jis neria po vandeniu.

Keleiviai lyg pritrenkti sustojo šalia Sairo Smito.

Visi nejučiomis liūdnai riktelėjo, bėveik nevilties apimti. Nejaugi reikia pulti į jūrą ir ieškoti kažkokios povandeninės olos? Tačiau visi buvo taip įdirginti ir susijaudinę, jog nesvyruodami galėjo net ir tai padaryti.

Sairas Smitas savo draugus sustabdė.

Jis juos privedė prie įdubos uoloje ir pasakė:

— Čia palauksime. Dabar potvynis. Kai jūra nuo kranto atsitrauks, kelias bus laisvas.

— Kodėl jūs taip manote? — paklausė Penkrofas.

— Jeigu pas jį nebūtų kelio, jis nebūtų mūsų pakvietęs.

Sairas Smitas tai pasakė su tokiu įsitikinimu, jog nė vienas nebandė prieštarauti. Be to, ši mintis iš tikrųjų atrodė visai logiška. Drąsiai buvo galima spėti, kad bazaltinės sienos papėdėje esama povandeninės olos, kurios anga tuo tarpu buvo apsemta.

Reikėjo laukti keletą valandų. Kolonistai tylėdami stovėjo, sulindę į savotišką nišą, bangų išgraužtą bazaltinėje sienoje. Pradėjo lyti, o netrukus iš juodų debesų, kuriuos be paliovos varstė žaibų zigzagai, prapliupo tikra liūtis. Aidas skardžiai kartojo griaustinio trenksmus, dar labiau sustiprindamas kurtinamą jų dundesį.

Kolonistai be galo jaudinosi. Kiekvienam galvoje sukosi daugybė keistų minčių. Visi laukė kažko antgamtiško: štai tuojau prieš akis iškils didinga vizija ir pasirodys milžinas burtininkas, — juk tik pasakiška būtybė galėjo turėti tokią paslaptingą galią, kokią jie įsivaizdavo turint nepažįstamąjį.

Vidunaktį Sairas Smitas, pasiėmęs žibintą, nusileido prie pat jūros pažiūrėti, kaip apačioje atrodo uolos. Atoslūgis jau buvo prasidėjęs prieš dvi valandas.

Inžinierius neapsiriko. Viršum vandens ėmė ryškėti didžiulės olos skliautas. Kabelis, pasukęs stačiu kampu, pro atvirą angą ėjo gilyn į olą.

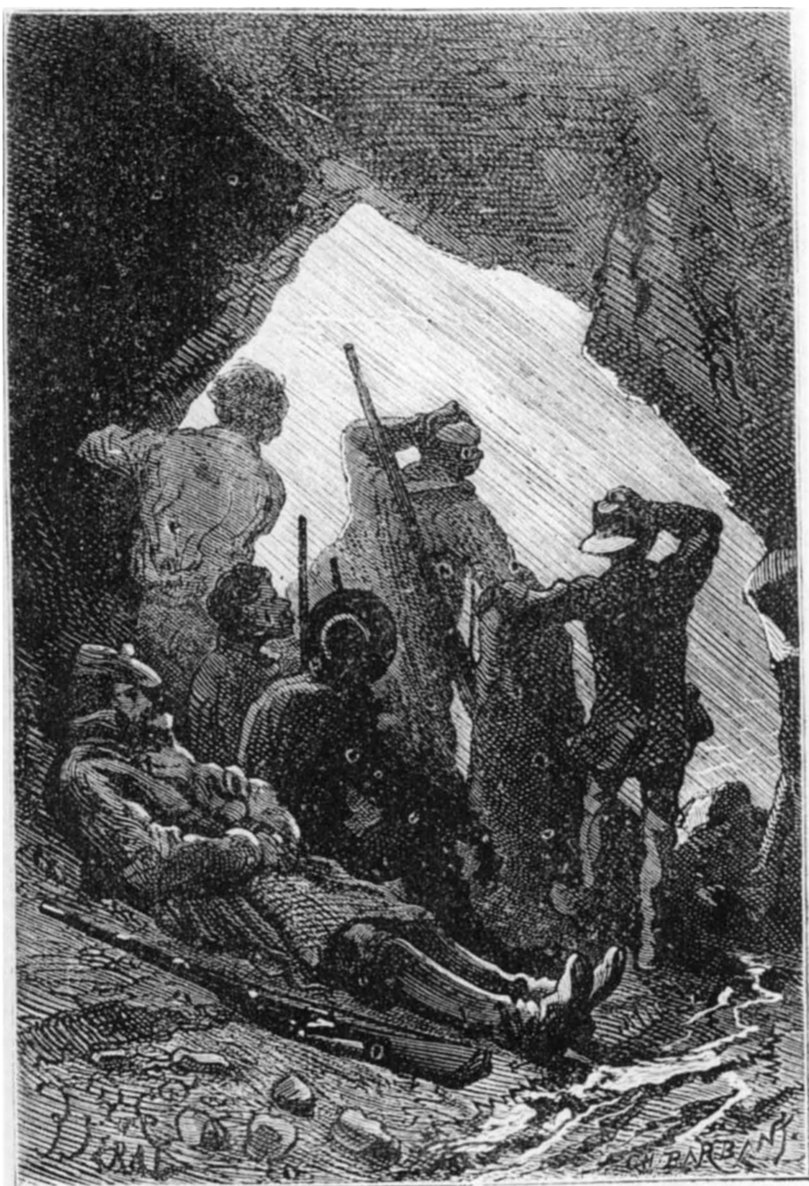
Sairas Smitas sugrįžo pas savo draugus ir ramiai pasakė:

— Po valandos bus galima įeiti į olą.

— Vadinasi, jos iš tikrųjų esama? — paklausė Penkrofas.

— Argi jūs abejojote? — užuot atsakęs, savo ruožtu paklausė Sairas Smitas.

— Bet juk oloje vis tiek liks vandens, — tarė Herbertas. — Ką darysime, jei ten bus gilu?

The echoes of the thunder.

— Per atoslūgį vanduo iš olos galbūt visiškai išteka,— atsakė Sairas Smitas,— ir tada mes galėsime eiti dugnu, o jeigu vandens ten lieka, mums neabejotinai bus suteikta vienokia ar kitokia priemonė persikelti.

Praslinko dar valanda. Visi per lietų nulipo žemyn prie jūros. Per tris valandas vanduo buvo nuslūgęs penkiolika pėdų. Olos anga pamažu platėjo, skliauto viršus jau buvo iškilęs iš jūros bent aštuonias pėdas. Putotos bangos ritosi po skliautu, tarytum po tilto arka.

Inžinierius pasilenkęs pamatė ant vandens supantis kažkokį juodą daiktą ir jį prisitraukė. Tai buvo valtis, pririšta prie akmens iškyšulio olos viduje. Ji buvo padaryta iš gerai sukniedytos lakštinės geležies. Valties dugne, po suoliukais, gulėjo du irklai.

— Lipkite! — tarė Sairas Smitas.

Po akimirkos visi jau buvo valtyje. Nabas ir Airtonas sėdo prie irklų, Penkrofas paėmė į rankas vairą. Sairas Smitas, pastatęs valties priešakyje žibintą, švietė kelią.

Praplaukus pro žemą olos arką, skliautas staiga pakilo aukštyn ir išsiplėtė, bet aplinkui viską gaubė tokia tamsybė, jog silpnoje žibinto šviesoje nebuvo įmanoma įžiūrėti, ar labai didelė toji ola, ir nors apytikriai nustatyti, koks jos plotis, aukštis ir ilgis. Šios povandeninės bazaltinės slėpynės gelmėse viešpatavo didinga tyla. Iš lauko čia nesigirdėjo nė menkiausio garso, pro storas sienas negalėjo prasiskverbti joks žaibų atspindys.

Kai kuriose žemės rutulio vietose yra didžiulių požeminių olų,— tai savotiški natūralūs milžiniški rūsiai, atsiradę labai senoje geologinėje epochoje ir išlaikę to tolimo laikotarpio pėdsakus. Vienos olos esti jūrų apsemtos, kitose tarp požeminių sienų telkšo ištisi ežerai. Tokia yra, pavyzdžiui, Fingalo ola Stafo saloje, priklausančioje Hebridų salynui; tokios yra Morgo olos Bretanėje, Duarnenės įlankoje, arba Bonifaco olos Korsikoje, arba Liz-Fiordo ola Norvegijoje ir milžiniška Mamuto ola Kentukyje, turinti penkis šimtus pėdų aukščio ir daugiau kaip dvidešimt mylių ilgio. Kadaise gamta daug kur žemėje iškasė tokius rūsius, jie iki šiol tebėra išlikę, ir žmonės jais žavisi.

Kolonistai atsidūrė vienoje tokių olų, ir jiems kilo klausimas: ar tik ji neina iki pat salos vidurio? Valtis plaukė jau ketvirtį valandos, ir inžinierius retkarčiais duodavo Penkrofui trumpą įsakymą, kur reikia pasukti. Staiga jis sukomandavo:

— Dešiniau!

Valtis pakeitė kryptį ir ėmė čiuožti pagal dešiniąją olos sieną. Inžinieriui dingtelėjo protinga mintis patikrinti, ar čia tebeina kabelis.

Kabelis tęsėsi išilgai sienos, užkabintas ant jos iškyšulių.

— Pirmyn! — įsakė inžinierius.

Du irklai iš karto paniro į juodą vandenį, ir valtis ėmė slinkti toliau.

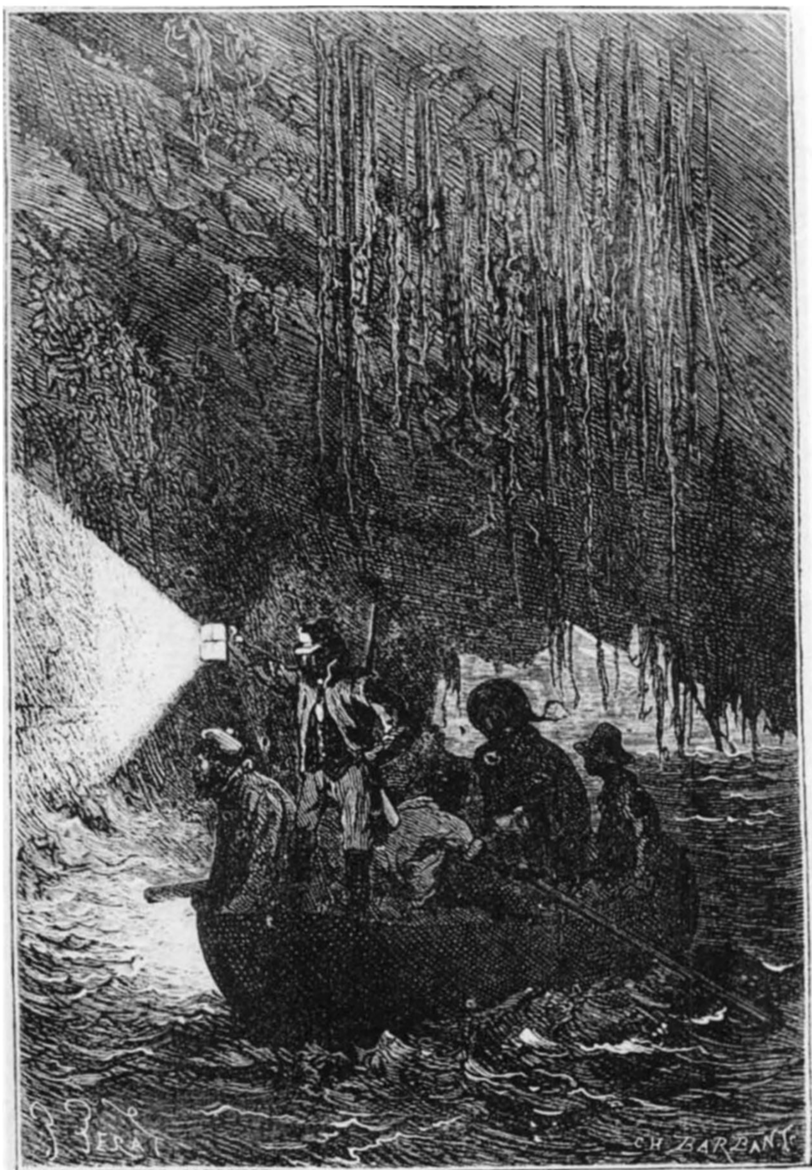
Yrėsi dar ketvirtį valandos, nuo olos angos nuplaukė turbūt jau kokį pusmylį, ir staiga vėl suskambėjo Sairo Smito balsas.

— Stok! — sukomandavo jis.

Valtis sustojo, ir nustebę keleiviai išvydo skaisčios šviesos nužertą didžiulę olą, taip giliai gamtos išraustą salos gelmėse.

Dabar buvo galima apžiūrėti tą slaptą buveinę, apie kurią pirmiau niekas nieko nenumanė.

Šimto pėdų aukštyje buvo parimęs apvalus skliautas, prilaikomas bazaltinių stulpų, kurie visi atrodė iškalti pagal vieną matą. Pirmosiomis žemės plutos formavimosi epochomis gamta tokių milžiniškų kolonų statė ištisus tūkstančius; šioje oloje į jas rėmėsi netaisyklingų formų arkos ir vingriausios atbrailos. Bazalto luitai, surioglinti vienas ant kito, siekė keturiasdešimt ar penkiasdešimt pėdų aukščio; kolonų papėdę skalavo vanduo — visiškai ramus, nors viršum salos siautėjo baisi audra. Inžinierius atkreipė savo draugų dėmesį, kaip iš nežinomo šviesos šaltinio sklido spinduliai, ryškiai nutvieksdami kiekvieną bazaltinių prizmių sienelę, įžiebdami tose prizmėse ugnies kibirkštis ir tarytum kiaurai varstydami lyg permatomas olos sienas, o mažiausius jų iškilumus paversdami žėrinčiais brangakmeniais. Visi tie įvairiai blykčiojantys švituliai atsispindėjo vandenyje,

Smith stood at the bow.

virpėjo jo paviršiuje, ir atrodė, kad valtis plaukia tarp liepsningų srovių.

Negalėjo būti jokios abejonės, kokia šviesa atsimuša vandenyje, savo spindulių pluoštais nuskaidrinusi bazaltinių olos sienų, kolonų ir skliautų kontūrus. Čia buvo, žinoma, elektros šviesa, tai rodė ir baltas jos atspalvis. Elektra šioje oloje pavadavo saulę, viską užliejusi skaisčiais savo spinduliais.

Sairui Smitui davus ženklą, irklai vėl paniro į vandenį, aplinkui lyg deimantų lietus ištiško purslai, valtis ėmė plaukti į tą vietą, iš kur sklido šviesa, ir netrukus jau buvo ne toliau kaip per pusę kabeltovo.

Požeminis baseinas čia siekė tris šimtus penkiasdešimt pėdų pločio, o už akinamo šviesos šaltinio dunksojo didžiulė bazaltinė siena, iš tos pusės užtvėrusi kelią. Ola gerokai praplatėjo, ir jūros vandenys čia sudarė nelyginant ežerą. Bet visur tos olos skliautai ir šoninės sienos, ir akmeninė užtvara priešakyje, visos tos bazaltinės prizmės, cilindrai ir kūgiai buvo užlieti tokios ryškios elektros šviesos, tarytum ji būtų sklidusi iš tų uolynų; atrodė, kad visos uolos nušlifuotos lyg brangieji briliantai ir kiekviena jų sienelė žėruoja margaspalvėmis ugnimis.

Vidury ežero ant ramaus, lyg sustingusio vandens tįsojo kažkoks ilgas verpsto pavidalo daiktas. Iš abiejų jo galų, tarsi iš baltai įkaitintų krosnių, veržėsi šviesa. Tas daiktas, panašus į didžiulį banginių veislės jūrų gyvūną, turėjo apie pustrečio šimto pėdų ilgio ir buvo iškilęs viršum ežero dešimt ar dvylika pėdų.

Valtis pamažu artėjo. Sairas Smitas, sėdėjęs jos priešakyje, atsistojo. Jis įdėmiai žiūrėjo į priekį ir staiga, labai susijaudinęs, pagriebė žurnalistą už rankos ir šūktelėjo:

— Bet juk tai jis! Tiktai jis, ir niekas kitas! Jis!..

Ir inžinierius, vėl atsisėdęs ant suoliuko, pašnibždomis pasakė vardą, kurį išgirdo tik Gedeonas Spiletas.

Šis vardas žurnalistui, matyt, buvo žinomas, nes padarė jam didelį įspūdį. Jis dusliu balsu atsakė:

— Jis? Žmogus, paskelbtas už įstatymo ribų?

— Jis! — pakartojo Sairas Smitas.

Inžinieriui paliepus, valtis priplaukė prie to keisto plūduriuojančio daikto. Irkluotojai sustojo kairėje prie išgaubto jo šono, kur pro storą stiklą veržėsi akinamos šviesos pluoštas.

Sairas Smitas ir jo draugai užlipo ant aikštelės. Čia rado atvirą liuką. Visi skubiai nusileido laiptais žemyn.

Apačioje nuo laiptų ėjo elektros apšviestas koridorius. Jo gale keleiviai išvydo duris. Sairas Smitas jas atidarė.

Greitai perėję prabangią salę, jie įžengė į biblioteką, kur nuo lubų sklido ryški šviesa.

Kitame bibliotekos gale buvo dar vienos durys. Inžinierius atidarė ir tas duris.

Ir tuomet jie pamatė erdvų kambarį, panašų į muziejų,— čia buvo surinkti ir brangiausi mineralai, ir meno kūriniai, ir nuostabūs pramonės dirbiniai. Kolonistams pasirodė, kad jie atsidūrė kažkokiame stebuklų pasaulyje.

Ant puošnios sofos ramiai gulėjo žmogus, kuris jų, rodos, visai nepastebėjo.

Sairas Smitas žengė į priekį ir, didžiai nustebindamas savo draugus, garsiai tarė:

— Kapitone Nemai, jūs mus kvietėte? Mes atėjome.

Šešioliktas skyrius

Kapitonas Nemas.— Pirmieji jo žodžiai.— Dėl tėvynės laisvės kovojusio didvyrio istorija.— Neapykanta grobikams.— Kapitono Nemo bendražygiai.— Gyvenimas po vandeniu.— Vienatvė.— Linkolno sala — paskutinis „Nautiliaus" prieglobstis.— Paslaptingasis salos genijus.

Šiuos žodžius ištarus, ant sofos gulėjęs žmogus truputį pasikėlė, ir šviesa nuplieskė jo veidą: nepažįstamojo buvo kilni galva, aukšta kakta, išdidus žvilgsnis, žila barzda, atgal atmesti tankūs plaukai.

Jis atsistojo ir ranka atsirėmė į sofos atlošą, ramiai žiūrėdamas į kolonistus. Buvo matyti, kad ilga liga pamažu pakirto jo sveikatą, bet balsas tebeskambėjo žvaliai, kai jis, be galo stebėdamasis, angliškai pasakė:

"Captain Nemo, we are here."

— Aš neturiu vardo, gerbiamasis.

— Aš žinau jūsų vardą,— atsakė Sairas Smitas.

Kapitonas Nemas įsmeigė į inžinierių tokį liepsningą žvilgsnį, tarsi būtų norėjęs jį sunaikinti. Paskui, vėl nugriuvęs ant sofos, sušnibždėjo:

— Pagaliau ar ne vis tiek. Aš greit mirsiu.

Sairas Smitas priėjo arčiau prie kapitono Nemo, o Gedeonas Spiletas paėmė jį už rankos. Ranka buvo karšta. Airtonas, Penkrofas, Herbertas ir Nabas iš pagarbos stovėjo atokiau, pačiame kampe tos puikios salės, kur oras buvo prisotintas elektros fluidų.

Kapitonas Nemas palengvėle atitraukė ranką ir ženklu pasiūlė inžinieriui ir žurnalistui sėsti.

Visi į jį žiūrėjo labai susijaudinę. Tai štai koks tasai, kurį jie vadino „salos genijum", ta galingoji būtybė, kurios įsikišimas tiek kartų juos gelbėjo; štai tas geradarys, kuriam jie tiek skolingi. Priešais juos buvo silpnas, mirštantis žmogus, o tuo tarpu Penkrofas ir Nabas tikėjosi išvysti pusdievį.

Bet iš kur Sairas Smitas pažįsta kapitoną Nemą? Kodėl kapitonas Nemas pašoko, išgirdęs savo vardą, kuris, jo manymu, buvo niekam nežinomas?..

Kapitonas vėl atsigulė ant sofos ir, pasirėmęs alkūne, įdėmiai pasižiūrėjo į gretą sėdintį Sairą Smitą.

— Taigi, gerbiamasis, jūs žinote, kokį vardą aš turėjau?— paklausė kapitonas Nemas.

— Žinau,— atsakė Sairas Smitas,— be to, žinau, kaip vadinasi šis puikus povandeninis laivas...

— „Nautilius",— šyptelėjęs tarė kapitonas.

— Taip, „Nautilius".

— O ar jūs žinote... ar žinote, kas aš esu?

— Žinau.

— Betgi jau trisdešimt metų aš neturiu jokio ryšio su pasauliu, trisdešimt metų gyvenu jūrų gelmėse, nes tai vienintelė aplinka, kur aš suradau laisvę! Kas gi galėjo išduoti mano paslaptį?

— Vienas žmogus, kuris nieko nebuvo jums įsipareigojęs, kapitone Nemai, todėl negali būti apkaltintas išdavyste.

— Ar ne tas prancūzas, kuris prieš šešiolika metų atsitiktinai buvo pakliuvęs į mano laivą?

— Tas pats.

— Vadinasi, tas žmogus ir du jo draugai nežuvo Malstrime, kai „Nautilius" ten atsidūrė?

— Ne, nežuvo. Ir po to pasirodė knyga „Dvidešimt tūkstančių mylių po vandeniu", kurioje pasakojama jūsų gyvenimo istorija.

— Tiktai kelių mėnesių istorija, gerbiamasis! — gyvai atšovė kapitonas.

— Jūsų teisybė,— sutiko Sairas Smitas.— Bet užteko su jumis išgyventi kelis mėnesius, kad būtų galima susidaryti apie jus nuomonę...

— Kaip apie didelį nusikaltėlį, ar ne tiesa?— atsiliepė kapitonas Nemas, ir jo lūpomis nuslinko išdidi šypsena.— Taip, kaip apie maištininką, apie žmonių visuomenės atskalūną.

Inžinierius nieko neatsakė.

— Ko gi jūs tylite, gerbiamasis?

— Aš neturiu teisės kapitono Nemo smerkti,— tarė Sairas Smitas,— bent jau smerkti už jo praeitį. Kaip ir visiems kitiems, taip ir man nėra žinoma, kas jį privertė pasirinkti tokį keistą gyvenimą, o nežinant priežasčių, negalima spręsti apie padarinius. Bet aš puikiai žinau, jog nuo tos dienos, kai mes atsidūrėme Linkolno saloje, mus visą laiką globojo maloningoji jūsų ranka; aš žinau, kad mes visi už savo gyvybę turime būti dėkingi geraširdiškam, kilniam, galingam globėjui ir kad tas geraširdis, kilnus, galingas globėjas buvote jūs, kapitone Nemai.

— Taip, aš jums padėjau,— paprastai atsakė kapitonas Nemas.

Inžinierius ir žurnalistas atsistojo. Priėjo ir jų draugai, norėdami išreikšti kapitonui Nemui savo dėkingumą, kurio buvo kupinos jų širdys.

Kapitonas Nemas rankos mostu nutraukė jausmingas jų kalbas ir, neįstengdamas paslėpti savo susijaudinimo, tarė:

— Palaukite, pirma išklausykite manęs.

Ir kapitonas Nemas trumpai, glaustai ir aiškiai apsakė visą savo gyvenimą.

Pasakojimas buvo neilgas, tačiau ligonis turėjo sukaupti visas savo nykstančias jėgas, kad galėtų jį pabaigti. Buvo matyti, jog jis eina vis silpnyn. Sairas Smitas kelis kartus prašė jį pasilsėti, bet kapitonas Nemas tik galvą purtė. Jis žinojo, kad gali nebesulaukti rytojaus, o kai žurnalistas pasiūlė jam savo paslaugas kaip gydytojas, kapitonas Nemas atsakė:

— Tai nieko nepadės, gerbiamasis, nieko nepadės. Man beliko gyventi keletas valandų.

Kapitonas Nemas kilimo buvo indas, princas Dakaras, tuomet dar nepriklausomos Bundelkundo kunigaikštystės valdovo radžos sūnus, garsaus Indijos didvyrio Tipo-Sahibo sūnėnas. Kai berniukui sukako dešimt metų, tėvas jį išsiuntė į Europą, norėdamas, kad jis visapusiškai išsimokslintų, ir slapta puoselėdamas viltį, jog kada nors jo sūnus, kaip lygus priešininkas, stos į kovą su tais, kuriuos radža laikė gimtosios šalies engėjais.

Nuo dešimties iki trisdešimties metų princas Dakaras, labai talentingas, kilnios dvasios ir šviesaus proto žmogus, studijavo įvairius mokslus ir sukaupė daug žinių tiek iš gamtotyros bei matematikos, tiek iš literatūros.

Princas Dakaras keliavo po visą Europą. Dėl savo kilmingumo ir turtų visur jis buvo laukiamas svečias, bet pasaulio smagumai niekada jo neviliojo. Jaunas gražuolis indas visuomet buvo rimtas, net paniuręs ir atsidavęs vien mokslui. Jo širdyje ruseno nenumaldoma neapykanta.

Princas Dakaras neapkentė. Jis neapkentė tos vienintelės šalies, į kurią nieku gyvu nenorėjo nė kojos kelti, tos vienintelės šalies, kurios meilikavimus kiekvieną kartą atmesdavo; jis neapkentė Anglijos, ir juo labiau neapkentė, kad dėl daugelio dalykų ja žavėjosi.

Tasai indas degė tokia aršia neapykanta, kokią tik nugalėtasis jaučia nugalėtojui. Ir pavergėjas nebūtų sulaukęs malonės iš pavergtojo. Kilęs iš tų kunigaikščių, kurie tik žodžiais pakluso Jungtinei Karalystei, princas iš Tipo-Sahibo giminės, išauklėtas išsivadavimo kovos ir keršto dvasia, kupinas begalinės meilės savo poetiškai

tėvynei, surakintai anglų grandinėmis, jis nenorėjo kelti kojos į tą šalį, kurią tarė esant prakeiktą, kadangi ji buvo pavergusi Indiją.

Princas Dakaras tapo menininku — meno stebuklai jam žadino kilnius polėkius; tapo mokslininku — niekas nebuvo jam svetima aukštųjų mokslų srityje; tapo valstybės veikėju — Europos valdovų rūmuose pažino visas diplomatijos vingrybes. Iš pirmo žvilgsnio jis galėjo pasirodyti esąs vienas tų smalsuolių kosmopolitų, trokštančių viską žinoti, bet nesugebančių veikti, vienas tų turtingų keliautojų, pasipūtusių tuštuolių, kurie be atvangos trankosi po visą pasaulį ir nepriklauso nė vienam kraštui.

Bet iš tikrųjų jis buvo visiškai ne toks. Tas menininkas, tas mokslininkas, tas talentingas žmogus savo širdyje visuomet buvo indas, kupinas keršto troškimo, indas, puoselėjantis viltį, jog ateis tokia diena, kai jo tėvynainiai pareikalaus teisių savo šaliai, išvarys iš jos svetimšalius ir grąžins jai nepriklausomybę.

Pagaliau 1849 metais princas Dakaras sugrįžo į Bundelkundą. Jis vedė kilmingos giminės mergaitę, kuriai taip pat kaip ir jam širdis sruvo krauju, matant tėvynės kančias. Žmona jam padovanojo du vaikus, jis juos tiesiog dievino. Bet, džiaugdamasis šeimos laime, jis negalėjo užmiršti, kad Indija pavergta. Jis laukė progos. Ir proga pasitaikė.

Anglijos viešpatavimas lyg nepakeliama našta prislėgė visus šalies gyventojus. Princas Dakaras tapo nepatenkintųjų šaukliu. Jis kurstė žmonėse tokią neapykantą svetimšaliams, kokia degė jo paties širdyje. Jis važinėjo po visą pusiasalį — po tas kunigaikštystes, kurios tebebuvo nepriklausomos, ir po tas sritis, kurios jau buvo tiesiogiai anglų valdomos. Jis ragino prisiminti tas didvyriškas dienas, kai Tipo-Sahibas, gindamas tėvynę, žuvo mūšyje prie Seringapatamo.

1857 metais įsiliepsnojo didelis sipajų sukilimas. Jo siela buvo princas Dakaras. Į kovą jis pakėlė didžiules žmonių mases. Šiam teisingam reikalui jis paskyrė visus savo gabumus ir savo turtus. Drąsiai jis kovėsi pirmosiose gretose, rizikuodamas gyvybe lygiai taip, kaip kiekvienas paprasčiausias žmogus iš tų didvyrių, pakilu-

sių į kovą dėl savo tėvynės laisvės. Jis dalyvavo dviejose dešimtyse mūšių ir dešimt kartų buvo sužeistas. Bet veltui jis ieškojo sau mirties, kai paskutiniai kariai, gynusieji Indijos nepriklausomybę, krito nuo anglų kulkų.

Dar niekad Didžiosios Britanijos viešpatavimui Indijoje negrėsė toks pavojus, ir jeigu sipajams, kaip jie to tikėjosi, būtų buvusi suteikta pagalba iš svetur, tikriausiai būtų atėjęs galas Jungtinės Karalystės įtakai ir viešpatavimui Azijoje.

Princo Dakaro vardas tuo laiku pagarsėjo. Tas didvyris nesislapstė ir kovojo atvirai. Už jo galvą buvo paskirta premija, ir nors neatsirado nė vieno niekšo, kuris būtų ryžęsis Dakarą išduoti, tačiau už jį savo gyvybe užmokėjo tėvas, motina, žmona ir vaikai — jie buvo nužudyti, jam dar nesužinojus, koks pavojus jiems gresia dėl jo...

Taip dar kartą teisė buvo paminta po kojomis ir turėjo nusileisti jėgai. Bet civilizacija niekada nesitraukia, ir atrodo, kad visus įstatymus jai diktuoja būtinybė. Sipajai buvo nugalėti, ir senosios radžų kunigaikštystės vėl pateko į žiaurią anglų priespaudą.

Princas Dakaras, kurio pasigailėjo mirtis, sugrįžo į Bundelkundo kalnus. Likęs vienišas, kupinas begalinio pasibjaurėjimo pačiu žmogaus vardu, baisėdamasis civilizuotu pasauliu ir jo neapkęsdamas, trokšdamas visam laikui nuo jo pabėgti, jis pavertė pinigais savo turto likučius, surinko labiausiai jam atsidavusius bendražygius ir vieną gražią dieną drauge su jais kažkur dingo.

Kurgi išvyko princas Dakaras? Kur jis ieškojo tos laisvės, kurios jam nedavė žmonių gyvenama žemė? Ogi po vandeniu, jūrų gelmėse — ten, kur niekas negalėjo jo persekioti.

Karys dabar virto mokslininku. Susiradęs sau prieglobstį vienoje dykoje Ramiojo vandenyno saloje, jis ten įrengė laivų statyklą, kur pagal jo brėžinius buvo pastatytas povandeninis laivas. Tam tikrais būdais, kurie kada nors pasidarys visiems žinomi, jis sugebėjo panaudoti nepaprastai galingą mechaninę jėgą, kurią jam teikė elektra, gaunama iš neišsenkamų šaltinių, ir pritaikė tą jėgą visiems reikalams savo povandeniniame

laive,— elektra varė laivą, švietė ir šildė. Jūra su nesuskaitomais savo turtais, begalės žuvų, povandeniniai laukai, gausiai priaugę dumblių, milžiniški žinduoliai — visa tai, ką gamta buvo paslėpusi jūrų gelmėse, ir tai, ką jose buvo praradę žmonės, visiškai patenkino princo Dakaro ir viso jo ekipažo poreikius, o svarbiausia, išsipildė pats karščiausias jo troškimas — nebeturėti jokių ryšių su žeme. Savo laivą jis pavadino „Nautilium", pats pasivadino kapitonu Nemu ir pasinėrė po vandeniu.

Daugel metų kapitonas plaukiojo visų vandenynų gelmėmis, nuo vieno ašigalio iki kito. Žmonių pasaulyje buvęs parijas, nežinomuose povandeniniuose pasauliuose jis surinko nuostabius turtus. Milijonai, nugrimzdę Vigo įlankoje 1702 metais, kai paskendo ispanų galjunai su aukso kroviniu, buvo jam neišsemiamas lobynas, kuriuo jis visada galėjo naudotis, ir kapitonas Nemas, likdamas niekam nežinomas, tuo auksu rėmė kovotojus dėl savo šalies laisvės [1].

Ilgą laiką jis neturėjo jokių ryšių su žmonėmis, bet staiga 1866 metais, naktį į lapkričio 6-ąją, jo laive netikėtai atsirado trys žmonės: prancūzas profesorius, jo tarnas ir kanadietis žvejys. Šiuos žmones kapitonas Nemas paėmė į laivą, kai jie įkrito į jūrą, susidūrus „Nautiliui" su „Abraomu Linkolnu", amerikiečių fregata, kuri vijosi povandeninį laivą.

Tuomet kapitonas Nemas iš profesoriaus sužinojo, kad „Nautilius" laikomas arba milžinišku jūros gyvūnu iš banginių šeimos, arba piratų povandeniniu laivu ir kad jis medžiojamas visose jūrose.

Kapitonas Nemas tuos tris svetimšalius, atsitiktinai įsibrovusius į paslaptingą jo gyvenimą, būtų galėjęs išmesti į vandenyną. Bet jis to nepadarė, jis laikė juos savo nelaisvėje, ir ištisus septynis mėnesius jie patys savo akimis matė visą tą nuostabią kelionę, kai kapitono Nemo laivas nuplaukė po vandeniu dvidešimt tūkstančių mylių.

1867 metų birželio 22 dieną tiems trims belaisviams, nieko nežinojusiems apie kapitono Nemo praeitį, pavyko pabėgti — jie išplaukė iš „Nautiliaus" pasigrobta val-

---

[1] Kalbama apie sukilusius graikus, kuriems kapitonas Nemas iš tikrųjų taip padėjo.— *Aut. past.*

timi. Bet kadangi „Nautilių" tuo metu pagavo smarki Malstrimo srovė ir ėmė nešti prie Norvegijos krantų, kapitonas manė, jog bėgliai, pakliuvę į tą baisų verpetą, susirado sau kapą jūros gelmėje. Jis taip ir nesužinojo, kad prancūzui ir abiems jo draugams kažkokiu stebuklu pavyko išsigelbėti, kad jūra bėglius išmetė į krantą, kur juos paėmė Lofoteno salų žvejai, ir kad profesorius, sugrįžęs į Prancūziją, išleido knygą, kurioje aprašė, kaip jis septynis mėnesius plaukiojo „Nautilium", ir papasakojo smalsiems skaitytojams daugybę nuotykių, patirtų toje nepaprastoje kelionėje.

Dar ilgai kapitonas Nemas taip gyveno, plaukiodamas visomis jūromis. Bet pagaliau vienas po kito išmirė visi jo bendražygiai, ir jis juos palaidojo koralų kapinėse Ramiojo vandenyno dugne. Tuščias liko „Nautilius",— iš visų tų, kurie buvo su juo pabėgę nuo žmonių pasaulio, gyvas beliko vienas tik kapitonas Nemas.

Tuo laiku jis turėjo šešiasdešimt metų. Vienišam seniui pavyko nuvesti „Nautilių" į vieną povandeninį uostą, kur jo laivas kartais ilsėdavosi po ilgų kelionių.

Tas uostas buvo oloje po Linkolno sala, kur ir dabar stovėjo „Nautilius".

Jau šešerius metus čia gyveno kapitonas Nemas, nebesileisdamas į jūrų keliones ir laukdamas mirties — tos akimirkos, kai jis prisijungs prie savo draugų, ir staiga jam atsitiktinai teko pamatyti krintantį balioną, kuriuo iš Ričmondo buvo pabėgę „pietiečių" belaisviai. Užsidėjęs skafandrą, jis vaikštinėjo po vandeniu už keleto kabeltovų nuo salos, toje vietoje, kur inžinierius Smitas buvo jūros įtrauktas. Kapitonas Nemas nusileido ūmai pabudusiam kilniaširdiškumo jausmui ir išgelbėjo Sairą Smitą.

Iš pradžių jis norėjo nuo tų penkių avarijos ištiktų aeronautų pabėgti, bet išėjimas iš jo uosto buvo uždarytas: vulkaninių jėgų veikiamas, pakilo bazaltinės olos dugnas, ir „Nautilius" nebegalėjo iš savo požemio ištrūkti. Ten, kur buvo pakankamai gilu lengvai valčiai, negalėjo praplaukti „Nautilius", nes jo grimzlė buvo gana didelė.

Taigi kapitonas Nemas pasiliko. Jis ėmė stebėti savo kaimynus, išmestus į negyvenamą salą ir neturinčius pačių būtiniausių reikmenų. Bet jis pats nenorėjo jiems rodytis. Paskui, matydamas, kokie jie taurūs, energingi žmonės, kokia broliška draugystė juos visus sieja, kapitonas Nemas pamažu pradėjo domėtis jų kova su gamta. Noromis nenoromis jis patyrė visas jų gyvenimo paslaptis. Apsirengus naro kostiumu, jam būdavo nesunku prasigauti į Granitinių rūmų šulinio dugną; to šulinio sienų iškyšuliais palypėjęs iki viršutinės angos, jis girdėdavo kolonistus pasakojant apie savo praeitį, kalbant apie dabartinę padėtį ir svarstant ateities planus. Kapitonas Nemas iš jų sužinojo, kad vyksta kruvinas karas Amerikoje, kurios viena dalis pakilo prieš antrą, siekdama panaikinti negrų vergiją. Taip, tie atsitiktinai į salą pakliuvę žmonės buvo verti visokios pagarbos ir galėjo sutaikyti kapitoną Nemą su žmonija, nes jie buvo prakilniausi jos atstovai.

Kapitonas Nemas išgelbėjo Sairą Smitą. Paskui jis atvedė į Galerijas jo šunį; jis išgelbėjo Topą nuo diugono, nusitempusio jį ežero gilumon; jis išmetė į Radinio kyšulį dėžę, kurioje buvo tiek daug kolonistams reikalingų daiktų; jis atrišo valtį ir paleido ją Gailestingumo upe pasroviui; beždžionių antplūdžio metu jis numetė žemyn virvines kopėčias, pritvirtintas prie Granitinių rūmų durų; jis paleido į jūrą užkimštą butelį su rašteliu, pranešdamas, kad Taboro saloje vargsta Airtonas; jis padėjo sąsiaurio dugne povandeninę miną ir taip susprogdino piratų brigą; jis išgelbėjo nuo mirties Herbertą, atnešęs jam chinino miltelių; pagaliau jis nukovė plėšikus elektros kulkomis — savo išradimu, kurį vartodavo povandeninėje medžioklėje. Štai kaip paaiškinama tiek įvykių, kurie galėjo būti palaikyti antgamtiniais; visi jie rodo, koks kilnus ir galingas buvo kapitonas Nemas.

Nors ir kupinas neapykantos visai žmonijai, jis jautė palinkimą daryti gera. Jis norėjo dar kartą padėti žmonėms, kuriems tiek daug buvo pasitarnavęs, duoti jiems keletą naudingų patarimų. Be to, jis jautė artėjančią mirtį; šią rūsčią valandą, klausydamas savo širdies balso, jis, kaip žinome, pakvietė kolonistus, pasi-

naudojęs laidu, jungiančiu aptvarą su „Nautilium", kuriame taip pat buvo įtaisytas telegrafo aparatas. Gal jis ir nebūtų jų kvietęs, jeigu būtų numanęs, kad jo istorija iš dalies jau žinoma Sairui Smitui ir kad šis jį pavadins Nemo vardu.

Kapitonas Nemas baigė pasakoti apie savo gyvenimą. Tuomet prašneko Sairas Smitas; jis priminė visus tuos atsitikimus, kai kilnaus nepažįstamojo įsikišimas daug padėjo kolonistams, ir savo paties bei savo draugų vardu padėkojo už viską, ką gero jis buvo jiems padaręs.

Bet kapitonas Nemas nereikalavo padėkos už savo gerus darbus. Tik viena mintis jį jaudino, ir jis, spausdamas inžinieriaus jam paduotą ranką, pasakė:

— O dabar, gerbiamasis, kad žinote mano gyvenimą, teiskite mane.

Taip sakydamas, kapitonas, matyt, turėjo galvoje tą nelemtą atsitikimą, kurį savo akimis matė į „Nautilių" pakliuvę trys svetimšaliai,— apie tai prancūzas profesorius, be abejo, papasakojo savo knygoje, ir tas įvykis turėjo liūdnai pagarsėti.

Iš tikrųjų, keletą dienų prieš profesoriaus ir abiejų jo draugų pabėgimą „Nautilius", tuo metu buvęs šiaurinėse Atlanto vandenyno platumose, puolė jį persekiojusią fregatą, savo liemeniu ją pramušė ir be jokio gailesčio paskandino.

Sairas Smitas suprato kapitono užuominą ir nieko neatsakė.

— Juk tai buvo anglų fregata! — sušuko kapitonas Nemas, ir jame trumpą akimirką atgijo princas Dakaras.— Anglų fregata! Jūs girdite? Ji mane užpuolė. Uždarė siaurame, sekliame užutekyje... Man reikėjo ištrūkti... ir aš ištrūkau! — Paskui jis ėmė kalbėti ramiau:— Ir teisė, ir teisingumas buvo mano pusėje. Visur, kur tik galėjau, aš dariau žmonėms gera. Kartais teko daryti ir bloga. Dovanojimas ne visada yra teisingumo aktas!

Kiek patylėjęs, kapitonas Nemas pakartojo:

— Ką jūs apie mane galvojate, ponai?

Sairas Smitas padavė kapitonui ranką ir rimtai atsakė:

— Kapitone Nemo, jūsų kaltė yra ta, kad jūs norėjote atgaivinti praeitį ir kovojote prieš būtinybę, prieš pažangą. Tokie paklydimai vienus žavi, kitus piktina; žmogaus protu juos galima suvokti, bet teisėjas čia tėra vienas dievas. Jūs ėjote neteisingu keliu, tačiau gerų norų vedamas, ir su tokiu žmogumi kovojant, neprarandama jam pagarbos. Jūsų klaidos yra tokios, kurios neteršia garbingo vardo, ir jums nėra ko bijoti istorijos teismo. Istorija mėgsta didvyriškas beprotybes, nors ir griežtai pasmerkia jų padarinius.

Kapitonas Nemas sunkiai atsiduso ir, pakėlęs ranką į dangų, tyliai tarė:

— Ar aš buvau teisus, ar neteisus?

Sairas Smitas pakartojo:

— Apie didžius darbus tesprendžia dievas, juk viskas jo valioje! Kapitone Nemai, dori žmonės, kurie čia prieš jus stovi, tie žmonės, kuriems jūs tiek padėjote, visada jūsų gedės.

Herbertas priėjo prie kapitono Nemo, atsiklaupęs paėmė jo ranką ir pabučiavo.

Mirštančiajam iš akių ėmė riedėti ašaros.

— Mano vaikuti,— sušnibždėjo jis,— laiminu tave! ..

Septynioliktas skyrius

Paskutinės kapitono Nemo valandos.— Mirštančiojo valia.— Dovana bičiuliams, kurie jį pažinojo tik vieną dieną.— Kapitono Nemo karstas.— Patarimai liekantiesiems.— Paskutinės minutės.— Jūros gelmėje.

Atėjo diena, bet į tamsią olą neįsiskverbė joks saulės atšvaitas. Potvynis užtvėrė olos angą iš jūros pusės. Tačiau dirbtinė šviesa, ilgais spindulių pluoštais besiveržianti pro iškilus stiklus „Nautiliaus" priešakyje ir užpakalyje, vis negeso, ir vandens plynė aplink nuostabųjį laivą tebežėrėjo kaip žėrėjusi.

Kapitoną Nemą apėmė begalinis nuovargis, ir jis vėl parkrito ant sofos. Pernešti jį į Granitinius rūmus nebuvo ko nė galvoti,— jis pageidavo likti „Nautiliuje" tarp brangiųjų savo lobių, kurių nebūtum nupirkęs nė

už milijonus; čia jis nusprendė laukti nebetolimos mirties valandos.

Kol ligonis nejudėdamas, beveik be sąmonės gulėjo, Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas atidžiai stebėjo jo būklę. Buvo matyti, kad jis pamažu silpsta. Jėgoms išsekus, kadaise buvęs galingas kūnas virto trapiu kiautu, kurį greit turėjo palikti siela, atsiskirdama su šiuo pasauliu. Visa gyvybė buvo susitelkusi širdyje ir smegenyse.

Inžinierius ir žurnalistas pašnibždomis pasitarė, ką daryti. Kaip jį gydyti? Jeigu ir nepavyktų kapitono išgelbėti, tai gal būtų galima bent kelioms dienoms pratęsti jo gyvenimą? Bet jis pats buvo įsitikinęs, kad jokie vaistai nepadės, ir ramiai laukė paskutinės savo valandos,— mirties jis nebijojo.

— Mes niekuo negalime jam pagelbėti,— pasakė Gedeonas Spiletas.

— O nuo ko jis miršta?— paklausė Penkrofas.

— Jėgos išseko,— atsakė žurnalistas.

— O vis dėlto,— tarė jūrininkas,— jeigu jį išneštume į gryną orą, į saulės šviesą, gal jis dar atsigautų.

— Ne, Penkrofai,— atsakė inžinierius,— iš to nieko neišeis! Be to, kapitonas Nemas nesutiks palikti savo laivo. Jis jau trisdešimt metų „Nautiliuje" gyvena ir nori „Nautiliuje" mirti.

Kapitonas Nemas turbūt išgirdo Sairo Smito atsakymą, nes truputį pasikėlė ir silpnu balsu, bet aiškiai tarė:

— Tikra teisybė, gerbiamasis. Aš privalau, aš pats noriu čia mirti. Ir turiu vieną prašymą.

Sairas Smitas ir jo draugai priėjo prie sofos, pataisė priegalvius, kad ligoniui būtų patogiau gulėti.

Jie pastebėjo, kad kapitonas Nemas apžvelgia visus nuostabius daiktus, surinktus jo kambaryje, užlietame švelnios elektros šviesos, sklindančios nuo arabeskomis išpuoštų lubų; vieną po kito jis apžiūrėjo paveikslus — italų, flamandų, prancūzų ir ispanų dailininkų šedevrus, iškabinėtus ant sienų, aptrauktų puikiais gobelenais; akimis permetė skulptūras — sumažintas bronzines ir marmurines pagarsėjusių statulų kopijas, stovinčias ant pjedestalų; apžvelgė dailius vargonus prie galinės sienos ir

vitrinas su visokiomis retenybėmis, sustatytas aplink įrengtą vidury salės baseiną, kuriame buvo surinkti įstabiausi jūrų gyvūnijos bei augmenijos pavyzdžiai: dumbliai, jūros žolės, į augalus panašūs jūros gyviai ir į gyvius panašūs augalai; pasigrožėjo perlinėmis kriauklėmis ir brangiausių perlų vėriniais, ir pagaliau jo žvilgsnis įsmigo į „Nautiliaus" devizą, išrašytą viršum to muziejaus durų:

MOBILIS IN MOBILI [1]

Atrodė, kad jis paskutinį kartą gėrėjosi tais žavingais meno ir gamtos kūriniais, kuriais buvo apribojęs savo akiratį daugel metų, kai gyveno vandenyno gelmėse.

Sairas Smitas nedrįso nutraukti tylos ir laukė, kol kapitonas Nemas pats prabils. Taip praėjo keletas minučių, ir per tas kelias trumpas akimirkas mirštančiajam prieš akis turbūt praslinko visas jo gyvenimas. Pagaliau kapitonas Nemas atsigręžė į kolonistus ir tarė:

— Jūs sakote, ponai, kad aš esu nusipelnęs šiokio tokio jūsų dėkingumo?

— Kapitone, mes visi paaukotume savo gyvybę, kad tik galėtume prailginti jūsų dienas!

— Gerai,— tęsė kapitonas Nemas,— labai gerai! Prižadėkite įvykdyti paskutinę mano valią, ir tuomet aš būsiu atlygintas už viską, ką gero esu jums padaręs.

— Prižadame,— atsakė Sairas Smitas, duodamas žodį pats už save ir už savo draugus.

— Ponai,— tarė kapitonas,— rytoj aš mirsiu.

Herbertas jau norėjo prieštarauti, bet kapitonas Nemas rankos mostu jį sulaikė.

— Rytoj aš mirsiu,— pakartojo jis,— ir noriu, kad „Nautilius" būtų mano karstas. Kito karsto man nereikia. Visi mano bičiuliai ilsisi jūros dugne. Aš noriu būti drauge su jais.

Kapitono Nemo žodžius palydėjo gūdi tyla.

— Išklausykite manęs, ponai,— vėl prašneko jis.— „Nautilius" virto belaisviu, nes šios olos dugnas prie jos angos pakilo. Bet jeigu laivas dabar nebegali iš savo

---

[1] Judantis judančioje aplinkoje *(lot.)*.

kalėjimo ištrūkti, tai bent gali nusileisti šioje vietoje į bedugnę ir joje palaidoti mano palaikus.

Kolonistai jo klausėsi su pagarbiu dėmesiu.

— Rytoj, po mano mirties,— tęsė kapitonas Nemas,— jūs, misteri Smitai, ir jūsų draugai turite palikti „Nautilių", ir aš noriu, kad visi jame surinkti turtai dingtų kartu su manimi. Atminti princui Dakarui, kurio istoriją dabar žinote, aš jums paliksiu tik vieną daiktą — štai šitą dėžutę... Joje yra kelių milijonų vertės briliantai; su jais daugiausia susiję mano prisiminimai iš tų laikų, kai aš turėjau šeimą ir buvau tėvas, kai tikėjau, jog žemėje galima surasti laimę. Be to, čia yra rinktiniai perlai, mano paties ir mano draugų rasti jūrų dugne. Turėdami šitą lobį, jūs kada nors padarysite daug gero, aš esu tuo įsitikinęs. Tokių žmonių rankose, kaip jūs ir jūsų draugai, misteri Smitai, pinigai nevirs blogio įrankiu. Iš ano pasaulio aš seksiu visus jūsų darbus; aš jumis tikiu ir esu visiškai ramus.

Kapitonas Nemas nutilo, iš silpnumo nebeįstengdamas kalbėti, bet paskui, truputį atsikvėpęs, vėl prašneko:

— Rytoj jūs pasiimsite šitą dėžutę, išeisite iš kambario ir užrakinsite duris. Paskui išlipsite į „Nautiliaus" aikštelę, nuleisite liuko dangtį ir gerai priveršite.

— Viskas bus padaryta, kapitone,— atsakė Sairas Smitas.

— Gerai. Po to sėskite į valtį, kuria čia atplaukėte. Bet prieš palikdami „Nautilių", prisiirkite prie jo užpakalio ir ten atidarykite du didelius čiaupus, įtaisytus prie vaterlinijos. Vanduo pripildys rezervuarus. „Nautilius" palengva nugrims ir bus palaidotas prarajos dugne.

Sairas Smitas neramiai sujudėjo, bet kapitonas Nemas pridūrė:

— Nebijokite, jūs iš tikrųjų palaidosite numirėlį.

Nei Sairas Smitas, nei jo draugai nedrįso kapitonui Nemui kaip nors prieštarauti. Jis pareiškė paskutinę savo valią, jiems beliko ją tik įvykdyti.

— Jūs davėte man žodį, ponai,— tyliai tarė mirštantysis.

— Mes jį ištesėsime,— atsakė inžinierius.

Kapitonas tik ženklu išreiškė savo dėkingumą ir pa-

prašė kelioms valandoms palikti jį vieną. Gedeonas Spiletas pasisiūlė pabūti prie jo, nes kartais jam gali prireikti medicinos pagalbos, bet mirštantysis atsisakė:

— Nesirūpinkite, iki rytojaus aš išgyvensiu.

Visi išėjo iš kambario ir per biblioteką bei valgomąjį nuėjo į priešakinę laivo dalį — į mašinų skyrių, pristatytą elektros aparatų, kurie teikė „Nautiliui" šviesą, šilumą ir varomąją jėgą.

„Nautilius" buvo tikras technikos stebuklas, savo viduje turintis daug kitų stebuklų, ir inžinierius jais tiesiog žavėjosi.

Kolonistai išlipo į aikštelę, iškilusią iš vandens septynias ar aštuonias pėdas. Jie ten prigulė ties labai iškilu storo stiklo lęšiu, pro kurį į tamsą veržėsi ištisi elektros šviesos pluoštai. Už stiklo matėsi tuščia kabina, kur buvo įtaisyti vairai. Kadaise ten stovėdavo vairininkas, vesdamas „Nautilių" jūrų gelmėmis, o elektra nušviesdavo jam kelią, toli mesdama savo spindulius.

Sujaudinti viso to, ką buvo matę ir girdėję, Sairas Smitas ir jo draugai ilgai tylėjo; kiekvienam gniaužė širdį, pagalvojus, kad miršta žmogus, tiek kartų ištiesęs jiems pagalbos ranką, jų globėjas, kurį jie pažino vos prieš keletą valandų.

Nors būsimosios kartos ir labai griežtai pasmerktų visus darbus bei žygius, atliktus tokiame nuostabiame gyvenime, praslinkusiame, galima sakyti, už žmonių visuomenės ribų, vis dėlto princas Dakaras liks viena iš tų nepaprastų asmenybių, kurių atminimas niekados neišdyla.

— Koks žmogus! — pagaliau prabilo Penkrofas.— Tik pagalvokit, ilgus metus gyveno vandenyno dugne! O kam? Juk tikriausiai ir ten nerado sau ramybės!

— Galbūt „Nautilius" mums praverstų,— tarė Airtonas.— Mes juo išplauktume iš Linkolno salos ir nukeliautume į kurią nors gyvenamą žemę.

— Po šimts velnių! — sušuko Penkrofas.— Niekuomet aš neišdrįsčiau valdyti tokio laivuko! Plaukti per jūras — mielai! Bet plaukti po jūromis — nieku gyvu!

— O aš manau, Penkrofai,— prieštaravo žurnalistas,— kad valdyti tokį povandeninį laivą kaip „Nautilius" tur-

"This chest contains several million in diamonds."

būt labai lengva, ir mes visi greit įprastume. Nereikėtų bijoti nei audrų, nei piratų užpuolimo. Kelių pėdų gylyje jūra tokia pat rami, kaip tylus ežeras.

— Gal ir taip,— atsakė jūrininkas.— Bet, man rodos, smarki audra, plaukiant gerai įrengta škuna, kur kas malonesnė už tokią tylą. Laivams skirta plaukioti ant vandens, o ne po vandeniu.

— Mano bičiuliai,— tarė inžinierius,— nėra prasmės ginčytis dėl povandeninių laivų, ypač dėl „Nautiliaus". Jis mums nepriklauso, ir mes neturime teisės juo naudotis. „Nautilius" nieku būdu negali mums pasitarnauti. Ir ne vien dėl to, kad jam nebėra kaip išeiti iš olos, kurios dugnas prie angos pakilo. Prisiminkite, jog kapitonas Nemas pageidauja, kad laivas nugrimztų į jūros dugną drauge su juo. Savo valią jis pareiškė visai aiškiai, ir mes ją įvykdysime.

Dar kurį laiką pasišnekėję, Sairas Smitas ir jo draugai vėl nulipo į „Nautiliaus" kajutes. Truputį užkandę, jie sugrįžo į tą salę, kur gulėjo kapitonas Nemas.

Jis tarytum jau nebejautė tokio baisaus silpnumo, jo akys žibėjo, lūpose klajojo lengvutė šypsena.

Kolonistai priėjo artyn.

— Ponai,— tarė kapitonas Nemas,— jūs esate drąsūs, dori ir geri žmonės. Ir jūs visiškai atsidavę bendram savo reikalui. Aš dažnai jus stebėjau. Aš pamilau, aš myliu jus! .. Duokite ranką, misteri Smitai.

Sairas Smitas padavė ranką, ir kapitonas Nemas stipriai ją paspaudė.

— Mat kaip gerai! — sušnibždėjo jis, paskui garsiai pasakė:— Bet gana šnekėti apie mane. Verčiau pakalbėkime apie jus pačius ir apie Linkolno salą, kurioje radote sau prieglobstį... Ar jūs tikitės iš čia išvykti?

— Taip, bet mes būtinai grįšime! — gyvai atsiliepė Penkrofas.

— Grįšite? .. Ką gi, Penkrofai, aš žinau, kaip jums patinka šita sala,— šypsodamasis pasakė kapitonas.— Uoliai dirbdami, jūs čia labai daug ką pakeitėte, ir sala iš tikrųjų jums priklauso.

— Mūsų štai kokie planai, kapitone,— tarė Sairas Smitas:— padovanoti salą Jungtinėms Valstijoms ir čia įreng-

ti mūsų jūros laivynui uostą, labai patogų šioje nuošalioje Ramiojo vandenyno dalyje.

— Jūs galvojate apie savo šalį, ponai,— atsakė kapitonas.— Jūs triūsėte jos laimei, jos garbei. Ir jūs visiškai teisūs. Tėvynė!.. Žinoma, reikia grįžti į tėvynę. Mirti reikia tėvynėje!.. O aš mirštu toli nuo viso to, kas man buvo brangu!

— Galbūt jūs pageidaujate kam nors perduoti paskutinę savo valią?— paklausė inžinierius.— Gal norite ką nors palikti atminimui savo draugams? Tikriausiai dar yra jūsų draugų Indijos kalnuose.

— Ne, misteri Smitai. Aš nebeturiu draugų! Esu paskutinis iš savo giminės... O tie, kurie mane pažino, yra įsitikinę, jog aš seniai miręs... Bet grįžkime prie jūsų likimo. Vienatvė, atsiskyrimas nuo žmonių — liūdna dalia, nepakeliama... Štai aš mirštu dėl to, kad vaizdavausi, jog galima gyventi vienam!.. Jūs turite pasistengti iš čia išvykti ir vėl pamatyti gimtąjį kraštą. Aš žinau, tie niekšai sudaužė jūsų pastatytą laivą...

— Mes jau statome kitą laivą,— tarė Gedeonas Spiletas,— ir norime jį padaryti gana didelį, kad galėtume juo nuplaukti iki artimiausios žemės. Bet jeigu mums ir pasiseks išvykti iš Linkolno salos, anksčiau ar vėliau mes vis tiek čia grįšime. Su šita sala mus sieja tiek daug prisiminimų, jog neįmanoma jos užmiršti!

— Be to, likimas čia mus suvedė su kapitonu Nemu,— tarė Sairas Smitas.

— Čia mes dažnai dažnai jus prisiminsime,— pridūrė Herbertas.

— Ir čia aš rasiu sau ramybę, užmigęs amžinu miegu, jeigu tik...— prabilo kapitonas Nemas.

Jis užsikirto ir, nebaigęs pradėtos frazės, pasakė:

— Misteri Smitai, aš norėčiau su jumis pasikalbėti... akis į akį.

Inžinieriaus draugai, gerbdami mirštančiojo pageidavimą, išėjo iš kambario.

Keletą minučių kapitonas Nemas ir Sairas Smitas kažką vienu du šnekėjosi, paskui inžinierius pašaukė savo draugus, bet nepasakė jiems nė žodžio, ką mirštantysis teikėsi jam pranešti.

"May God receive his soul!"

Gedeonas Spiletas atidžiai stebėjo kapitono Nemo veidą. Buvo aišku, kad ligonį palaiko tiktai valios jėga ir kad greit jis nebeįstengs atsispirti vis didėjančiam fiziniam nusilpimui.

Iki vakaro ligonio būklė tarytum nepasikeitė. Kolonistai nė valandėlės nepaliko „Nautiliaus". Stojo naktis, nors šiame rūsyje to nebuvo galima pastebėti.

Kapitonas Nemas nejautė jokių skausmų, bet jo jėgos išseko. Kilnaus grožio veidas sublogo ir mirtinai išblyško. Lūpos kartais šnibždėjo vos girdimus žodžius — turbūt jis prisimindavo tai vienus, tai kitus nuostabaus savo gyvenimo įvykius. Buvo matyti, kad gyvybė jo kūne pamažu gęsta, rankos ir kojos jau atšalo.

Porą kartų jis dar pasakė keletą malonių žodžių greta stovintiems kolonistams, šypsodamasis ta giedra šypsena, kuri amžinai sustingsta mirusiojo veide.

Tuoj po pusiaunakčio, sukaupęs paskutines jėgas, kapitonas Nemas vargais negalais pakėlė rankas ir susinėrė ant krūtinės, tarsi norėdamas būtent tokioje padėtyje numirti.

Apie pirmą valandą nakties visa gyvybė susitelkė įdėmiai žvelgiančiose jo akyse. Paskutinį kartą blykstelėjo kadaise liepsnas svaidę jų vyzdžiai. Paskui jis sušnibždėjo: „Dievas ir tėvynė!"— ir ramiai pasimirė.

Sairas Smitas pasilenkęs užmerkė akis tam, kuris kažkada buvo princas Dakaras, o dabar jau nebebuvo nei kapitonas Nemas.

Herbertas ir Penkrofas verkė. Airtonas irgi nubraukė ištryškusią ašarą. Nabas suklupo ant kelių, o žurnalistas tarytum sustingo.

Sairas Smitas pakėlė ranką viršum mirusiojo galvos.

— Amžiną atilsį duok jam, viešpatie! — tarė jis ir, atsigręžęs į savo draugus, pridūrė:— Pasimelskime už tą, kurio netekome!

Po kelių valandų kolonistai ištesėjo savo žodį ir įvykdė paskutinę mirusiojo valią.

Sairas Smitas ir jo draugai paliko „Nautilių", išsineš-

dami vienintelį savo geradario atminimą — jiems padovanotą dėžutę, kurioje buvo milžiniški turtai.

Jie rūpestingai užrakino vis dar ryškiai apšviestą puikiąją salę. Plieninį liuko dangtį kuo tvirčiausiai priveržė, kad į „Nautiliaus" kajutes neįsiskverbtų nė lašas vandens.

Paskui kolonistai susėdo į valtį, pririštą prie „Nautiliaus" borto.

Visi nusiyrė į laivo užpakalį. Ten prie vaterlinijos buvo įtaisyti platūs čiaupai, kurie jungėsi su vandens rezervuarais, skirtais laivui pasinerti.

Atidarius abu čiaupus, rezervuarai pribėgo vandens, ir „Nautilius", grimzdamas vis gilyn, dingo jūros gelmėje.

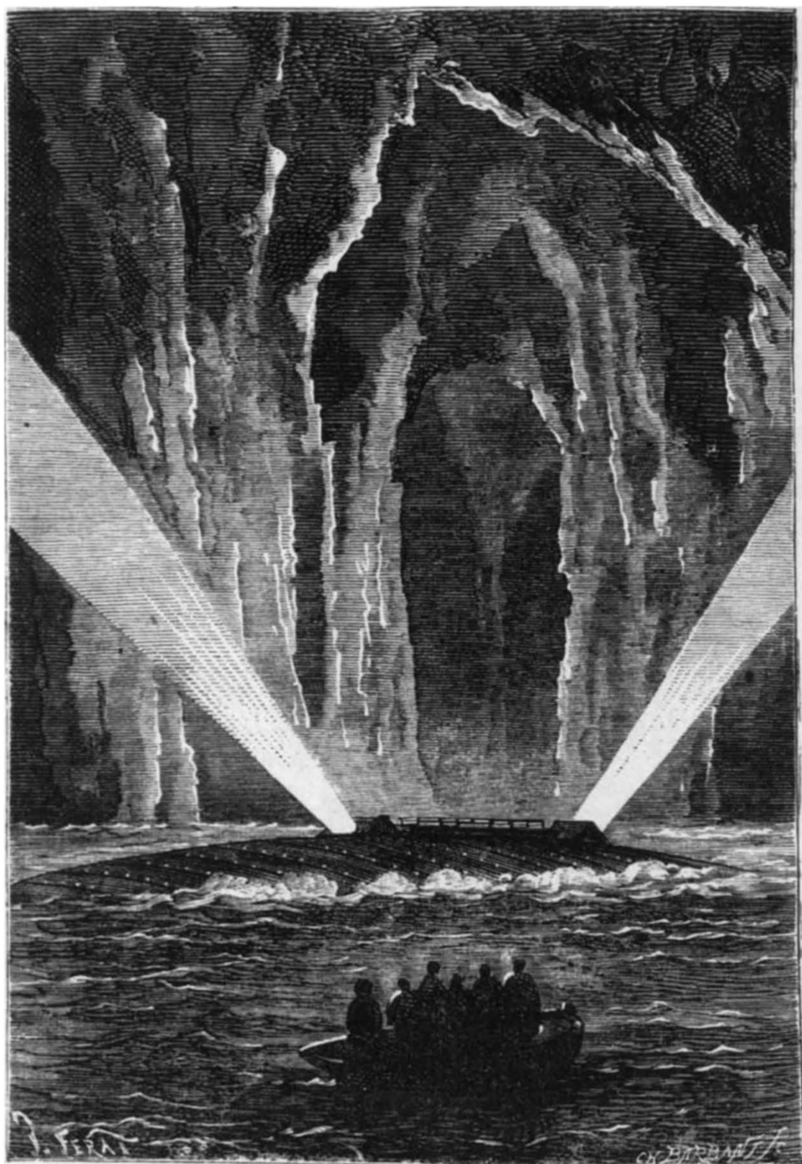
Bet kolonistai dar ilgai jį matė švytint giliai vandeny; stiprių elektros žibintų nutviekstas, vanduo atrodė skaidriai žydras, tuo tarpu ola vėl pavirto tamsiu rūsiu. Bet pagaliau plati spindinti laivo aureolė užgeso, ir „Nautilius", virtęs kapitono Nemo karstu, nugulė į vandenyno dugną.

Aštuonioliktas skyrius

Kolonistai susimąstę.— Atnaujinami darbai laivo statykloje.— 1869 metų sausio pirmoji.— Dūmų stulpas viršum ugnikalnio.— Pirmieji išsiveržimo ženklai.— Airtonas ir Sairas Smitas vyksta į aptvarą.— Dakaro olos tyrinėjimas.— Ką kapitonas Nemas pasakė Sairui Smitui.

Vos prašvitus, kolonistai tylėdami išplaukė iš olos, kurią mirusio kapitono Nemo atminimui pavadino *Dakaro ola.* Buvo jau prasidėjęs atoslūgis, ir jie lengvai pralindo pro olos skliautus, visai nepaisydami nedidelių bangų, skalaujančių bazaltinės sienos papėdę.

Valtį paliko čia pat, saugioje, bangų nepasiekiamoje vietelėje. Dėl atsargumo Penkrofas, Nabas ir Airtonas bendromis jėgomis ją užvilko ant nedidelės seklumos, einančios palei vieną olos sieną, kur valčiai nebegrėsė joks pavojus.

The Nautilus *slowly sank.*

Su pirmąja aušros šviesele audra nurimo. Tik kažkur toli vakaruose dar grumeno griaustinis, bet kaskart vis dusliau. Lietus nelijo, tačiau dangus tebebuvo aptrauktas debesimis. Žodžiu, spalis, pirmasis pavasario mėnuo Pietų pusrutulyje, prasidėjo nepalankiai, ir gūsingas vėjas, nuolat šokinėjantis nuo vieno rumbo ant kito, pranašavo nepastovų orą.

Išėję iš Dakaro olos, Sairas Smitas su savo draugais pasuko į aptvarą. Nabas ir Herbertas nuėmė laidą, kurį kapitonas buvo nutiesęs tarp aptvaro ir olos; jie teisingai nutarė, kad tas laidas gali jiems kada nors praversti.

Kolonistai tik retkarčiais persimesdavo vienu kitu žodžiu. Jie tebebuvo smarkiai paveikti visų tų įvykių, kurie atsitiko naktį iš spalio 15 į 16-ąją. Paslaptingasis jų globėjas, ateidavęs jiems į pagalbą sunkiausiais momentais, tas žmogus, kurį jie širdyje laikė savo geruoju genijum, jų kapitonas Nemas pasitraukė iš gyvenimo. „Nautilius" drauge su savo šeimininku palaidotas vandenyno dugne. Ir kiekvienas nenoromis dar labiau jautė, kokie jie vieniši, atskirti nuo viso pasaulio. Kolonistai buvo įpratę tikėtis, kad prireikus juos parems galinga jėga, bet dabar, deja, jos nebeliko, ir net Gedeonas Spiletas, net Sairas Smitas pasidavė bendrai nuotaikai. Štai kodėl, eidami į aptvarą, jie abu niauriai tylėjo.

Apie devintą valandą ryto kolonistai sugrįžo į Granitinius rūmus.

Buvo nutarta toliau statyti laivą ir stengtis kuo greičiausiai jį baigti. Sairas Smitas šiam darbui skyrė visą savo laiką, visus savo sugebėjimus. Juk nežinia, kas gali nutikti ateityje. O turėdami didelį, gerą laivą, kuriuo bus galima plaukti net per audrą, netgi leistis į tolimą kelionę, jie turės daugiau šansų išsigelbėti. Jeigu kolonistai, baigę statyti laivą, nesiryš iš karto palikti Linkolno salos ir keliauti iki Polinezijos arba iki Naujosios Zelandijos krantų, tai bent galės aplankyti Taboro salą ir palikti ten raštelį — nurodyti, kur dabar gyvena Airtonas. Tai padaryti būtina, jeigu kartais šiuose vandenyse vėl pasirodytų škotų jachta. Iš tikrųjų, negalima abejingai žiūrėti į tokią galimybę!

Taigi nutraukti darbai vėl prasidėjo. Sairas Smitas, Penkrofas ir Airtonas, Nabo, Gedeono Spileto ir Herberto padedami, darbavosi labai uoliai, jeigu tik jų neatitraukdavo koks nors kitas neatidėliotinas reikalas. Laivas turėjo būti baigtas per penkis mėnesius, iki kovo pradžios,— tik tokiu atveju buvo galima nuvykti į Taboro salą, kadangi ekvinokcijos metu pradėdavo siautėti vėtros, trukdančios leistis į kelionę. Todėl dailidės negaišo nė minutės. Tiesa, jiems nereikėjo rūpintis takelažu, nes laimingai buvo pavykę išgelbėti visą „Greituolio" takelažą. Svarbiausia, reikėjo baigti korpuso statybą.

1868 metų pabaiga praėjo bedirbant šį svarbų darbą, dėl kurio buvo užmiršti visi kiti reikalai. Per pustrečio mėnesio dailidės pastatė į vietą španhautus ir pradėjo lentomis mušti bortus. Jau dabar buvo galima drąsiai pasakyti, kad Sairas Smitas padarė puikų projektą ir kad laivas atlaikys bet kokius kelionės sunkumus. Penkrofas dirbo su kažkokiu įniršiu, ir jei kuris nors kolonistas dailidės kirvį pakeisdavo medžiotojo šautuvu, jis nesivaržydamas imdavo tam apsileidėliui prikaišioti. Tačiau būtinai reikėjo papildyti Granitinių rūmų sandėliuose maisto atsargas ateinančiai žiemai. Bet Penkrofui tai buvo ne galvoj! Šaunusis jūrininkas, nematydamas darbe kurio nors savo draugo, kiekvieną kartą nesitverdavo piktumu. Tokiais atvejais, be paliovos bambėdamas, jis vienas dirbdavo už šešis.

Visą vasarą oras kolonistams nebuvo palankus. Keletą dienų kepino nepakenčiami karščiai, oras buvo prisikaupęs elektros, nuolat praūždavo baisios audros. Kiauras dienas tolumoje dundėjo perkūnija. Dangus dusliai, bet nepaliaujamai grumeno, ir tai gana įprastas reiškinys pusiaujo zonose.

Pirmąją naujų 1869 metų dieną prapliupo siaubinga audra, ir žaibas daug kartų trenkė į salą. Perkūnija suskaldė ir nulaužė kelis didžiulius medžius, tarp jų ir vieną gražiausių dilgėlinių medžių, užstojančių paukštyną nuo pietinės ežero pakrantės. Ar tik nebuvo tiesioginio ryšio tarp šių baisingų audrų ir tų reiškinių, kurie vyko žemės gelmėse? Ar tik šios audros neatspindėjo poslinkių gilumininiuose žemės rutulio sluoksniuose? Sairas

Smitas buvo linkęs taip manyti, juo labiau kad audrų laikotarpis sutapo su padidėjusiu ugnikalnio veiklumu.

Sausio 3 dieną Herbertas, atsikėlęs su pirmaisiais saulės spinduliais, užkopė ant Plataus Akiračio plynaukštės pabalnoti onagro, tik staiga viršum ugnikalnio kraterio jis išvydo milžinišką dūmų stulpą.

Herbertas skubiai įspėjo kitus kolonistus, jie tučtuojau užkopė ant plynaukštės ir ėmė stebėti Franklino kalną.

— Ėhė,— sušuko Penkrofas,— šį kartą čia jau nebe šiaip garai! Atrodo, kad mūsų milžinas ne tik alsuoja, bet ir rūko!

Nors Penkrofas savo mintį išreiškė pernelyg vaizdingai, tačiau visai tiksliai apibūdino, kokie reiškiniai vyksta viršum ugnikalnio kraterio. Jau tris mėnesius iš jo veržėsi tiršti garų kamuoliai, bet jie tiktai rodė, kad ugnikalnio gelmėse verda ištirpusios uolienų masės. Dabar jo viršūnę vainikavo nebe garų kamuoliai, o tiršti dūmai; į padangę kilo sūdrus pilkšvas stulpas, kurio apimtis prie pagrindo buvo trys šimtai pėdų, o aukštis — septyni ar aštuoni šimtai pėdų; tame aukštyje jis skleidėsi į šalis ir savo forma buvo panašus į milžinišką grybą.

— Kamine užsidegė suodžiai,— tarė Gedeonas Spiletas.

— Ir mes negalime jų užgesinti! — tokiu pat tonu atsiliepė Herbertas.

— Būtų gerai, kad kiekvieną ugnikalnį retkarčiais iškrėstų kaminkrėčiai,— kuo rimčiausiai pasakė Nabas.

— Puiku, Nabai! — šūktelėjo Penkrofas.— Ar tu kartais nenorėtum imtis tos kaminkrėtystės?

Ir jūrininkas pats garsiai nusijuokė iš savo sąmojo.

Sairas Smitas įdėmiai stebėjo tirštų dūmų kamuolius, virstančius iš Franklino kalno žiočių; jis net stovėjo kiek atokiau nuo savo draugų, truputį ištempęs kaklą, lyg stengdamasis nugirsti tolimą išsiveržimo dundesį. Paskui jis priėjo prie draugų ir tarė:

— Iš tikrųjų, mano bičiuliai, ugnikalnyje yra įvykę didelių pasikeitimų. Neslėpsime nuo savęs šios aplinkybės. Vulkaninės masės ne tiktai verda, bet jau yra įsidegusios, ir galimas daiktas, kad artimiausiu laiku mums gresia išsiveržimas!

— Na ir tegu, misteri Sairai! — sušuko Penkrofas.— Jeigu tasai išsiveržimas bus tikrai puikus, mes jam paplosime katučių, ir baigtas kriukis! Manau, kad mes turime reikalų, svarbesnių už visus tuos ugnikalnius!

— Ne, Penkrofai,— atsakė Sairas Smitas,— senasis kelias tebėra lavai atviras, o krateris taip pasviręs, kad jos srautas iki šiol tekėdavo į šiaurę. Ir vis dėlto...

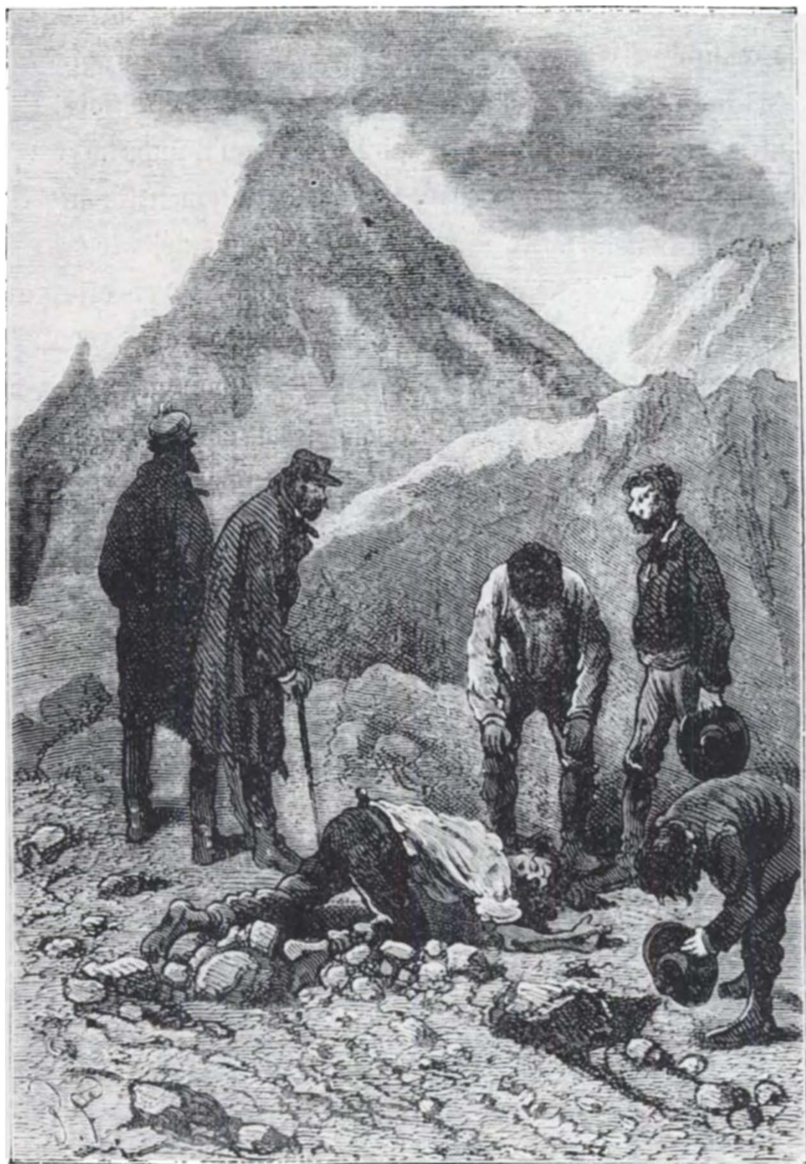
— Ir vis dėlto,— užbaigė Gedeonas Spiletas,— kadangi ugnikalnio išsiveržimas mums jokios naudos neduos, geriau, kad jo visai nebūtų.

— Ką gali žinoti! — atšovė jūrininkas.— O gal mūsų ugnikalnis ims ir išmes specialiai mums kokių nors naudingų ir retų žemės turtų. Ir jau būkite ramūs, mes mokėsime pasinaudoti tokia jo malone.

Bet Sairas Smitas nepritariamai pakraipė galvą, tarsi norėdamas pasakyti, kad jis pats iš taip greitai vykstančio proceso nieko gero nesitiki. Jis negalėjo taip lengvai ir nerūpestingai kaip Penkrofas žiūrėti į artėjantį išsiveržimą. Jei dėl kraterio polinkio lavos srautas miškingajai ir dirbamai salos daliai tiesiogiai ir negresia, vis dėlto gali būti kitų labai liūdnų pasekmių. Kaip žinoma, ugnikalnio išsiveržimą neretai lydi žemės drebėjimas. Linkolno sala, būdama tokios kilmės ir tokios struktūros, gali paprasčiausiai suirti, kadangi ji susideda iš įvairiausių uolienų: iš bazalto ir granito, iš sustingusios lavos šiaurėje ir puraus dirvožemio pietuose, o tos medžiagos, žinoma, netvirtai tarpusavy surištos. Jeigu pats lavos tekėjimas rimto pavojaus ir nekelia, tai net silpnas požeminis smūgis neišvengiamai turės tragiškiausių pasekmių.

— Man rodos,— staiga tarė Airtonas, atsigulęs ir pridėjęs ausį prie žemės,— man rodos, kad girdžiu dusliai trinksint, žinote, tarytum trinksėtų geležinių sijų prikrautas vežimas.

Kolonistai atidžiai įsiklausė ir turėjo pripažinti, kad Airtonas sako teisybę. Protarpiais trinksėjimą palydėdavo požeminis dundesys, čia sustiprėdamas, čia aptildamas,— atrodė, kad ten, žemės gelmėse, lekia siautulingas viesulas. Tačiau kol kas dar nebuvo girdėti būdingų išsiveržimo garsų, panašių į šūvius. Vadinasi, garai ir dū-

"I hear muffled rumblings."

mai galėjo laisvai išeiti pro pagrindinį kraterį, ir jeigu jo anga pakankamai plati, tai galima nebijoti nei sprogimo, nei smarkių žemės plutos poslinkių.

— Tuščia jo! — pasakė Penkrofas.— Verčiau imkimės darbo. Tegu sau Franklino kalnas rūko, tegu sau kriokia ir staugia, tegu svaido ugnį ir liepsnas, kiek tik jam patinka! Nejaugi mes dėl tokių niekų sėdėsime rankas sunėrę? Einam, Airtonai, einam, Nabai, einam, Herbertai, ir jūs, misteri Sairai, ir jūs, misteri Spiletai, šiandien mums visiems reikėtų gerokai padirbėti! Tuojau dėsime širstreką, o tokiam darbui ir tuzino rankų mažoka. Ko aš noriu? Noriu, kad mūsų naujasis „Bonadventūras"— juk mes jį „Bonadventūru" pavadinsime, ar ne tiesa?— taigi aš noriu, kad ne vėliau kaip po dviejų mėnesių naujasis mūsų laivas jau stovėtų Baliono uoste. O jeigu taip, tai negaiškime veltui laiko!

Visi kolonistai klusniai nuėjo paskui Penkrofą į laivo statyklą ir ėmė kalti širstreką — storą bortų apmušimą, kuris sudaro nelyginant laivo juostą, tvirtai jungiančią visas jo griaučių dalis. Tai buvo nelengvas darbas, ir Penkrofas teisingai reikalavo, kad prie jo visi prisidėtų.

Visą tą dieną, sausio 3-ąją, jie niekur nesitraukė nuo laivo, tarsi užmiršę ugnikalnį, kurio, pagaliau, nuo kranto ties Granitiniais rūmais nė nesimatė. Bet porą ar trejetą kartų juodas šešėlis buvo uždengęs saulę, įprastai riedančią giedru dangumi,— tai tirštų dūmų debesis praslinkdavo tarp saulės rutulio ir salos. Vėjas pūtė iš jūros, nešdamas dūmus ir garus kažkur į vakarus. Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas atkreipė dėmesį į tuos saulės aptemimus ir ne kartą pareiškė vienas antram savo pastabas, kaip greit bręsta išsiveržimas, tačiau darbo jie nemetė. Abu aiškiai suprato, kad jiems patiems ir visai kolonijai naudinga kuo greičiausiai pastatyti laivą. Kai jie turės gerą laivą, nebus baisūs jokie netikėtumai. Ir kas žino, ar vieną gražią dieną tas laivas nebus vienintelis jų prieglobstis?

Po vakarienės Sairas Smitas drauge su Gedeonu Spiletu ir Herbertu išėjo į Plataus Akiračio plynaukštę. Žemę jau gaubė tamsos skraistė, bet tamsoje turėjo būti lengviau jiems nustatyti, ar kartu su garais ir dūmais

iš ugnikalnio kraterio nesiveržia ir ugnis, ar ugnikalnis nesvaido įkaitusių uolienų dalelių.

— Krateryje ugnis! — staiga suriko Herbertas, aplenkęs savo draugus ir pirmas užbėgęs ant Plataus Akiračio plynaukštės.

Franklino kalnas, stūksantis už šešeto mylių nuo Plataus Akiračio plynaukštės, atrodė lyg milžiniškas deglas, žėruojantis raudona liepsna. Tačiau net nakties tamsoje ugnis švitėjo gana blandžiai,— matyt, ją temdė gausiai primišę dūmai, šlakas ir pelenai. Po visą salą sklido rausvai geltona šviesa, ir tos pašvaistės fone neaiškiai juodavo miško masyvas. Dangų buvo aptraukę didžiuliai dūmų kamuoliai, jų properšose kur ne kur mirgėjo žvaigždės.

— Taip, viskas labai greit vyksta! — pasakė inžinierius.

— Čia nėra ko stebėtis,— atsiliepė žurnalistas.— Ugnikalnis jau seniai pabudęs. Prisiminkite, Sairai, juk pirmą kartą garai pasirodė jau tuomet, kai mes tyrinėjome kalno atšakas, tikėdamiesi rasti kapitono Nemo buveinę. O tai buvo, jei neapsirinku, maždaug spalio vidury?

— Taigi! — sušuko Herbertas.— Vadinasi, jau praėjo pustrečio mėnesio.

— Vadinasi, požeminė ugnis dega jau dešimt savaičių,— tarė Gedeonas Spiletas,— ir aišku, kad per tiek laiko ji smarkiai įsiliepsnojo!

— O ar jūs nejaučiate, kaip virpa žemė?— paklausė Sairas Smitas.

— Jaučiu,— atsakė Gedeonas Spiletas,— bet iki tikro žemės drebėjimo dar toli. . .

— Aš ir nesakau, kad mums gresia žemės drebėjimas,— gyvai atsiliepė Sairas Smitas.— Gink dieve, ne! Bet šiuos virpesius sukelia požeminė ugnis. Žemės plutą drąsiai galima palyginti su katilo sienelėmis, o jūs patys žinote, kad nuo dujų slėgimo katilo sienelės virpa lyg metalinė plokštelė. Dabar mes kaip tik ir pastebime tokį reiškinį.

— O kokie gražūs ugnies pluoštai! — sušuko Herbertas.

Tuo akimirksniu iš kraterio kaip koks fejerverkas pasipylė kibirkštys, ir akinamo jų blizgesio negalėjo užtemdyti net tiršti garų kamuoliai. Tūkstančiai žaižaruojančių skeveldrų ir ugnies taškų pažiro aplink ugnikalnį. Kai kurie jų švystelėjo net aukščiau dūmų kepurės ir išsisklaidė lyg įkaitusios dulkės. Kartu su tuo ugnies pliūpsniu pasigirdo keletas požeminių sprogimų, tarytum kur netoliese būtų karteče šaudžiusi baterija.

Sairas Smitas, žurnalistas ir Herbertas visą valandą išstovėjo ant Plataus Akiračio plynaukštės, o paskui nusileido žemyn ir sugrįžo į Granitinius rūmus. Inžinierius atrodė toks susimąstęs, tikriau sakant, toks susirūpinęs, jog Gedeonas Spiletas neiškentęs paklausė, ar jis nenumatąs artimiausiu laiku kokio nors pavojaus, tiesiogiai ar netiesiogiai susijusio su išsiveržimu.

— Ir taip, ir ne! — atsakė Sairas Smitas.

— Bet argi gali ištikti dar didesnė nelaimė, kaip žemės drebėjimas, gresiantis suardyti mūsų salą? Atvirai kalbant, aš to nebijau, kadangi garai ir lava susirado laisvą išėjimą.

— Aš taip pat bijau ne žemės drebėjimo, tikriau sakant, ne to, kas paprastai šiais žodžiais vadinama,— ne žemės plutos poslinkio dėl požeminių dujų išsiplėtimo,— atsakė Sairas Smitas.— Bet yra ir kitų priežasčių, galinčių sukelti katastrofą.

— Kokių, mielas Sairai?

— Kol kas ir aš pats gerai dar nežinau... Aš turiu pažiūrėti... užlipti ant kalno... Tikiuosi, kad po kelių dienų viskas paaiškės.

Gedeonas Spiletas daugiau neklausinėjo, ir netrukus Granitinių rūmų gyventojai ramiai užmigo, nors kaskart vis garsyn ėjo požeminis dundesys, aidintis po visą salą.

Praslinko trys dienos — sausio 4, 5 ir 6-oji. Kolonistai be atvangos statė laivą, ir inžinierius stengėsi kiek galėdamas pagreitinti darbus, nors tiesiog apie tai niekam nieko nesakė. Franklino kalno viršūnę lyg gobtuvas dengė tamsus grėsmingos išvaizdos debesis, iš kraterio kartu su liepsna dabar lėkė įkaitę akmenys, dalis jų krito atgal į ugnikalnio žiotis. Penkrofas, matydamas net išsiveržimą turint juokingų pusių, kartais sušukdavo:

— Tik pažiūrėkit! Mūsų milžinas žaidžia bilbokę! Aure, mūsų milžinas žongliruoja!

Iš tikrųjų, ugnikalnio išmesti akmenys vėl pradingdavo jo gelmėje, dėl to buvo galima tikėtis, kad vidujinio slėgimo spaudžiama lava dar nepakilo iki kraterio angos. Šiaip ar taip, stebėdami nuo Plataus Akiračio plynaukštės aiškiai matomą šiaurrytinį kalno šlaitą, kolonistai niekur neįžiūrėjo jokių baisaus ugninio srauto žymių.

Nors kolonistai ir labai skubėjo baigti naujojo laivo statybą, neretai juos atitraukdavo kiti tokie pat svarbūs darbai. Pirmiausia reikėjo nuvykti į aptvarą, kur stovėjo muflonų ir ožkų banda, ir paruošti gyvuliams daugiau pašaro. Buvo nutarta, kad rytojaus dieną, sausio 7-ąją, Airtonas važiuos į aptvarą, o kadangi visus tuos įprastus darbus puikiausiai galėjo jis vienas nuveikti, Penkrofas ir jo draugai gerokai nustebo, išgirdę tokius inžinieriaus žodžius:

— Jeigu jūs rytoj važiuojate į aptvarą, Airtonai, ir aš važiuosiu su jumis.

— O ne, misteri Sairai! — sušuko jūrininkas.— Mums juk kiekviena diena brangi, ir jeigu jūs abudu išvažiuosite, tai ne juokai — nebebus dviejų porų rankų!

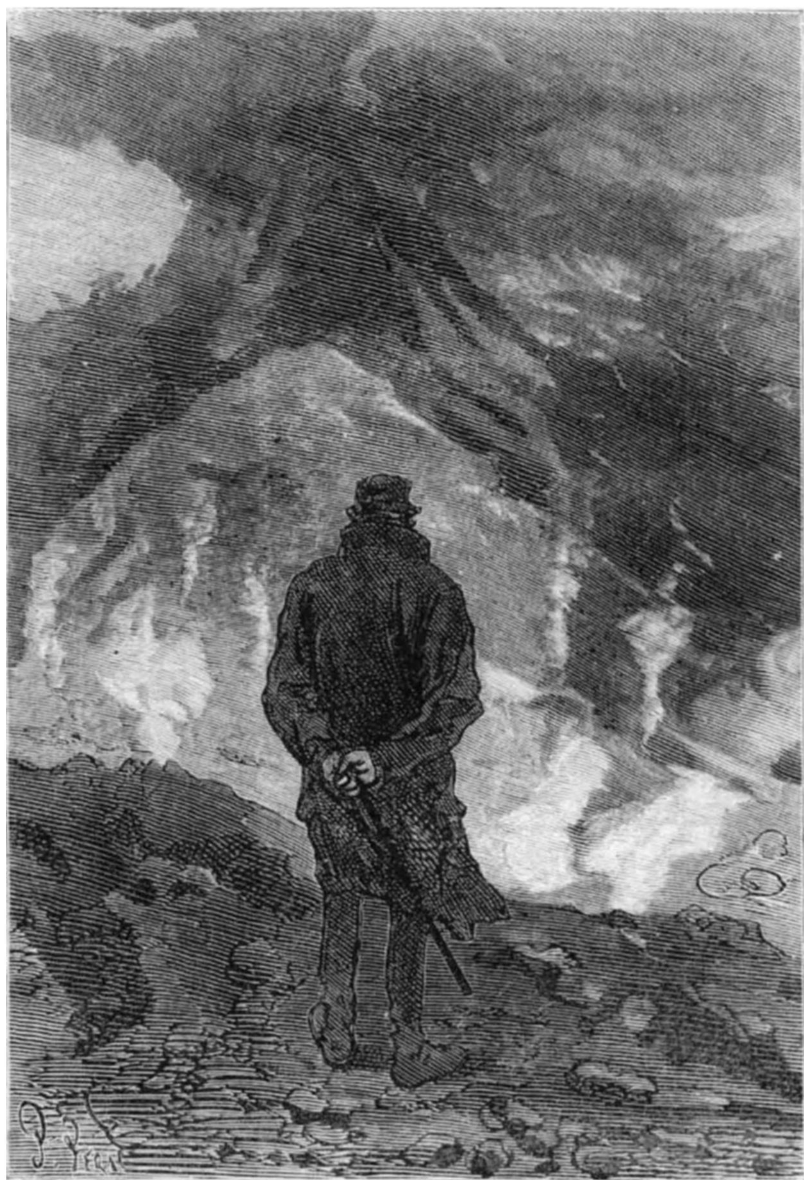
— Mes grįšime poryt,— atsakė Sairas Smitas,— man būtinai reikia apsilankyti aptvare... Aš noriu žinoti, ar greit prasidės išsiveržimas.

— Išsiveržimas! Išsiveržimas! — nepatenkintas subambėjo Penkrofas.— Tarytum pasaulyje nebūtų svarbesnių dalykų! Man, kaip matote, tas išsiveržimas nė kiek nerūpi!

Nors jūrininkas ir priešgyniavo, inžinierius nusprendė sekantį rytą leistis į kelionę, kaip buvo sumanęs. Herbertas irgi labai norėjo vykti su Sairu Smitu, bet pabijojo apie tai užsiminti, kad galutinai nesugadintų Penkrofui nuotaikos.

Rytojaus dieną, auštant, Sairas Smitas ir Airtonas susėdo į vežimėlį, ir dvejetas onagrų smagia risčia nuvežė juos į aptvarą.

Viršum miško žemai slinko sunkūs juodi debesys, virstantys iš ugnikalnio kraterio. Tie debesys, aptraukę visą dangų, susidėjo tikriausiai iš įvairių elementų. Čia

How things had changed!

buvo ne tik tiršti dūmai, išsiveržę iš ugnikalnio, bet taip pat mineralinės dulkės, pucolanas ir pilki pelenai, smulkūs kaip smulkiausi miltai. Vulkaniniai pelenai tokie lengvi, jog kartais kelis mėnesius tvyro ore, nenusėsdami ant žemės. Po ugnikalnio išsiveržimo Islandijoje, įvykusio 1783 metais, oras kone visus metus buvo taip prisikaupęs vulkaninių dulkių, jog pro tirštą jų dangą vos galėjo prasiskverbti saulės spinduliai.

Bet daug dažniau tos smulkiausios dalelytės nusėda ant žemės,— taip atsitiko ir šį kartą. Vos tiktai Sairas Smitas ir Airtonas spėjo privažiuoti prie aptvaro, iš dangaus ėmė kristi nelyginant juodas sniegas arba smulkus parakas, ir aplinkui viskas bematant pasikeitė tartum pasakoje. Medžius, pievas ir uolas per kelis colius nuklojo tamsus dulkių sluoksnis. Laimė, kad pūtė šiaurės rytų vėjas; jis pasiautė dulkių debesį ir nunešė į jūrą.

— Koks nuostabus reiškinys, misteri Sairai! — tarė Airtonas.

— Ir labai nelemtas reiškinys,— atsakė inžinierius.— Tas pucolanas, ta susmulkėjusi pemza, trumpiau sakant, visos tos mineralinės dulkės, rodo, kad pačiose ugnikalnio gelmėse vyksta grėsmingi procesai.

— Ir mes nieko negalime padaryti?

— Nieko, tik stebėti, kaip bręsta išsiveržimas. Kol kas, Airtonai, jūs imkitės savo darbo. Aš tuo tarpu palypėsiu iki Raudonojo upelio ir pasižvalgysiu po šiaurinį kalno šlaitą. Paskui. . .

— O paskui. . . misteri Smitai?

— Paskui mudu keliausime į Dakaro olą. . . Aš noriu pasižiūrėti. . . Žodžiu, po poros valandų aš pareisiu.

Laukdamas grįžtant inžinieriaus, Airtonas ėmė rūpintis savo muflonais ir ožkomis. Gyvuliai buvo neramūs, matyt, įbauginti pirmųjų išsiveržimo požymių.

Tuo tarpu Sairas Smitas įkopė į rytinės kalno atšakos keterą, aplenkė Raudonąjį upelį ir priėjo tą vietą, kur per pirmąją savo ekspediciją kolonistai buvo užtikę sieros šaltinį.

Kaip smarkiai čia viskas buvo pasikeitę! Dabar į padangę kilo nebe viena dūmų srovelė, o bent trisdešimt, ir jos veržėsi su tokia jėga, tarytum iš žemės jas būtų

spaudęs galingas stūmoklis. Matyt, žemės pluta šioje vietoje buvo baisaus vidujinio slėgimo plėšte plėšiama. Oras buvo prisigėręs sieros dujų, vandenilio, anglies dvideginio, sumišusių su vandens garais. Sairas Smitas jautė, kaip po kojomis virpa dirvožemį čia nukloję vulkaniniai tufai: kadaise jie buvo ne kas kita, kaip išsiveržę pelenai, kurie ilgainiui pavirto kieta mase. Tačiau naujų lavos pėdsakų jis niekur nepastebėjo.

Tokį pat vaizdą, tiktai gal dar būdingesnį negu prie Raudonojo upelio inžinierius išvydo, tyrinėdamas šiaurinį Franklino kalno šlaitą. Iš kraterio veržėsi dūmų debesys ir liepsnos liežuviai; ant žemės lyg kruša krito smulkūs akmenys; bet lavos nebuvo, o tai rodė, kad išsiveržtinės uolienos dar nepasiekė pagrindinio kraterio angos.

— Verčiau jau prasidėtų išsiveržimas! — sumurmėjo Sairas Smitas.— Tada bent žinočiau, jog lava teka savo įprastu keliu. O kas gali garantuoti, kad ji neišsilies per kokią nors naują stemplę. Bet didžiausias pavojus ne čia glūdi! Kapitonas Nemas tai numatė! Ne, pavojus ne čia!

Sairas Smitas priėjo didžiulį sustingusios lavos srautą, kuris skyrėsi į dvi šakas, apkabindamas Ryklio įlanką. Ten jis atidžiai apžiūrėjo ankstesnių išsiveržimų pėdsakus. Dabar inžinierius jau neabejojo, kad paskutinį kartą ugnikalnis buvo išsiveržęs be galo seniai.

Paskui jis leidosi atgal į aptvarą, klausydamasis požeminio dundesio, panašaus į nepaliaujamus griausmus; retkarčiais pasigirsdavo garsūs sprogimai.

Devintą valandą Sairas Smitas jau buvo aptvare. Jo laukė Airtonas.

— Gyvulius aš pašėriau, misteri Smitai,— pasakė Airtonas.

— Labai gerai.

— Bet jie kažko nerimauja, misteri Smitai.

— Čia pasireiškia jų instinktas, o instinktas niekada neapgauna.

— O dabar...

— Paimkite žibintą ir skiltuvą, Airtonai,— atsakė inžinierius,— ir žygiuojam.

Airtonas padarė viską, kaip inžinierius jam liepė. Jau anksčiau jis buvo iškinkęs onagrus, ir dabar jie klaidžiojo po aptvarą. Tyrinėtojai iš lauko pusės užšovė vartus ir siauru takeliu nuėjo į vakarinę jūros pakrantę: Sairas Smitas priešaky, Airtonas užpakaly.

Juodu ėjo kaip per vatos sluoksnį: visą žemę dengė iš oro nusėdusios smulkiausios dulkelytės. Miške nesimatė nė vieno gyvio. Net paukščiai buvo išskridę. Kartais vėjo gūsis pasiausdavo nuo žemės pelenus, ir tuomet keleiviai, tamsaus debesies apgaubti, vienas antro nebematydavo. Prie akių ir prie burnos juodu nuolat dėjosi nosinę, kad nuo tirštų dulkių neapžlibtų ir neužtrokštų.

Aišku, kad taip Sairas Smitas ir Airtonas negalėjo sparčiai eiti. Be to, ir pats oras buvo slogus, tarsi jame būtų išdegusi dalis deguonies, todėl alsuoti darėsi vis sunkiau. Kas šimtas žingsnių keleiviai turėdavo sustoti ir atsikvėpti. Buvo jau po dešimtos valandos, kai jie priėjo virtinę bazaltinių ir porfyrinių uolų, be jokios tvarkos suvirtusių palei visą šiaurvakarinį salos krantą.

Airtonas ir Sairas Smitas ėmė leistis skardingu šlaitu, stengdamiesi žengti tuo pačiu beveik nepereinamu takeliu, kuris audringąją naktį juos nuvedė prie Dakaro olos. Tiesa, dienos šviesoje tas kelias buvo ne toks pavojingas; be to, lygius, tartum nušlifuotus šlaitus dabar dengė pelenai, per juos neslydo kojos, todėl leistis buvo lengviau.

Netrukus keleiviai pasiekė uolų gūbrį, kuris buvo lyg kranto tąsa, iškilusi maždaug keturiasdešimt pėdų. Sairas Smitas prisiminė, kad šis gūbrys pamažu eina žemyn, nuožulniai leisdamasis prie jūros. Nors jau buvo prasidėjęs atoslūgis, smėlėtas krantas dar nepasirodė iš vandens, ir nuo vulkaninių dulkių parudusios bangos plakėsi į bazaltinių uolų papėdę.

Sairas Smitas ir Airtonas lengvai susirado Dakaro olos angą ir sustojo prie uolyno, kuris sudarė tarsi apatinę gūbrio aikštelę.

— Ar valtis tebėra?— paklausė inžinierius.

— Taip,— atsakė Airtonas, traukdamas artyn lengvą laivelį, kurį juodu su Penkrofu buvo paslėpę po bazaltinės olos skliautu.

— Ką gi, keliausim!

Abu sulipo į valtį. Ji lengvai nusliuogė per bangas po žemais olos skliautais; Airtonas įskėlė ugnį, uždegė žibintą ir pastatė valties priešakyje taip, kad žiburys šviestų jiems kelią, paskui paėmė į rankas irklus; Sairas Smitas atsisėdo prie vairo ir pasuko valtį gilyn į tamsią olą.

„Nautiliaus" čia nebebuvo, nebesimatė jo žiburių, kadaise nugalėjusių oloje viešpataujančią amžiną naktį. Galimas daiktas, kad elektros šviesa, teikiama galingų energijos šaltinių, dar tebešvitėjo vandenyno gilumoje, bet iš tos gelmės, kur kapitonas Nemas susirado sau kapą, į paviršių neprasiskverbė nė vienas spindulys.

Tačiau ir žibinto šviesoje Sairas Smitas galėjo drąsiai vairuoti valtį pagal dešinąją olos sieną. Po bazaltiniais skliautais viešpatavo kapų tyla, bent jau priešakinėje olos dalyje, nes po kurio laiko inžinierius aiškiai išgirdo dundesį, sklindantį iš žemės gelmių.

— Tai ugnikalnis,— pasakė jis.

Netrukus prie požeminio dundesio prisidėjo ir gaižus cheminių junginių kvapas; Sairas Smitas ir Airtonas vos neužtroško nuo sieros garų.

— Šito ir bijojo kapitonas Nemas! — sumurmėjo Sairas Smitas, ir jo veidas truputį pablyško.— Bet vis dėlto mes turime pasiekti tikslą.

— Ir pasieksime! — atsakė Airtonas; jis stipriau paspaudė irklus, ir valtis ėmė skrieti gilyn į olą.

Po kokių dvidešimt penkių minučių kelionės valtis priplaukė galinę olos sieną ir sustojo.

Sairas Smitas užlipo ant suoliuko ir, žibintu pasišviesdamas, ėmė tyrinėti sieną, kuri skyrė olą nuo pagrindinio kraterio. Koks šitos sienos storumas? Šimtas pėdų ar dešimt? Į šį klausimą niekas nebūtų galėjęs atsakyti. Bet vargu ar siena buvo labai stora, kadangi požeminis dundesys čia girdėjosi labai aiškiai.

Cracks in the basaltic wall.

Apžiūrėjęs visą sieną apačioje, inžinierius prikabino žibintą prie irklo galo ir, iškėlęs jį, vėl ėmė tyrinėti bazaltinę sieną, stengdamasis apšviesti viršutinę jos dalį. Čia tarp uolų luitų vingiavo vos pastebimi plyšiai, pro kuriuos veržėsi gailūs dūmai, nuodydami oloje orą. Visa siena buvo suskeldėjusi, ir kai kurie plyšiai, ypatingai ryškiai matomi lygiame bazalto paviršiuje, leidosi beveik iki pat vandens.

Sairas Smitas stovėjo didžiai susimąstęs. Paskui jis vos girdimai sušnibždėjo:

— Taip, kapitonas sakė teisybę! Čia slypi pavojus, iš tikrųjų baisus pavojus!

Airtonas nieko neklausinėjo. Sairui Smitui davus ženklą, jis vėl paėmė į rankas irklus, ir po pusvalandžio keleiviai išplaukė iš Dakaro olos.

Devynioliktas skyrius

Sairas Smitas pasakoja apie savo stebėjimus.— Skubama statyti laivą.— Paskutinį kartą aptvare.— Ugnies ir vandens kova.— Kas beliko saloje.— Laivo nuleidimas.— Naktis iš kovo 8 į 9-ąją.

Visą dieną išbuvę aptvare ir įsitikinę, kad viskas čia sutvarkyta, Sairas Smitas ir Airtonas pernakvojo ir sausio 8 dienos rytą sugrįžo į Granitinius rūmus.

Inžinierius tučtuojau sušaukė savo draugus ir jiems pranešė, kad salai gresia didžiausias pavojus, kurio negali pašalinti jokia žmogiška jėga.

— Mano bičiuliai,— pasakė Sairas Smitas, ir iš jo balso buvo jaučiama, kaip smarkiai jis susijaudinęs,— Linkolno sala nėra iš tų geologinių formacijų, kurios gyvuos tol, kol gyvuos visas Žemės rutulys. Anksčiau ar vėliau ji suirs, to suirimo priežastis glūdi joje pačioje, ir niekas negali jos išgelbėti.

Kolonistai žvilgtelėjo vienas į kitą, paskui nustebę pasižiūrėjo į Sairą Smitą,— jie gerai nesuvokė jo žodžių prasmės.

— Paaiškinkite mums suprantamiau, Sairai,— paprašė Gedeonas Spiletas.

— Tuojau paaiškinsiu,— atsakė Sairas Smitas.— Aš jums papasakosiu, ką man sakė kapitonas Nemas, kai mudu vienu du kalbėjomės.

— Kapitonas Nemas?— šūktelėjo kolonistai.

— Taip. Jis norėjo prieš mirtį paskutinį kartą mums pasitarnauti.

— Paskutinį?— pakartojo Penkrofas.— Paskutinį kartą pasitarnauti? Na pamatysite, net ir po mirties jis dar ne kartą mums pagelbės.

— O ką jums sakė kapitonas Nemas?— paklausė žurnalistas.

— Žinokite, mano bičiuliai,— atsakė inžinierius,— kad Linkolno sala savo sandara skiriasi nuo kitų Ramiojo vandenyno salų: jos gelmės sudarytos taip, kad povandeninė salos dalis anksčiau ar vėliau turi suirti.

— Suirti? Ar tai Linkolno sala suirs? Na ką jūs! — nenorėjo tikėti Penkrofas ir, nors labai gerbdamas Sairą Smitą, gūžtelėjo pečiais.

— Klausykitės atidžiai, Penkrofai,— tęsė inžinierius.— Štai ką nustatė kapitonas Nemas ir ką vakar pastebėjau aš pats, apžiūrėjęs Dakaro olą. Ji eina po sala iki pat ugnikalnio, ir nuo centrinio jo židinio olą skiria tik galinė jos siena. Bet visa šita siena suskeldėjusi, ir pro plyšius jau skverbiasi ugnikalnio viduje atsiradusios sieros dujos.

— Na ir kas?— paniuręs paklausė Penkrofas.

— Ogi tas, kad nuo tų dujų slėgimo plyšiai didėja. Bazaltinė siena skyla, ir po kurio laiko, gal net labai greitai, pro plyšius iš olos į ugnikalnį įsiverš jūros vanduo.

— Puiku! — pasakė Penkrofas, kaip paprastai bandydamas juokauti.— Vanduo užgesins jame ugnį, ir viskas bus baigta!

— Taip, viskas bus baigta! — tarė Sairas Smitas.— Tą dieną, kai pro sienoje atsiradusią spragą jūra pliūptelės į centrinį ugnikalnio židinį, o iš ten — į salos gelmes, kur verda ištirpusios uolienos, tą dieną, Penkrofai, Linkolno sala susprogs, kaip susprogtų Sicilija, jeigu į Etną įsiveržtų Viduržemio jūra.

Į šį kategorišką inžinieriaus tvirtinimą kolonistai nieko neatsakė. Visi suprato, koks baisus pavojus jiems gresia.

Ir reikia pasakyti, kad Sairas Smitas pavojaus nė kiek neperdėjo. Jau daug kam buvo atėjusi mintis, kad gal pavyktų veikiančius ugnikalnius užgesinti, paleidus į įkaitusias jų gelmes vandenį,— juk beveik visi ugnikalniai stūkso jūrų arba ežerų pakrantėse. Bet tokie fantazuotojai nežinojo, kad tuomet dalis žemės rutulio išlėktų į orą, panašiai kaip garo katilas, kuriame nuo netikėto perkaitinimo staiga padidėtų garų slėgimas. Patekęs į uždarą įkaitusią terpę, kur temperatūra siekia kelis tūkstančius laipsnių, vanduo akimirksniu pavirstų garais, ir jie išsiveržtų į paviršių su tokia jėga, jog suplėšytų bet kokį kiautą.

Taigi nebuvo abejonės, kad salai gresia baisus galas, kad greit ji suirs,— viskas priklauso nuo to, ar ilgai dar išsilaikys bazaltinė siena Dakaro oloje. Bet katastrofos reikia laukti ne po kelių mėnesių ar savaičių, o gal po kelių dienų ar net po kelių valandų!

Pirmiausia kolonistus apėmė didelis sielvartas. Jie negalvojo apie pavojų, gresiantį jiems patiems, jie galvojo, kad gresia neišvengiama pražūtis salai, kurioje jie susirado sau prieglobstį, kurią jie stengėsi padaryti klestinčiu kraštu ir svajojo paversti žemės rojumi. Kiek bergždžiai išeikvota jėgų! Kiek triūso nueis perniek!

Penkrofas negalėjo susivaldyti ir pravirko; stambios ašaros ritosi per jo skruostus, jis net nebandė jų slėpti.

Linkolno salos gyventojai dar šiek tiek pasišnekėjo, svarstydami, ar yra kokia nors galimybė jiems išsigelbėti. Pagaliau visi vieningai nutarė, kad negalima gaišti nė minutės, kad reikia kuo skubiausiai pastatyti ir įrengti laivą, užbaigti jį žaibo greitumu, nes čia yra vienintelis jų išsigelbėjimas.

Visi suskato dirbti laivo statykloje. Kam dabar pjauti javus, doroti derlių, medžioti, didinti maisto atsargas, sukauptas Granitiniuose rūmuose... Visų išteklių, laikomų sandėliuose, gali sočiai užtekti ilgiausiai kelionei jūromis. Tik būtinai reikia, kad laivas būtų baigtas prieš įvykstant neišvengiamai katastrofai.

Taigi kolonistai vėl stvėrėsi darbo ir plušėjo su karštligišku skubotumu. Iki sausio 23 dienos laivas jau buvo pusiau apkaltas. Ugnikalnio viršūnėje tebevyko tie patys reiškiniai, tarytum nebuvo jokių permainų. Iš kraterio vis taip pat veržėsi garų debesys, dūmai, liepsnos liežuviai ir raudonai įkaitę akmenys. Bet naktį iš sausio 23 ir 24-ąją lava pakilo iki viršutinio ugnikalnio aukšto ir nuplėšė kūgio pavidalo viršūnę, panašią į kepurę. Pasigirdo baisiausias trenksmas. Kolonistai pamanė, kad sala griūva, ir puolė iš Granitinių rūmų.

Buvo apie antra valanda nakties.

Visas dangus liepsnote liepsnojo. Viršutinis kalno kūgis — tūkstančio pėdų aukščio, sveriantis kelis milijardus svarų — nugriuvo žemyn, net visa sala sudrebėjo. Laimė, kad jis buvo pasviręs šiaurės pusėn, todėl nukrito į smėlėtą, tufo nuklotą lygumą tarp kalno ir jūros. Ugnikalnio krateris, dabar plačiai išžiojęs savo gerklę, svaidė į padangę raudonas liepsnas, ore žėravo tarytum gaisro pašvaistė. Pakilęs lavos srautas, liedamasis per naujosios viršūnės kraštus lyg vanduo iš sklidinos taurės, ėmė tekėti ilgomis kaskadomis, ir atrodė, kad ugnikalnio šlaitais šliaužia tūkstančiai ugninių žalčių.

— Aptvaras! Aptvaras! — pasibaisėjęs suriko Airtonas.

Iš tikrųjų, naujasis krateris buvo kitaip palinkęs, ir lava tekėjo aptvaro pusėn, nešdama pražūtį derlingajai salos daliai, Raudonojo upelio ištakai ir Žakamaro miškui.

Išgirdę Airtono riksmą, kolonistai puolė į arklidę, kur stovėjo onagrai. Bematant jie buvo pakinkyti į vežimėlį. Visų galvose buvo viena mintis: skubėti į aptvarą, išleisti ten uždarytus gyvulius.

Dar nebuvo trečios valandos ryto, kai jie privažiavo aptvarą. Jame gailiai bliovė ir mekeno panikos apimti muflonai ir ožkos. Nuo artimiausio kalnyno atšakos šlaito artėjo liepsningas ištirpusios masės srautas, jis jau rangėsi per pievą, slinkdamas prie tvoros. Airtonas plačiai atidarė vartus, ir pakvaišę gyvuliai pro juos išlakstė į visas puses.

Po valandos verdanti lava užliejo visą aptvarą, garų debesimis pavertė per jį tekėjusį upokšnį, uždegė na-

melį, kuris suliepsnojo kaip šiaudų kūlys, ugnimi apsiautė tvorą ir supleškino ją visą iki paskutinio stulpo. Iš aptvaro nieko nebeliko!

Kolonistai dar bandė slenkančią lavą sulaikyti, bet tai buvo beprotiškos ir tuščios pastangos, nes žmogus bejėgis su tokiais baisiais kataklizmais kovoti.

Išaušo sausio 24 diena. Prieš grįždami į Granitinius rūmus, Sairas Smitas ir jo draugai nutarė išsiaiškinti, kuria kryptimi galutinai pasuks lavos srautas. Nuo Franklino kalno salos paviršius ėjo žemyn į rytinę pakrantę, todėl buvo pagrindo būgštauti, kad lavos nesulaikys nei tankus Žakamaro miškas ir kad jos srautas pasieks Plataus Akiračio plynaukštę.

— Ežeras mus apsaugos,— tarė Gedeonas Spiletas.

— Tikėsimės,— trumpai atsakė Sairas Smitas ir daugiau nė žodžio nepridūrė.

Kolonistai norėjo nueiti ligi tos lygumos, kur buvo nugriuvęs viršutinis ugnikalnio kūgis, bet kelią jiems užkirto lava. Ji tekėjo dviem įdubom — Raudonojo upelio slėniu ir Krioklio upelio slėniu, abiejų upelių vandenį paversdama garais. Pereiti per lavos srautus niekaip nebuvo įmanoma, priešingai, reikėjo nuo jų trauktis. Nuvainikuotas ugnikalnis buvo neatpažįstamas. Krateris virto plokščia skyle, kurios kraštai iš rytų ir pietų pusės buvo perplėšti, ir pro tuos plyšius be paliovos liejosi lava, tekėdama žemyn dviem atskirais srautais. Iš naujojo kraterio kamuoliais kilo dūmai ir pelenai, maišydamiesi su debesimis, susikaupusiais viršum salos. Ugnikalnio dundesiui pritarė perkūno trenksmai. Krateris svaidė aukštyn daugiau kaip tūkstantį pėdų įkaitusius uolų luitus, kurie debesyse sproginėjo, išlakstydami tūkstančiais skeveldrų lyg kartečė. Viršum dundančio ugnikalnio nuolat trankėsi griaustinis ir blykčiojo žaibai.

Prisiglaudę Žakamaro miško pakraštyje, kolonistai stebėjo šį vaizdą, bet septintą valandą ryto ilgiau čia likti jie nebegalėjo. Aplinkui pasipylė akmenų kruša, be to, lava, pripildžiusi Raudonojo upelio vagą, grėsė atkirsti kelią į pakrantę. Pamiškėje užsidegė medžiai, jų sultys ūmai virto garais, dėl to kamienai sproginėjo,

pliaukšėdami kaip popieriniai pliauškučiai; sausesni medžiai stovėjo nepaliesti.

Kolonistai pasuko atgal keliu, einančiu iš aptvaro į Granitinius rūmus. Jie žingsniavo lėtai, nuolat grąžydamiesi į ugnikalnį. Bet lava nuolaidžiu slėniu greitai tekėjo rytinio kranto link; vos tiktai sustingus apatiniams jos sluoksniams, ant jų tuojau plūdo naujos verdančios bangos.

Tuo tarpu didysis srautas, srūvantis Raudonojo upelio slėniu, kėlė vis baisesnę grėsmę. Prie jo prisišliejusi miško dalis jau buvo liepsnos apimta, viršum medžių kamuoliais raitėsi dūmai, jau spragėjo nuo įkaitusios lavos užsidegusios kamienų pašaknės.

Kolonistai sustojo prie ežero, per pusmylį nuo Raudonojo upelio žiočių. Artinosi ta minutė, kai turėjo išsispręsti jų gyvybės ar mirties klausimas.

Sairas Smitas kritiškomis aplinkybėmis niekuomet neprarasdavo nuovokos; žinodamas, kad jo draugai yra tokie žmonės, kuriems galima drąsiai sakyti skaudžiausią tiesą, jis tarė:

— Gal ežeras lavos srautą sulaikys, ir tuomet dalis salos nuo visiško sunaikinimo bus išgelbėta, bet labai gali būti, kad lava užplūs Tolimųjų Vakarų miškus, viską išdegins, ir saloje nebeliks nė vieno augalo. Tada mes būsime pasmerkti mirti ant plikų uolų, ir ilgai mirties laukti nereikės, kadangi sala susprogs.

— Tai kaip čia dabar?— šūktelėjo Penkrofas ir, susinėręs ant krūtinės rankas, treptelėjo į žemę.— Vadinasi, mums nebėra prasmės statyti laivą?

— Penkrofai,— atsakė Sairas Smitas,— savo pareigą reikia atlikti iki galo.

Tuo metu ištirpusios lavos upė, prasiskynusi kelią tarp liepsnojančių gražuolių medžių, pasiekė ežerą. Čia prasidėjo nedidelė atkalnė, ir jeigu tas pakilimas būtų buvęs kiek statesnis, gal būtų galėjęs sustabdyti srautą.

— Prie darbo! — sušuko Sairas Smitas.

Inžinieriaus sumanymą visi tuojau suprato. Jis nutarė pastatyti užtvanką ir taip nukreipti lavos srautą į ežerą.

Kolonistai nubėgo į laivo statyklą ir atsinešė kastuvus, kirtiklius, kirvius. Sukasę žemių pylimus ir privertę

nukirstų medžių, jie per keletą valandų padarė trijų pėdų aukščio užtvarą, turinčią kelis šimtus žingsnių ilgio. Kai darbas buvo baigtas, jiems atrodė, kad viskas užtruko vos keletą minučių.

Jie suskubo kaip tik laiku. Ištirpusi lava jau atslinko iki tos užtūros. Jos srautas pakilo kaip upė per potvynį, gresianti išsilieti iš krantų. Atrodė, kad lava tuoj nugalės tą vienintelę kliūtį, užtvėrusią jai kelią į Tolimųjų Vakarų miškus... Ir vis dėlto užtvanka ją sulaikė. Tai buvo siaubingas momentas — ugnies upė neryžtingai sustojo, bet staiga pasuko į Granto ežerą ir nuo dvidešimties pėdų aukščio pakriūtės ėmė garmėti žemyn.

Vos alsuodami, tartum sustingę, netekę žado, kolonistai žiūrėjo į dviejų gamtos gaivalų kovą.

Tai buvo vandens ir ugnies kova! O koks reginys! Kieno plunksna galėtų aprašyti tą nuostabią ir šiurpią kovą? Kieno teptukas galėtų ją nutapyti? Į ežerą garmėjo verdančios lavos srautas, ir vanduo šnypšdamas virto garais. Balti jų kamuoliai kilo labai aukštai ir sukosi lyg viesulas, tarytum kas staiga būtų atidaręs milžiniško garo katilo vožtuvus. Bet kad ir daug vandens buvo ežere, ugnis galų gale turėjo jį visą išdžiovinti, nes garuojantis vanduo iš niekur nepasipildė, o baisi ugnies upė, tekanti iš neišsenkamo šaltinio, be paliovos varė vis naujas ištirpusios masės bangas.

Į ežerą krintanti lava tučtuojau stingo, virsdama akmens luitais, kurie griozdinosi vienas ant kito ir netrukus iškilo iš vandens. Jų paviršiumi plūdo naujos lavos srovės, ritosi į vandenį ir taip pat akmenėjo, kaskart vis artėdamos į ežero vidurį. Taip augo akmeninis kalvagūbris, gresiantis užpildyti visą ežero duburį, nors ežeras ir negalėjo patvinti, kadangi jo vanduo virto garais. Ties ežeru girdėjosi kurtinamas ūžesys ir poškėjimas, vėjas pagavęs nešė garų debesis į jūrą, ir ten jie atvėsę krito lietaus pavidalu. Akmens pylimas vis ilgėjo, sukietėjusios lavos luitai gulė vienas ant kito. Ten, kur dar visai neseniai tyvuliavo rami vandens plynė, dabar riogsojo ištisi kalnai rūkstančių uolų, tarsi žemės drebėjimas būtų išvertęs iš ežero dugno daugybę rifų. Įsivaizduokite ura-

gano sukeltas didžiules bangas, staiga ledo sukaustytas dvidešimties laipsnių šaltyje, ir prieš akis turėsite šiokį tokį vaizdą, kaip atrodė ežeras, praslinkus trejetui valandų po to, kai į jį įsiveržė visa naikinantis lavos srautas.

Šį kartą ugnis nugalėjo vandenį.

Tačiau kolonistams buvo didelė laimė, kad lava pasuko į Granto ežerą. Tai kelioms dienoms atitolino katastrofą. Plataus Akiračio plynaukštei, Granitiniams rūmams ir laivo statyklai laikinai negrėsė pavojus. Per tas kelias dienas reikėjo galutinai apkalti laivą ir gerai užkamšyti plyšius, paskui jį nuleisti į vandenį, o takelažą rengti tik tada, kai laivas jau bus jūroje, savo stichijoje. Likti sausumoje pasidarė labai pavojinga, nes salai grėsė sprogimas. Granitiniai rūmai, kur dar taip neseniai buvo saugus prieglobstis, galėjo kiekvienu momentu sugriūti.

Sekančias šešias dienas, nuo sausio 25 iki 30-osios, kolonistai dirbo prie laivo statybos nepaprastai uoliai ir padarė tiek daug, jog ir dvidešimt dailidžių nebūtų galėję jiems prilygti. Jie net atsisakė poilsio, beveik nemiegojo, triūsė ištisą parą, nes iš kraterio kylančių liepsnų šviesoje naktį būdavo matyti kaip dieną. Ugnikalnis vis dar vertė lavą, bet gal nebe taip gausiai. Tuo buvo galima tik džiaugtis: juk Granto ežero duburys jau buvo beveik pripildytas, ir jeigu į jį būtų pradėję tekėti nauji srautai, lava neišvengiamai būtų išsiliejusi po Plataus Akiračio plynaukštę, o iš ten ėmusi garmėti į vandenyno krantą.

Iš rytų pusės sala buvo šiek tiek apsaugota, bet visai kitaip atrodė vakarinė jos dalis.

Iš tikrųjų, antrasis lavos srautas slinko Krioklio upeliu, plačiame slėnyje abipus jo vagos nesutikdamas jokių kliūčių. Pragaištinga ištirpusi masė jau užplūdo Tolimųjų Vakarų mišką. Buvo karštasis metų laikas, nuo kepinančios kaitros išdžiūvusios visos medžių sultys, todėl miškas bematant užsiplieskė, gaisras plėtėsi ir pažeme, ir medžių vainikais, liepsna skriejo tankiai susipynusiomis šakomis. Net atrodė, kad ugnies srautas greičiau lekia medžių viršūnėmis, negu lavos srautas kamienų pašaknėmis.

Ir tuomet pakvaišę žvėrys — jaguarai, šernai, pekariai, koalos, grobuonys ir įprastos jų aukos, keturkojai ir sparnuočiai,— bandydami išsigelbėti, leidosi bėgti prie Gailestingumo upės, į Ančių pelkę ir per kelią Baliono uosto link. Bet kolonistai, įsitraukę į savo darbą, nekreipė dėmesio net į pavojingiausius grobuonis. Iš Granitinių rūmų jie dabar išsikraustė ir, nesiryždami prisiglausti Galerijose, gyveno palapinėje prie Gailestingumo upės žiočių.

Sairas Smitas ir Gedeonas Spiletas kasdien kopdavo ant Plataus Akiračio plynaukštės. Kartais juos lydėdavo Herbertas. Bet Penkrofas niekad ten neidavo, nenorėdamas žiūrėti į nuniokotą salą, visiškai pakeitusią savo išvaizdą.

Reginys iš tikrųjų buvo šiurpus. Visa miškingoji salos dalis nupliko. Tik Gyvatės pusiasalio gale žaliavo nedidelė giraitė. Šen bei ten stirksojo nykūs, pajuodę medžių stagarai. Toji vieta, kur anksčiau dunksojo miškai, pasidarė dar dykesnė už Ančių pelkę. Lava viską sunaikino. Ten, kur dar visai neseniai kerojo galingi miško milžinai, dabar nugulė vulkaninio tufo luitai. Krioklio upeliu ir Gailestingumo upe nebetekėjo nė viena srovelė vandens, ir jeigu dar Granto ežeras būtų visai išdžiūvęs, kolonistai būtų nebeturėję kuo troškulį numalšinti. Laimė, kad išliko vienas ežero kampelis pietiniame pakraštyje,— ten susidarė lyg kokia kūdra, kur buvo visas saloje likęs gėlas vanduo. Tolumoje, šiaurės vakaruose, ryškiai matėsi ugnikalnio atšakos, panašios į žemėn suleistus milžiniškus nagus. Koks liūdnas reginys, koks klaikus vaizdas, ir kaip skaudu buvo į jį žiūrėti žmonėms, pirmiau čia mačiusiems derlingiausią kampelį, suklestėjusį jų darbo dėka, puikius miškus, žemę drėkinusius tyro vandens upelius, našias dirvas. Vienu akimirksniu viskas pasikeitė, aplinkui riogsojo vien tik pliki akmenys. Ir jeigu kolonistai nebūtų turėję maisto atsargos, jiems būtų tekę mirti badu.

— Tiesiog širdis plyšta! — kartą pasakė Gedeonas Spiletas.

— Taip, Spiletai,— pritarė inžinierius.— Duok dieve,

kad mes suspėtume užbaigti laivo statybą, tai vienintelis mūsų išsigelbėjimas!

— O ar jums neatrodo, Sairai, kad ugnikalnis tarytum rimsta? Nors lava vis dar liejasi, bet, jei neapsirinku, nebe taip gausiai, kaip pirma!

— Tai neturi reikšmės,— atsakė Sairas Smitas.— Ugnikalnio gelmėse vis taip pat tebeliepsnoja ugnis, ir kiekvieną akimirką ten gali įsiveržti jūra. Mūsų padėtis ne geresnė kaip laivo keleivių, kurie plaukia jūra, žinodami, kad laivas dega, kad jo užgesinti jie negali ir kad anksčiau ar vėliau ugnis pasieks triumą, kur sukrautos parako statinės. Einam, Spiletai, einam dirbti. Negaiškime laiko!

Dar visą savaitę, iki vasario 7 dienos, iš kraterio tekėjo lava, bet išsiveržimas nėjo smarkyn. Sairas Smitas labiausiai bijojo, kad ištirpusių uolienų srautai nepradėtų plūsti į krantą, nes tuomet jie būtų sunaikinę laivo statyklą. Bet po kurio laiko kolonistai pajuto kažkur žemės gelmėse drebėjimą, ir tai jiems sukėlė baisų nerimą.

Atėjo vasario 20 diena. Dar reikėjo darbuotis visą mėnesį, kad būtų galima baigti laivą ir nuleisti į vandenį. Bet ar išstovės sala iki to laiko? Penkrofas ir Sairas Smitas nutarė laivą nuleisti, kai tik pro jo liemenį nebegalės įsisunkti vanduo. O denį, antstatus, apdailą ir burių įrangą jie ketino užbaigti vėliau, kai laivas jau bus jūroje,— svarbiausia buvo pasirūpinti saugiu prieglobsčiu atokiau nuo salos. Ir jie galvojo, ar nevertėtų laivą nuplukdyti į Baliono uostą, toliau nuo išsiveržimo židinio, kadangi prie upės žiočių, tarp Išsigelbėjimo salelės ir granitinės sienos, jis gali būti sutriuškintas, jeigu Linkolno sala suirs. Taigi dabar statytojai kaip įmanydami stengėsi kuo greičiausiai užbaigti laivo korpusą.

Taip kolonistai sulaukė kovo 3 dienos ir jau tikėjosi po kokių dešimties dienų laivą nuleisti į vandenį.

Linkolno salos gyventojams, ketvirtaisiais metais patyrusiems saloje tiek nelaimių, širdyje vėl atgijo viltis. Pralinksmėjo net Penkrofas, visuomet buvęs toks niūrus ir tylus nuo to laiko, kai išvydo nusiaubtas ir žūvančias

savo valdas. Tiesa, dabar jis galvojo tik apie laivą ir tik su juo siejo visas viltis.

— Mes jį baigsime,— kalbėjo jis inžinieriui.— Būtinai baigsime, misteri Smitai. Reikia tik skubėti, dienos bėga, tuoj ateis ekvinokcijos laikas. Bet tai niekis,— jei reikės, mes persikelsime į Taboro salą ir ten peržiemosime. Aišku, tai menkas malonumas: pagyvenęs Linkolno saloje, imk ir kraustykis į Taboro salą! Ak, varge vargeli! Tai jau nemaniau, nesitikėjau, kad teks pamatyti tokius dalykus!

— Reikia skubėti! — visuomet pritardavo jam inžinierius.

Ir visi dirbo, stengdamiesi nesugaišti nė vienos minutės.

— Misteri Smitai,— kartą paklausė Nabas,— o jeigu kapitonas Nemas būtų gyvas, kaip jūs manote, ar visa tai būtų atsitikę?

— Taip, Nabai,— atsakė Sairas Smitas.

— O aš manau, kad ne,— sušnibždėjo Penkrofas Nabui į ausį.

— Ir aš taip manau,— tvirtai pasakė Nabas.

Pirmąją kovo mėnesio savaitę Franklino kalnas vėl grėsmingai atgijo, ir prasidėjo visokios baisybės. Ant žemės kaip lietus krito tūkstančiai stiklinių gijų, susidariusių iš skystos lavos purkšlų. Krateris vėl persipildė, ir lava ėmė tekėti visais ugnikalnio šlaitais. Ugninis srautas sruvo per sukietėjusius tufo klodus ir galutinai sunaikino apdegusius medžius, kurių nykūs stagarai dar stirksojo po pirmojo išsiveržimo. Šį kartą lava pasuko pietvakariniu Granto ežero krantu, perkirto Glicerininį upelį ir užliejo Plataus Akiračio plynaukštę. Kolonistams buvo suduotas paskutinis baisus smūgis. Nebeliko nei malūno, nei paukštidžių, nei tvartų ir daržinių. Išgąsdinti paukščiai išlakstė į visas puses. Topas ir Jupas buvo apimti paniškos baimės,— juodu instinktyviai jautė artėjančią katastrofą. Jau per pirmąjį išsiveržimą žuvo daug gyvūnų. Išlikę žvėrys pabėgo į Ančių pelkę, o nedidelė jų dalis buvo prisiglaudusi ant Plataus Akiračio plynaukštės. Dabar jie neteko ir paskutinio prieglobsčio, o ugninės lavos upė, liedamasi per granitinės sienos kraštą, kaip

liepsnojantis krioklys jau garmėjo į vandenyno pakrantę. Koks didingas ir šiurpus vaizdas, jokiais žodžiais neįmanoma jo apsakyti! Kiaurą naktį šniokštė šita baisi Niagara, tarytum srūvanti ištirpusio plieno srovėmis, iš viršaus apsiausta kamuoliais kylančių garų, žėruojančių raudonais atšvaitais, ir apačioje taškydama sunkią verdančios lavos masę.

Išsiveržimas kolonistus užklupo paskutinėje jų prieglaudoje, ir nors viršutinės laivo liemens siūlės dar nebuvo užkamšytos, statytojai nutarė nuleisti laivą į vandenį.

Penkrofas ir Airtonas ėmėsi parengiamųjų darbų, norėdami laivą nuleisti sekantį rytą, kovo 9-ąją.

Bet naktį iš kovo 8 dienos į 9-ąją iš kraterio su perkūnišku griaudesiu išsiveržė garų stulpas ir šovė aukštyn daugiau kaip tris tūkstančius pėdų. Matyt, išgriuvo dujų spaudžiama Dakaro olos siena, jūra siūbtelėjo į centrinį ugnikalnio židinį, ir garai nebegalėjo laisvai išeiti. Trenkė baisus sprogimas, kuris buvo girdėti už šimto mylių. Išlėkė aukštyn uolų skeveldros, nukrito į vandenyną, ir po kelių minučių jo bangos jau užliejo tą vietą, kur ką tik buvo Linkolno sala.

Dvidešimtas skyrius

Vieniša uola vidur vandenyno.— Paskutinis prieglobstis.— Prieš akis — mirtis.— Netikėta pagalba.— Iš kur ir kaip ji atsirado.— Paskutinė geradarybė.— Sala sausumoje.— Kapitono Nemo kapas.

Vieniša uola, turinti trisdešimt pėdų ilgio ir penkiolika pėdų pločio, vos iškilusi iš vandens kokią dešimtį pėdų,— tai ir visa, kas liko iš nugrimzdusios salos,— vienintelė skeveldra to kalnagūbrio, kuriame buvo Granitiniai rūmai. Suskilusios jų sienos nugriuvo, akmeniniai luitai krisdami suvirto vienas ant kito, ir tos uolų sąvartos viršūnė dabar kyšojo iš vandenyno. Aplinkui viskas buvo dingę jūros gelmėje: sprogimo suardytas apatinis Franklino kalno kūgis, iš sustingusios lavos kadaise susidarę abu Žandikaulio kyšuliai, Plataus Akiračio plyn-

aukštė, Išsigelbėjimo salelė, granitinės Baliono uosto uolos, bazaltinės Dakaro olos sienos, ilgas Gyvatės pusiasalis, buvęs taip toli nuo išsiveržimo židinio. Iš Linkolno salos beliko tik ta siaura uola, ant kurios dabar buvo prisiglaudę šeši kolonistai ir jų šuo Topas.

Katastrofos metu žuvo visi keturkojai, visi paukščiai ir visa kita salos gyvūnija — vieni buvo sutraiškyti, kiti paskendo. Deja, žuvo ir vargšas Jupas, turbūt įkritęs į prasivėrusį žemės plyšį.

Sairas Smitas, Gedeonas Spiletas, Herbertas, Penkrofas, Nabas ir Airtonas liko gyvi tik dėl to, kad tuo momentu, kai aplinkui lyg kruša pasipylė salos skeveldros, oro banga juos visus iš palapinės išsviedė į jūrą.

Išnirę į vandens paviršių per pusę kabeltovo nuo kranto ir apsižvalgę, jie pamatė tiktai granitinę uolą ir priplaukę ant jos sulipo.

Ant tos plikos uolos jie gyveno jau devynias dienas! Truputis maisto, paimto iš Granitinių rūmų sandėlio prieš pat katastrofą, šlakas lietaus vandens, užsilikusio uolos įduboje,— tai ir viskas, ką tie nelaimingieji turėjo. Jų laivas, paskutinė jų viltis, sudužo. Jie nebematė jokios galimybės iš čia ištrūkti. Jie kentė šaltį ir dabar nebegalėjo net ugnies susikurti. Jiems buvo lemta mirti.

Devintą dieną, kovo 18-ąją, maisto beliko tik dviem dienom, nors jie dabar valgė nepaprastai mažai. Visos jų žinios, visas jų protas nebegalėjo jiems padėti, atsidūrus tokioje vargingoje būklėje. Jų likimas buvo apvaizdos rankose.

Sairas Smitas buvo ramus, Gedeonas Spiletas šiek tiek jaudinosi, o Penkrofas, kupinas nebylaus įniršio, vis žingsniavo po uolą. Herbertas nesitraukė nuo inžinieriaus ir žiūrėjo į jį tokiu žvilgsniu, tartum laukdamas iš savo draugo pagalbos, neįmanomos, neįsivaizduojamos pagalbos. Nabas ir Airtonas nuolankiai atsidavė likimo valiai.

— Ak vargas! Koks vargas! — kartojo Penkrofas.— Kad nors būtų koks luotelis, nors riešuto kevalas, mes nusikastume iki Taboro salos. Bet juk nėra, ničnieko nėra!

— Kapitonas Nemas laiku numirė! — kartą pasakė Nabas.

Praslinko dar penkios dienos. Sairas Smitas ir nelaimingieji jo draugai buvo vos gyvi, nes jie valgė tik tiek, kad nemirtų badu. Visi be galo nusilpo. Herbertas ir Nabas jau pradėjo kliedėti.

Ar jie dabar galėjo turėti nors mažą vilties kibirkštėlę? Ne. Ko dar tikėtis? Ar to, kad pro šią uolą praplauks koks laivas? Bet jie iš patyrimo žinojo, kad į šią Ramiojo vandenyno dalį laivai neužsuka. O argi galima tikėtis, jog kaip tik šiomis dienomis atsitiktinai atplauks škotų jachta ieškoti Taboro saloje Airtono? Tuščia svajonė! Be to, jeigu jachta ir atplauktų, kolonistai juk nepaliko saloje raštelio, kur dabar yra Airtonas; jachtos kapitonas, nieko saloje neberadęs, vėl išplauks į jūrą, ir laivas grįš į šiltesnius kraštus.

Ne, jiems nebeliko jokios vilties išsigelbėti. Ant šios uolos jų laukė mirtis, baisi mirtis nuo bado ir troškulio!

Jie jau nebepastovėjo ant kojų ir gulėjo nejudėdami, beveik be sąmonės, nebesuvokdami, kas aplinkui dedasi. Vien tik Airtonas kartais sunkiai pakeldavo galvą ir beviltiškai apžvelgdavo dyką jūrą!

Bet kovo 24 dienos rytą Airtonas ištiesė rankas, rodydamas beribėse vandenyno platybėse kažkokį tašką. Iš pradžių jis priklaupė ant kelių, paskui atsistojo stačias ir ėmė mosikuoti rankomis, tarsi kam signalizuodamas. . .

Netoli uolos plaukė laivas. Ir buvo aišku, kad jis ne atsitiktinai čia pakliuvo, kad jis visu greičiu neria tiesiog prie uolos. Nelaimingieji jos belaisviai būtų galėję tą laivą pastebėti jau prieš kelias valandas, jeigu būtų turėję jėgų atsikelti ir apžvelgti horizontą!

— „Dunkanas"! — vos girdimai riktelėjo Airtonas ir pargriuvo be sąmonės.

Kai Sairas Smitas ir jo draugai, rūpestingai slaugomi, atsipeikėjo, tai pasijuto besą laivo kajutėje ir negalėjo suprasti, kaip jiems pavyko išvengti mirties.

Airtonas vienu žodžiu jiems viską paaiškino.

— „Dunkanas"! — tyliai pasakė jis.

— „Dunkanas"! — pakartojo Sairas Smitas ir, iškėlęs rankas, sušuko:— Dieve visagalis! Tai tokia buvo tavo valia! Mus išgelbėjo.

Iš tikrųjų, juos išgelbėjo „Dunkanas", lordo Glenarvano jachta, kuriai dabar vadovavo Robertas, kapitono Granto sūnus; laivas buvo pasiųstas parvežti į tėvynę Airtono, kuris dvylika metų vienas išbuvo negyvenamoje Taboro saloje ir tuo išpirko savo kaltę! . .

Taigi kolonistai buvo išgelbėti, laivas jau ruošėsi vežti juos namo.

— Kapitone Robertai,— paklausė Sairas Smitas,— kai jūs Taboro saloje neradote Airtono, kas jums davė mintį plaukti dar šimtą mylių į šiaurės rytus?

— Misteri Smitai,— atsakė Robertas Grantas,— mes čia plaukėme paimti ne tik Airtono, bet ir jūsų, ir jūsų draugų.

— Manęs ir mano draugų?

— Žinoma! Mes pasukome į Linkolno salą.

— Į Linkolno salą?— vienu balsu sušuko Gedeonas Spiletas, Herbertas, Nabas ir Penkrofas, iš nustebimo nežinodami, ką ir sakyti.

— O iš kur jūs sužinojote apie Linkolno salą?— paklausė Sairas Smitas.— Juk ši sala nė žemėlapiuose nepažymėta.

— Apie ją aš sužinojau iš raštelio, kurį jūs palikote Taboro saloje.

— Iš raštelio?— stebėdamasis pakartojo Gedeonas Spiletas.

— Suprantama, iš raštelio. Štai jis,— atsakė Robertas Grantas ir padavė popieriaus lapuką. Jame buvo pažymėta Linkolno salos platuma bei ilguma ir pranešama, kad „toje saloje šiuo metu yra Airtonas ir penki amerikiečiai kolonistai".

— Tai kapitonas Nemas! . .— tarė Sairas Smitas, perskaitęs raštelį ir įsitikinęs, kad jis parašytas tokiu pat braižu, kaip ir trumpas laiškutis, kadaise jų rastas aptvare.

— Ak šit kaip! — šūktelėjo Penkrofas.— Vadinasi, tai jis buvo paėmęs mūsų laivą ir vienas rizikavo juo leistis į Taboro salą! . .

— Jis norėjo ten palikti raštelį! — pridūrė Herbertas.

— Na, ar aš nesakiau, kad kapitonas Nemas net po mirties dar kartą suteiks mums pagalbą! — sušuko jūrininkas.

— Mano bičiuliai,— didžiai susijaudinęs, prabilo Sairas Smitas,— kapitonas Nemas tikrai yra mūsų gelbėtojas. Tepriglaudžia gailestingasis viešpats jo sielą!

Sairui Smitui taip pasakius, visi nusiėmė kepures ir tyliai ištarė kapitono vardą.

Tą valandėlę prie inžinieriaus priėjo Airtonas ir paklausė:

— Kur padėti dėžutę?

Rizikuodamas gyvybe, per katastrofą jis išgelbėjo tą dėžutę ir dabar atidavė inžinieriui.

— Airtonai! Airtonai! — sušuko labai susijaudinęs Sairas Smitas ir, kreipdamasis į Robertą Grantą, pridūrė:— Gerbiamasis, jūs palikote Taboro saloje nusikaltėlį, o dabar štai matote dorą žmogų, ir aš didžiuojuosi, galėdamas paspausti jam ranką!

Tuomet Linkolno salos kolonistai papasakojo Robertui Grantui apie nepaprastą savo draugystę su kapitonu Nemu. Paskui „Dunkano" kapitonas nustatė ir užsirašė naujojo rifo koordinates, norėdamas šią uolą pažymėti Ramiojo vandenyno žemėlapyje, ir įsakė plaukti atgal.

Po dviejų savaičių kolonistai parvyko į Ameriką ir pamatė, kad jų tėvynėje vėl viešpatauja taika, pasibaigus baisiam karui, kuriame vis dėlto laimėjo teisingi siekimai.

Už didžiumą turtų, buvusių dėžutėje, kapitono Nemo paliktoje Linkolno salos gyventojams, buvo nupirkti dideli žemės plotai Ajovos valstijoje. Vienas perlas iš to lobyno, pats gražiausias, buvo nusiųstas ledi Glenarvan kaip dovana tų žmonių, kuriuos išgelbėjo „Dunkanas" ir parvežė į tėvynę.

Kolonistai į savo įsigytas žemes sukvietė visus tuos, kuriems kadaise norėjo pasiūlyti svetingą viešnagę Linkolno saloje, ir paskatino juos čia darbuotis, taip suteikdami jiems galimumą siekti gerovės ir laimės. Jie įsteigė didelę koloniją ir ją pavadino Ramiojo vandenyno gelmėse dingusios salos vardu. Čia irgi buvo Gai-

lestingumo upė, Franklino kalnas, nedidelis Granto ežeras, Tolimųjų Vakarų miškas. Žodžiu, jų kolonija — tarytum sala, sala sausumoje.

Inžinieriaus ir jo draugų išmintingai tvarkoma kolonija klestėte klestėjo. Nė vienas iš buvusiųjų Linkolno salos kolonistų nepaliko savo bičiulių, jie pasižadėjo gyventi visuomet drauge: Nabas, neišskiriamas su savo šeimininku; Airtonas, visada pasiryžęs visur kur pasiaukoti; Penkrofas, tapęs tokiu pat uoliu fermeriu, koks jis buvo uolus jūrininkas; Herbertas, Sairo Smito priežiūroje baigęs mokslus; Gedeonas Spiletas, įsteigęs laikraštį „Niu Linkoln Herald"— labiausiai informuotą laikraštį visame pasaulyje.

Sairas Smitas ir jo draugai savo kolonijoje ne kartą priėmė brangius svečius: lordą ir ledi Glenarvanus, kapitoną Džoną Manglsą ir jo žmoną — Roberto Granto seserį, patį Robertą Grantą, majorą Mak-Nabsą ir visus tuos, kurie turėjo ką nors bendro su kapitono Granto ir kapitono Nemo nuotykiais.

Visi gyveno taip pat draugiškai, kaip ir seniau, ir buvo pagaliau laimingi; bet jie niekad neužmiršo salos, į kurią pateko vargani, pliki ir kur praleido, nieko nestokodami, ketverius ilgus metus,— tos tolimos salos, iš kurios beliko tik Ramiojo vandenyno bangų skalaujama granitinė uola — kapas to, kuris buvo kapitonas Nemas.

1875 m.

TURINYS

VIDUTINIAM IR VYRESNIAM MOKYKLINIAM AMŽIUI

ИБ № 2642

ЖЮЛЬ ВЕРН. *ТАИНСТВЕННЫЙ ОСТРОВ*
Роман
На литовском языке
Перевел с русского Йонас Стукас
Издательство «Вага», 232600, Вильнюс, пр. Ленина 50

ŽIULIS VERNAS. *PASLAPTINGOJI SALA*

Romanas

Redaktorė S. Banionytė
Viršelis dail. I. Katinienės
Techn. redaktorė D. Andriukonienė
Meninis redaktorius K. Paškauskas
Korektorė L. Greblikienė

Duota rinkti 1981.X.14. Pasirašyta spaudai 1981.XII.21. Leidinio Nr. 10364. Formatas 84×108¹/₃₂. Popierius spaudos Nr. 2. Šriftas 10 p. „Baltika". Iškili spauda. 30,2 apsk. sp. l. 30,7 sąl. sp. atsp. 32,4 leid. l. Tiražas 30 000 egz. Užsak. Nr. 2467.
Kaina 1 rb 10 kp
„Vagos" leidykla, 232600, Vilnius, Lenino pr. 50
Spaudė „Vaizdo" spaustuvė, 232600, Vilnius, Strazdelio g. 1

Vernas Ž.

Ve-176 Paslaptingoji sala: Romanas. Vid. ir vyr. mokykl. amž. / Iš rusų k. vertė J. Stukas.— 2-asis leid.— V.: Vaga, 1982.— 575 p.

Penki keleiviai, skridę oro balionu, patiria katastrofą ir atsiduria negyvenamoje saloje vidur Ramiojo vandenyno. Bet ar ji tikrai negyvenama? Naujieji „robinzonai", kurdamiesi saloje, susiduria su daugeliu paslaptingų dalykų. Jie ieško žmonių, bet jų neranda. O vis dėlto turi kas nors būti. . .

4803020000

V $\frac{70803—067}{M 852(10)—82}$ 295—82

BBK 84.4Pr
U(Pr)

